אור הפרשה

חומש דברים

באור בדרך סוד ורמז על התורה

אור הפרשה

והוא באור פרשיות התורה לאור הקבלה

ולאור גדולי מאורי הקבלה ומהם

- ספר ה**זוהר הקדוש** ומפרשיו בעיקר הרב משה זכותא זללה״ה
- ביאור **הרמב״ן** על התורה.
- ביאור **הרקאנטי** על התורה לרבי מנחם מרקאנטי
- **צרור המור** לרבי אברהם סבע זללה״ה.
- כתבי **האר״י הקדוש** – כגון : שער הפסוקים, ליקוטי תורה ועוד.
- **תורה אור** למוהר״ר מאיר פאפירש זללה״ה.
- **מגיד מישרים** לרבי יוסף קארו זללה״ה.
- ספר **ציוני** עה״ת לרב ציוני מנחם בן מאיר זללה״ה.
- **שפתי כהן** לרבי מרדכי הכהן מגורי האר״י הקדוש.
- ספר **שעת רצון** לרבי שלמה בן יהודה הכהן זללה״ה
- **אור החיים** לרבי חיים בן עטר הקדוש
- **עמק המלך** לרבי נפתלי הרץ בכרך זללה״ה.
- ספרים נוספים מתורתם של אדמו״רי החסידות.

אשר לקטתי, שזרתי רקחתי והגיתי בחמלת ד׳ עלי אליהו בן א״א חיים כלפון.

©
כל הזכויות שמורות
למו״ל חלפון אליהו בן חיים
מותר להעתיק שלא לצרכים מסחריים
לרכישת עותק מודפס 0525446529
או esh24101955@gmail.com
יצא לאור
נוף אילון תשע״ה

בס״ד

הקדמה

במה אקדם ד׳? ברצוני להודות לבורא עולם, רוקע הארץ וצאצאיה, נותן נשמה לעם עליה ורוח להולכים בה שזיכני ללמוד תורתו תורת אמת וחיי עולם נטע בי זו תורת משה וזיכני להיות שתול על פלגי מים ולראות ברכה בעמלי עמל התורה.

מודה אני ל**אדמו״ר רבי אברהם שמחה אשלג שליט״א** שפתח לפני את שערי הסוד ובסבלנות ומסירות רבה הצליח להאיר עיני ולעורר אותי על הלימודים החשובים של תורת הסוד המועילים לאדם בזה ובבא.

מודה אני לאשתי נ״ב תמ״א **יהודית טל שחר** מב״ת שנטלה על עצמה את עול ניהול הבית ונתנה לי אפשרות להתעמק וללון באהלה של תורה.

אני שולח ברכה לכל המתנדבים בעם שלקחו על עצמם חלק מההוצאה הכספית של הוצאת הספר, ישלם ד׳ פעלם ותהי משכורתם שלימה מאת ד׳.

ברגעים בו נחתם הספר עלתה לגנזי מרום נשמתו הטהורה של אחי היקר איש החסד **רפאל** בן פנינה ביום ששי י״א סיון תשע״ה יהי הלימוד בספרים אלו לעילוי נשמתו ולנשמת אשתו **גילת** פריידא חוה בת רבקה ז״ל.

עוד ברצוני לבקש שהלימוד בספרים יהיה לעילוי נשמות הורי **חיים ופנינה** כלפון ודודי היקר **יוסף** תמם בן כיריא שנפטר ביום כ״ג שבט תשע״א.

מבוא

ערכה של מילה

אין לך מילה שאין מאחריה רבבות עולמות ואין סוף רעיונות. כל התורה שמותיו של הקב״ה וזו מטרת כתיבת הספר להראות כיצד כל מילה בתורה נחרזת ונקשרת ונארגת על השם המיוחד הוי״ה ב״ה. לספר זה קדם המילון העברי הקבלי הקושר כל מילה לספירה. כעת עלה כל המידע לאתר ״**ויקיקבלה**״ שהוא מילון המכיל כ 6,100 ערכים. בחומש בראשית הדגמתי את כחו של המילון במילה ״ארץ״ אם הייתי מביא סימוכין לכל מילה ומילה היה החיבור על התורה משתרע על פני 12 כרכים או יותר ועלות ההדפסה הייתה מעל כוחי. לא סימנתי בספר מילים להן יש ערך באתר כי רבות הן ואיני חפץ להטריח את הקורא המתחיל בסבך העיונים הקשים של הקבלה מחד ועל המעיינים אני סומך שהם יחפשו במילון חיפוש מחיפוש. בספר זה נחרזו המילים למשפטים ולרעיונות המבוססים על תורת הסוד. לא אסתיר שהמידע על כל מילה כבר דנו בו גדולי עולם מימות הרשב״י ואילך. בספר **שערי אורה** שנכתב על ידי הרב יוסף ג׳יקטיליא זללה״ה נעשה נסיון ראשון לכנס את המידע בנושא זה. אחריו בא הרמ״ק בספר **פרדס רימונים** בשער כ״ג ואחריו תלמידי האר״י הקדוש כמו רבי משה זכותא זללה״ה בספרו **ערכי הכינוים** רבי מאיר פאפירש זללה״ה בספרו **מאורי אור** ספר שהרב הבן איש חי זללה״ה הרבה להשתמש. כמו כן הרב יעקב צבי יולס זללה״ה בעל מחבר ספר ״מלא הרועים״ על הש״ס כתב את ספר **קהלת יעקב** ובו ליקט ורקח את רוב המידע עד דורו. הרב יחיאל מינכן הלפרין זללה״ה בעל ״סדר הדורות״ חיבר גם הוא את **ערכי הכינויים** וכן האדמו״ר הרה״ג האלקי אליעזר צבי ספרין מקאמרנה זצוק״ל חיבר **אור עינים** ב׳ ספרים בנושא זה ניתן לראותם באתר היברובוקס.

אופן כתיבת הביאור

לאחר לימוד מאמרי הזוהר וספרים שצוינו לעיל נגשתי לביאור פסוקי התורה באופן שיתאימו לערכי הקבלה מחד ולכללי הקבלה מאידך והם ייצרו מארג רציף קבלי שמובן למי שטעם מעט מחכמת הקבלה. כתיבה כזו ניתן למצוא בסידור ״תפילה למשה״ של הרמ״ק שמשם רכשתי את הכלים לכתיבת באור ספר תהלים. בשונה מספר תהלים ושיר השירים בחיבור זה הובאו בעיקר המסקנות ללא הדיון הארוך והמייגע שאותו ניתן למצוא באתר **ויקיקבלה. www.vikikabballa.wiki.co.il**

אני מחלה פני א-ל שיזכני שספרי זה יעלה על שלחן מלכים, מאן מלכי רבנן, ונזכה שעל ידי עיסוק בתורת הרשב״י נזכה לביאת משיח צדקנו בבאכי״ר.

דברים

פרק א

(א) אֵלֶּה הַדְּבָרִים אֲשֶׁר דִּבֶּר מֹשֶׁה אֶל כָּל יִשְׂרָאֵל בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן בַּמִּדְבָּר בָּעֲרָבָה מוֹל סוּף בֵּין פָּארָן וּבֵין תֹּפֶל וְלָבָן וַחֲצֵרֹת וְדִי זָהָב:(ב) אַחַד עָשָׂר יוֹם מֵחֹרֵב דֶּרֶךְ הַר שֵׂעִיר עַד קָדֵשׁ בַּרְנֵעַ:(ג) וַיְהִי בְּאַרְבָּעִים שָׁנָה בְּעַשְׁתֵּי עָשָׂר חֹדֶשׁ בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ דִּבֶּר מֹשֶׁה אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כְּכֹל אֲשֶׁר צִוָּה יְדוָד אֹתוֹ אֲלֵהֶם:(ד) אַחֲרֵי הַכֹּתוֹ אֵת סִיחֹן מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר יוֹשֵׁב בְּחֶשְׁבּוֹן וְאֵת עוֹג מֶלֶךְ הַבָּשָׁן אֲשֶׁר יוֹשֵׁב בְּעַשְׁתָּרֹת בְּאֶדְרֶעִי:(ה) בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן בְּאֶרֶץ מוֹאָב הוֹאִיל מֹשֶׁה בֵּאֵר אֶת הַתּוֹרָה הַזֹּאת לֵאמֹר:(ו) יְדוָד אֱלֹהֵינוּ דִּבֶּר אֵלֵינוּ בְּחֹרֵב לֵאמֹר רַב לָכֶם שֶׁבֶת בָּהָר הַזֶּה:(ז) פְּנוּ וּסְעוּ לָכֶם וּבֹאוּ הַר הָאֱמֹרִי וְאֶל כָּל שְׁכֵנָיו בָּעֲרָבָה בָהָר וּבַשְּׁפֵלָה וּבַנֶּגֶב וּבְחוֹף הַיָּם אֶרֶץ הַכְּנַעֲנִי וְהַלְּבָנוֹן עַד הַנָּהָר הַגָּדֹל נְהַר פְּרָת:(ח) רְאֵה נָתַתִּי לִפְנֵיכֶם אֶת הָאָרֶץ בֹּאוּ וּרְשׁוּ אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְדוָד לַאֲבֹתֵיכֶם לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב לָתֵת לָהֶם וּלְזַרְעָם אַחֲרֵיהֶם:(ט) וָאֹמַר אֲלֵכֶם בָּעֵת הַהִוא לֵאמֹר לֹא אוּכַל לְבַדִּי שְׂאֵת אֶתְכֶם:(י) יְדוָד אֱלֹהֵיכֶם הִרְבָּה אֶתְכֶם וְהִנְּכֶם הַיּוֹם כְּכוֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם לָרֹב:(יא) יְדוָד אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵכֶם יֹסֵף עֲלֵיכֶם כָּכֶם אֶלֶף פְּעָמִים וִיבָרֵךְ אֶתְכֶם כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר לָכֶם.

כתב בספר שעת רצון על הזוהר – (ח״ב דף רנז:) ״..נקטינן שמשנה הוא חותם המלכות שלה. עוד כתי שם רבינו ז״ל ז״ל, ובזה תבין מ״ש בס״ה ובספר התיקונים כי ספר **אלה הדברים** הנקרא משנה תורה הוא במלכות, והעניין הוא כי הנה נודע כי כל בחינת מקרא הוא בנוק׳ ונמצא כי כשמאיר ז״א בנוקביה נותן בה הארת התורה כי ז״א עצמו נקרא תורה כנודע ונותן הארתו ביסוד הנוק׳ ושם נקרא תורה ממש כו׳, וכאשר הארה הנזכרת שביסוד שבה נחתמת גם במלכות שבה אז נקרא **משנה תורה**, כי התורה עצמה הם ד׳ חומשים הראשונים ומשנה תורה הוא ספר אלה הדברים יע״ש״. עכ״ל. כלומר ספר דברים הוא בחינת תורה שבעל פה של תורה שבכתב וביתר דיוק תורה זו נקודת ציון ומשנה תורה זו מלכות דמלכות.

הספר פותח בתאריך ראש חודש שבט ל״ו ימים לפני יום פטירת משה שהוא בחינת לאה שאלו תיבות **אֵלֶּה**[1] מלמד שאלה ימים אמר משה דיבורים יפים ונכוחים וכאן

---

[1] כתב רבי חיים בן עטר ע״ה על הפסוק הראשון בפרשה:

אֵלֶּה הַדְּבָרִים אֲשֶׁר דִּבֶּר מֹשֶׁה אֶל כָּל יִשְׂרָאֵל בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן בַּמִּדְבָּר בָּעֲרָבָה מוֹל סוּף בֵּין פָּארָן וּבֵין תֹּפֶל וְלָבָן וַחֲצֵרֹת וְדִי זָהָב

ואפשר לפרש כל הכתוב דרך רמז באופן אחר, והוא כי במקרא מועט למד משה כללות יראת ה׳ ומדות ההגונות הצריכין להולכים בתורת ה׳, והם מדות תשעה:

הא׳, שיהיה לוקח מדתו של אברהם דכתיב (בראשית יד יג) אברם העברי, והוא מה שרמז באומרו ״בעבר״:

ב׳, שיהיה מרדות בלבו תמיד כאומרם ז״ל (ברכות ז.) טובה מרדות אחת בלבו של אדם ממאה מלקיות, והוא מה שרמז באומרו ״הירדן״:

ג׳, מדת הענווה, כאומרם ז״ל (נדרים נה.) לעולם ישים אדם עצמו כמדבר, ועיין מה שפירשתי בפרשת יתרו (שמות יט ב) בפסוק ויסעו מרפידים, והוא מה שרמז באומרו ״במדבר״:

ד׳, שתהיה הענוה בדרך הנאות לא בדרך הפחיתות הנמאס, כמו שכתב הרמב״ם בהלכות דעות (פ״ה הלכה ו-ח) עוד תנאי הענוה שלא ישתמש בה להרחיק תוכחות על עון, אם יראה איש עובר פי ה׳ ויאמר מי אני ומי ביתי להוכיח אנשים גדולים, אלא צריך להוכיח לצד חיוב בערבות, והוא מה שרמז באומרו ״בערבה״ כלל שני דברים, א׳ שתהיה הענוה ערבה, על דרך אומרו (משלי ג ד) ומצא חן ושכל טוב וגו׳, ב׳ חיוב הערבות, שיצטרך להוכיח על עון לקטון וגדול ולא ישתמש בענוה בענין זה:

ה׳, מאמר התנא (אבות פ״ג מ״א) הסתכל בשלשה דברים וכו׳ ולאן אתה הולך וכו׳ ולפני מי אתה עתיד וכו׳ וכן אמר התנא (שם פ״ב מ״ו) ושוב יום אחד כו׳, ופירשו שם שהכוונה היא שיזכור תמיד יום מותו, ושכל יום הוא זמן גבול המיתה, והוא מה שרמז באומרו ״מול סוף״ שיהיה למול עיניו ״סוף אדם״ ותכליתו:

ו׳, מאמר החסידים (חובת הלבבות שער הפרישות פ״ד) וז״ל הפרוש צהלתו בפניו ודאגתו [ואבלו] בלבו, והוא מה שרמז באומרו ״בין פארן ובין תופל״, כנגד צהלתו בפניו אמר בין פארן לשון פאר, היפך עצבון שהוא פנים רעות, וכנגד

בינה משפעת למלכות הנקראת **הַדְּבָרִים** ה דברי ם כלומר מבינה יצאו ה׳ גבורות כי דברי גימ׳ גבורה מתבונה שהיא ס׳ סתומה ומבינה הנקראת **אֲשֶׁר** כי מילת אשר רומזת לבינה **דִּבֶּר** דבר אלו גבורות הבינה הנקראת **מֹשֶׁה** שנמשכו **אֶל כָּל יִשְׂרָאֵל** ו״ק ואלו יסוד ז״א הנקרא כל והז״א נקרא ישראל. המשכה זו מתקנת ומכניעה את דרגות הקלי׳ : **בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן** נקודת ציון **בַּמִּדְבָּר** נוק׳ **בָּעֲרָבָה** חסד **מוֹל סוּף** גבורה **בֵּין פָּארָן** יסוד **וּבֵין תֹּפֶל** תפארת **וְלָבָן** כתר **וַחֲצֵרֹת** חכמה **וְדִי זָהָב** בינה וכל מה שקשור לקלי׳ הוא סוד **אַחַד עָשָׂר** סוד י״א יריעות עזים, ז׳ מלכין קדמאין דמיתו וד׳ אחורי או״א, ותיקונם בי״א סמני הקטורת וה׳ חומשי תורה ו׳ סדרי משנה **יוֹם** דרגא דיליה **מֵחֹרֵב** חורב גימ׳ גבורה **דֶּרֶךְ** זו הנוק׳ של **הַר שֵׂעִיר** שם שעירים ירקדו **עַד קָדֵשׁ בַּרְנֵעַ** קלי׳ נוגה כי היא ממצעת בין ארץ ישראל ועבר הירדן. **וַיְהִי בְּאַרְבָּעִים שָׁנָה** ידוע שצורת הולד בארבעים יום ומכאן לתיקון האומה בארבעים שנה ואין אדם עומד על דעת רבו אלא לאחר מ׳ שנה **בעשתי עשר חדש** החודש הי״א **באחד לחדש** כתר של החודש **דבר משה** נמשכה הבינה **אל בני ישראל** זו״ן **ככל** כ = כתר כל = יסוד אבא **אשר** בינה **צוה ידוד** המחוברת לחכמה **אתו** בו״ק דידיה והיא **אלהם** בקומתה לאה ם.

אחרי הכתו את סיחן מלך האמרי אשר יושב בחשבון זו דרגת לילי׳ **ואת עוג מלך הבשן אשר יושב בעשתרת באדרעי** זו מדרגת מלך זקן וכסיל ולכן נאמר בו ״אל תירא אתו״ אות ו׳ היינו ז״א דקלי׳. ואנו מכניעים אותם על ידי מילה ופריעה.

בעבר הירדן בנקודת ציון דקלי׳ **בארץ מואב** אחוריים דתפארת מקום רחל שעד שם נמשכים אחוריים דאבא שהוא מילוי ע״ב שהם ״מו״ ומאב נפקו **הואיל** משה דרגא דלאה ולעיתים יש בה י׳ ספירות ולעיתים ו׳ וזה הוא הואיל לאה י ו **משה** בינה **באר** יסוד דבינה נמשך ל**את** מלכות דרך **התורה** תפארת אל המלכות הנקראת **הזאת** זאת והיא **לאמר** עולה אליו. (רמז נפלא מרבנו בעל אור החיים הקדוש ראה בערך בעבר הירדן). **ידוד** חכמה **אלהינו**[2] בינה **דבר** דיבר גימ׳ גבורה **אלינו** גימ׳ מ״ה ב״ן **בחרב** חורב גימ׳ גבורה **לאמר** והגבורות מתמתקות וקובעות גבול **רב לכם שבת בהר הזה** הר חורב אלו הגבורות. כדי להכנס לארץ ישראל יש להכניע את הקלי׳ בעזרת ספירת הבינה וזה הוא **פנו** פו נ כלומר אלקים דהוא עלמא דאתי (בינה) הרמוז כאן באות נ שהם נש״ב שיש בה שם אהיה במילוי אלפין העולה קמ״ג וזה הוא **וסעו** גימ׳ ע״ה קמ״ג **לכם** זה יסוד דאימא הנקרא כל ום מורה על התבונה ומכח ספירת הבינה המחוברת לחכמה תמיד, תרין ריעין דלא מתפרשין, **ובאו** גימ׳ יה המורה על חיבור חו״ב וכעת יסוד אימא מכה ביסוד דנוק׳ דקלי׳ וזה הוא **הר האמרי** כי האמורי

עצבון הלב אמר ובין תופל, שלא יהיה לבו ערב עליו ויתעצב אל לבו, מפחד שמא עבר את פי ה׳ בלא ידיעה בגדולות או בקטנות, או שמא מיעט בעבודה ממה שצריך עשות :

ז׳, שיהיה לו לב טהור ונקי, כדרך שהתפלל דוד (תהלים נא יב) לב טהור ברא לי וגו׳, וירחיק ממנו שנאת הבריות והקנאה והתחרות והמשטמה, והוא מה שרמז באומרו ״ולבן״ שיהיה לו לב טהור, שיתיחס לטהרה כינוי זה של ״לבן״ :

ח׳,תלמוד תורה בקביעות, כיעקב אבינו דכתיב (בראשית כה כז) יושב אהלים, לא ללמוד עראי, והוא אומרו ״וחצרות״ הם חצרות ה׳ שהם בתי מדרשות :

ט׳, שלא יהיה להוט אחר דברים הנדמים לאהוב הון עולם הזה, שכל ההולך אחר תאות לבו בטל הוא מעבודת ה׳, וצריך האדם להסתפק בהכרחי והוא מה שרמז באומרו ״ודי זהב״ שיאמר לזהב די. או ירצה, על זה הדרך שכל מה שיהיה לו יהיה בעיניו דבר מספיק כאילו יש לו כל זהב, והוא על דרך אומרם (אבות פ״ד מ״א) איזהו עשיר השמח בחלקו, ובזה יטה לבבו לעבודה העליונה היא עבודת ה׳ אלהים חיים.

[2] **הערה** צירוף ד׳ אלקים/אליכם/אלוקינו שכיח ביותר במשנה תורה. ההסבר נעוץ במה שנאמר לעיל שמשנה תורה זו מלכות דמלכות ולכן נזכר שם אלקים. שם הוי״ה מורה על חיבור זעיר.

ביסוד וזה מה שאמר יעקב ״מיד האמורי בחרבי ובקשתי״ חרב=מלכות קשת=יסוד, עיין ערך עשר ארצות **ואל כל שכניו** הספירות הנלוות אליו שהם הו״ק **בערבה** (נצח) **בהר** (הוד) **ובשפלה** (תפארת) **ובנגב** (גבורה) **ובחוף הים** (חסד) **ארץ הכנעני** מלכות דעשר ארצות **והלבנון** (חו״ב דמלכות עיין לבנון) **עד הנהר הגדל** בינה **נהר פרת** חכמה כי המוחין מהחכמה ומתמן פו״ר.

עוד, כדי להכנס לארץ ישראל יש להמשיך לה את החכמה שהיא סוד הראיה בסוד ״נותן את עיניו בו״ הנאמר בכוס של ברכה ולזה אמר **ראה** כשתמשיכו את אור החכמה במעשיכם הרי שמיד **נתתי לפניכם את הארץ** לפניכם דייקא כי החכמה בפנים בסוד ״חכמה אדם תאיר פניו״ ומזה **באו ורשו את הארץ** המונהגת על ידי הבינה הנקראת **אשר** והיא משפעת תמיד אורותיה למלכות ששם סוד **נשבע** השבועה ולכן יש קשר בין הבינה והמלכות דרך התפארת הנקרא כאן **ידוד** והחג״ת **לאבתיכם לאברהם ליצחק וליעקב לתת להם** וכן **ולזרעם אחריהם** הנה״י.

משה רבנו שהוא סוד הבינה משפיע לישראל עשר הויות מצידו וזה הוא **ואמר** גימ׳ עם הניקוד 279 שהם י׳ הויות, ו 19 ירמזו לחוה זו הנוק׳ כדלקמן, הנשפעות מיסוד אימא שזה **אלכם** אותיות אם כל **בעת ההוא** עת זו המלכות היא זו הבינה וכשהם הולכות יחדיו המלכות הופכת לזכר וזה הקרי והכתיב כאן כי המלכות **לאמר** עלתה והאמירה לבינה בסוד אימא אוזיפת מנאה לברתא וכוונתו לתת להם החסדים כי מהגבורות בלבד לא ניתן להתקיים וזה **לא אוכל לבדי שאת אתכם** הגבורות הם המילויים, כי מילוי גימ׳ אלקים, והם : מו׳ לז׳ יט׳ כו׳. לבדי גימ׳ מו׳, **אוכל** גימ׳ ע״ה יט׳ לז׳, לא גימ׳ כו׳ עם ה׳ אותיות. דהיינו שרק עם המילויים לא אוכל שאת אתכם. עוד רמז להם שאם לא ימשכו את החכמה כאמור בפסוק הקודם ידבקו בהם הנגעים שהם השאת הבאה מהעדר אורות אבא.

ידוד אלהיכם חו״ב **הרבה אתכם** כי מהם פו״ר **והנכם היום ככוכבי השמים** מתנוצצים עם אור הרוח שהוא השמים **לרב** גימ׳ עסמ״ב כי יש מהם שזוכים לאור החיה שהיא בחכמה הנקרא שמן גימ׳ שמים. **ידוד אלהי אבותכם** חו״ב שהם משפיעים לאבו׳ת דרך היסוד שלהם וזה הוא **יסף** יסוד אימא **עליכם ככם** מצד הבינה **אלף פעמים** מצד החכמה כי האלפים בחכמה **ויברך אתכם** מצד הכתר בזכות **כאשר** זו הבינה הנקראת אשר כשהיא יונקת מהכתר וזה אות **כ** של **כ**אשר והיא רובצת על האפרוחים **דבר** דיבר גימ׳ גבורה או על הביצים **לכם** רמז למלכות.

רעיון נפלא מרבנו האר״י הקדוש מובא במדרש[3] ששאלו את משה למה נתת קצבה לדבריך? כלומר מדוע ברכת אותם רק אלף פעמים ולא יותר? אמר להם משה, עד כאן משלי ומכאן ואילך יברך אתכם כאשר דבר לכם. שואל רבנו הארי הקדוש וכי היכן מצינו שלמשה רבנו יש אלף ברכות? וענה, משה גימ׳ אל שדי וכשהוא מלא כזה : אלף למד שין דלת יוד הוא גימ׳ ע״ה אלף. עוד, מזה שמשה רבנו כתב ויקרא אל משה באות אלף זעירא זכה לקרני הוד ולאלף ברכות.

(יב) **אֵיכָה אֶשָּׂא לְבַדִּי טָרְחֲכֶם וּמַשַּׂאֲכֶם וְרִיבְכֶם**. פרשת דברים נקראת בשבת חזון ורמז יש במילת איכה. כתב כאן ה**שפתי כהן** ״אחר שברכם ואמר להם **והנכם היום** ראה שעתיד ליהרג מהם כמה וכמה שהרג נבוכדנאצר ונבוזראדן וטיטוס הרשע

[3] ילקוט שמעוני, במדבר פרק י׳ רמז תשל״א - ה׳ אלהי אבותיכם יוסף עליכם ככם אלף פעמים, א״ל משה רבינו הרי אנו מובטחים לברכות הרבה ואתה נותן קצבה לברכותינו, אמר להן אני בשר ודם יש קצבה לברכתי זו משלי, אבל הוא יברך אתכם כאשר דבר לכם כחול ימים וכצמח האדמה וכדגי הים וככוכבי השמים לרוב.

ואנדריאנוס קיסר ואספסיאנוס קיסר והרבה אחרים בימי השמדות, ולזה אמר להם **והנכם היום**, היום אתם ככוכבי השמים, אבל לא בימי אלו הנזכרים, לזה קונן עליהם איכה. ולזה ירמיה דאתי מחיליה דמשה, משה אמר לא איש דברים אנכי וירמיה אמר לא ידעתי דבר, קונן עליהם שלוש איכות, וכנגד אלו השלוש איכות אמר **טרחכם ומשאכם וריבכם**, טרחכם כנגד איכה ישבה בדד שמטריחים ואומרים איכה ישבה בדד איך היה דבר זה עיר רבתי עם היתה כאלמנה, בכה תבכה ומתרעמת ואומרת אין לה מנחם מכל אוהביה וגם כן מתרעמת ואומרת בנפול עמה ביד צר ואין עוזר לה, ומה עשתה חטא אחד חטאה ירושלים וגו׳, ראתה גוים באו מקדשה אשר צוית לא יבואו, ואתה נותן להם יד שיבואו, ראה ה׳ את עניי וגו׳, לא אליכם כל עוברי דרך אותם שעברו דרך ה׳ כמו דור אנוש ודור המבול ודור הפלגה לא בא עליהם כמו שבא עלי, הביטו וראו אם יש מכאוב כמכאובי, ועוד היתה מתרעמת ואומרת ממרום שלח אש בעצמותי וגו׳, נשקד עול פשעי בידו הכשיל כוחי, סלה כל אבירי וגו׳, על אלה אני בוכיה כי רחק ממני מנחם וגו׳, סוף דבר שאיכה ראשונה כולה או רובה תרעומת, זהו טרחכם שאתם מטריחים ומתרעמים כלפי מעלה. ומשאכם נגד איכה יעיב באפו שהיא מקוננת ומיללת ואומרת דברים שאין יכול לסבול שמקרעים הלב כאשר תראה כתוב זהו ומשאכם כמו נלאתי נשוא (ישעיה א׳, י״ד), לסבול, וריבכם נגד איכה יועם זהב שהיא כולה דברי ריבות, בני ציון היקרים איכה נחשבו לנבלי חרש, גם תנים חלצו שד שהוא אכזר והניקו גוריהן ובת עמי לאכזר בתמיה, ויגדל עוון בת עמי מחטאת סדום בתמיה, וכן רובה דברי ריבות, וכן זכור ה׳ מה היה לנו. ומה שאמר אשא לבדי כמו שאמרנו כמה פעמים משה רבינו עם האותיות בגימטריא כלל ישראל, ושקול משה כנגד כל ישראל, לזה אמר איכה אשא לבדי כאילו באו כולם עלי, ולפי שירמיה קונן עליהם ואמר (איכה ד׳, י״ג) מחטאות נביאיה עוונות כהניה, לזה אמר להם הבו לכם אנשים חכמים ונבונים וידועים לא טפשים לפי שאשמם של ישראל הוא בראשיהם כמו שאמרו חז״ל (דברים רבה א׳, י׳) ואשימם ואשמם כתיב שאשמם של ישראל בראש דייניהם, אם כן הבו לכם אנשים חכמים לא כמו שהיו בימי ירמיה שחטאו והחטיאו, לזה אמר אנשים, כל אנשים שבמקרא הוא לשון חשיבות אנשים ותיקים וכשרים:

ובמדרש (ילקוט רמז תת״א) משל למטרונה שהיו לה שלושה שושבינים אחד ראה אותה בשלותה ואחד ראה אותה בפוחזה ואחד ראה אותה בנוולה, משה ראה אותה בשלותה ואמר איכה אשא לבדי, ישעיה ראה אותה בפוחזה ואמר איכה היתה לזונה (ישעיה א׳, כ״א), ירמיה ראה אותה בנוולה ואמר איכה ישבה בדד (איכה א׳, א׳) עד כאן. יש לדקדק הואיל שמשה ראה אותה בשלותה למה אמר איכה, וכן ישעיה, ירמיה שראה נוולה וכשלונה יש לו לקונן, אבל משה וישעיה מה להם לקונן. אלא משה ראה אותה בשלותה וראה שאין אותה שלוה עומדת להם לא מינה ולא מקצתה וראה שעתידין לבוא עליהם כמה צרות צרורות אחר שהיו בשלוה הגדולה קיבלו התורה על ידי ענני כבוד בזכותי מן יורד להם מן השמים הבאר הולך עמהם שכינה עם חילותיה שוכנת ביניהם ואין זר ביניהם ואחר כל זה יבואו האויבים ויהרגו מהם כמה וכמה וישרפו בית אלהיהם ויגלום מארצם שתכלית יציאתם מארץ מצרים הוא לתת להם ארץ ישראל ולא עמד זכותי להם, אם כן יש לי לקונן ולומר איכה אשא לבדי שמן הראוי זכותי יעמוד להם, ולא עמד מרוב עוונותם של ישראל, לזה אמר איכה אשא לבדי זכותי לבד היה ראוי להגן אלא ריבוי העוונות לא הניחו לי להגן, אם כן יש לי לקונן מעתה. וכן ישעיה ראה אותם שהן כלים ושותים ופוחזים ואין רואים מה שעתיד לבוא עליהם והמשילם לאשה המזנה תחת בעלה

מרוב עושר ומרוב אכילה ושתיה ואינה רואה שאחר כך ידע בעלה ויפשיטנה ערומה ויגרשנה אחר כמה הכאות ואחר כמה עינוים בא ירמיה וראה בעין אמר אם משה וישעיה שלא ראו בעין אלא במראה הנבואה קוננו אני שראיתי בעין יש לי לקונן שלוש קינות אחת נגד קינת משה ואחת כנגד קינת ישעיה ואחת שלי. ולא די בזה עד שאמר קינה משולשת ואמר אני הגבר ראה עני, הם במראה הנבואה ואני בעין:

נחזור ונבאר בס״ד באופן נוסף: הנה ידוע שמרע״ה אחוז בבינה ולכן שאל (במדבר יא, יג) מאין לי בשר וזו הנהגה של לעתיד לבא וכעת רוצה להכין אותם להנהגה טבעית וזה אומרו **אֵיכָה** כאמור גימ׳ לאה שהיא בבינה, גם איכה גימ׳ י״ה א״ך הרומזים לחו״ב וכיון שאני בדרגא דבינה לא אוכל **אֶשָּׂא לְבַדִּי טָרְחֲכֶם וּמַשַּׂאֲכֶם וְרִיבְכֶם** נקט ג׳ לשונות כנגד ג״ר חג״ת נה״י שאלו ג׳ קומות בעם. כעת רוצה למצא בעם את המנהיגים שהם בחינת הג״ר וזה **(יג) הָבוּ לָכֶם אֲנָשִׁים חֲכָמִים** חכמה **וּנְבֹנִים** בינה **וִידֻעִים** דעת **לְשִׁבְטֵיכֶם** מכל שבט בפני עצמו **וַאֲשִׂימֵם בְּרָאשֵׁיכֶם** שהם יהיו בחינת הראש וברמז: ראש רומז לג״ר: א=כתר, ר=חכמה ש=בינה והם מנהיגי הז״ת: **(יד) וַתַּעֲנוּ אֹתִי וַתֹּאמְרוּ טוֹב הַדָּבָר אֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ לַעֲשׂוֹת: (טו) וָאֶקַּח אֶת רָאשֵׁי שִׁבְטֵיכֶם אֲנָשִׁים חֲכָמִים וִידֻעִים**[4] ולא מצא נבונים **וָאֶתֵּן אוֹתָם רָאשִׁים עֲלֵיכֶם** לדון אתכם מצד שם אדנות (מגיד מישרים) וזה **שָׂרֵי אֲלָפִים** אות א׳ של שם אדנות היא חכמה שבה **וְשָׂרֵי מֵאוֹת** בינה שבה וזו אות ד׳ כי דלית גימ׳ מדת[5] **וְשָׂרֵי חֲמִשִּׁים** אות נ׳ דשם אדנות וזו בחינת התפארת **וְשָׂרֵי עֲשָׂרֹת** אות י׳ וזו מלכות. השופט זו בחינת התפארת **וְשֹׁטְרִים** שוטר זו בחינת המלכות הנקראת תפלה גימ׳ שוטר **לְשִׁבְטֵיכֶם.**

---

[4] זוהר שמות דף רא ע״א ״תא חזי, בשעתא דאמר קודשא בריך הוא למשה, (דברים א יג) הבו לכם אנשים חכמים ונבונים, אשגח בכל ישראל ולא אשכח נבונים, הדא הוא דכתיב, **ואקח את ראשי שבטיכם אנשים חכמים וידועים**, ואלו נבונים לא כתיב, ואי תימא דנבון איהו דרגא עלאה מחכם, הכי איהו ודאי, מה בין האי להאי. חכם הא אוקמוה דאפילו תלמיד המחכים לרביה אקרי חכם, חכם דידע לגרמיה כל מה דאצטריך, נבון כמה דרגין אית ביה, דאסתכל בכלא וידע בדיליה ובאחרנין, וסימנך (משלי יב י) יודע צדיק נפש בהמתו, (ש״ב כג ג) צדיק מושל יראת אלהי״ם. והכא חכם לב דייקא, בלב חכם, ולא באתרא אחרא, בגין דקיימא בלב, ונבון לעילא ותתא, אסתכל בדיליה ובאחרנין.

[5] כתב בספר קהלת יעקב- ערך מד - **מדת** הוא סוד לאה שלוקחת מדי מילואי אהיה ב׳ דיודין ואי׳ דההין ואי׳ דאלפין ודי׳ אלפין דמ״ה אהיה הנ״ל גימטריא מדת, עץ חיים שער לאה ורחל פרק ח׳, ונראה לי הטעם כי לאה מקבלת ש״ע נהורין מפנים דאריך אנפין כמו שכתבתי בערך לאה, ונודע דש״ע נהורין מתפוחין דאתפנון ממדת ואמת, מדת עם ג׳ אותיות גימטריא ואמת, וכן מדת ראשי תיבות למפרע ׳תפוחין ׳דאתפנון ׳משארא, ויש לומר לאה יש לה ג׳ בחינת דעת כי הוא אחורי דעת זעיר בחינת תבונה כי יוצאה [חסר] שבדעת זעיר בחינת מלכות כי הארתה מבחינת מלכות דתבונה, מדת ראשי תיבות דעת תבונה מלכות:

מדת טובו של הקדוש ברוך הוא נקרא מלכות כמו שכתב בספר הבהיר הובא בליקוטים שבסוף זוהר חלק ג׳ סימן ב׳, ויש לומר שנקרא כן שהיא המדה והאוצר שבה משפיע כל טובו כנודע:

מדת יום הוא סוד הזעיר, ויש שפירשו בנצח, והיום י״ב שעות כנגד י״ב גבולי אלכסון דזעיר, והנה ביום נכלל גם הנוקבא, כי מחצות ואילך נקרא ערב סוד הנוקבא, ועל כן מדת יום הוא כלול זעיר ונוקבא, והוא בגימטריא זיווג זעיר ונוקבא וט״ו אותיות:

מדת ימי הוא בחינת מלכות דאתמנא על יומי דבר נש זוהר ויחי דף רל״ג ע״ב, ועיין במקדש מלך שפירוש עוד פירוש אחר דמדת ימי הוא לאה שנקראת מדת כמו שכתבתי לעיל, אך פשט לשון הזוהר משמע דקאי על מלכות דאיהי אתמנא על יומי דבר נש, כמו שאמר בזוהר ויחי רי״ז ע״ב ימי שנותינו בהם שבעים שנה ע״ש במה שאמר תנא בההיא שעתא פקדא ההוא כתרא קדישא על רוחיה וכו׳ והיא כתרא שביעאה דכלא, ויש לומר מדת ימי גימטריא אדני בהכאה כזה א׳ פעמים ד׳ נ׳ פעמים י׳:׳

ב׳ גם בינה נקראת מדת ימי שכל הו׳ קצוות דזעיר שנקרא ימים יונקים ממנה זוהר ויחי שם, ומדת ימי דא היא דרגא דעלמא עלאה סתימא וכו׳, מדת ימי גימטריא ח׳ פעמים ס״ג שבח׳ מדות מבינה, דבינה עם מלכות שבבינה שכולם הן בחינת ס״ג, ולענ״ד נראה שהזוהר כיוון כאן לבחינת לאה שנקרא מדת כמו שכתבתי לעיל, וזה שאמר דא הוא דרגא דעלמא עלאה, ולא אמר דא עלמא עלאה אם כיוון לבינה ממש, רק כיוון לבחינת לאה שהיא יוצאה מבחינת מלכות דבינה, על כן אמר דרגא דעלמא עלאה שהוא מדריגה מבחינת עלמא עלאה, ולא כמקדש מלך שכתבתי לעיל לאה וכאן בינה ולא דק והבן, וזה שאמר שם בזוהר דאיהי קיימא על כל אינון יומין דאינון חיין דילה אתר דנהיר לכולא, רצה לומר לאה קיימא למעלה מו׳ קצוות דזעיר אחורי הדעת, ובדעת הוא מאיר לכולא כנודע שהדעת כולל כל ו׳ קצוות, וזה שאמר אתר דנהיר לכולא, ולפי מקדש מלך אינו מובן מה שאמר דאיהי קיימא דהוי לי למימר דאיהי נהיר לכולם, ואדרבה הוא נעלמת בתוך ו׳ קצוות דזעיר בבחינת נצח הוד יסוד:

בדרך הלצה שמעתי מבנו של הרה״צ והקדוש רבי מיכל מזלצ׳וב זצוק״ל ביציאה מהמקווה בנתניה שאמר: אם ניקח מהשופטים את האות פ׳ והמהשוטרים את האות ר׳ נקבל שוטים ושוטים. ואמינא אנא עומק בהלצה זו, הרי ידוע שהשופט מוציא הדין בפיו וזו אות פ׳ של שופט והשוטר רודה בר׳צועה שבידו וזו אות ר׳ של שוטר אם כן כאשר השופט אינו שופט בפיו והשוטר אינו רודה בר׳צועה זה שוטים ושוטים. עוד, פר רומזים לאותיות הכפולות מנצפ״ך שהם הגבורות. **:(טז) וָאֲצַוֶּה אֶת שֹׁפְטֵיכֶם בָּעֵת הַהִוא לֵאמֹר שָׁמֹעַ בֵּין אֲחֵיכֶם וּשְׁפַטְתֶּם צֶדֶק בֵּין אִישׁ וּבֵין אָחִיו וּבֵין גֵּרוֹ:(יז) לֹא תַכִּירוּ פָנִים בַּמִּשְׁפָּט כַּקָּטֹן כַּגָּדֹל תִּשְׁמָעוּן לֹא תָגוּרוּ מִפְּנֵי אִישׁ כִּי הַמִּשְׁפָּט לֵאלֹהִים הוּא וְהַדָּבָר אֲשֶׁר יִקְשֶׁה מִכֶּם תַּקְרִבוּן אֵלַי וּשְׁמַעְתִּיו:(יח) וָאֲצַוֶּה אֶתְכֶם בָּעֵת הַהִוא אֵת כָּל הַדְּבָרִים אֲשֶׁר תַּעֲשׂוּן:**

(יט) וַנִּסַּע מֵחֹרֵב וַנֵּלֶךְ אֵת כָּל הַמִּדְבָּר הַגָּדוֹל וְהַנּוֹרָא הַהוּא אֲשֶׁר רְאִיתֶם דֶּרֶךְ הַר הָאֱמֹרִי כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְדוָד אֱלֹהֵינוּ אֹתָנוּ וַנָּבֹא עַד קָדֵשׁ בַּרְנֵעַ:(כ) וָאֹמַר אֲלֵכֶם בָּאתֶם עַד הַר הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר יְדוָד אֱלֹהֵינוּ נֹתֵן לָנוּ:(כא) רְאֵה נָתַן יְדוָד אֱלֹהֶיךָ לְפָנֶיךָ אֶת הָאָרֶץ עֲלֵה רֵשׁ כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְדוָד אֱלֹהֵי אֲבֹתֶיךָ לָךְ אַל תִּירָא וְאַל תֵּחָת:(כב) וַתִּקְרְבוּן אֵלַי כֻּלְּכֶם וַתֹּאמְרוּ נִשְׁלְחָה אֲנָשִׁים לְפָנֵינוּ וְיַחְפְּרוּ לָנוּ אֶת הָאָרֶץ וְיָשִׁבוּ אֹתָנוּ דָּבָר אֶת הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר נַעֲלֶה בָהּ וְאֶת הֶעָרִים אֲשֶׁר נָבֹא אֲלֵיהֶן:(כג) וַיִּיטַב בְּעֵינַי הַדָּבָר וָאֶקַּח מִכֶּם שְׁנֵים עָשָׂר אֲנָשִׁים אִישׁ אֶחָד לַשָּׁבֶט:(כד) וַיִּפְנוּ וַיַּעֲלוּ הָהָרָה וַיָּבֹאוּ עַד נַחַל אֶשְׁכֹּל וַיְרַגְּלוּ אֹתָהּ:(כה) וַיִּקְחוּ בְיָדָם מִפְּרִי הָאָרֶץ וַיּוֹרִדוּ אֵלֵינוּ וַיָּשִׁבוּ אֹתָנוּ דָּבָר וַיֹּאמְרוּ טוֹבָה הָאָרֶץ אֲשֶׁר יְדוָד אֱלֹהֵינוּ נֹתֵן לָנוּ:(כו) וְלֹא אֲבִיתֶם לַעֲלֹת וַתַּמְרוּ אֶת פִּי יְדוָד אֱלֹהֵיכֶם:(כז) וַתֵּרָגְנוּ בְאָהֳלֵיכֶם וַתֹּאמְרוּ בְּשִׂנְאַת יְדוָד אֹתָנוּ הוֹצִיאָנוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לָתֵת אֹתָנוּ בְּיַד הָאֱמֹרִי לְהַשְׁמִידֵנוּ:(כח) אָנָה אֲנַחְנוּ עֹלִים אַחֵינוּ הֵמַסּוּ אֶת לְבָבֵנוּ לֵאמֹר עַם גָּדוֹל וָרָם מִמֶּנּוּ עָרִים גְּדֹלֹת וּבְצוּרֹת בַּשָּׁמָיִם וְגַם בְּנֵי עֲנָקִים רָאִינוּ שָׁם:(כט) וָאֹמַר אֲלֵכֶם לֹא תַעַרְצוּן וְלֹא תִירְאוּן מֵהֶם:(ל) יְדוָד אֱלֹהֵיכֶם הַהֹלֵךְ לִפְנֵיכֶם הוּא יִלָּחֶם לָכֶם כְּכֹל אֲשֶׁר עָשָׂה אִתְּכֶם בְּמִצְרַיִם לְעֵינֵיכֶם:(לא) וּבַמִּדְבָּר אֲשֶׁר רָאִיתָ אֲשֶׁר נְשָׂאֲךָ יְדוָד אֱלֹהֶיךָ כַּאֲשֶׁר יִשָּׂא אִישׁ אֶת בְּנוֹ בְּכָל הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר הֲלַכְתֶּם עַד בֹּאֲכֶם עַד הַמָּקוֹם הַזֶּה:(לב) וּבַדָּבָר הַזֶּה אֵינְכֶם מַאֲמִינִם בַּידוָד אֱלֹהֵיכֶם:(לג) הַהֹלֵךְ לִפְנֵיכֶם בַּדֶּרֶךְ לָתוּר לָכֶם מָקוֹם לַחֲנֹתְכֶם בָּאֵשׁ לַיְלָה לַרְאֹתְכֶם בַּדֶּרֶךְ אֲשֶׁר תֵּלְכוּ בָהּ וּבֶעָנָן יוֹמָם:(לד) וַיִּשְׁמַע יְדוָד אֶת קוֹל דִּבְרֵיכֶם וַיִּקְצֹף וַיִּשָּׁבַע לֵאמֹר:(לה) אִם יִרְאֶה אִישׁ בָּאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה הַדּוֹר הָרָע הַזֶּה אֶת הָאָרֶץ הַטּוֹבָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי לָתֵת לַאֲבֹתֵיכֶם:(לו) זוּלָתִי כָּלֵב בֶּן יְפֻנֶּה הוּא יִרְאֶנָּה וְלוֹ אֶתֵּן אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר דָּרַךְ בָּהּ וּלְבָנָיו יַעַן אֲשֶׁר מִלֵּא אַחֲרֵי יְדוָד:(לז) גַּם בִּי הִתְאַנַּף יְדוָד בִּגְלַלְכֶם לֵאמֹר גַּם אַתָּה לֹא תָבֹא שָׁם:(לח) יְהוֹשֻׁעַ בִּן נוּן הָעֹמֵד לְפָנֶיךָ הוּא יָבֹא שָׁמָּה אֹתוֹ חַזֵּק כִּי הוּא יַנְחִלֶנָּה אֶת יִשְׂרָאֵל:(לט) וְטַפְּכֶם אֲשֶׁר אֲמַרְתֶּם לָבַז יִהְיֶה וּבְנֵיכֶם אֲשֶׁר לֹא יָדְעוּ הַיּוֹם טוֹב וָרָע הֵמָּה יָבֹאוּ שָׁמָּה וְלָהֶם אֶתְּנֶנָּה וְהֵם יִירָשׁוּהָ:(מ) וְאַתֶּם פְּנוּ לָכֶם וְסָעוּ הַמִּדְבָּרָה דֶּרֶךְ יַם סוּף:(מא) וַתַּעֲנוּ וַתֹּאמְרוּ אֵלַי חָטָאנוּ לַידוָד אֲנַחְנוּ נַעֲלֶה וְנִלְחַמְנוּ כְּכֹל אֲשֶׁר צִוָּנוּ יְדוָד אֱלֹהֵינוּ וַתַּחְגְּרוּ אִישׁ אֶת כְּלֵי מִלְחַמְתּוֹ וַתָּהִינוּ לַעֲלֹת הָהָרָה:(מב) וַיֹּאמֶר יְדוָד אֵלַי אֱמֹר לָהֶם לֹא תַעֲלוּ וְלֹא תִלָּחֲמוּ כִּי אֵינֶנִּי בְּקִרְבְּכֶם וְלֹא תִנָּגְפוּ לִפְנֵי אֹיְבֵיכֶם:(מג) וָאֲדַבֵּר אֲלֵיכֶם וְלֹא שְׁמַעְתֶּם וַתַּמְרוּ אֶת פִּי יְדוָד וַתָּזִדוּ וַתַּעֲלוּ הָהָרָה:(מד) וַיֵּצֵא הָאֱמֹרִי הַיּשֵׁב בָּהָר הַהוּא לִקְרַאתְכֶם וַיִּרְדְּפוּ אֶתְכֶם כַּאֲשֶׁר תַּעֲשֶׂינָה הַדְּבֹרִים וַיַּכּוּ אֶתְכֶם בְּשֵׂעִיר עַד חָרְמָה:(מה) וַתָּשֻׁבוּ וַתִּבְכּוּ לִפְנֵי יְדוָד וְלֹא שָׁמַע יְדוָד בְּקֹלְכֶם וְלֹא הֶאֱזִין אֲלֵיכֶם:(מו) וַתֵּשְׁבוּ בְקָדֵשׁ יָמִים רַבִּים כַּיָּמִים אֲשֶׁר יְשַׁבְתֶּם:

פרק ב

(א) וְנִפֶן וַנִּסַּע הַמִּדְבָּרָה דֶּרֶךְ יַם סוּף כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְדוָד אֵלָי וַנָּסָב אֶת הַר שֵׂעִיר יָמִים
רַבִּים׃(ב) וַיֹּאמֶר יְדוָד אֵלַי לֵאמֹר׃(ג) רַב לָכֶם סֹב אֶת הָהָר הַזֶּה פְּנוּ לָכֶם צָפֹנָה׃(ד)
וְאֶת הָעָם צַו לֵאמֹר אַתֶּם עֹבְרִים בִּגְבוּל אֲחֵיכֶם בְּנֵי עֵשָׂו הַיֹּשְׁבִים בְּשֵׂעִיר וְיִירְאוּ מִכֶּם
וְנִשְׁמַרְתֶּם מְאֹד׃(ה) אַל תִּתְגָּרוּ בָם כִּי לֹא אֶתֵּן לָכֶם מֵאַרְצָם עַד מִדְרַךְ כַּף רָגֶל כִּי
יְרֻשָּׁה לְעֵשָׂו נָתַתִּי אֶת הַר שֵׂעִיר׃(ו) אֹכֶל תִּשְׁבְּרוּ מֵאִתָּם בַּכֶּסֶף וַאֲכַלְתֶּם וְגַם מַיִם
תִּכְרוּ מֵאִתָּם בַּכֶּסֶף וּשְׁתִיתֶם׃(ז) כִּי יְדוָד אֱלֹהֶיךָ בֵּרַכְךָ בְּכֹל מַעֲשֵׂה יָדֶךָ יָדַע לֶכְתְּךָ אֶת
הַמִּדְבָּר הַגָּדֹל הַזֶּה זֶה אַרְבָּעִים שָׁנָה יְדוָד אֱלֹהֶיךָ עִמָּךְ לֹא חָסַרְתָּ דָּבָר׃(ח) וַנַּעֲבֹר מֵאֵת
אַחֵינוּ בְנֵי עֵשָׂו הַיֹּשְׁבִים בְּשֵׂעִיר מִדֶּרֶךְ הָעֲרָבָה מֵאֵילַת וּמֵעֶצְיֹן גָּבֶר וַנִּפֶן וַנַּעֲבֹר דֶּרֶךְ
מִדְבַּר מוֹאָב׃(ט) וַיֹּאמֶר יְדוָד אֵלַי אַל תָּצַר אֶת מוֹאָב וְאַל תִּתְגָּר בָּם מִלְחָמָה כִּי לֹא
אֶתֵּן לְךָ מֵאַרְצוֹ יְרֻשָּׁה כִּי לִבְנֵי לוֹט נָתַתִּי אֶת עָר יְרֻשָּׁה׃(י) הָאֵמִים לְפָנִים יָשְׁבוּ בָהּ
עַם גָּדוֹל וְרַב וָרָם כָּעֲנָקִים׃(יא) רְפָאִים יֵחָשְׁבוּ אַף הֵם כָּעֲנָקִים וְהַמֹּאָבִים יִקְרְאוּ לָהֶם
אֵמִים׃(יב) וּבְשֵׂעִיר יָשְׁבוּ הַחֹרִים לְפָנִים וּבְנֵי עֵשָׂו יִירָשׁוּם וַיַּשְׁמִידוּם מִפְּנֵיהֶם וַיֵּשְׁבוּ
תַּחְתָּם כַּאֲשֶׁר עָשָׂה יִשְׂרָאֵל לְאֶרֶץ יְרֻשָּׁתוֹ אֲשֶׁר נָתַן יְדוָד לָהֶם׃(יג) עַתָּה קֻמוּ וְעִבְרוּ
לָכֶם אֶת נַחַל זָרֶד וַנַּעֲבֹר אֶת נַחַל זָרֶד׃(יד) וְהַיָּמִים אֲשֶׁר הָלַכְנוּ מִקָּדֵשׁ בַּרְנֵעַ עַד אֲשֶׁר
עָבַרְנוּ אֶת נַחַל זָרֶד שְׁלֹשִׁים וּשְׁמֹנֶה שָׁנָה עַד תֹּם כָּל הַדּוֹר אַנְשֵׁי הַמִּלְחָמָה מִקֶּרֶב
הַמַּחֲנֶה כַּאֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְדוָד לָהֶם׃(טו) וְגַם יַד יְדוָד הָיְתָה בָּם לְהֶמָם מִקֶּרֶב הַמַּחֲנֶה עַד
תֻּמָּם׃(טז) וַיְהִי כַּאֲשֶׁר תַּמּוּ כָּל אַנְשֵׁי הַמִּלְחָמָה לָמוּת מִקֶּרֶב הָעָם׃(יז) וַיְדַבֵּר יְדוָד
אֵלַי לֵאמֹר׃(יח) אַתָּה עֹבֵר הַיּוֹם אֶת גְּבוּל מוֹאָב אֶת עָר׃(יט) וְקָרַבְתָּ מוּל בְּנֵי עַמּוֹן אַל
תְּצֻרֵם וְאַל תִּתְגַּר בָּם כִּי לֹא אֶתֵּן מֵאֶרֶץ בְּנֵי עַמּוֹן לְךָ יְרֻשָּׁה כִּי לִבְנֵי לוֹט נְתַתִּיהָ
יְרֻשָּׁה׃(כ) אֶרֶץ רְפָאִים תֵּחָשֵׁב אַף הִוא רְפָאִים יָשְׁבוּ בָהּ לְפָנִים וְהָעַמֹּנִים יִקְרְאוּ לָהֶם
זַמְזֻמִּים׃(כא) עַם גָּדוֹל וְרַב וָרָם כָּעֲנָקִים וַיַּשְׁמִידֵם יְדוָד מִפְּנֵיהֶם וַיִּירָשֵׁם וַיֵּשְׁבוּ
תַּחְתָּם׃(כב) כַּאֲשֶׁר עָשָׂה לִבְנֵי עֵשָׂו הַיֹּשְׁבִים בְּשֵׂעִיר אֲשֶׁר הִשְׁמִיד אֶת הַחֹרִי מִפְּנֵיהֶם
וַיִּירָשֵׁם וַיֵּשְׁבוּ תַּחְתָּם עַד הַיּוֹם הַזֶּה׃(כג) וְהָעַוִּים הַיֹּשְׁבִים בַּחֲצֵרִים עַד עַזָּה כַּפְתֹּרִים
הַיֹּצְאִים מִכַּפְתֹּר הִשְׁמִידֵם וַיֵּשְׁבוּ תַּחְתָּם׃(כד) קוּמוּ סְעוּ וְעִבְרוּ אֶת נַחַל אַרְנֹן רְאֵה
נָתַתִּי בְיָדְךָ אֶת סִיחֹן מֶלֶךְ חֶשְׁבּוֹן הָאֱמֹרִי וְאֶת אַרְצוֹ הָחֵל רָשׁ וְהִתְגָּר בּוֹ מִלְחָמָה׃(כה)
הַיּוֹם הַזֶּה אָחֵל תֵּת פַּחְדְּךָ וְיִרְאָתְךָ עַל פְּנֵי הָעַמִּים תַּחַת כָּל הַשָּׁמָיִם אֲשֶׁר יִשְׁמְעוּן
שִׁמְעֲךָ וְרָגְזוּ וְחָלוּ מִפָּנֶיךָ׃(כו) וָאֶשְׁלַח מַלְאָכִים מִמִּדְבַּר קְדֵמוֹת אֶל סִיחֹן מֶלֶךְ חֶשְׁבּוֹן
דִּבְרֵי שָׁלוֹם לֵאמֹר׃(כז) אֶעְבְּרָה בְאַרְצֶךָ בַּדֶּרֶךְ בַּדֶּרֶךְ אֵלֵךְ לֹא אָסוּר יָמִין וּשְׂמֹאול׃(כח)
אֹכֶל בַּכֶּסֶף תַּשְׁבִּרֵנִי וְאָכַלְתִּי וּמַיִם בַּכֶּסֶף תִּתֶּן לִי וְשָׁתִיתִי רַק אֶעְבְּרָה בְרַגְלָי׃(כט)
כַּאֲשֶׁר עָשׂוּ לִי בְּנֵי עֵשָׂו הַיֹּשְׁבִים בְּשֵׂעִיר וְהַמּוֹאָבִים הַיֹּשְׁבִים בְּעָר עַד אֲשֶׁר אֶעֱבֹר אֶת
הַיַּרְדֵּן אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר יְדוָד אֱלֹהֵינוּ נֹתֵן לָנוּ׃(ל) וְלֹא אָבָה סִיחֹן מֶלֶךְ חֶשְׁבּוֹן הַעֲבִרֵנוּ בּוֹ
כִּי הִקְשָׁה יְדוָד אֱלֹהֶיךָ אֶת רוּחוֹ וְאִמֵּץ אֶת לְבָבוֹ לְמַעַן תִּתּוֹ בְיָדְךָ כַּיּוֹם הַזֶּה׃(לא)
וַיֹּאמֶר יְדוָד אֵלַי רְאֵה הַחִלֹּתִי תֵּת לְפָנֶיךָ אֶת סִיחֹן וְאֶת אַרְצוֹ הָחֵל רָשׁ לָרֶשֶׁת אֶת
אַרְצוֹ׃(לב) וַיֵּצֵא סִיחֹן לִקְרָאתֵנוּ הוּא וְכָל עַמּוֹ לַמִּלְחָמָה יָהְצָה׃(לג) וַיִּתְּנֵהוּ יְדוָד
אֱלֹהֵינוּ לְפָנֵינוּ וַנַּךְ אֹתוֹ וְאֶת בָּנָו וְאֶת כָּל עַמּוֹ׃(לד) וַנִּלְכֹּד אֶת כָּל עָרָיו בָּעֵת הַהִוא
וַנַּחֲרֵם אֶת כָּל עִיר מְתִם וְהַנָּשִׁים וְהַטָּף לֹא הִשְׁאַרְנוּ שָׂרִיד׃(לה) רַק הַבְּהֵמָה בָּזַזְנוּ לָנוּ
וּשְׁלַל הֶעָרִים אֲשֶׁר לָכָדְנוּ׃(לו) מֵעֲרֹעֵר אֲשֶׁר עַל שְׂפַת נַחַל אַרְנֹן וְהָעִיר אֲשֶׁר בַּנַּחַל וְעַד
הַגִּלְעָד לֹא הָיְתָה קִרְיָה אֲשֶׁר שָׂגְבָה מִמֶּנּוּ אֶת הַכֹּל נָתַן יְדוָד אֱלֹהֵינוּ לְפָנֵינוּ׃(לז) רַק
אֶל אֶרֶץ בְּנֵי עַמּוֹן לֹא קָרַבְתָּ כָּל יַד נַחַל יַבֹּק וְעָרֵי הָהָר וְכֹל אֲשֶׁר צִוָּה יְדוָד אֱלֹהֵינוּ׃

פרק ג

(א) וַנֵּפֶן וַנַּעַל דֶּרֶךְ הַבָּשָׁן וַיֵּצֵא עוֹג מֶלֶךְ הַבָּשָׁן לִקְרָאתֵנוּ הוּא וְכָל עַמּוֹ לַמִּלְחָמָה אֶדְרֶעִי:(ב) וַיֹּאמֶר יְדוָד אֵלַי אַל תִּירָא אֹתוֹ כִּי בְיָדְךָ נָתַתִּי אֹתוֹ וְאֶת כָּל עַמּוֹ וְאֶת אַרְצוֹ וְעָשִׂיתָ לּוֹ כַּאֲשֶׁר עָשִׂיתָ לְסִיחֹן מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר יוֹשֵׁב בְּחֶשְׁבּוֹן:(ג) וַיִּתֵּן יְדוָד אֱלֹהֵינוּ בְּיָדֵנוּ גַּם אֶת עוֹג מֶלֶךְ הַבָּשָׁן וְאֶת כָּל עַמּוֹ וַנַּכֵּהוּ עַד בִּלְתִּי הִשְׁאִיר לוֹ שָׂרִיד:(ד) וַנִּלְכֹּד אֶת כָּל עָרָיו בָּעֵת הַהִוא לֹא הָיְתָה קִרְיָה אֲשֶׁר לֹא לָקַחְנוּ מֵאִתָּם שִׁשִּׁים עִיר כָּל חֶבֶל אַרְגֹּב מַמְלֶכֶת עוֹג בַּבָּשָׁן:(ה) כָּל אֵלֶּה עָרִים בְּצֻרֹת חוֹמָה גְּבֹהָה דְּלָתַיִם וּבְרִיחַ לְבַד מֵעָרֵי הַפְּרָזִי הַרְבֵּה מְאֹד:(ו) וַנַּחֲרֵם אוֹתָם כַּאֲשֶׁר עָשִׂינוּ לְסִיחֹן מֶלֶךְ חֶשְׁבּוֹן הַחֲרֵם כָּל עִיר מְתִם הַנָּשִׁים וְהַטָּף:(ז) וְכָל הַבְּהֵמָה וּשְׁלַל הֶעָרִים בַּזּוֹנוּ לָנוּ:(ח) וַנִּקַּח בָּעֵת הַהִוא אֶת הָאָרֶץ מִיַּד שְׁנֵי מַלְכֵי הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן מִנַּחַל אַרְנֹן עַד הַר חֶרְמוֹן:(ט) צִידֹנִים יִקְרְאוּ לְחֶרְמוֹן שִׂרְיֹן וְהָאֱמֹרִי יִקְרְאוּ לוֹ שְׂנִיר:(י) כֹּל עָרֵי הַמִּישֹׁר וְכָל הַגִּלְעָד וְכָל הַבָּשָׁן עַד סַלְכָה וְאֶדְרֶעִי עָרֵי מַמְלֶכֶת עוֹג בַּבָּשָׁן:(יא) כִּי רַק עוֹג מֶלֶךְ הַבָּשָׁן נִשְׁאַר מִיֶּתֶר הָרְפָאִים הִנֵּה עַרְשׂוֹ עֶרֶשׂ בַּרְזֶל הֲלֹה הוּא בְּרַבַּת בְּנֵי עַמּוֹן תֵּשַׁע אַמּוֹת אָרְכָּהּ וְאַרְבַּע אַמּוֹת רָחְבָּהּ בְּאַמַּת אִישׁ:(יב) וְאֶת הָאָרֶץ הַזֹּאת יָרַשְׁנוּ בָּעֵת הַהִוא מֵעֲרֹעֵר אֲשֶׁר עַל נַחַל אַרְנֹן וַחֲצִי הַר הַגִּלְעָד וְעָרָיו נָתַתִּי לָרֹאובֵנִי וְלַגָּדִי:(יג) וְיֶתֶר הַגִּלְעָד וְכָל הַבָּשָׁן מַמְלֶכֶת עוֹג נָתַתִּי לַחֲצִי שֵׁבֶט הַמְנַשֶּׁה כֹּל חֶבֶל הָאַרְגֹּב לְכָל הַבָּשָׁן הַהוּא יִקָּרֵא אֶרֶץ רְפָאִים:(יד) יָאִיר בֶּן מְנַשֶּׁה לָקַח אֶת כָּל חֶבֶל אַרְגֹּב עַד גְּבוּל הַגְּשׁוּרִי וְהַמַּעֲכָתִי וַיִּקְרָא אֹתָם עַל שְׁמוֹ אֶת הַבָּשָׁן חַוֹּת יָאִיר עַד הַיּוֹם הַזֶּה:(טו) וּלְמָכִיר נָתַתִּי אֶת הַגִּלְעָד:(טז) וְלָרֹאובֵנִי וְלַגָּדִי נָתַתִּי מִן הַגִּלְעָד וְעַד נַחַל אַרְנֹן תּוֹךְ הַנַּחַל וּגְבֻל וְעַד יַבֹּק הַנַּחַל גְּבוּל בְּנֵי עַמּוֹן:(יז) וְהָעֲרָבָה וְהַיַּרְדֵּן וּגְבֻל מִכִּנֶּרֶת וְעַד יָם הָעֲרָבָה יָם הַמֶּלַח תַּחַת אַשְׁדֹּת הַפִּסְגָּה מִזְרָחָה:(יח) וָאֲצַו אֶתְכֶם בָּעֵת הַהִוא לֵאמֹר יְדוָד אֱלֹהֵיכֶם נָתַן לָכֶם אֶת הָאָרֶץ הַזֹּאת לְרִשְׁתָּהּ חֲלוּצִים תַּעַבְרוּ לִפְנֵי אֲחֵיכֶם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כָּל בְּנֵי חָיִל:(יט) רַק נְשֵׁיכֶם וְטַפְּכֶם וּמִקְנֵכֶם יָדַעְתִּי כִּי מִקְנֶה רַב לָכֶם יֵשְׁבוּ בְּעָרֵיכֶם אֲשֶׁר נָתַתִּי לָכֶם:(כ) עַד אֲשֶׁר יָנִיחַ יְדוָד לַאֲחֵיכֶם כָּכֶם וְיָרְשׁוּ גַּם הֵם אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר יְדוָד אֱלֹהֵיכֶם נֹתֵן לָהֶם בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן וְשַׁבְתֶּם אִישׁ לִירֻשָּׁתוֹ אֲשֶׁר נָתַתִּי לָכֶם:(כא) וְאֶת יְהוֹשׁוּעַ צִוִּיתִי בָּעֵת הַהִוא לֵאמֹר עֵינֶיךָ הָרֹאֹת אֵת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה יְדוָד אֱלֹהֵיכֶם לִשְׁנֵי הַמְּלָכִים הָאֵלֶּה כֵּן יַעֲשֶׂה יְדוָד לְכָל הַמַּמְלָכוֹת אֲשֶׁר אַתָּה עֹבֵר שָׁמָּה:(כב) לֹא תִירָאוּם כִּי יְדוָד אֱלֹהֵיכֶם הוּא הַנִּלְחָם לָכֶם:

ואתחנן

(כג) וָאֶתְחַנַּן אֶל יְדוָד בָּעֵת הַהִוא לֵאמֹר:(כד) אֲדֹנָי יֱדוִד אַתָּה הַחִלּוֹתָ לְהַרְאוֹת אֶת עַבְדְּךָ אֶת גָּדְלְךָ וְאֶת יָדְךָ הַחֲזָקָה אֲשֶׁר מִי אֵל בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה כְמַעֲשֶׂיךָ וְכִגְבוּרֹתֶךָ:(כה) אֶעְבְּרָה נָּא וְאֶרְאֶה אֶת הָאָרֶץ הַטּוֹבָה אֲשֶׁר בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן הָהָר הַטּוֹב הַזֶּה וְהַלְּבָנוֹן:(כו) וַיִּתְעַבֵּר יְדוָד בִּי לְמַעַנְכֶם וְלֹא שָׁמַע אֵלָי וַיֹּאמֶר יְדוָד אֵלַי רַב לָךְ אַל תּוֹסֶף דַּבֵּר אֵלַי עוֹד בַּדָּבָר הַזֶּה:(כז) עֲלֵה רֹאשׁ הַפִּסְגָּה וְשָׂא עֵינֶיךָ יָמָּה וְצָפוֹנָה וְתֵימָנָה וּמִזְרָחָה וּרְאֵה בְעֵינֶיךָ כִּי לֹא תַעֲבֹר אֶת הַיַּרְדֵּן הַזֶּה:(כח) וְצַו אֶת יְהוֹשֻׁעַ וְחַזְּקֵהוּ וְאַמְּצֵהוּ כִּי הוּא יַעֲבֹר לִפְנֵי הָעָם הַזֶּה וְהוּא יַנְחִיל אוֹתָם אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר תִּרְאֶה:(כט) וַנֵּשֶׁב בַּגָּיְא מוּל בֵּית פְּעוֹר:

פרק ד

(א) וְעַתָּה יִשְׂרָאֵל שְׁמַע אֶל הַחֻקִּים וְאֶל הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר אָנֹכִי מְלַמֵּד אֶתְכֶם לַעֲשׂוֹת לְמַעַן תִּחְיוּ וּבָאתֶם וִירִשְׁתֶּם אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר יְדֹוָד אֱלֹהֵי אֲבֹתֵיכֶם נֹתֵן לָכֶם:(ב) לֹא תֹסִפוּ עַל הַדָּבָר אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּה אֶתְכֶם וְלֹא תִגְרְעוּ מִמֶּנּוּ לִשְׁמֹר אֶת מִצְוֹת יְדֹוָד אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּה אֶתְכֶם:(ג) עֵינֵיכֶם הָרֹאוֹת אֵת אֲשֶׁר עָשָׂה יְדֹוָד בְּבַעַל פְּעוֹר כִּי כָל הָאִישׁ אֲשֶׁר הָלַךְ אַחֲרֵי בַּעַל פְּעוֹר הִשְׁמִידוֹ יְדֹוָד אֱלֹהֶיךָ מִקִּרְבֶּךָּ:(ד) וְאַתֶּם הַדְּבֵקִים בַּידֹוָד אֱלֹהֵיכֶם חַיִּים כֻּלְּכֶם הַיּוֹם:

ואתחנן זו תפילתם של צדיקים שאינם תולים בכח מעשיהם אלא בזכות מתנת חינם ואכן **ואתחנן** תפילות התפלל משה ומילת **ואתחנן** גימ׳ **תפלה** זו תפלה למשה זו השכינה. לפי דעת המגיד משרים אות ו׳ של ואתחנן מורה על הקב״ה שמשה רבנו ייחד קוב״ה ושכינתי׳ בתפילתו. בכל אופן השכינה מעלה מ״ן **אל ידוד** ז״א **בעת ההוא** והיא מתייחדת עימו כי עת זו המלכות היא זו הבינה ואכן המלכות **לאמר** עלתה והשוותה קומה אל התפארת. וכ״כ כאן הציוני ״וכשמזכיר אדנ״י בראשונה ואח״כ יהו״ה כמו בכאן אדנ״י יהו״ה אתה החלות אד״ני י״הוה אל תשחת עמיך. ודומיהן. אז מתעלים הספירות ומתאחדים מלמטה למעלה להדבק באור העליון. עוד כתב בספר פע״ח שער השבת שמילת בעת רומזת על ב״פ עסמ״ב עם ח׳ כוללים גימ׳ בעת. וזה הוא האור העליון שאלו מוחין דאו״א.לפי זה נבין את הקריאה בעת ההיא והכתיבה בעת ההוא, כי המלכות מצד עצמה היא נקבה וביותה מחוברת אל הזכר נקראת בלשון זכר כמ״ש (יהושע ג, יא) ״הנה ארון הברית אדון כל הארץ״ שארון הברית זו המלכות ונקראת כאן אדון בלשון זכר וכמ״ש בזוהר בראשית לג ע״ב ע״י״ש.

במצב זה של זיווג פב״פ בקומה שלימה מתחיל משה בדברי ריצוי ופיוס בבחינת תחילה יסדר אדם שבחו של מקום ואחר יבקש בקשתו והוא פונה אל השכינה הנקראת **אדני** והיא מידת הדין וה**ידוד** בינה שזו מידת הרחמים. הסביר זאת במדרש תנחומא וכן הרקאנטי כאן שמשה התכוון לבקש בקשה מצד הדין ואם לא מגיע לו פונה הוא אל הרחמים שזו הבינה. **אתה החלות להראות את עבדך** משה רבנו משבח את הקב״ה, שהוא ז״א הנקרא כאן אתה, שעשה אותו ראשון לנבראים שהגיעו לנבואה מלכות כהונה ולויה ולכן אמר אתה החילותה (על פי הזוהר ח״ג דף רס) **את גדלך** זו מידת החסד והכוונה לאהרן יד ימינו של משה **ואת ידך החזקה** זו מידת הגבורה אלו הלוויים ושתי מידות אלו חו״ג נשפעות מן הבינה הנקראת **אשר** וכן **מי** ראה אשר מי והיא משפיעה לחסד הנקרא **אל** שהוא ראשית הספירות של התפארת הנקראת **בשמים** וכן למלכות הנקראת **ובארץ אשר יעשה כמעשיך וכגבורתך** הכוונה לבינה המשפיעה חסדים וגבורות לתפארת ולמלכות. לאחר השבח באה הבקשה.

ביקש משה **אעברה** לעבור את הירדן ולהכנס לארץ ישראל שהיא המלכות ועל ידי כך להשיג נש״ב ועוד שער אחד של החכמה וזה באור מילת **נא** ואגיע לחכמה העליונה הנקראת ראיה **וארא**ה ומשם להשפיע אל המלכות הנקראת את ונקראת הארץ וכשהיא מחוברת ליסוד הנקרא טוב היא נקראת **הטובה** והיסוד נשפע מהבינה הנקראת אשר וזו מג״ר **בעבר הירדן** זה הדעת **ההר הטוב הזה** יסוד אבא

והלבנן כתר המשפיע לחו״ב בסוד ל״ב נתיבות חכמה ונון שערי בינה ביחד לבנון. רעיון יפה מפי הרב משה הרמוני שליט״א. הירדן מקבל מימיו מן החצבני באניאס והדן ראשי תיבות חב״ד שאלו המוחין של הג״ר המשפיעים לז״ת.

פסוק זה מוסבר על פי המגיד משרים. הקב״ה לא מקבל את תפילתו של משה וזה הוא **ויתעבר ידוד בי למענכם ולא שמע אלי** כלומר מנע ממני מלעבור את הירדן. ברם כותבים כאן השל״ה בשם המהרח״ו וכן בספר מגלה עמוקות שנרמז כאן ענין גדול שמשה רבנו מתגלגל בכל דור ודור בנשמות ראשי הישיבות וכך יהיה עד היובל הגדול וזה רמוז במילים ויתעבר יה בי לימענכם ר״ת יובל. עוד, מילת ויתעבר מורה על מידת החסד ומידת הגבורה שמנעו את כניסת משה כי ויתעבר קרי ביה ת ריו עב ת׳ זו ארץ ישראל כי ארץ ישראל זו ספירת המלכות וכן ת׳ זו האות האחרונה והיא המלכות. ריו=גבורה עב=חסד. **ויאמר ידוד אלי רב לך** די במה שאתה משיג מ״ט שערי בינה. **אל תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה**. שמעתי מפי הגרי״מ לאו שליט״א הרב הראשי לישראל שאמרו שתפילת צדיק עושה מחצה. נגזר על משה לא לבוא אל הארץ ולא לראות אותה וכאן התפילה עשתה מחצה ויש לו רשות לראות את הארץ. וכן ראינו שתפילת משה הצילה שני בנים של אהרן.

עלה ראש הפסגה מה זה ראש הפגסגה בפנימיות? בזוהר חדש חקת אמרו שזו מידת החסד ובמגיד משרים אמר זו הבינה. בספר מגלה עמוקות אופן ק״א אומר שראש הפסגה אלו האותיות שלפני אותיות פסגה ואלו אותיות ״בעדן״ רמז לו על גן העדן המוכן לו. ושם באופן קע״ב אמר שראש הפסגה זה אריך. מכל מקום נמשיך בדרך של המגיד מישרים ונבאר שאמר הקב״ה למשה די לך שהגעת לנש״ב וממקום זה **ושא עיניך** תמשיך את אור החכמה שבך למלכות היא ארץ ישראל שיש בה ד׳ רגלי המרכבה **ימה** מלכות **וצפנה** גבורה **ותימנה** חסד **ומזרחה** תפארת וכנגדם אברהם יצחק יעקב ודוד וכנגדם ד׳ סעודות שבת **וראה בעיניך** רק ראיה של ארץ ישראל וראיה זו זככה את אויר ארץ ישראל שיהיה ראוי לגדל לומדי תורה וכך אמר רבי זירא (בבא בתרא קנח:) אוירה של ארץ ישראל מחכים **כי לא תעבר את הירדן הזה**. הירדן זה היסוד הנמשך מן הדעת ומשפיע למלכות זה ים המלח. ישאל השואל הרי ארץ ישראל זו המלכות וכאן אתה אומר שזה ים המלח? תשובה: כל ארץ ישראל יחסית לשאר ארצות היא המלכות ובה יש עשר ספירות פרטיות ומלכות שבה היא ים המלח. לא בכדי נקרא ים המות כי גם על המלכות נאמר (משלי ה,ה) ״רגליה יורדות מות״.

בראשית הפרק נאמר ״בעת ההיא״ ואין אנו יודעים איזו עת. בספר מגלה עמוקות שמחברו חיבר גם את הספר ״רנ״ב אופנים על ואתחנן״ מביא סברא לומר שעת ההיא שאני אמרתי לפניך ״לאמר״. בכל עת אתה אומר אלי לאמר ואילו אני אמרתי פעם אחת ״וידבר משה אל ד׳ לאמר״ זה כאשר בקשתי איש על העדה. לכן באה תשובת הקב״ה למשה בקשר עם מנהיג לעם ישראל. **וצו את יהושע** תתחבר אל יהושע ותן לו מהודך עליו כי אתה בינה ולכן **וחזקהו ואמצהו** אותיות הו מורות על זו״ן כי הן אותיות הו שבשם ד׳ יהו-ה **כי** יהושע שהוא פני לבנה מדרגת המלכות **הוא** מתאים **יעבר לפני העם הזה והוא ינחיל אותם את הארץ אשר תראה** להעביר את העם את הירדן.

משה מקבל את הדין ומסתפק רק **בונשב** נון שערי בינה וזה הוא נשב ר״ת נ׳ון ש׳ערי ב׳ינה **בגיא** אלו י״ד מעלות שעלה אותם משה בפסיעה אחת ונקבל **מול בית פעור** מקום בו נהרג זמרי והוא מוכן לסתום פי פעור שלא יקטרג על ישראל.

ועתה אין ועתה אלא תשובה, אומר משה כדי לזכות למדרגתי עליכם לעשות תשובה מאהבה ואז תקראו **ישראל** אשר זכו לאור הנשמה הנקראת **שמע** שמיעה **אל החקים** מצוות התלויות ביסוד הנקרא חק **ואל המשפטים** אלו מצוות הכתובות בתורה הנקראת משפט **אשר** אלו גזירות וסייגים שקבעו לנו חכמים מבינתם והבינה נקראת אשר **אנכי מלמד אתכם** היא המלמדת אותנו לזכות בדרכי חיים **לעשות** לקיים **למען תחיו** תזכו לנשמה **ובאתם וירשתם את הארץ** תזכו לנפש **אשר ידוד אלהי אבתיכם נתן לכם** זו הרוח. **לא תספו על הדבר אשר אנכי מצוה אתכם ולא תגרעו ממנו לשמר את מצות ידוד אלהיכם אשר אנכי מצוה אתכם** אין לכם רשות להוסיף או לגרוע. בכל ספר דברים מזהיר המנהיג את הדור על עניין עבודה זרה. וכאן **עיניכם הראות את אשר עשה ידוד בבעל פעור כי כל האיש אשר הלך אחרי בעל פעור השמידו ידוד אלהיך מקרבך** כל מי שאחוז בקלי׳ מביא כליה על עצמו. לעומת זאת...

מי שדבק ביסוד **ואתם הדבקים בידוד אלהיכם חיים כלכם היום**. בספר חסד לאברהם מעין ב נהר כח אמר שכוונת הפסוק לומר שעל האדם להדבק בקונו על ידי לימוד התורה ללא מחיצות כלל ועל ידי כך זוכה לחיים נצחיים. מצאתי בספר ״אגרא דכלה״ - פרשת ואתחנן – ״ואתם הדבקים וכו׳ חיים כלכם היום. יש להתבונן לפי מ״ש הדבקים בה״א הידיעה לא צריך לומר אח״כ כלכם, אך בא לרמז, ידוע דתיקון המדות שבאדם באהבה ויראה והתפארות וניצוח והודיה והתקשרות וממשלה, הם נגד חסד גבורה תפארת נצח הוד יסוד מלכות כנודע, והנה ידוע דהעיקר הוא חג״ת, דנה״י הם תמיד בסוד תוספת כנודע, על כן כאשר יתקן האדם אהבתו ויראתו והתפארותו לעבודת השם, ממילא יהיה שלם בכל המדות, והנה את״ם רמז לחג״ת ימין ושמאל ואמצע, והנה ירמוז כיון שאת״ם דבקים בי״י אלקיכם, שוב אין לחוש ובודאי חיים וקיימים כלכם, היינו כל שיעור קומתכם ודאי חיים וקיימים לי״י במצות מעשיות, ודוק כי קצרתי׃

(ה) רְאֵה לִמַּדְתִּי אֶתְכֶם חֻקִּים וּמִשְׁפָּטִים כַּאֲשֶׁר צִוַּנִי יְדֹוָד אֱלֹהָי לַעֲשׂוֹת כֵּן בְּקֶרֶב הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתֶּם בָּאִים שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ׃(ו) וּשְׁמַרְתֶּם וַעֲשִׂיתֶם כִּי הִוא חָכְמַתְכֶם וּבִינַתְכֶם לְעֵינֵי הָעַמִּים אֲשֶׁר יִשְׁמְעוּן אֵת כָּל חֻקִּים הָאֵלֶּה וְאָמְרוּ רַק עַם חָכָם וְנָבוֹן הַגּוֹי הַגָּדוֹל הַזֶּה׃(ז) כִּי מִי גוֹי גָּדוֹל אֲשֶׁר לוֹ אֱלֹהִים קְרֹבִים אֵלָיו כַּידֹוָד אֱלֹהֵינוּ בְּכָל קָרְאֵנוּ אֵלָיו׃(ח) וּמִי גּוֹי גָּדוֹל אֲשֶׁר לוֹ חֻקִּים וּמִשְׁפָּטִים צַדִּיקִם כְּכֹל הַתּוֹרָה הַזֹּאת אֲשֶׁר אָנֹכִי נֹתֵן לִפְנֵיכֶם הַיּוֹם׃(ט) רַק הִשָּׁמֶר לְךָ וּשְׁמֹר נַפְשְׁךָ מְאֹד פֶּן תִּשְׁכַּח אֶת הַדְּבָרִים אֲשֶׁר רָאוּ עֵינֶיךָ וּפֶן יָסוּרוּ מִלְּבָבְךָ כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ וְהוֹדַעְתָּם לְבָנֶיךָ וְלִבְנֵי בָנֶיךָ׃(י) יוֹם אֲשֶׁר עָמַדְתָּ לִפְנֵי יְדֹוָד אֱלֹהֶיךָ בְּחֹרֵב בֶּאֱמֹר יְדֹוָד אֵלַי הַקְהֶל לִי אֶת הָעָם וְאַשְׁמִעֵם אֶת דְּבָרָי אֲשֶׁר יִלְמְדוּן לְיִרְאָה אֹתִי כָּל הַיָּמִים אֲשֶׁר הֵם חַיִּים עַל הָאֲדָמָה וְאֶת בְּנֵיהֶם יְלַמֵּדוּן׃(יא) וַתִּקְרְבוּן וַתַּעַמְדוּן תַּחַת הָהָר וְהָהָר בֹּעֵר בָּאֵשׁ עַד לֵב הַשָּׁמַיִם חֹשֶׁךְ עָנָן וַעֲרָפֶל׃(יב) וַיְדַבֵּר יְדֹוָד אֲלֵיכֶם מִתּוֹךְ הָאֵשׁ קוֹל דְּבָרִים אַתֶּם שֹׁמְעִים וּתְמוּנָה אֵינְכֶם רֹאִים זוּלָתִי קוֹל׃(יג) וַיַּגֶּד לָכֶם אֶת בְּרִיתוֹ אֲשֶׁר צִוָּה אֶתְכֶם לַעֲשׂוֹת עֲשֶׂרֶת הַדְּבָרִים וַיִּכְתְּבֵם עַל שְׁנֵי לֻחוֹת אֲבָנִים׃(יד) וְאֹתִי צִוָּה יְדֹוָד בָּעֵת הַהִוא לְלַמֵּד אֶתְכֶם חֻקִּים וּמִשְׁפָּטִים לַעֲשֹׂתְכֶם אֹתָם בָּאָרֶץ אֲשֶׁר אַתֶּם עֹבְרִים שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ׃(טו) וְנִשְׁמַרְתֶּם מְאֹד לְנַפְשֹׁתֵיכֶם כִּי לֹא רְאִיתֶם כָּל תְּמוּנָה בְּיוֹם דִּבֶּר יְדֹוָד אֲלֵיכֶם בְּחֹרֵב מִתּוֹךְ הָאֵשׁ׃(טז) פֶּן תַּשְׁחִתוּן וַעֲשִׂיתֶם לָכֶם פֶּסֶל תְּמוּנַת כָּל סָמֶל תַּבְנִית זָכָר אוֹ נְקֵבָה׃(יז) תַּבְנִית כָּל בְּהֵמָה אֲשֶׁר בָּאָרֶץ תַּבְנִית כָּל צִפּוֹר כָּנָף אֲשֶׁר תָּעוּף בַּשָּׁמָיִם׃(יח)

תַּבְנִית כָּל רֶמֶשׂ בָּאֲדָמָה תַּבְנִית כָּל דָּגָה אֲשֶׁר בַּמַּיִם מִתַּחַת לָאָרֶץ׃(יט) וּפֶן תִּשָּׂא עֵינֶיךָ הַשָּׁמַיְמָה וְרָאִיתָ אֶת הַשֶּׁמֶשׁ וְאֶת הַיָּרֵחַ וְאֶת הַכּוֹכָבִים כֹּל צְבָא הַשָּׁמַיִם וְנִדַּחְתָּ וְהִשְׁתַּחֲוִיתָ לָהֶם וַעֲבַדְתָּם אֲשֶׁר חָלַק יְדוָד אֱלֹהֶיךָ אֹתָם לְכֹל הָעַמִּים תַּחַת כָּל הַשָּׁמָיִם׃(כ) וְאֶתְכֶם לָקַח יְדוָד וַיּוֹצֵא אֶתְכֶם מִכּוּר הַבַּרְזֶל מִמִּצְרָיִם לִהְיוֹת לוֹ לְעַם נַחֲלָה כַּיּוֹם הַזֶּה׃(כא) וַידוָד הִתְאַנַּף בִּי עַל דִּבְרֵיכֶם וַיִּשָּׁבַע לְבִלְתִּי עָבְרִי אֶת הַיַּרְדֵּן וּלְבִלְתִּי בֹא אֶל הָאָרֶץ הַטּוֹבָה אֲשֶׁר יְדוָד אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לְךָ נַחֲלָה׃(כב) כִּי אָנֹכִי מֵת בָּאָרֶץ הַזֹּאת אֵינֶנִּי עֹבֵר אֶת הַיַּרְדֵּן וְאַתֶּם עֹבְרִים וִירִשְׁתֶּם אֶת הָאָרֶץ הַטּוֹבָה הַזֹּאת׃(כג) הִשָּׁמְרוּ לָכֶם פֶּן תִּשְׁכְּחוּ אֶת בְּרִית יְדוָד אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר כָּרַת עִמָּכֶם וַעֲשִׂיתֶם לָכֶם פֶּסֶל תְּמוּנַת כֹּל אֲשֶׁר צִוְּךָ יְדוָד אֱלֹהֶיךָ׃(כד) כִּי יְדוָד אֱלֹהֶיךָ אֵשׁ אֹכְלָה הוּא אֵל קַנָּא׃

ראה למדתי אתכם צריך לדעת שבחומש דברים המעבר מיחיד לרבים וההפך תדירי. והטעם כי כעת לפני הסתלקותו של אדון הנביאים הכלל והפרט מתאחדים בו, הוא רואה בכל אחד ואחד מבנ״י את כללות האומה ואת האומה כקומה אחת. ואמר **ראה** היינו הבן בשכלך כי כל ראיה היא בחכמה כמו (כתובות פ׳ י״ג משנה ג) אמר רבן גמליאל רואה אני דברי אדמון. וכן בשפה האנגלית אומרים אני רואה והכוונה לאני מבין. ובדרך סוד: ראה זו החכמה למדתי זו הבינה כי היא סוד הלמד מגדל הפורח באויר כלומר יש כאן מצ״ב בו חו״ב תרין רעין וכו׳ והם נקראים קדש ואלו אותיות ״תי״ של למדתי כי ״תי״ גימ׳ קודש ואמר **אתכם** את אלו העם שבשדות **וכם** אלו לומדי התורה בכ׳ולל ובמ׳תיבתות אלו מדרגת נפש ואלו רוח ומרע״ה נשמה להם ואמר **חקים** יסוד **ומשפטים** ת״ת **כאשר** בינה המאירה באור הכתר כי היא נקראת אשר ואות כ כתר. **צוני ידוד אלהי** כך בא אלי הדיבור מחו״ב **לעשות כן** לבנות את כל הקומה הרוחנית **בקרב הארץ אשר אתם באים שמה לרשתה** רמז להם שאם אתם רוצים לרשת את הארץ עליכם להיות בתשובה תדירית כי התשובה בבינה הנקראת אשר. **ושמרתם** אלו מל״ת וזו קומת המלכות **ועשיתם** אלו מ״ע וזו קומת התפארת ועל ידי שמירת המצוות ועשייתם מתייחדת השכינה הנקראת **כי** כ׳נסת י׳שראל עם בעלה הקב״ה **הוא** וזה המסר במילת היא הוא. היא כשהיא לבד וכשהיא מיוחדת איתו נקראת כמותו, הִוא **חכמתכם ובינתכם** חו״ב, ושיעור הכתוב שקיום מ״ע ול״ת בדרגה גבוהה עם כוונה פנימית מעלה את זו״ן לחו״ב ומייקר את בנ״י למטה ואת הקב״ה למעלה וזה הוא **לעיני העמים**, כאמור עין וראיה זו החכמה כלומר הגויים מבינים את יקרת ומעלת עם ישראל **אשר ישמעון** יבינו **את כל החקים האלה** יבינו שלא דבר ריק הוא **ואמרו רק עם חכם** מצד החכמה **ונבון** מצד הבינה **הגוי הגדול** מצד החסד **הזה** מצד היסוד. ומכאן שכאשר בנ״י מייחדים קוב״ה ושכינתיה ע״י ההוא טמיר ונעלם שאלו או״א הרי שיש זרימת השפע למטה והתפילות עולות ביושר ונשמעות ועל זה אומר להם מרע״ה **כי מי** אתם מייחדים את כ׳נסת י׳שראל עם הבינה הנקראת מי בגלל שאתם **גוי גדול** המקיים מצוות בכוונה **ואשר** נמצא בתשובה תדיר ואז **לו אלהים קרבים אליו** השכינה הנקראת אלהים קרובה אליכם ומימלא גם כן **כידוד** ז״א **אלהינו** הבינה **בכל קראנו אליו** קרובים ומיוחדים זב״ז.

כתב בזוהר (בראשית דף קעג ע״ב) אומר הרשב״י ״פתח ואמר **כי מי גוי גדול אשר לו אלהי״ם קרובים אליו, כיהו״ה אלה״ינו בכל קראנו אליו**, תא חזי, כמה אינון חביבין י׳שראל קמי קב״ה, דלית לך עם ולישן בכל עמין עע״ז דעלמא דאית ליה אלהא דישמע לון, כמה דקב״ה זמין לקבלא צלותהון ובעותהון דישראל, בכל שעתא דאצטריך לון למשמע צלותא דאינון בעאן, בגין ההוא דרגא דלהון. תא חזי, יעקב

קרי ליה קב״ה ישראל, דכתיב לא יקרא שמך עוד יעקב כי אם ישראל יהיה שמך, ויקרא את שמו, מאן ויקרא, דא שכינתא, כמה דאת אמר ויקרא אל משה, ויאמר לו אלהי״ם, לעיל אוקימנא, ישראל, דהא אשתלים בכלא כדקא יאות, וכדין אסתלק בדרגיה, ואשתלים בשמא דא, ועל דא ויקרא את שמו ישראל והא אתמר.

כתב הרקאנאטי ״כי מי גוי גדול אשר לו אלהים קרובים אליו וגו׳. ספר הזוהר [בראשית ל״א ב׳] אמר רבי יוסי מאי דכתיב אשר לו אלהים קרובים אליו קרוב מבעי ליה. <תרגום - אמר רבי יוסי מהו שכתוב ״אשר לו אלהים קרובים אליו״ למה קרובים והלא קרוב היה צריך לומר>. אלא אלהים עילאה אלהים דפחד יצחק. <אלא שיש אלהים עליון בבינה אלהים של פחד יצחק>. אלהים בתראה. <אלהים אחרון שהוא הנוקבא דז״א גם כן נקרא אלהים>. ובגיני כך קרובים וגבורות סגיאין אינון דנפקין מחד וכולהו חד. <ומשום זה נאמר קרובים וגבורות רבות המה הנקראים אלהים היוצאים מאלהים אחד שהיא הבינה וכולם אחד>. והבן כי רמז לג׳ מדות הנקראים בשם זה והם: הבינה והפחד (גבורה) ומדת הדין של מטה (מלכות). ופירוש בכל קראינו אליו בכל מדה שנתחנן לפניו כי הוא הכל ונמצא בכל. והבן אמרו וגבורות סגיאין אינון וכו׳ כי כבר רמזנוהו בסוד המנורה:

וכתב הרמ״ז על מילת **גוי גדול** היינו שמושפעים מבחינת הגדלות.

הנני שמח ומודה לאל אשר האיר עיני שכוונתי לכל דברי הרבנים הנזכרים ללא שראיתים.

ומי אלו חו״ב העושים את בני ישראל ל**גוי גדול** המחובר לאשר לבינה שזו בחינת לאה **לו** גימ׳ לאה ומשם נמשכים **חקים** כנגד היסוד **ומשפטים** כנגד התפארת **צדיקם** אלו דברי סופרים שהם צדיקי הדור האחוזים במידת היסוד הנקרא **ככל** כל והם מייחדים **התורה** תורה שבכתב עם **הזאת** תורה שבעל פה הנקראת זאת ועם אשר תורת הסוד **אנכי** זו הארת הכ׳תר במלכות הנקראת אני ופירוש הדבר שהם מקיים מצוות המכוונות על דרך האמת אך אינו יודע סודם כי הכ׳ רק ברמז וזו מטרת מרע״ה להנחיל לנו תורה שלמה **נתן לפניכם היום**

כעת בא להזהיר על שכחת מעמד הר סני וקבלת התורה שאלו מאורעות מכוננים בחיי האומה וכפי שכתב על הכוזרי ולכן באה האזהרה: **רק השמר לך ושמר נפשך מאד פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך ופן יסורו מלבבך כל ימי חייך והודעתם לבניך ולבני בניך, יום אשר עמדת לפני ידוד אלהיך בחרב באמר ידוד אלי הקהל לי את העם ואשמעם את דברי אשר ילמדון ליראה אתי כל הימים אשר הם חיים על האדמה ואת בניהם ילמדון** והזהיר על סיפור הדברים מדור לדור.

ותקרבון ותעמדון תחת ההר הר זו השכינה כשהיא באחור ולכן **וההר בער באש** היא מלאה דינים **עד לב השמים** עד בינה דתפארת שזו ספירת התפארת שבתפארת כי חסד=כתר גבורה= חכמה תפארת=בינה ואמר **חשך ענן וערפל** אלו ג׳ קלי׳ הסובבות את המלכות והמוכרות לנו מספר יחזקאל א׳ רוח סערה ענן גדול ואש מתלקחת.

וידבר אלו חו״ג **דידוד** הנמשכים אל **אליכם** החסד כי אליכם אותיות מיכאל שר החסד והשפע מגיע **מתוך האש** הבינה **קול דברים אתם שמעים ותמונה אינכם ראים זולתי קול** יש הבדל בין קול דברים ובין קול בעוד שקול הוא קול יעקב כלומר התפארת (עיין הבל, קול ודיבור) הרי שקול דברים זו התפארת של המלכות ואותה ראו בני ישראל.

כתוב בזוהר שמות דף רע ע״ב - תוספות – ״הא למדת שבשבע קולות נתנה התורה ובכלם נגלה עליהם אדון העולם וראום והיינו דכתיב **וכל העם רואים את הקולות** כתוב אחד אומר **ויט שמים וירד וערפל תחת רגליו**. וכתוב אחד אומר **כי מן השמים דברתי עמכם**. הא כיצד? אשו הגדולה היתה בארץ שהוא קול אחד ושאר קולות היו בשמים דכתיב מן השמים השמיעך את קולו ליסרך ועל הארץ הראך את אשו הגדולה ודבריו שמעת מתוך האש. ומאי היא **גדולה**. ומאלו היה יוצא דבור מתוך האש שנאמר (שם) **ודבריו שמעת מתוך האש**. ומה (שם) ותמונה אינכם רואים זולתי קול ההוא כדאמר להם משה לישראל (שם) כי לא ראיתם כל תמונה. תמונה ולא כל תמונה. משל למה הדבר דומה? למלך שהיה עומד על עבדיו מעוטף בכסות לבנה לא די לאימת המלך שיסתכלו בלבושיו ועוד רחוק היה המלך ושמעו קולו יכולין לראות גרונו אמרת לא. הא למדת שראו תמונה ולא כל תמונה. והיינו דכתיב **ותמונה אינכם רואים זולתי קול** וכתיב (שם) **קול דברים אתם שומעים**. כתוב אחד אומר **וכל העם רואים את הקולות** וכתוב אחד אומר **קול דברים אתם שומעים**. הא כיצד בתחלה **רואים את הקולות** ומה ראו שבע קולות שאמר דוד ולסוף שמעו הדבר יוצא מבין כלם. והא אנון עשר דרבנן אמרי דכלהו אמרינן כחדא מלתא כן כלהו כחדא מלתא אמרינן והוי שבעה מאמרות בשבעה קולות. ועי״ד נאמר **קול דברים אתם שומעים ותמונה אינכם רואים זולתי קול**. הא למדת דכלהו כחדא מחדא מלתא אמירן.

ויגד המשיך והשפיע מלשון ״נגיד ונפיק״ **לכם את בריתו** זו תורה שבכתב ושבעל פה כי את זו תורה שבעל פה ובריתי היא ו׳ היינו תורה שבכתב וגם מידות לוחות הברית היו ו׳ טפחים על ו׳ טפחים על ו׳ טפחים **אשר צוה אתכם לעשות עשרת הדברים** אלו עשר הדברות **ויכתבם על שני לחות אבנים**

ואתי צוה ידוד בעת ההוא ללמד אתכם חקים ומשפטים לעשתכם אתם בארץ אשר אתם עברים שמה לרשתה שוב חוזר ומדגיש על ייחוד המשפט עם החק ועשייתם בארץ. עוד נראה שמזהיר כאן באצבע של זהורית של יפסקו מורי הוראה מהעם הם הממשיכים את חוקי התורה אל העם (הנרמז במילת ארץ).

ונשמרתם מאד לנפשתיכם כי לא ראיתם כל תמונה הנה השמירה נזכרת עם הנפש כי שתיהן במל׳. תמונה זו המלכות והזהיר אותם שלא יפרידוה מהבנין וגם שהשגתם היתה נמוכה כמ״ש בספר

פירוש חכמוני לספר יצירה – בהקדמה סוד ה׳ ליראיו ובריתו להודיעם (תהלים כ״ה י״ד), וכתיב (ירמיה י׳ ו׳) מאין כמוך ה׳ גדול אתה וגדול שמך בגבורה, וכתיב (תהלים ק״ו ב׳) מי ימלל גבורות ה׳, מי יוכל להעלות אפילו במחשבת במהשבת כלום דבר, או מי הוא ראוי להרהר אפילו כהרף עין אחר האל הגדול הגבור והנורא להבין דמותו, שאפילו החיות שתחת כסא הכבוד והשרפים אשר ממעל לו ומלאכי השרת ואראלים וכל צבא השמים אינם מבינים דמותו שנאמר (שם י״ח י״ב) ישת חשך סתרו, כלם נחשכים מלידע ומלהביט ומלהבין דמותו, ועל זה מברכין (יחזקאל י׳ י״ב) ברוך כבוד ה׳ ממקומו. ואפילו הקדושים אשר בארץ והנביאים והחוזים שהיה מדבר עמהם לא הבינו ולא ראו דמותו כמו אשר הוא, כי משה רבינו ע״ה היה ראש כל הנביאים והיה מדבר עמו פה אל פה, כמה בקש מלפניו לראות דמות פניו ולא שמע לו, ככתוב (שמות ל״ג י״ח) הראני נא את כבודך, והשיב לו (שם כ׳) לא תוכל לראות פני, ונאמר (שם כ״א) ויאמר ה׳ הנה מקום אתי ונצבת על הצור והיה בעבור

כבודי וגו׳. על זה צוה משה לישראל (דברים ד׳ ט״ו) ונשמרתם מאד לנפשותיכם, כי לא ראיתם כל תמונה, (שם כ״ד) כי ה׳ אלהיך אש אוכלה הוא, מאלו הפסוקים אנחנו מבינים, שלא בקש משה רבינו ע״ה מהשם יתברך כי אם לראות דמות פניו כמו אשר הוא, ולא נשמעה תפלתו בזה להעשות בקשתו. וזה אשר אמר ישעיה הנביא ע״ה(ו׳ א׳) וארא את ה׳ יושב על כסא רם ונשא וגו׳, שרפים עומדים ממעל לו וגו׳ וקראו זה אל זה וגו׳ אע״פ שאמר וארא את ה׳, לא ראה דמות פניו אבל ראה את הכסא, וכבוד ה׳ מעל הכסא לא ראה, אבל ראה את שוליו כשולי המעיל. הנה למדנו כי משה ראה נצב את כבוד אחוריו, וישעיה ראה בחזון את כבודו יושב על כסא, ומתוך ראיית הכסא, והשרפים שהיו עומדים ממעל לו הבין כי הוא לה׳, אבל ראה את כבוד שוליו והוא הכבוד אשר תחת רגליו. ובעת שנראה למשה ולאהרן ולנדב ולאביהוא ולשבעים איש מזקני ישראל, לא ראו אלא כבודו באות וסימן שתחת רגליו, שנאמר (שמות כ״ד י׳) ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר וגו׳. ויחזקאל הנביא ע״ה אע״פ שראה בחזיונו החיות והאופנים שעל ראשי החיות כמו שפירש הכל בספרו, לא נראה לו דמות האל כאשר הוא, כי לא יראהו האדם וחי, ולא רצה להראות לו אלא בדמות אדם בדמות שהוא נהוג ומנוסה לראות, כדי שלא יתבהל ויפחד ממראה דמותו וימות בפתע פתאום. ואתן לך משל בדבר הזה בהבדלת אלפי אלפים ורבי רבבות לאין מספר בין קדש לחול. אדם אם יראה בריאה חיה או עוף או תנין או כל מראה דמות שלא היה נהוג ומנוסה לראות ורואהו פתאום, מיד מתבהל ומתפחד ותקצר נפשו למות, על אחת כמה וכמה הבדלות לראות את האור שאין לו שיעור וגדולה, והכבוד שאין לו חקר, ככתוב (תהלים קמ״ה ג׳) גדול ה׳ ומהולל מאד ולגדולתו אין חקר. על כן נראה לאדם הראשון ולקין ולהבל ולחנוך ולנח ולשלשה אבות ולכל הנביאים והחוזים בדמות אדם. ולא עוד אלא אפילו הדבור שהיה מדבר עמהם היה בענוה ובדרך דבור של בני אדם, שלא יתבהלו ויתפחדו מלפניו. אדם וחוה בעת ששמעו את קול ה׳ מתהלך בגן לרוח היום נתבהלו ונתפחדו מאד ונתחבאו מלפניו, כשראה כן ארך אפים ומלא רחמים קרא אל האדם כדרך בני האדם ויאמר לו איכה, וכי לא היה יודע איפו הוא, אלא כדי שלא יתבהל וימות מן הפחד פתאום, ועל זה נתחזק אדם וענה לו את קולך שמעתי בגן וגו׳, ועוד אמר לו ארך אפיים בענוה מי הגיד לך כי ערום אתה, והוא יודע ומבין הכל למטרם, אלא כדי שלא להבהילו. ולקין אמר אי הבל אחיך, ולנח דבר כאוהב וכריע הנותן עצה לאוהבו, ואמר לו עשה לך תיבת עצי גפר, וכמו כן לאברהם ליצחק ליעקב ולמשה ולאבותינו על הר סיני, ולא נראה להם בכלום דמות כדי שלא יתעו ישראל ויאמרו כי כן דמותו ויעשו להם דמות אלהים וישתחוו לו, ועל זה נראה להם פעם אחת באש ופעם אחת בענן, ככתוב שמות (כ״ד ט״ז) ויקרא אל משה ביום השביעי מתוך הענן, וכתיב (שם ל״ד ה׳) וירד ה׳ בענן, וכתיב (דברים ד׳ י״ב) וידבר ה׳ אליכם מתוך האש, וכתיב (שם ה׳ כ״ב) את הדברים האלה דבר ה׳ אל כל קהלכם בהר מתוך האש, (שם כ״ד) ותאמרו הן הראנו ה׳ אלהינו את כבודו ואת גדלו ואת קולו שמענו מתוך האש, וכתיב (שם כ״ה) ועתה למה נמות כי תאכלנו האש הגדולה הזאת. ולדניאל נראה בחזון לילה בדמות אדם ככתוב (דניאל ז׳ ט׳ י׳) חזה הויית עד די כרסון רמיו יעתיק יומין יתיב וגו׳ נהר דינור וגו׳. ומכל אלו הראיות ידענו באמת שאין בריה בעולם לא בשמים ולא בארץ שהיא יכולה להרהר בלבה על דמות האלהים, ככתוב (ישעיה מ׳ י״ח) ואל מי תדמיון אל ומה דמות תערכו לו, וכתיב (שם כ״ה) ואל מי תדמיוני ואשוה יאמר קדוש, וכתיב (שם, מ״ו ה׳) למי תדמיוני ותשוו ותמשילוני ונדמה. והא דכתיב בתורה (בראשית א׳ כ״ו) נעשה אדם בצלמנו כדמותנו, וכתיב (שם כ״ז) ויברא אלהים את האדם בצלמו בצלם אלהים ברא אתו, וכתיב (שם ה׳ א׳ י״ב) זה ספר

תולדות אדם ביום ברא אלהים אדם בדמות אלהים עשה אותו זכר ונקבה בראם ויברך אותם וגו', אין להבין כי האדם כדמות הכרת פני האלהים, והוא כאשר כתוב עפר מן האדמה נוצר האדם, זכר ונקבה נבראו להוליד בנים, ומי יוכל לומר כי זה הצלם והדמות כדמות אלהים הוא. אלא פירוש הכתוב כן. ע"כ.

כתב בספר **הציוני** על התורה - פרשת יתרו "עוד מצאתי בספר הזהר "מאי תמונה אינכם רואים זולתי קול ההוא דאמר מר"עה לישראל כי לא ראיתם כל תמונה. תמונה ולא כל תמונה. משל למה הדבר דומה למלך שעומד על עבדיו מעוטף כסות לבנה לא די באימא מלכות שיסתכלו במלבושיו. ועוד רחוק היה המלך ושמעו קולו יכולים הם לראות גדלו אמרה לא. הא למדת שראו **תמונה** ולא **כל תמונה** וה"ד ותמונה אינכם רואים זולתי קול. וזה מבואר בפסוק ותמונת ה' יביט הרומז לת"פ (לתפארת) ישראל. גם השכינ"ה נקראת תמו"נה וזהו תמונה ולא כל תמונה. עוד זה סוד ביאר יוסף בן עוזיאל כי לא ראו שום תמונה בכבודו שהוא היה הוה ויהיה אך ראו מלכותו המכונה בפי המקובלים כרוב המיו"חד הנאצל מאשו הגדולה והוא שיעור הקומה של רבי ישמעאל ודמות אדם לו שנאמר וממתניו ולמעלה דמות אדם ועל מצחו חקוק אכתריאל"ה וכל הדמיוני' בא"נך על זה אמור. והוא היושב על כסא רם ונשא. והכי איתא בס' היכלות י"ה אכתריאל. גדולתו הדרניאל. אלהי ישראל קדושתו. אדיריון עריצותו. וכיון תפלה. וסוד החשמל וכאלה רבות ידוע למקובלים ולאמת הענין והסוד כתב בעל הסוד כי תמו"נה בגימט' פרצוף אדם. ודי בזה לכל משכיל.

ביום דבר ידוד אליכם בחרב מתוך האש הנה שהדיבור בא להם מהשכינה הנקראת **אש**. בחומש דברים שהינו הכנה לכניסה לארץ ישראל רבו האזהרות על איסור ע"ז ואמר להם: **פן תשחתון ועשיתם לכם פסל תמונת כל סמל תבנית זכר או נקבה, תבנית כל בהמה אשר בארץ תבנית כל צפור כנף אשר תעוף בשמים, תבנית כל רמש באדמה תבנית כל דגה אשר במים מתחת לארץ:(יט) ופן תשא עיניך השמימה וראית את השמש ואת הירח ואת הכוכבים כל צבא השמים ונדחת והשתחוית להם ועבדתם אשר חלק ידוד אלהיך אתם לכל העמים תחת כל השמים** הזכיר כאן את כל חלקי הבריאה כדי שלא יפגמו בשום צד.

כתב בספר **שפתי כהן** (דברים פרק ד פסוק טז) "פן תשחיתון. לא אמר תשחתון אלא תשחיתון וכתיב תשחתון, חס ושלום שעושין פגם למעלה. ועשיתם לכם, העשיה היא לכם כפי מה שעלה בדעתכם הפסולה, אבל בו אין שום תמונה שייכה. ועשיתם לכם פסל, ועשיתם לכם דעת פסולה בעשיית שום תמונה. תמונת כל סמל, בגימטריא סיני, לפי שאמר במדרש (ילקוט רמז רפ"ו) אנכי ה' אלהיך אמר רבי חנינא בר פפא נראה להם הקב"ה בפנים זועפות בפנים מסבירות בפנים בינוניות בפנים שוחקות, וכתבנום פרשת יתרו, לזה אמר כאן אף על פי שבסיני נראה בכמה פנים השמרו לכם פן תעשו שום דמות כי שם נראה לכל אחד ואחד כפי יכולת השגת חומרו, כמו שאמר רבי לוי במדרש (שם) נראה להם הקב"ה כאיקונין זה שמראה פנים לכל צד, אלף בני אדם מביטים בה והיא מבטת בכולן, כך הקב"ה כשהיה מדבר כל אחד מישראל היה אומר עמי הדיבור מדבר. אנכי ה' אלהיכם אין כתיב כאן אלא אנכי ה' אלהיך. ואמר תבנית זכר או נקבה לומר שאחר שהויית העולם הוא על ידי זכר ונקבה לא יעלה בדעתך לומר שהזכר נתהוה מן הזכר והנקבה מן הנקבה, שמי שאומר כן חס ושלום אומר שיש שתי רשויות, ואפילו ההתבוננות בזה ולציירו בעין השכל לומר שכך מחייב השכל אסור.

תבנית כל בהמה. לומר מאחר שרוב תבואות בכח שור אעבוד אותו מזל לא כדי לחושבו כאלוה אלא כדי שיתן כח באותה בהמה או הצאן שמעשרות בעליהן או אותה בהמה שהיא למשא, לזה אמר כל בהמה אשר בארץ שהיא לצורך הארץ והיא מיסוד העפר, תבנית כל צפור כנף, לומר אחר שיש בהם צורך לעולם שעל ידיהם הוא נחתך גזר דין של מעלה כמו שאמר הזוהר שמוסרין את הדבר אחר שנגזר לעוף השמים שנאמר (קהלת י, כ) כי עוף השמים יוליך את הקול ובעל כנפים יגיד דבר אם כן ראוי לחלוק לו כבוד והוא מיסוד הרוח. תבנית כל רומש באדמה, לומר שהשקצים והרמשים לא לחנם נבראו והם מיסוד האש, או לדגים ובפרט לדג הגדול שהוא לויתן שהוא בריה גדולה מבריותיו של הקב״ה שהוא משחק בו שנאמר (תהלים ק״ד, כ״ו) לויתן זה יצרת לשחק בו, ואמרו בגמרא בבא בתרא פרק המוכר את הספינה (ע״ה.) אמר רבי יונתן עתיד גבריאל לעשות קניגי עם לויתן, פירוש לצודו, ואלמלא הקב״ה עוזרו לגבריאל אין יכול לו, שנאמר (איוב מ, י״ט) העושו יגיש חרבו. כי אתא רב דימי אמר רבי יוחנן בשעה שלויתן רעב מוציא הבל מפיו ומרתיח כל מימות שבעולם שנאמר (שם מ״א, כ״ג) ירתיח כסיר מצולה ואלמלא (הקב״ה) מכניס ראשו בגן עדן אין כל בריה יכולה לעמוד מריחו שנאמר (שם) ים ישים כמרקחה ובשעה שהוא צמא עושה תלמים תלמים בים ואין תהום חוזר לאיתנו עד שבעים שנה, פירוש מרוב המים ששתה, שנאמר (שם, כ״ד) יחשוב תהום לשיבה, ואין שיבה פחות משבעים שנה, והמים תחת כל העולם שנאמר (תהלים קל״ו, ו) לרוקע הארץ על המים, זהו ואשר במים מתחת לארץ, והוא מיסוד המים. ואמר בכל אחת תבנית, לומר לא שהוא חושב שהוא אלוה חס ושלום אלא לעשות חשיבות לאותו תבנית שהוא אותו מזל ששולט עליו או שחושב שיש לו שום אמצעות, כמו שאמר ר׳ שלמה גבירול ז״ל בכתר מלכות, אתה אלוה וכל היצורים עבדיך ועובדיך ולא יחסר כבודך בגלל עובדי בלעדיך, כי כוונת כולם להגיע עדיך. אבל הם כעיורים מגמת פניהם דרך המלך ותעו מן הדרך, זה טבע בבאר שחת, וזה נפל אל פחת, וכולם חשבו כי לחפצם נגעו, והם לריק יגעו, אך עבדיך הם כפקחים ההולכים דרך נכוחה, לא סרו ימין ושמאל מן הדרך עד בואם לחצר בית המלך, לזה לא אמר באלו השתחויה ועבודה כי הוא יודע שאין בהם אלהות אלא כמו שאמרנו.

ופן תשא עיניך השמימה. לא אמר השמים, לומר ששבעה רקיעים הם זה על זה והירח הוא בשני והשמש היא ברביעי והכוכבים בחמישי, [עיין חגיגה דף י״ב ע״ב וצריך עיון. ועיין לקמן דף מ״ז], וידחה אותך יצרך לומר שיש להם אלהות, ואף על פי שתראה שיש לה ממשלה במקצת מקומות יותר ממקום אחד זהו לפי צורך אותו מקום. כמו שאמר בזוהר (ח״ב כ״ד.) שבצפון מכה שם השמש עד שמחמת ההכאה יש (שם מקומות שמכה שם השמש ויש) שם זהב שנאמר (איוב ל״ז, כ״ב) מצפון זהב יאתה ויש מקומות בכוש שאם לא יעבור אותו כוכב הממונה על אותה אבן אין לה ניצוצות (פירוש בהירות) ולא סגולה שנאמר (שם כ״ח, י״ט) לא יערכנה פטדת כוש, וכן אבן ספיר שבהודו, אם כן הקב״ה חלק אותם לצורך העולם כמו שאמר קיסר לרבי יהושע בן חנניה אם הקב״ה שונא עבודה זרה למה אינו מאבדה מן העולם אמר לו אילו לעץ ואבן כולם עובדים היה מאבדם, אבל יש עובדים לשמש ויש לירח וכו׳ יאבד עולמו מפני השוטים (עבודה זרה נ״ד ע״ב), זהו אומרו אשר חלק תחת כל השמים. עוד אשר חלק שנתן להם חלק בהם, אבל אתכם לקח ה׳ כי הנכרים הם עובדי עבודה זרה בטהרה בחוצה לארץ אבל בארץ ישראל חייבין מיתה, וחז״ל דרשו חלק מלשון חלקלקות שאמרו בגמרא (שם נ״ה.) אמר ליה רבא בר יצחק לרב יהודה איכא עבודת כוכבים באתרין דכי מצטריך עלמא מטרא מתחזי להו בחלמא שחטו

לי גברא ואייתי מטרא שחטו לה גברא ואתי מטרא אמר ליה אי הוה שכיבנא לא אמרי לכו הא מילתא הכי אמר רב מאי דכתיב אשר חלק ה׳ אלהיך מלמד שהחליקן בדברים כדי לטורדן מן העולם.

ואתכם לקח ידוד ויוצא אתכם מכור הברזל ממצרים להיות לו לעם נחלה כיום הזה למה קרא למצרים כור הברזל? על כך עיין ערך כור הברזל.

וידוד הוא ובית דינו **התאנף בי על דבריכם וישבע לבלתי עברי את הירדן ולבלתי בא אל הארץ הטובה אשר ידוד אלהיך נתן לך נחלה** קשה, אם לא יעבור את הירדן הרי בודאי לא יבא אל הארץ? ותירץ רש״י שגם עצמותיו לא יכנסו לארץ. וכתב הרקאנטי על זה מאמר ותורף דבריו, שלושה הם מרע״ה, יוסף הצדיק ויעקב אע״ה. יעקב אע״ה נכנס לא״י גוף ועצמות, יוסף הצדיק עצמות בלבד ומרע״ה לא גוף ולא עצמות. והסביר שם שזה לפי אחיזתם. מרע״ה שהוא אחוז בדעת בראש הקו נעלם ונכסה לגמרי מאתנו, יוסף שאחוז ביסוד הניזון מנו״ה הם עצמות הגוף נכנסו עצמותיו ורק יעקב אע״ה האחוז בת״ת שהוא עיקר הבנין נכנס גוף ועצמות.

כי אנכי מת בארץ הזאת אינני עבר את הירדן ואתם עברים וירשתם את הארץ הטובה הזאת׃(כג) השמרו לכם פן תשכחו את ברית ידוד אלהיכם אשר כרת עמכם ועשיתם לכם פסל תמונת כל אשר צוך ידוד אלהיך׃(כד) כי ידוד אלהיך אש אכלה הוא אל קנא.

כתב בספר **הציוני** על התורה - פרשת ואתחנן ״וה׳ התאנף בי. הדבר מובן והסוד נגלה כל מקום שנא׳ וה׳ הוא ובית דינו. וזהו לשון וה׳ התאנף וסמיך ליה כי ה׳ אלקיך **אל קנא** הוא אש אוכלה כי דרך מ״ה (מדת הדין) לקנא בעובדי ע״ז כאיש המקנא לאשתו.

(כה) כִּי תוֹלִיד בָּנִים וּבְנֵי בָנִים וְנוֹשַׁנְתֶּם בָּאָרֶץ וְהִשְׁחַתֶּם וַעֲשִׂיתֶם פֶּסֶל תְּמוּנַת כֹּל וַעֲשִׂיתֶם הָרַע בְּעֵינֵי יְדֹוָד אֱלֹהֶיךָ לְהַכְעִיסוֹ׃(כו) הַעִידֹתִי בָכֶם הַיּוֹם אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ כִּי אָבֹד תֹּאבֵדוּן מַהֵר מֵעַל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתֶּם עֹבְרִים אֶת הַיַּרְדֵּן שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ לֹא תַאֲרִיכֻן יָמִים עָלֶיהָ כִּי הִשָּׁמֵד תִּשָּׁמֵדוּן׃(כז) וְהֵפִיץ יְדֹוָד אֶתְכֶם בָּעַמִּים וְנִשְׁאַרְתֶּם מְתֵי מִסְפָּר בַּגּוֹיִם אֲשֶׁר יְנַהֵג יְדֹוָד אֶתְכֶם שָׁמָּה׃(כח) וַעֲבַדְתֶּם שָׁם אֱלֹהִים מַעֲשֵׂה יְדֵי אָדָם עֵץ וָאֶבֶן אֲשֶׁר לֹא יִרְאוּן וְלֹא יִשְׁמְעוּן וְלֹא יֹאכְלוּן וְלֹא יְרִיחֻן׃(כט) וּבִקַּשְׁתֶּם מִשָּׁם אֶת יְדֹוָד אֱלֹהֶיךָ וּמָצָאתָ כִּי תִדְרְשֶׁנּוּ בְּכָל לְבָבְךָ וּבְכָל נַפְשֶׁךָ׃(ל) בַּצַר לְךָ וּמְצָאוּךָ כֹּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה בְּאַחֲרִית הַיָּמִים וְשַׁבְתָּ עַד יְדֹוָד אֱלֹהֶיךָ וְשָׁמַעְתָּ בְּקֹלוֹ׃(לא) כִּי אֵל רַחוּם יְדֹוָד אֱלֹהֶיךָ לֹא יַרְפְּךָ וְלֹא יַשְׁחִיתֶךָ וְלֹא יִשְׁכַּח אֶת בְּרִית אֲבֹתֶיךָ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לָהֶם׃

מרע״ה בא להזהיר את האדם שיהיו כל מעשיו לש״ש ובמיוחד על כוונת הולדת הבנים ואמר **כי** עליך לחבר את השכינה הנקראת כי כאשר אתה **תוליד בנים ובני בנים** יולד בנים הזהר פן תזוח דעתך ותאמר **ונושנתם בארץ** אני כבר בן בית בארץ וכפי שתרגם אונקלוס ״ותתעתקון״ כלומר אזרח ותיק ופה הנפילה **והשחתם** אתם יולדים בנים משחיתים **ועשיתם פסל** כמ״ש ברע״מ ש**פסל** היינו בן שאין ליבו טהור לקבל אור השכינה הקדושה הנקראת תמונת כל זו המלכות הנקראת תמונה של היסוד הנקרא כל וזה הוא **ועשיתם הרע בעיני ידוד אלהיך להכעיסו** דהיינו שאתם יולדים בנים שאינם זרע קדוש. לכן, **העידתי בכם היום את השמים ואת הארץ הם זו״ן והם בחינת או״א** כי אבד תאבדון מהר מעל הארץ אשר אתם עברים את הירדן שמה לרשתה **ואם אין קשר לזו״ן הרי גם לאו״א אין קשר ולכן** לא תאריכן ימים

עליה **כי אריכות הימים מצד הג״ר ולכן** כי השמד תשמדון. **אם אין מוחין קיום ועמידה מצד הג״ר הגלות קרובה ולכן** והפיץ ידוד אתכם בעמים ונשארתם מתי מספר בגוים אשר ינהג ידוד אתכם שמה **נפילה גוררת נפילה** ועבדתם שם אלהים מעשה ידי אדם עץ ואבן אשר לא יראון ולא ישמעון ולא יאכלון ולא יריחן **הרי מנה כאן ד׳ פעולות כנגד ד׳ חושים רשר״ד. ממעמקים קראתיך ד׳ ומנפילה זו באה קריאה** ובקשתם משם את ידוד אלהיך ומצאת כי תדרשנו בכל לבבך ובכל נפשך **נקט כאן לב כנגד ג״ר ונפש כנגד מלכות.** בצר **מה הוא צר? היינו בעת הדין הקשה המל׳ נקראת אלקים וכששם זה נכתב כך: אלף למד הא יוד מם** הרי גימ׳ ארץ כמנין צר ע״ה, **לך ומצאוך כל הדברים האלה באחרית הימים ושבת עד ידוד אלהיך ושמעת בקלו** היינו התשובה העליונה מאהבה כי השמיעה בבינה **כי אל רחום ידוד אלהיך לא ירפך ולא ישחיתך ולא ישכח את ברית אבתיך אשר נשבע להם**.

כתוב ב**הקדמת ספר הזוהר** (דף א ע״ב) - בראשית, רבי אלעזר פתח, (ישעיה מ כו) שאו מרום עיניכם, וראו מי ברא אלה, שאו מרום עיניכם לאן אתר, לאתר דכל עיינין תליאן ליה, ומאן איהו פתח עינים. ותמן תנדעון, דהאי סתים עתיקא דקיימא לשאלה, ברא אלה, ומאן איהו, מי, ההוא דאקרי מקצה השמים לעילא, דכלא קיימא ברשותיה, ועל דקיימא לשאלה, ואיהו בארח סתים ולא אתגליא, אקרי מ״י, דהא לעילא לית תמן שאלה, והאי קצה השמים אקרי מ״י. ואית אחרא לתתא ואקרי מה, מה בין האי להאי, אלא קדמאה סתימאה דאקרי מ״י קיימא לשאלה, כיון דשאל בר נש, ומפשפש לאסתכלא ולמנדע מדרגא לדרגא, עד סוף כל דרגין, כיון דמטי תמן, מ״ה, מה ידעת, מה אסתכלתא, מה פשפשתא, הא כלא סתים כדקדמיתא. ועל רזא דנא כתיב (איכה ב יג) **מה אעידך מה אדמה לך**, כד אתחריב בי מקדשא נפיק קלא ואמר מה אעידך, (נ״א, ומה אדמה לך בההוא מ״ה אעידך), בכל יומא ויומא אסהידת בך מיומין קדמאין, דכתיב (דברים ל יט) **העדותי בכם היום את השמים ואת הארץ**. ומה אדמה לך, בההוא גוונא ממש עטרית לך בעטרין קדישין, עבדית לך שלטנו על עלמא, דכתיב (איכה ב טו) הזאת העיר שיאמרו כלילת יופי וגו׳, קרינא לך (תהלים קכב ב) ירושלם הבנויה כעיר שחברה לה, (איכה ב יג) מה אשוה לך, כגוונא דאנת יתבה, הכי הוא כביכול לעילא, כגוונא דלא עאלין השתא בך עמא קדישא בסדרין קדישין, הכי אומינא לך דלא איעול אנא לעילא, עד דיעלון בך אוכלוסך לתתא, ודא איהו נחמה דילך, הואיל דדרגא דא אשוה לך בכלא. והשתא דאנת הכא גדול כים שברך, ואי תימא דלית לך קיימא ואסוותא, מ״י ירפא לך, ודאי ההוא דרגא סתימאה עלאה, דכלא קיימא ביה, ירפא לך ויוקים לך. מ״י קצה השמים לעילא , מ״ה ועד קצה השמים לתתא, (קצה השמים לתתא) ודא ירית יעקב, דאיהו מבריח מן הקצה אל הקצה, מן הקצה קדמאה דאיהו מ״י, אל הקצה בתראה דאיהו מ״ה, בגין דקאים באמצעיתא ועל דא מי ברא אלה.

כתב הרמב״ן - **כי תוליד בנים ובני בנים ונושנתם** ענין הכתוב הזה, שיזכיר ויאמר כי תוליד בנים ובני בנים ובעבור היותכם ישנים בארץ ותשבו לבטח אולי תשכחו את השם, והעידותי בכם היום שתאבדו מהר כי לא יאריך לכם מאחר שתעבדו ע״ז והפרשה הזו אע״פ שהיא אזהרה לא נאמרה בלשון ״אם״, והטעם כי הוא כמתנבא על עניינם, וידבר בלשון ישמש בשני פנים בלשון אזהרה ובלשון עתיד לבא, יאמר שיעשו ויהיה להם ככה, ולא יגזור עליהם ומפני זה אמרו רבותינו (גיטין פח) שרמז לגלות בית ראשון במלת ונושנתם בגימטריא, והיתה קבלה בידם כי יש בפרשה הזאת **רמז לזמן הגלות**, וכאשר בא עליהם התבוננו בה בינה. ואמר **ועשיתם פסל**

תמונת כל - ולא אמר "ועבדתם אותו" או "והשתחויתם לו" אבל אמר "והשחתם", כי הפסל בכאן תמונת כל, ומפני השחתה יאסור אותו כאשר פירשתי למעלה (בפסוק טו). **ונשארתם מתי מספר בגוים** יאמר שנשאר מועטים בכל גוי וגוי מכל הגוים אשר ינהג אותנו שם, כי בארבע רוחות השמים יפזר אותנו, אבל בכללנו רבים אנחנו שבח לאל. **ועבדתם שם אלהים** משאתם עובדים לעובדיהם אתם עובדים להם, לשון רש"י וכבר פירשתי סודו כי היושב בחוצה לארץ כאלו עובד עבודה זרה, ומעשה ידי אדם מלמעלה למטה, כמו שהזכרתי בסדר אחרי מות (ויקרא יח כה): הנה דב"ק שם. **ותטמא הארץ ואפקוד עונה עליה ותקיא הארץ** החמיר הכתוב בעריות, בעבור הארץ שתטמא בהן ותקיא הנפשות העושות והנה העריות חובת הגוף ואינן תלויות בארץ, אבל סוד הדבר בכתוב שאמר (דברים לב ח ט) בהנחל עליון גוים בהפרידו בני אדם יצב גבולות עמים וגו' כי חלק ה' עמו וגו' והענין כי השם הנכבד ברא הכל, ושם כח התחתונים בעליונים, ונתן על כל עם ועם בארצותם לגווייהם כוכב ומזל ידוע כאשר נודע באצטגנינות וזהו שנאמר (דברים ד יט) אשר חלק ה' אלהיך אותם לכל העמים, כי חלק לכולם מזלות בשמים, וגבוהים עליהם מלאכי עליון נתנם להיותם שרים עליהם, כענין שכתוב (דניאל י יג) ושר מלכות פרס עומד לנגדי, וכתיב (שם פסוק כ) והנה שר יון בא, ונקראים מלכים כדכתיב (שם פסוק יג) ואני נותרתי שם אצל מלכי פרס. והנה השם הנכבד הוא אלהי האלהים ואדוני האדונים לכל העולם, אבל ארץ ישראל אמצעות הישוב היא נחלת ה' מיוחדת לשמו, לא נתן עליה מן המלאכים קצין שוטר ומושל בהנחילו אותה לעמו המיחד שמו זרע אוהביו, וזהו שאמר (שמות יט ה) והייתם לי סגולה מכל העמים כי לי כל הארץ, וכתיב (ירמיה יא ד) והייתם לי לעם ואנכי אהיה לכם לאלהים, לא שתהיו אתם אל אלהים אחרים כלל והנה קידש העם היושב בארצו בקדושת העריות וברובי המצות להיותם לשמו, ולכך אמר (להלן כ כב) ושמרתם את כל חוקותי ואת כל משפטי ועשיתם אותם ולא תקיא אתכם הארץ, וכתיב (שם פסוק כד) ואמר לכם אתם תירשו את אדמתם ואני אתננה לכם לרשת אותה אני ה' אלהיכם אשר הבדלתי אתכם מן העמים, יאמר כי הבדיל אותנו מכל העמים אשר נתן עליהם שרים ואלהים אחרים, בתתו לנו את הארץ שיהיה הוא יתברך לנו לאלהים ונהיה מיוחדים לשמו והנה הארץ שהיא נחלת השם הנכבד תקיא כל מטמא אותה ולא תסבול עובדי ע"ז ומגלים עריות.

וטעם **ולא יאכלון ולא יריחון** - לומר שהם אבן דומם כאשר היו מתחילה, אין בהם רוח חיים כלל אפילו כחיי האדם כי מתחלה אמר לא יראון ולא ישמעון, לומר שאיננו אלוה ולא יראה בעני עובדיו ולא ישמע תפלתם ומצרתם לא יושיעם, וחזר ואמר שאפילו חיים גרועים כחיי האדם אין בהם, והנה העושה אותם נכבד מהם או יהיה טעם הכתוב כנגד כבוד עליון, לומר אשר לא יראו בצרת עובדיהם, ולא ישמעון תפלתם, ולא יאכלון שלא תצא אש מלפניהם ותאכל את קרבנותם, ולא יריחון בריח ניחוחיהם, ותפש הכתוב לשון סתם שאין בהם החושים האלו כלל.

כתב **רבנו בחיי - כי תוליד בנים ובני בנים**. נסמכה פרשה זו לענין עבודה זרה שעתידין ישראל שיעבדו עבודה זרה בארץ ושיגלו ממנה בעוון זה, ולכך אמר כי תוליד ולא אמר אם תוליד לפי שהוא משמש לשעה שהוא מוכיחן עכשיו והוא מתנבא במה שאירע להם לדורות.

ונושנתם בארץ. דרשו חז"ל (גיטין פח.), רמז להם שיגלו לסוף שמונה מאות חמישים ושתים שנה כמנין ונושנתם, שהרי כתיב (מלכים א ו, א) ויהי בשמונים שנה וארבע מאות שנה לצאת בני ישראל מארץ מצרים ויבן הבית לה', ועמד הבית ארבע מאות

ועשר שנה, טול מהם ארבעים שנה שבמדבר נשארו שמונה מאות וחמישים, והקדים שתי שנים להגלותן כדי שלא יתקיים בהם כי אבד תאבדון, וזהו שכתוב (דניאל ט, יד) וישקוד ה׳ על הרעה ויביאה עלינו כי צדיק ה׳ אלהינו, צדקה עשה לנו שמיהר הפורענות לבוא שתי שנים קודם זמנה:

העדותי בכם היום את השמים ואת הארץ. כיוון הכתוב הזה בעדות השמים והארץ על המלאכים ועל בני אדם. או הכוונה על המטר, ולומר אם יקיימו התורה ימטירו ואם לאו לא ימטירו, וכענין שכתוב (ויקרא כו, יט) ונתתי את שמיכם כברזל ואת ארצכם כנחושה: והחכם רבי אברהם ז״ל פירש בזה כי הזמין עדים שיראום תמיד הם ובניהם דור אחר דור, כי הם העומדים נצחיים, וכן שמעו הרים את ריב ה׳ (מיכה ו, ב), וכן הנה האבן הזאת תהיה בנו לעדה (יהושע כד, כז).

כתב בספר צרור המור ״ואמר **כי תוליד בנים ובני בנים ונושנתם בארץ**. הרמז בזה, שאע״פ שהיה אומר להם ועשיתם לכם פסל (לעיל טז), יודע היה שהם ובניהם ובני בניהם לא יהיו כל כך כפויי טובה, שישכחו נפלאות השם והטובות שעשה עמהם. אבל אני יודע שאחר זמן רב שתוליד בנים ובני בנים ונושנתם בארץ זמן רב, תעשו לכם פסל ומצבה תועבת ה׳, ותעשו הרע בעיני ה׳ להכעיסו, ולכן העידותי בכם היום כי אבד תאבדון מעל הארץ (פס׳ כו), בעונש הנזכר של אש אוכלה (לעיל כד), ולא תגלו כולכם ביחד אלא נפוצים בארבע הפאות, כי זהו רע גדול, וזהוו הפיץ ה׳ אתכם בעמים (פס׳ כז), ואפילו אחר כל אלו העונשים לא תניחו מעשיכם הרעים, ועבדתם שם אלהים אחרים (פס׳ כח), שאין בהם ממש. ואע״פ שבעבור זה הייתם חייבים כלייה, עכ״ז (פס׳ כט) ובקשתם משם את ה׳ אלהיך ומצאת:

כתב הרב מרדכי הכהן זללה״ה בספרו **שפתי כהן - כי תוליד בנים ובני בנים**. הוא בוודאי כי לא תוהו בראה וכתיב (בראשית ט׳, ז׳) ואתם פרו ורבו, אם כן איך אמר **כי**. אלא הוודאי הוא שיוליד בנים לעבודתו יתברך, ולזה היא הכוונה בביאה לא להנאתו כמו שכתבנו במקום אחר, ולזה אמר כי, אם לא כיוונת בהולדה יהיו בנים משחיתים אבל לא בניך, כי אף על פי שלא כיוונת הם יוצאי חלציך, אלא אחר בניך ובני בניך ואחר כמה דורות אחר שיתיישנו הדורות הראשונים ולא יזכרו ואין בהם שום לחלוחית מאבות ראשונים, זהו בארץ כמו ארץ יבשה, אלא ממך היא הסיבה וההתחלה שאתה הוא המוליד, וכן היה שנאמר (שופטים ב׳, ז׳) ויעבדו את ה׳ כל ימי יהושע וכל ימי הזקנים אשר האריכו ימים וגו׳, ולזה והשחתם, שאתם גרמתם שאתם השחתם להם וכאילו אתם השחתם ועשיתם. **כי תוליד בנים**, ראשי תיבות כתב וסופי תיבות ידם, לפי שתולה ההשחתה בבנים והוא נפרע מהאבות, שנאמר (דברים ח׳, י״ט) **העידותי בכם כי אבוד תאבדון**. הבנים אכלו בוסר ושני אבות תקהינה, לזה אמר כתב ידם, לזה רמזו ז״ל (בבא בתרא קס״ז.) הוציא עליו כתב ידו גובה מנכסים בני חורין, שהן כנכסים בני חורין אבל הם הגורמים והם כמשועבדים וסופם לבוא לידי פרעון, לזה כי אבוד תאבדון לא תאריכון ימים עליה כי השמד תשמדון, ואפשר על ידי גלגול כאומרם ז״ל. ובגמרא פרק המגרש (גיטין פ״ח.) אמר רבי יהושע בן לוי לא חרבה ארץ ישראל עד שעבדו בה שבעה בתי דינין עבודה זרה ואלו הן ירבעם בן נבט ובעשא בן אחיה ואחאב בן עמרי ויהוא בן נמשי ופקח בן רמליהו ומנחם בן גדי והושע בן אלה, שנאמר (ירמיה ט״ו, ט׳) אומללה יולדת השבעה כי תוליד חד, בנים תרי הא תלתא, ובני הא חמישה, בנים הא שבעה. עוד שם מאי דכתיב (דניאל ט׳, י״ד) וישקוד ה׳ על הרעה ויביאה עלינו כי צדיק ה׳, משום דצדיק ה׳ שקד ה׳, אמר עולא שהקדים שתי שנים לונושנתם, פירוש כדי שלא

יתקיים אבוד תאבדון וגו', אמר רב שמע מינה מהרה דמארי עלמא תתנ"ב כמנין ונושנתם. **העידותי בכם היום את השמים** וגו'. כמו שאתם מן השמים שהיא הנשמה ומן הארץ שהוא הגוף ואתם באים על ידי זכר ונקבה משפיע ומקבל, לזה אבוד מצד הנשמה שהיא מצד הזכר, תאבדון מצד הגוף שהוא מצד הנקבה, ולזה כפל גם כן השמד תשמדון, אם כן הם שני עדים. כאן אמר העידותי בכם היום ה', ובפרשת וילך אמר (דברים ל"א, כ"ח) ואעידה בם את השמים ואת הארץ וא"ו דואעידה ו' הרי ה"ו, ה' היא הארץ, וא"ו היא שמים, ולזה כאן העידותי בה' כי לא נסתלק עדיין יש לו אחיזה בארץ, אבל פרשת וילך שנתקרב למיתה אמר ואעידה בו', והבן:

כתב בספר **קול אליהו** בפסוק (דברים ד כז - כט) והפיץ ה' אתכם בעמים וגו' ועבדתם שם אלהים מעשה ידי אדם עץ ואבן אשר לא יראון ולא ישמעון ולא יאכלון ולא יריחון, ובקשתם משם את ה' אלקיך ומצאת וגו', ויש לדקדק דהנה חושב כאן ג' חושים ראיה שמיעה ריח, ולמה לא חשב ג"כ החוש הד' הוא חוש הדיבור והול"ל ולא ידברון, שעיקר הדבר תלוי בכח הדבור, אמנם יבואר על פי מה דאיתא במדרש רבה שה"ש (על פסוק אמרתי אעלה בתמר, וגם בזוהר הקדוש פרשת תרומה) בזה הלשון רבנן אמרי כמה הוה נבוכדנצר מפתהו לדניאל ואומר לו לית את סגיד לצלמא דרידא (פי' הממשלה) לי', ואמר ליה (נבוכדנצר לדניאל) תא חמי מהו עביד ואת מן גרמך את סגיד ליה, (פי' אתה מעצמך תשתחוה לו) מה עשה אותו רשע נטל ציץ של כה"ג שהיה שם המפורש חקוק עליו, ונתנו לתוך פיו של הצלם, וכינס כל מיני זמרא והוו מקלסין קדמוהי והוא אמר (הצלם דבר) אנכי ה' אלהיך ומלל רברבן, כיון דחמי דניאל כן א"ל (דניאל לנבוכדנצר) לית את יהיב לי רשותא למיסק ולמנשק צלמא דידך על פומיה, א"ל ולמה על פומי' (פי' ולמה תשאל לנשקהו על פומיה דוקא) א"ל דהוא טעים משתעי (פי' דניאל ביקש לנשקו רק בפיו שהפה מיטיב להטעים דבריו) מיד נתן לו רשות וסלק, והשביע להציץ וא"ל בו"ד אני ושלוחו של הקב"ה אני הזהר שלא יתחלל בך שם שמים, וגוזר אני עליך שתבא אחרי (פי' תצא מפי הצלם אחרי), בא לנשקו והוציא בלעו מתוך פיו, מן דנחית (פי' אחרי שנסתלק השם המפורש מפי הצלם) מתכנשין כל מיני זמרא והוו מקלסין קדמוהי ולא עביד כלום, באותה שעה הפיל הרוח את הצלם, וכיון שראו העכו"ם נסים וגבורות שעשה הקב"ה עם חנני' וחבריו הוו נסבין טעוותהון ומתברין יתהון (פי' לקחו העכו"ם הצלמים שלהם ומשברין) ועבדון יתהון פעמונים ותלון יתהון בכלביהון ובחמוריהם ומקשקשין ומדפקים בהם ואמרין ראו למי אתם משתחוים לקיים מה שנאמר (ישעי' מו. א) כרע בל קורס נבו היו עצביהם לחיה ולבהמה עכ"ל המדרש הנפלא [ועיין ב"ר פ' ס"ח] הרי מצינו בהצלם של נבוכדנצר שהיה מדבר וקורא בגרון אנכי ה' אלהיך, אך לא שיש בצלמו של נבוכדנצר ממש ח"ו רק שם המפורש שבציץ שהיה בתוך פיו היה מדבר בו, וזאת רמזה לנו כאן התוה"ק כי יבא עת אשר והפיץ ה' אתכם בעמים בגלות בבל ועבדתם שם אלהים מעשה ידי אדם היינו הצלם של נבוכדנצר, ואמרה התוה"ק אשר לא יראון ולא ישמעון ולא יאכלון ולא יריחון, אך לא אמר ולא ידברון כי הצלם הנ"ל דבר בקול גדול וחזק וממלל רברבן, ואף שתראו שידברון בל תדמו ח"ו הואיל כי כן יש בו ממש ותטעו ח"ו לעבוד אותו בראותכם הפלא הזה הממשיך אחריו אלפי אלפים איש לראות איך הצלם מדבר, לא כן חלילה וחלילה לחשוב כן, רק ובקשתם משם את ה' אלקיך ר"ל מתוך הצלם ההוא תבקשו ותחפשו את השם המפורש הק' שהוא אלקיך, ואז ומצאת אותו בפיו של הצלם ותדע שאין הדבור להצלם מצד עצמו אך גנוב היא אתו מהקדושה הבלועה בו, כי תדרשנו בכל לבבך

ובכל נפשך, כמו שבאמת עשה כן דניאל שחקר ודרש בכל לבו ובמסירות נפשו. (סערת אליהו):

כתב בספר **קהלת יצחק - והפיץ ה' אתכם בעמים ונשארתם מתי מספר בגוים אשר ינהג ה' אתכם שמה**. בשם הרב הגאון האמיתי המפורסם בקצוי ארץ מו"ה **חיים מוואלאזין** נ"ע. הנה כאשר נשקיף ונתבונן הטיב בפסוק הזה, נראה כי חצי השני דהיינו, בגוים אשר ינהג ה' אתכם שמה, מיותר לגמרי, דהלא כבר אמר והפיץ ה' אתכם בעמים וגו', ומה זה חוזר עוד לומר, בגוים אשר ינהג ה' אתכם שמה? והוא כעין כפל לשון. ואמר הגאון הנ"ל כן, דאיתא במסכת כתובות (ק"י ע"ב) כל הדר בארץ ישראל דומה כמי שיש לו אלוה, וכל הדר בחוץ לארץ דומה כמי שאין לו אלוה, ופירש שם הפני יהושע וז"ל, לפי שכל העולם הוא תחת מערכת המזלות, ואם כן מי שדר בחוץ לארץ דומה כמי שאין לו אלוה, משא"כ מי שדר בארץ ישראל, שאינו תחת ממשלת המזלות, בלתי לה' לבדו כנודע, עכ"ל ע"ש. אמנם אמר הגאון הנ"ל דזה הוא דוקא באנשים בינונים, אבל הצדיקים הגדולים האמיתים, המה אף בחוץ לארץ תחת ממשלת יד הקדוש ברוך הוא בעצמו, כדאיתא במסכת בבא בתרא (ח' ע"א) אמר משה לפני הקדוש ברוך הוא רבונו של עולם אפילו בשעה שאתה מחבב עמים (להשליטן על בניך) כל קדושיו (של ישראל) יהיו בידך, אך בהגלות המר יתמעטו אנשים גדולים כאלה. וזהו שרמזה לנו התורה הקדושה בקללותיה, והפיץ ה' אתכם בעמים, הוא גלות חוץ לארץ, ונשארתם מתי מספר, שיעורו כאילו כתיב במתי מספר, בגוים אשר ינהג ה' אתכם שמה, ר"ל האנשים הגדולים אשר ינהג ה', ר"ל ה' בעצמו, אתכם שמה, אף בהיותם שמה בגוים בחוץ לארץ כנ"ל, אנשים כאלו לא ישארו אלא מתי מספר, משום דגלות המר והנמהר ימנעום מלהשיג תכלית השלימות, וזהו ודאי קללה גדולה ונוראה? לכללית האומה, כאשר יתמעטו בני העליה אלו מקרבם, להיותם עומדים בפרץ עמם, ומונעים העם מלהשחית, הרחמן ישלח לנו הגואל צדק במהרה בימינו אמן:

(לב) כִּי שְׁאַל נָא לְיָמִים רִאשֹׁנִים אֲשֶׁר הָיוּ לְפָנֶיךָ לְמִן הַיּוֹם אֲשֶׁר בָּרָא אֱלֹהִים אָדָם עַל הָאָרֶץ וּלְמִקְצֵה הַשָּׁמַיִם וְעַד קְצֵה הַשָּׁמַיִם הֲנִהְיָה כַּדָּבָר הַגָּדוֹל הַזֶּה אוֹ הֲנִשְׁמַע כָּמֹהוּ:(לג) הֲשָׁמַע עָם קוֹל אֱלֹהִים מְדַבֵּר מִתּוֹךְ הָאֵשׁ כַּאֲשֶׁר שָׁמַעְתָּ אַתָּה וַיֶּחִי:(לד) אוֹ הֲנִסָּה אֱלֹהִים לָבוֹא לָקַחַת לוֹ גוֹי מִקֶּרֶב גּוֹי בְּמַסֹּת בְּאֹתֹת וּבְמוֹפְתִים וּבְמִלְחָמָה וּבְיָד חֲזָקָה וּבִזְרוֹעַ נְטוּיָה וּבְמוֹרָאִים גְּדֹלִים כְּכֹל אֲשֶׁר עָשָׂה לָכֶם יְדֹוָד אֱלֹהֵיכֶם בְּמִצְרַיִם לְעֵינֶיךָ:

בפסוק זה לדעת חכמי הקבלה תוחם מרע"ה את גבולי החקירה והדרישה בתורת הסוד ואומר **כי שאל נא לימים ראשנים** אלו הז"ת בהם אתה דורש ואי אתה דורש בג"ר והז"ת נקראות **אשר היו לפניך למן היום אשר ברא אלהים** בינה **אדם** תפארת או ז"א **על הארץ** מלכות או נוקבא **ולמקצה השמים** בינה **ועד קצה השמים** מלכות **הנהיה כדבר הגדול הזה או הנשמע כמהו**. כלומר מותר לאדם לחקור ולדרוש בזמן מבריאת העולם ורק בשבע ספירות תחתונות. ואם תשאל איך לומדים על עולם הנקודים וכו' התשובה: גם לזה יקרה בריאת העולם. ברם כל לומד יודע שקודם עולם התיקון היה עולם התוהו ולפניו עוד הרבה עולמות שלא גילו לנו חכמי הקבלה ואנו יודעים עליהם רק מן ההיקש כמ"ש הרב **כרם שלמה** בביאור ספר עץ חיים.

השמע עם קול אלהים מדבר מתוך האש כאשר שמעת אתה ויחי הנה הקורה תמה הרי נאמר בגמ' שבת פ"ח שפרחה נשמתם שנאמר "נפשי יצאה בדברו"? אלא התירוץ הוא במילת "ויחי" וכמ"ש שהקב"ה פיזר עליהם טל תחיה והחיה אותם. ובדרך סוד, קול היינו תפארת ואלקים כאן הוא הבינה מתוך האש היינו גבורה הוד ומלכות.

או הנסה אלהים לבוא לקחת לו גוי מקרב גוי במסת באתת ובמופתים ובמלחמה וביד חזקה ובזרוע נטויה ובמוראים גדלים ככל אשר עשה לכם ידוד אלהיכם במצרים לעיניך נראה לי בס"ד שניתן לבאר את הלשונות בדרך הספירות. ראשית נעיין בדברי רש"י כאן:

במסת - על ידי נסיונות הודיעם גבורותיו כגון התפאר עלי אם אוכל לעשות כן הרי זה נסיון.

באתת - בסימנים להאמין שהוא שלוחו של מקום כגון מה זה בידך.

ובמופתים - הם נפלאות שהביא עליהם מכות מופלאות.

במלחמה - בים שנאמר כי ה' נלחם להם.

מסות זה הכתר עיין מסה[6]. אותות אלו חכמה ומלכות כמ"ש בזוהר ויקרא דף ב ע"א "העמק שאלה, דא אות ה' בתראה דבשמא קדישא, או הגבה למעלה, **דא את יו"ד**, רישא דבשמא קדישא, ודא איהו רזא דכתיב, שאל לך אות מעם יהו"ה אלהי"ך, אות משמא קדישא, משמע דכתיב מעם יהו"ה, דדא איהו שמא דקודשא בריך הוא, את חד דביה, ומשכנא קאים על דא. **מופתים** זו"ן כמ"ש מופתים בשמים ובארץ. **מלחמה** זו המלכות. יד חזקה זו המלכות כשנפעלת מן הגבורה, **זרוע נטויה** זו מלכות כשנפעלת מן החסד **ומוראים גדולים** זו התפארת הנפעלת מן החסד כי יעקב אע"ה אמר "מה נורא". אי נמי, יד חזקה גבורה זרוע נטויה חסד כשהיא פועלת דין בעולם.

הגמ' במסכת חגיגה דף יא ע"ב "ולא במעשה בראשית בשנים": מנא הני מילי? דתנו רבנן, **כי שאל נא לימים ראשונים** יחיד שואל ואין שנים שואלין. יכול ישאל אדם קודם שנברא העולם? תלמוד לומר **למן היום אשר ברא אלהים אדם על הארץ**. יכול לא ישאל אדם מששת ימי בראשית? תלמוד לומר **לימים ראשונים אשר היו לפניך**. יכול ישאל אדם מה למעלה ומה למטה מה לפנים ומה לאחור? תלמוד לומר, **ולמקצה השמים ועד קצה השמים** מלמקצה השמים ועד קצה השמים אתה שואל ואין אתה שואל מה למעלה מה למטה מה לפנים מה לאחור. השתא דנפקא ליה מלמקצה השמים ועד קצה השמים למן היום אשר ברא אלהים אדם על הארץ למה לי כדרבי אלעזר דאמר רבי אלעזר אדם הראשון מן הארץ עד לרקיע שנאמר למן היום אשר ברא אלהים אדם על הארץ וכיון שסרח הניח הקדוש ברוך הוא ידיו עליו ומיעטו שנאמר אחור וקדם צרתני ותשת עלי כפכה.

כתב כאן מרן הבן איש חי בספרו **בניהו בן יהוידע** - ולא במעשה בראשית לשנים. כתב הרב פתח עינים ז"ל, שכתב הרב הקדוש מורנו הרב חיים ויטל ז"ל שמעתי ממורי הרב זכרונו לחיי העולם הבא, **דמעשה בראשית** הם דרושי עולם התוהו, שזה היה בבראשית קודם התיקון, **ומעשה מרכבה** הם דרושי התיקון והתלבשות

[6] כתב בספר קהלת יעקב- ערך מס - **מסה** בחינת חכמה כן כתב הרב בליקוטי תורה פרשת עקב, בפסוק ובתבערה ובמסה ובקברות התאוה שהוא סוד כתר חכמה בינה, מסה גימטריא כח החסד, גם גימטריא טלא דבדוחלא, שהוא חכמה דאריך ואבא יונק ממנו, גם מסה ראשי תיבות 'הוא 'מוחא 'סתימאה:

הפרצופים זה בזה, וזה נקרא חידוש העולם והשינויים שיש מזמן לזמן בענייני סדר התלבשות, עכ״ל הרב ז״ל ע״ש. והנה דברים אלו שכתב מורנו הרב חיים ויטל ז״ל בשם רבינו האר״י ז״ל, הם מכוונים אל הדברים שכתב רבינו ז״ל בשער מאמרי רשב״י בריש ביאור אדרא רבא, במאמר אמר ר׳ שמעון לחברייא עד מתי נתיב אקיימא דחד סמכא וכו׳ ע״ש, דהרואה יראה הדברים עולים בקנה אחד. אמנם לפי דברי רבינו ז״ל דמפרש מעשה בראשית הוא בדברים דקודם התיקון, צריך להבין מה הפרש יש בין זה לזה לענין הלימוד, דבזה הותר בשנים ובהך ביחיד דוקא. ונראה לי טעמא משום דהדרוש שדורש הרב לתלמידו במה שהיה קודם התיקון, אין דרך הדרושים ההם לדבר בם בעומק הרבה ולא בהרחבת דברים, כי אם דרך כלל בקיצור, מפני שאין המקראות וסוד המצות והתפילות בנויים עליהם, אך בדרושים המדברים בסודות שאחר התיקון, מוכרח לדבר בעומק ולהרחיב הדברים, ומוכרח שירבה לעשות דמיונות וציורים ומשלים להסביר הענין לשכך את האוזן, מפני כי עתה כל המקראות ומעשה המצות ונוסח התפלות בנויים עליהם, ומוכרח שהתלמיד ירבה לשאול בהם כמה שאלות, ויצטרך הרב להרבות לו תשובות בדרך משל ודמיון וציור, ולכך אמרו ולא במרכבה ליחיד אלא אם כן חכם ומבין מדעתו, כדי שלא ירבה בשאלות ויצטרך הרב להשיב לו תשובות בדרך משל ודמיון.

והנה בפסוק [דברים ד׳ ל״ב] **שאל נא לימים הראשונים**, פירשו בזוהר הקדוש דאין מקום שאלה ודרישה וחקירה אלא בשבעה ימי בראשית בלבד שהם שבעה תחתונות, אבל בשלש ספירות ראשונות אין מקום חקירה כלל ע״ש. ועיין ריש שער הקדמות מה שכתב רבינו ז״ל, תירוץ קושיא גדולה שנתקשו בה חכמים גדולים ע״ש, והובאו דבריו אלו גם בספר עץ חיים שער עיגולים, ועיין דברי שלום מה שביאר בזה בדף ל״א, ועיין מקדש מלך דף א׳, ואין אנחנו רשאין וכדאין להאריך בדברים אלו ולפלפל בהם, וזאת אגיד מה שאמר בן סירא לקמן דף י״ג ע״א במה שהורשית התבונן אין לך עסק בנסתרית, ענין עסק זה הוא משא ומתן בשאלה ותשובה בין התלמיד ובין רבו, ואמר לו התבונן אתה מעצמך אם יש לך כח להבין:

ודע דראיתי לרבינו מורנו הרב חיים ויטל ז״ל בשער קדושה שכתב וזה לשונו, והנה זה ענין מראות יחזקאל הנקרא מעשה מרכבה, להיות המדרגות מורכבות זו על זו וכו׳ ע״ש, ואין זה סותר למה שכתב בפתח עינים בשמו במשמעות מעשה מרכבה כנזכר לעיל, דבאמת הכל עולה בקנה אחד, שגם במרכבה של מראות יחזקאל הנביא ע״ה ישנם לסודות המרכבה של אחר התיקון, שמרכבה של יחזקאל הנביא ע״ה היתה בנויה על סודות אלו שאחר התיקון ושייכי בהו:

שם ולא במרכבה ליחיד אלא אם כן היה חכם וכו׳. קשא רוה ליה למימר אלא אם כן הוא חכם. ונראה לי הכונה לומר אלא אם כן ידוע לרב שזה התלמיד חכם, דריינו מלימוד הפשט שהיה לומד עמו נודע לו שרוא חכם, ואז יוכל ללמדו הסוד הזה, כי אם לא נודע לו מלימוד הפשט שהוא חכם באמת, איך למדו בפעם הראשונה הסוד, דמהיכא ידע שהוא חכם. ולזר אמר אלא אם כן היה חכם, רצר לומר היה מכבר בלימוד הפשט:

שם **כי שאל נא לימים**, יחיד שואל ולא שנים שואלין. הקשה הרב עיון יעקב ז״ל, ודלמא אפילו שנים שואלין, והא דכתב לשון יחיד למידק קודם שנברא העולם אפילו יחיד אין לו רשות לשאול, וצ״ע ע״ש. ונראה לי בס״ד דאפילו אם היה כותב לשון רבים לא היינו טועין למידק דעל הקודם דוקא שנים לא ישאלו, אבל יחיד ישאל, יען כי מצד הסברה אין לנו לחלק ביניהם, דמהיכא תיתי לחלק בין יחיד לשנים, והיינו

יודעים דבא הכתוב למנוע השאלה מן הקודם מכל וכל, ומה שאנחנו באים לחלק עתה בין יחיד לרבים, הוא ממה שמצינו דנקיט קרא שאל נא לשון יחיד, נמצא יש חילוק בין אחד לשנים:

ועוד נראה לי בס״ד דהברייתא סמיך על תרתי דיוקי בתרין זמני דנקיט בהאי קרא לשון יחיד. חדא הא דשאל נא, ועוד בסיפיר דקרא שאמר אשר היו לפניך לשון יחיד, שלא אצטריך למימר אשר היו לפניך, ודי לומר לימים הראשונים למן היום וכו׳, ועל כן אם נאמר נקיט שאל נא לשון יחיד לדייק מזה דעל הקודם גם יחיד לא ישאל, למה נחית קרא להזכיר עוד הפעם לשון יחיד אשר היו לפניך, אלא ודאי דנחית ללמדינו דגם בזה יחיד שואל ולא שנים:

כתוב בספר הזוהר (בראשית דף קנח ע״א) ״אמר רבי חזקיה, כתיב (שיר ב יז) על הרי בתר, וכתיב (שם ח יד) על הרי בשמים, מאן אינון הרי בשמים, אלין שית בנין דלאה דאכללן שית אחרנין ואינון תריסר, ואינון שית בגין דכל חד כליל בחבריה, ולאה עלייהו, לקיימא (תהלים קיג ט) אם הבנים שמחה הללויה. ועל דא כתיב, (דברים כב ו) לא תקח האם על הבנים, בגין דאיהו עלמא דאתכסיא ולא אתגליא, ועל דא שלח תשלח את האם, ואת הבנים תקח לך, בגין דאיהו עלמא דאתכסיא ולא אתגליא כלל, ואת הבנים תקח לך, היינו דכתיב (שם ד לב) כי שאל נא לימים ראשונים וגו׳, ולמקצה השמים ועד קצה השמים, וכל הני אקרון הרי בשמים, מכאן ולתתא אקרון הרי בתר, דכתיב (בראשית ב י) ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים, טורי דפרודא. אמר רבי ייסא, בני השפחות קשירו קשרין, ארבע קשרין דאצטריכו לתקונא. ואמר רבי אלעזר, דבגין כך נפקי לבר אינון קשרין, ואף על גב דכלהו חד, ומכאן ולהלאה כלהו חד בארח מישר, ועל דא כלהו שבטין סלקין בסהדותא דלעילא, הה״ד (תהלים קכב ד) ששם עלו שבטים שבטי יה עדות לישראל להודות לשם יהו״ה.

ובספר הזוהר (שמות דף רלב ע״א) כתוב ״דבר אחר, שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה, האי קרא כד אתקם משכנא והוה אתתקן, כל מאן דחמי ליה למשכנא, אסתכל ביה לעילא ותתא, וכלא חמי ביה במשכנא, בגין דכל עובדין דעלמא עלאה ותתאה, כלהו אתתקנו ביה במשכנא, והא אוקימנא, כל מאן דחמי אינון קרסים במשכנא ואסתכל בהו, הוה מסתכל בנהירו דלהון, כנהירו דכוכביא, בגין דהכי קיימן כוכביא ברקיעא. פתח ואמר, (תהלים קמח א) הללויה הללו את יהו״ה מן השמים וגו׳, תא חזי, תושבחתא דא אמר דוד לקבל רזא דשמא קדישא, דאיהו כללא דתושבחתא דכלא. תרין תושבחן אינון כגוונא דרזא דשמא קדישא עלאה, דאיהו כללא דתושבחתא דכלא, ואינון, דא, ותושבחתא בתראה, דאיהי כללא דתושבחתא דכלא, דכתיב (שם קנ א) הללויה הללו אל בקדשו וגו׳, אבל דא הוה על עשר מינים, ודא הוה על שבע, וכלא רזא חדא בשמא קדישא. הללויה הללו את יהו״ה מן השמים, איהו שירותא דשית סטרין לאתפשטא לתתא, דדא איהו רזא דקיימא לשאלה, כמה דאת אמר, (דברים ד לב) כי שאל נא לימים ראשונים אשר היו לפניך וגו׳, עד הכא אית רשו לשאלה, מן היום אשר ברא וגו׳ ועד קצה השמים, מכאן ולהלאה לאו קיימא לשאלה, בגין דאיהו אתר טמיר וגניז, ועל דא הללו את יהו״ה מן השמים.

והנה פירוש **הרמ״ז** על זוהר שמות ״ולכן רבי יהודה הביא ראיה גמורה לזה מפסוק כי שאל נא לימים ראשונים וגו׳, שהם ז׳ תחתונות דאימא שעד שם יכול האדם לשאול ולבטוח שאור זה ימשך למטה, ודוק). [נ״א. עולם צור. וז״ש צור העולמים שהם ז׳ תחתונות דאי׳, שעד שם יכול האדם להיות בטוח שאור זה ימשך למטה, ודוק]. ולכן רבי יהודה הביא ראיה גמורה לזה מפסוק שאל נא לימים ראשונים׃

כתב בספר **עמק המלך** - שער ט - פרק ח - ולפעמים יקראו תלת רישין שיתחלקו כל אחד לבדו, כשאינו עת רצון, וזהו שאמר בוצינא קדישא באדרא זוטא [עיין רפ״ח ב׳], ׳עתיקא קדישא אשתכח בתלת רישין, כן כל שאר בוצינין בתלת׳ פירוש חב״ד גג״ת נה״י. עוד , עתיקא קדישא אתרשים בתרין׳ ופירושו כיצד, כללא דעתיקא קדישא כתרין, הוא כתרא עילאה, וההוא דהוא לעילא מן דא. כך שאר כל בוצינין בתרין׳. פירוש, השנים כל אחד בחינה אחת בפני עצמו, אבל הראש השלישי שהוא אריך הוא בחינה אחת משניהם, שהוא אין ואריך, ׳עוד, ׳עתיקא קדישא אתרשים ואסתים בחד׳, והרמז אל הג׳ רישין, הוא האלף של ׳אין׳, רישא דלאו רישא, והיוד היא הכתר שהיא אריך, והוא אור מקיף, לכן נזכר קודם ׳אין׳, והנון היא החכמה, בסוד נונא רבא, והמבין יבין. ודע שהאי רישא דלאו רישא, גבוה מאוד, והשלש ראשונות שלו לא נתפשטו כלל בסוד התיקונים שלמטה מהם, רק נשארו למעלה כמו צל על ראש כתר, שהוא אריך, ואין שהוא חכמה, והז׳ של מלכות אדם קדמון נתפשטו בתוך הראש של כתר, שהוא אריך, ואין שהיא החכמה לבד, על דרך הסדר הזה שנתבאר בספרא דצניעותא. וזהו שנקרא לפעמים עתיק יומין, והם ז׳ ימי בראשית, וזהו סוד הפסוק ׳כי שאל נא לימים ראשונים אשר היו לפניך׳ [דברים ד׳ ל״ב] ונבנו מאור כלילית ז׳ אורות פנימיות של זעיר, סוד ׳ולמקצה השמים ועד קצה השמים׳ [שם] ודי למבין׃

כתוב ב**שער הפסוקים** - פרשת תולדות - ויתן לך האלהים מטל השמים׃ ובזה נבאר פסוק שבפרשת ואתחנן (דברים ל״ב) כי שאל נא לימים ראשונים אשר היו לפניך ולמקצה השמים ועד קצה השמים וכו׳. הנה עשרה שמות של יה״ו במלוי אלפי״ן, הם בגימטריא שמים. וכל יה״ו בפני עצמו, הוא בגימטריא ט״ל, וז״ס מטל השמים. גם אות מ׳ של מט״ל, באי״ת ב״ש היא י׳, והכוונה היא, כי י׳ פעמים ט״ל, הם השמים׃ וז״ס מקצה השמים ועד קצה השמים, והענין הוא, כי ב׳ פעמים קצ״ה, הם בגי׳ שמים. כי השמים יש לה ב׳ קצוות, הקצה העליון הוא ה״פ יה״ו במלוי אלפי״ן, שעולים בגימטריא קצ״ה. וכל אחד עולה ט״ל, ואלו הם בחי׳ ה״פ ט״ל, הנמשכים מן ראש, האלהים, היא בינה עילאה, אלהים חיים, אל ראשו של יעקב, שהוא ז״א, בסוד (שה״ש ה׳ ב׳) שראשי נמלא טל. וזש״ה מטל השמים, ר״ל מטל ה׳ שמים. פירוש, כי ה׳ ט״ל הם שמים׃

הגה״ה א״ש, צ״ל הם קצה השמים, ולא שמים׃

ובתחלה נמשכים מראש בינה, אל בחי׳ אחרונה שבה עצמה, אשר היא סוד אהי״ה במלוי ההי״ן, העולה מלואו ק״ל, זולת הפשוט שהוא כ״א. עוד תקח שם אהי״ה פשוט בבחי׳ ציור כזה, אהיה, כי אות א׳ ציורה יו״ד, ואות ה׳ ג׳ ווי״ן, תחשוב, היו״ד בגימטריא עשרים. וששה הווי״ן שבשתי ההי״ן בגי׳ שלשים וששה. ואות י׳ של אהי״ה פשוטה, עשרה, סך הכל ס״ו. תחבר ס״ו עם ק״ל, יעלה מאה ותשעים וחמש,

סך הכל קצה עם הכולל. והענין הוא, כי ה״פ יה״ו הנז״ל, שהם ה״פ ט״ל, והם בגימטריא קצ״ה, יורדים מן ראש בינה עילאה, אשר שם הוא אהי״ה כנודע, אשר הוא בגימטרי׳ יה״ו הפשוט, שהוא כ״א. ויורדים עד בחי׳ תחתונה שבה, ושם נקרא קצה השמים. לפי שמשם נמשך לראש זעיר, הנקרא שמים כנודע וביורדם שם, נקרא קצה השמים עליון.

עוד יש קצה שמים תחתון, והוא אדנ״י בגימטריא ס״ה, עם האחורים של הוי״ה דמ״ה דאלפי״ן העולה ק״ל, הרי קצ״ה. והענין הוא, כי הנקבה תחתונה נקראת ס״ה, והיא נעשית ע״י ק״ל, שהם האחורים של מ״ה שבז״א, כי משם נעשת. והרי קצה השמים למטה, שהיא הבחי׳ שלוקחת הנקבה מזעיר הנקרא שמים.

כתב הרב **שפתי כהן** זללה״ה והיכן רמוזים כאן שבעה רקיעים, אפשר לומר שהם רמוזים בפסוק שלמעלה הימנו **או הנסה אלהים לבוא לקחת לו גוי מקרב גוי במסות**, זה וילון, אמרו בחגיגה פרק אין דורשין (י״ב ע״ב) וילון אינו משמש כלום. נכנס שחרית ויוצא ערבית ומחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית זהו המסות. רקיע שבו חמה ולבנה וכוכבים ומזלות קבועים שנאמר (בראשית א׳, י״ז) ויתן אותם אלהים ברקיע השמים, זהו **אותות** שנאמר (שם, י״ד) והיו לאותות וגו׳, שחקים ששוחקים מן לצדיקים, היינו **מופתים**, זבול שבו ירושלים ובית המקדש ומזבח בנוי ומיכאל השר הגדול עומד ומקריב עליו בכל יום, זהו ובמלחמה שהוא נגד בית ראשון ושני שנלחמו עליהם ונחרבו, מעון שבו כתות של מלאכי השרת שאומרים שירה בלילה וחשות ביום מפני כבודן של ישראל שנאמר (תהלים מ״ב, ט׳) יומם יצוה ה׳ חסדו וגו׳, זהו **ביד חזקה** שהן חשות בעל כורחם מפני כבודם של ישראל, מכון שבו אוצרות שלג וברד ועליית טללים רעים וחדרים של סופה ומערה של קיטור ודלתותיהם אש שנאמר (ירמיה נ׳, כ״ה) פתח ה׳ את אוצרו ויוצא את כלי זעמו, זהו **בזרוע נטויה**, ערבות שבו צדק וצדקה ומשפט גנזי חיים טובים גנזי שלום וגנזי ברכה ונשמותיהם של צדיקים ורוחות ונשמות שעתידין להבראות וטל שעתיד הקב״ה להחיות בו המתים, זהו **ובמוראים גדולים**, ואמר בכל אחת בלשון רבים רמז למה שפירש רש״י ז״ל שאמר וכשם שקרע את העליונים כך קרע את התחתונים, שהיה קורע אחד מלמעלה וקרע אחד כנגדו מלמטה, קרע מלמעלה וילון קרע מלמטה כנגדו ארקא, וכן כולם.

(לה) אַתָּה הָרְאֵתָ לָדַעַת כִּי יְדֹוָד הוּא הָאֱלֹהִים אֵין עוֹד מִלְבַדּוֹ׃(לו) מִן הַשָּׁמַיִם הִשְׁמִיעֲךָ אֶת קֹלוֹ לְיַסְּרֶךָּ וְעַל הָאָרֶץ הֶרְאֲךָ אֶת אִשּׁוֹ הַגְּדוֹלָה וּדְבָרָיו שָׁמַעְתָּ מִתּוֹךְ הָאֵשׁ׃(לז) וְתַחַת כִּי אָהַב אֶת אֲבֹתֶיךָ וַיִּבְחַר בְּזַרְעוֹ אַחֲרָיו וַיּוֹצִאֲךָ בְּפָנָיו בְּכֹחוֹ הַגָּדֹל מִמִּצְרָיִם׃(לח) לְהוֹרִישׁ גּוֹיִם גְּדֹלִים וַעֲצֻמִים מִמְּךָ מִפָּנֶיךָ לַהֲבִיאֲךָ לָתֶת לְךָ אֶת אַרְצָם נַחֲלָה כַּיּוֹם הַזֶּה׃(לט) וְיָדַעְתָּ הַיּוֹם וַהֲשֵׁבֹתָ אֶל לְבָבֶךָ כִּי יְדֹוָד הוּא הָאֱלֹהִים בַּשָּׁמַיִם מִמַּעַל וְעַל הָאָרֶץ מִתָּחַת אֵין עוֹד׃(מ) וְשָׁמַרְתָּ אֶת חֻקָּיו וְאֶת מִצְוֹתָיו אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְּךָ הַיּוֹם אֲשֶׁר יִיטַב לְךָ וּלְבָנֶיךָ אַחֲרֶיךָ וּלְמַעַן תַּאֲרִיךְ יָמִים עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר יְדֹוָד אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לְךָ כָּל הַיָּמִים׃

מרע״ה מחזק את האמונה בו יתברך ואומר **אתה הראת לדעת כי ידוד הוא האלהים אין עוד מלבדו** פשוטו כמשמעו. אולם בעומק העניין ניתן לאמר שמרע״ה בא לומר

להם ראו מידת הרחמים יכולה להתהפך לדין וכפי שהיה במצרים דין במצרים ורחמים לישראל. בספר שערי אורה אומר לנו הרב ששם אלקים נאצל משם הוי״ה ב״ה וכיצד? הרי שם הוי״ה גימ׳ כ״ו ואם נכתוב אותיות כף וו הרי ר״ת שם הוי״ה וס״ת שם אלקים. אי נמי, שם הוי״ה ב״ה במילוי אלפין גימ׳ מ״ה ואם נכתוב מם הא הרי גימ׳ אלקים ועל זה קונן הנביא ירמיהו ״זכור ד׳ מה היה לנו״ אומר הרחיד״א זללה״ה ששם **מה** היה **לנו** כלומר נהפך מרחמים לדין כי אלקים גימ׳ **לנו** ודפח״ח.

מן השמים השמיעך את קלו ליסרך הרי שמים קול שהם ת״ת וז״א **ועל הארץ הראך את אשו הגדולה ודבריו שמעת מתוך האש** אש זו המלכות **ואש גדולה** בשעה שהיא נפעלת מן החסד וכמ״ש הרב בספר שערי אורה על **א-ל זועם**. כל הנסים הללו נעשו בגלל **ותחת כי אהב את אבתיך ויבחר בזרעו אחריו ויוצאך בפניו בכחו הגדל ממצרים, להוריש גוים גדלים ועצמים ממך מפניך להביאך לתת לך את ארצם נחלה כיום הזה** אהבת האבות. מה זה **בפניו** ומה הוא **כח הגדול**? נראה שזו השכינה ההולכת לפני ישראל בעמוד אש כאשר שורה עליה השם המיוחד. רבי אלעזר בזוהר הקדוש שמות דף נג אומר ״ויוציאך בפניו״ זה יעקב בכחו יצחק הגדול אברהם ורשב״י מוסיף **את ארצם** זו המלכות וזה דוד. **וידעת היום** זו ההכרה והדעת והג״ר **והשבת אל לבבך** זו ההמשכה אל המידות הז״ת **כי ידוד הוא האלהים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד** כדלעיל. והנה נופך משלי: שם הוי״ה נכתב ואינו נקרא אלא אומרים שם אדנות. שילוב הוי״ה אדנות עולה גימ׳ **האלקים**. **ושמרת** אלו מל״ת **את** תקנות גדרים וסייגים **חקיו** מצוות שמעיות הקשורות ליסוד כגון ברית מילה **ואת מצותיו** אלו מ״ע **אשר** אלו מצוות התלויות בכוונת הלב **אנכי** אלו מצוות התלויות באבנתא דליבא דהיינו כוונת התפילה **מצוך** קבל וקיים את כולם כאחד **היום** כל יום ויום מחדש יהיו בעיניך כחדשים **אשר ייטב לך ולבניך אחריך** בכך תהיה מרכבה לשכינה **ולמען תאריך ימים** תזכה לאיכות חיים מלבד כמות החיים כי תזכה לאורות נשמה חיה ויחידה **על האדמה אשר ידוד אלהיך נתן לך** מלבד האדמה הגשמית הכוונה לגוף האדם שהוא אדמה לנשמה ואומר **כל הימים** דהיינו תזכה לשפע עשר הספירות שהרי כל ספירה נקראת יום.

כתוב בספר הזוהר (שמות דף רע ע״ב – תוספות) כתוב אחד אומר ״ויט שמים וירד וערפל תחת רגליו״. וכתוב אחד אומר ״כי מן השמים דברתי עמכם״. הא כיצד **אשו הגדולה** היתה בארץ שהוא קול אחד ושאר קולות היו בשמים דכתיב **מן השמים השמיעך את קולו ליסרך ועל הארץ הראך את אשו הגדולה ודבריו שמעת מתוך האש**. ומאי היא **גדולה**? ומאלו היה יוצא דבור מתוך האש שנאמר (שם) ודבריו שמעת מתוך האש. ומה (שם) ותמונה אינכם רואים זולתי קול ההוא כדאמר להם משה לישראל (שם) כי לא ראיתם כל תמונה. תמונה ולא כל תמונה. **משל** למה הדבר דומה? למלך שהיה עומד על עבדיו מעוטף בכסות לבנה לא די לאימת המלך שיסתכלו בלבושיו ועוד רחוק היה המלך ושמעו קולו יכולין לראות גרונו אמרת לא. הא למדת שראו תמונה ולא כל תמונה. והיינו דכתיב **ותמונה אינכם רואים זולתי קול** וכתיב (שם) **קול דברים אתם שומעים**. כתוב אחד אומר וכל העם רואים את הקולות וכתוב אחד אומר קול דברים אתם שומעים. הא כיצד בתחלה רואים את הקולות ומה ראו שבע קולות שאמר דוד ולסוף שמעו הדבר יוצא מבין כלם. והא אנון עשר דרבנן אמרי דכלהו אמרינן כחדא מלתא כן כלהו כחדא מלתא אמרינן והוי שבעה מאמרות בשבעה קולות. וע״ד נאמר קול דברים אתם שומעים ותמונה אינכם רואים זולתי קול. הא למדת דכלהו כחדא מלתא אמירן. ע״כ. והם הם דברי ספר הבהיר.

כתב בספר **תורה אור** למהר״מ פאפירש ז״ל - פרשת בשלח ״ועל דרך האמת יאמר שנגלית להם היד הגדולה, והיא מדת הדין שעשה ה׳ במצרים, כי היתה שם במצרים מכה בהם, וזה כמו (דברים ד) ועל הארץ הראך את **אשו הגדולה, והוא הימין אשר תרעץ אויב**, והיא זרוע ה׳ שאמר הכתוב (ישעיה נא) עורי עורי לבשי עז זרוע ה׳, (שם) הלא את היא המחרבת ים, ולא יתעלם ממך מה שאמר לבשי עז ממה שכתבנו בפסוק (בראשית מט) מידי אביר יעקב:

כתב בספר **הציוני** ״כתב הרב בפרשת יתרו – ״וירד ה׳ על הר סיני וגומר. כתוב אחד אומר ויט שמים וירד וכתוב אחד אומר כי מן השמים דברתי עמכם הא כיצד. **אשו הגדולה** השכינה היתה בארץ שהוא קול אחד ושאר קולות שהם הו׳ ספירות היו בשמים שנאמר מן השמים השמיעך את קולו ועל הארץ הראך את אשו הגדולה. מובן הוא כי התורה נתנה בז׳ קולות המוזכרים במזמור. הבו לה׳ בני אלים והנה הם הרמוזים בפרשה זו ויהי קולות וברקים.

בספר **מאירת עיניים** פ׳ וארא מסביר הרב בדעת הרמב״ן ש**אש הגדולה** זו מידת הפחד כלומר גבורה. וכ״כ הרקאנטי פ׳ שופטים שהיא ״שמאלו של הקב״ה״ כדעת המאירת עיניים. וכ״כ החייט פ׳ י״ג. וכ״כ בספר שושן סודות אות תקל״ה. הא למדנו שזו מחלוקת, י״א שזו המלכות הנפעלת מן הגבורה שבחסד והרמב״ן ותלמידיו סוברים שזו הגבורה. וצריך לומר שתמיד המלכות היא המבצעת מכח הספירות שעליה ולכן יצדקו כל הפירושים.

כתב בספר **שפתי כהן** זללה״ה **- ויוציאך בפניו**. פירש רש״י ז״ל כאדם המנהיג בנו לפניו שנאמר (שמות י״ד, י״ט) ויסע מלאך האלהים ההולך לפני מחנה ישראל, ועל דרך המדרש (ויקרא רבה כ״ג, ב׳) על כרחה של מדת הדין שלא היתה מדת הדין נותנת שיגאלו לעולם שהיתה מקטרגת ואומרת אלו עובדי עבודה זרה ואלו עובדי עבודה זרה אלו מגדלי וכו׳ אמר רבי שמואל בר נחמן אילולי שאסר הקב״ה עצמו בשבועה לא היו ישראל נגאלים לעולם, שנאמר (שמות ו׳, ו׳) לכן אמור לבני ישראל אני ה׳ ואין לכן אלא שבועה שנאמר (שמואל א ג׳, י״ד) לכן נשבעתי לבית עלי. אמר רבי ברכיה גאלת בזרוע עמך בטרוניא:

ובזוהר (ח״ב נ״ג.) **ויוציאך בפניו** מאי בפניו בפניו דיעקב דאעיל לכולהו תמן (פירוש שהוא הכניסם למצרים), רבי חזקיה פתח ויוציאך בפניו בפניו דא אברהם דכתיב (בראשית י״ז, י״ז) ויפול אברהם על פניו, תא חזי אברהם אמר הלבן מאה שנה יולד, אמר ליה קודשא בריך הוא חייך את חמי כמה אוכלוסין וכמה חילין נפקין ממך, בשעתא דנפקו ישראל ממצרים כל אינון שבטין וכל אינון רבוון סליק קודשא בריך הוא לאברהם וחמא לון הדא הוא דכתיב ויוציאך בפניו, רבי אבא אמר כולהו אבהתא אזדמנו תמן הדא הוא דכתיב ויוציאך בפניו מאי בפניו אילין אבהתא. רבי אלעזר אמר ויוציאך בפניו דא יעקב, בכוחו דא יצחק, הגדול דא אברהם, והתחיל מיעקב כמו שאמר על העתיד וזכרתי את בריתי יעקוב (ויקרא כ״ו, מ״ב), וכן אמר בזוהר אחר זה אמר רבי שמעון וכן בגינהון דאבהתא אזדמן פורקנא תדיר לישראל דכתיב וזכרתי את בריתי יעקוב וגו׳ עד כאן. כל זה לפי שלא היו ראוים לגאולה, ולא די שהוציאך אלא שהוריש גוים גדולים ועצומים מפניך ונתן לך את ארצם נחלה. ואמר ותחת לפי שהאבות הן הן המרכבה וסימן ומתחת זרועות עולם (דברים ל״ג, כ״ז):

(מא) אָז יַבְדִּיל מֹשֶׁה שָׁלֹשׁ עָרִים בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן מִזְרְחָה שָׁמֶשׁ:(מב) לָנֻס שָׁמָּה רוֹצֵחַ אֲשֶׁר יִרְצַח אֶת רֵעֵהוּ בִּבְלִי דַעַת וְהוּא לֹא שֹׂנֵא לוֹ מִתְּמֹל שִׁלְשֹׁם וְנָס אֶל אַחַת מִן הֶעָרִים הָאֵל וָחָי:(מג) אֶת בֶּצֶר בַּמִּדְבָּר בְּאֶרֶץ הַמִּישֹׁר לָרְאוּבֵנִי וְאֶת רָאמֹת בַּגִּלְעָד לַגָּדִי וְאֶת גּוֹלָן בַּבָּשָׁן לַמְנַשִּׁי:

אז היינו **לעתיד לבוא** כלומר זו הבינה וזו דרגא דמשה דרגת הדעת ששם סוד ההבדלה **יבדיל משה שלש ערים** אלו ערי מקלט **בעבר הירדן מזרחה שמש** ר״ת המ״ש ה׳בל מ׳שה ש׳ת והוא שם מע״ב שמות וזה הוא **לנס שמה** אותיות משה רוצח **אשר ירצח את רעהו בבלי דעת והוא לא שנא לו מתמל שלשם ונס אל אחת מן הערים האל וחי. את בצר במדבר בארץ המישר לראובני ואת ראמת בגלעד לגדי ואת גולן בבשן למנשי**.

כתב בספר **שער המצות** - פרשת שופטים - מצוות ערי מקלט - כתיב ואם ירחיב ה׳ את גבולך כו׳ ג׳ ערים כו׳ לכאורה קשה כי הרי כתיב לא ישא גוי אל גוי חרב וגו׳ וכתיב לא ירעו ולא ישחיתו וגו׳ וכתיב בלע המות לנצח וגו׳ ואם כן איך ולמה נצטווינו לעתיד לבא להוסיף ג׳ ערי מקלט אחרות כנראה שאז ירבו הרוצחים. אבל צריך שתדע כי כשחטא הבל נתחייב מיתה הוא וכל זרעיותיו כנזכר בזוהר ע״פ אי הבל אחיך ובפסוק קול דמי אחיך צועקים אלי וגו׳ ולכן נהרג ע״י קין אחיו ולא היה בהזדמן כנודע בסוד והאלהים אנה לידו [סד] שמגלגלין חובה ע״י חייב אבל הדבר מוכח וכמ״ש רז״ל על דאטפת אטפוך כו׳. והטעם הוא כי [סה] הבל [סו] חטא במחשבה דאימא שהיא א״י מן אדנ״י כנזכר בספר התיקונים וה״ס שם אהי״ה ולכן נתחייב מיתה הוא וכל זרעיותיו. וע״י הריגה זו יתעלה הבל בנ׳ שערי בינה כי נתקנו בהריגתו כי בהם חטא. והנה כאשר משה שהוא הבל הרג את המצרי שהוא קין היה בשוגג כי הוא חשב שהדין עמו על שהרג להבל [סז] ולכן הרגו בשם המפורש כדי לתקנו ע״י שם מ״ב שהוא המעלה נשמות כנזכר אצלינו בקבלת שבת במזמור הבו לה׳ כו׳. ואמנם חטא בזה כנזכר בר״מ בס״ה פרשת משפטים ונתחייב משה גלות ולכן נזדרז משה להכין ערי מקלט בעבר הירדן כנזכר בפרשה ואתחנן אז יבדיל משה שלש ערים וגו׳ כמו שכתבו רז״ל והטעם הוא כי בהפרשתם כבר נתכפר גלותו, וזהו לנוס שמה רוצח שמ״ה אותיות משה שרצח את רעהו קין בבלי דעת בשוגג. וזה נרמז בפסוק מכה איש ומת וגו׳ כמבואר בשער הפסוקים בפרשת משפטים וכמ״ש ושמתי לך מקום אשר ינוס שמ״ה לך ממש דהיינו למרע״ה עצמו הנרמז אח״כ במ״ש אשר ינוס שמ״ה אותיות משה ולכן לא כתיב ושמתי לו מקום כמו שהתחיל הכתוב והאלקים אנה לידו שלא לנוכח.

(מד) **וְזֹאת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר שָׂם מֹשֶׁה לִפְנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל**: וזאת היינו תורה שבכתב הרמוזה באות ו׳ ותורה שבעל פה הנקראת זאת ושתיהן יחד הן התורה. אשר היינו תורת הסוד כי אשר בבינה ואמר **שם משה** כשולחן ערוך **לפני בני ישראל**.

כתוב בספר הזוהר הקדוש פ׳ חקת (דף קעט ע״ב) וידבר יהו״ה אל משה ואל אהרן לאמר, זאת חקת התורה אשר צוה יהו״ה לאמר וגו׳, רבי יוסי פתח **וזאת התורה אשר שם משה לפני בני ישראל**, תא חזי, מלין דאורייתא, קדישין אינון, עלאין אינון, מתיקין אינון, כמה דכתיב (תהלים יט יא) הנחמדים מזהב ומפז רב ומתוקים

מדבש וגו', ומאן דאשתדל באורייתא, כאלו קאים כל יומא על טורא דסיני וקביל אורייתא, הדא הוא דכתיב (דברים כז ט) היום הזה נהיית לעם, והא אוקמוה חברייא. כתיב הכא זאת חקת התורה, וכתיב **וזאת התורה**, מה בין האי להאי? אלא רזא עלאה הוא, והכי אוליפנא, וזאת התורה, לאחזאה כלא ביחודא חד, ולאכללא כנסת ישראל בקודשא בריך הוא, לאשתכחא כלא חד, בגיני כך וזאת התורה, אמאי תוספת וא"ו, אלא הא אתמר, לאחזאה דכלא חד בלא פרודא. וזאת, כלל ופרט כחדא, דכר ונוקבא, ובגין כך וזאת התורה ודאי, אבל זאת בלא תוספת וא"ו, חקת התורה ודאי, ולא התורה, דינא דאורייתא גזרה דאורייתא.

כתב בספר **תיקוני זהר** דף סא ע"א - קם רבי שמעון ואמר, אם תחנה עלי מחנה לא ייירא לבי, אם תקום עלי מלחמה **בזאת** אני בוטח, בזאת בודאי אנא בעינא לאתתקפא, בהאי קרא דדוד, קום דוד הא זאת דילך לגבן, אהרן כהנא קום משנתך הא זאת דילך לגבן, דאתמר בה **בזאת** יבא אהרן אל הקדש, קום רעיא מהימנא לאגנא על זאת דילך, דאתמר בה וזאת התורה אשר שם משה, דהא כמה מארי מגיחי קרבא קא אתיין לאגחא עלה, קומו נביאי קשוט דהא זאת דילכון לגבן, דקא הויתון מתנבאין, עלה אתמר אל יתהלל חכם בחכמתו ואל יתהלל הגבור בגבורתו, וגומר כי אם בזאת, זאת אשיב אל לבי על כן אוחיל לו. קומו אבהן מארי דברית, דהא זאת אות הברית דלכון ביננא, דאתמר בה ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם וגומר, ובגינה אמר קודשא בריך הוא וזכרתי את בריתי יעקב, קום שלמה מלכא דאנת שלם דילה, קומו למהוי עזר לגבה בהאי קרבא, נער נער דאנת מארי מפתחן דאוצרין דמלכא, דכל מאני קרבא דמלכא בהון, קום אפתח היכלא, אדנ"י שפתי תפתח, ופי יגיד שבחוי דמלכא עלאה, דהא היכלא (עלאה) דיליה איהו, טול רשו ואפתח היכלא בגין יקרא דשכינתא.

כתב בספר **צרור המור** - ואמר וזאת התורה אשר שם משה, על עשרת הדברות שיזכיר. ואולי לפי דרכנו, יאמר וזאת התורה, של מצות ערי מקלט שהבדיל משה. אע"פ שלא היו קולטות, סדר משה לפני בני ישראל, שיעשו הם כמוהו כשתבא המצוה לידם. כי בענין עשרת הדברות, לא התחיל עד ויקרא משה אל כל ישראל (לק' ה, א):

כתב בספר **שפתי כהן** - **וזאת התורה**. אחר שראה ה' שישראל קיבלו תוכחתו וחזק לבן בהבדל שלוש ערים, אמר משה עתה הם ראוים לתורה ולהכניסם בברית עולם ולהשמיעם התורה ולחזק לבם בה שהיא סם חיים לפי שהפרו ברית הראשון, וכוונתו של משה להכניסם בברית על ידו ולהשמיעם עשרת הדברות, שאם חס ושלום יעברו עליהם לא יהיו חייבין כליה כמו שעובר על ברית הקב"ה כי בשר ודם הוא, זהו וזאת התורה אשר שם משה משה משים תורה, מאין למשה תורה שישים, אלא הכוונה כמו שאמרנו שהיה יודע משה שעתידין לחטוא כמו שאמר להם כי ידעתי אחרי מותי כי השחת תשחיתון וגו'. ואמר וזאת בוא"ו, אמרו במדרש (דברים רבה הוצאת ליברמן פרשה זו) זאת מוסיף על ערי מקלט, שערי מקלט מצילין מהמיתה אף התורה כן, ולא עוד אלא שקולטת ומצלת יותר מערי מקלט, שערי מקלט אינן קולטות אלא שוגגין והתורה בין שוגגין בין מזידים, אמרו ישראל למשה אם בטלו ערי מקלט להיכן אנו בורחין, אמר להן לתורה שנאמר וזאת התורה וגו':

(מה) אֵלֶּה הָעֵדֹת וְהַחֻקִּים וְהַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר דִּבֶּר מֹשֶׁה אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּצֵאתָם מִמִּצְרָיִם:(מו) בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן בַּגַּיְא מוּל בֵּית פְּעוֹר בְּאֶרֶץ סִיחֹן מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר יוֹשֵׁב בְּחֶשְׁבּוֹן אֲשֶׁר הִכָּה מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּצֵאתָם מִמִּצְרָיִם:(מז) וַיִּירְשׁוּ אֶת אַרְצוֹ וְאֶת אֶרֶץ עוֹג מֶלֶךְ הַבָּשָׁן שְׁנֵי מַלְכֵי הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן מִזְרָח שָׁמֶשׁ:(מח) מֵעֲרֹעֵר אֲשֶׁר עַל שְׂפַת נַחַל אַרְנֹן וְעַד הַר שִׂיאֹן הוּא חֶרְמוֹן:(מט) וְכָל הָעֲרָבָה עֵבֶר הַיַּרְדֵּן מִזְרָחָה וְעַד יָם הָעֲרָבָה תַּחַת אַשְׁדֹּת הַפִּסְגָּה:

פרק ה

(א) וַיִּקְרָא מֹשֶׁה אֶל כָּל יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם שְׁמַע יִשְׂרָאֵל אֶת הַחֻקִּים וְאֶת הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר אָנֹכִי דֹּבֵר בְּאָזְנֵיכֶם הַיּוֹם וּלְמַדְתֶּם אֹתָם וּשְׁמַרְתֶּם לַעֲשֹׂתָם:(ב) יְדֹוָד אֱלֹהֵינוּ כָּרַת עִמָּנוּ בְּרִית בְּחֹרֵב:(ג) לֹא אֶת אֲבֹתֵינוּ כָּרַת יְדֹוָד אֶת הַבְּרִית הַזֹּאת כִּי אִתָּנוּ אֲנַחְנוּ אֵלֶּה פֹּה הַיּוֹם כֻּלָּנוּ חַיִּים:(ד) פָּנִים בְּפָנִים דִּבֶּר יְדֹוָד עִמָּכֶם בָּהָר מִתּוֹךְ הָאֵשׁ:(ה) אָנֹכִי עֹמֵד בֵּין יְדֹוָד וּבֵינֵיכֶם בָּעֵת הַהִוא לְהַגִּיד לָכֶם אֶת דְּבַר יְדֹוָד כִּי יְרֵאתֶם מִפְּנֵי הָאֵשׁ וְלֹא עֲלִיתֶם בָּהָר לֵאמֹר:

פָּנִים בְּפָנִים דִּבֶּר יְדֹוָד עִמָּכֶם בָּהָר מִתּוֹךְ הָאֵשׁ - האם בני ישראל הגיעו למעלת הנבואה? ראשית נבין את מצב העולמות בו מדבר מרע״ה. כתב הגר״א בפירושו לספרא דצניעותא - פרק א ״ודע כי כל זמן שאין זיווג זו״ן נקרא עולם התהו בסוד לא תהו בראה (ישעיה מח) ואו״א לא משגיחין אפין באפין שהוא סוד זיווג בסוד **פנים בפנים דבר ה׳ עמכם** שהוא זיווג או״א שמשם ניתנה התורה י׳ דברות וה׳ חומשי תורה שסוד זיווגם הוא בסוד נישוק כידוע והן **פנים בפנים** בסוד **פה אל פה אדבר בו ישקני מנשיקות פיהו**. וכל זמן שאין זיווג בין ז״ונ ג״כ אין זיווג בין או״א כמ״ש (תענית ה׳ א׳) שאין נכנס בירושלים של מעלה עד כו׳.

בספרו **אדרת אליהו** (בראשית פרק א פסוק כח) מבדל הרב את נבואת משה ממדרגת בני ישראל וכך הוא כותב ״כמו שיש חילוק בין הנביאים בין דיבור לדיבור, אף על פי שלכלם היה מדבר, אבל לא דיבר פנים בפנים אלא עם משה״.

לאיזו מדרגה הגיעו בני ישראל? הנה כתוב בספר הזוהר שמות דף פא ע״א ״אמר רבי אבא, כתיב **וכל העם ראים את הקולות**, ראים? שמעים מבעי ליה ! אלא הכי תנינן, אינון קלין הוו מתגלפי בההוא חשוכא ועננא וקבלא, ומתחזיין בהו כמה דאתחזי גופא, וחמאן מה דחמאן ושמעין מה דשמעין, מגו ההוא חשוכא וקבלא ועננא, ומגו ההוא חיזו דהוו חמאן, הוו נהירין בנהירו עלאה, וידעין מה דלא ידעו דרין אחרנין דאתו בתרייהו, וכלהו הוו חמאן אפין באפין, הדא הוא דכתיב (שם ד) פנים בפנים דבר יהו״ה עמכם. ומאן הוו חמאן, תאני רבי יוסי, מנהירו דאינון קלן, דלא הוה קול דלא הוה נהיר בנהירו, דמסתכלי ביה כל גניזין וכל טמירין וכל דרין דייתון עד מלכא משיחא, ובגיני כך כתיב וכל העם ראים את הקולת, ראים ראיה ממש, אמר רבי אלעזר, וכל העם ראים, ראים כמה דאמינא, דחמו מנהירו דאינון קלן מה דלא חמו דרין בתראין אחרנין. את הקולת, כמה דאת אמר (ישעיה ו א) וארא את יהו״ה, וארא יהו״ה לא כתיב אלא את יהו״ה, אוף הכא וכל העם ראים הקולת לא נאמר אלא את הקולת. כגוונא דא את השמים ואת הארץ, דהא אתין דבאורייתא

לאסתכלא באורייתא (ני"א בחכמתא) אתייהיבו, כבד את אביך ואת אמך, (משלי ג ט) כבד את יהו"ה מהונך, וכלהו לאתכללא בהו מלה אחרא, אוף הכא את הקולת, לאסגאה ההוא קלא אחרא לתתא, דכניש לון לגביה מה דנפיק מנייהו, דביה חמאן ומסתכלן בחכמתא עלאה כל גנזין עלאין, וכל רזין טמירין וסתימין, מה דלא אתגלייא לדרין בתראין דאתו בתריהון, ולא לדרין דייתון לעלמין עד זמנא דייתי מלכא משיחא, דכתיב (ישעיה נב ח) כי עין בעין יראו בשוב יהו"ה ציון. ואת הלפידים, בקדמיתא ברקים, והשתא לפידים, כלא חד, אבל מדאתתקנו בתקונוי לאתחזאה אתקרון הכי.

מצאתי ב**מדרש עשרת הדברות** ש"היו רואים את הקול מתעגל ויוצא" כלומר ראו את גלי הקול ועל זה נאמר "רואים את הקולות". ובדרך סוד, כבר ידעת מה זו ראיה ומי זו הנקראת את והכוונה שהשיגו את מדרגת רוח הקודש ושרתה עליהם שכינה והשיגו שיש נבואה למשה במדרגה שלא יכולים הם להשיגה. בני ישראל השיגו את המלכות הנקראת את ודרכה קלטו את הקול היינו התפארת. אם נדייק נראה שכתוב **קלות** חסר ו והיינו תפארת של המלכות ולא הכללית.

העיר הרמב"ן (בראשית פרק מו פסוק א) בנושא הרחקת ההגשה בתרגום אונקלוס "אבל הענינים האלה לאונקלוס ויונתן בן עוזיאל דברים ידועים בקבלה וסודם ליודעים חן - ובמעמד הר סיני יתרגם אונקלוס כל מלת אלהים הנזכר בפרשה יקרא או מימרא דה', וכאשר תזכיר הפרשה השם המיוחד לא יאמר כן, והכל בהשגחה ובחכמה ממנו, ועוד אזכיר זה בעזרת השם יתברך (שמות כ יט) ומה שתרגם אונקלוס וידבר אלהים את כל הדברים האלה (שם כ א) ומליל ה', טעמו בזה משום שנאמר פנים בפנים דבר ה' אל כל קהלכם (דברים ה ד, יט) והמשכיל יבין". כלומר לפי הרמב"ן בני ישראל השיגו את ז"א. את ז"א ממש לא ניתן אלא דרך המלכות הנקראת **אש** וכך אכן כותב הרמב"ן בספר דברים (פרק לד פסוק י) "ואמר (שמות לג יא) ודבר ה' אל משה פנים אל פנים, ובכל ישראל נאמר גם כן (לעיל ה ד) פנים בפנים דבר ה' עמכם, כי שם באר "מתוך האש", לומר ששמעו קולו מתוך האש בלבד ולא ראו הפנים, וכן פירש (לעיל ד לו) ועל הארץ הראך את אשו הגדולה ודבריו שמעת מתוך האש.

כתב **רבנו בחיי** (שמות פרק לג פסוק יא) "ועל דרך הקבלה ודיבר ה' אל משה פנים אל פנים כמו פה אל פה אדבר בו (במדבר יב, ח) ואיננו כמו פנים בפנים דיבר ה' עמכם (דברים ה, ד), כי זה בהשגתם של ישראל שהיתה מראה בתוך מראה, כענין שכתוב (במדבר יד, יד) אשר עין בעין נראה אתה ה', וזה מבואר.

ל**סיכום** : בני ישראל הגיעו למעלת רוח הקודש והם דבקו בשכינה והבינו שנבואת מרע"ה לא ניתנת להשגה.

אנכי ד'

אנכי זו השכינה הנקראת אני כאשר אות **כ** מורה על הארת הכתר בה. ודבר זה נכתב בספר קהלת יעקב - ערך אנ – אנכי רזא דזאת הוא השכינה זוהר פקודי דף רל"ו ע"ב, והטעם כי אנכי גימטריא כסא והוא כסא לזעיר, גם אנכי עם ארבע אותיות והכולל גימטריא אלהים, וברעיא מהימנא פנחס דף רנ"ו ע"ב אנכי מסטרא דכתר דאיהו אין מאלהינו, אנכי ביה כ' כתר וביה אין וכתר אתקרי מסטרא דאמא עלאה,

מבואר דמלכות נקראת אנכי כשעולה לאמא ואז היא עטרה לראש זעיר, בסוד ״אשת חיל עטרת בעלה וזה אנכי אני כ׳ כתר. ובכן, השכינה ירדה עם בני ישראל מצרימה וגם עלתה עמם שנאמר ״אנכי ארד עמך מצרימה ואנכי אעלך גם עלה״ וכך אמר רבי יצחק בזוהר שמות דף פה ע״א: ״פתח רבי יצחק אמר, אנכי דא שכינתא, ופסקא טעמא, כמה דאת אמר (שם כז יט) אנכי עשו בכורך, יהו״ה אלהי״ך דא קודשא בריך הוא, כמה דכתיב (דברים ד לו) מן השמים השמיעך את קולו, וכתיב אתם ראיתם כי מן השמים דברתי עמכם, מן השמים, (מן השמים ממש, דא קודשא בריך הוא). **אשר הוצאתיך מארץ מצרים**, אשר, אתר דכלא מאשרין ליה, הוצאתיך מארץ מצרים, דא יובלא, כמה דתנינן מסטרא דיובלא נפקו ישראל ממצרים, ובגין כך חמשין זמנין אדכר יציאת מצרים באורייתא, חמשין יומין לקבלא אורייתא, חמשין שנין לחירו דעבדין. **ידוד אלהיך** ז״א **אשר** זו הבינה הנקראת אשר והיא **הוצאתיך מארץ מצרים** זו שהוציאה את בני ישראל ממצרים כלומר הארת הבינה גרמה להם להבין את העבדות הנוראה בה היו שקועים והוציאה אותם ממ״ט שערי טומאה למ״ט שערי קדושה. וכך אמר הקב״ה למשה ״אהיה אשר אהיה״ ואח״כ אמר ״אהיה שלחני״ הרי שזכר כאן ד״פ את הבינה, ג״פ אהיה ומילת אשר זו ג״כ הבינה, ד״פ אהיה גימ׳ פ״ד בה פדה ד׳ את בני ישראל ממצרים. וזה הרמז ״וחמשים עלו בני ישראל ממצרים״ על ידי חמשים שערי בינה. ומסביר הרב שבתאי סבתו שליט״א שלשון אהיה מורה על העתיד כלומר יצאו בזכות העתיד ולא בזכות ההווה כי לפי ההווה היו חשובים כגויים שנאמר ״גוי מקרב גוי״ ממש. **מבית עבדים** היינו שעשו כישופים שלא יצא משם אדם לעולם והם שברו את כל המנעולים.

לא יהיה לך אלהים אחרים לא תחליפו את השכינה **על פני** ואת הקב״ה. וכך הסביר רבי יצחק בזוהר שמות דף פו ע״א: **לא יהיה לך אלהי״ם אחרים על פני**, רבי יצחק אמר, אלהי״ם אחרים, לאפקא שכינתא, על פני, לאפקא אפי מלכא, דבהו אתחזי מלכא קדישא, ואינון שמיה, והוא אינון, הוא שמיה דכתיב (ישעיה מב ח) אני יהו״ה הוא שמי, הוא ושמיה חד הוא, בריך שמיה לעלם ולעלמי עלמיא. ובאה הזהרה זו גם (שמות כב, יט) ״זובח לאלהים יחרם בלתי לד׳ לבדו״ שאין לערב כח אחר זולת ד׳ יתברך. עוד, בא להזהיר על ייחוד קוב״ה ושכינתי״ה וכדברי הזוהר במדרש הנעלם פרשת בראשית מאמר בחב״ד נברא העולם ״דאמר רבי יהושע, מאי דכתיב ״אני ה׳ הוא שמי״. מלמד שהוא (ז״א) ושמו (נוק׳) אחד הוא. א״ר אבהו, הכל נתן, אבל שמו הגדול לא נתן, ולא אוזיף לאחרן, דכתיב אני ה׳, לבדי, מלמד דשם זה לא נתן לשום נברא. ואמר רבי אבהו, בא וראה כמה חשש הקב״ה על כבוד שמו יתברך, תדע לך בזמן שבית המקדש היה קיים, כל המקריב קרבן, וזובחו לשם זה הנקרא אלקים, חייב מיתה, שנאמר ״זובח לאלקים יחרם בלתי לה׳ לבדו״. מלמד שצריך להזכיר שמו המיוחד בלבד. ועל כן כדי שלא יטעה אדם, צוה בקרבנות ואמר, אדם כי יקריב מכם קרבן לה׳. וכי תזבחו זבח תודה לה׳. וכי תזבחו זבח שלמים לה׳. ונפש כי תקריב קרבן מנחה לה׳. הכל לה׳. ולא נאמר לאלקים. מאי טעמא? אמר רבי אבהו, שם זה הוא משותף, שהמלאכים נקראו אלקים, בני אדם נקראו אלקים, הדיינים נקראו אלקים, ואין אנו יודעים למי מהם זובח, לכך צריך להזכיר השם המיוחד לבדו.

ומוסיף לפרט את המצווה: **לא תעשה לך פסל** איסור עשיית פסל ונקרא כך לפי שמפסלים אותו וחכמי הסוד אמרו שיש כאן רמז לבא על בת נכר והוליד ממנה בן שבן זה הוא פסל וכך אמרו בזוהר (חלק ב דף פז ע״ב) ״תניא אמר רבי יצחק, לא

תעשה לך וגו', דבעי בר נש דלא לשקרא בשמא דקודשא בריך הוא, (ס״א דבר אחר, לא תעשה לך פסל וגו', דבעי בר נש דלא לשקרא בשמא דקודשא בריך הוא, ומאי איהו, דא ברית את קיימא קדישא, דמאן דמשקר בהאי ברית, משקר בשמא דקודשא בריך הוא), דקשרא קדמאה דאתקשרו ישראל בקודשא בריך הוא כד אתגזרו, ודא הוא קיומא קדמאה דכלא למיעאל בברית דאברהם, דהוא קשרא דשכינתא, ובעי בר נש דלא לשקרא בהאי ברית, דמאן דמשקר בהאי ברית, משקר בקודשא בריך הוא, מאי שקרא הוא, דלא ייעול האי ברית ברשותא אחרא, כמה דאת אמר (מלאכי ב יא) ובעל בת אל נכר. רבי יהודה אמר מהכא, (הושע ה ז) ביהו״ה בגדו כי בנים זרים ילדו, מאן דמשקר בהאי ברית משקר בקודשא בריך הוא, משום דהאי ברית בקודשא בריך הוא אחידא, וכתיב לא תעשה לך פסל וכל תמונה אשר בשמים ממעל וגו'.

הרי שעשיית פסל פוגמת במלכות. **כל תמונה** פוגמת ביסוד הנקרא כל **אשר בשמים** בינה ותפארת **ממעל** חכמה **ואשר בארץ** מלכות **מתחת** בריאה **ואשר במים** יצירה **מתחת לארץ** עשיה, הרי שהזהיר על שיתוף כל שהוא עם עבודתו ואמר **לא תשתחוה להם** זה איסור על ע״ז כדרכה **ולא תעבדם** אע״פ שאין דרכה בכך. ובאה הזהרה ״כי זו כ׳נסת י׳שראל הנקראת אנכי והיא מחוברת ל**ידוד אלהיך** ז״א היא הנקראת **אל** כשיש ע״ז היא **קנא** מקנאה לעובדיה והיא הופכת לחרב נוקמת נקם ברית ולא עוד אלא **פקד עון אבות על בנים ועל שלשים ועל רבעים לשנאי, ועשה חסד לאלפים לאהבי ולשמרי מצותו** \{**מצותי**\} ממנה השכר והעונש. מצותו כתיב מצוותי קרי כיון ש״כל מצוותיך אמונה״ כל המצווה מצווה אחת הן בבחינת ״בא חבקוק והעמידן על אחת״.

לא תשא את שם ידוד אלהיך לשוא שם ד׳ זו ההמלכות הנקראת שם והיא **כי** כ׳נסת י׳שראל **לא ינקה ידוד את אשר ישא את שמו לשוא** את שם ד׳ אין להזכיר על ריק אלא על ברכה (זוהר שמות דף פח ע״א) וגם כאן לדעת חכמי הזוהר יש הזהרה על הולדת בנים מגויה ר״ל.

שמור את יום השבת לקדשו - ידוע שחומש דברים הוא בחינת התורה שבעל פה של התורה שבכתב ולכן נקרא משנה תורה ולכן כאן נאמר **שמור** כי השמירה בנוק׳ והיא הנקראת **את** והיא מחוברת ל**יום** ז״א ושניהם נקראים **השבת** ועלינו **לקדשו** לקדש את יום השבת על ידי הכנות מתאימות ובכך להעלות את יום השבת אל מדרגתו הטבעית שזו **קודש** כלומר מוחין דאו״א וזה הוא **כאשר** כ=כתר אשר=בינה **צוך** חיבור **ידוד** חכמה עם אלהיך בינה. **ששת ימים** אלו ו״ק מדרגת נער עולם בי״ע ולכן **תעבד ועשית כל מלאכתך** כאן התיקון על ידי עשיה ואילו **ויום השביעי** ספירת המלכות זו **שבת** יש לקשרה **לידוד** לז״א ול**אלהיך** בינה ומכח השבת העליונה נמשך שפע לשבת התחתונה שזו המלכות ולכן **לא תעשה כל מלאכה** אין להכניס חול לקודש בכל הקומה הרוחנית של המלכות בכל עשר ספירותיה: **אתה** כתר ובנך חכמה, ובתך זו הבינה **ועבדך** חסד **ואמתך** גבורה **ושורך** תפארת, **וחמרך** נצח **וכל בהמתך** הוד ויסוד **וגרך אשר בשעריך** מלכות וכל זאת **למען ינוח עבדך ואמתך כמוך**. **וזכרת** על ידי הזכירה נמשכים מוחין מהיסוד למלכות הנקראת **כי** כ׳נסת י׳שראל ומשם ל**עבד** מט״ט **היית בארץ מצרים** שינקו ממלכות דאצילות **ויצאך ידוד אלהיך משם ביד חזקה** חסד ובזרע נטויה גבורה **על כן צוך ידוד אלהיך לעשות את יום השבת** בשמירת השבת אנו מקיימים יציאת מצרים קטנה.

כבד את אביך - בספר הזוהר (שמות דף צ ע״א) נאמרו מספר דעות בהבנת הפסוק כדלקמן: ״כבד את אביך ואת אמך, **רבי חייא** פתח (בראשית ב י) ונהר יוצא מעדן וגו׳, ונהר דא נביעו דמבועא דנפיק תדיר ולא פסיק (היינו חכמה), ומנהרא דמבועא דא אתשקיא כל גנתא דעדן, וההוא נהרא דמבועא קדישא אקרי אב, מאי טעמא, משום דאיהו נביעא לאתזנא לגנתא. **רבי אבא** אמר, (רבי אבא חולק ואומר שעדן זה חכמה והנהר זו בינה) עדן ממש אקרי אב, משום דהאי עדן משתכח מההוא אתר דאקרי אין, ובגיני כך אקרי אב, והא אוקימנא מאתר דשארי לאתמשכא כלא אקרי אתה, ואקרי אב, כמה דאת אמר (ישעיה סג טז) כי אתה אבינו. **רבי אלעזר** אמר, כבד את אביך דא קודשא בריך הוא, ואת אמך דא כנסת ישראל, את אביך, את דייקא, לאכללא שכינתא (ד״א עלאה). **רבי יהודה** אמר, כבד את אביך סתם, ואת אמך סתם, דהא כלא הוה במניינא, את, לרבות כל מה דלעילא ותתא. **רבי יוסי** אמר, האי דאמר רבי אבא, מאתר דשארי לאתמשכא כלא אקרי אתה, שפיר, דהא אוליפנא, ההוא דטמיר ולא אית ביה שירותא קרינן הוא, מאתר דשירותא אשתכח קרינן אתה, ואקרי אב, וכלא חד, בריך שמיה לעלם ולעלמי עלמיא אמן. **רבי חזקיה** אמר, ודאי כלא חד, כבד את אביך, דא קודשא בריך הוא, ואת אמך דא כנסת ישראל, דהא תנן, אמר **רבי שמעון**, כתיב (דברים יד א) בנים אתם ליהו״ה אלהיכ״ם, ההוא אתר דאקרי בנים, ובגיני כך סתימא דמלה, כבד את אביך ואת אמך, לאכללא כלא דלעילא ותתא. (כלומר יש לכבד את או״א ואת תו״מ) **רבי יצחק** אמר, לאכללא ביה רביה, דהוא אעיל ליה לעלמא דאתי, אמר רבי יהודה בכללא דקודשא בריך הוא הוי. ע״כ. אנו נפרש בס״ד לפי דעת הרשב״י. **כבד את אביך** אבא **ואת אמך** אמא והיינו להמשיך מהם ל״ב נתיבות חכמה וזה הוא כבד כי כבוד גימ׳ ל״ב והמשכה זו דרך הבינה **כאשר** הנקראת אשר והיא **צוך** מחוברת תמיד אל **ידוד** החכמה **ואלהיך** זו היא הבינה ואז **למען יאריכן ימיך** כי ימיך יהיו מבחינת או״א והם ימים ארוכים. מילת **את** באה לרבות וכאן כבד את אביך לרבות תפארת ואת אמך לרבות מלכות ולכן ההבטחה למען יאריכון ימיך מצד או״א **ולמען ייטב לך** מצד תו״מ שזה כנגד העולם הזה מצד ז״א שהוא **על האדמה** על המלכות וכל הטוב נמשך מהבינה הנקראת **אשר** ומהחכמה **ידוד** המחובר תדיר ל**אלהיך** בינה והם הם **נתן לך** הנותנים שפעם לבנים.

עד כאן חמש דברות ראשונות. נקדים כאן דברי הזוהר המקביל ומחבר בין ה׳ ראשונות לה׳ אחרונות (שמות דף צ ע״א) ״תאנא, בהני חמש אמירן כליל כלא, בהני חמש אמירן אתגליפו חמש אחרנין, ודאי חמש גו חמש. הא כיצד:

אנכי יהו״ה אלהי״ך, לקבל **לא תרצח**, דתנינן (אמר רבי יצחק אמר רבי יהודה), תרין אלין בכללא חדא אתכלילן, דמאן דקטיל אזעיר דמותא וצלמא דמאריה, דכתיב (בראשית ט ו) כי בצלם אלהי״ם עשה את האדם, וכתיב (יחזקאל א כו) ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם. אמר רבי חייא, כתיב (בראשית ט ו) שפך דם האדם באדם דמו ישפך וגו׳ (שפך דם האדם), מאן דשפיך דמא כאלו אזעיר דמותא וצלמא דלעילא, כלומר לא אזער דמותא דא אלא דמותא אחרא, משמע דכתיב שפך דם האדם באדם דמו ישפך, באדם עלאה מטי האי פגימותא מההוא דמא דאושיד, מאי טעמא, משום כי בצלם אלהי״ם עשה את האדם, ובגין כך הא בהא תליא.

לא יהיה לך, לקבל **לא תנאף**, דא משקר בשמא דקודשא בריך הוא דאתרשים ביה בבר נש, ובדא כמה וכמה חובין וגזרין ועונשין תליין, ומאן דמשקר בהאי משקר ביה במלכא, דכתיב (הושע ה ז) ביהו״ה בגדו כי בנים זרים ילדו, וכתיב לא תשתחוה להם

ולא תעבדם, והא בהא תליא. לא תשא לקבל לא תגנב, וכתיב (משלי כט כז) חולק עם גנב שונא נפשו, אלה ישמע ולא יגיד, ודאי הא בהא תליא, דהא גנבא לדא אזדמן לאומאה בשקרא, מאן דעביד דא עביד דא.

זכור את יום השבת, לקבל **לא תענה** ברעך עד שקר, דאמר רבי יוסי, שבת סהדותא אקרי, ובעי בר נש לסהדא על הא, דכתיב כי ששת ימים עשה יהו״ה וגו׳, ושבת כללא (נ״א סהדותא) דכלא. ואמר רבי יוסי, מאי דכתיב (מיכה ז כ) תתן אמת ליעקב, כמה דאת אמר (שמות לא טז) ושמרו בני ישראל את השבת, ומאן דאסהיד שקרא משקר בשבת דהיא סהדותא דקשוט, ומאן דמשקר בשבת, משקר באורייתא כולה, בגיני כך הא בהא תליא.

כבד את אביך, לקבל **לא תחמד** אשת רעך, ואמר רבי יצחק, כבד את אביך, אביך ממש, דהא מאן דחמיד אתתא דחבריה ואוליד בר, ההוא אוקיר לאחרא דלא אבוי, וכתיב כבד את אביך וגו׳, לא תחמד בית רעך, שדהו, וכתיב הכא על האדמה אשר יהו״ה אלהי״ך נותן לך, ההוא דיהב לך יהא דילך ולא תחמד אחרא.

ודאי הא בהא תליא. ואלין חמש קדמאי כלילן חמש אחרנין, ובגיני כך (דברים לג ב) מימינו אש דת למו, דכלא אתעביד ימינא, ועל דא בחמשה קלין אורייתא אתייהיבת.

לא תרצח ענין הרציחה הוא המתת הגוף ובאופן פנימי שבירת הכלים פנים ואחור וירידתם לעולם שמתחת להם וזה על ידי חטאים ושיעור הכתוב הוא שלא יחטאו כך שיפגמו במידות העליונות.

ולא תנאף ענינו שלא תפרנס במעשיך הרעים את לילי׳ וגונדא דילה.

ולא תגנב ענינו שלא תחטא והס״א תגנוב את השפע המגיע לכנ״י.

ולא תענה ברעך עד שוא רעך ורע אביך אל תעזוב והוא הקב״ה אל תחליף אותו בשוא וכזב.

ולא תחמד אשת רעך ולא תתאוה בית רעך שדהו ועבדו ואמתו שורו וחמרו וכל אשר לרעך כל מה שמנתה כאן התורה: אשה, בית ושדה הם כינויי המלכות. עבד ...חמור אלו חילותיה וכוונת הכתוב שלא נחמוד או נתאוה לממון הזולת כי אין מלכות נוגעת בחברתה ואם נחמוד הרי שנגיע בית בבית ועליהם צועק הנביא ישעיה (פרק ה,ח) ״הוי מגיעי בית בבית שדה בשדה״.

מצאתי בספר **הציוני** הקבלה בין עשרת הדברות ובין עשרה מאמרות שבהם נברא העולם ובין עשר הספירות ובין עשר איברים שבגוף:

שכל - כתר - מוח - בראשית - אנכי: מקיף - חכמה - חיך - יהי אור - לא יהיה: מזלות - בינה - לשון - יהי רקיע - לא תענה: שבתי - חסד גדולה - זרוע ימין - יקוו המים - כבד: צדק - פחד גבורה - זרוע שמאל - תדשא - לא תרצח: מאדים - תפארת - חוט השדרה - יהי מאורות - לא תשא: חמה - נצח - שוק הימין - ישרצו - לא תגנוב: נוגה - הוד - שוק השמאל - תוציא - לא תחמוד: כוכב - יסוד - ברית - נעשה - לא תנאף: לבנה - עטרת (מלכות) - לב - פרו - זכור:

בספר **קהלת יעקב** - ערך י - יוד דברות (הם כנגד עשר ספירות) אנכי הוי״ה אלהיך בחינת חסד, לא יהיה לך גבורה, לא תשא תפארת דאחיד ביה יעקב דאיהו אמת, זכור את יום השבת יסוד ואחיד ביה יוסף, כבד נצח בחינת משה דנחית אורייתא לישראל, ועל ידי זה יליף בר נש פולחנא דמאריה ואוקיר לקודשא בריך הוא ולכנסת

ישראל, לר תרצח לקביל הוד דאחיז ביה אהרן דכד קטלין בר נש ההוא זיווא והודה דעליו נטלין מיניה, לא תנאף ברזא דצדק בחינת מלכות לקביל בינה, לא תענה לקביל חכמה, לא תחמוד לקביל כתר, כן הוא במדרש הנעלם הובא גם כן בילקוט ראובני פרשת יתרו, וכן בזוהר חדש (תרומה) דף נ״ה ע״א, ועוד שם דבר אחר הכא אוליפנא כבד לקבל כנסת ישראל, לא תרצח לקבל נצח, לא תנאף לקבל הוד.

(יט) אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה דִּבֶּר יְדֹוָד אֶל כָּל קְהַלְכֶם בָּהָר מִתּוֹךְ הָאֵשׁ הֶעָנָן וְהָעֲרָפֶל קוֹל גָּדוֹל וְלֹא יָסָף וַיְכְתְּבֵם עַל שְׁנֵי לֻחֹת אֲבָנִים וַיִּתְּנֵם אֵלָי׃(כ) וַיְהִי כְּשָׁמְעֲכֶם אֶת הַקּוֹל מִתּוֹךְ הַחֹשֶׁךְ וְהָהָר בֹּעֵר בָּאֵשׁ וַתִּקְרְבוּן אֵלַי כָּל רָאשֵׁי שִׁבְטֵיכֶם וְזִקְנֵיכֶם׃(כא) וַתֹּאמְרוּ הֵן הֶרְאָנוּ יְדֹוָד אֱלֹהֵינוּ אֶת כְּבֹדוֹ וְאֶת גָּדְלוֹ וְאֶת קֹלוֹ שָׁמַעְנוּ מִתּוֹךְ הָאֵשׁ הַיּוֹם הַזֶּה רָאִינוּ כִּי יְדַבֵּר אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם וָחָי׃(כב) וְעַתָּה לָמָּה נָמוּת כִּי תֹאכְלֵנוּ הָאֵשׁ הַגְּדֹלָה הַזֹּאת אִם יֹסְפִים אֲנַחְנוּ לִשְׁמֹעַ אֶת קוֹל יְדֹוָד אֱלֹהֵינוּ עוֹד וָמָתְנוּ׃(כג) כִּי מִי כָל בָּשָׂר אֲשֶׁר שָׁמַע קוֹל אֱלֹהִים חַיִּים מְדַבֵּר מִתּוֹךְ הָאֵשׁ כָּמֹנוּ וַיֶּחִי׃(כד) קְרַב אַתָּה וּשְׁמָע אֵת כָּל אֲשֶׁר יֹאמַר יְדֹוָד אֱלֹהֵינוּ וְאַתְּ תְּדַבֵּר אֵלֵינוּ אֵת כָּל אֲשֶׁר יְדַבֵּר יְדֹוָד אֱלֹהֵינוּ אֵלֶיךָ וְשָׁמַעְנוּ וְעָשִׂינוּ׃(כה) וַיִּשְׁמַע יְדֹוָד אֶת קוֹל דִּבְרֵיכֶם בְּדַבֶּרְכֶם אֵלָי וַיֹּאמֶר יְדֹוָד אֵלַי שָׁמַעְתִּי אֶת קוֹל דִּבְרֵי הָעָם הַזֶּה אֲשֶׁר דִּבְּרוּ אֵלֶיךָ הֵיטִיבוּ כָּל אֲשֶׁר דִּבֵּרוּ׃(כו) מִי יִתֵּן וְהָיָה לְבָבָם זֶה לָהֶם לְיִרְאָה אֹתִי וְלִשְׁמֹר אֶת כָּל מִצְוֹתַי כָּל הַיָּמִים לְמַעַן יִיטַב לָהֶם וְלִבְנֵיהֶם לְעֹלָם׃(כז) לֵךְ אֱמֹר לָהֶם שׁוּבוּ לָכֶם לְאָהֳלֵיכֶם׃(כח) וְאַתָּה פֹּה עֲמֹד עִמָּדִי וַאֲדַבְּרָה אֵלֶיךָ אֵת כָּל הַמִּצְוָה וְהַחֻקִּים וְהַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר תְּלַמְּדֵם וְעָשׂוּ בָּאָרֶץ אֲשֶׁר אָנֹכִי נֹתֵן לָהֶם לְרִשְׁתָּהּ׃(כט) וּשְׁמַרְתֶּם לַעֲשׂוֹת כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְדֹוָד אֱלֹהֵיכֶם אֶתְכֶם לֹא תָסֻרוּ יָמִין וּשְׂמֹאל׃(ל) בְּכָל הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר צִוָּה יְדֹוָד אֱלֹהֵיכֶם אֶתְכֶם תֵּלֵכוּ לְמַעַן תִּחְיוּן וְטוֹב לָכֶם וְהַאֲרַכְתֶּם יָמִים בָּאָרֶץ אֲשֶׁר תִּירָשׁוּן׃

פרק ו

(א) וְזֹאת הַמִּצְוָה הַחֻקִּים וְהַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר צִוָּה יְדֹוָד אֱלֹהֵיכֶם לְלַמֵּד אֶתְכֶם לַעֲשׂוֹת בָּאָרֶץ אֲשֶׁר אַתֶּם עֹבְרִים שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ׃(ב) לְמַעַן תִּירָא אֶת יְדֹוָד אֱלֹהֶיךָ לִשְׁמֹר אֶת כָּל חֻקֹּתָיו וּמִצְוֹתָיו אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְּךָ אַתָּה וּבִנְךָ וּבֶן בִּנְךָ כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ וּלְמַעַן יַאֲרִכֻן יָמֶיךָ׃(ג) וְשָׁמַעְתָּ יִשְׂרָאֵל וְשָׁמַרְתָּ לַעֲשׂוֹת אֲשֶׁר יִיטַב לְךָ וַאֲשֶׁר תִּרְבּוּן מְאֹד כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְדֹוָד אֱלֹהֵי אֲבֹתֶיךָ לָךְ אֶרֶץ זָבַת חָלָב וּדְבָשׁ׃(ד) שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יְדֹוָד אֱלֹהֵינוּ יְדֹוָד אֶחָד׃(ה) וְאָהַבְתָּ אֵת יְדֹוָד אֱלֹהֶיךָ בְּכָל לְבָבְךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ וּבְכָל מְאֹדֶךָ׃(ו) וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְּךָ הַיּוֹם עַל לְבָבֶךָ׃(ז) וְשִׁנַּנְתָּם לְבָנֶיךָ וְדִבַּרְתָּ בָּם בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתֶךָ וּבְלֶכְתְּךָ בַדֶּרֶךְ וּבְשָׁכְבְּךָ וּבְקוּמֶךָ׃(ח) וּקְשַׁרְתָּם לְאוֹת עַל יָדֶךָ וְהָיוּ לְטֹטָפֹת בֵּין עֵינֶיךָ׃(ט) וּכְתַבְתָּם עַל מְזוּזוֹת בֵּיתֶךָ וּבִשְׁעָרֶיךָ׃(י) וְהָיָה כִּי יְבִיאֲךָ יְדֹוָד אֱלֹהֶיךָ אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לַאֲבֹתֶיךָ לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב לָתֶת לָךְ עָרִים גְּדֹלֹת וְטֹבֹת אֲשֶׁר לֹא בָנִיתָ׃(יא) וּבָתִּים מְלֵאִים כָּל טוּב אֲשֶׁר לֹא מִלֵּאתָ וּבֹרֹת חֲצוּבִים אֲשֶׁר לֹא חָצַבְתָּ כְּרָמִים וְזֵיתִים אֲשֶׁר לֹא נָטָעְתָּ וְאָכַלְתָּ וְשָׂבָעְתָּ׃(יב) הִשָּׁמֶר לְךָ פֶּן תִּשְׁכַּח אֶת יְדֹוָד אֲשֶׁר הוֹצִיאֲךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדִים׃(יג) אֶת יְדֹוָד אֱלֹהֶיךָ תִּירָא וְאֹתוֹ תַעֲבֹד וּבִשְׁמוֹ תִּשָּׁבֵעַ׃(יד) לֹא תֵלְכוּן אַחֲרֵי אֱלֹהִים אֲחֵרִים מֵאֱלֹהֵי הָעַמִּים אֲשֶׁר סְבִיבוֹתֵיכֶם׃(טו) כִּי אֵל קַנָּא יְדֹוָד אֱלֹהֶיךָ בְּקִרְבֶּךָ פֶּן יֶחֱרֶה אַף יְדֹוָד אֱלֹהֶיךָ בָּךְ וְהִשְׁמִידְךָ מֵעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה׃(טז) לֹא תְנַסּוּ אֵת יְדֹוָד אֱלֹהֵיכֶם כַּאֲשֶׁר נִסִּיתֶם בַּמַּסָּה׃(יז) שָׁמוֹר תִּשְׁמְרוּן אֶת מִצְוֹת יְדֹוָד אֱלֹהֵיכֶם וְעֵדֹתָיו וְחֻקָּיו אֲשֶׁר צִוָּךְ׃(יח) וְעָשִׂיתָ הַיָּשָׁר וְהַטּוֹב בְּעֵינֵי יְדֹוָד לְמַעַן יִיטַב לָךְ וּבָאתָ וְיָרַשְׁתָּ אֶת הָאָרֶץ הַטֹּבָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְדֹוָד לַאֲבֹתֶיךָ׃(יט) לַהֲדֹף אֶת כָּל אֹיְבֶיךָ מִפָּנֶיךָ כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְדֹוָד׃(כ) כִּי יִשְׁאָלְךָ

בִּנְךָ מָחָר לֵאמֹר מָה הָעֵדֹת וְהַחֻקִּים וְהַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר צִוָּה יְדֹוָד אֱלֹהֵינוּ אֶתְכֶם׃(כא) וְאָמַרְתָּ לְבִנְךָ עֲבָדִים הָיִינוּ לְפַרְעֹה בְּמִצְרָיִם וַיּוֹצִיאֵנוּ יְדֹוָד מִמִּצְרַיִם בְּיָד חֲזָקָה׃(כב) וַיִּתֵּן יְדֹוָד אֹתֹת וּמֹפְתִים גְּדֹלִים וְרָעִים בְּמִצְרַיִם בְּפַרְעֹה וּבְכָל בֵּיתוֹ לְעֵינֵינוּ׃(כג) וְאוֹתָנוּ הוֹצִיא מִשָּׁם לְמַעַן הָבִיא אֹתָנוּ לָתֶת לָנוּ אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לַאֲבֹתֵינוּ׃(כד) וַיְצַוֵּנוּ יְדֹוָד לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל הַחֻקִּים הָאֵלֶּה לְיִרְאָה אֶת יְדֹוָד אֱלֹהֵינוּ לְטוֹב לָנוּ כָּל הַיָּמִים לְחַיֹּתֵנוּ כְּהַיּוֹם הַזֶּה׃(כה) וּצְדָקָה תִּהְיֶה לָּנוּ כִּי נִשְׁמֹר לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל הַמִּצְוָה הַזֹּאת לִפְנֵי יְדֹוָד אֱלֹהֵינוּ כַּאֲשֶׁר צִוָּנוּ׃

פרק ז

(א) כִּי יְבִיאֲךָ יְדֹוָד אֱלֹהֶיךָ אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתָּה בָא שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ וְנָשַׁל גּוֹיִם רַבִּים מִפָּנֶיךָ הַחִתִּי וְהַגִּרְגָּשִׁי וְהָאֱמֹרִי וְהַכְּנַעֲנִי וְהַפְּרִזִּי וְהַחִוִּי וְהַיְבוּסִי שִׁבְעָה גוֹיִם רַבִּים וַעֲצוּמִים מִמֶּךָּ׃(ב) וּנְתָנָם יְדֹוָד אֱלֹהֶיךָ לְפָנֶיךָ וְהִכִּיתָם הַחֲרֵם תַּחֲרִים אֹתָם לֹא תִכְרֹת לָהֶם בְּרִית וְלֹא תְחָנֵּם׃(ג) וְלֹא תִתְחַתֵּן בָּם בִּתְּךָ לֹא תִתֵּן לִבְנוֹ וּבִתּוֹ לֹא תִקַּח לִבְנֶךָ׃(ד) כִּי יָסִיר אֶת בִּנְךָ מֵאַחֲרַי וְעָבְדוּ אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְחָרָה אַף יְדֹוָד בָּכֶם וְהִשְׁמִידְךָ מַהֵר׃(ה) כִּי אִם כֹּה תַּעֲשׂוּ לָהֶם מִזְבְּחֹתֵיהֶם תִּתֹּצוּ וּמַצֵּבֹתָם תְּשַׁבֵּרוּ וַאֲשֵׁירֵהֶם תְּגַדֵּעוּן וּפְסִילֵיהֶם תִּשְׂרְפוּן בָּאֵשׁ׃(ו) כִּי עַם קָדוֹשׁ אַתָּה לַידֹוָד אֱלֹהֶיךָ בְּךָ בָּחַר יְדֹוָד אֱלֹהֶיךָ לִהְיוֹת לוֹ לְעַם סְגֻלָּה מִכֹּל הָעַמִּים אֲשֶׁר עַל פְּנֵי הָאֲדָמָה׃(ז) לֹא מֵרֻבְּכֶם מִכָּל הָעַמִּים חָשַׁק יְדֹוָד בָּכֶם וַיִּבְחַר בָּכֶם כִּי אַתֶּם הַמְעַט מִכָּל הָעַמִּים׃(ח) כִּי מֵאַהֲבַת יְדֹוָד אֶתְכֶם וּמִשָּׁמְרוֹ אֶת הַשְּׁבֻעָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לַאֲבֹתֵיכֶם הוֹצִיא יְדֹוָד אֶתְכֶם בְּיָד חֲזָקָה וַיִּפְדְּךָ מִבֵּית עֲבָדִים מִיַּד פַּרְעֹה מֶלֶךְ מִצְרָיִם׃(ט) וְיָדַעְתָּ כִּי יְדֹוָד אֱלֹהֶיךָ הוּא הָאֱלֹהִים הָאֵל הַנֶּאֱמָן שֹׁמֵר הַבְּרִית וְהַחֶסֶד לְאֹהֲבָיו וּלְשֹׁמְרֵי מִצְוֹתָו לְאֶלֶף דּוֹר׃(י) וּמְשַׁלֵּם לְשֹׂנְאָיו אֶל פָּנָיו לְהַאֲבִידוֹ לֹא יְאַחֵר לְשֹׂנְאוֹ אֶל פָּנָיו יְשַׁלֶּם לוֹ׃(יא) וְשָׁמַרְתָּ אֶת הַמִּצְוָה וְאֶת הַחֻקִּים וְאֶת הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְּךָ הַיּוֹם לַעֲשׂוֹתָם׃

עקב

(יב) וְהָיָה עֵקֶב תִּשְׁמְעוּן אֶת הַמִּשְׁפָּטִים הָאֵלֶּה וּשְׁמַרְתֶּם וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם וְשָׁמַר יְדֹוָד אֱלֹהֶיךָ לְךָ אֶת הַבְּרִית וְאֶת הַחֶסֶד אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לַאֲבֹתֶיךָ׃(יג) וַאֲהֵבְךָ וּבֵרַכְךָ וְהִרְבֶּךָ וּבֵרַךְ פְּרִי בִטְנְךָ וּפְרִי אַדְמָתֶךָ דְּגָנְךָ וְתִירֹשְׁךָ וְיִצְהָרֶךָ שְׁגַר אֲלָפֶיךָ וְעַשְׁתְּרֹת צֹאנֶךָ עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לַאֲבֹתֶיךָ לָתֶת לָךְ׃(יד) בָּרוּךְ תִּהְיֶה מִכָּל הָעַמִּים לֹא יִהְיֶה בְךָ עָקָר וַעֲקָרָה וּבִבְהֶמְתֶּךָ׃(טו) וְהֵסִיר יְדֹוָד מִמְּךָ כָּל חֹלִי וְכָל מַדְוֵי מִצְרַיִם הָרָעִים אֲשֶׁר יָדַעְתָּ לֹא יְשִׂימָם בָּךְ וּנְתָנָם בְּכָל שֹׂנְאֶיךָ׃(טז) וְאָכַלְתָּ אֶת כָּל הָעַמִּים אֲשֶׁר יְדֹוָד אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לָךְ לֹא תָחוֹס עֵינְךָ עֲלֵיהֶם וְלֹא תַעֲבֹד אֶת אֱלֹהֵיהֶם כִּי מוֹקֵשׁ הוּא לָךְ׃(יז) כִּי תֹאמַר בִּלְבָבְךָ רַבִּים הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה מִמֶּנִּי אֵיכָה אוּכַל לְהוֹרִישָׁם׃(יח) לֹא תִירָא מֵהֶם זָכֹר תִּזְכֹּר אֵת אֲשֶׁר עָשָׂה יְדֹוָד אֱלֹהֶיךָ לְפַרְעֹה וּלְכָל מִצְרָיִם׃(יט) הַמַּסֹּת הַגְּדֹלֹת אֲשֶׁר רָאוּ עֵינֶיךָ וְהָאֹתֹת וְהַמֹּפְתִים וְהַיָּד הַחֲזָקָה וְהַזְּרֹעַ הַנְּטוּיָה אֲשֶׁר הוֹצִאֲךָ יְדֹוָד אֱלֹהֶיךָ כֵּן יַעֲשֶׂה יְדֹוָד אֱלֹהֶיךָ לְכָל הָעַמִּים אֲשֶׁר אַתָּה יָרֵא מִפְּנֵיהֶם׃(כ) וְגַם אֶת הַצִּרְעָה יְשַׁלַּח יְדֹוָד אֱלֹהֶיךָ בָּם עַד אֲבֹד הַנִּשְׁאָרִים וְהַנִּסְתָּרִים מִפָּנֶיךָ׃(כא) לֹא תַעֲרֹץ מִפְּנֵיהֶם כִּי יְדֹוָד אֱלֹהֶיךָ בְּקִרְבֶּךָ אֵל גָּדוֹל וְנוֹרָא׃(כב) וְנָשַׁל יְדֹוָד אֱלֹהֶיךָ אֶת הַגּוֹיִם הָאֵל מִפָּנֶיךָ מְעַט מְעָט לֹא תוּכַל כַּלֹּתָם מַהֵר פֶּן תִּרְבֶּה עָלֶיךָ חַיַּת הַשָּׂדֶה׃(כג) וּנְתָנָם יְדֹוָד אֱלֹהֶיךָ

לְפָנֶיךָ וְהָמָם מְהוּמָה גְּדֹלָה עַד הִשָּׁמְדָם׃ (כד) וְנָתַן מַלְכֵיהֶם בְּיָדֶךָ וְהַאֲבַדְתָּ אֶת שְׁמָם מִתַּחַת הַשָּׁמָיִם לֹא יִתְיַצֵּב אִישׁ בְּפָנֶיךָ עַד הִשְׁמִדְךָ אֹתָם׃(כה) פְּסִילֵי אֱלֹהֵיהֶם תִּשְׂרְפוּן בָּאֵשׁ לֹא תַחְמֹד כֶּסֶף וְזָהָב עֲלֵיהֶם וְלָקַחְתָּ לָךְ פֶּן תִּוָּקֵשׁ בּוֹ כִּי תוֹעֲבַת יְדֹוָד אֱלֹהֶיךָ הוּא׃(כו) וְלֹא תָבִיא תוֹעֵבָה אֶל בֵּיתֶךָ וְהָיִיתָ חֵרֶם כָּמֹהוּ שַׁקֵּץ תְּשַׁקְּצֶנּוּ וְתַעֵב תְּתַעֲבֶנּוּ כִּי חֵרֶם הוּא׃ פרק ז׃ (א) כָּל הַמִּצְוָה אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְּךָ הַיּוֹם תִּשְׁמְרוּן לַעֲשׂוֹת לְמַעַן תִּחְיוּן וּרְבִיתֶם וּבָאתֶם וִירִשְׁתֶּם אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְדֹוָד לַאֲבֹתֵיכֶם׃(ב) וְזָכַרְתָּ אֶת כָּל הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר הוֹלִיכֲךָ יְדֹוָד אֱלֹהֶיךָ זֶה אַרְבָּעִים שָׁנָה בַּמִּדְבָּר לְמַעַן עַנֹּתְךָ לְנַסֹּתְךָ לָדַעַת אֶת אֲשֶׁר בִּלְבָבְךָ הֲתִשְׁמֹר מִצְוֹתָו אִם לֹא׃(ג) וַיְעַנְּךָ וַיַּרְעִבֶךָ וַיַּאֲכִלְךָ אֶת הַמָּן אֲשֶׁר לֹא יָדַעְתָּ וְלֹא יָדְעוּן אֲבֹתֶיךָ לְמַעַן הוֹדִיעֲךָ כִּי לֹא עַל הַלֶּחֶם לְבַדּוֹ יִחְיֶה הָאָדָם כִּי עַל כָּל מוֹצָא פִי יְדֹוָד יִחְיֶה הָאָדָם׃(ד) שִׂמְלָתְךָ לֹא בָלְתָה מֵעָלֶיךָ וְרַגְלְךָ לֹא בָצֵקָה זֶה אַרְבָּעִים שָׁנָה. (ה) וְיָדַעְתָּ עִם לְבָבֶךָ כִּי כַּאֲשֶׁר יְיַסֵּר אִישׁ אֶת בְּנוֹ יְדֹוָד אֱלֹהֶיךָ מְיַסְּרֶךָּ׃(ו) וְשָׁמַרְתָּ אֶת מִצְוֹת יְדֹוָד אֱלֹהֶיךָ לָלֶכֶת בִּדְרָכָיו וּלְיִרְאָה אֹתוֹ׃(ז) כִּי יְדֹוָד אֱלֹהֶיךָ מְבִיאֲךָ אֶל אֶרֶץ טוֹבָה אֶרֶץ נַחֲלֵי מָיִם עֲיָנֹת וּתְהֹמֹת יֹצְאִים בַּבִּקְעָה וּבָהָר׃(ח) אֶרֶץ חִטָּה וּשְׂעֹרָה וְגֶפֶן וּתְאֵנָה וְרִמּוֹן אֶרֶץ זֵית שֶׁמֶן וּדְבָשׁ׃(ט) אֶרֶץ אֲשֶׁר לֹא בְמִסְכֵּנֻת תֹּאכַל בָּהּ לֶחֶם לֹא תֶחְסַר כֹּל בָּהּ אֶרֶץ אֲשֶׁר אֲבָנֶיהָ בַרְזֶל וּמֵהָרָרֶיהָ תַּחְצֹב נְחֹשֶׁת׃(י) וְאָכַלְתָּ וְשָׂבָעְתָּ וּבֵרַכְתָּ אֶת יְדֹוָד אֱלֹהֶיךָ עַל הָאָרֶץ הַטֹּבָה אֲשֶׁר נָתַן לָךְ׃(יא) הִשָּׁמֶר לְךָ פֶּן תִּשְׁכַּח אֶת יְדֹוָד אֱלֹהֶיךָ לְבִלְתִּי שְׁמֹר מִצְוֹתָיו וּמִשְׁפָּטָיו וְחֻקֹּתָיו אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְּךָ הַיּוֹם׃(יב) פֶּן תֹּאכַל וְשָׂבָעְתָּ וּבָתִּים טֹבִים תִּבְנֶה וְיָשָׁבְתָּ׃(יג) וּבְקָרְךָ וְצֹאנְךָ יִרְבְּיֻן וְכֶסֶף וְזָהָב יִרְבֶּה לָךְ וְכֹל אֲשֶׁר לְךָ יִרְבֶּה׃ (יד) וְרָם לְבָבֶךָ וְשָׁכַחְתָּ אֶת יְדֹוָד אֱלֹהֶיךָ הַמּוֹצִיאֲךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדִים׃(טו) הַמּוֹלִיכֲךָ בַּמִּדְבָּר הַגָּדֹל וְהַנּוֹרָא נָחָשׁ שָׂרָף וְעַקְרָב וְצִמָּאוֹן אֲשֶׁר אֵין מָיִם הַמּוֹצִיא לְךָ מַיִם מִצּוּר הַחַלָּמִישׁ׃(טז) הַמַּאֲכִלְךָ מָן בַּמִּדְבָּר אֲשֶׁר לֹא יָדְעוּן אֲבֹתֶיךָ לְמַעַן עַנֹּתְךָ וּלְמַעַן נַסֹּתֶךָ לְהֵיטִבְךָ בְּאַחֲרִיתֶךָ׃(יז) וְאָמַרְתָּ בִּלְבָבֶךָ כֹּחִי וְעֹצֶם יָדִי עָשָׂה לִי אֶת הַחַיִל הַזֶּה׃(יח) וְזָכַרְתָּ אֶת יְדֹוָד אֱלֹהֶיךָ כִּי הוּא הַנֹּתֵן לְךָ כֹּחַ לַעֲשׂוֹת חָיִל לְמַעַן הָקִים אֶת בְּרִיתוֹ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לַאֲבֹתֶיךָ כַּיּוֹם הַזֶּה׃(יט) וְהָיָה אִם שָׁכֹחַ תִּשְׁכַּח אֶת יְדֹוָד אֱלֹהֶיךָ וְהָלַכְתָּ אַחֲרֵי אֱלֹהִים אֲחֵרִים וַעֲבַדְתָּם וְהִשְׁתַּחֲוִיתָ לָהֶם הַעִדֹתִי בָכֶם הַיּוֹם כִּי אָבֹד תֹּאבֵדוּן׃(כ) כַּגּוֹיִם אֲשֶׁר יְדֹוָד מַאֲבִיד מִפְּנֵיכֶם כֵּן תֹּאבֵדוּן עֵקֶב לֹא תִשְׁמְעוּן בְּקוֹל יְדֹוָד אֱלֹהֵיכֶם.

אמרו חכמים (גמ׳ מגילה דף י ע״ב) אין **והיה** אלא לשון שמחה והשמחה בבינה כי אם הבנים שמחה והשמחה היא שאותיות יו שבשם קודמות לב׳ אותיות ה׳ שבשם ברם אותיות ״וה״ קודמות לאותיות ״יה״ וזה לכאורה דין שהבנים עולים על הזקנים אך כאן השמחה היא שהבנים הגיעו מעשיהם למעשי אבותיהם והם מגיעים ל**עקב** הבינה הנקראת שמיעה וזה **תשמעון** היינו שכל מעשיהם לשם שמים בכוונה ראויה ובזה זוכים לחיי העולם הבא וכך אמרו בגמרא במסכת עירובין דף כב/א ״אמר רבי יהושע בן לוי מאי דכתיב אשר אנכי מצוך היום לעשותם היום ולא למחר לעשותם היום לעשותם למחר לקבל שכרם״ וזה הרמז והיה עקב היינו המחר היינו לעולם הבא וכך כתב בספר צרור המור כאן ״וכן אמר עקב. וכ״כ בעל הטורים. להורות על שכר האחרית, הוא השכר האמיתי הנרמז בפסוק וידו אוחזת בעקב עשו (בראשית כה, כו), להורות כי יעקב לא רצה בשכר זה העולם, אלא שכר העוה״ב לצדיקים באחרית הימים. עוד ירצה, **תשמעון** היינו הבנת המצווה. ואמר **את המשפטים האלה** המשפט הוא בספירת התפארת שם תורה שבכתב ושם המצוות ואמר **ושמרתם** כנגד מצוות ל״ת **ועשיתם אתם** כנגד מצוות עשה וכן השכר

ושמר זו השכינה **ידוד** ז״א **אלהיך** בינה **לך את הברית** מלכות **ואת החסד** תפארת שבו ספירת החסד היא הראשית**אשר** בינה **נשבע** סוד השבועה הוא במלכות וסוד **לאבתיך** האבות אלו החג״ת. שיעור הכתוב: אם אתם מקיימים את המצוות במחשבה (בינה), דיבור =קול=תפארת ומעשה שזו המלכות אני משלם שכרכם בעולם הזה(מלכות) ובעולם הבא(בינה).

בחומש דברים יש מעברים מלשון רבים ליחיד וההפך וזה לפי הכלל שכל פרט מרכיב את הכלל והכלל נידון לפי פרטיו וכלשון הרמב״ם בהל׳ תשובה ״עשה מצווה אחת הכריע את עצמו ואת העולם כלו לצד זכות. **ואהבך** מצד החסד ובזכות קיום מצוות עשה באהבה ובחשק **וברכך** מצד המלכות ובזכות שמירת מצוות לא תעשה ביראה דכת מה לעשות **והרבך** מצד הבינהובזכות קיום המצוות בכוונה הנכונה והראויה לכל מצווה ומצווה **וברך** כאמור הברכה היא במלכות שזו האישה והברכה היא**פרי בטנך** בילדים וידוע שגם האדמה נקראת מלכות וגם כאן יש ברכה **ופרי אדמתך** והברכה היא בג׳ קוין **דגנך** קו אמצע כי הדגן אלו אותיות ד׳ זו המלכות שהיא דלה והיא נקראת גן **ותירשך** אלו הגבורות וקו שמאל **ויצהרך** אלו החסדים וקו ימין **שגר אלפיך** מה שהחכמה שם סוד האלפים משגרצ והיינו הבינה שהיא שורש להנהגת זו״ן וממנה **ועשתרת צאנך** העושר **על האדמה** זו המלכות של **אשר** הבינה והיינו תבונה וממנה **נשבע** השבועה **לאבתיך** חג״ת **לתת לך** יסוד הנקרא כל. ובאור הפסוק: היות ואתם נזהרים בקיום המצוות במחשבה דיבור ומעשה כראוי הרי שגם השכר מגיע בהתאם וכל הצדדים הרוחניים שנהנו מקיום המצוות משלמים לכם גמולכם. **ברוך** בלשון פעול הווה ממושך והיינו שכל הזמן השפע לא יפסיק מכם ובמבחינה פנימית ברוך זה יסוד אבא **תהיה מכל העמים** כלומר כל העמים יברכו אתכם כי הם ניזונים בזכותכם. **לא יהיה בך עקר** כהמשך להבטחה של וברך פרי בטנך וגו׳. וכן לא תהיה תופעת עקרות **ועקרה** בנשים **ובבהמתך**. מסביר כאן הרקאנאטי **ברוך תהיה מכל העמים** וגו׳. הטעם כי בהתעלות השכינה בסבת ישראל על כל שאר הכחות החיצונות גם ישראל למטה היונקים משם יתעלו על הענפים החיצונים וזה טעם לא יהיה בך עקר ועקרה כי צינורות הברכה ישפיעו למטה. תשובה מאהבה ממשיכה אורות הבינה שהם מרחיקים את הקלי׳ ולכן **והסיר ידוד ממך כל חלי** כי המחלות באים מהעדר אורות או״א **וכל מדוי** מדוה בא מספירת ההוד ששם הדין הקשה **מצרים הרעים אשר ידעת** מצרים מסמלים את הקטנות וכעת שיש תשובה מאהבה יש את אור הבינה והגדלות **לא ישימם בך** מחד **ונתנם בכל שנאיך** אלו הקלי׳ שנדחו למקומם. כתב כאן הרקאנאטי ״יתכן שירמוז במדוה מצרים על הדברים הנשפעים מדת הדין עזה ויורה על זה מאמר רז״ל עשרה קבין כשפים ירדו לעולם ט׳ נטלה מצרים ואחת בכל העולם כלו.

מעלתם של ישראל וצדקתם גורמת לברור ניצוצי הקדושה שנפלו לקלי׳ וזה הוא **ואכלת את כל העמים אשר ידוד אלהיך נתן לך** אלו שבעת עממין שהם ז״ת דקלי׳ וזה גורם שאין להם חיות ולכן בא החיזוק **לא תחוס עינך עליהם** תמשיך לברר את ניה״ק וכן **ולא תעבד את אלהיהם** אל תתן להם חשיבות **כי מוקש הוא לך** עצם נתינת חשיבות כבר יוצרת נפילה.

יציאה למאבק נגד הקלי' יוצרת חשש **כי תאמר בלבבך רבים הגוים האלה ממני** יש להם כחות לכאורה. **רבים** הם בניו של עשו הרשע שאמר אחי יש לי רב הם עלמא דפרודא בסוד "נפשת ביתו". עוד ירצה "רבים הם, ממני" כלומר חטא ישראל גרם להם להיות רבים. תתכן חולשה **איכה** כל החולשות באו בגלל איכה. חולשת אדה"ר הביאה לשאלה של הקב"ה בג"ע "איכה" וכן מרע"ה שאל "איכה אישא לבדי טרחכם ומשאכם וריבכם" וכו.' **איכה אוכל להורישם** שמא תאמר כך. על זה באה

לא תירא מהם אתם אדם ואין אומות העולם קרויים אדם ולכן אל תירא מ**הם** הם גימ' אדם, הם אינם אדם. **זכר תזכר**הזכירה מביאה לידי המשכת האורות שהיו ביציאת מצרים **את** השכינה **אשר** והבינה **עשה** עשו נקמות בפרעה וזמן שעשו נקמות לישראל היתה רפואה מצד שם **ידוד** ובפרעה ובעמו נעשה דין מצד שם **אלהיך** והדין היה **לפרעה ולכל מצרים**.

המסת הגדלת אלו עשר המכות שהיו ממעטות את כובד האבן ונטל החול כמו שקרח נמס לאט לאט. כתוב מסת וגדלת חסר ו' וזה כלפי שמיא שהיו נסים קטנים (העמק דבר). ובמדרש רבה שהיו ממיסות אותם. ועשר המכות באו מצד השכינה הנקראת אני בסיוע הבינה הנקראת אשר והחכמה **ראו עיניך** כי הראיה בחכמה **והאתת** מצד היסוד הנקרא אות **והמפתים** נצח והוד עיין מופת גם נצח והוד משפיעים למלכות ו**מופת** גימ' **למלכות**. **והיד החזקה** חסד **והזרע הנטויה** גברה **אשר הוצאך ידוד אלהיך** בינה **כן יעשה ידוד אלהיך לכל העמים אשר אתה ירא מפניהם** כל הכחות בינה וז"ת יסייעו לכם.

ברצות ד' דרכי איש גם אויביו ישלים עימו, והכוונה שכוחות הס"א מסייעים לפעמים לאדם **וגם את הצרעה** הצרעה זו לילי' חייבתא והיא שפחה בישא וכאן היא נהפכת לסייע לבנ"י **ישלח ידוד אלהיך** זו"ן **בם עד אבד הנשארים והנסתרים מפניך** כל מדרגות הס"א. **לא תערץ מפניהם כי ידוד אלהיך בקרבך אל גדול ונורא** כתב הרקאנטי "לא תערוץ מפניהם וגו'. בעבור שהזכיר למעלה אבידת האומות על כן לא הזכיר הנה רק גדול ונורא והבן". והכוונה שמידת הגבורה כבר נזכרה בפעולתה ולכן לא נזכרה כאן. ואילו בעל הטורים כתב כאן "ולא אמר גבור אלא הזכיר גדול כנגד אברהם דכתיב ביה (יהושע יד, טו) האדם הגדול, ונורא כנגד יעקב דכתיב ביה (בראשית כח, יז) מה נורא המקום הזה. והזכיר אלו שמצינו שנלחמו, אברהם עם המלכים ויעקב כנגד לבן ועשו אבל לא מצינו ביצחק שנלחם. ונ"ל שמדבר על השכינה היא **כי** כ'נסת י'שראל והיא מיוחדת עם ז"א ולכן **ידוד אלהיך** ומשם היא לוקחת תעצומות נגד הקלי' והיא **בקרבך** ונקראת **אל** בסוד "ואל זועם" (עיין שערי אורה שער א) והיא מחוברת לזרועות עולם **גדול ונורא** גדול =חסד נורא=תפארת ו=גבורה.

ונשל ידוד אלהיך את הגוים האל מפניך מעט מעט לא תוכל כלתם מהר פן תרבה עליך חית השדה חית השדה כאן אלו כוחות הס"א. **ונתנם ידוד אלהיך לפניך והמם מהומה גדלה עד השמדם**. **ונתן מלכיהם בידך** זו מלכות דקלי' היינו לילי' **והאבדת את שמם** שם זו מלכות ועליה נאמר " (ישעיה פרק נא) "כִּי שָׁמַיִם כֶּעָשָׁן נִמְלָחוּ וְהָאָרֶץ כַּבֶּגֶד תִּבְלֶה" שמים וארץ אלו הס"א ולילי' **מתחת השמים לא יתיצב איש** זה איש און ועליו נאמר בשיר השירים "בוז יבוזו לו" **בפניך עד השמדך אתם**.

פסילי אלהיהם תשרפון באש לא תחמד כסף וזהב עליהם ולקחת לך פן תוקש בו כי תועבת ידוד אלהיך הוא אמרנו שנתינת חשיבות לע״ז שלהם יוצרת להם מציאות ולכן לא תחמד וכו׳. מצאנו שאהרן הכהן חסידא קדישא נכשל בזה שנאמר ״ויקח מידם״ ואומר הזוהר שאילו אמר הניחו על הארץ לא היה העגל נוצר. **ולא תביא תועבה אל ביתך והיית חרם כמהו שקץ תשקצנו ותעב תתעבנו כי חרם הוא** הבאה אל הבית מראה על חשיבות הדבר. **כל המצוה** כל מצוות ד׳ הן מצווה אחת גדולה. מווה זו השכינה והיא מחוברת אל היסוד הנקרא כל והוא יונק מהבינה הנקראת אשר במצב זה המלכות הנקראת אני נקראת אנכי והיא **מצוך היום** והציווי הוא על **תשמרון** מצוות ל״ת **לעשות** ומצוות עשה **למען תחיון** שאם תקיימו את מצוות התורה תתחברו לאו״א שמהם החיים ומהם **ורביתם** ברכה **ובאתם וירשתם את הארץ אשר נשבע ידוד לאבתיכם** קיום התורה ערובה לקיום בארץ ישראל וזה מכוון לאמת כי ארץ ישראל זו הארץ של ישראל וכנגד ארץ יש מצוות ל״ת וכנגד ישראל יש מצ״ע.

וזכרת את כל הדרך אשר הוליכך ידוד אלהיך זה ארבעים שנה במדבר למען ענתך לנסתך לדעת את אשר בלבבך התשמר מצותו אם לא הנסיון מגביהה את המנוסה נס מנוסס שנאמר ״נתת ליראך נס להתנוסס בו״ לדעת הרב אשלג בעל הסולם עמידה בנסיון הינה תנאי מקדים לקבלת אור החיה. עיין בדבריו הקדושים בפסוק ״והאלקים נסה את אברהם״ הנאמר בעקידה.

ויענך וירעבך ויאכלך את המן אשר לא ידעת ולא ידעון אבתיך למען הודיעך כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם כי על כל מוצא פי ידוד יחיה האדם המחיה את האדם אלו ניה״ק שבדבר.

שמלתך לא בלתה מעליך ורגלך לא בצקה זה ארבעים שנה. וידעת עם לבבך כי כאשר ייסר איש את בנו ידוד אלהיך מיסרך היסורין מסירים את האדם מדרך מוות לדרך חיים. **ושמרת את מצות ידוד אלהיך** אלו מצוות ל״ת **ללכת בדרכיו** להדבק במידותיו ולהיות משכן קטן להן. **וליראה אתו** בכל מדרגות היראה.

כי ידוד אלהיך מביאך אל ארץ טובה אמרנו שארץ תרמוז לשכינה וכשהיא מחוברת ליסוד הנקרא טוב תקרא ארץ טובה**ארץ נחלי מים** כשהיא מחוברת לו״ק **עינת ותהמת יצאים בבקעה ובהר** המעיין זו הבינה כי המעיין מטהר זבים ועל הבינה נאמר ״מי מטהר אתכם״. ואמר שהמעין יותא בהר כי הבינה נקראת אלקים חיים ושם אלקים יש בו ה׳ אותיות והוא גימ׳ ר כזה א אל אלה אלהי אלהי-ם הרי לך **הר**.

ארץ חטה ושערה וגפן ותאנה ורמון ארץ זית שמן ודבש ארץ אשר לא במסכנת תאכל בה לחם לא תחסר כל בה ארץ אשר אבניה ברזל ומהרריה תחצב נחשת כתב הרקאנטי ז״ל ״ארץ חטה ושעורה וגו׳. אין לומר שכוונת השבח היתה כפי הפשט לבדו כי באחד מן המקומות שבחוצה לארץ שבעה מינים אלו לרוב מאד אמנם נשתבחה בשבעה מינים רמז לשבעה ימי בראשית והארץ הנזכרת כלולה מכולם ועוד כי נכלל בחטה כוסמת ובשעורה שבולת שועל ושיפון הרי בין הכל עשרה ועמה הבן השבח. וטעם עיינות ותהומות וכו׳. רמז למעיינות הנאצלות והנשפעות שם כד״א כל הנחלים הולכים אל הים (קהלת א׳ ז׳). וטעם אשר לא במסכנות תאכל בה לחם כבר רמזתי כי לחם רומז ליסוד עולם בסוד לחם הפנים וזהו לא תחסר כל בה וידעת פירוש כל והפך זה הצדיק אבד ואין איש שם על לב (ישעיה נז׳ א.(' **ארץ אשר אבניה**

ברזל. לפי הפשט קשה לפרשו שאין זה שבח הארץ להיותה כברזל והנה בתוכחות והארץ אשר תחתיך ברזל אמנם נרמז בו סוד נעלם בדברי רבותינו ז״ל בפרק קמא דתעניות אמרו אל תקרי אבניה אלא בוניה כיוונו על החכמים העוסקים בתורה שבעל פה שהיא הארץ הנזכרת שהם קפדנים וקשים כברזל. ואמרו אחרי כן אפילו הכי מבעי ליה לאינש למילף ניחותא בנפשיה שנאמר והסר כעס מלבך (קהלת יא׳ י׳). והנה רמז כי עקר קבלת הארץ הנזכרת היא ממדת הדין העזה הנרמזת בברזל שנאמר ונתן עול ברזל.

ואכלת ושבעת וברכת את ידוד אלהיך על הארץ הטבה אשר נתן לך .כתב הרקאנטי ״ואכלת ושבעת וברכת וגו׳. אחר שהזכיר קבלת הארץ הנזכרת הזכיר כי ממנה תתפשט הברכה למטה. ודע כי כמו שהמזון לבני אדם הוא סבת קיומם כן המלאכים והנשמות מזונם קיומם מן השכינה שנאמר ואתה מחיה את כלם (נחמיה ט׳ ו׳) והאכילה לבני אדם דוגמת הקרבנות לכחות העליונים ועל כן צריכין נקיות וטהרה וקדושה זכו שפע לא זכו פשע. והנה השפע הנאצל מאין סוף יתעלה עד השכינה שהיא אחרונה שבבנין דוק ותשכח גם באכילה של מטה שהיא עוברת בין מקומות מזו לזו הזכירום רבותינו ז״ל במדרש קהלת בפסוק מעשרה שליטים (קהלת ז׳ יט׳) והברכה היא אצילות תוספת המשכה מאפיסת המחשבה שהיא מקור החיים כמו שנאמר במקהלות ברכו אלהים י״י ממקור ישראל (תהלים סח׳ כז׳) לכך תקנו מאה ברכות כנגד עשר ספירות בכל אחת מהן עשרה והיו חכמינו ז״ל זריזים להשלימם לפי שהקדוש ברוך הוא חפץ בברכה ומתקרב לפי מעלת המברך ושלמותו ויבא בביתו כמו שאמר הלל הזקן אם אני כאן הכל כאן. אף הקדוש ברוך הוא אומר אם אתה תבא לביתי אני אבא לביתך כי מצינו שהקדוש ברוך הוא חפץ מאד בברכה כמו שאמר למשה רבינו ע״ה אף על פי כן היה לך לעזרני מיד פתח ואמר ועתה יגדל נא כח אדני. וכל מי שאינו מברך נקרא גוזל ומשחית כמו שאמרו כל הנהנה מן העולם הזה בלא ברכה כאילו גוזל להקדוש ברוך הוא וכנסת ישראל שנאמר גוזל אביו ואמו ואומר אין פשע חבר הוא לאיש משחית (משלי כח׳ כד׳) אין אביו אלא הקדוש ברוך הוא שנאמר הלא הוא אביך קנך אין אמו אלא כנסת ישראל שנאמר ואל תטוש תורת אמך (משלי א׳ ח).

כתב כאן בספר **שפתי כהן** : עוד וברכת וגו׳, שמעתי שכל המברך על כל מה שאוכל ואינו מכניס לגופו שום דבר בלא ברכה ראשונה ואחרונה, כשמת אין התולעים שולטים בגופו, לפי שהתולעים הם מהקללה שנאמר (דברים כ״ח, ל״ט) כי תאכלנו התולעת, והברכה היא היפך הקללה שנאמר (יחזקאל מ״ד, ל׳) להניח ברכה אל ביתך הוא הקבר, ברכה גימטריא כרז שמכריזין שלא יגע בו שום נזק. עוד ברכה גימטריא זכר, לפי שמזכיר שמו ומברך על כל דבר ודבר שהיה אוכל ולא נהנה שום דבר בלא ברכה לזה מצילין אותו מדין התולעים, ועוד לפי שבשר גופו נתגדל ונתרבה על ידי ברכה אין הקללה שולטת במקום ברכה, וכן מצינו רמז לזה ואכלת ושבעת וברכת את, סופי תיבות ארבע תוי״ן גימטריא ברכת נהנים להציל מדין תולעים עם הכולל:

עוד, **ואכלת ושבעת** על פירות הארץ שהיו שמנים והיו משביעים כמו הלחם כדאיתא בברכות פרק כיצד מברכין (מ״ד.) דרבי יוחנן כד הוה אכיל מפירות גינוסר לא הוה אכל מזונא, לפי שהיו שמנים שנאמר (בראשית מ״ט, כ׳) מאשר שמינה לחמו, לזה רבן גמליאל היה סובר שיברכו עליהן ברכת המזון. ועוד ארץ אשר לא במסכנות וגו׳, יאמר שאם אכל פת חריבה אינו מוטעם שאין לו במה ללפת בו את הפת, אלא שהלחם של ארץ ישראל הוא כל כך מוטעם ויפה שאין צורך לו שיאכל עמו לפתן,

ולזה נמנית החטה עם הפירות לומר שבעודה חטה היא מתוקה כפירות כל שכן כשנעשית לחם. עוד לפי שהחטה אינה מסורה ביד שום שר אלא ביד הקב״ה כמו שאמר בזוהר (ח״א ק״ח ע״ב) לא במסכנות, שהוא תחת השרים שהם במסכנות שאין להם שום דבר מעצמן אלא מהקב״ה מה שנותן להם:

ואפשר עוד לומר שאלו השבעה מינין הם מושפעים משבע עליונות, ולזה תמצא שזכר ארץ שבע פעמים, כי ה׳ אלהיך מביאך אל ארץ טובה, ארץ נחלי מים, ארץ חטה ושעורה, ארץ זית שמן, ארץ אשר לא במסכנות, ארץ אשר אבניה ברזל, וברכת את ה׳ אלהיך על הארץ, הרי שבע פעמים ארץ נאמר באלו השבעה מינין, לפי שהם מושפעים משבע ארצות, ואיני יכול לכוון לכל אחד ואחד והמעיין יבין. והתחיל כי ה׳ אלהיך מביאך אל ארץ טובה וחתם על הארץ הטובה, ועל זה אמר דוד המלך ע״ה (תהלים קט״ז, ט׳) אתהלך לפני ה׳ בארצות החיים:

עוד ארץ אשר לא במסכנות תאכל בה לחם, שלא יאכל עד שילמוד בתורה קודם, כמו שאמר בזוהר (ח״ב ס״ב ע״ב) צדיק אוכל לשובע נפשו, אחר שמשביע נפשו מהתורה, אם כן לא במסכנות מהתורה. עוד לא במסכנות עד שיתן לעני קודם לא במסכנותו של עני, אלא צריך שתתן לעני קודם כדי שיאכל וישכח רישו, אם כן לא במסכנות. ובזוהר פרשת תרומה (שם קנ״ד.) זה לשונו זכאה איהו מאן דאילין תרין קיימין על פתוריה מילי דאורייתא וחולקא דמסכני מההוא שולחן, כד סלקין ההוא פתורא מקמי בר נש תרין מלאכין קדישין אזדמנן תמן חד מימינא וחד משמאלא חד אמר דא הוא שולחן דמלכא קדישא דפלניא קא מסדר קמיה, מסדר יהא תדיר פתורא דא בברכאן עילאין ומשחא ורבו עילאה דקודשא בריך הוא ישרי עלוי. וחד אמר דא איהו שולחן דמלכא קדישא דפלניא קא מסדר קמיה, דא פתורא די עילאי ותתאי יברכון ליה מסדר פתורא דא קמי עתיק יומין בהאי עלמא ובעלמא דאתי עד כאן. אם כן לא יהא במסכנות דיברכו ליה עילאי ותתאי, ואמר מסדר יהא פתורא דא בברכאן עילאין.

ומה שאמר תאכל בה יובן זה ממאמר אחר בזוהר (שם קנ״ז.) זה לשונו פתח רבי יוסי ואמר ואכלת ושבעת וברכת את ה׳ אלהיך על הארץ הטובה אשר נתן לך, אי בארעא קדישא ארעא דישראל מברכין לבר מארעא מנא לן דהא בגוונא דא לא איצטריך, אלא קודשא בריך הוא כד ברא עלמא פליג ארעא דישובא איהו לסטר חד וחרבא לסטר חד אחרא פליג ישובא ואסחר איהו עלמא סחרניה דנקודה חדא ומאן איהו דא ארעא קדישא, ארעא קדישא אמצעיתא דעלמא, ובאמצעיתא דארעא קדישא איהי ירושלם ובאמצעיתא דירושלם איהו בית קודש הקדשים וכל טיבו וכל מזונא דכל ישובא תמן נחית מלעילא ולית לך אתר בכל ישובא דלא אתזן מתמן עד כאן. אם כן וברכת את ה׳ על שנתן לך המזון ועל הארץ הטובה, אם כן לא במסכנות מאחר שתאכל בה כלום שאכילתך בה ממנה ומתמן אתזן כל עלמא:

עוד בזוהר (שם קנ״ג.) זה לשונו רבי חייא פתח ואמר ואכלת ושבעת וברכת וכי עד לא אכל בר נש לשבעא ואתמלי כרסיה לא יברך לקודשא בריך הוא אי הכי במאי נוקים ואכלת ושבעת ובתר וברכת אלא אפילו לא יכול בר נש אלא כזית ורעותיה איהו עליה וישוי ליה להההוא מיכלא עיקרא דמוכליה שבעא איקרי דכתיב (תהלים קמ״ה, ט״ז) פותח את ידך ומשביע לכל חי רצון, לכל חי אכילה לא כתיב אלא רצון, ההוא רעותא דשוי על ההוא מיכלא שבעא איקרי ואפילו דלית קמיה דבר נש אלא ההוא זעיר דכזית ולא יתיר הא רעותא דשבעא שוי עליה ובגין כך ומשביע לכל חי

רצון כתיב ולא אכילה, ועל דא וברכת ודאי ואתחייב בר נש לברכא לקודשא בריך הוא בגין למיהב חדוה לעילא עד כאן. עוד כתב (בזוהר שם קנ״ז ע״ב) זה לשונו מאן דאתעדן על פתוריה ומתענג באינון מיכלין אית ליה לאדכרא ולדאגא על קדושה דארעא קדישא ועל היכלא דמלכא דקא אתחריב ובגין ההוא עציבו דקא עציב על פתוריה בההוא חדוה ומשתיא דתמן קודשא בריך הוא חשיב עלוהי כאילו בנה ביתיה ובנה כל אינון חורבי דבי מקדשא, זכאה חולקיה עד כאן. ולכן יש נוסחאות שכתוב בהן ואף על פי שאכלנו ושתינו חורבן ביתך הגדול והקדוש לא שכחנו אל תשכחנו לנצח ואל תעזבנו לאורך ימים ובנה את ירושלים עיר קדשך במהרה בימינו וכו׳, זהו וברכת את ה׳ בבנינה, אלהיך זהו בחורבנה, אשר נתן לך דקודשא בריך הוא חשיב עלך כאילו בנית ביתיה ונתנו לך:

כתב **הציוני** : ואכלת ושבעת וברכת. ראיתי לבאר הנה סוד ברכת המזון ע״פ רשב״י למען לא יתרשלו עם קדוש וירפו ידיהם ממצוה זו ברכת המזון אית י׳ מילין חד לתקוני פתורה כמו דיתיב קמי מלכא דכתיב ואכלת ושבעת וברכת את ה׳ אלקיך. ב׳ נטילת ידים קודם אכילה ג׳ דיטול ימינא בשמאלא וישמש ימינא לשמאלא ויטול העד שעור דגזרו רבנן. ד׳ דבעי להגביה ידיו בתר נטילה ויזדווגו שני זרועותיו כאחד בשעת נטילה. ה׳ דצריך לברך על נטילת ידים. ו׳ למיהב פתו לעני. ז׳ לברך ברכת המוציא ולדקדק בה. ח׳ האוכל פתו על שלחנו שלא יהא גרגרן ובלען אלא כאוכל קדם מלכא. ט׳ דבעי למיחוי על שלחנו מילי דאורייתא ואם יחיד הוא ואין לו זמון די בברכותיו. עשירי. מים אחרונים חובה. ולא טעונים ברכה. וכל חד וחד איתא טעמא מגו מתיבתא עילאה. ואהדר עליהון:

חד לתקוני פתורא בגין יקרא דמלכא דיהיב ליה מזוני דתניא קשיין מזונותיו של אדם. קמיה קודשא בריך הוא כקריעת ים סוף. (הג״ה) הנה ראיתי לבאר הנה מאמרם ז״ל דחיי בני ומזוני לאו בזכותא תליא מלתא אלא במזלא. כי הזכות הוא ב״ד של מעלה הנקרא אלקים שהוא מדת הדין והמזל הוא כ״ע שהוא אהי״ה והרוצה להוליד בנים ע״י הנס עד מקום זה ראוי לעלות וכן חיי׳ ומזונות וכן מאמרם ז״ל הכל תלוי במזל ואפילו ס״ת שבהיכל כי משם שואבת ומקבלת שפע והבאים להתפלל אל השי״ת על שאילת בנים אצל נצ״ח וה״וד מתכוונים להמשיך הכח לשם אד״ני ומהם יבא השפע לכל המינים להצמיח ולהוליד. ואמר ה׳ לאברהם כ״ה יהיה זרעך שהיא התחתונה. עד מדת אהי״ה שהוא עליונה אם תחפוץ להשיג זרע שם תעלה. וזה סוד ממעמקים קראתיך מדבר הנקרא עמוק עמוק ר״ל א״ס וכן חנה היתה מתפללת להיכל הצריך לה שנ׳ ה׳ צבאות אם ראה תראה הזכירה מקום ה׳ צבאות מקום התולדות כל הנולדים ועד איזו מקום נתכוונה בעלוי התפילה עד מקום מזל העליון הידוע בסוד י״ג מדות הקבועות בכ״ע ע״כ ותתפלל חנה על ה׳ ולא אל ה׳. וכן בחזקיה הנני יוסיף על ימיך ט״ו שנים יוסיף כתיב לא מוסיף כל זה מספיק למבין. עכ״ל:

ואמאי קשיין בגין דמזוני עלמא לא אתין אלא מגו דינא וקב״ה עובר על דינא וזן לרשעים ולהגונים. מקרני ראמים עד ביצי כינים. והשכינה קודמת ורואה כל אחד ואחד מישראל כמה שנאמר זה השולחן אשר לפני ה׳ ועל דא כתיב ואכלת לפני ה׳ אלקיך. לפיכך שלחנו יהא ערוך. ולא ערוך כיום השבת שצריך תוספת ושנוי אחר:

תניינא נטילת ידים קודם אכילה בגין דאכילה אצטרך נקיות דוגמא דמלאכי השרת דלעילא. דהכי אמר רב הונא סבא מאי דכתיב לחם אבירים אצל איש לחם דמלאכי

השרת אוכלין בקדושה ובנקיות אף ישראל אוכלין כן בקדושה ובנקיות דכתיב והתקדשתם אלו מים ראשונים והייתם קדושים אלו מים אחרונים כי קדוש אני זה שמן הטוב. אני ה׳ אלהיכם ברכת המזון. והכי אמרינן כל האוכל בנקיות ובקדושה דומה למלאכי השרת שהם קדושים כי קדוש אני ה׳ אלקיך מלמד שצריך כוונה בברכת המזון. וכל האוכל בלא נטילה ההיא מדה של פורענות שורה עליו ואכילה טמאה. ושכינה מה אומר אל תלחם לחם רע עין ואל תתאו למטעמותיו. מהו רע עין זה יצר הרע. וכל האוכל בלא נטילת ידים זהו אוכל לחם רע עין דהכי אמר רב המנונא סבא ב׳ מדות עומדות על שלחנו של אדם אחת מדה טובה ואחת מדה רעה המקדש ידיו ומברך מדה טובה אומרת זה של הקב״ה ומניח ידו על ראשו ואומרת לו עבדי אתה. עבדו של המקום הה״ד ויאמר לי עבדי אתה ישראל אשר בך אתפאר. וכשאינו מקדש ידיו ואוכל מדה רעה אומרת זהו שלי ומיד שורה עליו ומטמאתו. ומאכלו נקרא רע עין. עובדא הוה בבבל בחד בר נש דזמנין להההוא מסכינא חזא דלא היו נטלי ידיהו קם מפתורא ואזל ליה א״ל תיב ואכול א״ל ח״ו דאכול אנא עמך דעלך כתיב אל תלחם לחם רע עין וגו׳. ולא עוד אלא מאכלך טמא וכתיב אל תטמאו. ונטמתם בלא א׳. מאן דשרי עלויה רוח רע עין מקבל טומאה סתומה דלית לה פתח כלל אתא עובדא לקמיהו דרבנן ויהבו ליה רבנן להההוא מסכינא ד׳ מאה זוזי. בכה רב חגי ואמר אשריכם ישראל שאתם עוסקים בתורה. ומה מסכינא דא דהוה כפין מעוני ונשיר גרמיה ולא חס אלא ליקרא דמריה כמה אגריה למאן דלעי באורייתא ופ״ק דסוטה אמרו חכמז״ל כל האוכל בלא נטילת ידים כאילו בא על אשה זונה שנ׳ כי בעד אשה זונה עד ככר והבן מאמר זה כי הוא מופלא מ״ר:

תליתאה לנטלא ימינא בשמאלא בגין דימינא שבחו ליה על שמאלא ואצטרך ליה ולנטליה לימינא ולשמשיה דהא ימינא דבר כש בגוונא עילאה למיהוי ליה שבחא על שמאלא דכתיב ימין ה׳ רוממה. ועל דא כתיב והיה כי ירים משה את ידו וגבר ישראל. ולקדש ידיו אצטריך שמאלא איהו לקדשא לימינא כהן העולה לדוכן ממי נוטל ידיו הוי אומר לוי דאיהו מסטרא שמאלא איהו משמש לכהן העולה לדוכן למיהוי ימינא כדקיאות ולא יתקדשא מגו שמאלא הכי נמי הוי ימינא בעי לאתקדשיה אליו מגו שמאלא. יד אצטריך לנטלא כל מה דאקרי י״ד ארבע סרי פרקי אינון דאקרוהו י״ד ודא איהו ויאמר כי יד על כס יה כמה דאוקמא רב המנונא סבא באותיות דאלפא ביתא רישיה וסיפיה ומקרי א״ת ב״ש מגו ה׳ ולעילא וכל אינון ארבע סרי פרקי אינון בדרא דאלפא ביתא מן ה׳ ולעילא. וי״ד פלחי לי״ד למיהוי כולה ימינא בשמאלא ושמאלא בימינא ועל נטילא לאתכללא דא בדא:

רביעאה דבעי לאגבוהי ידוהי בשעה דמברך אחר נטילה דכתיב שאו ידיכם קדש וברכו את ה׳. ורמז אחר וינטלם ונשאם. מ״ט בגין דאצבע אינון דיוקנין עילאי אצבע אינון חמש ד׳ אצבע אינון מחוברים כחדא אית בהון מתריסר פרקי ואינון דיוקני מרתיכא עילאה דהא רתיכא עילאה קדישא איהו ארבע ואיהו תריסר ועל דא שם המפורש דד׳ אותיות ודא איהו שם באותיותיו אינון תריסר פרקין כל פרק ופרק אות איקרי. אצבע יתירה אות דאיהו חוץ מינייהו ואית ביה תרי פרקין אינון תרי אתוון טמירא ותרי דרגין עלאי טמירין שבח א דכולהון אינון ומפתחא דכולהון לעילא לגבי ההיא טמירא ולא אתגלין ואילן פרקי כולהו זקפו לגבי ההוא טמירא לבתר דאקדשו. בגין דכולהו מתברכין מיניה כתב הר״מ. הב׳ שבאצבע ה׳ רומז לזרועות עולם אשר י״ב אלכסונין מהם כמבואר בפנים עד כן לשונו. והשתא כיון דאתקדשו אצבע לזקפא לון לעילא לתרע אינון פרקין עילאין קדושין דא מתאר׳ ועל דא בזרוע יד ימין ה׳ אצבעות וי״ט פרקין דאית בהון י״ט וב׳ פרקין עילאין בזרוע

ימין הרי כ״א כנגד אהי״ה וביד שמאל כמו כן כ״א כנגד אהי״ה. ועל זה נאמר אהי״ה אשר אהי״ה. הפכו אש״ר רא״ש אהי״ה. וע״ז נאמר ראשיהם ושניהם ראשיהם זרוע ימין ושניהם ראש זרוע שמאל:

חמישאה דבעי לברוכי כמו דאמר בגין לאודעה ברכה בדיוקנא דאצבעאן. שתיתאה למיהב מההוא מיכלא למסכנא ומצוה מן המובחר מההוא מיכלא דאיהו אכל מכל שפר דאיהו תאיב דהא קב״ה מאיהו מזוני דאיהו יהיב ליה הוא עביד ניחא לנפשיה דמסכנא דא וחדאי ליה. שביעה לברך ברכת המוציא על נהמא דהכי אמר רב המנונא סבא ז׳ ארצות נינהו וכולהו מדורין לתתאי ומכולהון (ס״א לא) אתמני קמיה קב״ה אלא בתבל דא ובכולהו לא הוי אלא מז׳ מינים בתבל דא יהיב קודשא בריך הוא כל עשבים וכל יבולא ארעא ביד בר נש אלו ז׳ מינים נהמא בידיה אתמסר ולא בידי דממנן. ואיהו דאפיק ליה ולא אוחרא ועל דא ימרון המוציא ולא מוציא:

תמינאה דלא יהא גרגרן ובלען אלא כמאן דאכיל קמיה מלכא כדי להדבק במדת חסד והקדושה ולא במדת הפח״ד והדין. ובזה תשאר ברכה במעזו הנה בעשו כחיב הלעיטני נא מאי טעמא בגין חימה בישא (ס״א חיוא בישא) דשריא במעיו. ולא עוד אלא דאתקרי רשע שנא׳ בטן רשעים תחסר. ואז אכיל לשבעה. הוא דאכיל שפיר כמאן דאכיל קדם מלכא:

תשיעאה למיהוי על פתורה דברי תורה דהא תנינן שולחן דלית ביה דברי תורה כמאן דאכיל מזבחי מתים דא ע״ז שנא׳ כי כל שלחנות מלאו קיא צואה בלי מקום. קב״ה פליג חולקין בכל לילה ובכל יומא לעילא בלילה. אינון מלאכים דממונים על דוכתייהו שנא׳ ותקם בעוד לילה ותתן טרף לביתה וחק לנערותיה. ביממא. אינון מלאכין דממונין על דוכתייהו ושלטין ביממא. פליג לן קב״ה ביממא כיון דפליג לון מזוני לכל בני האי עלמא בעוד דאכלי מזונייהו כולהון משבחין ומברכין למרייהו בגיני כך ישראל חייבין להודות להקב״ה בשעת אכילתם:

עשיראה מים אחרונים חובה למעבר זוהמה ובישא מיניה בגין דלא אשתכח מקטרגין לגביה וכו׳:

כוס של ברכה טעון י׳ דברים בג׳ צריך כוס שלא בג׳ א״צ כוס מ״ט בגין דכוס של ברכה אינו מתברך אלא בג׳ ולמעלה הא פחות מג׳ לא כי כוס של ברכה רומז לשכינה המקבלת מג׳ אבות או מג׳ ספירות אחרונות. ע״כ בשלשה אמרו רבנן דהוא אומר נברך שאכלנו הכא לא אמרו רבנן למאן מברך אף על גב דג׳ אינון לא אמר למי שאכלנו משלו או לשם. והכא אתערו רבנן דהא כוס של ברכה קיימא קמיה ואינון מסתכלין ביה בגין דכתיב תמיד עיני ה׳ אלהיך בה והוא כוס של ברבה ועל דמסתכלי ביה אמר נברך שאכלנו משלו ונסכים דעתינו לברך בגין דשאכלנו משלו מההוא מזונא דנטלי מרתיכא עילאה למיזן עלמא ואינון עונין ואמרין לגבי עילאה בריך שאכלנו משלו. השתא רשימא ואמרי ידענא דכל מזוני מיניה נפקי שנא׳ ונות בית תחלק שלל ושלל לא יחסר שנא׳ והמלך שלמה ברוך. מלך שהשלום שלו ועושה שלום בין הא״ש הגדולה ובן המים העליונים. ע״ד עושה שלום במרומיו כו׳. ובטובו חיינו ובטובו ולא מטובו. מטובו הוא עלמא תתא״ה דנפק ממדת הטוב ובטובו הוא מדות הטוב עצמו מאי אקרי טוב״ו כדקאמרת ונהרו אל טוב ה׳ דא עילאי ותתא. ואל טובו. דא אלנא דחיי. ונהרו אל טוב ה׳. דעל ידיה אתזן כולי עלמא. בעשרא כולא בהסכמה חדא מרישיה עלאה ועד סופיה דכל דרגין ההוא דמברך אמר ומרשים נברך אלקינו. וכן מתמן והלאה מברך ברכת הזן על מזוני דנפיק מגו עלמא עילאה אהדור

לברוכי על ארץ חמדה דא עלמא תתאה מאי טעמא דכל ברכאה איצטרך בקדמיתא לגבי עלמא עילאה דאיהו מקור דיליה ולבתר לגבי עלמא תתאה בכוונה וקדושה דהא ברכה קדושה בקדמיתא לגבי עלמא עילאה ולבתר כן לגבי עלמא תתאה. ברכת הארץ דא עלמא תתאה דאתכליל רזא דברית ותורה. בריי"ת. דא אלינא דחיי. ותורה הא עמודא אמצעיתא חיים ומזון דנפקין מעלמא דאתי:

הג"ה ידוע תדע כי מלת כ"ל שתמצא בברכה ראשונה רומז לנ' שנא' אני ה' עושה כ"ל וזהו כי הוא זן ומפרנס לכ"ל. וע"כ חותם הזן את הכל והנה ברכה ראשונה מיוחדת על מכריע ראשון. וברכה שנייה על השכינ"ה והוא שנא' ארץ חמדה טובה ורחבה כעניין שנא' ארץ אשר ה' וגו'. והבן כי קרא לה ג' שמות חמדה טובה ורחבה. חמדה ביחוד שלום וכלולה ביסו"ד עולם כי ויכל אלהים תרגום ירושלמי וחמיד. טובה. מדת הטוי"ב שוכן בתוכה שנא' גם השם יתן הטוב וארצנו תתן את יבולה:

וירא אלקים את האור כי טוב. כשהאור בתוכה הוא טוב וכשאין האור בתוכה הוא חשך. רחבה. נקראה כשמקבלת במלוי מרחובו"ת הנהר שהוא הבינה. נמצא שרמוז בג' תיבות על קבלותיה. חמדה. כשמקבלת מיסוד. טובה. כשמקבלת מן הטוב רחב"ה כשהיא מקבלת מן הבינ"ה. וצריך להזכיר בה ברית. שכשנכנסו ישראל לארץ מלו כי לא היו ראויים להכנס ערלים כי הערלה מטמאה את הארץ וצריך שיזכור בו תורה כי בזכות התורה תתקיים הארץ שנא' כי היא חייך ואורך ימיך וגו' וצריך שיאמר הודאה תחלה וסוף כי על כל כבוד חופה ותחלת המחשבה הוא סוף המעשה וצריך להזכיר המלכות ב"ד בבונה ירושלם כי כוס של ברכה הוא כנגד מדת דוד. מטעם זה יברך דוד לעתיד לבא עכ"ל מ"ר:

נשים ועבדים וקטנים חייבים בברכת הזימון. אבל הם אינן מברכין דהא תנינא אוי לו לאדם שאשתו ובניו מברכין לו. ואמר רבי אבהו נשים ועבדים חייבין במקרא מגילה. אבל הם אינם קוראין רק חייבין לשמוע מפי הקורא כעין זה הנשים חייבות בברכת המזון וחייבים בעליהם להמתין להן על השולחן כדי שתשמע מפי המברך. היו נשים הרבה. המברך עליהם אינו מברך בשם דתנינא נשים אינן מצטרפות לזמון הואיל ואין מצטרפות אין מברכין עליהם בשם. דעיקר ברכת המזון בזכריים ולא בנקבות אמנם חייבין הם לשמוע כמבואר. וכן בנין ירושלם בברכת המזון חייב לשמוע דהא אין מברכין עד השתא. מלמעלה למטה ויש לברך על בניין בית המקדש. דמשם מזוני נפקי לכולי עלמא. מאן דמברך ברכת המזון חדי לעילא וחדי לתתא ואצטתריך לברוכי בחדותא וברעותא בגין למחזי מדת הטוב דכתיב וטוב לב משתה (ושמחה) [תמיד]. אתו חבריה ונשקו ליה ועבדו חדוה והלולא אוחרא וזמינו לכל בני דוכתא ושויוה רישא העל כולהון עוד כתבו בעלי העבודה כי ג' ברכות הקבועין בברכת המזון משה תקן ברכת הזן וראוי למי שישב מ' יום ומ' לילה לחם לא אכל ומים לא שתה ונהנה מזיו שכינ"ה לתקן ברכת הזן על המן. יהושע תקן ברכת הארץ לפי שהוא כבשה שנא' ונכבשה הארץ לפני ה' כביכול כל זמן שלא נכבשה הארץ לפני ישראל אינה כבושה לפני המקום ית'. וז"ס גדול, דוד ושלמה בונה ירושלים לפי שבה מלכות בית דוד שאין הבניין שלם אלא בית דוי"ד שהיה מדתו. משה השמשי"י. ויהושע הירחי"י. ודוד הקטן תקנוה:

וברכת הטוב והמטיב שהוא ברכה רביעית חכמי יבנה תקנוה. פקח עיני שכלך ושים לבך אל המילות. יורוך דרך ומסילות. על כל ברכה ותהלות. גם מזה אל תנח ידך לדעת מזה ועל מה זה כי הוא דבר הנביא אלישע והוא סוד ברכת המזון כד השמן לא

חסר וזהו סוד המאמר ביעקב אע״ה ויצוק שמן על ראשה וכן כשמן הטוב היורד על הזקן זקן אהרן שיורד על פי מדותיו. מדותיו ממש בודאי. הרומז על המשכות אצילות שמן הטוב שהוא שם הגדול שממנו נתפרנס ונאצל כל צבא מעלה ומטה והשם וכל קדושים עמו כל כינוייו קדושים ואפי׳ בעולם וזהו ואת ובנייך תחיי בנותר רוצה לומר מנותרו של יהו״ה שהוא נעלמו ו״ד או״א שעולה ח״י והוא סוד חי העולמים:

השמר לך פן תשכח את ידוד אלהיך לבלתי שמר מצותיו מצוות ל״ת **ומשפטיו** מ״ע **וחקתיו** אלו הרחקות חז״ל בעריות וכנגד ג׳ סוגי מצוות אלו אמר **אשר אנכי מצוך היום** כי אשר=חקתיו, אנכי=שמירת מצוות ל״ת, היום=משפטיו. **פן תאכל ושבעת ובתים טבים תבנה וישבת, ובקרך וצאנך ירבין וכסף וזהב ירבה לך וכל אשר לך ירבה** ורם לבבך ושכחת את ידוד אלהיך המוציאך מארץ מצרים מבית עבדים המוליכך במדבר הגדל והנורא נחש שרף ועקרב וצמאון אשר אין מים המוציא לך מים מצור החלמיש המאכלך מן במדבר אשר לא ידעון אבתיך למען ענתך ולמען נסתך להיטבך באחריתך. **ואמרת בלבבך כחי ועצם ידי עשה לי את החיל הזה וזכרת את ידוד אלהיך כי הוא הנתן לך כח לעשות חיל למען הקים את בריתו אשר נשבע לאבתיך כיום הזה** הוא נותן בדעתך לקנות או למכור ומזה בא לך החיל. **והיה אם שכח תשכח את ידוד אלהיך והלכת אחרי אלהים אחרים ועבדתם והשתחוית להם העדתי בכם היום כי אבד תאבדון כגוים אשר ידוד מאביד מפניכם כן תאבדון עקב לא תשמעון בקול ידוד אלהיכם.** שמירת התורה על כל חלקיה ערובה לקיומנו על הארץ.

פרק ט

(א) שְׁמַע יִשְׂרָאֵל אַתָּה עֹבֵר הַיּוֹם אֶת הַיַּרְדֵּן לָבֹא לָרֶשֶׁת גּוֹיִם גְּדֹלִים וַעֲצֻמִים מִמֶּךָּ עָרִים גְּדֹלֹת וּבְצֻרֹת בַּשָּׁמָיִם:(ב) עַם גָּדוֹל וָרָם בְּנֵי עֲנָקִים אֲשֶׁר אַתָּה יָדַעְתָּ וְאַתָּה שָׁמַעְתָּ מִי יִתְיַצֵּב לִפְנֵי בְּנֵי עֲנָק:(ג) וְיָדַעְתָּ הַיּוֹם כִּי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ הוּא הָעֹבֵר לְפָנֶיךָ אֵשׁ אֹכְלָה הוּא יַשְׁמִידֵם וְהוּא יַכְנִיעֵם לְפָנֶיךָ וְהוֹרַשְׁתָּם וְהַאֲבַדְתָּם מַהֵר כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה לָךְ:(ד) אַל תֹּאמַר בִּלְבָבְךָ בַּהֲדֹף יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֹתָם מִלְּפָנֶיךָ לֵאמֹר בְּצִדְקָתִי הֱבִיאַנִי יְהוָה לָרֶשֶׁת אֶת הָאָרֶץ הַזֹּאת וּבְרִשְׁעַת הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה יְהוָה מוֹרִישָׁם מִפָּנֶיךָ:(ה) לֹא בְצִדְקָתְךָ וּבְיֹשֶׁר לְבָבְךָ אַתָּה בָא לָרֶשֶׁת אֶת אַרְצָם כִּי בְּרִשְׁעַת הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה יְהוָה אֱלֹהֶיךָ מוֹרִישָׁם מִפָּנֶיךָ וּלְמַעַן הָקִים אֶת הַדָּבָר אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְהוָה לַאֲבֹתֶיךָ לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב:(ו) וְיָדַעְתָּ כִּי לֹא בְצִדְקָתְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לְךָ אֶת הָאָרֶץ הַטֹּבָה הַזֹּאת לְרִשְׁתָּהּ כִּי עַם קְשֵׁה עֹרֶף אָתָּה:(ז) זְכֹר אַל תִּשְׁכַּח אֵת אֲשֶׁר הִקְצַפְתָּ אֶת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בַּמִּדְבָּר לְמִן הַיּוֹם אֲשֶׁר יָצָאתָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם עַד בֹּאֲכֶם עַד הַמָּקוֹם הַזֶּה מַמְרִים הֱיִיתֶם עִם יְהוָה:(ח) וּבְחֹרֵב הִקְצַפְתֶּם אֶת יְהוָה וַיִּתְאַנַּף יְהוָה בָּכֶם לְהַשְׁמִיד אֶתְכֶם:(ט) בַּעֲלֹתִי הָהָרָה לָקַחַת לוּחֹת הָאֲבָנִים לוּחֹת הַבְּרִית אֲשֶׁר כָּרַת יְהוָה עִמָּכֶם וָאֵשֵׁב בָּהָר אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה לֶחֶם לֹא אָכַלְתִּי וּמַיִם לֹא שָׁתִיתִי:(י) וַיִּתֵּן יְהוָה אֵלַי אֶת שְׁנֵי לוּחֹת הָאֲבָנִים כְּתֻבִים בְּאֶצְבַּע אֱלֹהִים וַעֲלֵיהֶם כְּכָל הַדְּבָרִים אֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה עִמָּכֶם בָּהָר מִתּוֹךְ הָאֵשׁ בְּיוֹם הַקָּהָל:(יא) וַיְהִי מִקֵּץ אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לָיְלָה נָתַן יְהוָה אֵלַי אֶת שְׁנֵי לֻחֹת הָאֲבָנִים לֻחֹת הַבְּרִית:(יב) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי קוּם רֵד מַהֵר מִזֶּה כִּי שִׁחֵת עַמְּךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתָ מִמִּצְרַיִם סָרוּ מַהֵר מִן הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר צִוִּיתִם עָשׂוּ לָהֶם מַסֵּכָה:(יג) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר רָאִיתִי אֶת הָעָם הַזֶּה וְהִנֵּה עַם קְשֵׁה עֹרֶף הוּא:(יד) הֶרֶף מִמֶּנִּי וְאַשְׁמִידֵם וְאֶמְחֶה אֶת שְׁמָם מִתַּחַת הַשָּׁמָיִם וְאֶעֱשֶׂה אוֹתְךָ

לְגוֹי עָצוּם וָרָב מִמֶּנּוּ׃(טו) וְאַפֶּן וָאֵרֵד מִן הָהָר וְהָהָר בֹּעֵר בָּאֵשׁ וּשְׁנֵי לוּחֹת הַבְּרִית עַל שְׁתֵּי יָדָי׃(טז) וָאֵרֶא וְהִנֵּה חֲטָאתֶם לַיהוָה אֱלֹהֵיכֶם עֲשִׂיתֶם לָכֶם עֵגֶל מַסֵּכָה סַרְתֶּם מַהֵר מִן הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶתְכֶם׃(יז) וָאֶתְפֹּשׂ בִּשְׁנֵי הַלֻּחֹת וָאַשְׁלִכֵם מֵעַל שְׁתֵּי יָדָי וָאֲשַׁבְּרֵם לְעֵינֵיכֶם׃(יח) וָאֶתְנַפַּל לִפְנֵי יְהוָה כָּרִאשֹׁנָה אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה לֶחֶם לֹא אָכַלְתִּי וּמַיִם לֹא שָׁתִיתִי עַל כָּל חַטַּאתְכֶם אֲשֶׁר חֲטָאתֶם לַעֲשׂוֹת הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה לְהַכְעִיסוֹ׃(יט) כִּי יָגֹרְתִּי מִפְּנֵי הָאַף וְהַחֵמָה אֲשֶׁר קָצַף יְהוָה עֲלֵיכֶם לְהַשְׁמִיד אֶתְכֶם וַיִּשְׁמַע יְהוָה אֵלַי גַּם בַּפַּעַם הַהִוא׃(כ) וּבְאַהֲרֹן הִתְאַנַּף יְהוָה מְאֹד לְהַשְׁמִידוֹ וָאֶתְפַּלֵּל גַּם בְּעַד אַהֲרֹן בָּעֵת הַהִוא׃(כא) וְאֶת חַטַּאתְכֶם אֲשֶׁר עֲשִׂיתֶם אֶת הָעֵגֶל לָקַחְתִּי וָאֶשְׂרֹף אֹתוֹ בָּאֵשׁ וָאֶכֹּת אֹתוֹ טָחוֹן הֵיטֵב עַד אֲשֶׁר דַּק לְעָפָר וָאַשְׁלֵךְ אֶת עֲפָרוֹ אֶל הַנַּחַל הַיֹּרֵד מִן הָהָר׃(כב) וּבְתַבְעֵרָה וּבְמַסָּה וּבְקִבְרֹת הַתַּאֲוָה מַקְצְפִים הֱיִיתֶם אֶת יְהוָה׃(כג) וּבִשְׁלֹחַ יְהוָה אֶתְכֶם מִקָּדֵשׁ בַּרְנֵעַ לֵאמֹר עֲלוּ וּרְשׁוּ אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַתִּי לָכֶם וַתַּמְרוּ אֶת פִּי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וְלֹא הֶאֱמַנְתֶּם לוֹ וְלֹא שְׁמַעְתֶּם בְּקֹלוֹ׃(כד) מַמְרִים הֱיִיתֶם עִם יְהוָה מִיּוֹם דַּעְתִּי אֶתְכֶם׃(כה) וָאֶתְנַפַּל לִפְנֵי יְהוָה אֶת אַרְבָּעִים הַיּוֹם וְאֶת אַרְבָּעִים הַלַּיְלָה אֲשֶׁר הִתְנַפָּלְתִּי כִּי אָמַר יְהוָה לְהַשְׁמִיד אֶתְכֶם׃(כו) וָאֶתְפַּלֵּל אֶל יְהוָה וָאֹמַר אֲדֹנָי יֱהוִה אַל תַּשְׁחֵת עַמְּךָ וְנַחֲלָתְךָ אֲשֶׁר פָּדִיתָ בְגָדְלֶךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתָ מִמִּצְרַיִם בְּיָד חֲזָקָה׃(כז) זְכֹר לַעֲבָדֶיךָ לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב אַל תֵּפֶן אֶל קְשִׁי הָעָם הַזֶּה וְאֶל רִשְׁעוֹ וְאֶל חַטָּאתוֹ׃(כח) פֶּן יאמְרוּ הָאָרֶץ אֲשֶׁר הוֹצֵאתָנוּ מִשָּׁם מִבְּלִי יְכֹלֶת יְהוָה לַהֲבִיאָם אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר דִּבֶּר לָהֶם וּמִשִּׂנְאָתוֹ אוֹתָם הוֹצִיאָם לַהֲמִתָם בַּמִּדְבָּר׃(כט) וְהֵם עַמְּךָ וְנַחֲלָתְךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתָ בְּכֹחֲךָ הַגָּדֹל וּבִזְרֹעֲךָ הַנְּטוּיָה׃

פרק י

(א(בָּעֵת הַהִוא אָמַר יְדֹוָד אֵלַי פְּסָל לְךָ שְׁנֵי לוּחֹת אֲבָנִים כָּרִאשֹׁנִים וַעֲלֵה אֵלַי הָהָרָה וְעָשִׂיתָ לְךָ אֲרוֹן עֵץ׃(ב) וְאֶכְתֹּב עַל הַלֻּחֹת אֶת הַדְּבָרִים אֲשֶׁר הָיוּ עַל הַלֻּחֹת הָרִאשֹׁנִים אֲשֶׁר שִׁבַּרְתָּ וְשַׂמְתָּם בָּאָרוֹן׃(ג) וָאַעַשׂ אֲרוֹן עֲצֵי שִׁטִּים וָאֶפְס�ל שְׁנֵי לֻחֹת אֲבָנִים כָּרִאשֹׁנִים וָאַעַל הָהָרָה וּשְׁנֵי הַלֻּחֹת בְּיָדִי׃(ד) וַיִּכְתֹּב עַל הַלֻּחֹת כַּמִּכְתָּב הָרִאשׁוֹן אֵת עֲשֶׂרֶת הַדְּבָרִים אֲשֶׁר דִּבֶּר יְדֹוָד אֲלֵיכֶם בָּהָר מִתּוֹךְ הָאֵשׁ בְּיוֹם הַקָּהָל וַיִּתְּנֵם יְדֹוָד אֵלָי׃(ה) וָאֵפֶן וָאֵרֵד מִן הָהָר וָאָשִׂם אֶת הַלֻּחֹת בָּאָרוֹן אֲשֶׁר עָשִׂיתִי וַיִּהְיוּ שָׁם כַּאֲשֶׁר צִוַּנִי יְדֹוָד׃

בעת ההוא לאחר חטא העגל שעם ישראל ירד ממדרגתו ומרע״ה כתב את הלוחות השניות **אמר ידוד אלי פסל לך שני לוחת אבנים כראשנים** אלא שהללו מעשה ידי אדם **ועלה אלי ההרה ועשית לך ארון עץ** להניח שם את הלוחות השניות. וכ״כ כאן רבנו **אור החיים** הקדוש: **בעת ההיא וגו׳ פסל לך** פירוש לפי שלוחות הראשונים מעשה אלהים המה ולא מעשה ידי משה, ואחר שנעשה העגל לא היו ראוים ללוחות כזה, ואמר ה׳ למשה שיפסול אותם מדברים שהם מתיחסים אליו לשלול המתיחסים לאל עליון שהם הראשונים. וגמר אומר **ועשית לך ארון עץ**, פירוש לצד שהם מעשה ידי אדם צריכין מקום מוכן להנתן בו, מה שלא צוה ה׳ כן לעשות ארון ללוחות הראשונים, והטעם כי הם עומדין בעצמן ולא היו צריכין ארון לבד מארון שעשה בצלאל, ועיין מה שכתבתי (לעיל ט יז) בפסוק ואתפוש, ודקדק לומר **ועשית לך** להעיר לדרכינו כי לצד שהם ממש שלך הוא שאנכי מצוך לעשות ארון.

כתב בספר **שפתי כהן** בעת ההיא אמר ה׳ אלי פסל לך שני לוחות אבנים. הואיל ואתה שברת הלוחות פסל לך אתה קלקלת ואתה תקן, ובמדרש (ילקוט רמז תתנ״ד)

בשעה ששבר משה את הלוחות היה הקב״ה מתרעם עליו ואומר לו אילו אתה חצבת הלוחות ונצטערת עליהן לא היית משברם, אני חוצב לוחות שנאמר (תהלים כ״ט, ז׳) קול ה׳ חוצב להבות אש, עכשיו תדע מהו כוחן אתה פסול אותם, אמר לו משה מאין אני מביא לוחות אבנים, אמר לו אני מראה לך את המחצב, אמר רבי לוי בשם בר חמא מתחת כסא הכבוד הראה לו הקב״ה למשה את המחצב שנאמר (שמות כ״ד, י׳) ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר ועליו נאמר (תהלים ח׳, ז׳) תמשילהו במעשה ידיך, אמר לו הקב״ה חצוב מכאן שני לוחות אבנים כראשונים מה הראשונים אורכן ששה ורוחבן ששה אף אלו כן, מה הראשונים מסנפרינון אף אלו כן מה הראשונים ניתנו לך בפומבי אף אלו כן, עד כאן:

ועשית לך ארון עץ. לפי שהן מעשה ידיך ארון עץ מספיק להם, לזה אמר לך כפי ערכך לא כפי ערך הלוחות, לזה ועשית לך ארון תחילה כדי שמיד בירידתך יונחו בארון, וכן עשה, וזה הארון הוא שהיה יוצא עמהם למלחמה לא ארון שעשה בצלאל כי לא יצא למלחמה כי אם בימי עלי ונענשו עליו שנשבה, כן כתב רש״י ז״ל, אולי לזה אמר ועשית לך שיהיה לו שם שלא היו מוציאים למלחמה אלא אותו כדי שזכות התורה וזכותו יגן עליהם. עוד אמר **לך ארון עץ** לומר אתה שפסלת כל הנאות העולם כמו שכתבנו בפסוק פסל לך פרשת תשא, כן אמר כאן ועשית לך ארון עץ לך נאה ליתן התורה שהכל הוא חשוב בעיניך כעץ, לא שאר העם שהם הולכים אחר הכסף והזהב ואחר הציפוים ואחר המסכות, להם ועשו ארון עצי שטים שהוא מן ארז שיש לו ריח והולכים אחר הריח ואחר תענוגי העולם, וצפית אותו זהב, שאינם רוצים ללמוד אלא מתוך עושר.

ובמסכת יומא פרק קמא (ג׳ ע״ב), אמר כתיב ועשית לך ארון עץ וכתיב (שמות כ״ה, י׳) ועשו ארון עצי שטים, לא קשיא כאן בזמן שעושים רצונו של מקום כאן בזמן שאין עושים רצונו של מקום. ואכתוב על הלוחות וגו׳, הכתיבה פרחה בסיבתי כשראתה העגל לזה עלי היא הכתיבה, אבל שבירת הלוחות אשר שברת אתה פסול אותם וטרח בהם. ע״כ.

ובדרך סוד **בעת ההוא** כבר כתבנו שכאשר המלכות מיוחדת עם התפארת היא נקראת בלשון זכר כמותו וזו הסיבה שכתוב ההוא וקוראים ההיא. מרע״ה שמדרגתו היא הדעת מקבל ציווי לפסול שני לוחת אבנים ולעשות לו ארון עץ .ארון זו המל׳ ועץזה התפארת ושניהם משמשים כלי קיבול לדעת שבגשמיות נושא אותה מרע״ה וזה הוא **לך** כי זו״ן הם ארון לדעת. **ואכתב על הלחת** מדוע כתוב לחת הרי לעיל כתוב לחות? הסבר לכך אנו מוצאים בדברי האר׳י הקדוש שכתב ב**שער הפסוקים** - פרשת עקב על המילים ״בעלותי ההרה לקחת לוחות האבנים וגו׳. שינוים רבים נמצאו בפסוקים אלו, כי פעם אחת נקראים בשתי כינוים, **לוחות האבנים לוחות הברית**. ופעם נקראים בכינוי אחד לבדו, או **לוחות האבנים**, או **לוחות הברית**. ופעם אחרת, **לוחות** סתם. עוד יתבארו שנוים בכלל הביאור. דע, כי אלולי שחטאו ישראל בעגל, היתה השעה ההיא ראויה, שזו״ן יחזרו אפין באפין, כמו שהיה בזמן שב״ה (שבית המקדש) היה קיים כנודע. ודע, כי ענין הלוחות, לעולם הם בנו״ה. ואע״פ שבספר הזהר אמרו על פסוק **והלוחות מעשה אלהים המה**, דא אינון ת״ת ומלכות, ודא היא והלוחות, ו״ה לוחות. ו״ה דשמא קדישא. אין זו קושיא, כנודע בספר התיקונים, דאיהו בנצח ואיהי בהוד:

וביאור הענין במה שנודע, כי שיעור קומת נוקבא דז״א, הוא בנו״ה דזעיר. וג׳ מוחין דילה, הם בפרקים העליונים דנו״ה דיליה. וחג״ת דילה, בפרקים אמצעיים. ונה״י דילה, בפרקים תחתונים. ועתה היה מרע״ה רוצה, לקחת הלוחות מבחי׳ הנקבה, מבחי׳ ג׳ אמצעיות שבה, שהם בפרקים אמצעיים דנו״ה שלו. ולכן הזכיר שני כנויים, לוחות האבנים מצדה, כי כל אבן היא בנקבה. ולוחות הברית מצדו, זכרים. ולכן ו׳ ראשונה של לוחות מליאה, שהוא הת״ת שבה, ו׳ ראשונה. ולא נאמר שתי לוחות, לפי ששם הם נו״ה תרי פלגי גופא כחדא כנודע, ואינם נפרדים זה מזה, כי הנה אין הפרש בינו לבינה, אלא בפירקין תתאין. ובתחילה כתיב, ויתן ה׳ אלי את שני לוחות האבנים, שהוא מצד הנקבה, לפי שאז היה בתחלת המ׳ יום, והיה משה מתחיל ללמוד ממטה למעלה. אבל בערך שהם מן הת״ת שבה, לכן ו׳ ראשונה מליאה, וכתיב **לוחת**. אבל ויהי מקץ ארבעים יום, שכבר היה משה ראוי לקבל הכל, ולהעלותה על לוחות הברית. ואמנם יען אירע אז חטא העגל, לכן נתן ה׳ אלי את שני לח״ת האבנים גו׳, בלשון שנים שהם רבים, כי הם בפרוד למטה ברגלין דידה. ולכן כתיב **לחת האבנים**, חסר ב׳ ווי״ן, ובו היו לחות הברית מלא ו׳ שניה, מצד היסוד שבו, שהוא למטה בנוקבא:

לפי דברי האר״י הקדוש הציווי היה לשוב ולייחד את המלכות עם התפארת ולכן הציווי היה על **לוחת אבנים** כי אות ו׳ תרמוז על התפארת **ואבנים** על המלכות הנקראת את ונקראת **הדברים** דיבור והיא ניזונית מן הבינה הנקראת **אשר היו על הלחת הראשנים אשר שברת ושמתם בארון** כאן פרחו אותיות ו׳ ממילת לוחות כי התפארת והמלכות נפרדו לאחר חטא העגל. **ואעש ארון עצי שטים** אף על פי שלא הצטוו על עצי שטים אלא על **ארון עץ** אמר שלכבוד הציבור יעשה ארון מן המובחר ועוד כיוון שלא ילכו אחר רוח שטות (שפתי כהן(**ואפסל שני לחת אבנים כראשנים ואעל ההרה ושני הלחת בידי** מילת ההרה מורה על אחוריים עיין ערך הר ההר ולכן כתוב לחת המורה על אחוריים. **ויכתב על הלחת כמכתב הראשון את עשרת הדברים** היו אלו עשר הדברות אמנם בשנוי לשון אך אותו תוכן רק שלא שמעום מפי הגבורה.

כתב ה**שפתי כהן** – **ויכתוב על הלוחות כמכתב הראשון**. כדי שלא יאמר שיש הפרש בין לוחות ראשונות שהם מעשה ה׳ ללוחות שניות שהן מעשה ידי אדם, לזה אמר **כמכתב הראשון את עשרת הדברים אשר דיבר ה׳ אליכם בהר מתוך האש ביום הקהל**, כל זה לומר שבכתיבה לא יש הפרש **והמכתב מכתב אלהים הוא** וגו׳. עוד אמר **ויכתוב על הלוחות את עשרת הדברים**, לומר אפילו שתראה שיש תוספת בין כתיבה לכתיבה בדיבור שבת, ובדיבור כבד את אביך שאמר למען ייטב לך, וכן בדיבור לא תחמוד שאמר ולא תתאוה בית רעך. זהו בכתיבה אבל בדברות אינם אלא עשר, זהו אומרו **את עשרת הדברים**.

ויתנם ה׳ אלי, לומר אם אתם לא תקבלוה אני אקבלה כי לי נתנה. עוד אמר **ויתנם ה׳ אלי**, לומר להם שאם חס ושלום יעברו עליה או לא ילמדוה במעמד כולם שחס ושלום יענשו עליה, לזה אמר **ויתנם ה׳ אלי** לומר שאפילו לא ימצא ביניכם אלא אחד שלומד בה לשמה ומקיימה די צדיק אחד יסוד עולם. עוד **ויתנם ה׳ אלי**, שלא יפטור עצמו היחיד מהתורה לומר שהתורה ניתנה לרבים כן אין לימודה אלא ברבים, לזה אמר אלי שהיחיד הוא חייב בה, וכן כתבנו פרשת יתרו שלזה נכתבו

הדברות בלשון יחיד כדי שלא יפטור עצמו היחיד מהתורה, וכמו שאני פסלתי כל מה שבעולם כן עשו אתם כמו שעשה רבי אלעזר בן חרסום. עוד **ארון עץ** ואחר כך **ארון עצי שטים וצפית אותו זהב**, לרמוז כל הלומד תורה מעוני סופו ללמדה מעושר, ויזכה ללמד תלמידים ולהיות ראש ישיבה שנאמר **ועשית לך** ואחר כך **ועשו ארון**. עוד ועשית לך רמז שילמוד בצנעה, לזה אמר לך, ואמרו ז״ל (ילקוט ישעיה רמז תפ״א) כל הלומד בצנעה לא לשם יוהרא מחכים שנאמר (משלי י״א, ב׳) ואת צנועים חכמה.

אשר דבר ידוד אליכם בהר מתוך האש ביום הקהל ויתנם ידוד אלי, ואפן וארד מן ההר ואשם את הלחת בארון אשר עשיתי ויהיו שם כאשר צוני ידוד. כתוב ואשם וקורין ואשים לרמוז על חטא העגל שהוא אשם בראשם ולכן לחת חסר ו׳ בגלל החטא.

ראיתי להעתיק כאן מאמר מספר **עץ חיים** לבאור עמוק יותר של הפסוקים:

כתוב בספר **עץ חיים** - שער לח פרק ו מ״ת ״וראיתי לבאר כמה פסוקים בפרשה עקב המתעסקין בענין לאה ורחל כמ״ש בע״ה ואלו הן **בעלותי ההרה לקחת לוחת האבנים לוחת הברית**. ואם תדקדק בהם תמצא שינוים רבים פעם אחת נקרא בב׳ שמות משותפות והם **לוחת אבנים לוחת הברית** ופעם אחרת נקרא **לוחות אבנים** לבד או **לוחות הברית** לבד ופ״א **לוחות** סתם בלי שם לויי וכמה דקדוקים אחרים יתורצו בכלל דברינו. כבר נתבאר אצלינו כי בדור המדבר היתה נוקבא דז״א בבחי׳ אב״א עמו ונמשך עד שנבנה בית ראשון שאז חזרה פב״פ ואפילו בימי החול ואלמלא לא חטאו ישראל בעגל הרי היו ראויין שאז יחזרו זו״ן פב״פ כבימי בהמ״ק וזה ע״י קבלת הלוחות. ואמנם דע כי כל בחי׳ הלוחות הם סוד נ״ה ומ״ש בזוהר ובסבא דמשפטים על והלוחות מעשה אלהים המה שהם אותיות ו״ה לוחות הי זו״ן שהם אותיות ו״ה של הוי״ה הם עצמן בחינת הלוחות אין זה קושיא ממאמר זה כי כבר נתבאר בזוהר ובתקונים דאיהו בנצח ואיהי בהוד הרי כי הזו״ן עצמן הם נ״ה. וביאור הענין כי הנה נודע כי קומת נוקבא דז״א הוא בנ״ה של הז״א כי ג״פ שיש בכ״א מהם מתחלקין בה באופן זה ב״פ עליונים ח״ב שבה וב״פ אמצעיים חג״ת שבה שהם גוף שבה וב״פ תתאין הם נ״ה שבה ועתה כשעלה משה לקבל הלוחות לקח מצד גוף של רחל אשר הוא כנגד ב״פ אמצעיים דנ״ה שלו אשר בחינה זו נקרא לוחות אבנים ומצד נ״ה דז״א אשר בחינה זו שלו נקרא לוחות הברית כי נקבה נקרא אבן והזכר נקרא ברית ולהיותן מצד גוף הנוקבא שהוא הת״ת שבה לכן נכתב לוחת מלא ו׳ ראשונה כי ת״ת ו׳ ראשונה ויסוד ו׳ שניה כנודע בסוד ו״ו. וגם לסבה זו לא אמר שתי לוחות לפי שנ״ה חדא אינון והם תרי פלגא גופא ואינן ב׳ בחי׳ נפרדות זו מזו כי הנה הם ב׳ מתחברין ונעשין גוף אחד מחוברים בתרין פרקין עילאין ובב״פ אמצעיים כנ״ל ואינן נפרדין רק בסופן בב׳ פרקין תתאין שנעשין נ״ה תרין ירכין נפרדות בסופה. והנה כאשר נתן לו הש״י בתחלה כתיב ויתן ה׳ אלי את שני לוחת האבנים מצד גוף הנוקבא כי משם התחילו ממטה למעלה כי עדיין הוא בתחלת מ׳ יום כי עדיין לא למד התורה במרום ועכ״ז היה ממקום עליון שבה שהוא מצד הת״ת שבה לכן כתיב כאן לוחת האבנים מלא ו׳ ראשונה שהוא הת״ת שבה ואמנם ויהי מקץ מ׳ יום שאז היה ראוי לקבל גם בחי׳ נ״ה דז״א אשר אז נקרא לוחות הברית והיה יכול

לעלות עד מקום הברית וכיון שאירע מעשה עון העגל לא ניתנו רק ב׳ לחת אבנים (לחות הברית) שהם כמה שינוים א׳ שהם בחי׳ שנים בפירוד שהוא למטה בנ״ה שבה שהם ב״פ תתאין דילה אשר שם הוא פירוד לב׳ כנ״ל לכן חסרו הב׳ וי״ן כולם שבלוחות כי הם למטה בירכין דילה ולא למעלה בת״ת שבה כנ״ל ופגם זה הוא בבחי׳ הנוקבא. עוד פגם א׳ מצד ז״א שהיה לחות הברית וחסרה ו׳ ראשונה והושמה השנייה שהוא מצד היסוד שהוא למטה במקום הנוקבא ואז ויאמר ה׳ אלי סרו מהר מן הדרך אשר צויתם צויתם כתיב והוא אותו ענין המצוה ראשונה שצוה משה בפרשת בא בפ׳ קדש לי כל בכור שנאמר ויאמר משה אל העם זכור את היום שהם ערב רב הנק׳ עם בלשון סתם ושם בפ׳ זו נתבאר אצלינו ענין מצוה זו שלא יאכל חמץ מה עניינה וע״ש. והנה שם ביארנו בענין זה שמשה מעצמו רצה לצוות מצוה זו אל הערב רב לזכותן ולהכניסן תחת כנפי השכינה ולא כן צוה הש״י אלא קדש לי כל בכור וגו׳ וז״ש אשר צויתם אתה ולא אני. ואומר סרו מהר מן הדרך הוא בחי׳ דרך הבא מן היסוד אל הנוקבא בסוד הנותן בים דרך וכמו שיש דרך אל יסוד ז״א במלכות התחתונה רחל כן יש דרך עליון בדעת דז״א במלכות העליונה לאה ד׳ דאחד. ועד״ז אמר סרו מהר מן הדרך אשר צויתם כי חטא עון המסכה אשר עשו הוא למעלה בלאה כמ״ש ענינו. והענין הוא כי הנה עון העגל יש בו כללות פגם זכר ונקבה והנה סוד מסכה הוא למעלה בדעת אשר מזדווג במלכות העליונה לאה ועגל הוא למטה ביסוד ז״א המזדווג עם מלכות תחתונה רחל ודע כי עגל גימטריא ק״ג ושם ס״ג עם י׳ אותיותיו גימטריא ע״ג והוי״ה עצמה מספר כ״ו ועם ד׳ אותיותיו יעלה הכל מנין ק״ג כמנין עג״ל. ואמנם מסכה הוא סוד קכ״ה קנטרין של זהב שהיה בו כמנין מסכ״ה כמארז״ל והנה הם סוד קכ״ה זיני דמסאבותא דנחתי לעלמא מסטרא דחויא בישא דמטיל בנוקבא והנה הם כוחות זכרים כנזכר בפרשת אחרי מות דע״ט והנה הש״י לא הזכיר רק המסכה שהוא בחינת פגם הזכר כנ״ל והטעם לפי שהוא פגם יותר חמור מן הפגם הנוקבא מאד לזה אמר עשו להם מסכה ולא אמר עשו גגל מסכה. והנה החטא של עגל היא גם למעלה בלאה בסוד ד׳ דאחד כי כבר ידעת כי נה״י של תבונה הם לבושין אל המוחין דז״א והמל׳ של תבונה יצאה לחוץ בסוד קשר של תפילין דעורף אחורי הראש והיא סוד ד׳ רבתי דאחד והנה אין בה רק בחי׳ נקודה א׳ הנ״ל. ואמנם רחל התחתונה כל קבלת אורותיה אינו אלא מן הזכר ז״א וממנו בא אליה אור תמיד וכל הט״ס תחתוות שלה להות שבתחלת אצילות לא יצאו אבל באים אליה אח״כ בעת התיקון בסוד תוספות בלבד כנ״ל ולכן יש כח בעונות התחתונות לסלק התוס׳ ההוא. והנה כשאירע עון העגל ופגמו ברחל התחתונה ג״כ נסתלקו אורותיה ורצה המאציל העליון לעשות בנין חדש בעולם כדי שלא יהיה כח בתחתונים על ידי מעשה לנתוץ ולהרוס במלכות התחתונה רחל וחשב למחות את בנין רחל וכל בנין המלכות תהיה בלאה שהיא עליונה ותהיה בניינה י״ס ממש בסוד או״א ויחזיר בה פב״פ עם ז״א ובכן לא ישלטו עונות התחתונים עד מקום ההוא אחר שלא ניבנית ע״י הזכר ז״א כמו רחל רק ע״י או״א עצמן ותשאר שלימה לעולם ועד ולא תהא הלוך וחסר בעת הפגם כמו רחל. וז״ס ראיתי את העם הזה והנה עם קשה עורף הוא ר״ל כי הגיע הפגם שלהם גם אל לאה שהיא קשר תפילין של ראש במקום העורף כנ״ל וז״ש כי עם קשה עורף הוא. והנה מה שגרם זה הוא לסבת היות לאה נקודה א׳ בלבד שהיא אחוריים דמל׳ דתבונה ואינה בת י״ס כרחל וגם ברחל אע״פ שיש בה י״ס כיון שבאו לה ט׳ תחתונים ע״י תוס׳ כנ״ל הם מסתלקים בעת הפגם לכן הניחה לי ואמחה את שמם שהיא רחל שם שלהם כי היא אמם והם בניה נאחזין במלכות רחל הנקרא ש״ס כנודע. והנה זה השם איננו שם הגדול העליונה שעל השמים רק התחתונה שהיא מתחת ז״א הנקרא שמים והנה

היא רחל כנודע ואז אתקן ואבנה את לאה ע״י או״א בנין שלם י״ס גמורות ולא תוכל עוד ליהרוס בעון התחתונים וע״כ ואעשך לגוי גדול כי בני ישראל בהיותם מבחי׳ נ״ה של ז״א הנקרא בני יששראל כנודע כי ישראל הוא ז״א ת״ת ובניו הם נ״ה ולכן פגם מעשיהם פוגם עד שם ומסלק האורות אבל עתה שהוא בחי׳ לאה ד׳ דאחד רבתי כנודע בסוד פ׳ וראית את אחורי לכן תמיד תהיה לגוי גדול בלי הפסק ופגם כאשר יתוקן לאה ע״ד הנ״ל. והנה משה שהוא מלאה ביאורו הוא כי הנה דעת דז״א מצד אמא בא מלובש ביסוד תבונה ומדעת זה היה משה והנה כנגדו בעורף היא לאה מלכות דתבונה ונמצא כי צדקו כל מאמרי הזהר כי משה סוד הדעת ומיסוד אמא ומסוד המלכות ר״ל מלכות של אמא והכל א׳ ונמצא כי כל כונת מאציל העליון היה לבטל כל מציאות נוק׳ דז״א התחתונה רחל ולעשות נוקבא חדשה אל ז״א מצד בחי׳ זו הד׳ עליונה לאה כלולה מי״ס גמורות. וכבר ארז״ל כי כבר נתקיימה ברכה זו בזרעו של משה שנאמר ובני רחביה רבו למעלה ראש למעלה מס׳ רבוא. והענין כי הנה ישראל גרמו שמלכות התחתונה רחל תחזור בבחינה נקודה א׳ ונסתלקו ט״ס שבאו בסוד תוס׳ ונשאר כתר שלה לבד נקודה אחת גם גרמו בז״א עצמו שנסתלקו ג״ר שבו שבאו בסוד תוס׳ ולא נשאר בו רק ו״ק שבו לבד שבאו בעת האצילות בסוד שורש ועיקר כנ״ל. והנה אלו הו״ק הם סוד ס״ר כנודע ובני משה רבו למעלה מאלו הס״ר שהם ו״ק דז״א [הגהה - נלעד״ח שזהו כוונת הפסוק שש מאות אלף רגלי העם אשר אנכי בקרבו ר״ל כי משה יסוד דאבא המלובש תוך ז״א שהוא ו״ק שהם אותם הס׳ רבוא ואנכי בקרבו דייקא], ועלו למעלה והיו במלכות העליונה לאה העומדת למעל׳ באחורי הדעת של ז״א למעלה מו״ק ואז נבנית ג״כ לאה בסוד פרצוף שלם ע״ד רחל כמו שחשב לעשות כמ״ש על ואעשך לגוי גדול וכמ״ש אצלינו במ״א איך לאה נעשית ג״כ פרצוף גמור ושלם אע״פ שלא היה שרשם רק נקודה אחת שהיא מלכות דתבונה לבד. וז״ש וראית את אחורי ופני לא יראו כי הנה הש״י חשב לבטל כל בחי׳ רחל התחתונה לסבה הנ״ל כי בכל עת שחוטאין ישראל הנאחזין בה נפגמת ונחסרת ונשארת בסוד נקודה לבד כי מסתלקים ט״ס תחתונים ובהבנות לאה ע״י או״א כי גם היא אינה רק נקודה א׳ שהיא מלכות דתבונה ובהבנותה בת י״ס גמורות יתבטל רחל התחתונה ואז בני משה הבאים ממנה יהיו לגוי גדול כי אז לא יגיע שום פגם להחסירה כנ״ל וחשב לסבה זו לתקן ולבנות את לאה הנקרא אחורי דז״א בסוד ד׳ קשר של תפילין כמארז״ל ואח״כ להחזירה פב״פ עם ז״א ומשה לא רצה בכך והקב״ה שמע אליו וקיים דבריו ודברי משה עבדו ונתקיימו שתיהן ולא מחה את רחל תחתונה וגם את לאה זו עליונה שהיתה אז נקודה אחת בלבד תיקנה בי״ס בפרצוף גמור אבל לא החזירה פב״פ וז״ס וראית את אחורי זהו קשר של תפילין שנתקן. ואמנם ופני שהוא החזרת פב״פ עם ז״א לא יראו ולא יהיה כך. אמר עוד ואפן וארד מן ההר ושני לוחות וגו׳ כי כאשר ירדתי מן ההר ראיתי והסתכלתי הפגם הגדול שעשיתם בין בזכר בין בנקבה. וכנגד פגם שבזכר אמר ואפן וארד ושתי לוחות הברית על שתי ידי פירוש כי חזר ז״א להיות בסוד ו״ק בלבד ובזה נמצא כי ב׳ לוחות הברית שהם בחי׳ נ״ה של ז״א אשר באו לז״א בסוד תוס׳ כמ״ש ע״פ כונן שמים בתבונה כי נתעלו חג״ת ונעשו חב״ד ונתעלו נה״י ונעשו חג״ת ונעשו לז״א נה״י חדשים מצד התבונה ונשלם לי״ס ועתה חזרו הנ״ה שבאו בסוד תוס׳ מצד התבונה ונתעלו למעלה במקומם בתבונה עליונה. באופן שמה שהיו אלו נ״ה תחת החג״ת שהם בחי׳ ידים עלו למעלה מחג״ת והיא למעלה מו״ק הז״א בתבונה וז״ס ושתי לוחות הברית נסתלקו על שתי ידי שהם חג״ת דז״א ידים העליונים וכנגד הפגם שעשו ברחל נוקבא דז״א אמר וארא והנה חטאתם לה׳ אלהיכם ולא אמר אלהינו כי משה הוא עליון בלאה ובני ישראל למטה ברחל הנקרא אלהיכם שלכם כמ״ש בזוהר

בכל משנה תורה כתיב אלהיך ולא אלהינו כנגד הנוקבא רחל והנה העון הזה הוא שעשיתם לכם עגל מסכה פי׳ כי הש״י לא אמר לי רק מה שפגמתם בזכר שנקרא פגם ההוא מסכה בסוד הנ״ל שהם כחות טמאים הזכרים אשר ע״כ הקב״ה היה רוצה למחות את שמם כנ״ל. ואמנם אני וארא עתה כי גם חטאתם במלכות תחתונה אלהיכם הנקרא רחל ולא רציתי ח״ו שימחה את שמה ותיקונה כנ״ל לכן ואתנפל לפני ה׳ מ׳ יום אז בעת ההיא אמר ה׳ לי פסל לך שני לוחות אבנים כראשונים שהם מצד המלכות תחתונה רחל הנקרא לוחות אבנים. ע״כ.

(ו) וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל נָסְעוּ מִבְּאֵרֹת בְּנֵי יַעֲקָן מוֹסֵרָה שָׁם מֵת אַהֲרֹן וַיִּקָּבֵר שָׁם וַיְכַהֵן אֶלְעָזָר בְּנוֹ תַּחְתָּיו:(ז) מִשָּׁם נָסְעוּ הַגֻּדְגֹּדָה וּמִן הַגֻּדְגֹּדָה יָטְבָתָה אֶרֶץ נַחֲלֵי מָיִם:(ח) בָּעֵת הַהִוא הִבְדִּיל יְהוָה אֶת שֵׁבֶט הַלֵּוִי לָשֵׂאת אֶת אֲרוֹן בְּרִית יְהוָה לַעֲמֹד לִפְנֵי יְהוָה לְשָׁרְתוֹ וּלְבָרֵךְ בִּשְׁמוֹ עַד הַיּוֹם הַזֶּה:(ט) עַל כֵּן לֹא הָיָה לְלֵוִי חֵלֶק וְנַחֲלָה עִם אֶחָיו יְהוָה הוּא נַחֲלָתוֹ כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לוֹ:(י) וְאָנֹכִי עָמַדְתִּי בָהָר כַּיָּמִים הָרִאשֹׁנִים אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לָיְלָה וַיִּשְׁמַע יְהוָה אֵלַי גַּם בַּפַּעַם הַהִוא לֹא אָבָה יְהוָה הַשְׁחִיתֶךָ:(יא) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי קוּם לֵךְ לְמַסַּע לִפְנֵי הָעָם וְיָבֹאוּ וְיִירְשׁוּ אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי לַאֲבֹתָם לָתֵת לָהֶם:

(יב) וְעַתָּה יִשְׂרָאֵל מָה יְהוָה אֱלֹהֶיךָ שֹׁאֵל מֵעִמָּךְ כִּי אִם לְיִרְאָה אֶת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לָלֶכֶת בְּכָל דְּרָכָיו וּלְאַהֲבָה אֹתוֹ וְלַעֲבֹד אֶת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכָל לְבָבְךָ וּבְכָל נַפְשֶׁךָ:(יג) לִשְׁמֹר אֶת מִצְוֹת יְהוָה וְאֶת חֻקֹּתָיו אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְּךָ הַיּוֹם לְטוֹב לָךְ:(יד) הֵן לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ הַשָּׁמַיִם וּשְׁמֵי הַשָּׁמָיִם הָאָרֶץ וְכָל אֲשֶׁר בָּהּ:(טו) רַק בַּאֲבֹתֶיךָ חָשַׁק יְהוָה לְאַהֲבָה אוֹתָם וַיִּבְחַר בְּזַרְעָם אַחֲרֵיהֶם בָּכֶם מִכָּל הָעַמִּים כַּיּוֹם הַזֶּה:(טז) וּמַלְתֶּם אֵת עָרְלַת לְבַבְכֶם וְעָרְפְּכֶם לֹא תַקְשׁוּ עוֹד:(יז) כִּי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם הוּא אֱלֹהֵי הָאֱלֹהִים וַאֲדֹנֵי הָאֲדֹנִים הָאֵל הַגָּדֹל הַגִּבֹּר וְהַנּוֹרָא אֲשֶׁר לֹא יִשָּׂא פָנִים וְלֹא יִקַּח שֹׁחַד:(יח) עֹשֶׂה מִשְׁפַּט יָתוֹם וְאַלְמָנָה וְאֹהֵב גֵּר לָתֶת לוֹ לֶחֶם וְשִׂמְלָה:(יט) וַאֲהַבְתֶּם אֶת הַגֵּר כִּי גֵרִים הֱיִיתֶם בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם:(כ) אֶת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ תִּירָא אֹתוֹ תַעֲבֹד וּבוֹ תִדְבָּק וּבִשְׁמֹו תִּשָּׁבֵעַ:(כא) הוּא תְהִלָּתְךָ וְהוּא אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר עָשָׂה אִתְּךָ אֶת הַגְּדֹלֹת וְאֶת הַנּוֹרָאֹת הָאֵלֶּה אֲשֶׁר רָאוּ עֵינֶיךָ:(כב) בְּשִׁבְעִים נֶפֶשׁ יָרְדוּ אֲבֹתֶיךָ מִצְרַיְמָה וְעַתָּה שָׂמְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ כְּכוֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם לָרֹב:

אמרו חכמים אין **ועתה** אלא תשובה (מדרש בראשית רבה פרשה כא פס׳ ו) ושואל החת״ס והיכן רמוזה כאן התשובה ותירץ על פי מה שאמרו ״בכל עת יהיו בגדיך לבנים״ וכו׳ נמצא שצריך לעשות תשובה **עתה** היינו בכל עת. ובדרך סוד אפשר להמתיק שהרי ידוע שהמלכות נקראת עת כידוע מפסוק (תהלים א) ״אשר פריו יתן בעתו״ בעת ו׳ אות ו׳ של **ועתה** זו הת״ת ואות ה׳ של **ועתה** זו הבינה והיא הנקראת תשובה והיא הנקראת **יראת הרוממות** ו**תשובה מאהבה** וזו הדרישה של מרע״ה**ועתה ישראל** הנני מצווה אותך לעשות תשובה. וכיצד היא דרך התשובה? ראשית לשוב מיראה וזו תשובה תתאה וזו תשובת הבאה מיראת העונש ושורשה במלכות הנקראת מה ומשם תעלו אל התשובה הבאה מלימוד התורה וזו הנקראת יראת חטא והתורה היא בתפארת שבו שם **ידוד** ומשם תעלו אל התשובה מאהבה ששורשה בבינה הנקראת כאן **אלהיך**. ואמר **שאל מעמך** זה הציווי לעלות ולהתעלות בדרכי התשובה ולחפש איך לשוב גם על אבק עבירות ולהיות מוסיף והולך ממדרגה של מלכות הנקראת **כי** כ׳נסת י׳שראל אל הבינה הנקראת **אם** אם וזה הוא הפשט

במילים **ליראה את** תשובה תתאה הבאה מיראת העונש ושורשת במל' הנקראת את **ידוד** יראת חטא כנ"ל **אלהיך** תשובה מאהבה כנ"ל וכן **ללכת בכל דרכיו** מה הוא רחום וכו' **ולאהבה אתו** וכן לאהֵב אותו על אחרים **ולעבד את ידוד אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך** בדבקות.

לשמר את מצות ידוד אלו מ"ע ומל"ת **ואת חקתיו** גזרות סייגים ותקנות שגדרו חכמים צדיקי הדור **אשר** אלו מנהגים טובים שבנ"א מאשרים אותם **אנכי** זו תפלה בכוונה **מצוך היום** זו מדרגת מרע"ה פני חמה **לטוב לך** בעולם הזה והבא.

הן לידוד אלהיך השמים ושמי השמים הארץ וכל אשר בה. כתב בספר הציוני "הן לה' אלקיך השמים ושמי השמים וגו.'**בפסוק זה כמוס וחתום סוד הספירות וסוד השי"ת הכולל כל הנסתרות** כי כל הספירות והמספרים אינן כי אם י' וכן מאל"ף ועד י' מספרם נ"ה. והנה ה"ן אין להם זוג באותיות אט בח גז דו ה יץ כף לע מם נ'. לומר לך שאין להם זוג ודי למבין ראיתי לבאר הנה קמעא מסוד שם המיוחד שהוא יהו"ה כתבו בעלי סוד הנקודות כי י"ה נחלק לתנועה ו"ה לפעולה נבאר בענין הה' כי כמו שהתנועה ההכרחית ויסוד כל העיגולים מיוסד על הה' והיא עין העיגול באמת כי אב גד חשבונו י' ומיד ה' הרי י"ה שבאמצע הגלגל. נמצא ניכר כח הה' וכן בסוף הגלגל אב גד הו זח ט מתגלגלים על ה' כי חשבונם מ"ה ומשם והלאה מתגלגל כל אלפא ביתא בדרך זה נ"ה ע"ה ק"ה קמ"ה קצ"ה רנ"ה שכ"ה ת"ה תצ"ה תקצ"ה תשצ"ה תתרצ"ה תתתרצ"ה ובחזרת הגלגל ישוב לו' כי לעולם הגלגל חוזר וסובב על הו' רוצה לומר כי הה' היא הנקודה והיא המניעה והגלגל הוא הו' כי ו' חלקים ישיבו הגלגל שלם. והוא קרוב לה'. ואל תשיב עלי מאמר שהה' פעולתה נעלמת עד הגיעה לאות ט'. זהו מפני כי עדיין אין הגלגל סובב וחלקיו הם מהגלגל ר"ל אחרי שהה' היא העיקר. והמניעה א"כ יקדימנה. ומתרץ. לא אחרי שאין עיקרה ידוע עד שתגיע לאות ט' אז ניכר שאין לה' זוג כי אט בח כל זווג וזוג הוא י' ו ה' נשארה וכן יצ כף ל"ע מ"ס נ' נשארה. ואין הגלגל שלם עד שיגיע לט' בסוד הנקודה תמצא ושם מובן למשכיל. עוד מצאתי בשם מקובל אחד ז"ל. כי כלל כל המציאות הוא הו' וכיון שרומז לכל המציאות הרי כל המציאות בכלל וגם העליונות מיוחדות יחוד גמור אמיתי וכיון שכן הוא נקוט האי כללא בידך כל מקום שתראה ב' אז רמז עליה כאילו הרמז על שלשתם. ע"כ אני אומר כי ה' של ה"ן רומז לב' שהיא ה' ראשונה של השם. וה-ן' פשוטה רמז להמשכת כל האצילות מב' עד הע' כמו שאמרו חז"ל נ' כפופה נ' פשוטה נ' כפופה קודם המשכת האצילות נ' פשוטה אחר המשכת והתפשטות האצילות. אי נמי ה' של ה"ן רומז לע' שהיא ה' אחרונה של שם והנה רמז להמשכת שפע הבא מהע' אל כל בי"ע לקיימם ולפרנסם א"כ ירמוז לכל אבי"ע.

כתב הרקאנאטי "הן ליי' אלהיך השמים ושמי השמים הארץ וכל אשר בה. השמים העליונים הנזכרים בפרשת בראשית שמי השמים הנאצלים מהם הנראים לנו הארץ היא ארץ חפץ זהו דעת חכמי הקבלה. ולולי שאני ירא לחלוק עליהם הייתי מפרש ההפך. ראיה לדברי "הנה השמים ושמי השמים לא יכלכלוך (מלכים א' ח' כז'). ותאנא דבי אליהו ושמי השמים העליונים שמים התחתונים גם בדברי רז"ל יציבא בארעא וגיורא בשמי שמייא. וכל רמז לצדיק אשר בארץ הנזכרת.

רק באבתיך חשק ידוד לאהבה אותם ויבחר בזרעם אחריהם בכם מכל העמים כיום הזה כתב בספר הציוני "רק באבותיך חשק ה'. זהו שאמר בש"צ שחיבור הספירות

והיחוד והשלימות הוא ע״י אברהם יצחק ויעקב. וע״י הבניינים שבנו שלשתן נמצא שהש״י מתאחד ע״י האבות והצינורות שקלקל אדם הראשון ונתפרדו ע״י נתאחדו ונתחברו ע״י אברהם יצחק ויעקב וזהו כוונת המשורר ״מציון מכלל יופי אלקים הופיע״. כלומר אחר שתקנו האבות הצינורות באיזו מקום הוא חבור הספירות במלכות והיחוד הוא הספירה הנקראת ציון ולפיכך מציון מכלל יופי אלקים הופיע. לפיכך אביר יעקב שהוא שלישי לאבות. והמבין סוד עיקרים הללו יבין סוד **רק באבותיך חשק ה׳ לאהבה אותם**. חשק מממש והוא הסוד חש״ק (חל״ם שב״א קמ״ץ) ארץ אשר ה׳ אלקיך דורש אותה תמיד והלא כל הארצות הוא דורש שנא׳ (איוב לח, כו) ״להמטיר על ארץ לא איש״. כביכול אינו דורש אלא אותה וע״י דרישה וחקירה שדורש אותה דורש כל הארצות. דתניא א״ר חייא כולי עלמא לא שתיא אלא מתמצית ארעא קדישא וכד אתפקדא איהי איתפקד כולי עלמא. כי בהתברך ארץ ישראל הנקרא ארץ החיים וקו האמצעי נתברכו שאר הארצות שסביבותיה. כי ממקורה ישתו כולם. כמו בפסוק כי שמך נקרא על עירך ועל עמך. וכמו שיעקב באמצע האבות. כך ירושלים באמצע הישוב. ועל זה נאמר (יחזקאל ה, ה) ״זאת ירושלים בתוך הגוים שמתיה וסביבותיה ארצות״. משל למה הדבר דומה לבעל שדות שיש לו שדה בעל וסביבותיה כמה שדות אם בא להשקות אמצעי אי אפשר שלא ישקה השדות אשר סביבותיה. ובמדרש של רשב״י מראשית השנה ועד אחרית שנה הה״ד צדק ילין בה (ועתה מרצחים) דבה אשתכח גזרי דינא יתיר משאר ארצות ואתרא ולזמנא דאתי אשתכח בה עינא חד דרחמי עינא דעתיקא הה״ד ״וברחמים גדולים״ מאי גדולים אית רחמי ואית רחמי, דעתיק עתיקי אינון אקרי רחמים גדולים דזעיר אפי״ן איקרי רחמים סתם. משום דאית בה ימינא ושמאלא דינא ורחמי. ובגין כך וברחמים גדולים דעתיק יומין:

ומלתם את ערלת לבבכם וערפכם לא תקשו עוד. כתב הרב **שפתי כהן** יאמר אף על פי שהקב״ה חשק באבותיכם והם רמוזים באילן ובחר בכם ואתם קודש שנאמר (ירמיה ב׳, ג׳) קודש ישראל לה׳, ואמר כי לי בני ישראל כמו שאמר בתרומה לי שנאמר (שמות ל״ד, ד׳) ויקחו לי תרומה, לומר שאתם תרומה של עולם, עם כל זה יש לכם ערלה, לפי שכל הדורות באו מאדם הראשון והוא היה מושך בערלתו ומחמתו באה לכם הערלה, זהו לבבכם רמז על אדם שהוא היה הלב לזה צריכין אתם למילה, ואמר לבבכם כי היה לו לומר לבכם שהוא יצר הרע כי יצר הטוב אין לו שום ערלה, אבל מאחר שבאו מכוחו של אדם אפילו הטוב יש לו ערלה. עוד אמר ומלתם את ערלת הזהירם על שעת הזיווג שלא יהרהרו שום הרהור כמו בני תשע מדות, כי יצאו הבנים עזים וקשי עורף, ערלה עם הכולל בגימטריא אשה:

כי ידוד אלהיכם הוא אלהי האלהים ואדני האדנים האל הגדל הגבר והנורא אשר לא ישא פנים ולא יקח שחד, עשה משפט יתום ואלמנה ואהב גר לתת לו לחם ושמלה. כתב הרב **שפתי כהן** לפי שאמר וערפכם לא תקשו אמר לפי שהשם הוא אלהי האלהים לזה אני מצוה אתכם שלא תקשו ערפכם לפי שהוא אלהי האלהים שהן המלאכים שהם נקראים בני האלהים. וכן אמר במדרש (ילקוט רמז תתנ״ו) הראשון קודש והשני חול, ואדוני האדונים, שהוא אדון על כל השרים שהן אדונים והיה לו לומר ואדון האדונים ואמר אדוני לפי שגבוה מעל גבוה שומר וגבוהים עליהם. האל פירוש בעל היכולות כולם, הגדול ולו יאות כל המהלל כמה דאיתמר (תהלים מ״ח, ב׳) גדול ה׳ ומהולל מאד, הגבור שהוא רם על כל רמים ומתגאה על כל

גאים ומתגבר על כל גבורים, לפי שכל הגבורים הגבורה היא מושאלת בידם מה שאין כן בהקב״ה. אם כן לו נאה להקרא גבור, והנורא לפי שהוא מוחל וסולח שנאמר (שם ק״ל, ד׳) כי עמך הסליחה למען תורא. או פירוש נורא שיראים להללו לפי שאין קץ למהללו, שנאמר (שמות ט״ו, י״א) נורא תהלות, ואומר (תהלים ס״ה, ב׳) לך דומיה תהלה. האל שהוא נעלם בספירות והוא הנותן להם כח והוא הנותן להם נשמה שנאמר (נחמיה ט׳, ו׳) ואתה מחיה את כולם והוא הנעלם בשם מחי״ה, ברוך הוא וברוך שמו שהוא יו״ד ה״י ואי״ו ה״י, הנעלם אל, בגימטריא מחיה, לזה האל בה׳ הידיעה, הגדול רבא אילנא ותקיף. או גדול בעולם המלאכים, גבור בעולם הגלגלים, נורא בעולם השפל ששם יש צורך למורא שנאמר (איוב ל״ז, כ״ד) לכן ייראוהו אנשים. אשר לא ישא פנים, לא יעלה על דעתך לומר הואיל ובחר בכם או בשביל שחשק באבותיכם שהם הם המרכבה שישא לכם פנים. ולא יקח שוחד לומר שעשיתם הרבה מצוות ועסקתם בתורה אם עשיתם עבירה אחת שינכה מצוה אחת מהמצוות, הקב״ה אינו לוקח מצוה בעבירה אלא מעניש על העבירה כפי עשייתה כמו שאמר על פסוק (תהלים ס״ב, י״ג) ולך ה׳ חסד כי אתה תשלם לאיש כמעשהו, ושומר לו שכר המצוה שנאמר (שמות ל״ד, ז׳) נוצר חסד לאלפים. ע״כ.

ולי הקטן נראה בס״ד שהפסוק בנוי כמן חומר על הספירות: **כי** זו השכינה **ידוד** ז״א **אלהיכם** בינה **הוא** חכמה **אלהי האלהים** כתר כי הכתר מעל חו״ב שהם מעל זו״ן **ואדני האדנים** כנ״ל רק באל הוא בג״ר ואדון בז״ת וחוזר ומתאר את זו״ן הנקרא **האל**ואמר **הגדל** חסד **הגבר** גבורה **והנורא** ת״ת **אשר לא ישא פנים** נצח **ולא יקח שחד** הוד, **עשה משפט יתום** יסוד **ואלמנה**מלכות **ואהב גר** זה גר צדק **לתת לו לחם** אור פנימי **ושמלה** ומקיף. הגר אחוז במל׳ אור הנפש ונפשו נמוכה ולכן **ואהבתם את הגר כי גרים הייתם בארץ מצרים. את ידוד אלהיך תירא** פסוק זה ממטה למעלה היראה במל׳ הנקראת את **אתו תעבד** זה עמל התורה **ובו תדבק** ובשמו תשבע׃(כא) הוא תהלתך והוא אלהיך אשר עשה אתך את הגדלת ואת הנוראת האלה אשר ראו עיניך.

הנה הבאור לפי מה שכתב בספר **שפתי כהן** את ה׳ אלהיך תירא. אמרו ז״ל (פסחים כ״ב ע״ב) את לרבות תלמידי חכמים. זהו במורא, אבל בעבודה אותו תעבוד, ולזה לא אמר ואותו בואי״ו אלא אותו בלא ואי״ו שאינו חוזר לעיל. אתו חסר כאילו אמר את ואי״ו שהוא אחד, תעבד חסר כתיב, לומר לא כמו הכומרים שהן אדוקים יומם ולילה אחר תועבתם, כי לא תוהו בראה, אבל יהיה דבקות מחשבתך בשעת מלאכתך בו. אמרו חז״ל (במדבר רבה כ״ב, א׳) ובו תדבק וכי אפשר לידבק בשכינה והא כתיב (דברים ד׳, כ״ד) כי ה׳ אלהיך אש אוכלה. אלא זה המשיא בתו לתלמיד חכם או עושה פרקמטיא לתלמיד חכם. ואפשר עוד לומר ובו תדבק שאם אתה עובד אותו וכל מחשבתך בו יזדכך גופך עד שיהיה באפשרות שתדבק בו, ולזה לא אמר ובו הדבק אלא תדבק לעתיד ותהנה מזיו השכינה, זהו ובשמו תשבע תשבע ותשמח מזיוה של שכינה, ובשמו בגימטריא ושמח, וכאילו אמר ובו תדבק ותשמח ותשבע מהשבעתו. יראה כי רמז כאן ארבעה דברים, מורא ועבודה ודיבוק ושבועה, כנגד ארבע אותיות הוי״ה, מורא נגד ה׳ אחרונה ששם היא היראה כנגדה, ועבודה נגד הוא״ו, אתו תעבוד את ואי״ו תעבוד, ועל זה רמזו ז״ל (תענית ב׳.) איזו היא עבודה שבלב זו תפילה שצריך לחבר עבודה עם לב. והדיבוק בה׳ ראשונה שהיא צרור החיים ואז יהיה שמו שלם עמו, שבחיבור הה״א מתחברת היו״ד ואז יאירו שבעת הנרות והבן:

וזהו **הוא תהלתך והוא אלהיך**, הוא תהלתך בה״א ראשונה (בינה) ששם היא התהלה והיו״ד כלולה בה״א, **והוא אלהיך** ה״א אחרונה (מלכות) והוא״ו כלולה בה, **אשר עשה את הגדולות**, הוא על ידי הבינה, ואת הנוראות, על ידי המלכות, כי על ידי שניהם היתה יציאת מצרים שנאמר (שמות י״ג, י״ח) וחמושים עלו בני ישראל, על ידי החמישים שהוא הבינה, ונאמר (במדבר כ׳, ט״ז) וישלח מלאך ויוציאנו ממצרים, הוא המלכות שהיא נקראת מלאך, המלאך הגואל, וזהו שהבטיחו הקב״ה ליעקב ואמר ״אנכי ארד עמך מצרימה ואנכי אעלך״, שתי פעמים אנכי, ולזה בשבעים נפש ירדו אבותיך שירדה עמהם השבעה, ולזה היה בהם הריבוי, וזה שאמר ונשב במצרים ימים רבים, לומר אחר שהיתה עמנו שכינה עילאה ותתאה זהו ימים מ״י וי״ם, רבים, נעשו רבים, כמו רבי המלך (ירמיה מ״א, א׳) לשון גדולה ומעלה, וכן אמרו חז״ל (ספרי כי תבוא ה׳) ויהי שם לגוי גדול מלמד שהיו ישראל מצוינין שם לגוי גדול, ולזה היה הריבוי ששה בכרס אחד שהוא בהסכמת הששה העליונות)ו״ק(עם הכרס. ועתה שמך ה׳ אלהיך ככוכבי השמים לרוב, לרב כתיב שהם מביטים על הכוכבים כמו שאמר לאברהם הבט נא השמימה וספור הכוכבים, ואמרו ז״ל (בראשית רבה מ״ד, י״ב) אין הבטה אלא מלמעלה למטה מלמד שעילהו על הכוכבים.

פרק יא

(א) וְאָהַבְתָּ אֵת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְשָׁמַרְתָּ מִשְׁמַרְתּוֹ וְחֻקֹּתָיו וּמִשְׁפָּטָיו וּמִצְוֹתָיו כָּל הַיָּמִים:(ב) וִידַעְתֶּם הַיּוֹם כִּי לֹא אֶת בְּנֵיכֶם אֲשֶׁר לֹא יָדְעוּ וַאֲשֶׁר לֹא רָאוּ אֶת מוּסַר יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֶת גָּדְלוֹ אֶת יָדוֹ הַחֲזָקָה וּזְרֹעוֹ הַנְּטוּיָה:(ג) וְאֶת אֹתֹתָיו וְאֶת מַעֲשָׂיו אֲשֶׁר עָשָׂה בְּתוֹךְ מִצְרַיִם לְפַרְעֹה מֶלֶךְ מִצְרַיִם וּלְכָל אַרְצוֹ:(ד) וַאֲשֶׁר עָשָׂה לְחֵיל מִצְרַיִם לְסוּסָיו וּלְרִכְבּוֹ אֲשֶׁר הֵצִיף אֶת מֵי יַם סוּף עַל פְּנֵיהֶם בְּרָדְפָם אַחֲרֵיכֶם וַיְאַבְּדֵם יְהוָה עַד הַיּוֹם הַזֶּה:(ה) וַאֲשֶׁר עָשָׂה לָכֶם בַּמִּדְבָּר עַד בֹּאֲכֶם עַד הַמָּקוֹם הַזֶּה:(ו) וַאֲשֶׁר עָשָׂה לְדָתָן וְלַאֲבִירָם בְּנֵי אֱלִיאָב בֶּן רְאוּבֵן אֲשֶׁר פָּצְתָה הָאָרֶץ אֶת פִּיהָ וַתִּבְלַע אֹתָם וְאֶת בָּתֵּיהֶם וְאֶת אָהֳלֵיהֶם וְאֵת כָּל הַיְקוּם אֲשֶׁר בְּרַגְלֵיהֶם בְּקֶרֶב כָּל יִשְׂרָאֵל:(ז) כִּי עֵינֵיכֶם הָרֹאֹת אֵת כָּל מַעֲשֵׂה יְהוָה הַגָּדֹל אֲשֶׁר עָשָׂה:(ח) וּשְׁמַרְתֶּם אֶת כָּל הַמִּצְוָה אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְּךָ הַיּוֹם לְמַעַן תֶּחֶזְקוּ וּבָאתֶם וִירִשְׁתֶּם אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתֶּם עֹבְרִים שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ:(ט) וּלְמַעַן תַּאֲרִיכוּ יָמִים עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְהוָה לַאֲבֹתֵיכֶם לָתֵת לָהֶם וּלְזַרְעָם אֶרֶץ זָבַת חָלָב וּדְבָשׁ:(י) כִּי הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתָּה בָא שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ לֹא כְאֶרֶץ מִצְרַיִם הִוא אֲשֶׁר יְצָאתֶם מִשָּׁם אֲשֶׁר תִּזְרַע אֶת זַרְעֲךָ וְהִשְׁקִיתָ בְרַגְלְךָ כְּגַן הַיָּרָק:(יא) וְהָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתֶּם עֹבְרִים שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ אֶרֶץ הָרִים וּבְקָעֹת לִמְטַר הַשָּׁמַיִם תִּשְׁתֶּה מָיִם:(יב) אֶרֶץ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ דֹּרֵשׁ אֹתָהּ תָּמִיד עֵינֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בָּהּ מֵרֵשִׁית הַשָּׁנָה וְעַד אַחֲרִית שָׁנָה:

(יג) וְהָיָה אִם שָׁמֹעַ תִּשְׁמְעוּ אֶל מִצְוֹתַי אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּה אֶתְכֶם הַיּוֹם לְאַהֲבָה אֶת יְדֹוָד אֱלֹהֵיכֶם וּלְעָבְדוֹ בְּכָל לְבַבְכֶם וּבְכָל נַפְשְׁכֶם:(יד) וְנָתַתִּי מְטַר אַרְצְכֶם בְּעִתּוֹ יוֹרֶה וּמַלְקוֹשׁ וְאָסַפְתָּ דְגָנֶךָ וְתִירֹשְׁךָ וְיִצְהָרֶךָ:(טו) וְנָתַתִּי עֵשֶׂב בְּשָׂדְךָ לִבְהֶמְתֶּךָ וְאָכַלְתָּ וְשָׂבָעְתָּ:(טז) הִשָּׁמְרוּ לָכֶם פֶּן יִפְתֶּה לְבַבְכֶם וְסַרְתֶּם וַעֲבַדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם:(יז) וְחָרָה אַף יְדֹוָד בָּכֶם וְעָצַר אֶת הַשָּׁמַיִם וְלֹא יִהְיֶה מָטָר וְהָאֲדָמָה לֹא תִתֵּן אֶת יְבוּלָהּ וַאֲבַדְתֶּם מְהֵרָה מֵעַל הָאָרֶץ הַטֹּבָה אֲשֶׁר יְדֹוָד נֹתֵן לָכֶם:(יח) וְשַׂמְתֶּם אֶת דְּבָרַי אֵלֶּה עַל לְבַבְכֶם וְעַל נַפְשְׁכֶם וּקְשַׁרְתֶּם אֹתָם לְאוֹת עַל יֶדְכֶם וְהָיוּ לְטוֹטָפֹת בֵּין עֵינֵיכֶם:(יט) וְלִמַּדְתֶּם אֹתָם אֶת בְּנֵיכֶם לְדַבֵּר בָּם בְּשִׁבְתְּךָ

בְּבֵיתֶךָ וּבְלֶכְתְּךָ בַדֶּרֶךְ וּבְשָׁכְבְּךָ וּבְקוּמֶךָ׃(כ) וּכְתַבְתָּם עַל מְזוּזוֹת בֵּיתֶךָ וּבִשְׁעָרֶיךָ׃(כא) לְמַעַן יִרְבּוּ יְמֵיכֶם וִימֵי בְנֵיכֶם עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְדוָד לַאֲבֹתֵיכֶם לָתֵת לָהֶם כִּימֵי הַשָּׁמַיִם עַל הָאָרֶץ.

אין **והיה** אלא לשון שמחה (גמ׳ מגילה י ע״ב) כי הכתוב מבשרנו שעם ישראל עתיד לחזור בתשובה מאהבה שמקומה בבינה הנקראת **אם** והיא **שמע תשמעו** נקראת שמיעה **אל מצותי** היינו שתקיימו אותם בכוונה הראויה הפנימית שזו מעניקה לעושה אותה את אור הנשמה הנשפע מהבינה הנקראת **אשר** והבינה משפיעה על **אנכי** המלכות והן **מצוה** ביחד בצותא, ותלכנה שתיהן יחדיו, ובאמצע יש את התפארת המקשר בין מלכות ובינה **אתכם היום** יום זו התפארת. עבודת ד׳ מתוך **לאהבה** אהבה מעלה מ״ן ומייחדת את המלכות הנקראת **את** עם התפארת **ידוד** והבינה הנקראת **אלהיכם ולעבדו בכל לבבכם** בינה ליבא **ובכל נפשכם** מלכות שם הנפש.

העלאת מ״ן ממשיכה מ״ד ולכן **ונתתי מטר** מטר הוא אור עליון היורד למטה אל **ארצכם** המלכות הנקראת ארץ והיא **בעתו**הנקראת עת מתחברת ועולה אל התפארת הנרמז כאן באות ו׳ ומקבלת שפע מיורה אריך ומלקוש ז״א ומתוך השפע הרוחני העצום בא שפע גשמי **ואספת** זו המלכות האוספת את השפע אליה את שפע **דגנך** התפארת עיין דגן **ותירשך** שפע אימא עיין תירוש **ויצהרך** ושפע אבא כי שם השמן. השפע מחיה את האורות והכלים וזה הוא **ונתתי עשב בשדך לבהמתך** היינו הכלים **ואכלת ושבעת** אלו האורות .בהמה גימ'בן שזו המלכות בחינת הכלי. כאן באה אזהרה **השמרו לכם פן יפתה לבבכם** שמא תערבו בעבודתכם פניה לאל אחר **וסרתם** ואם יש נטיה **ועבדתם אלהים אחרים** יש עבודה **והשתחויתם להם** קבלת עול זרה. ומימלא יהיה דין **וחרה אף ידוד בכם ועצר את השמים** ייפסק השפע מהתפארת למלכות **ולא יהיה מטר** לא ירד שפע**והאדמה לא תתן את יבולה** לא יהיה שפע גשמי ואז **ואבדתם מהרה מעל הארץ הטבה אשר ידוד נתן לכם** זה מביא כליה. העונש מביא הרהורי תשובה שמניעים את תהליך הנכון **ושמתם את דברי אלה על לבבכם** בינה **ועל נפשכם** מלכות**וקשרתם אתם לאות על ידכם** זו המלכות ידכה, **והיו לטוטפת בין עיניכם** בינה. וכדי שלא ייפסק השפע יש **ולמדתם אתם את בניכם לדבר בם** ללמד את הבנים לדבר בדברי תורה **בשבתך בביתך ובלכתך בדרך ובשכבך ובקומך** בכל זמן **וכתבתם על מזוזות ביתך ובשעריך** לזכרון וכך לא תפסק טובה מעם ישראל **למען ירבו ימיכם וימי בניכם על האדמה אשר נשבע ידוד לאבתיכם לתת להם כימי השמים על הארץ.**

(כב) כִּי אִם שָׁמֹר תִּשְׁמְרוּן אֶת כָּל הַמִּצְוָה הַזֹּאת אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּה אֶתְכֶם לַעֲשֹׂתָהּ לְאַהֲבָה אֶת יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם לָלֶכֶת בְּכָל דְּרָכָיו וּלְדָבְקָה בּוֹ׃(כג) וְהוֹרִישׁ יְהוָה אֶת כָּל הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה מִלִּפְנֵיכֶם וִירִשְׁתֶּם גּוֹיִם גְּדֹלִים וַעֲצֻמִים מִכֶּם׃(כד) כָּל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר תִּדְרֹךְ כַּף רַגְלְכֶם בּוֹ לָכֶם יִהְיֶה מִן הַמִּדְבָּר וְהַלְּבָנוֹן מִן הַנָּהָר נְהַר פְּרָת וְעַד הַיָּם הָאַחֲרוֹן יִהְיֶה גְּבֻלְכֶם׃(כה) לֹא יִתְיַצֵּב אִישׁ בְּפְנֵיכֶם פַּחְדְּכֶם וּמוֹרַאֲכֶם יִתֵּן יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם עַל פְּנֵי כָל הָאָרֶץ אֲשֶׁר תִּדְרְכוּ בָהּ כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר לָכֶם׃(כו) רְאֵה אָנֹכִי נֹתֵן לִפְנֵיכֶם הַיּוֹם בְּרָכָה וּקְלָלָה׃(כז) אֶת הַבְּרָכָה אֲשֶׁר תִּשְׁמְעוּ אֶל מִצְוֹת יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּה אֶתְכֶם הַיּוֹם׃(כח) וְהַקְּלָלָה אִם לֹא תִשְׁמְעוּ אֶל מִצְוֹת יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וְסַרְתֶּם מִן הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּה אֶתְכֶם הַיּוֹם לָלֶכֶת אַחֲרֵי אֱלֹהִים אֲחֵרִים אֲשֶׁר לֹא

יְדַעְתֶּם׃(כט) וְהָיָה כִּי יְבִיאֲךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתָּה בָא שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ וְנָתַתָּה אֶת הַבְּרָכָה עַל הַר גְּרִזִים וְאֶת הַקְּלָלָה עַל הַר עֵיבָל׃(ל) הֲלֹא הֵמָּה בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן אַחֲרֵי דֶּרֶךְ מְבוֹא הַשֶּׁמֶשׁ בְּאֶרֶץ הַכְּנַעֲנִי הַיֹּשֵׁב בָּעֲרָבָה מוּל הַגִּלְגָּל אֵצֶל אֵלוֹנֵי מֹרֶה׃(לא) כִּי אַתֶּם עֹבְרִים אֶת הַיַּרְדֵּן לָבֹא לָרֶשֶׁת אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם נֹתֵן לָכֶם וִירִשְׁתֶּם אֹתָהּ וִישַׁבְתֶּם בָּהּ׃(לב) וּשְׁמַרְתֶּם לַעֲשׂוֹת אֵת כָּל הַחֻקִּים וְאֶת הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר אָנֹכִי נֹתֵן לִפְנֵיכֶם הַיּוֹם׃

פרק יב

(א) אֵלֶּה הַחֻקִּים וְהַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר תִּשְׁמְרוּן לַעֲשׂוֹת בָּאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַן יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבֹתֶיךָ לְךָ לְרִשְׁתָּהּ כָּל הַיָּמִים אֲשֶׁר אַתֶּם חַיִּים עַל הָאֲדָמָה׃(ב) אַבֵּד תְּאַבְּדוּן אֶת כָּל הַמְּקֹמוֹת אֲשֶׁר עָבְדוּ שָׁם הַגּוֹיִם אֲשֶׁר אַתֶּם יֹרְשִׁים אֹתָם אֶת אֱלֹהֵיהֶם עַל הֶהָרִים הָרָמִים וְעַל הַגְּבָעוֹת וְתַחַת כָּל עֵץ רַעֲנָן׃(ג) וְנִתַּצְתֶּם אֶת מִזְבְּחֹתָם וְשִׁבַּרְתֶּם אֶת מַצֵּבֹתָם וַאֲשֵׁרֵיהֶם תִּשְׂרְפוּן בָּאֵשׁ וּפְסִילֵי אֱלֹהֵיהֶם תְּגַדֵּעוּן וְאִבַּדְתֶּם אֶת שְׁמָם מִן הַמָּקוֹם הַהוּא׃(ד) לֹא תַעֲשׂוּן כֵּן לַיהוָה אֱלֹהֵיכֶם׃(ה) כִּי אִם אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם מִכָּל שִׁבְטֵיכֶם לָשׂוּם אֶת שְׁמוֹ שָׁם לְשִׁכְנוֹ תִּדְרְשׁוּ וּבָאתָ שָׁמָּה׃(ו) וַהֲבֵאתֶם שָׁמָּה עֹלֹתֵיכֶם וְזִבְחֵיכֶם וְאֵת מַעְשְׂרֹתֵיכֶם וְאֵת תְּרוּמַת יֶדְכֶם וְנִדְרֵיכֶם וְנִדְבֹתֵיכֶם וּבְכֹרֹת בְּקַרְכֶם וְצֹאנְכֶם׃(ז) וַאֲכַלְתֶּם שָׁם לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וּשְׂמַחְתֶּם בְּכֹל מִשְׁלַח יֶדְכֶם אַתֶּם וּבָתֵּיכֶם אֲשֶׁר בֵּרַכְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ׃(ח) לֹא תַעֲשׂוּן כְּכֹל אֲשֶׁר אֲנַחְנוּ עֹשִׂים פֹּה הַיּוֹם אִישׁ כָּל הַיָּשָׁר בְּעֵינָיו׃(ט) כִּי לֹא בָאתֶם עַד עָתָּה אֶל הַמְּנוּחָה וְאֶל הַנַּחֲלָה אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לָךְ׃(י) וַעֲבַרְתֶּם אֶת הַיַּרְדֵּן וישַׁבְתֶּם בָּאָרֶץ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם מַנְחִיל אֶתְכֶם וְהֵנִיחַ לָכֶם מִכָּל אֹיְבֵיכֶם מִסָּבִיב וישַׁבְתֶּם בֶּטַח׃(יא) וְהָיָה הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם בּוֹ לְשַׁכֵּן שְׁמוֹ שָׁם שָׁמָּה תָּבִיאוּ אֵת כָּל אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּה אֶתְכֶם עוֹלֹתֵיכֶם וְזִבְחֵיכֶם מַעְשְׂרֹתֵיכֶם וּתְרוּמַת יֶדְכֶם וְכֹל מִבְחַר נִדְרֵיכֶם אֲשֶׁר תִּדְּרוּ לַיהוָה׃(יב) וּשְׂמַחְתֶּם לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אַתֶּם וּבְנֵיכֶם וּבְנֹתֵיכֶם וְעַבְדֵיכֶם וְאַמְהֹתֵיכֶם וְהַלֵּוִי אֲשֶׁר בִּשְׁעָרֵיכֶם כִּי אֵין לוֹ חֵלֶק וְנַחֲלָה אִתְּכֶם׃(יג) הִשָּׁמֶר לְךָ פֶּן תַּעֲלֶה עֹלֹתֶיךָ בְּכָל מָקוֹם אֲשֶׁר תִּרְאֶה׃(יד) כִּי אִם בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה בְּאַחַד שְׁבָטֶיךָ שָׁם תַּעֲלֶה עֹלֹתֶיךָ וְשָׁם תַּעֲשֶׂה כֹּל אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּךָּ׃(טו) רַק בְּכָל אַוַּת נַפְשְׁךָ תִּזְבַּח וְאָכַלְתָּ בָשָׂר כְּבִרְכַּת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר נָתַן לְךָ בְּכָל שְׁעָרֶיךָ הַטָּמֵא וְהַטָּהוֹר יֹאכְלֶנּוּ כַּצְבִי וְכָאַיָּל׃(טז) רַק הַדָּם לֹא תֹאכֵלוּ עַל הָאָרֶץ תִּשְׁפְּכֶנּוּ כַּמָּיִם׃(יז) לֹא תוּכַל לֶאֱכֹל בִּשְׁעָרֶיךָ מַעְשַׂר דְּגָנְךָ וְתִירֹשְׁךָ וְיִצְהָרֶךָ וּבְכֹרֹת בְּקָרְךָ וְצֹאנֶךָ וְכָל נְדָרֶיךָ אֲשֶׁר תִּדֹּר וְנִדְבֹתֶיךָ וּתְרוּמַת יָדֶךָ׃(יח) כִּי אִם לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ תֹּאכְלֶנּוּ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בּוֹ אַתָּה וּבִנְךָ וּבִתֶּךָ וְעַבְדְּךָ וַאֲמָתֶךָ וְהַלֵּוִי אֲשֶׁר בִּשְׁעָרֶיךָ וְשָׂמַחְתָּ לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכֹל מִשְׁלַח יָדֶךָ׃(יט) הִשָּׁמֶר לְךָ פֶּן תַּעֲזֹב אֶת הַלֵּוִי כָּל יָמֶיךָ עַל אַדְמָתֶךָ׃(כ) כִּי יַרְחִיב יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶת גְּבֻלְךָ כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר לָךְ וְאָמַרְתָּ אֹכְלָה בָשָׂר כִּי תְאַוֶּה נַפְשְׁךָ לֶאֱכֹל בָּשָׂר בְּכָל אַוַּת נַפְשְׁךָ תֹּאכַל בָּשָׂר׃(כא) כִּי יִרְחַק מִמְּךָ הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לָשׂוּם שְׁמוֹ שָׁם וְזָבַחְתָּ מִבְּקָרְךָ וּמִצֹּאנְךָ אֲשֶׁר נָתַן יְהוָה לְךָ כַּאֲשֶׁר צִוִּיתִךָ וְאָכַלְתָּ בִּשְׁעָרֶיךָ בְּכֹל אַוַּת נַפְשֶׁךָ׃(כב) אַךְ כַּאֲשֶׁר יֵאָכֵל אֶת הַצְּבִי וְאֶת הָאַיָּל כֵּן תֹּאכְלֶנּוּ הַטָּמֵא וְהַטָּהוֹר יַחְדָּו יֹאכֵלֶנּוּ׃(כג) רַק חֲזַק לְבִלְתִּי אֲכֹל הַדָּם כִּי הַדָּם הוּא הַנָּפֶשׁ וְלֹא תֹאכַל הַנֶּפֶשׁ עִם הַבָּשָׂר׃(כד) לֹא תֹאכְלֶנּוּ עַל הָאָרֶץ תִּשְׁפְּכֶנּוּ כַּמָּיִם׃(כה) לֹא תֹאכְלֶנּוּ לְמַעַן יִיטַב לְךָ וּלְבָנֶיךָ אַחֲרֶיךָ כִּי תַעֲשֶׂה הַיָּשָׁר בְּעֵינֵי יְהוָה׃(כו) רַק קָדָשֶׁיךָ אֲשֶׁר יִהְיוּ לְךָ וּנְדָרֶיךָ תִּשָּׂא וּבָאתָ אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה׃(כז) וְעָשִׂיתָ עֹלֹתֶיךָ הַבָּשָׂר וְהַדָּם עַל מִזְבַּח יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְדַם זְבָחֶיךָ יִשָּׁפֵךְ עַל מִזְבַּח יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְהַבָּשָׂר תֹּאכֵל׃(כח) שְׁמֹר וְשָׁמַעְתָּ אֵת כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּךָּ לְמַעַן יִיטַב

לְךָ וּלְבָנֶיךָ אַחֲרֶיךָ עַד עוֹלָם כִּי תַעֲשֶׂה הַטּוֹב וְהַיָּשָׁר בְּעֵינֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ׃(כט) כִּי יַכְרִית יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶת הַגּוֹיִם אֲשֶׁר אַתָּה בָא שָׁמָּה לָרֶשֶׁת אוֹתָם מִפָּנֶיךָ וְיָרַשְׁתָּ אֹתָם וְיָשַׁבְתָּ בְּאַרְצָם׃(ל) הִשָּׁמֶר לְךָ פֶּן תִּנָּקֵשׁ אַחֲרֵיהֶם אַחֲרֵי הִשָּׁמְדָם מִפָּנֶיךָ וּפֶן תִּדְרֹשׁ לֵאלֹהֵיהֶם לֵאמֹר אֵיכָה יַעַבְדוּ הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה אֶת אֱלֹהֵיהֶם וְאֶעֱשֶׂה כֵּן גַּם אָנִי׃(לא) לֹא תַעֲשֶׂה כֵן לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ כִּי כָל תּוֹעֲבַת יְהוָה אֲשֶׁר שָׂנֵא עָשׂוּ לֵאלֹהֵיהֶם כִּי גַם אֶת בְּנֵיהֶם וְאֶת בְּנֹתֵיהֶם יִשְׂרְפוּ בָאֵשׁ לֵאלֹהֵיהֶם׃

פרק יג

(א) אֵת כָּל הַדָּבָר אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּה אֶתְכֶם אֹתוֹ תִשְׁמְרוּ לַעֲשׂוֹת לֹא תֹסֵף עָלָיו וְלֹא תִגְרַע מִמֶּנּוּ׃(ב) כִּי יָקוּם בְּקִרְבְּךָ נָבִיא אוֹ חֹלֵם חֲלוֹם וְנָתַן אֵלֶיךָ אוֹת אוֹ מוֹפֵת׃(ג) וּבָא הָאוֹת וְהַמּוֹפֵת אֲשֶׁר דִּבֶּר אֵלֶיךָ לֵאמֹר נֵלְכָה אַחֲרֵי אֱלֹהִים אֲחֵרִים אֲשֶׁר לֹא יְדַעְתָּם וְנָעָבְדֵם׃(ד) לֹא תִשְׁמַע אֶל דִּבְרֵי הַנָּבִיא הַהוּא אוֹ אֶל חוֹלֵם הַחֲלוֹם הַהוּא כִּי מְנַסֶּה יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֶתְכֶם לָדַעַת הֲיִשְׁכֶם אֹהֲבִים אֶת יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם בְּכָל לְבַבְכֶם וּבְכָל נַפְשְׁכֶם׃(ה) אַחֲרֵי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם תֵּלֵכוּ וְאֹתוֹ תִירָאוּ וְאֶת מִצְוֹתָיו תִּשְׁמֹרוּ וּבְקֹלוֹ תִשְׁמָעוּ וְאֹתוֹ תַעֲבֹדוּ וּבוֹ תִדְבָּקוּן׃(ו) וְהַנָּבִיא הַהוּא אוֹ חֹלֵם הַחֲלוֹם הַהוּא יוּמָת כִּי דִבֶּר סָרָה עַל יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם הַמּוֹצִיא אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וְהַפֹּדְךָ מִבֵּית עֲבָדִים לְהַדִּיחֲךָ מִן הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר צִוְּךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לָלֶכֶת בָּהּ וּבִעַרְתָּ הָרָע מִקִּרְבֶּךָ׃(ז) כִּי יְסִיתְךָ אָחִיךָ בֶּן אִמֶּךָ אוֹ בִנְךָ אוֹ בִתְּךָ אוֹ אֵשֶׁת חֵיקֶךָ אוֹ רֵעֲךָ אֲשֶׁר כְּנַפְשְׁךָ בַּסֵּתֶר לֵאמֹר נֵלְכָה וְנַעַבְדָה אֱלֹהִים אֲחֵרִים אֲשֶׁר לֹא יָדַעְתָּ אַתָּה וַאֲבֹתֶיךָ׃(ח) מֵאֱלֹהֵי הָעַמִּים אֲשֶׁר סְבִיבֹתֵיכֶם הַקְּרֹבִים אֵלֶיךָ אוֹ הָרְחֹקִים מִמֶּךָּ מִקְצֵה הָאָרֶץ וְעַד קְצֵה הָאָרֶץ׃(ט) לֹא תאבֶה לוֹ וְלֹא תִשְׁמַע אֵלָיו וְלֹא תָחוֹס עֵינְךָ עָלָיו וְלֹא תַחְמֹל וְלֹא תְכַסֶּה עָלָיו׃(י) כִּי הָרֹג תַּהַרְגֶנּוּ יָדְךָ תִּהְיֶה בּוֹ בָּרִאשׁוֹנָה לַהֲמִיתוֹ וְיַד כָּל הָעָם בָּאַחֲרֹנָה׃(יא) וּסְקַלְתּוֹ בָאֲבָנִים וָמֵת כִּי בִקֵּשׁ לְהַדִּיחֲךָ מֵעַל יְהוָה אֱלֹהֶיךָ הַמּוֹצִיאֲךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדִים׃ (יב) וְכָל יִשְׂרָאֵל יִשְׁמְעוּ וְיִרָאוּן וְלֹא יוֹסִפוּ לַעֲשׂוֹת כַּדָּבָר הָרָע הַזֶּה בְּקִרְבֶּךָ׃(יג) כִּי תִשְׁמַע בְּאַחַת עָרֶיךָ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לְךָ לָשֶׁבֶת שָׁם לֵאמֹר׃(יד) יָצְאוּ אֲנָשִׁים בְּנֵי בְלִיַּעַל מִקִּרְבֶּךָ וַיַּדִּיחוּ אֶת יֹשְׁבֵי עִירָם לֵאמֹר נֵלְכָה וְנַעַבְדָה אֱלֹהִים אֲחֵרִים אֲשֶׁר לֹא יְדַעְתֶּם׃(טו) וְדָרַשְׁתָּ וְחָקַרְתָּ וְשָׁאַלְתָּ הֵיטֵב וְהִנֵּה אֱמֶת נָכוֹן הַדָּבָר נֶעֱשְׂתָה הַתּוֹעֵבָה הַזֹּאת בְּקִרְבֶּךָ׃(טז) הַכֵּה תַכֶּה אֶת יֹשְׁבֵי הָעִיר הַהִוא לְפִי חָרֶב הַחֲרֵם אֹתָהּ וְאֶת כָּל אֲשֶׁר בָּהּ וְאֶת בְּהֶמְתָּהּ לְפִי חָרֶב׃(יז) וְאֶת כָּל שְׁלָלָהּ תִּקְבֹּץ אֶל תּוֹךְ רְחֹבָהּ וְשָׂרַפְתָּ בָאֵשׁ אֶת הָעִיר וְאֶת כָּל שְׁלָלָהּ כָּלִיל לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ וְהָיְתָה תֵּל עוֹלָם לֹא תִבָּנֶה עוֹד׃(יח) וְלֹא יִדְבַּק בְּיָדְךָ מְאוּמָה מִן הַחֵרֶם לְמַעַן יָשׁוּב יְהוָה מֵחֲרוֹן אַפּוֹ וְנָתַן לְךָ רַחֲמִים וְרִחַמְךָ וְהִרְבֶּךָ כַּאֲשֶׁר נִשְׁבַּע לַאֲבֹתֶיךָ׃(יט) כִּי תִשְׁמַע בְּקוֹל יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לִשְׁמֹר אֶת כָּל מִצְוֹתָיו אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְּךָ הַיּוֹם לַעֲשׂוֹת הַיָּשָׁר בְּעֵינֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ׃

פרק יד

(א) בָּנִים אַתֶּם לַיהוָה אֱלֹהֵיכֶם לֹא תִתְגֹּדְדוּ וְלֹא תָשִׂימוּ קָרְחָה בֵּין עֵינֵיכֶם לָמֵת׃(ב) כִּי עַם קָדוֹשׁ אַתָּה לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ וּבְךָ בָּחַר יְהוָה לִהְיוֹת לוֹ לְעַם סְגֻלָּה מִכֹּל הָעַמִּים אֲשֶׁר עַל פְּנֵי הָאֲדָמָה׃(ג) לֹא תֹאכַל כָּל תּוֹעֵבָה׃(ד) זֹאת הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר תֹּאכֵלוּ שׁוֹר שֵׂה כְשָׂבִים וְשֵׂה עִזִּים׃(ה) אַיָּל וּצְבִי וְיַחְמוּר וְאַקּוֹ וְדִישֹׁן וּתְאוֹ וָזֶמֶר׃(ו) וְכָל בְּהֵמָה מַפְרֶסֶת פַּרְסָה וְשֹׁסַעַת שֶׁסַע שְׁתֵּי פְרָסוֹת מַעֲלַת גֵּרָה בַּבְּהֵמָה אֹתָהּ תֹּאכֵלוּ׃(ז) אַךְ אֶת זֶה לֹא תֹאכְלוּ מִמַּעֲלֵי הַגֵּרָה וּמִמַּפְרִיסֵי הַפַּרְסָה הַשְּׁסוּעָה אֶת הַגָּמָל וְאֶת הָאַרְנֶבֶת

וְאֶת הַשָּׁפָן כִּי מַעֲלֵה גֵרָה הֵמָּה וּפַרְסָה לֹא הִפְרִיסוּ טְמֵאִים הֵם לָכֶם׃(ח) וְאֶת הַחֲזִיר כִּי מַפְרִיס פַּרְסָה הוּא וְלֹא גֵרָה טָמֵא הוּא לָכֶם מִבְּשָׂרָם לֹא תֹאכֵלוּ וּבְנִבְלָתָם לֹא תִגָּעוּ׃(ט) אֶת זֶה תֹּאכְלוּ מִכֹּל אֲשֶׁר בַּמָּיִם כֹּל אֲשֶׁר לוֹ סְנַפִּיר וְקַשְׂקֶשֶׂת תֹּאכֵלוּ׃(י) וְכֹל אֲשֶׁר אֵין לוֹ סְנַפִּיר וְקַשְׂקֶשֶׂת לֹא תֹאכֵלוּ טָמֵא הוּא לָכֶם׃(יא) כָּל צִפּוֹר טְהֹרָה תֹּאכֵלוּ׃(יב) וְזֶה אֲשֶׁר לֹא תֹאכְלוּ מֵהֶם הַנֶּשֶׁר וְהַפֶּרֶס וְהָעָזְנִיָּה׃(יג) וְהָרָאָה וְאֶת הָאַיָּה וְהַדַּיָּה לְמִינָהּ׃(יד) וְאֵת כָּל עֹרֵב לְמִינוֹ׃(טו) וְאֵת בַּת הַיַּעֲנָה וְאֶת הַתַּחְמָס וְאֶת הַשָּׁחַף וְאֶת הַנֵּץ לְמִינֵהוּ׃(טז) אֶת הַכּוס וְאֶת הַיַּנְשׁוּף וְהַתִּנְשֶׁמֶת׃(יז) וְהַקָּאָת וְאֶת הָרָחָמָה וְאֶת הַשָּׁלָךְ׃(יח) וְהַחֲסִידָה וְהָאֲנָפָה לְמִינָהּ וְהַדּוּכִיפַת וְהָעֲטַלֵּף׃(יט) וְכֹל שֶׁרֶץ הָעוֹף טָמֵא הוּא לָכֶם לֹא יֵאָכֵלוּ׃(כ) כָּל עוֹף טָהוֹר תֹּאכֵלוּ׃(כא) לֹא תֹאכְלוּ כָּל נְבֵלָה לַגֵּר אֲשֶׁר בִּשְׁעָרֶיךָ תִּתְּנֶנָּה וַאֲכָלָהּ אוֹ מָכֹר לְנָכְרִי כִּי עַם קָדוֹשׁ אַתָּה לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ לֹא תְבַשֵּׁל גְּדִי בַּחֲלֵב אִמּוֹ׃(כב) עַשֵּׂר תְּעַשֵּׂר אֵת כָּל תְּבוּאַת זַרְעֶךָ הַיֹּצֵא הַשָּׂדֶה שָׁנָה שָׁנָה׃(כג) וְאָכַלְתָּ לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר לְשַׁכֵּן שְׁמוֹ שָׁם מַעְשַׂר דְּגָנְךָ תִּירֹשְׁךָ וְיִצְהָרֶךָ וּבְכֹרֹת בְּקָרְךָ וְצֹאנֶךָ לְמַעַן תִּלְמַד לְיִרְאָה אֶת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ כָּל הַיָּמִים׃(כד) וְכִי יִרְבֶּה מִמְּךָ הַדֶּרֶךְ כִּי לֹא תוּכַל שְׂאֵתוֹ כִּי יִרְחַק מִמְּךָ הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לָשׂוּם שְׁמוֹ שָׁם כִּי יְבָרֶכְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ׃(כה) וְנָתַתָּה בַּכָּסֶף וְצַרְתָּ הַכֶּסֶף בְּיָדֶךָ וְהָלַכְתָּ אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בּוֹ׃(כו) וְנָתַתָּה הַכֶּסֶף בְּכֹל אֲשֶׁר תְּאַוֶּה נַפְשְׁךָ בַּבָּקָר וּבַצֹּאן וּבַיַּיִן וּבַשֵּׁכָר וּבְכֹל אֲשֶׁר תִּשְׁאָלְךָ נַפְשֶׁךָ וְאָכַלְתָּ שָׁם לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְשָׂמַחְתָּ אַתָּה וּבֵיתֶךָ׃(כז) וְהַלֵּוִי אֲשֶׁר בִּשְׁעָרֶיךָ לֹא תַעַזְבֶנּוּ כִּי אֵין לוֹ חֵלֶק וְנַחֲלָה עִמָּךְ׃(כח) מִקְצֵה שָׁלֹשׁ שָׁנִים תּוֹצִיא אֶת כָּל מַעְשַׂר תְּבוּאָתְךָ בַּשָּׁנָה הַהִוא וְהִנַּחְתָּ בִּשְׁעָרֶיךָ׃(כט) וּבָא הַלֵּוִי כִּי אֵין לוֹ חֵלֶק וְנַחֲלָה עִמָּךְ וְהַגֵּר וְהַיָּתוֹם וְהָאַלְמָנָה אֲשֶׁר בִּשְׁעָרֶיךָ וְאָכְלוּ וְשָׂבֵעוּ לְמַעַן יְבָרֶכְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכָל מַעֲשֵׂה יָדְךָ אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה׃

פרק טו

(א) מִקֵּץ שֶׁבַע שָׁנִים תַּעֲשֶׂה שְׁמִטָּה׃(ב) וְזֶה דְּבַר הַשְּׁמִטָּה שָׁמוֹט כָּל בַּעַל מַשֵּׁה יָדוֹ אֲשֶׁר יַשֶּׁה בְּרֵעֵהוּ לֹא יִגֹּשׂ אֶת רֵעֵהוּ וְאֶת אָחִיו כִּי קָרָא שְׁמִטָּה לַיהוָה׃(ג) אֶת הַנָּכְרִי תִּגֹּשׂ וַאֲשֶׁר יִהְיֶה לְךָ אֶת אָחִיךָ תַּשְׁמֵט יָדֶךָ׃(ד) אֶפֶס כִּי לֹא יִהְיֶה בְּךָ אֶבְיוֹן כִּי בָרֵךְ יְבָרֶכְךָ יְהוָה בָּאָרֶץ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לְךָ נַחֲלָה לְרִשְׁתָּהּ׃(ה) רַק אִם שָׁמוֹעַ תִּשְׁמַע בְּקוֹל יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לִשְׁמֹר לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל הַמִּצְוָה הַזֹּאת אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְּךָ הַיּוֹם׃(ו) כִּי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בֵּרַכְךָ כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר לָךְ וְהַעֲבַטְתָּ גּוֹיִם רַבִּים וְאַתָּה לֹא תַעֲבֹט וּמָשַׁלְתָּ בְּגוֹיִם רַבִּים וּבְךָ לֹא יִמְשֹׁלוּ׃(ז) כִּי יִהְיֶה בְךָ אֶבְיוֹן מֵאַחַד אַחֶיךָ בְּאַחַד שְׁעָרֶיךָ בְּאַרְצְךָ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לָךְ לֹא תְאַמֵּץ אֶת לְבָבְךָ וְלֹא תִקְפֹּץ אֶת יָדְךָ מֵאָחִיךָ הָאֶבְיוֹן׃(ח) כִּי פָתֹחַ תִּפְתַּח אֶת יָדְךָ לוֹ וְהַעֲבֵט תַּעֲבִיטֶנּוּ דֵּי מַחְסֹרוֹ אֲשֶׁר יֶחְסַר לוֹ׃(ט) הִשָּׁמֶר לְךָ פֶּן יִהְיֶה דָבָר עִם לְבָבְךָ בְּלִיַּעַל לֵאמֹר קָרְבָה שְׁנַת הַשֶּׁבַע שְׁנַת הַשְּׁמִטָּה וְרָעָה עֵינְךָ בְּאָחִיךָ הָאֶבְיוֹן וְלֹא תִתֵּן לוֹ וְקָרָא עָלֶיךָ אֶל יְהוָה וְהָיָה בְךָ חֵטְא׃(י) נָתוֹן תִּתֵּן לוֹ וְלֹא יֵרַע לְבָבְךָ בְּתִתְּךָ לוֹ כִּי בִּגְלַל הַדָּבָר הַזֶּה יְבָרֶכְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכָל מַעֲשֶׂךָ וּבְכֹל מִשְׁלַח יָדֶךָ׃(יא) כִּי לֹא יֶחְדַּל אֶבְיוֹן מִקֶּרֶב הָאָרֶץ עַל כֵּן אָנֹכִי מְצַוְּךָ לֵאמֹר פָּתֹחַ תִּפְתַּח אֶת יָדְךָ לְאָחִיךָ לַעֲנִיֶּךָ וּלְאֶבְיֹנְךָ בְּאַרְצֶךָ׃(יב) כִּי יִמָּכֵר לְךָ אָחִיךָ הָעִבְרִי אוֹ הָעִבְרִיָּה וַעֲבָדְךָ שֵׁשׁ שָׁנִים וּבַשָּׁנָה הַשְּׁבִיעִת תְּשַׁלְּחֶנּוּ חָפְשִׁי מֵעִמָּךְ׃(יג) וְכִי תְשַׁלְּחֶנּוּ חָפְשִׁי מֵעִמָּךְ לֹא תְשַׁלְּחֶנּוּ רֵיקָם׃(יד) הַעֲנִיק תַּעֲנִיק לוֹ מִצֹּאנְךָ וּמִגָּרְנְךָ וּמִיִּקְבֶךָ אֲשֶׁר בֵּרַכְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ תִּתֵּן לוֹ׃(טו) וְזָכַרְתָּ כִּי עֶבֶד הָיִיתָ בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וַיִּפְדְּךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ עַל כֵּן אָנֹכִי מְצַוְּךָ אֶת הַדָּבָר הַזֶּה הַיּוֹם׃(טז) וְהָיָה כִּי יֹאמַר אֵלֶיךָ לֹא אֵצֵא מֵעִמָּךְ כִּי אֲהֵבְךָ וְאֶת בֵּיתֶךָ כִּי טוֹב לוֹ עִמָּךְ׃(יז) וְלָקַחְתָּ אֶת הַמַּרְצֵעַ וְנָתַתָּה בְאָזְנוֹ וּבַדֶּלֶת וְהָיָה לְךָ עֶבֶד עוֹלָם וְאַף לַאֲמָתְךָ תַּעֲשֶׂה כֵּן׃(יח) לֹא יִקְשֶׁה בְעֵינְךָ בְּשַׁלֵּחֲךָ אֹתוֹ חָפְשִׁי מֵעִמָּךְ כִּי מִשְׁנֶה שְׂכַר שָׂכִיר עֲבָדְךָ שֵׁשׁ שָׁנִים וּבֵרַכְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכֹל אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה׃(יט) כָּל הַבְּכוֹר אֲשֶׁר

יָוֵלד בִּבְקָרְךָ וּבְצֹאנְךָ הַזָּכָר תַּקְדִּישׁ לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ לֹא תַעֲבֹד בִּבְכֹר שׁוֹרֶךָ וְלֹא תָגֹז בְּכוֹר צֹאנֶךָ׃(כ) לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ תֹּאכְלֶנּוּ שָׁנָה בְשָׁנָה בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה אַתָּה וּבֵיתֶךָ׃(כא) וְכִי יִהְיֶה בּוֹ מוּם פִּסֵּחַ אוֹ עִוֵּר כֹּל מוּם רָע לֹא תִזְבָּחֶנּוּ לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ׃(כב) בִּשְׁעָרֶיךָ תֹּאכְלֶנּוּ הַטָּמֵא וְהַטָּהוֹר יַחְדָּו כַּצְּבִי וְכָאַיָּל׃(כג) רַק אֶת דָּמוֹ לֹא תֹאכֵל עַל הָאָרֶץ תִּשְׁפְּכֶנּוּ כַּמָּיִם׃

פרק טז

(א) שָׁמוֹר אֶת חֹדֶשׁ הָאָבִיב וְעָשִׂיתָ פֶּסַח לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ כִּי בְּחֹדֶשׁ הָאָבִיב הוֹצִיאֲךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ מִמִּצְרַיִם לָיְלָה׃(ב) וְזָבַחְתָּ פֶּסַח לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ צֹאן וּבָקָר בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה לְשַׁכֵּן שְׁמוֹ שָׁם׃(ג) לֹא תֹאכַל עָלָיו חָמֵץ שִׁבְעַת יָמִים תֹּאכַל עָלָיו מַצּוֹת לֶחֶם עֹנִי כִּי בְחִפָּזוֹן יָצָאתָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְמַעַן תִּזְכֹּר אֶת יוֹם צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ׃(ד) וְלֹא יֵרָאֶה לְךָ שְׂאֹר בְּכָל גְּבֻלְךָ שִׁבְעַת יָמִים וְלֹא יָלִין מִן הַבָּשָׂר אֲשֶׁר תִּזְבַּח בָּעֶרֶב בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן לַבֹּקֶר׃(ה) לֹא תוּכַל לִזְבֹּחַ אֶת הַפֶּסַח בְּאַחַד שְׁעָרֶיךָ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לָךְ׃(ו) כִּי אִם אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְשַׁכֵּן שְׁמוֹ שָׁם תִּזְבַּח אֶת הַפֶּסַח בָּעֶרֶב כְּבוֹא הַשֶּׁמֶשׁ מוֹעֵד צֵאתְךָ מִמִּצְרָיִם׃(ז) וּבִשַּׁלְתָּ וְאָכַלְתָּ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בּוֹ וּפָנִיתָ בַבֹּקֶר וְהָלַכְתָּ לְאָהָלֶיךָ׃(ח) שֵׁשֶׁת יָמִים תֹּאכַל מַצּוֹת וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי עֲצֶרֶת לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ לֹא תַעֲשֶׂה מְלָאכָה׃(ט) שִׁבְעָה שָׁבֻעֹת תִּסְפָּר לָךְ מֵהָחֵל חֶרְמֵשׁ בַּקָּמָה תָּחֵל לִסְפֹּר שִׁבְעָה שָׁבֻעוֹת׃(י) וְעָשִׂיתָ חַג שָׁבֻעוֹת לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ מִסַּת נִדְבַת יָדְךָ אֲשֶׁר תִּתֵּן כַּאֲשֶׁר יְבָרֶכְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ׃(יא) וְשָׂמַחְתָּ לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אַתָּה וּבִנְךָ וּבִתֶּךָ וְעַבְדְּךָ וַאֲמָתֶךָ וְהַלֵּוִי אֲשֶׁר בִּשְׁעָרֶיךָ וְהַגֵּר וְהַיָּתוֹם וְהָאַלְמָנָה אֲשֶׁר בְּקִרְבֶּךָ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְשַׁכֵּן שְׁמוֹ שָׁם׃(יב) וְזָכַרְתָּ כִּי עֶבֶד הָיִיתָ בְּמִצְרָיִם וְשָׁמַרְתָּ וְעָשִׂיתָ אֶת הַחֻקִּים הָאֵלֶּה׃(יג) חַג הַסֻּכֹּת תַּעֲשֶׂה לְךָ שִׁבְעַת יָמִים בְּאָסְפְּךָ מִגָּרְנְךָ וּמִיִּקְבֶךָ׃(יד) וְשָׂמַחְתָּ בְּחַגֶּךָ אַתָּה וּבִנְךָ וּבִתֶּךָ וְעַבְדְּךָ וַאֲמָתֶךָ וְהַלֵּוִי וְהַגֵּר וְהַיָּתוֹם וְהָאַלְמָנָה אֲשֶׁר בִּשְׁעָרֶיךָ׃(טו) שִׁבְעַת יָמִים תָּחֹג לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה כִּי יְבָרֶכְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכֹל תְּבוּאָתְךָ וּבְכֹל מַעֲשֵׂה יָדֶיךָ וְהָיִיתָ אַךְ שָׂמֵחַ׃(טז) שָׁלוֹשׁ פְּעָמִים בַּשָּׁנָה יֵרָאֶה כָל זְכוּרְךָ אֶת פְּנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחָר בְּחַג הַמַּצּוֹת וּבְחַג הַשָּׁבֻעוֹת וּבְחַג הַסֻּכּוֹת וְלֹא יֵרָאֶה אֶת פְּנֵי יְהוָה רֵיקָם׃(יז) אִישׁ כְּמַתְּנַת יָדוֹ כְּבִרְכַּת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר נָתַן לָךְ׃

שופטים

דברים פרק טז : (יח) שֹׁפְטִים וְשֹׁטְרִים תִּתֶּן לְךָ בְּכָל שְׁעָרֶיךָ אֲשֶׁר יְדֹוָד אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לְךָ לִשְׁבָטֶיךָ וְשָׁפְטוּ אֶת הָעָם מִשְׁפַּט צֶדֶק׃(יט) לֹא תַטֶּה מִשְׁפָּט לֹא תַכִּיר פָּנִים וְלֹא תִקַּח שֹׁחַד כִּי הַשֹּׁחַד יְעַוֵּר עֵינֵי חֲכָמִים וִיסַלֵּף דִּבְרֵי צַדִּיקִם׃(כ) צֶדֶק צֶדֶק תִּרְדֹּף לְמַעַן תִּחְיֶה וְיָרַשְׁתָּ אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר יְדֹוָד אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לָךְ׃(כא) לֹא תִטַּע לְךָ אֲשֵׁרָה כָּל עֵץ אֵצֶל מִזְבַּח יְדֹוָד אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה לָךְ׃(כב) וְלֹא תָקִים לְךָ מַצֵּבָה אֲשֶׁר שָׂנֵא יְדֹוָד אֱלֹהֶיךָ׃

פרק יז

(א) לֹא תִזְבַּח לַידֹוָד אֱלֹהֶיךָ שׁוֹר וָשֶׂה אֲשֶׁר יִהְיֶה בּוֹ מוּם כֹּל דָּבָר רָע כִּי תוֹעֲבַת יְדֹוָד אֱלֹהֶיךָ הוּא׃(ב) כִּי יִמָּצֵא בְקִרְבְּךָ בְּאַחַד שְׁעָרֶיךָ אֲשֶׁר יְדֹוָד אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לָךְ אִישׁ אוֹ אִשָּׁה אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אֶת הָרַע בְּעֵינֵי יְדֹוָד אֱלֹהֶיךָ לַעֲבֹר בְּרִיתוֹ׃(ג) וַיֵּלֶךְ וַיַּעֲבֹד אֱלֹהִים

אֲחֵרִים וַיִּשְׁתַּחוּ לָהֶם וְלַשֶּׁמֶשׁ אוֹ לַיָּרֵחַ אוֹ לְכָל צְבָא הַשָּׁמַיִם אֲשֶׁר לֹא צִוִּיתִי:(ד) וְהֻגַּד לְךָ וְשָׁמָעְתָּ וְדָרַשְׁתָּ הֵיטֵב וְהִנֵּה אֱמֶת נָכוֹן הַדָּבָר נֶעֱשְׂתָה הַתּוֹעֵבָה הַזֹּאת בְּיִשְׂרָאֵל:(ה) וְהוֹצֵאתָ אֶת הָאִישׁ הַהוּא אוֹ אֶת הָאִשָּׁה הַהִוא אֲשֶׁר עָשׂוּ אֶת הַדָּבָר הָרָע הַזֶּה אֶל שְׁעָרֶיךָ אֶת הָאִישׁ אוֹ אֶת הָאִשָּׁה וּסְקַלְתָּם בָּאֲבָנִים וָמֵתוּ:(ו) עַל פִּי שְׁנַיִם עֵדִים אוֹ שְׁלֹשָׁה עֵדִים יוּמַת הַמֵּת לֹא יוּמַת עַל פִּי עֵד אֶחָד:(ז) יַד הָעֵדִים תִּהְיֶה בּוֹ בָרִאשֹׁנָה לַהֲמִיתוֹ וְיַד כָּל הָעָם בָּאַחֲרֹנָה וּבַעַרְתָּ הָרָע מִקִּרְבֶּךָ:

שפטים במאמר פתח אליהו מבואר ששופט ומשפט הם בספירת התפארת **ושטרים** השוטר זו הרצועה וזו ספירת המלכותשיש בה שם אדנות וכשהוא מלא כזה: אלף דלת נון יוד גימ 'תרעא היינו שער וזה הוא **תתן לך בכל שעריך** וכאמור המלכות נשפעת מהבינה כאשר האנשים שעליה חוזרים בתשובה וזה אשר זו הבינה ידוד ז״א אלהיך מלכות **נתן לך** למלכות הנקראתשבט וזה הוא **לשבטיך** ואמר **ושפטו את העם משפט צדק** הזעיר שופט את המלכות הנקראת צדק וכלשון הרמ״ז על זוהר דברים – ״..ועיקר זה הוא בתפארת זעיר המאיר בכתר שלה במקום גילוי יסוד אבא ולכן כתוב **ושפטו את העם משפט צדק**, כי **משפט** הם גבורות זעיר, השופט צדק היא הנוקבא שיוצאת במקום יסוד אבא**.** כעין מה שפרשנו מצאתי בספר שערי אורה- השער הראשון - הספירה העשירית ״מידת צדק מיוחדת לבית דין של ישראל, שנאמר: שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך ושפטו את העם משפט צדק , וכתיב "צדק צדק תרדוף״, צדק עליון (בינה) וצדק תחתון (מלכות), בסוד אדנ״י יהו״ה. וסמוך לו: ׳למען תחיה׳, כנגד צד״ק עליון; ׳וירשת את הארץ׳, כנגד צד״ק תחתון. ולפי שהמידה הזאת, הנקראתצדק, מקבלת מבית דין של מעלה ודנה את ישראל, נקרא אדני, וביקש משה עליו השלום אותה לבית דין לישראל ואמר: ״אם נא מצאתי חן בעיניך אדנ״י ילך נא אדני בקרבנו כי עם קשה עורף הוא וסלחת לעוננו ולחטאתנו ונחלתנו״ (שמות לד, ט). ואכן כך באר השל״ה הקדוש ״ועל דרך הסוד, ׳ושפטו את העם משפט צדק׳ (דברים טז, יח), ואז ׳צדק צדק תרדף׳ (שם שם, כ). דע כי יש צדק תחתון וצדק עליון, צדק תחתון היא מדת מלכות, דינ״א דמלכותא דינ״א (נדרים כח א) אותיות אדנ״י (זהר ח״ב דף קי״ח ע״א; ח״ג דף ל״ג ע״א.(צדק עליון בינה, דמינה מתערין דינא. וצדק תחתון הוא סוד הארץ כנודע, וצדק עליון הוא סוד עולם הבא. וארץ ישראל ועולם הבא נתנו על ידי יסורים (ברכות ה א), שהם מכח הדין.

כאמור המשפט הוא בתפארת. התפארת כוללת בתוכה שש ספירות פרטיות והם : חסד ,גבורה ,תפארת ,נצח ,הוד ויסוד והם נקראים שש קצוות או בקיצור ו״ק. כנגד הו״ק מזכיר כאן שש מצוות לא תעשה. נזכיר שתהלים י״ט הזכיר שישה תאורים על התורה ״תורת ד׳ משיבת נפש״ וכו׳ כי התפארת שיש בו ו״ק הוא כנגד תורה שבכתב שעיקרה בלחת העדות לוחות הברית שארכן רחבן וגובהן שישה טפחים. (נדרים לח ע״א) ונתנו בשישה לחודש סיון בשנת לאה' פעמיסחיים (2448) לבריאת העולם.

והרי ששה פעמים ל״ת. ברם, לא עלה בידי לכווין את שש הל״ת לו״ק דהיינו לחתנה״י ואני מניח מלאכה זו לדור דעה שיצמח בארה״ק.

א. **לא תטה משפט** דין המטה משפט כדין המעוות במשקל וגורם למשפט העליון לא להשפיע נכון במלכות וכך באר בספרמגיד מישרים והובאו דבריו בסוף מאמר זה.

ב. **לא תכיר פנים** הסביר בספר מגיד מישרים- פרשת שופטים – ״לא תכיר פנים משום דהוי כמאן דמשתמודע אפין לשכינתא דאקרי פני ה׳ והוי כאילו נסיב לה בלחודאה והוה ליה קוצץ בנטיעות״. כלומר אל תאמר שהשכינה היא כח עצמי.

ג. ״ולא תקח שחד כי השחד יעור עיני חכמים ויסלף דברי צדיקם, צדק צדק תרדף למען תחיה וירשת את הארץ אשר ידוד אלהיך נתן לך״. כתב בספר מגיד מישרים– שם – **ולא תקח שוחד** דמאן דנסיב שוחדא הוי כמאן דנסיב ספירה חדא לגרמיה ומתייחד בה למנסב שפעא דחברתא ולאנגדא בה. כי השוחד יעור עיני חכמים דחשיב דיינא דדינא דקשוט קא דאין משום דשוחד׳ אסטי ליביה למחשב דקושטא דדינא הכי הוא. ויסלף דברי צדיקים כלומר דברי ההוא דאיהו צדיק בדינו מחזי בעיני דדיינא דאינון מעוותין משום דשוחדא דלקח מאידך גרים ליה למיחש הכי.

ד. ״לא תטע לך אשרה כל עץ אצל מזבח ידוד אלהיך אשר תעשה לך. כתב הרקאנאטי ״וטעם לא תטע לך אשרה כל עץ אצל מזבח יי׳ אלהיך לפי הפשט ידוע כי עבודת האשרה היתה לאותו המלאך הממונה על האילנות שהיה מליץ יושר בעדם למעלה דוגמת העובדים לשמש ולירח ולכל צבא השמים ושמעתי שהיו חוקקים באילן צורת העבודה זרה שהיו עובדין וכשהיה האילן מתגדל היו טועין ואומרים שהיא מתגדלת מאיליה. ועוד בפסוק זה אזהרה שלא לקצץ בנטיעה והבן זה. ואפשר עוד שירמוז שלא יביא כחות הטומאה במזבח העליון כענין ולא תביא אתנן זונה וגו׳ וכבר פירשתיו: עיין אשרה.

ה. ״ולא תקים לך מצבה אשר שנא ידוד אלהיך״. עיין מצבה. היתה אפשרות לחשוב שיש היתר כפי שעשה יעקב אע״ה באה התורה ואסרה.

ו. ״לא תזבח לידוד אלהיך שור ושה אשר יהיה בו מום כל דבר רע כי תועבת ידוד אלהיך הוא״. בספר מגיד מישרים באר שהייתה אפשרות לחשוב שיש להטיל מום קטן בקדשים כדי לכלול דין עם חסדים ולכן אסרה זאת התורה.

הקדמה: **שער** מורה על ספירת המלכות כי היא שער לכנוס פנימה לספירות העליונות. נסביר: בספירת המלכות מקנן שם אדנות וכשנכתוב שם אדנות כזה: אלף דלת נון יוד גימ׳ תרע״א שזה בארמית ״שער״. **כי ימצא בקרבך באחד שעריך אשר ידוד אלהיך נתן לך איש או אשה אשר יעשה את הרע בעיני ידוד אלהיך לעבר בריתו** הפרת הברית פוגמת במלכות ואמר **וילך ויעבד אלהים אחרים וישתחו להם ולשמש או לירח או לכל צבא השמים אשר לא צויתי, והגד לך ושמעת ודרשת היטב והנה אמת נכון הדבר נעשתה התועבה הזאת בישראל, והוצאת את האיש ההוא או את האשה ההוא אשר עשו את הדבר הרע הזה אל שעריך את האיש או את האשה וסקלתם באבנים ומתו.** שעריך, בין אם נאמר שער בית הדין כפי תרגום יונתן בן עוזיאל ובין כדעת רש״י שער שעבד בו השער מורה על המלכות הנקראת תרעא והיא

העושה בו דין וזו היא חרב נוקמת נקם ברית על הפרת הברית. גם אבן מורה על המלכות כמבואר בערך אבן[7].

---

[7] **אבן** מיוחסת לספירת המלכות. ההסבר הפשוט: ה**אבן** מונחת באופן טבעי בארץ שזו ספירת המלכות וה**אבן** הינה חלק מספירת המלכות. רמז נוסף שבתוך המילה אבן יש אותיות "בן". שם ב"ן מיוחס לספירת המלכות. כתב הרב משה זכותא שסוד אות "א" של אבן זו ספירת הבינה) אולי אות א' של מילוי אות ואו משם ס"ג). ברם בספרו **ערכי הכינויים** לרבי משה זכות ז"ל - אות א- ' **אבן** הוא סוד המלכות והוא בסוד ב"ן] עם] א'. ב"ן כזה, יו"ד ה"ה ואו"ו ה"ה והוא כשהבינה שהוא סוד אב י"ה, אז אלהים משפיע ביסוד ומל'. ונקראת "אבן שתיה" כשמעלה אותה מתחת היסוד עד באחור. "אבני המקום" נק' המ"ן של המל':

א"ה, אפשר שזה סוד הכתוב "ויקח מאבני המקום" דהיינו שהעלה מ"ן. ואח"כ "וישכב במקום ההוא", שנעשה הזווג, ודוק. וא"ש את"ם:

כתב בספר שושן סודות- סוד אבן - "דע כי הא' לא מתרבה (ר"ל כי כאשר תכפיל א' פעמים א' לא יתרבה אלא נשאר א'. וממשיך באותיות ב' ן' של אבן). בפ"ב ד'. נפ"ב ק'. הרי הכל ק"ד. ועושה ד' פעמים יהו"ה. וד"ק במספר קטן הוא ה' אחרונה. הנה לך ששה נסתרים ונגלים וכולם משם יהו"ה אחד יצאו ואליו ישובו וכולם לשון הוי"ה אין שנוי בהפוכם מן ההויה ברוך הוא וברוך שמו:

כתב בספר קהלת יעקב- ערך אב " -**אבן** רומז על זעיר ונוקבא, **אבן** גימטריא שני הויות עם הכולל, וזה שאמר (בראשית מ"ט כ"ד) משם רועה אבן ישראל רועה לשון ייחוד וריעות, גם במלכות הוי"ה דבן והא' רומז על זעיר שהוא הוי"ה במילוי אלפין (מאורי אור), וכשמתייחד זעיר עם המלכות מכניס בהאלף, ואז הוא הוי"ה כזה יוד הה ואו הה, אמצעי הוא סוד רוחא דשביק בה בינה, כך א' הלז הוא בחינת רוח דשביק בהזעיר, ואז הוא גם כן אבן יוד הה ואו הה גימטריא אבן, אבן גימטריא ג"ן וזה סוד באתי לגני, אבן ראשי תיבות נפש ברוח אתקריב, נפש מלכות רו"ח זעיר, אבן בחינת דין קשה נקרא אבן כמו שכתב בזוהר (אחרי ס"ב.) והאבן גדולה דא הוא דינא קשייא, ועיין בזוהר כי תצא רע"ט ע"ב, ונראה לי הטעם לפי מה שכתב הרב (עץ חיים רפ"ח ניצוצין פרק ה') דשורש הגבורות באים משם ב"ן דבירורי המלכים, והנה הבירור הוא על ידי הא' בסוד כולה במחשבה אתברירו (זוהר פקודי רנ"ט ע"ב), הרי א' בן אותיות אבן:

עוד, **אבן** בחינת מלכות נקרא אבן ישראל זוהר פנחס (רמ"ג ע"ב), וכן כתב בעץ חיים היכל ו' שער ה' פרק ו' (שער לאה ורחל) דהמלכות נקרא אבן, וכל בחינת נוקבא נקרא אבן, והזכר ברית, והטעם דבחינת בן במלכות ועם הכולל גימטריא אבן, גם אבן גימטריא גן והוא בחינת מלכות שנקרא גן נעול (זוהר שמות ד.), גם א"ב מרומז חכמה ובינה והן' הוא זעיר ונוקבא, ו' ומשך ה"ו כנודע מסוד אמן (פרי עץ חיים שער כוונת אמן פרק א'), גם אבן באי"ת ב"ש גימטריא י"ה אדנ"י במילוי כזה יוד הה אלף דלת נון יוד עם ששה אותיות הפשוט ושני כוללים, גם אבן ראשי תיבות באורך נראה אור, והוא סוד המלכות דהוא מראה חיזו דמתחזין בגווה כל נהורין (זוהר מקץ ר"ג.), ועל ידי אור המלכות אנו רואין שאר האורות כמו שאמר (תהלים י"ז ט"ו) אני בצדק אחזה פניך, וכן אבן ראשי תיבות אני בצדק אחזה:

עוד, **אבן** הוא התורה כמא דאת אמר לוחת אבן ש"ס עירובין (נ"ד.) ותנחומא תרומה (אות ז'), ויש לומר לפי שיש בה ג"ן סדרים, גם אבן גימטריא יוד הה ואו הה, והתורה הוא סוד הזעיר שנקרא אבן כמו שכתבתי בסמוך, וגם תורה שבעל פה נקרא אבן מטעם הנ"ל שהוא בחינת מלכות, ובבא בתרא קמ"ה ע"ב מסייע אבנים אלו בעלי משנה:

עוד, **אבן** זה יעקב משם רועה אבן ישראל, תנחומא שם, ועיין בפרשת עקב בתנחומא, ויש לומר בחינת יעקב רומז לכנסת ישראל, והיינו דמייתי ראיה משם רועה אבן ישראל דהוא כנסת ישראל שהוא אבן ישראל דלעילא כמו שכתב בזוהר פנחס רל"ט ע"ב:

עוד, בחינת יום נקרא **אבן** והוא בחכמה י' דהוי"ה, חכמה דזעיר אנפין י' דאדנ"י והנה טיפה הנמשך מהמוח נקרא אבן מאורי אור:

אבן א' ציור יו"י הרי אבן גימטריא שלשה הויות, והוא סוד שלשה מוחין דגדלות, על כן אבן במילוי גימטריא חכמה ובינה ודעת, וגם כן והם סוד המוחין:

אבן ראשי תיבות ב'ת א'ל נ'כר והוא אבן אופל וצלמות לילית שפחה בישא, וזהו (יחזקאל ל"ו כ"ו) והסירותי את לב האבן מבשרכם:

אבן א' חכמה (זוהר תרומה קל"ו ע"ב) ב' בינה (תיקוני זוהר תיקון י"ח ל"א ע"ב) נ' פשוטה זעיר ונוקבא (זוהר וילך רפ"ה ע"ב פרי עץ חיים שער אמן פרק א'), וכן אדם א' חכמה, ד' בינה, מ' זעיר ונוקבא, זעיר כולל חסד גבורה תפארת אברהם יצחק ויעקב ומ' בחינת דוד, וכל אחד כלול מי' הרי מ', הרי אבן בחינת אדם וזה שאמר אבן ישראל כי ישראל הוא אדם, אתם קרוים אדם (יבמות ס"א.), כי גם בישראל י' חכמה (תיקוני זוהר תיקון י"ח ל"ב.), שין בינה (תיקוני זוהר תיקון י' כ"ו.), ר' רישא בוכרא (זוהר תרומה קל"ו ע"ב), זעיר אל מלכות (זוהר במדבר קי"ט ע"ב), ועל כן אבן ראשי תיבות נעשה אדם בצלמינו:

אבן בחינת חסד ולפעמים הוא בחינת חסד המתלבשת בקליפה הנקרא בהו, זהר ובפרדס (שער ערכי הכינויים.(

כתב בספר פרדס רמונים- שער כג פרק א - **אבן** לעולם הוא בסוד יו"ד ורובה במלכות במציאות היו"ד שבה. וכן גולם הי' בצורת אבן. וכן המלכות היא יסוד ואבן שכל הבנין העליון עליה. ועליה נא' (זכריה ג ט) על **אבן** אחת שבעה עינים. א"ה: דהע"ה שה"ס מלכות אמר על עצמו **אבן** מאסו הבונים, אלו אחיו, הייתה לראש פינה, היינו למלך.

כתב בספר קהלת יעקב- ערך אב - **אבן** רומז על זעיר ונוקבא, **אבן** גימטריא שני הויות עם הכולל, וזה שאמר (בראשית מ"ט כ"ד) משם רועה אבן ישראל רועה לשון ייחוד וריעות, גם במלכות הוי"ה דבן והא' רומז על זעיר שהוא הוי"ה במילוי אלפין (מאורי אור), וכשמתייחד זעיר עם המלכות מכניס בהאלף, ואז הוא הוי"ה כזה יוד הה ואו הה, אמצעי הוא סוד רוחא דשביק בה בינה, כך א' הלז הוא בחינת רוח דשביק בהזעיר, ואז הוא גם כן אבן יוד הה ואו הה גימטריא אבן, אבן גימטריא ג"ן וזה סוד באתי לגני, אבן ראשי תיבות נפש ברוח אתקריב, נפש מלכות רו"ח זעיר, אבן

על פי שנים עדים או שלשה עדים יומת המת לא יומת על פי עד אחד, יד העדים תהיה בו בראשנה להמיתו ויד כל העם באחרנה ובערת הרע מקרבך כתב הרקאנאטי זללה״ה וטעם על פי שנים עדים אמרו קצת חכמי הקבלה כי הם כנגד הנצח וצדיק (כלומר ספירת היסוד) וידעת שהצדיק נקרא עדות מארון העדות ותבין עונש המעיד עדות שקר כי הוא פוגם במדות הנזכרות גם תבין טעם פסלות הנשים לעדות. כתב הגרמ״מ משקלוב בכתביו - ביאורי הזהר - דף קמז – ״וסוד **שנים שלשה** גי׳ ה׳ פעמים או״ר, (5*207=1035) סוד אל״ה, אלף ל״ה והן נחלקין לשנים שלשה כנ״ל.

ספר מגיד מישרים - פרשת שופטים אור ליום שבת ב׳ לאלול חזק ואמץ וגומ׳. **לא תטה משפט** וגו׳ משום דמאן דמטי דינא הוי כמאן דמטי אורחא דתת׳ (דתפארת) דאקרי משפט. **לא תכיר פנים** משום דהוי כמאן דמשתמודע אפין לשכינתא דאקרי פני ה׳ והוי כאילו נסיב לה בלחודאה והוה ליה קוצץ בנטיעו . **ולא תקח שוחד** דמאן דנסיב שוחדא הוי כמאן דנסיב ספירה חדא לגרמיה ומתייחד בה למנסב שפעא דחברתא ולאנגדא בה. **כי השוחד יעור עיני חכמים** דחשיב דיינא דדינא דקשוט קא דאין משום דשוחד׳ אסטי ליביה למחשב דקושטא דדינא הכי הוא. **ויסלף דברי צדיקים** כלומר דברי ההוא דאיהו צדיק בדינו מחזי בעיני דדיינא דאינון מעוותין משום דשוחדא דלקח מאידך גרים ליה למיחש הכי. **צדק צדק תרדוף** באורח צחותא איכא לפרושי תרי צדק דקאמר במלכות והכי קאמר תרדוף צדק דאיהו מלכות או לרחקא לה מדעתך לאזדהרא מלמנסב יתה בלחודאה דלא תהא קוצץ ח״ו ולפום קושטא הכי קאמר **צדק תחתון וצדק עליון תרדוף לאדבקא ולחברא. וירשת את הארץ** לקבל צדק דאיהו ארץ חפץ וכללות קשר הפרשה אתא לאזהורי לישראל דלא יהא הנהגה דיליהון כשאר עממין כלל ושארי בשופטים תתן לך בכל שעריך כלומר דעכו״ם שופטים דיליהון בקרתא חדא ותמן אתיין מכמה קרנין לדינא ובהכי מרבים שכר לחזניהם וסופריהם וישראל לאו הכי אלא בכל קרתא וקרתא ייתיבון דיינין כדכתיב **שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך** כלומר בכל קרתא **ושפטו את העם משפט צדק** דלא ייסטון דינא לסופריהם ולחזניהם. ובתר הכי כתב **לא תטע לך אשרה** וגומ׳ כלומר בזמן היתר הבמות הוה ס״ד למיקם מצבה כדאשכחן ביעקב ע״ה ולהכי אזהר דלא יעבדון ישראל משום דנהוג עכו״ם בכך כדכתיב אשר וגומר. וכדפירש רש״י ולאורויי דבבמו׳ יחיד בזמן היתר הבמות מיירי קאמר **לא תטע לך אשרה וקאמר אצל מזבח** וגו׳ אשר תעשה לך.

(ח) כִּי יִפָּלֵא מִמְּךָ דָבָר לַמִּשְׁפָּט בֵּין דָּם לְדָם בֵּין דִּין לְדִין וּבֵין נֶגַע לָנֶגַע דִּבְרֵי רִיבֹת בִּשְׁעָרֶיךָ וְקַמְתָּ וְעָלִיתָ אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְדֹוָד אֱלֹהֶיךָ בּוֹ:(ט) וּבָאתָ אֶל הַכֹּהֲנִים

בחינת דין קשה נקרא אבן כמו שכתב בזוהר (אחרי ס״ב.) והאבן גדולה דא הוא דינא קשייא, ועיין בזוהר כי תצא רע״ט ע״ב, ונראה לי הטעם לפי מה שכתב הרב (עץ חיים רפ״ח ניצוצין פרק ה׳) דשורש הגבורות באים משם ב״ן דבירורי המלכים, והנה הבירור הוא על ידי הא׳ בסוד כולה במחשבה אתברירו (זוהר פקודי רנ״ט ע״ב), הרי א׳ בן אותיות אבן:

ב׳ **אבן** בחינת מלכות נקרא אבן ישראל זוהר פנחס (רמ״ג ע״ב), וכן כתב בעץ חיים היכל ו׳ שער ה׳ פרק ו׳ (שער לאה ורחל) דהמלכות נקרא אבן, וכל בחינת נוקבא נקרא אבן.

הַלְוִיִּם וְאֶל הַשֹּׁפֵט אֲשֶׁר יִהְיֶה בַּיָּמִים הָהֵם וְדָרַשְׁתָּ וְהִגִּידוּ לְךָ אֵת דְּבַר הַמִּשְׁפָּט:(י) וְעָשִׂיתָ עַל פִּי הַדָּבָר אֲשֶׁר יַגִּידוּ לְךָ מִן הַמָּקוֹם הַהוּא אֲשֶׁר יִבְחַר יְדוָד וְשָׁמַרְתָּ לַעֲשׂוֹת כְּכֹל אֲשֶׁר יוֹרוּךָ:(יא) עַל פִּי הַתּוֹרָה אֲשֶׁר יוֹרוּךָ וְעַל הַמִּשְׁפָּט אֲשֶׁר יֹאמְרוּ לְךָ תַּעֲשֶׂה לֹא תָסוּר מִן הַדָּבָר אֲשֶׁר יַגִּידוּ לְךָ יָמִין וּשְׂמֹאל:(יב) וְהָאִישׁ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה בְזָדוֹן לְבִלְתִּי שְׁמֹעַ אֶל הַכֹּהֵן הָעֹמֵד לְשָׁרֵת שָׁם אֶת יְדוָד אֱלֹהֶיךָ אוֹ אֶל הַשֹּׁפֵט וּמֵת הָאִישׁ הַהוּא וּבִעַרְתָּ הָרָע מִיִּשְׂרָאֵל:(יג) וְכָל הָעָם יִשְׁמְעוּ וְיִרָאוּ וְלֹא יְזִידוּן עוֹד:

כי יפלא התרגום כאן כתב "ארי יתכסי" כלומר כאשר לא נודעה ההלכה לדיין המקומי עליו לעלות לבי"ד הגדול שבירושלים. באור נוסף **יפלא** במופלא שבבית הדין הכתוב מדבר (אור החיים הקדוש, רבנו יוסף בכור שור) ו**בעל הטורים** כתב שאות פ' שבמילת **יפלא** היא עקומה וכפולה ובאה להורות שאינו חייב אלא על תורה שב**על פה**. ובדרך סוד: ידוע מה שכתב הפייט האלקי רבי שמעון לביא זצקו"ל זי"ע אכי"ר בשיר בר יוחאי "אור מופלא רום מעלה יראת" והכוונה לאור הכתר הוא הנקראפלא והוא הנכסה מאיתנו כי ניקוד הכתר קמץ כאדם הקומץ אצבעותיו ואינו מגלה מה שבידו. ובהשלמות לקמן ליקטתי דעות נוספות. **ממך** ההעלם הוא ממך מחמת היותך בגוף ותורה שבעל פה הנקראת **דבר** אינה מאירה מאור התורה שבכתב הנקרא **למשפט** משפט ולכן יש ספיקות **בין דם לדם** בין נידה לדם לזבה **בין דין לדין** אלו דיני ממונות, נפשות ומכות (אדרת אליהו לקמן(**ובין נגע לנגע** אלו נגעי בתים, בגדים ואדם **דברי ריבת בשעריך וקמת ועלית אל המקום אשר יבחר ידוד אלהיך בו. ובאת אל הכהנים הלוים** תירגם יונתן וכן פרש"י הכהנים שהם משבט לוי. והגר"א באדרת אליהו כתב מצווה שיהיו בכל בית דין כהנים ולויים. כתב הארי הקדוש בספר **ליקוטי תורה** פ' שופטים "אל הכהנים הלוים", דע כי הכהן בלוי ולוי בכהן, והוא כי כבר ידעת כי תחלה נקרא הכל לוי והוא גימ' מ"ו מילוי ע"ב לכן הוא מילוי כי מלוי גי' אלהים דין כי הלוים בסוד בחינת גבורה שבחסד, והנה הכהן כלול בגבורה כי כהן גי' אכדט"ם ע"ה חלוף אלהים והוא מיעוט הגבוה והחסד גובר לכן נקראו הכהנים הלוים כי כלולים זה בזה. ע"כ.

ואל השפט השופט הוא בתפארת הכהן בחסד והלוי גבורה הרי חג"ת והשופט קו אמצע מכריע והוא מקבל סיוע ועזר מ**אשר** זו הבינה סוד אות ל' גימ' **יהיה** ואמר **בימים ההם** ההם גימ' 50 רמז לנש"ב ומילת ימים אלו ספירות הבינה **ודרשת והגידו לך את דבר המשפט** דבר מלכות משפט תפארת היינו הדיין העולה לבית דין הגדול שבלשכת הגזית הוא בחינת עולם הבריאה שעולה למלכות דאצילות ושם מקבל שפע זו"ן. השפע יורד לכל ד' עולמות: **ועשית** עולם עשיה **על פי הדבר** עולם יצירה בחינת ת"ת **אשר** בריאה **יגידו** מלשון נגיד ונפק **לך** דרך היסוד הנקרא כל **מן המקום ההוא אשר יבחר ידוד** עולם האצילות **ושמרת לעשות** אפילו על הן שהוא לאו ועל לאו שהוא הן **ככל אשר יורוך** אותיות ריו"ו כו דע שבכל ריו שלהם מסתתר שם כו.

על פי התורה אשר יורוך זו תורה שבעל פה **ועל המשפט** תורה שבכתב **אשר יאמרו לך תעשה לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל** כפי שדרשו חכמים אפילו על ימין שהוא שמאל וכו'. **והאיש אשר יעשה בזדון לבלתי שמע אל הכהן העמד לשרת שם את ידוד אלהיך או אל השפט ומת האיש ההוא ובערת הרע מישראל** ומזה תצא הוראה ש**וכל העם ישמעו ויראו ולא יזידון עוד.** בספר תיקוני זוהר (דף קמג ע"א, תיקון כו) "קם רבי שמעון על רגלוי, וסליק ידוי לגבי עילא, ושבח למארי

עלמא, ואמר, רבון עלמא עביד בגין שכינתא דאיהי בגלותא, ואם איהי באומאה הא אבא ואמא דאינון חכמה ובינה יכלין למעבד התרה, הדא הוא דכתיב (ישעיה י״ד) ה׳ צבאו״ת יעץ ומי יפר, אם התלמיד אומי הרב יכיל למעבד התרה, ואם נדר או נשבע בן דאיהו ו׳ דלא יפרוק לה אלא דתהי בגלותא עד זמנא ידיעא, ונדר או שבועה איהו בי״ה דאינון חכמה ובינה, ואיהו אתחרט, הא תלת בני נשא יכילן למפטר ליה, ואינון תלת אבהן לעילא לקבלייהו, ואם לא תתחרט, אנא בעינא מנך, ומכל אינון דמתיבתא דלעילא ותתא, דתעביד בגין רעיא מהימנא דלא זז משכינתא בכל אתר, ואיהו עאל שלם בינך ובינה זמנין סגיאין, ומסר גרמיה למיתה בגינה ובגין בנהא, הדא הוא דכתיב (שמות ל״ב) ואם אין מחני נא מספרך אשר כתבת, ואם הוא נדר מסטרא דאבא ואמא, ולא בעי, אנא סליק לגבי ההוא דאתמר ביה **כי יפלא ממך דבר**, דאתמר ביה במופלא ממך אל תדרוש, דיפטור נדר, ואף על גב דשכינתא היא בגלותא לגבי בעלה כנדה, דאיהי יפריש בין דם לדם, ואתפתח מקורא דילה, לדכאה לה במים דאורייתא, מים חיים דלא פסקין, ואפריש מינה דם נדה דאיהי לילי״ת, דלא אתקריבת בהדה, דאיהי חובא דנשמתא דסאיבת לה, ולית לה רשו לסלקא נשמתא לגבי בעלה, להוא אתר דאתייהיבת מתמן, ואתדנת בין דין לדין, בין דיני נפשות לדיני ממונות, דאית מאן דאתפרע בממוניה, ואית מאן דאתפרע בנפשיה, ובין נגע לנגע, כמה דאוקמוהו איכה ישבה בדד, דאיהי חשיבא שכינתא בגלותא כמצורע, דאתמר ביה בדד ישב מחוץ למחנה, מחוץ ודאי, דא גלותא, דאיהי לבר מארעא דישראל, דאיהי מותבא דאת ה׳, ואי מקורא לא יכיל למפתח עד דיפתח ליה ההוא דסגיר ליה, אנא מפייסנא ליה בגין יו״ד ק״א וא״ו ק״א, דאיהו יחודא (דיחודיה תמן), ובגין לבושין דאתלבש, מיד אתפתחת מקורא ואתדכיאת שכינתא, ורזא דמלה מקוה ישראל ה׳ מושיעו בעת צרה, מושיעו ודאי, ההוא דמקורא דמקוה בידה:

עוד, כתוב בזוהר (ח״ג דף לא ע״א) ״כתיב (ישעיה ט ה) פלא יועץ אל גבור אבי עד שר שלום, **פלא, דא חכמתא עלאה**, דהיא פליאה ואתכסיא מכלא, כמה דאת אמר, (דברים יז ח) כי יפלא ממך דבר. יועץ, דא הוא נהר עלאה, דנגיד ונפיק ולא פסקא, ודא יועץ לכלא, ואשקי לכלא. אל, דא אברהם כמה דאוקימנא, האל הגדול. גבור, דא יצחק, דכתיב הגבור. אבי עד, דא יעקב, דאחיד להאי סטרא ולהאי סטרא, וקיימא בקיומא שלים. שר שלום, דא צדיק, דאיהו שלמא דעלמא, שלמא דביתא, שלמא דמטרוניתא. אתו רבי חזקיה ורבי יהודה ונשקו ידוי, בכו ואמרו, זכאה חולקנא דשאילנא האי, זכאה הוא דרא דאת שארי בגווייהו.

כתב הרב המקובל אהוב נפשי רבי יוסף ג׳יקטיליא זללה״ה בספרו **שערי אורה** בשער הראשון - הספירה העשירית (מלכות): ותורה שבעל פה היא כמו אהל וארון לתורה שבכתב. ולפיכך על פי התורה שבעל פה יתבארו כל הסודות והסתרים והעומקים הנעלמים בתורה שבכתב, ועל זה נאמר: **כי יפלא ממך דבר למשפט בין דם לדם בין דין לדין** וגו׳ (דברים יז, ח). כלומר, כי יפלא ממך בעמקי תורה שבכתב, מה כתיב? ׳ועשית על פי הדבר אשר יגידו לך׳ וגו׳, ואומר: לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל (שם יא). ויש לך להבין מה שביארנו בסמוך, בעניין תורה שבעל פה במילת ויאמ״ר ובמלת זאת, ולסדר הכול בפיך. ויש לי להעמידך על יסוד דק. **דע שאין לתורה שבעל פה שפע ואצילות זולתי מאת תורה שבכתב, ואין דרך להיכנס לתורה שבכתב אלא על ידי תורה שבעל פה.** והסוד הוא: כמו שאין לשם אדני שפע

ברכה אלא מאת שם **ידוד** יתברך, כך אין דרך להיכנס לידיעת שם יהו״ה אלא על ידי אדני, והרי הכול מבואר. ולפיכך תורה שבכתב ותורה שבעל פה שתיהן צריכות זו לזו ומתאחדות זו עם זו, וסימניך: ידוד אחד **ושמו** אחד (זכריה יד, ט), רוצה לומר יהו״ה אדנ״י בקריאת אחד.

כתב בספר **חסד לאברהם** - מעין ב - נהר כט לבאר חלקי התורה. הענין כי יש ב׳ חלקים בתורה האחד **סוד האצילות** דהיינו ממלכות ולמעלה, והב׳ סוד **בריאה יצירה עשיה**, והנה סוד התורה שממלכות (דאצילות) ולמעלה אין כח באדם להוסיף בה דבר אלא בסוד הנבואות המתחדשות אל הנביאים המגלים סודותיה ואין תלוי ע״פ הרוב אלא על פי הקבלה העליונה, ומשגיחין בבת קול דהיינו המלכות בסודותיה דתמן תליא מלתא, ואין לאדם רשות להוסיף מדעתו דבר מה שהוא היפך הקבלה אם לא ע״י נביא וע״פ בת קול כגון הרשב״י ע״ה וחביריו שהיו מיורדי המרכבה ומשיגים ענינים נסתרים בסודות. אמנם התורה שמצד ג׳ עולמות בי״ע זה נמסר להתחתונים דתמן מיימינים ומשמאילים, ושם בבריאה הוא סוד לשכת הגזית ששם שבעים סנהדרין ושם תלוי הכל ע״פ הרוב, ולכן בזה חלק התורה דבי״ע כתיב כי יפלא ממך דבר למשפט, וכשיסתפק לנו דין מן הדינים יתקבצו אז כל חכמי ישראל וידונו ע״פ הרוב משום דבהכי תליא מילתא, ואין משגיחין בבת קול אלא בתורה דאצילות אשר שם הגזירות כולם אינם ע״פ הרוב אלא הכל תלוי בגזירת הקב״ה:

ועוד יש חילוק אחר והוא כי התורה דבי״ע אין בכחה לבטל קושיות כלל, והטעם כי הקושיא היא סוד הקליפה הקשה ויש להקליפה כח לעלות בכל הג׳ עולמות בי״ע, ומה גם בסוד הגלות נאמר בתלמוד תיק״ו שהוא משום שאין כח לתרץ את הקושיות ולפשוט האבעיות, ונאמר קשיא לפלוני קשיא, עם היות דבריו דברי אלקים חיים מ״מ נתחזקה שם הקליפה ואין כח לבטלה כלל, אמנם מצד בת מלך שהיא אורייתא דאצילות נאמר שם אני ה׳ הוא שמי וגו׳ אין בה קושיא ולא תיק״ו כלל שיש בה לבטל הקליפות.

כתב ה**רמח״ל** זללה״ה בספרו תיקונים חדשים - תיקונא תמניסר ״ואית תיובתא, דסלקת מלה לאימא תיובתא ודאי. ותתגלי נמי לזמנא דאתי, דכתיב כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות (מיכה ז טו) נ׳ פלאות. דכלהו מילין דקיימין בגילויא, לתתא אינון, דכתיב (דברים כט כח) והנגלות לנו ולבנינו. ואינון דקיימין בסתימו, לעילא מתדבקן, דכתיב הנסתרות לה׳ אלקינו. ורזא דמלה כי יפלא ממך וכו׳ וקמת ועלית (שם יז ח) לגבי סנהדרין, אלין ע׳ סנהדרין באי׳, ודא לשכת הגזית.

ובספר תקט״ו תפילות - תפילה קטו כתב הרב הרמח״ל:

משפטי התורה הם המה החוקים שהשכינה מנהגת בהם את העולם. אך השראת השכינה והנהגתה עיקרם קשורים בישראל, לכן כל המשפטים שבתורה תלויים וקשורים בישראל. בד״א כשישראל על אדמתם. אבל בזמן שיצאו מארצם ונתפזרו בגלות אין בהם כח להעמיד המשפט בתיקונו. ואז שרי האומות מתפרצים לדון הם דיניהם של ישראל בסוד ואויבנו פלילים.

אל אחד יחיד ומיוחד אתה אחד בשמים ובארץ שכן אתה מחבר עליונים ותחתונים באי׳ שלך ששולטת בבה״מ ובעבורה כי יפלא ממך דבר למשפט וכו׳ וקמת ועלית אל המקום שהרי א׳ ודאי נעשית פלא והיא בב״ד ששם מופלא, שבו ונפלינו אני ועמך בהשראת שכינה שאינה שורה אלא על ישראל, ובעבורה נא׳ ואלה המשפטים אשר

תשים לפניהם ולא לפני גוים, שהרי משפט של התורה הם החוקים שהשכינה מנהגת בם את עולמך, אבל כל שאר שרים ממונים אינם יודעים המשפט הזה ועושים משפטים אחרים כרצונם, בהם ואיבינו פלילים, רבון כל העולמים משפטיך אמת שנא' בהם משפטי ה' אמת צדקו יחדיו, והרי עתה אויבינו פלילים שהם שבעים שרים יושבים בקתדראות שלהם ודנים דינים על עמך ישראל ואתה יושב ושוחק בעבור אותה שנא' בה דינא דמלכותא דינא שבה שחלק מכבודו לבשר ודם, הרי עתה גלה כבוד מישראל, ואין כח לישראל להעמיד משפטיך באמת, ולפי שד' מיתות ב"ד בטלו הרי ס"מ רוצח רשע מעיז פניו לפניך, רבון כל העולמים גלה אמתך בעולמך ומיד תעשה משפט אמת בס"מ זה הרשע וכל כת שלו, תעשה בו ד' מיתות ב"ד סקילה שריפה הרג וחנק בד' אותיות אדנ"י שהם כנגד ד' אותיות שמך הגדול הגבור והנורא יהו"ה ב"ה, מיד ישראל שהם מקוים לשם זה שנא' בהם קויתי ה' קותה נפשי יהיו מאירים אותיות אלה ביחוד אחד עליהם, באותו הזמן וראו כל עמי הארץ וכו', לישועתך קויתי ה':

כתב הגר"א בספרו **אדרת אליהו**: **כי יפלא** במופלא שבבית דין הכתוב מדבר. **ממך**. זה יועץ, וכן הוא אומר (נחום א, יא) ממך יצא וגו' יעץ בליעל. **דבר**. זו הלכה. **למשפט**. זה הדין. **בין דם לדם**. זה דם נידה וזיבה ודם לידה. **בין דין לדין**. דיני ממונות ונפשות ומכות. **ובין נגע לנגע**. זו נגעי בגדים נגעי אדם ובתים. **דברי**. אלו חרמים והקדשות וערכין. **ריבת**. זו השקאת סוטה ועריפת עגלה וטהרת מצורע. **בשעריך**. זו לקט שכחה ופיאה. **וקמת**. בבית דין. **ועלית**. מלמד שבית המקדש גבוה מארץ ישראל וארץ ישראל גבוה מכל הארצות. **אל המקום**. מלמד שהמקום גורם. **אשר יבחר ה' אלהיך בו**. פרט לבית דין שביבנה. והטעם שצריך מופלא שבבית דין, לפי ש'מופלא' נקרא תעלומת החכמה ואין חולקים בתעלומת החכמה. 'יועץ' זה עיבור שנים, ואם מחולקים בעיבור חייב גם כן לעלות אל המקום וכו'. "דבר". הוא הלכה למשה מסיני והוא תורה שבעל פה. "משפט". הוא י"ג מדות שהתורה נדרשת בהן. והן ארבעה חלקי התורה כנגד פרד"ס. "בין דם לדם". שהתורה נחלק לששה חלקים, טהור וטמא, אסור ומותר, חייב וזכאי. 'בין דם לדם' הוא אסור ומותר כדי לטהר אשה לבעלה, 'בין דין לדין' הוא חייב וזכאי, 'בין נגע לנגע' הוא טמא וטהור. "דברי ריבת בשעריך". זהו שנאמר (משלי טו, כד) אורח חיים למעלה למשכיל למען סור משאול מטה. כי שני דברים הן, בין אדם למקום ובין אדם לחבירו. ובבין אדם לחבירו יש שני דברים, אדם ששוה בערכו, ועניים ואביונים שלמטה מערכו. וזה שאמר הכתוב 'אורח חיים למעלה למשכיל', שישכיל ויזהר בין אדם למקום ולחברו, 'למען סור משאול מטה' הם העניים והאביונים שאין להם להשען רק על אביהם שבשמים שהוא יריב ריבם. וזה שאמר הכתוב כאן, "דברי" זו ההקדשות וכו', הוא בין אדם למקום. "ריבת" הוא בין אדם לחבירו. "בשעריך" אלו העניים שלמטה מערכו שנאמר בהם (כו, יב) ואכלו בשעריך ושבעו. "וקמת". מבית דין שמחולקים עם בית דין שבשעריך.

כתב המהרח"ו זללה"ה בשער מאמרי רז"ל – מדרשים - סוד מ"ש חז"ל בכמה מקומות על פומא דאליהו אתגזר כו' וכשמזכיר דברי חז"ל אמר ר' פלוני פתח כו' מה ענין הפרש בין לשון זה ללשון זה והענין הוא כי הנה נודע כי אליהו ז"ל נפרש מבני אדם ונעשה מלאך לא נשאר לו כח לפתוח ולחדש בתורה להיות כי לא בשמים

היא ולא נשארה תורה בעליונים כלל וע״כ איננו יכול זולתי לספר לת״ח התחתונים ממה שנתחדש בישיבה עליונה של הת״ח העליונים הגדולים לכן אמר על פומא דאליהו אתגזר האמנם הת״ח יש להם יכולת לפתוח ולחדש בתורה כל מה שיראה להם וכמש״ה על פי התורה אשר יורוך כו׳, ואעפ״י שנפטרו מזה העולם כמו שמצינו בזוהר בהרבה מקומות דאמר כך פתח ר׳ מתיבתי כו׳ ובמתיבתי דבצלאל ואהליהב וכיוצא באלו הצדיקים יכולים לפתוח בתורה ולחדש כל מה שירצו לכן כתיב בהו ר׳ פלוני פתח וכיוצא מאלו הלשונות נמצינו למדי׳ כמה גדלה מעלת ישראל מכל האומות ומכל שאר המלאכים שהמלאכים נק׳ עבדים וישראל נק׳ בנים שנא׳ בנים אתם להי׳ אלהיכם ע״כ כנלע״ד שמואל ויטאל בן הרב המחבר אבא מארי כמהר״ר חיים ויטאל זלה״ה.

(יד) כִּי תָבֹא אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר יְדֹוָד אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לָךְ וִירִשְׁתָּהּ וְיָשַׁבְתָּה בָּהּ וְאָמַרְתָּ אָשִׂימָה עָלַי מֶלֶךְ כְּכָל הַגּוֹיִם אֲשֶׁר סְבִיבֹתָי׃(טו) שׂוֹם תָּשִׂים עָלֶיךָ מֶלֶךְ אֲשֶׁר יִבְחַר יְדֹוָד אֱלֹהֶיךָ בּוֹ מִקֶּרֶב אַחֶיךָ תָּשִׂים עָלֶיךָ מֶלֶךְ לֹא תוּכַל לָתֵת עָלֶיךָ אִישׁ נָכְרִי אֲשֶׁר לֹא אָחִיךָ הוּא׃(טז) רַק לֹא יַרְבֶּה לּוֹ סוּסִים וְלֹא יָשִׁיב אֶת הָעָם מִצְרַיְמָה לְמַעַן הַרְבּוֹת סוּס וַידֹוָד אָמַר לָכֶם לֹא תֹסִפוּן לָשׁוּב בַּדֶּרֶךְ הַזֶּה עוֹד׃(יז) וְלֹא יַרְבֶּה לּוֹ נָשִׁים וְלֹא יָסוּר לְבָבוֹ וְכֶסֶף וְזָהָב לֹא יַרְבֶּה לּוֹ מְאֹד׃(יח) וְהָיָה כְשִׁבְתּוֹ עַל כִּסֵּא מַמְלַכְתּוֹ וְכָתַב לוֹ אֶת מִשְׁנֵה הַתּוֹרָה הַזֹּאת עַל סֵפֶר מִלִּפְנֵי הַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם׃(יט) וְהָיְתָה עִמּוֹ וְקָרָא בּוֹ כָּל יְמֵי חַיָּיו לְמַעַן יִלְמַד לְיִרְאָה אֶת יְדֹוָד אֱלֹהָיו לִשְׁמֹר אֶת כָּל דִּבְרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת וְאֶת הַחֻקִּים הָאֵלֶּה לַעֲשֹׂתָם׃(כ) לְבִלְתִּי רוּם לְבָבוֹ מֵאֶחָיו וּלְבִלְתִּי סוּר מִן הַמִּצְוָה יָמִין וּשְׂמֹאול לְמַעַן יַאֲרִיךְ יָמִים עַל מַמְלַכְתּוֹ הוּא וּבָנָיו בְּקֶרֶב יִשְׂרָאֵל.

כי זו כ׳נסת י׳שראל היא השכינה והיא הנלחמת להם לישראל בכיבוש הארך ולכן היא **תבא** מביאה את בני ישראל לארץ ישראל וזו היא הנקראת כאן **אל הארץ** זו הארץ הנבחרת והזהיר בדרך רמז שכדי לזכות בה צריך להיות בה בכל עת בתשובה וזה הוא **אשר** וכבר ידעת כי אשר[8] זו הבינה ובה תשובה מאהבה. עוד ראה רמז

[8] להלן לקט דיעות שנאמרו על מילת ״אשר״ - **אשר** מתייחס לספירת הבינה בהיותה מחוברת לספירת החכמה. כתב הרמק בספרו פרדס רימונים: שער כג – שער ערכי הכינויים - **אשר** במלת **אשר** פי׳ הרשב״י ע״ה בתיקונים) תקונא ל״ט דף עז ע״ב) שני פירושים. אחד אל הבינה כד״א (בראשית ל יג) באשרי כי אשרוני בנות וזה אמרה לאה. וכן פי׳ בזהר פי׳ ויחי (ד״רמו) וז״ל ת״ח מאשר דא הוא אתר דכולא מאשרין ליה ומאי איהו עלמא דאתי דעילאי ותתאי מאשרין ליה ונכספין ליה עכ״ל. והנה פי׳ הלכתא וטעמא. ואח״כ פי׳ בתיקונים שם פירוש אחר קרוב לזה שאשר הוא בכתר אמנם מסטרא דאימא. וז״ל אשר איהו אשר אהי״ה ודאי ודא כתר עלאה מסטרא דנוקבא אתקרי אשר וכו׳: ובשה״ש (בז״ח דף ע״ג ע״ב) בפסוק אשר לשלמה פי׳ אשר בת״ת ופי׳ כי הוא רצוא ושוב עולה אל הבינה ויורד אל המלכות וזהו אשר פי׳ קאים הכא והכא. ובמ״א בתיקונים פי׳ כי אשר הוא בחכמה וז״ל מסטרא דכתר עלאה אתקריאו תלת ספירן אהי״ה אשר אהי״ה. הרי לפי זה אשר בשלשה מקומות בבינה בחכמה בתפארת. וכן עוד בתיקונים אשר איהו רמיז במלת בראשית אשר דא אימא דאיהו אהי״ה אשר אהי״ה. ולתקן הענין הזה נאמר כי אשר הוא בסוד השפעת החכמה בבינה בסוד היחוד בסוד הדעת. ובזה נתבאר בזהר פ׳ אחרי מות (דף ס״ה) וז״ל אשכחנא בספרא דשלמה מלכא. אשר בקטורא דעדונא קסטירא עילאה חברותא אשתכח כד״א באשרי כי אשרוני בנות ע״כ ופי׳ מלת קסטירא היכל וכן תרגום בירושלמי (בראשית כה טז) ואלה שמותם בחצריהם [ובטירותם] ובקסטרותהון. והנה לפי זה קסטירא פי׳ היכל, קטורא פי׳ קשור ויחוד. ופי׳ דבריו בקיטורא דעדונא פי׳ ביחוד וקשר העדן שהוא החכמה עם הבינה שהוא ההיכל העליון דהיינו קסטירא עלאה, חברותא אשתכח פי׳ ביחוד גמור אשתכח פי׳ נמצא תיבת אשר. ועניינו כי הבחינה אשר לחכמה המתייחדת עם הבינה היא נקראת אשר. ונמצא אשר בחינה אחרונה של החכמה וראשונה של הבינה. וזהו שאמרה לאה באשרי כי אשרוני בנות פי׳ השפע נשפע אליה מהחכמה שבו היא מתאשרת בין הבנות דהיינו שאר הספירות ע״כ פירוש המאמר. ונמצינו למדים שהחכמה בבחי׳ יחודה עם הבינה, וכן הבינה בבחי׳ יחודה עם החכמה נקרא אשר. ובזה לא יתרחק אלינו היות גם אשר בת״ת כי הוא המייחדם ומזווגם בסוד הדעת כמבואר בשער אם הא״ס הוא הכתר בפ׳ ח׳, וכן בשער מהות והנהגה בפ׳ י״ז. ומפני היות האושר נשפע ע״י מן החכמה לבינה לכן הוא נקרא אשר. ובז״ח שה״ש הנ״ל נראה שאשר נקרא מלשון הליכה כמו לא תמעד אשוריו (תהלים לז לא) וז״ש קאים הכא והכא פי׳ עומד בבינה ועומד במלכות כדמוכח התם. ואפשר לומר שהוא עולה אל הבינה בסוד הדעת להתייחד. ונמצא אגב חדא תרתי לשון הליכה ולשון אושר ממש דהיינו עולה ומייחד אבא ואימא ויורד ומתייחד עם המלכות והכל בבת אחת. עוד נמצא אשר ביסוד וכן פי׳ הרשב״י בפרשת בראשית (דף מ״ז ע״ב) על פסוק מאשר שמנה לחמו ואפשר שנקרא כן בהיותו יונק מן הת״ת בעת היחוד הנעלם ומה גם במה שפירי׳ כי עולה

במילים **אל הארץ** צירוף **לאה ארץ** כי לאה זו הבינה והיא הנקראת **ידוד אלהיך** כי הבינה נכתבת הוי״ה ומנוקדת בניקוד אלקים ואמר **נתן לך** דהיינו אם תהיה בתשובה תדירית תזכה בה בנתינה. אם תעשו תשובה מיראה יתקיים בך **וירשתה** תצטרך להוריש את הגויים במלחמה ואמר **וישבתה בה** תזכה למוחין דו״ק הנקראים ישיבה אולם אתה תרצה גם מוחין דגדלות וזה הוא **ואמרת אשימה עלי מלך**שירים ראשי על אויבי סביבותי ואזכה למוחין דגדלות **ככל הגוים אשר סביבתי. שום תשים עליך מלך** זו מ״ע למנות מלך (רמב״ן) שתהיה אימתו עליך והמלך כשמו אחוז במלכות והוא נשפע מהבינה הנקראת **אשר** כלומר הוא מלך ישראל והבינה הנקראת אם המלך מעליו והוא **יבחר ידוד אלהיך בו** נבחר על ידי ד׳ ולא על ידי הסכמת הקהל וזה אחד ההבדלים בין מלך ישראל ומלכי אומות העולם.

הבדל נוסף: **מקרב אחיך תשים עליך מלך לא תוכל לתת עליך איש נכרי אשר לא אחיך הוא** שהרי במקרה המלכים היו אלה מלכים שמלכו על אומות אחרות. היות והמלכות נבנית מהגבורות אין ראוי להרבות במידת הגבורה וזה הוא **רק לא ירבה לו סוסים ולא ישיב את העם מצרימה למען הרבות סוס וידוד אמר לכם לא תספון לשוב בדרך הזה עוד** כבר ידעת כי סוס הוא אחוריים דשם אדנות כזה: א אד אדנ

ומייחד או״א ויורד ומתייחד במלכות ע״י היסוד וע״י השפע נשפע מחכמה אל הבינה ומשם משפיע אל היסוד ומשם אל המלכות ולכן נקראת אשרה כאשר נבאר בעזרת הצור וישועתו:

כתב בספר קהלות יעקב ״**אשר** הוא בחינת חכמה בתיקונים (תיקון ע׳ קכ״ג.) (על הפסוק אהיה אשר אהיה״ כתוב בתיקו״ז (אהיה כתר, **אשר** חכמה אהיה בינה, ופירוש בפרדס (שער ערכי הכינויים פרק א׳) כי הוא בחינת תחתונות שבחכמה (כלומר נה״י דחכמה או פרצוף ישראל סבא) הדבוקה עם הבינה.

תפארת נקרא **אשר** כמו שאמר בזוהר שיר השירים (מאמר ה׳ צבאות), וכתב הפרדס עבור שעולה בסוד הדעת ומייחד החכמה ובינה שנקרא אשר על כן נקרא גם הוא אשר, ולי נראה שנקרא אשר בבחינת מוחין דקטנות אשר, שכתב הרב ז״ל (ליקוטי תורה טעמי המצות עקב כוונת ברכת המזון) ש׳ אלהים דיודין ר׳ ריבוע אלהים, א׳ אלהים פשוט:

אשר הוא סוד הבינה **אשר** הוצאתיך מארץ מצרים זוהר (יתרו פ״ה ע״ב.)

פרי עץ חיים שער הברכות פרק ב׳ כתב דיסוד הבינה נקרא **אשר**, ויסוד החכמה נקרא ראש, ויסוד הבינה נקרא אשר, ואחר כתב כמו שיסוד נקרא אשר כמו שאמר בזוהר כל עלמא דאתי נקרא אשר בסוד דעת העליון הדבוק בה, והטעם כי לוקחת מחכמה מילוי ע״ב ועם קס״א קנ״א קמ״ג דידה גימטריא אשר, גם נודע דשורש הדינין מתערין מינה וממנה יוצאה והיא נקרא אלהים, על כן אשר בחינת אלהים פשוט מרומז באי׳ ש׳ הוא אלהים דיודין ר׳ ריבוע אלהים, יסוד נקרא אשר כמו שאמר בזוהר (בראשית מ״ז ע״ב), וכתב הפרדס עבור שדבוק לתפארת שנקרא אשר כמו שכתבתי לעיל:

אשר הוא בינה אתר דכולא מאשרין ליה זוהר ויחי רמ״ו ע״א:

אשר שלשה ראשונות נקרא אשר כן כתב המגיד משרים פרשת ויצא אשר אותיות ראש שבו ג׳ ראשונות, אשר ראשי תיבות אור שלשה ראשונות:

אשר הוא בחינת הוד דבינה וזה שאמר ״אשר הוצאתיך מארץ מצרים״, כי הגאולה מהוד דבינה, עין ערך ביד, ועל ידי גאולת מצרים אשר ראשי תיבות למפרע רגל שמאל אמא:

אשר הוא מתוק ה׳ פעמים אלהים על ידי הוי״ה דיודין שבחכמה גם אז גימטריא אשר עם הכולל, וזה שאמר אשר בידו נפ״ש גימטריא ה׳ פעמים אלהים והוא נכלל בתיבת אשר ראש הרומז על חכמה והבן, בידו ברשותו או קרי ביה ביודו בבחינת יודין דע״ב, בידו ראשי תיבות ד׳ יוד:

כתב ב ספר ערכי הכינויים לרבי משה זכות ז״ל - אות א׳ [יט] אשר בנוקבא, וראש בדכורא, גם הוא בכל קו האמצעי כתיב, עיין ב״זוהר הרקיע״ [דף] כ״ו ב׳:

אשר בסוד ״אהיה אשר אהיה״, רמוז כתרים של אבא ואימא. כתר דאבא הוא ״ראש״, וכתר דאימא הוא ״אשר״:

סיכום ראינו שהמילה **אשר** תתכן בכתר חכמה בינה תפארת ויסוד שלהם. אם נעשה שלום בכל הדיעות נאמר ש**אשר** אלוג״ר באופן הבא: ״א״ של **אשר** זה הכתר כי הוא ראשון לספירות״ .ר״ של **אשר** זו החכמה כי הפסוק אומר **ר**אשית חכמה יראת ד׳, ״ש״ של **אשר** זו הבינה כי היא **ש**לישית בג״ר .חכמי הקבלה הקדמונים אמרו שספירת התפארת עולה ומחברת ביחו״ב ונעשית דעת.

אדנ-י גימ' סוס. **מצרימה** זו תמורת **שכינה** שכן שתיהן גימ' שפ"ה. נמצאנו אומרים שריבוי סוסים מגביר את הדינים ומוריד את השכינה להיות ראש לשועלים בכתר דבריאה. עוד, **ולא ירבה לו נשים** כי הנשים הם מצד הדין **ולא יסור לבבו** ולכן אמר הרשב"י אפילו אחת והיא מסירה לבבו אסור לו לשאת **וכסף וזהב לא ירבה לו מאד** כבר ידעת כי **מאד** זה הממון בפסוק "בכל מאדך" והזהב מצד הדין. אמנם הכסף נחשב לחסד אך ריבוי הכסף מגביר את הדין. **והיה כשבתו על כסא ממלכתו וכתב לו את משנה התורה הזאת על ספר מלפני הכהנים הלוים** ספר משנה תורה זו בחינת המלכות של ה' חומשי תורה והיא נמצאת לפני הכהנים חסד והלויים גבורה. **והיתה עמו** זו התורה שהיתה נתונה על זרועו **וקרא בו** בה מבעי ליה? אלא רמז יש כאן שהתורה היא מצד התפארת והיא הנתונה עוז ותעצומות למלכות ולכן נזכרו כאן שש לשונות של מלך ועיין במקורות למטה בדברי ספר סודי רזיא **כל ימי חייו** אמר לנו שהמוחין שמקבל המלך ובלשוננו החזון להנהיג בא דרך היסוד הנקרא כל והוא מקבץ שפע של ו"ק הנקראים ימים ועוד מקבל שפע גדול מהבינה הנקראת כאן **חייו** בסוד כל הנודר נודר בחיי מלך שהרי ידוע שהנדרים בבינה ולזה כיוונו (גמ' הוריות דף יא ע"א) איזהו נשיא? זה מלך שאין לו על גביו אלא ד' אלקיו ובשפת הספירות מלך זו המלכות שאין לה עליה אלא ה' זו תפארת אלקיו בינה. **למען ילמד ליראה את ידוד אלהיו לשמר את כל דברי התורה הזאת ואת החקים האלה לעשתם. לבלתי רום לבבו מאחיו** הוא במלכות וכל בני ישראל מושרשים במלכות ולכן אין לו להתנשא עליהם, **ולבלתי סור מן המצוה ימין ושמאול למען יאריך ימים על ממלכתו הוא ובניו בקרב ישראל.**

כתב בספר מגיד מישרים- פרשת שופטים "ומשום דבריבוי השופטים ירבו המחלוקות ונמצאת תורה כאלף תורות משום הכי כתב כי יפלא ממך דבר וגו' על פי הדבר אשר יגידו לך מן המקום ההוא ובתר הכי אמר כי תבא אל הארץ וגו' ואמרת אשימה עלי מלך וגומ' כלומר יסק אדעתך למימר אשימה עלי מלך ככל הגוים אשר סביבותי לא יהיה כן דנהי דתשוי עלך מלך אבל לא יהיה כגוונא דעכו"ם דהא עכו"ם ממני מלכא לפי בחירתם ואילו אתה את אשר יבחר ה' אלהיך בו. ותו עכו"ם ממני מלכא אפילו מעם אחרא וכדאשכחן בח' מלכים שמלכו בארץ אדום ובבלק מלך מואב ואילו את מקרב אחיך דוקא ולא מעם אחר. ותו מלכי עכו"ם מרבים נשים וסוסים וכסף וזהב ומלכא דילכון לאו הכי אלא לא ירבה לו וגומ' ולא תימא דא"כ גריעו איהו דמלכא דישראל דהא לאו הכי אלא טעמא לבלתי רום לבבו למען יאריך ימים על ממלכתו וגו'. ובתר הכי קאמר לא יהיה לכהנים הלויי' וגו' כלומר דכהני אמו' ע"א אית להו כמה נחלות אבל כהני דיליכון לאו הכי אלא לא יהיה להם חלק ונחלה וגו' ולא תימא דגריעו דילהון איהו לאו הכי אלא ה' הוא נחלתו וגו'. ומשום דעממייא ידעין עתידות דיליהון ע"י חוזים בככבים להכי אזהר לישראל דלא ידרשו להו אלא ידעון עתידות דילהו על ידי נביא מאחיך כמוני וגו'. ובכן ואתה שלום.

כתב בספר סודי רזיא - אות ר' משם אלעזר "ועתה ה' אלקי ישראל שמור לעבדך דוד אבי את אשר דברת לו לאמר לא יכרת לך איש מלפני יושב על כסא ישראל רק אם ישמרו בניך את דרכם ללכת לפני (שם) והקימותי את כסא ממלכתך על ישראל לעולם כאשר דברתי על דוד אביך לאמר לא יכרת לך איש מעל כסא ישראל (שם ט):

הרי ו׳ כסא ישראל, וגם ו׳ כסא ודיבור, וכן ו׳ מלך, אשימה עלי מלך א׳ שום תשים עליך מלך ב׳ תשים עליך מלך ג׳ על כסא ממלכתו ד׳ ימים על ממלכתו ה׳ מלכך אשר תקום ו׳: מי שראוי לו׳ מדות שהיו בדוד ראוי למלך, יודע נגן א׳, וגבור חיל ב׳, ואיש מלחמה ג׳ ומבין דבר ד׳ ואיש תואר ה׳ וה׳ עמו ו׳:'

כתב הרב מנחם **רקאנטי** זללה״ה בפירושו על התורה - פרשת שופטים ״רק וגו׳ ולא ירבה לו נשים וגו׳. יש לדעת ולהתבונן כי המדה אשר בה המלך מתנהג היא המלכות כענין שנאמר בי מלכים ימלוכו (משלי ח׳ טו׳) וכבר ידעת ענין דוד ושלמה שנאמר עליהם זאת היתה לי (תהלים קיט׳ נו׳). וכתיב ויי׳ נתן חכמה לשלמה (מלכים א׳ ה׳ כו׳). וזהו הרמוז בפסוק שלאחר זה והיתה עמו וקרא בו כל ימי חייו כמו שנפרש בגזירת האל. גם ידעת כי המדה הנזכרת שואבת מזרועות עולם מצד החסד חסד ורחמים ומן הגבורהההפך, אמנם עיקר קבלתה היא מן האש הגדולה כענין שנאמר עליה לא תירא לביתה משלג כי כל ביתה לבוש שנים (משלי לא׳ כא׳) וכתיב ממשבצות זהב לבושה (תהלים מה׳ יד׳). ובעבור כי המדה הזאת גוברת על המלך והוא צריך להתנהג בה הזהירנו יתעלה שהמלך לא ידבק לגמרי בפעולות הנשפעות מן המדה ההיא אשר בהתרחק החסד ממנה אכלה ומחתה פיה וגו׳ (משלי ל׳ כ׳). ועל כן הוזהר המלך מרבוי הנשים ומריבוי הסוסים לבלתי ישיב העם למדוה מצרים הרעים אשר לא ידעת. ואלו האזהרות לא הוזהר מהם רק המלך לבדו מן הטעם שכתבתי והרבה זמן הייתי נבוך על שלמה המלך ע״ה שכתוב בו ויחכם מכל האדם ואהוב מאלהיו (מלכים א׳ ה׳ יא׳) איך נאבדו ממנו זוהרי החכמות השכליות כי לעת זקנתו נשיו הטו את לבבו אחרי אלהים אחרים וכתיב וילך שלמה אחרי עשתרות אלהי צידונים ואחרי מלכום שיקוץ עמונים (מלכים א׳ יא׳ ה׳) מה שאינו ראוי לשופטים שהם בלא דעת ובלא תבונה וכל ספר משלי מלא אזהרות לבלתי יסת אדם אחרי הנשים ואיך נכשל בו חכם הרזים כמוהו. ובהתבוננני על המבוכה הזאת כי היו לו אלף נשים נכריות הוסר מסוה מעל פני כי אמרו בעלי הקבלה האמתית כי סכום מדרגות הטומאה שנשפעו באילן העליון בסבת זוהמת הנחש הם אלף כחות ונקראים נשים נכריות ושלמה המלך ע״ה בהיותו קשור באילן ההוא ברוב חכמתו להבחין זוהרי החכמה ולהשלים ענין סוד האילן נמשך אחריהן לדעתן להכיר ולהשלים המדרגה וזהו שאמר וילך שלמה אחרי עשתרות אלהי צדונים ולא כתב ויעבוד שלמה אלא וילך הלך לתור ולבקש ולחפש ענין תשלום החכמה דבר על בוריו עד שנמשך אחר זה יותר מדי צרכו והיה לו אשם מאת השם יתעלה כי מצוה היא לדעת ולבקש אותו הענין ולהבחין בין טוב לרע אבל לא להדבק בו. דוגמא זו היה חטא נח שנאמר וישת מן היין וישכר וכבר פירשתי.

כתב הרב ״צרור המור״ בביאורו על דברים פרק יז פסוק יח ״ולפי שאלו הג׳ דברים הם קיום המלכות. הסוסים לנצח המלחמות, כאומרו וראית סוס ורכב עם רב ממך (לק׳ כ, א), ואמר סוס מוכן למלחמה (משלי כא, לא), וכן צריך כסף וזהב לתת לאנשי הצבא. ונשים רבות ובני בנות להתחתן במלכים, וכן שיבאו חתניו לוקחי בנותיו לעזרו ולהיות לו מגן. ואחר שמלך ישראל אין לו להרבות סוסים ונשים וכסף וזהב, איך ילחם עם אויביו בלא סוסים וכסף וזהב. וכן אם לא יהיה לו נשים רבות, אולי לא יהיה לו בן ויפסק המלכות ממנו. לז״א אני אתן לך תיקון לכל זה, והוא והיה כשבתו על כסא ממלכתו וכתב לו את משנה התורה. ובתורה תזכה ותחיה

ויהיו לך כל אלו הדברים, כאומרם ז״ל הם באים בנצחונו של ב״ו ואתה בא בנצחונו של מקום. פלשתים באו בנצחונו של גלית, מה היה סופו שנפל בחרב והם עמו. וכן בני עמון באו בנצחונו של שובך וכו׳. וכשיהיה ה׳ בראשך לא יחסר כל בך, כי בו נאמר לי הכסף ולי הזהב אמר ה׳ צבאות (חגי ב, ח), ובתורה נאמר הנחמדים מזהב ומפז רב (תהלים יט, יא), ובה תהיה נושע בה׳, ושקר הסוס לתשועה וברוב חילו לא ימלט (שם לג, יז), אבל השם רוכב על עב קל, שהוא שם המפורש. ואמר כי תרכב על סוסיך מרכבותיך ישועה (חבקוק ג, ח), ולכן אמר והיתה עמו וקרא בו כל ימי חייו (פס׳ יט). כי המלך היה לו להביא ס״ת קטן בזרועו, וזהו והיתה עמו וקרא בו כל ימי חייו. ובזה ילמד ליראה את ה׳, ולא את המלכים. ובזה תהיה יראתו על פניו לבלתי יחטא, להשתרר ולהתגאות על עם ה׳, אחר שהם אחיו. וזהו לבלתי רום לבבו מאחיו (פס׳ כ), אחר שהם בני מלכים כמוהו, כאומרו ברעהו יעבוד חנם (ירמי׳ כב, יג). ואולי רמז לבלתי רום לבבו מאחיו. בסבת רבוי הזהב, שבו האדם מתגאה. וכן בסבת רבוי הסוסים, כי הסוסים מגביהים לבו של אדם ומשמחים אותו. ולכן נקרא סוס שהוא כמו שש, לפי שהם אותיות מתחלפות. כמו שפירשתי על לסוסתי ברכבי פרעה דמיתיך רעיתי (שה״ש א, ט), לפי שאמר למעלה (שם ד) נגילה ונשמחה בך, ובתורתך (שהש״ר א, לב), והוא סוד הדיבוק, כאומרו כי בו ישמח לבנו (תהלים לג, כא), ולכן התחיל (שה״ש א, ב) ישקני מנשיקות פיהו, שהוא סוד הדיבוק. ואחר שאתה שמח בשמחת בית השואבה למי אמשילך או למי אדמך, לזה אמר לסוסתי ברכבי פרעה דמיתיך רעיתי, אחר שהסוס בטבעו שמח. ולכן כלל הזהב והסוס באומרו לבלתי רום לבבו מאחיו. ולבלתי סור מן המצוה, אמר כנגד ולא ירבה לו נשים (לעיל יז), לפי ששם אמר ולא יסור לבבו (שם). ומה שאתה ירא שאם לא תרבה נשים שלא יהיו לך בנים ויפסק מלכותך, לזה אמר למען יאריך ימים על ממלכתו הוא ובניו. כי בזכות התורה יהיו לך בנים רבים לישב על כסאך, כי היא חברתך ואשת נעוריך, והיא אילת אהבים ויעלת חן, כאומרם חן תורה בעיני לומדיה.

פרק יח

(א) לֹא יִהְיֶה לַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם כָּל שֵׁבֶט לֵוִי חֵלֶק וְנַחֲלָה עִם יִשְׂרָאֵל אִשֵּׁי יְדֹוָד וְנַחֲלָתוֹ יֹאכֵלוּן:(ב) וְנַחֲלָה לֹא יִהְיֶה לוֹ בְּקֶרֶב אֶחָיו יְדֹוָד הוּא נַחֲלָתוֹ כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר לוֹ:(ג) וְזֶה יִהְיֶה מִשְׁפַּט הַכֹּהֲנִים מֵאֵת הָעָם מֵאֵת זֹבְחֵי הַזֶּבַח אִם שׁוֹר אִם שֶׂה וְנָתַן לַכֹּהֵן הַזְּרֹעַ וְהַלְּחָיַיִם וְהַקֵּבָה:(ד) רֵאשִׁית דְּגָנְךָ תִּירֹשְׁךָ וְיִצְהָרֶךָ וְרֵאשִׁית גֵּז צֹאנְךָ תִּתֶּן לוֹ:(ה) כִּי בוֹ בָּחַר יְדֹוָד אֱלֹהֶיךָ מִכָּל שְׁבָטֶיךָ לַעֲמֹד לְשָׁרֵת בְּשֵׁם יְדֹוָד הוּא וּבָנָיו כָּל הַיָּמִים:(ו) וְכִי יָבֹא הַלֵּוִי מֵאַחַד שְׁעָרֶיךָ מִכָּל יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הוּא גָּר שָׁם וּבָא בְּכָל אַוַּת נַפְשׁוֹ אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְדֹוָד:(ז) וְשֵׁרֵת בְּשֵׁם יְדֹוָד אֱלֹהָיו כְּכָל אֶחָיו הַלְוִיִּם הָעֹמְדִים שָׁם לִפְנֵי יְדֹוָד:(ח) חֵלֶק כְּחֵלֶק יֹאכֵלוּ לְבַד מִמְכָּרָיו עַל הָאָבוֹת:

בפרשה הקודמת ראינו ששונה דין מלך ישראל משאר מלכי עולם. למרות שמלך צריך צבא וסוסים נאמר בו ״לא ירבה לו סוסים״. כאן מזהירה התורה את נושאי הרוח שבישראל לבל יהיה להם חלק באדמה הגשמית כי הם אחוזים באדמה הרוחנית כלומר במלכות הנקראת בכל מקום ארץ. ואמר **לא יהיה לכהנים הלוים כל שבט לוי חלק ונחלה עם ישראל אשי ידוד ונחלתו יאכלון** הם חלק ה׳. מה בין חלק לנחלה? כתב כאן רש״י **חלק בביזה נחלה** בארץ. ובדרך סוד ביזה ונחלה הם במלכות אלא שביזה אלו מוחין דקטנות ונחלה מוחין דגדלות. מאחר והכהנים

והלויים אחוזים תדיר במלכות הכהנים בפנמיות שלה והלווים בחיצוניות שלה אין הם צריכים לדברים גשמיים שיחברו אותם אליה.

והוסיף עוד ואמר **ונחלה לא יהיה לו** זו נחלת ז׳ עממין **בקרב אחיו** זו ירושת קיני קניזי וקדמוני **וכל זך לב רואה כאן את עשר הספירות ואמר שלכהנים והלויים מאחר והם נושאי הרוח בעם אין קשר לאדמה הגשמית כי** ידוד הוא נחלתו כאשר דבר לו**.**

כאמור הכהנים והלויים הם חלק הקב״ה ולכן אמר **וזה** כבר ידעת מה הוא זה ומה מייצגת אות ו׳ והכוונה שהם זוכים בתפארת ולכן אמר **יהיה משפט** כי משפט הוא עמודא דאמצעיתא וזה חלקם של **הכהנים** והם מורמים מעם ולכן נהגו סלסול בעצמם ובכתובת בנותיהם כי הם מורים מהעם כי העם אחוזים במלכות הנקראת את וזה הוא **מאת העם** ולכן הם מקבלים מתנות ומרימים אותם לגבוה כי הם נציגי הקב״ה בעולם **מאת זבחי הזבח אם שור אם שה ונתן לכהן הזרע והלחיים והקבה** אמרו שמתנות אלו הם מידה כנגד מידה הכהן מברך את בני ישראל בנשיאת כפיים לכן זוכה בזרוע, הכהן מברך בפיו את ברכת הכהנים, לכן זוכה הוא בלחיים ופנחס הכהן כיפר על בני ישראל בזה שנעץ רומח בקיבת כזבי לכן זוכים הכהנים בקיבה. עוד, **ראשית דגנך תירשך ויצהרך וראשית גז צאנך תתן לו** זו מצוות תרומה גדולה וראשית הגז וידעת כי הראשית זו המלכות וכן כל המצוות התלויות בארץ. והענין מבואר מאחר שהכהנים אחוזים בחסד, הם זוכים במתנות של המלכות כמו שהכבד מעלה ומזקק דם אל הלב וזה אל המח (שערי אורה).

כי בו בחר ידוד אלהיך מכל שבטיך לעמד לשרת בשם ידוד הוא ובניו כל הימים הכהן נבחר מכלל ישראל לעמוד בין הקב״ה ובני ישראל וכבר ידעת כי בחסד יכופר עוון. **וכי יבא הלוי** מעיר כאן ורשב״ם זה כהן שאינו בן אותה משמרת כי השרות הוא בכהנים בלבד. וכיצד נכנס בן משמרת א׳ בעבודת משמרת ב׳ אלא מדובר כאן ברגלים שכל הכהנים עולים לעבוד בבית המקדש. **מאחד שעריך מכל ישראל אשר הוא גר שם ובא בכל אות נפשו אל המקום אשר יבחר ידוד, ושרת בשם ידוד אלהיו ככל אחיו הלוים העמדים שם לפני ידוד** שמא תאמר שלא מגיעים לו מתנות כהונה? ת״ל, **חלק כחלק יאכלו לבד ממכריו על האבות**. מה הוא ״ממכריו על האבות״? הנה האונקלוס ברמז ורש״י כאן בפירוש מסבירים שבימי דוד ושמואל התקינו חלוקה ״טול אתה שבתך ואני שבתי״. אבל רמז חזק יש כאן על הלוי הזה הבא לעבוד ״בכל אות נפשו״ לרמוז לנו על עבודת התפילה שהיא תמורת הקרבנות בימינו להתפלל בכל אות נפשנו בבחינת כלות הנפש.

שפתי כהן - לא יהיה לכהנים וגו׳. סמך פרשת כהנים לפרשת מלך, לומר למלך ראוי שיהיה לו סוסים ונשים וכסף וזהב אבל לא בריבוי, אבל הכהנים אף על פי שהן למעלה מישראל עם כל זה לא יהיה להם חלק ונחלה עם ישראל, כדי שתהא עבודתם שלימה ולא משום שנותנין להם פרס, אשי ה׳ הם ונחלתו כדי שיהיה אדוק בה׳ יתברך, ואף על פי שאמר בכהן גדול שיגדלוהו אחיו כמו המעשה של פינחס הסתת שמילאו לו אחיו הכהנים המחצב דינרי זהב (ויקרא רבה כ״ו, ט׳), כבר כתבנו שלא כדי להעשיר אלא כדי שתהא עבודתו שלימה בשעת העבודה שלא יהיה ביתו ריקן ויהיה לבו טרוד, וכדי שיהיה לבו פנוי לזה אמרה תורה יגדלוהו אחיו, לפי שעליהם

היה מכפר תחילה קודם ישראל שנאמר (ויקרא ט״ז, ו׳) וכפר בעדו קודם ובעד ביתו אלו אחיו הכהנים. ונחלה לא יהיה לו כדי שלא יהיה לבו טרוד בעבודתו על נחלתו.

וכי יבוא הלוי מאחד וגו׳. הכריחו בגמרא (עיין ספרי שופטים כ׳) ש**הלוי האמור כאן הוא כהן** שאמר ושרת בשם ה׳ ככל אחיו העומדים, ואין שירות אלא עבודה ואין שירות בעמידה אלא לכהנים, ואמר **ושרת ככל אחיו** אינו אלא ברגל שכל המשמרות שוות לא בשאר הימים כי דוד ושמואל קבעו המשמרות, זהו אומרו לבד ממכריו על האבות הם דוד ושמואל שמכרו השבתות שאמר זה לזה טול אתה שבתך ואני אטול שבתי שחלקום לעשרים וארבע משמרות. ועיין בבחיי ז״ל תמצא טעם למה חלקום לעשרים וארבע משמרות ולא יותר ולמה קראום משמרות, ומה מברך משמר היוצא למשמר הנכנס מי ששיכן שמו בבית הזה ישכין ביניהם אהבה ואחוה עיין שם:

עוד, **וכי יבוא הלוי**, רמז על אלקנה כשהביא את שמואל, מאחד שעריך מהמיוחדת שבשעריך, שהיא הרמתה שהיא רמה ונשאה. ולזה אמר הלוי בה״א הידיעה המיוחס שבלוים שהיה מבני קרח, וכן אמרו חז״ל (מגילה י״ד.) מן הרמתים אמר רבי חנין אדם הבא מבני אדם שעמדו ברומו של עולם ומאן ניהו בני קרח שנתבצר להם מקום בגיהנום ועמדו עליו ואמרו שירה, ובא בכל אות נפשו עם ארבע אותיות, גימטריא שמואל חנה, שהן היו אות נפשו של אלקנה. ושרת בשם ה׳ ככל אחיו הלוים העומדים שם שהיה שקול כנגד כולם, וכן אמרו חז״ל (ברכות ל״א ע״ב) שקול שמואל כנגד משה ואהרן שנאמר (תהלים צ״ט, ו׳) משה ואהרן בכהניו ושמואל בקוראי שמו, וכל מה שעתיד הכל רמוז בתורה.

כתב הרב בספרו **אדרת אליהו** כאן **ונחלה לא יהיה**. זו שבעה עממים. **בקרב אחיו**. הוא מה שיהיה לעתיד לבא שיירשו עוד שלשה עממים והוא קיני קנזי קדמני (שהובטחו לאברהם. בראשית טו, יט). ה׳ הוא נחלתו. הם מתנות שניתנו לכהן בשביל הקב״ה. כאשר דבר לו. אני חלקך (במדבר יח, כ).

(ט) כִּי אַתָּה בָּא אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר יְדוָד אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לָךְ לֹא תִלְמַד לַעֲשׂוֹת כְּתוֹעֲבֹת הַגּוֹיִם הָהֵם:(י) לֹא יִמָּצֵא בְךָ מַעֲבִיר בְּנוֹ וּבִתּוֹ בָּאֵשׁ קֹסֵם קְסָמִים מְעוֹנֵן וּמְנַחֵשׁ וּמְכַשֵּׁף:(יא) וְחֹבֵר חָבֶר וְשֹׁאֵל אוֹב וְיִדְּעֹנִי וְדֹרֵשׁ אֶל הַמֵּתִים:(יב) כִּי תוֹעֲבַת יְדוָד כָּל עֹשֵׂה אֵלֶּה וּבִגְלַל הַתּוֹעֵבֹת הָאֵלֶּה יְדוָד אֱלֹהֶיךָ מוֹרִישׁ אוֹתָם מִפָּנֶיךָ:(יג) תָּמִים תִּהְיֶה עִם יְדוָד אֱלֹהֶיךָ.

כי אתה בא אל הארץ אשר ידוד אלהיך נתן לך כבר אמרנו שהשכינה בכח השם המיוחד והבינה החופפת מעליהם סייעו לבני ישראל לרשת את הארץ וזה רמוז כאן **כי אתה** אלו זו״ן בא אל הארץ אשר זו הבינה והיא נקראת **ד׳ אלקיך** וממילא ״נותן לך״ אתה מקבל את הארץ בנתינה. **לא תלמד לעשות כתועבת הגוים ההם**

יש כאן תשע סוגי תועבות, ואם נמנה את ״תועבות הגויים ההם״ כתועבות נוספות נקבל עשרה מיני תועבות.

1. **לא ימצא בך מעביר בנו ובתו באש**
2. **קסם קסמים**.
3. **מעונן**.
4. **ומנחש**.

5. **ומכשף**.

6. **וחבר חבר**.

7. **ושאל אוב**.

8. **וידעני**.

9. **ודרש אל המתים**.

כי תועבת ידוד כל עשה אלה ובגלל התועבת האלה ידוד אלהיך מוריש אותם מפניך, תמים תהיה עם ידוד אלהיך תרגם כאן האונקלוס ״שלם תהיה ביראת ד'

כתב רש״י - **מעביר בנו ובתו באש** - הוא עבודת המולך עושה מדורות אש מכאן ומכאן ומעבירו בין שתיהם.

קסם קסמים - איזהו קוסם האוחז את מקלו ואומר אם אלך אם לא אלך וכה״א עמי בעצו ישאל ומקלו יגיד לו.

מעונן - רע״א אלו נותני עונות שאומרים עונה פלונית יפה להתחיל וחכ״א אלו אוחזי העינים.

מנחש - פתו נפלה מפיו צבי הפסיקו בדרך מקלו נפל מידו.

כתב רבנו בחיי - **לא ימצא בך מעביר בנו ובתו באש קוסם קסמים מעונן ומנחש ומכשף, וחובר חבר ושואל אוב וידעוני ודורש אל המתים**. מנה הכתוב תשע תועבות שהיו הכנענים מחזיקין בהם, והתחיל מן ה**מולך** שהוא חמור מכולן להקריב פרי בטנו לעבודה זרה, ומתוך חומר שבו חייב בו כרת, מה שאין כן בכל השאר שהן בלאו. ואחר שהזהירן על התשע שלא להחזיק בהם צוה עליו להחזיק ביראת ה׳, הוא שאמר תמים תהיה עם ה׳ אלהיך. ולשון מעביר שהיה מעבירו ברגליו בין שתי מדורות של אש וכבר הזכרתי ענין המולך במקומו (ויקרא יח, כא:(

קוסם קסמים. זה האוחז מקלו בידו ואומר אלך למקום פלוני או לא אלך, והוא שאמר הנביא (הושע ד, יב) עמי בעצו ישאל ומקלו יגיד לו. מעונן, יש בו שלש משמעויות, לשון עונה, לשון עין, לשון ענן, עונה הוא שדרשו חז״ל (ספרי שופטים קעה) רבי עקיבא אומר מעונן אלו נותני עונות שאומר עונה פלונית יפה להתחיל, וחכמים אומרים אלו אוחזי העינים, ויש שפירש מעונן שהוא מביט בעננים:

מנחש, פתו נפלה מפיו צבי הפסיקו בדרך, ויש שפירשו מנחש זה המביט בעופות בכנפיהם או בצפצוף, וכענין שכתוב (קהלת י, כ) כי עוף השמים יוליך את הקול, זה המכיר בצפצוף, ובעל הכנפים זה המכיר בחבוט הכנפים או בפרישתם:

ומכשף. כתב הרמב״ן ז״ל מכשף שם כלל לכל הכשפים, ו**חובר חבר ושואל אוב וידעוני** הם פרטים בכשפים ואסרם לשאול גם כן. ודע והבן בענין הכשפים כי הבורא יתעלה כשברא הכל מאין עשה העליונים מנהיגי התחתונים אשר למטה מהם, נתן

כח הארץ וכל אשר לפניה בכוכבים ובמזלות לפי הנהגתם, ועשה עוד על הכוכבים והמזלות מנהיגים מלאכים ושרים שהם נפש להם, והנה הנהגתם מעת היותם עד לעולם ועד גזירת עליון אשר שם להם, אבל היה מנפלאותיו העצומות ששם בכח המנהיגים העליונים דרכי תמורות וכוחות להמיר אשר יהיה למטה מהם, שאם יהיה מבט הכוכבים בפניו אשר כנגד הארץ טובה או רעה לארץ או לעם או לאיש, ימירו אותן הפנים העליונים להיפך במבט עמו, כענין שאמרו תמורת ענג נגע, ועשה כן להיות הבורא יתעלה שמו מהשנא עדניא וזמניא (דניאל ב, כא), קורא למי הים (עמוס ה, ח) למשול בהם כרצונו והופך לבוקר צלמות מבלי שינוי טבעו של עולם, ושיעשו הכוכבים והמזלות מהלכם כסדרן:

ועל כן אמר בעל ספר הלבנה החכם בנגרמנצי״א ובאישטרולגי״א, כשהלבנה היא גלגל העולם תהיה נראית בראש טלה על דרך משל, ויהיה פניו מזל פלוני, תעשה תמונה לדבר פלוני ויוחק בו שם השעה ושם המלאך הממונה עליה מהשמות ההם הנזכרים באותו ספר, ותעשה הקטרה פלונית בענין כך וכך, ויהיה המבט עליה לרעה, לנתוש ולנתוץ להאביד ולהרוס, וכאשר תהיה הלבנה בשעה פלונית ובמזל פלונית תעשה תמונה והקטרה בענין פלוני לכל טובה, לבנות ולנטוע. והנה גם זה הנהגת הלבנה וכח מנהיגיה, אבל ההנהגה הפשוטה אשר במהלכה הוא חפץ הבורא יתעלה אשר שם בהם מאז, וזהו סוד הכשפים וכוחם שאמרו בהם שמכחישין פמליא של מעלה (חולין ז ע״ב), כלומר שהם היפך הכוחות הפשוטים, והם הכחשה לפמליא בצד מן הצדדין, ועל כן ראוי שתאסור אותן התורה שיונח העולם למנהגו ואל טבעו הפשוט שהוא חפץ בוראו. וגם זה מטעמי איסור הכלאים, כי יבואו מן ההרכבות צמחים יעשו פעולות נכריות יולידו שינוים ממנהגו של עולם לרע או לטוב, מלבד שהם עצמם שינוי ביצירה, עד כאן לשון הרב.

וראיתי בספר ידיעת הכוכבים ורוחניות שלהם הנקרא אגרת גאלינו״ס, כי מי שעשה תמונה פלונית מברזל לכוכב שבתאי בשעה פלונית ובמזל פלוני ויקבור אותו תחת חנותו של חנוני יפסיד הריוח שלו, ואם יקברנה בביתו ינזקו כל ענייו, וידוע לכל בעל עינים כי החכמה הזאת חורבן עולם, ואין עמידת העולם וקיומו אלא אם כן ילך על טבעו הפשוט אשר בו בראו וחידשו הבורא יתברך. עוד הזכירו שם באותה אגרת כי מי שרוצה להמשיך אליו רוחניותו של שבתאי שהוא כוכב המשמש ביום שבת, שיש לו למעט באכילת הבשר ובשאר כל המאכלים ושימנע מתשמיש המטה ושילבש בגדים שחורים ויעשה תמונת אריה של נחושת והשעה לשבתאי והמזל לגדי וישחטו על אותה תמונה חתול שחור ואז יתקרב אליו לעבוד עבודתו ויגיד לו עתידות, עד כאן באותה אגרת העתקתיו משפת הגרי אל שפה ברורה היא שפת לשון הקודש:

והנה זה מחכמת התורה העולה על חכמת הכוכבים והמזלות שצותה אותנו במצות השבת אשר כוכב שלו שבתאי שנעשה בהיפך מכל זה, כי החכמה הזאת סיבה גדולה לתחלואי הנפש, וחכמת התורה להם תחבושת ורטיה, החכמה הזאת אסרה אכילת הבשר ביום שבת ולמעט במאכלים, ואנו נצטוינו שנתענג ביום השבת לאכול בשר ולשתות יין וכל דבר שיערב לנו, שנאמר (ישעיה נח, יג) וקראת לשבת עונג, החכמה הזאת אסרה התשמיש ואנו עיקר עונה בשבת, שנאמר (תהלים א, ג) אשר פריו יתן בעתו, החכמה הזאת תלביש שחורים ואנו נלבש ביום שבת מילת וצבעונין, שנאמר (ישעיה נח, יג) וכבדתו מעשות דרכיך, והם המלבושים הנכבדים, שכן רבי יוחנן קרי למאניה מכבדותי, וברוך אל עליון אשר חנן אותנו דעה והשכל בתורתו ומצוותיו ומנע אותנו מלטעות אחר הכוכבים והמזלות, הוא שאמר (דברים ד, יט) ופן תשא

עיניך השמימה וראית את השמש ואת הירח, והנחילנו המצוות לזכותנו בהם ולהיות לנו בשמרם עקב רב:

וחובר חבר. זה מאסף השדים והמחבר אותם, או שמחבר ומצרף נחשים ועקרבים ושאר חיות במקום אחד. ושואל אוב, מין ממיני הכישוף הוא, ושמו פיתום, ומעלה את המת בבית השחי שלו ומדבר משחיו:

ובענין בעלת אוב הנזכר בשאול רבו הסברות בין הראשונים ז״ל, זה אומר שאי אפשר להחיות המת בחכמת האוב וחס ושלום שהאשה ההיא תחיה את שמואל ותעלה, אבל המלאכה ההיא הכל מלאכת תחבולה וזיוף כי הכירה בו מיד שהוא שאול ולא רצתה לגלות לו עד לאחר מכן שאמרה לו ולמה רמיתני ואתה שאול (שמואל א כח, יב), הראתה לו בדבריה כי עתה מצאה הדבר מצד החכמה, ודרך כל בעלת אוב שתחביא בן אדם והוא מדבר בנחת מתוך המחבא, וכענין שכתוב (ישעיה כט, ד) והיה כאוב מארץ קולך, וכן בעלת אוב זו החביאה בן אדם ואמרה לשאול כי הוא שמואל, ומה שכתוב (שמואל א כח, טו) ויאמר שאול אל שמואל, כנגד מחשבתו אומר כן שהוא היה חושב שהיה שמואל. ומה שאמר (שם, יח) ולא עשית חרון אפו בעמלק, מפורסם היה בכל הארץ כי שמואל הנביא הגיד כן בחייו. ומה שאמר (שם, יט) מחר אתה ובניך עמי, מדרך הסברא אמר זה, כי צותה כן לאותו המגיד הנחבא שיהיה שאול חושב עליו שהוא שמואל, כי ידעה דבר הנביא בעונשו של שאול בענין עמלק, ועתה שהיו פלשתים נלחמים עמו חשבה כי יפול בידם:

ויש אומרים כי היה שמואל ממש והוא הגיד לו כל הדברים הנזכרים בפרשה, וכן דעת חז״ל. ויש להקשות בזה אחר שהיה שמואל ממש איך יתכן להיות שיחיה אדם את המת בחכמת האוב. אבל דעת הגאונים רב האי ורבינו סעדיה כי האשה לא החיתה אותו אבל ה׳ יתברך החיהו, וזה לשונם, רחוק הוא שתדע האשה העתידות וכן שתחיה את המת בחכמת האוב, אך ה׳ יתברך החיה את שמואל כדי לספר לשאול את כל הקורות העתידות לבוא עליו, והאשה לא ידעה בכל אלה כלל, ועל כן נבהלה וצעקה, הוא שכתוב (שם, יג) ותזעק בקול גדול ותאמר אלהים ראיתי עולים מן הארץ, ומה שאמרה את מי אעלה לך (שם, יא), כך מנהגם לומר ודברי התולים היו, עד כאן:

והנה הכתובים מסכימים עם דעת חז״ל ודעת הגאונים האלה ועם השכל כי היה שמואל ממש שחיה ודיבר, אבל האשה לא החיתה אותו כי אין ביד האדם להחיות את המת כי אם ביד הבורא יתברך ועל ידי הנביאים, וכן דעת החכם רבי אברהם בן עזרא ז״ל:

ויש עוד דעת אחרת למקצת רבותינו חכמי התלמוד ז״ל, שיש כח למי שיודע חכמת האוב להחיות את המת ולהשיב נפשו בגויתו וזהו תוך שנים עשר חודש בלבד, והוא שאמרו (שבת קנב ע״ב) אמר ליה ההוא מינא לרבי פלוני אמריתו נפשותיהן של צדיקים גנוזות תחת כסא הכבוד היכי אסקיה אובא טמיא לשמואל בנגידא, אמר לו דתניא כל שנים עשר חודש גופו קיים ונשמתו עולה ויורדת לאחר שנים עשר חודש גופו בטל ונשמתו עולה ושוב אינה יורדת. למדנו מזה שיש כח ביד יודע החכמה להשיב נפשו בגופו תוך שנים עשר חודש אבל לא לאחר שנים עשר חודש שהגוף בטל והנשמה עולה וכדכתיב (קהלת יב, ז) וישוב העפר על הארץ כשהיה והרוח תשוב אל האלהים אשר נתנה, כשישוב העפר על הארץ אז הרוח תשוב אל האלהים אשר נתנה. ודע כי מה שאמר גופו קיים ובטל, אין הדבר תלוי בקיום הגוף או בביטולו, כי

אף אם נרקב תוך שלושה ימים והוא בטל עדיין נשמתו עולה ויורדת, וכן אם נחנט בדברים המקיימים אותו כמה שנים נשמתו לאחר שנים עשר חודש מיד עולה ושוב אינה יורדת, ואם כן ביאור גופו קיים ובטל אצל הנשמה שהורגלה בו ועשאתו כלי:

וידעוני. זו אומנות [עפד״ר שאדם] (האדם) מכניס עצם חיה ששמה ידוע בתוך פיו ומדבר על ידי כישוף, ואותה חיה נקראת בני השדה, וזהו שכתוב (איוב ה, כג) כי עם אבני השדה בריתך וחית השדה הושלמה לך, כי האל״ף נוספת.

ודורש אל המתים, זה המעלה בזכור והנשאל בגולגולת, או בכל ענין אחר שידרוש להם:

כתב רבי מנחם רקאנטי זללה״ה - וטעם **לא ימצא בך מעביר בנו ובתו באש** וגו׳. דע כי כל הפעולות הנזכרות הנה נאצלות מרוח הטומאה וצוה השם יתברך לישראל שלא יתערבו בפעולות ההם שנאמר נצור לשונך מרע (תהלים לד׳ יד׳) הלשון הוא המכריע וצוה שלא יטהו ליצר הרע זהו לא יגורך רע ועל כן אמר כי תועבת יי׳ אלהיך כל עושה אלה וכבר ידעת פירוש מלת אלה. וחתם **תמים תהיה עם י״י אלהיך** כלומר מתנהג במדת השלום והאמת שהוא גוף האילן ועיקרו הנתון לישראל כד״א כי חלק י״י עמו וזהו שנאמר שויתי יי׳ לנגדי תמיד כי מימיני בל אמוט (תהלים טז׳ ח׳) כלומר לא אטה מן הימין אל השמאל.

כתב הרב הגדול ז״ל (הרמב״ן) כי **קוסם קסמים** הוא מחשבה בעתידות בכלל מלשון קסם על שפתי מלך (משלי טז׳ י׳) כמו שאמר ואת בלעם בן בעור הקוסם והיה מנחש כמו שנאמר ולא הלך כפעם בפעם לקראת נחשים וכתוב קסמי נא לי באוב (שמואל א׳ כח׳ ח׳). והזכיר בפרט **מעונן** והוא היודע בעננים. ו**מנחש** המביט בעופות בכנפיהם או בצפצוף כענין שנאמר כי עוף השמים יוליך הקול ובעל כנפים יגיד דבר (קהלת י׳ כ׳) והוא לשון נגזר מלשון חשתי ולא התמהמתי (תהלים קיט׳ ס׳) שכל מה שימהר להודיע בעתיד קודם היותו יקרא נחש כלומר נחיש ונקדים לדעת. ואמר הכתוב כי תועבת יי׳ כל עושה אלה ולא אמר עושה כל אלה כי הכתוב ידבר על רובם כי המעונן והמנחש אינם תועבה ולא הוריש הכנעני בעבורם כי כל בני אדם יתאוו לדעת העתידות ומתעסקים בחכמות רבות כאלה לדעתם וכו׳. ורבים יתחסדו בנחשים לאמר שאין בהם אמת כלל כי מי יגיד לעורב ולעגור מה יהיה ואנחנו לא נוכל להכחיש דברים יתפרסמו לעיני רואים ורז״ל ג״כ יודו בהם כמה שאמרו באלה שמות רבה כי עוף השמים יוליך הקול זה עורב וחכמת הטיירין העופות בלשון ערב טיאר וחכמי העופות יקראו טיירין ועוד מוזכר מזה הענין בגמרא. אבל יש לענין הזה סוד וכבר הודענו כי יש למזלות שרים ינהיגו אותם והם נפשות לכדורי הגלגלים ושרי זנב התלי הקרובים לארץ והם הנקראים נגידי התלי ומהם נעשים סימנים בעופות שבהם ידעו עתידות ולא לזמן גדול ולעתידות רחוקות יגידו רק בקרובות יודיעו מהן בקול העוף בקוראו בקול מר על המת מהם בפרישות כנפיו והוא שאמר יוליך את הקול למגידים בקולם ובעל כנפים לרומזים בכנפיהם וכל זה איננו תועבה בעמים אבל חכמה תחשב בהם וכן אמרו ותרב חכמת שלמה מחכמת כל בני קדם (מלכים א׳ ה׳ י׳) שהיו יודעין וערומים בטייאר וכן אמר הכתוב כי מלאו מקדם ועוננים כפלשתים (ישעיה ב׳ ו׳). והנה שלמה למד זה בכלל חכמותיו והידיעה היא הבנת הצפצוף והערמה לסבור הענין בפרישת הכנפים. וכאשר כלל הכתוב המעוננים והקוסמים עם התועבות הנזכרות חזר ופירש כי הגוים האלה אשר אתה יורש אותם אל מעוננים ואל קוסמים ישמעו כי חכמתם לדעת הבאות. ואתה לא כן נתן לך יי׳

אלהיך יאמר הנה אסר לך השם המעשים האלה הנזכרים כי הם תועבות לפניו ובגללם הוריש הגוים מפניך ואמר לך הנחשים והקוסמים בעבור שעשה לך מעלה גדולה לתתך עליון על כל גויי הארץ שיקים בקרבך נביא ויתן דבריו בפיו ואתה תשמע ממנו מה פעל אל ולא תצטרך אתה בעתידות אל קוסם ומנחש שיקבלו מן הכוכבים או מן השפלים בשרי מעלה שאין כל דבריהם אמת ולא יודיעו בכל הצריך:

אבל הנבואה תודיע חפץ יי׳ ולא יפול דבר מכל דבריה. והנה אתם חלק יי׳ וסגולתו שומעי עצתו מפיו והם חלק המזלות הולכים אחריהם וזה טעם ואתה לא כן נתן לך יי׳ אלהיך שלא נתן לך כאשר נתן להם כטעם אשר חלק יי׳ אלהיך אותם לכל העמים כאשר פירשתי ובספרי אל מעוננים ואל קוסמים ישמעו שמא תאמר להם יש במה לשאול ולי אין לי תלמוד לומר ואתה לא כן נתן לך יי׳ אלהיך. הנה זה ראיה לכל מה שפירשנו כי הנחשים שורש דבר נמצא בם ולכן היה לישראל טענה המניעה מהם. וטעם תמים תהיה שנייחד לבנו אליו לבדו ונאמין שהוא לבדו עושה כל והוא יודע אמתת כל עתיד וממנו לבדו נדרוש העתידות ומנביאיו או מאנשי חסידיו ר״ל אורים ותומים ולא נדרוש מהוברי שמים וזולתם ולא נבטח שיבואו דבריהם עכ״פ אבל אם נשמע דבר מהם נאמר הכל בידי שמים כי הוא אלהי האלהים עליון על כל. היכול בכל. משנה מערכות הכוכבים והמזלות כרצונו מפר אותות בדים וקוסמים יהולל ונאמין שכל הבאות תהיינה כפי התקרב האדם בעבודתו ולפיכך אחר אזהרת שאלת העתיד מן הקוסם ודורש בעד החיים אל המתים אמר שתהיה תמים עם השם בכל אלה ולא תירא ממגיד עתידות אבל מנביאיו תדרוש ואליו תשמע וזה דעת אונקלוס שאמר שלים תהא בדחלתא דיי׳ אלהיך שלא תהא חסר ביראתו כי תמים הוא השלם בדבר כמו שה תמים שאין בו לא מום ולא חסרון עד כאן דבריו ז״ל.

כתב הציוני - **לא תלמד לעשות כתועבת הגוים האלה.** אמרו רז״ל לעשות אי אתה רשאי אבל אתה לומד כשפים דהיינו מתועבותם כדי להבין ולהורות. כדאיתא בגמרא שזקני סנהדרי גדולה היו צריכין לידע כל מעשה כשפים. נפקא מיניה לבטל כל מעשה כשפים הבא לפניהם לפרקים:

קוסם קסמים. איזו קסמים זה האוחז במקלו ויש לו סימן אם ילך ואם לאו והה״ד עמי בעצו ישאל ומקלו יגיד לו ודומה לו וקסמים בידם. והרמב״ן יפרשנו בלשון מחשבה בעתידות מלשון קסם על שפתי מלך. קסמי לי באוב:

מעונן זה המעביר ז׳ מיני זכור מז׳ בריות על עיניו דברי ר׳ שמעון וחכמים אומרים זה אחוזת עינים. ורבי עקיבא אמר אלו מחשבי עתים. ועונן לומר שעה זו יפה להתחיל בו דבר וזו אינה יפה. והז״ל כתב כי הוא מגזרת עננים היודעים בעננים **ומנחש** זה האומר פתו נפלה מפיו הנחש עלה בימיני שועל משמאלי צבי הפסקני ודומה לו כי לא נחש ביעקב וכן לא הלך כפעם בפעם לקראת נחשים וכן כי נחש ינחש בו וכו׳. ולפי דעת חז״ל מנחש הוא המביט בעופות בכנפיהם או בצפצופיהם כמו שנאמר כי עוף השמים יוליך את הקול ובעל כנפים יגיד דבר. והלשון נגזר מן חשתי ולא התמהמהתי ר״ל שכל מי שימהר לידע בעתידות טרם היותם נקרא מנחש ויאמר הכתוב כי תועבת השם כל עושה אלה ולא יאמר כל אלה כי הפסוק יספר רובם כי כל אדם יתאו לדעת עתידות למו ומתעסקים לדעת חכמות רבות כאלה ורבים מעמי הארץ מכחישים דעות הללו ויטענו בי שקר הוא כי מי יגיד לעורב ולעגור דבר כמוס ונעלם וסגור ואנחנו עם ה׳ לא נוכל להכחיש דברים מתפרסמים לעני רואים

והנמצאים בדברי רז״ל ע״ה כההוא עובדא דעיליש ברח וכן איתא במדרש שמות רבה כי עוף השמים יוליך את הקול זה עורב וחכמי הטיאורים כי עוף בלשון ערבי טיארה וחכמי העופות נקראו טיאורים אמנם יש בעניין זה סוד כמוס כאשר בארנו בפרי אחרי כי יש למזלות שהם צורות השמים טשית. סאיב. מעיק. גדיד. שרי מעלה ממונים עליהם ינהיגו אותם והם נפשות לכדורי הגלגלים ושרי זנב טלה הקרובים לארץ והם נקראים נגידי התלי יודיעו העתידות הקרובים לבוא לא לעיתים רחוקים ומהם יעשו סימנים בעופות שבהם יודיעו עתידות למשכילים מהם בקול עצב בקוראו בקול מר רומז על מת ומהם בפרישות כנפיים הה״ד כי עוף השמים יוליך את הקול לרומים בקול ובעל כנפים יגיד דבר לרומזים בכנפיהם. וכן הוא אומר ותרב חכמת שלמה מחכמת כל בני קדם מה היה חכמתם שהיו יודעים וערומים בטייר דכתיב כי מלאו מקדם ועוננים כפלשתים והידיעה בחכמה זו היא ההבנה והסברא לסבור סברא העניין וצפצוף ופרישות כנפים אל מה רומז וכל זה צריך בדידות והרגל גדול כידוע למתחכמים ובזה באה התורה הקדושה ואסר לנו המעשים האלו אשר שרשם כיעור ותיעוב כי אנחנו חלק השם וסגולתו וסיגל אותנו במעלה יתירה והוא עניין נבואה ומעלתה אשר היא אמיתות שלימה אשר לא יפול מכל דבריהם ארצה לא כאלה חלק העמים אותם עובדי ע״ז פסילים ואלילים אשר מעשיהם תוהו הבל אין בהם מועיל. וכן סוד המנחשים בנחשים ששורש דבר נמצא בהם וזהו ידוע מאשר תטעו בני ישראל בנחש אשר עשה מרע״ה ויקראו שמו נחשתן והיה לישראל טענה בלתי אמונה:

וחובר חבר ושואל אוב. אמרו חז״ל זה המחבר נחשים ועקרבים ושאר בריות רעות בלחישת כשפים ועניין תרפים כאשר ביארנו. ושואל אוב. זה פיתום המדבר מתוך שחיו ומבין הפרקים ומבין אצילי ידיו של המכשף:

וידעוני זה המניח עצם ידוע בפיו והוא חיה קטנה הגדילה בארץ ומניחה בפיו ומדברת מאליו. עוד איתא בגמרא במסכת סנהדרין. תיר בעל אוב אחד המעלה בזכורו ואחד הנשאל בגולגולת מעלה בזכורו אינו עולה (סיא עונה) כדרכו אינו עולה בשבת. נשאל בגולגולת עונה כדרכו ועונה בשבת:

דורש אל המתים. מאי היא זה עצמו והולך ולץ בבית הקברות כדי שתשרה עליו רוח הטומאה. ועל כל אלה נצטוינו תמים תהיה עם ה׳ אלקיך שניחד לבבינו אליו לבדו ונאמין כי הוא לבדו עושה כל יודע אמיתת העתידות ואין דבר נעלם ממנו ואין חוץ ממנו וממנו נדרש עתידות מנביאי חכמיו וחסידיו רוצה לומר אורים ותומים לא מהוברי שמים ודומיהם ולא נאמין שיבאו דברים בהכרח ואם נשמע דבר מהם יש לנו להצדיק ולומר הכל בידי שמים כי הוא אלהי האלקים משנה מערכות השמים ומפר אותות בדים ואף נאמין שלפי התקרבות האדם לעבודתו תהיה המאורעות והמקראות הבאות. גלל זה אחר כל התעתועים הנז׳ בפרשה הזהירם תמים תהיה עם ה׳ אלקיך ולזה כיון המתרגם שלם תהא בדחלתא דהשם שלא תתחסר מעבודתו ויראתו ומשלימות אהבתו. קדש ישראל לה׳ ראשית תבואתו.

(יד) כִּי הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אַתָּה יוֹרֵשׁ אוֹתָם אֶל מְעֹנְנִים וְאֶל קֹסְמִים יִשְׁמָעוּ וְאַתָּה לֹא כֵן נָתַן לְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ:(טו) נָבִיא מִקִּרְבְּךָ מֵאַחֶיךָ כָּמֹנִי יָקִים לְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֵלָיו תִּשְׁמָעוּן:(טז) כְּכֹל אֲשֶׁר שָׁאַלְתָּ מֵעִם יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּחֹרֵב בְּיוֹם הַקָּהָל לֵאמֹר לֹא אֹסֵף לִשְׁמֹעַ אֶת קוֹל יְהוָה אֱלֹהָי וְאֶת הָאֵשׁ הַגְּדֹלָה הַזֹּאת לֹא אֶרְאֶה עוֹד וְלֹא

אָמוּת:(יז) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי הֵיטִיבוּ אֲשֶׁר דִּבֵּרוּ:(יח) נָבִיא אָקִים לָהֶם מִקֶּרֶב אֲחֵיהֶם כָּמוֹךָ וְנָתַתִּי דְבָרַי בְּפִיו וְדִבֶּר אֲלֵיהֶם אֵת כָּל אֲשֶׁר אֲצַוֶּנּוּ:(יט) וְהָיָה הָאִישׁ אֲשֶׁר לֹא יִשְׁמַע אֶל דְּבָרַי אֲשֶׁר יְדַבֵּר בִּשְׁמִי אָנֹכִי אֶדְרֹשׁ מֵעִמּוֹ:(כ) אַךְ הַנָּבִיא אֲשֶׁר יָזִיד לְדַבֵּר דָּבָר בִּשְׁמִי אֵת אֲשֶׁר לֹא צִוִּיתִיו לְדַבֵּר וַאֲשֶׁר יְדַבֵּר בְּשֵׁם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וּמֵת הַנָּבִיא הַהוּא:(כא) וְכִי תֹאמַר בִּלְבָבֶךָ אֵיכָה נֵדַע אֶת הַדָּבָר אֲשֶׁר לֹא דִבְּרוֹ יְהוָה:(כב) אֲשֶׁר יְדַבֵּר הַנָּבִיא בְּשֵׁם יְהוָה וְלֹא יִהְיֶה הַדָּבָר וְלֹא יָבֹא הוּא הַדָּבָר אֲשֶׁר לֹא דִבְּרוֹ יְהוָה בְּזָדוֹן דִּבְּרוֹ הַנָּבִיא לֹא תָגוּר מִמֶּנּוּ:

מרע״ה בא כאן להסביר לבנ״י שהם שונים בתכלים מן הגויים. הגויים לידית העתיד נדרשים לקוסמים וכו׳ ואילול לבנ״י יש נביאים. הגויים נשפעים משרים ואילו בנ״י מהקב״ה. הגויים תחת שליטת המזל ואילו ישראל מעל המזל, וכך כותב בעל ספר שערי אורה בשער העשירי - הספירה הראשונה ״כל האומות יש להן אחיזה במרכבה בסוד גרי הצדק, מלבד אותו הרשע (נבוכדנצאר). וכל זה רמוז בסוד הפלגה באומרם ׳ויהי בנסעם מקדם וימצאו בקעה׳. ונאמר בלוט: ויסע לוט מקדם (בראשית יג, יא), מה כתיב בתריה? ׳ויפרדו איש מעל אחיו׳, כל הדברים אמורים ברמז ומה שתמצא כתוב מן ארם ינחני בלק מלך מואב מהררי קדם (במדבר כג, ז), הרים המסתירים הדרך הישר להגיע לקדם ומה שאמר הנביא: כי נטשתה עמך בית יעקב כי מלאו מקדם ועוננים כפלשתים (ישעיהו ב, ו) - הנביא מתרעם עליהם ואמר: מדוע נטש ה׳ את בית יעקב? לפי שהוא לבדו מרום וקדוש בחר את ישראל להיות לו לעם סגולה, ומילא אותם מאורו הגדול השופע מספירת קד״ם, ונתן לישראל נביאים מלאים מרוח הקודש וממקור האצילות העליונה, ואמר להם: **כי הגוים האלה אשר אתה יורש אותם אל מעוננים ואל קוסמים ישמעו ואתה לא כן נתן לך י״י אלהיך נביא מקרבך מאחיך כמוני**, וזהו ׳כי מלאו מקדם׳ - והם לא רצו משפע התורה והנבואה שבאה להם מספירת קדם, רק הם ׳עוננים כפלשתים׳. והכול מבואר.

ולכן אומר להם: **כי הגוים האלה אשר אתה יורש אותם אל מעננים ואל קסמים ישמעו ואתה לא כן נתן לך ידוד אלהיך, נביא מקרבך מאחיך כמני יקים לך ידוד אלהיך אליו תשמעון:(טז) ככל אשר שאלת מעם ידוד אלהיך בחרב ביום הקהל לאמר לא אסף לשמע את קול ידוד אלהי ואת האש הגדלה הזאת לא אראה עוד ולא אמות:(יז) ויאמר ידוד אלי היטיבו אשר דברו:(יח) נביא אקים להם מקרב אחיהם כמוך ונתתי דברי בפיו ודבר אליהם את כל אשר אצונו:(יט) והיה האיש אשר לא ישמע אל דברי אשר ידבר בשמי אנכי אדרש מעמו:(כ) אך הנביא אשר יזיד לדבר דבר בשמי את אשר לא צויתיו לדבר ואשר ידבר בשם אלהים אחרים ומת הנביא ההוא:(כא) וכי תאמר בלבבך איכה נדע את הדבר אשר לא דברו ידוד:(כב) אשר ידבר הנביא בשם ידוד ולא יהיה הדבר ולא יבא הוא הדבר אשר לא דברו ידוד בזדון דברו הנביא לא תגור ממנו:**

בספר מפתח הספירות - פרשת שופטים ״ואחרי השלימו עניין זה הזהיר עוד על כל מיני ע״ז ועל כל דרכי משמשיה באמרו לא תלמד לעשות כתועבות הגוים ההם ופרט לנו מעשיהם ואמר שלא ימצא בינינו מה שנמצא ביניהם כאמרו לא ימצא בך מעביר בנו וביתו באש קוסם קסמים מענן ומנחש ומכ
כתב בספר **מפתח הספירות** - פרשת שופטים ״ואחרי השלימו עניין זה הזהיר עוד על כל מיני ע״ז ועל כל דרכי משמשיה באמרו **לא תלמד לעשות כתועבות הגוים ההם** ופרט לנו מעשיהם ואמר שלא ימצא בינינו מה שנמצא ביניהם כאמרו **לא ימצא בך מעביר בנו וביתו באש קוסם קסמים מענן ומנחש ומכשף. וחבר חבר ושואל אוב או ידעוני ודורש אל המתים. כי תועבת ידוד כל עשה אלה ובגלל התועבות האלה ידוד אלהיך מוריש אותם מפניך. תמים תהיה עם ידוד אלהיך** שלם תהיה עמו **כי הגוים האלה אשר אתה יורש אותם אל מעוננים ואל קסמים ישמעו לא כן נתן לך ידוד אלהיך. נביא מקרבך מאחיך כמני יקים לך ידוד אלהיך אליו תשמעון** קשר הכתובים האלה קשר אמיץ וחזק ומחכים כל פתי וכל סכל אשר הוכה בסנורים אשר הוכו עמי הארץ. וזה שבהם הודיענו השם יתי מהות ע״ז ומהות הנבואה ומה שיש ביניהם מתכלית הרוחק. וזה כי המענן והקסם עובד ע״ז בלא ספק כי מאחר שהוא מפיל כל כחותיו וענינו תחת העונות הנה הוא מתמלא מן העונות. וכן הקוסם הוא המסמן על עצמו עניינים או על זולתו אחר מה שעושה מן המעשה הידוע כמשמוש החול או האבנים או גוהר לארץ וצועק או מסתכל במראה של ברזל וכיוצא בשגעונות שהשוטה המאמין בם שומע מפיו דבריו במקרה ומאמתם בלי דעת. ובעונותינו הרבים קצת חכמים בזמננו זה טעו אחר הבליהם וחשבו שיש בענייניהם ממש מפני כחות הכשוף שזכרו אצלם. ובמדע זכר הבקי בהם ז״ל אשר למדם לדעת לא לעשות עניין כל מאלה בהלכות ע״ז וחקת הגוים, ומשם תבינם. **ואמנם אמרו נביא מקרבך וכו׳ יורה על אמתות דברי כל נביא שאם דבריו (מסמיכים) [מסכימים] עם דברי משה הנהו כמוהו בדעת אחת תוריית בכל מה שיאמר אם לא יטה ימין ושמאל מכל דבריו. וכן כתיב נביא אקים להם מקרב אחיהם כמוך ונתתי דברי בפיו ודבר אליהם את כל אשר אצונו. והיה האיש אשר לא ישמע אל דברי אשר ידבר בשמי אנכי אדרש מעמו. אך הנביא אשר יזיד לדבר דבר בשמי את אשר לא ציויתיו לדבר ואשר ידבר בשם אלהים אחרים ומת הנביא ההוא. וכי תאמר בלבבך איכה נדע את הדבר אשר לא דברו ידוד. אשר ידבר הנביא בשם ידוד ולא יהיה הדבר ולא יבא הוא הדבר אשר לא דברו ידוד בזדון דברו הנביא לא תגור ממנו. יש לי צורך גדול מאד להאריך בעניין זה יותר משאר עניני ספר זה. וזה מפני שהוא עניין הנבואה...ואמנם בחינת כל נביא שענינו כשאר נביאי האמת או המשיח טרם התגלותו לכל, הוא שיהיה חכם גדול בידיעת השם ועשיר גדול בלבו, וכובש את יצרו הגדול והחזק והתקיף והאמיץ. והוא כובשו תחלה לרוב יראת שמים שבו בטבע, ואחר כן כובשו בהיותו עשיר שמח בחלקו ואינו משגיח בהבלי הזמן בהשגחה מזקת למציאות שכלו אתו. ואחר כן כובשו מצד חוזק חכמתו המחייבת לו תכלית אהבת השם וחשקו בידיעתו. וכל דבריו וכל מעשיו כשיבחנו ימצאו כלם לשם שמים, ונפשו חשקה בתורה תמיד. זה האיש והדומים לו לא תצטרך אתה או אני או זולתנו מן הדומים לנו להעלות על דעתינו ועל ידיעתנו עם היותו בלתי מתפאר שמא הוא נביא שמא אינו נביא. אבל הדין נותן שנחזיקהו לנביא בכל ענייניו וקל וחמר אם הוא מתפאר בנבואה שאין לנו צורך לבחון אותו בבחינה אחרת זולת הנזכרת. ואמנם הנבואה נחלקת תמיד בנביאים למדרגות רבות מתחלפות ואין צורך להאריך בזה יותר מזה:**

וראה אמר סמוך לעניין הנבואה דבר הרצח ההורג בלתי דעת כדי להינצל מדם נקי תמיד. וכבר דברנו בו במקומו מה שמספיק. וזכר אחר זה עניין עדים זוממים ואחריו חזק לב אנשי המלחמה וצוה לבטוח בשם תמיד עם שמירת התורה והמצוה. וצוה לחלושי הלב לשוב מפני שיש טינה בלבם. ואמר "ויספו השטרים לדבר אל העם ואמרו מי האיש הירא ורך הלבב ילך וישוב לביתו ולא ימס את לבב אחיו כלבבו". כמו שנאמר בתחילה בכלל לכל בלשון הקדש "שמע ישראל אתם קרבים היום למלחמה על אויבכם אל ירך לבבכם אל תיראו ואל תחפזו ואל תערצו מפניהם". והטעם לכך "כי ידוד אלהיכם ההלך עמכם להלחם לכם עם אויביכם להושיע אתכם". רמז ליהושע ואחרי כן אמר "כי תקרב אל עיר להלחם עליה" ולהמשיך עניין השלום עם הערים הרחוקות. אבל על הקרובות אמר "רק מערי העמים האלה אשר ידוד אלהיך נתן לך נחלה לא תחיה כל נשמה". ונתן טעם ואמר "למען אשר לא ילמדו אתכם לעשות ככל תועבותם אשר עשו לאלהיהם וחטאתם לידוד אלהיכם". וצוה על עץ השדה לבלתי השחיתו אם ראוי לאכילה ואם לאו ישחת. רמז לכל ראוי לעבודת השם ושאינו ראוי. ועל כן רמז בו "אשר תדע כי לא עץ מאכל הוא", כי אינו חייב זולתו ידוע ענינו. ועוד זכר החלל והעיר הקרובה ועגלה ערופה. והכוונה בכל לאמר בלשון הקדש במקומו "ידינו לא שפכו את הדם הזה ועינינו לא ראו". שפכה כתי' שפכו קרי. ידינו מלא, יד אחת כיד רבים כשפיכות דמיו. "כפר לעמך ישראל אשר פדית ידוד ואל תתן דם נקי בין עמך ישראל ונכפר להם הדם" ואומר "אתה תבער הדם הנקי מקרבך כי תעשה הישר בעיני ידוד."

עוד, כתב הרב בפרשת שלח "ומכאן תבין שהאומר היום לנביא אחד ממנו, עשה לי אות והאמין שאתה נביא השם באמת, אינו אלא בדמות מראה את הנביא לפי מחשבתו הפחותה, שהרי התורה מעידה שדרך אמונת ההמונים אינה שלימה אפילו אחר כמה מופתים. ואמנם אם שום נביא מן הנביאים שלוח בשליחות מיוחדת אל איש אחד ובקש האיש מן הנביא מופת ואות, הדין נותן שיתן לו האות שצונו השם לבקשו מן הנביא כדי שיאמינו דבריו. והוא הגדת מה שעתיד להיות כמו שנאמר **וכי תאמר בלבבך איכה נדע את הדבר אשר לא דברו ידוד. אשר ידבר הנביא בשם ידוד ולא יהיה הדבר ולא יבא הוא הדבר אשר לא דברו ידוד בזדון דברו הנביא לא תגור ממנו.** והפלא בזה כעניין זה שזכר הבחינה על דרך שלילות באמרו "אשר לא דברו ידוד". ולמה לא אמרו "איכה נדע את הדבר אשר דברו ידוד" והיה נותן האות אשר ידבר אם יהיה ואם יבא אבל זכרו בלאוין. רק זה העניין הורה בו סוד מופלג והגיד כי הידיעה בשלילות היא ידיעה מספקת לאמת בהן האמתיות בידיעות בחיובים בעצמם כשתודע השלילה במופת בחיוב. והנה העם הזה בקש השם להנקם מהם לולי תפלת מרע"ה ומפני שטענתם בכח והיכולת לומר "ועתה יגדל נא כח ידוד" וכו.'

פרק יט

(א) כִּי יַכְרִית יְדֹוָד אֱלֹהֶיךָ אֶת הַגּוֹיִם אֲשֶׁר יְדֹוָד אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לְךָ אֶת אַרְצָם וִירִשְׁתָּם וְיָשַׁבְתָּ בְעָרֵיהֶם וּבְבָתֵּיהֶם׃(ב) שָׁלוֹשׁ עָרִים תַּבְדִּיל לָךְ בְּתוֹךְ אַרְצְךָ אֲשֶׁר יְדֹוָד אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לְךָ לְרִשְׁתָּהּ׃(ג) תָּכִין לְךָ הַדֶּרֶךְ וְשִׁלַּשְׁתָּ אֶת גְּבוּל אַרְצְךָ אֲשֶׁר יַנְחִילְךָ יְדֹוָד אֱלֹהֶיךָ וְהָיָה לָנוּס שָׁמָּה כָּל רֹצֵחַ׃(ד) וְזֶה דְּבַר הָרֹצֵחַ אֲשֶׁר יָנוּס שָׁמָּה וָחָי אֲשֶׁר יַכֶּה אֶת רֵעֵהוּ בִּבְלִי דַעַת וְהוּא לֹא שֹׂנֵא לוֹ מִתְּמֹל שִׁלְשֹׁם׃(ה) וַאֲשֶׁר יָבֹא אֶת רֵעֵהוּ בַּיַּעַר לַחְטֹב עֵצִים

וְנִדְּחָה יָדוֹ בַּגַּרְזֶן לִכְרֹת הָעֵץ וְנָשַׁל הַבַּרְזֶל מִן הָעֵץ וּמָצָא אֶת רֵעֵהוּ וָמֵת הוּא יָנוּס אֶל אַחַת הֶעָרִים הָאֵלֶּה וָחָי׃(ו) פֶּן יִרְדֹּף גֹּאֵל הַדָּם אַחֲרֵי הָרֹצֵחַ כִּי יֵחַם לְבָבוֹ וְהִשִּׂיגוֹ כִּי יִרְבֶּה הַדֶּרֶךְ וְהִכָּהוּ נָפֶשׁ וְלוֹ אֵין מִשְׁפַּט מָוֶת כִּי לֹא שֹׂנֵא הוּא לוֹ מִתְּמוֹל שִׁלְשׁוֹם׃(ז) עַל כֵּן אָנֹכִי מְצַוְּךָ לֵאמֹר שָׁלֹשׁ עָרִים תַּבְדִּיל לָךְ׃

כבר כתבנו שכ׳נסת י׳שראל היא הלוחמת מלחמות ישראל בכניסתם לארץ ישראל וזו אומרו **כי** זו כ׳נסת י׳שראל היא **יכרית** מכריתה את הגויים בכח **ידוד** השם המיוחד וה**אלהיך** הבינה והם מסלקים את אחיזת הגויים מארץ ישראל הנקראת **את** ומסלקת אותם את **הגוים** למטה למקום הדין והגבורות כי גוים ע״ה גימ׳ ס׳ סוד מטתו שלשלמה **אשר ידוד אלהיך נתן לך את ארצם וירשתם וישבת בעריהם ובבתיהם** עיר ובית אלו ספירת המלכות רק שזו חיצונית וזו פנימית. וכן גינה, חצר קרפף אלו מדרגות במלכות.

ידוע שהמלכות נשפעת מן הו״ק והם נחלקים לב׳: למעלה מן החזה ולמטה מן החזה. ג׳ ערי מקלט שהבדיל מרע״ה הן בחינת נה״י וג׳ שהבדיל יהושע הן חג״ת וזה שאמר הכתוב **שלוש ערים תבדיל לך בתוך ארצך אשר ידוד אלהיך נתן לך לרשתה** כי המלכות בנויה בג׳ חלקים ג״ר חג״ת נה״י וכל עיר כנגד חלק אחד אי נמי כנגד ג׳ קוין חד״ר או ג׳ כלים פנימי אמצעי וחיצון.

תכין לך הדרך כבר ידעת שדרך זו המלכות ותיקון ארץ ישראל וישובה בהנתן רחמים לרוצח נפש בשגגה. **ושלשת את גבול ארצך אשר ינחילך ידוד אלהיך והיה לנוס שמה כל רצח.**

וזה רומז לו׳ ערי מקלט כי זה יסוד ואות ו׳ תרמוז לו״ק והיסוד כוללם. **דבר** דיבור זו המלכות כלומר יש כאן תיקון לרוצח בשגגה הן בערי מקלט והן בערי הלווים שהם מ״ב ערים והם במלכות **הרצח אשר ינוס שמה וחי אשר יכה את רעהו בבלי דעת והוא לא שנא לו מתמל שלשם.** כגון: **ואשר יבא את רעהו ביער לחטב עצים ונדחה ידו בגרזן לכרת העץ ונשל הברזל מן העץ ומצא את רעהו ומת הוא ינוס אל אחת הערים האלה וחי** האלה ע״ה גימ׳ מ״ב אלו ארבעים ושנים ערי לויה, אות ו׳ ושל ו׳חי תרמוז לשש ערי מקלט. **פן ירדף גאל הדם אחרי הרצח כי יחם לבבו והשיגו כי ירבה הדרך והכהו נפש ולו אין משפט מות כי לא שנא הוא לו מתמול שלשום. על כן אנכי מצוך לאמר שלש ערים תבדיל לך.**

כתב רבי מנחם רקאנאטי זללה״ה - **ואשר יבא את רעהו ביער לחטוב עצים ונדחה ידו בגרזן לכרות העץ ונשל הברזל מן העץ** וגו׳. אחרי שאמר בפסוק של מעלה **וזה דבר הרוצח אשר ינוס שמה וחי אשר יכה את רעהו בבלי דעת** מה הוצרך לפרט יותר **ואשר יבא את רעהו ביער**? ועל דרך האמת, רמז רמז גדול כי היער[9] מקום ממשלת מדת הדין ושם עשתה מדת הדין שליחותה שנאמר והאלהים (דהיינו המלכות) אנה

[9] כתב בספר קהלת יעקב- ערך יע - **יער** זה בית המקדש מה יער מלבלב אף בית המקדש מלבלב, פרק ד׳ דיומא (ל״ט ע״ב), ועל דרך הסוד בית המקדש בחינת כנסת ישראל שבניינה מה׳ גבורות מנצפ״ך גימטריא יער (עץ חיים שער כסא הכבוד פרק ז׳:). עוד, יער זו בחינת גבורה זוהר ויקרא ד׳ ע״א והוא על דרך הנ״ל ה׳ גבורות מנצפ״ך גמטריא יער. כתב המקדש מלך (פנחס רכ״ו) סתם יער זו עשיה.

לידו וזמנם לפונדק אחד וכו׳. וזה טעם **ונשל הברזל מן העץ** וכבר ידעת ענין הברזל מפסוק לא תניף עליהם ברזל וסוד העץ מפסוק ותלית אותו על עץ כמה דאת אמר ויורהו יי׳ עץ. ע״כ. ואם הבנתי את דבריו הקדושים, מידה כנגד מידה יש כאן. החוטא הפריד בין התפארת הנקראת עץ ובין המלכות שהיא הברזל שהרי אלו נשותיו של יאע״ה לכן נעשה בו דין כעין חטאו.

מה הוא הגרזן? כתב בספר קהלת יעקב- ערך גר ״גם יש לדרוש גרזן על הבינה, גרזן גימטריא גרון עם הכולל וגרון היא בינה כנודע שהוא סוד ן׳ והוא רחמים גמורים רחמים גדולים רק גבורות מתעוררים ממנה, גרזן ראשי תיבות למפרע נון זו רחמים גדולים רק גבורות מתעוררים, רצה לומר שממנה מתעוררים ז׳ גבורות כנודע, דהגבורות הם ז׳ בכללות יסוד מלכות, וזה סוד **ואשר יבוא את רעהו ביער לחטוב עצים** אשר הוא בינה כנודע, **יבא את רעהו** יתחבר עם אבא שהוא רעהו שהן רעין דלא מתפרשין, על כן **יבא** ראשי תיבות י׳תחבר ב׳יסוד א׳בא, **ביער** גימטריא פ״ר סוד ה׳ גבורות מנצפ״ך שבאמא שבהן מעלת מיין נוקבין לאבא, ומתחברת עמו והוא מוריד מיין דוכרין ה׳ חסדים, **לחטוב** לעשות חטיבה אל ה**עצים** זעיר ונוקבא עץ החיים ועץ הדעת, שעל ידי זיווגם מורידין מוחין חדשים לזעיר ונוקבא כנודע, **ונדחה ידו בגרזן** ידו סוד יוד שלו, כמו פותח את ידיך שדורש בזוהר (תיקוני זוהר תיקון ס״ט ק״ו.) יודי״ך, שנדחה יוד שלו בגרזן בבינה דאקרי גרזן שיורד יסוד שלו בתוך הבינה, **לכרות העץ** של הסטרא אחרא שהוא הרע מעץ הדעת, ועל ידי הארת אבא ואמא הם נכרתים כנודע, ועל ידי זה **ונשל הברזל מן העץ** ברזל הוא מלכות ועץ הרע אוחז בה, וכשבאין אורות דאבא ואמא נכרת העץ הרע ונשל הברזל מן העץ ונתייחדה עם דודה והבן.

(ח) וְאִם יַרְחִיב יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶת גְּבֻלְךָ כַּאֲשֶׁר נִשְׁבַּע לַאֲבֹתֶיךָ וְנָתַן לְךָ אֶת כָּל הָאָרֶץ אֲשֶׁר דִּבֶּר לָתֵת לַאֲבֹתֶיךָ:(ט) כִּי תִשְׁמֹר אֶת כָּל הַמִּצְוָה הַזֹּאת לַעֲשֹׂתָהּ אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְּךָ הַיּוֹם לְאַהֲבָה אֶת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְלָלֶכֶת בִּדְרָכָיו כָּל הַיָּמִים וְיָסַפְתָּ לְךָ עוֹד שָׁלֹשׁ עָרִים עַל הַשָּׁלֹשׁ הָאֵלֶּה:(י) וְלֹא יִשָּׁפֵךְ דָּם נָקִי בְּקֶרֶב אַרְצְךָ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לְךָ נַחֲלָה וְהָיָה עָלֶיךָ דָּמִים:

ואם כבר ידעת מי זו הנקראת אם והיא **ירחיב** נקראת רחובות הנהר וזו הבינה שמתעוררת כאשר בניה מוסרים נפשם על קיום תורה ומצוות ועמלים בה למעלה מגדר הנדרש והיא הנקראת **ידוד אלהיך** כי היא נכתבת בשם הוי״ה ב״ה ומנוקדת בניקוד אלקים, **את גבלך** אתה עשית יותר מהגבול הנדרש כך יתנו לך שפע וברכה למעלה מן הקצוב **כאשר נשבע לאבתיך ונתן לך את כל הארץ אשר דבר לתת לאבתיך** זו ההבטחה לאאע״ה עד הנהר הגדול נהר פרת ואמר **כי תשמר את כל המצוה הזאת** אלו מצוות ל״ת **לעשתה** אלו מ״ע **אשר** אלו מצוות התלויות בכוונה **אנכי** אלו התפילות בייחודים ואמר **מצוך היום** עשה את כלל המצוות צותא חדא ועבוד **לאהבה את ידוד אלהיך וללכת בדרכיו כל הימים** באהבה ותזכה **ויספת לך עוד שלש ערים על השלש האלה** זו ירושת קיני קניזי וקדמוני שהן בחינות ג״ר והם עמון מואב ואדום. כתב הרמב״ם בהל׳ רוצח פ״ח הל׳ ד: בימי המלך המשיח מוסיפין שלש אחרות על אלו השש שנ׳ (דברים י״ט ט׳) ״ויספת לך עוד שלש ערים על השלש האלה״ והיכן מוסיפין אותן בערי הקיני והקנזי והקדמוני שנכרת לאברהם אבינו ברית עליהן ועדיין לא נכבשו ועליהן נאמר בתורה (דברים י״ט ח׳ ט׳) ואם ירחיב ה׳ אלהיך את גבולך כאשר נשבע לאבותיך ונתן לך את כל הארץ אשר דבר לתת

לאבותיך ויספת לך עוד שלש ערים על השלש האלה״. ואומר ולא ישפך דם נקי בקרב ארצך אשר ידוד אלהיך נתן לך נחלה והיה עליך דמים.

(יא) וְכִי יִהְיֶה אִישׁ שֹׂנֵא לְרֵעֵהוּ וְאָרַב לוֹ וְקָם עָלָיו וְהִכָּהוּ נֶפֶשׁ וָמֵת וְנָס אֶל אַחַת הֶעָרִים הָאֵל:(יב) וְשָׁלְחוּ זִקְנֵי עִירוֹ וְלָקְחוּ אֹתוֹ מִשָּׁם וְנָתְנוּ אֹתוֹ בְּיַד גֹּאֵל הַדָּם וָמֵת:(יג) לֹא תָחוֹס עֵינְךָ עָלָיו וּבִעַרְתָּ דַם הַנָּקִי מִיִּשְׂרָאֵל וְטוֹב לָךְ:

כתב בספר **צרור המור** ״אבל אם יהיה איש שונא לרעהו ויהרגנו, לא יועילו לו ערי מקלט, אלא ינתן ביד גואל הדם ומת לא תחוס עינך עליו (פס׳ יב-יג) ואמר ובערת הדם הנקי מישראל. להורות על מה שר׳ אליעזר אומר, ב״ד מכין ועונשין שלא מן התורה וכו׳. וכן בכאן, אם יראו הדיינים באומדנא דמוכח ובאמתלאות מוכיח שהוא רוצח, אע״פ שלא יהיו להם עדים ברורים, הם יכולים להורגו לפי צורך השעה ולפי הזמן, אע״פ שנראה שהוא דם נקי. ולכן לא אמר ואתה תבער דם החייב, אלא **ואתה תבער דם הנקי.** או שרמז בזה סוד גדול מסתרי התורה בעניין ההרוגים. כי ההרוג ששופכים דמו כמים, הולך נע ונד בארץ ואינו עולה למעלה, ונפשו ירעה לו, לפי שאולי במרירות נפשו אמר דברים לא כן בשעת ההריגה. וז״ש בתעניות (תענית כב ע״ב), על יאשיהו, גחין עליה ירמיהו וכו׳, כי אולי אגב צעריה אמר דברים לא כן. ושמע שאמר צדיק הוא ה׳ כי פיהו מריתי וכו׳ (איכה א, יח), עד שנראה שרוב ההרוגים, אגב צערייהו יהרהרו בלבם או יאמרו בפיהם כלפי שמיא. עד שלזאת הסבה נשמתם אינה עולה למעלה במהרה, ומיני מדות הדין, שהם הכלבים עזי נפש, פוגעות בהם. ולכן אמר הצילה מחרב נפשי מיד כלב יחידתי (תהלים כב, כא), ולכן אמר בקין, קול דמי אחיך צועקים אלי מן האדמה (בראשית ד, י), ובאומרו מן האדמה נראה שלא עלו למעלה, כי הדם הוא הנפש, והולכים נבוכים הם בארץ סגר עליהם המדבר, עד שינקמו נקמתו ויהרגו לרוצח. עד שלזאת הסבה צותה התורה, לא תחוס על הרוצח. והחומל עליו עושה רע להרוג, שהולך נע ונד ודמיו צועקים אלי מן האדמה. וזהו לא תחניפו את הארץ (במדבר לה, לג), ואמר לארץ לא יכופר כי אם בדם שופכו (שם), וכמו שפירשתי במקומו. ואז כששופכים דם הרוצח, מיד עולה נפש ההרוג למעלה, ובזה מבערים אותו מן הארץ, שהולך וצועק ואומר אל נקמות ה׳. ובזה גורם רע ליושבי הארץ אחר שאין עושין דין, וכששופכים דם הרוצח, מיד מתבער אותו דם ההרוג מן הארץ. ולזה אמר בכאן לא תח וס עינך עליו ובערת דם הנקי מישראל. כי זהו דם ההרוג שנשפך על לא חמס בכפיו, והולך נע ונד בארץ, ובשעת הנקמה עולה מן הארץ ואינו שואל דין כנגד ישראל. וזהו וטוב לך. כי בנקמה כמו שעושין טוב להרוג, כן עושים טוב לכל ישראל. וזהו סוד עגלה ערופה, כמו שנפרש שם בע״ה. ולכן תמצא שכתב ג״כ שם, ואתה תבער דם הנקי וגו׳.

כתב רבי מרדכי הכהן זללה״ה בספרו שפתי כהן **-** וכי יהיה איש שונא לרעהו וארב לו וקם עליו והכהו נפש. לא מצינו הכאת נפש במזיד אלא בשוגג שנאמר (במדבר ל״ה, י״א) מכה נפש בשגגה אבל במזיד אמר (שם, י״ז י״ח) ואם באבן יד הכהו ואם בכלי עץ הכהו ולא אמר נפש, ובשוגג אמר נפש, לומר שהאדם מכה הגוף לא הנפש, זהו שהכה בשוגג נקרא מכה נפש לומר שהוא שליח של הקב״ה שהוא הוא המכה הנפש, ואמר כאן נפש והוא מזיד לומר שאם תחילתו ברצון אף על פי שסופו באונס נהרג אבל על ידי גואל הדם, זהו אומרו ונתנו אותו ביד גואל הדם ומת ואם אין לו

גואל הדם לא יהרגוהו בית דין הואיל וסופו שוגג, זהו שאמרו חז״ל (ספרי פרשה זו מ״ד) מעבירה קלה יבוא לידי חמורה, מהשנאה בא לידי שפיכות דמים, לכך נאמר וכי יהיה איש שונא לרעהו שהיה לו לכתוב כי יקום איש על רעהו והכהו, ולזה אמר ולא תחוס עינך עליו ובערת דם הנקי, דם השופך מיבעי ליה, אלא דם זה ששפך בשוגג ונראה לך שהוא נקי הואיל והוא התחיל בשנאה תבערנו, ולא תאמר שהוא נקי. דם הנקי מישראל וטוב לך, סופי תיבות מילבך תסיר דבר זה מלבך, כמה שנאה עושה, נקי מישראל וטוב לך, ראשי תיבות נמול שימול ערלת הלב ולא יבוא לידי שנאה, ולזה סמך לא תסיג גבול רעך שאתה מסיג גבול הקב״ה שהוא נקרא רע שנאמר (משלי כ״ז, י׳) רעך ורע אביך אל תעזוב, שהוא אוהב שנאמר (מלאכי א׳, ב׳) אהבתי אתכם ואתה מסיג גבולו בשנאה.

כתב רבי חיים בן עטר הקדוש זללה״ה בספרו **אור החיים** וכי יהיה איש שונא וגו׳ פרשה זו רומזת מה שאמרו בגמרא מכות (דף יב) שלשה טעיות עתיד שרו של אדום לטעות לעתיד לבא, ואחד מהם הוא שערי מקלט קולטות ההורג בשוגג והוא מזיד. וידוע כי שרו של אדום הוא ס״מ הוא שטן הוא יצר הרע (בבא בתרא טז.) ועליו העיד הכתוב כאן ואמר כי יהיה איש שונא, **כי** אין שונא לאדם כיצרו הרע (עי׳ סוכה נב) והוא מקור השנאה לרעהו, כי הוא מראה ריעות לכל, כי לטובתם מיעצם, והוא שונא לו ומבקש רעתו בדרך אהבה וריעות, וארב שאורב לו להחטיאו. כי יש לך לדעת שעבירה ראשונה שעושה האדם אינו עושה אלא כשגגה, ובזה מוצא היצר שער ליכנס לנפש, גם מקדים להאדם כאומרו (בראשית ד ז) לפתח חטאת רובץ, קודם בא המנגדו באדם, גם מסביר לו פנים על מעשה הרע ויאמר לרע טוב, ואין לך אורב גדול מזה, ובזה מתגבר עליו, והוא אומרו וקם עליו, מה שאין כן קודם לכן שהיה כחוט השערה הלך בתוך האדם א, ועל ידי החטא יתגבר ויקום עליו. ואומרו והכהו נפש - כאן העיר שהוא מדבר על ס״מ, ולזה אמר והכהו נפש, פירוש שחובל בנפשו כי על ידי החטא תמות הנפש, ונס אל אחת פירוש אם ינוס אל אחת הערים האל לבצר עצמה, שהיא מערי המקלט. ושלחו זקני עירו, הם בית דין של מעלה שהיא עיר של השר של אדום ולקחו אותו, ועל פי המשפט יתנוהו ביד גואל הדם הוא אבינו שבשמים. ואומרו ומת - כאן רמז סוד אומרם ז״ל (סנהדרין לח:) מושיט אצבעו בהם ושורפם, והוא אומרו ביד גואל הדם ומת, פירוש בנגיעת יד ה׳ בו בזה הוא מת מעצמו, ולפי שאמרו ז״ל כי הריגת ס״מ ב תהיה גם כן על ידי ישראל, שידם תהיה בו להמיתו עם ה׳ ברוך הוא לזה אמר לא תחוס עליו. והגם שצדיקים הרויחו באמצעותו, יש להם להביט אל דם הנקי, כמה דמים רבים ששפך באורבו, ואז וטוב לך, תהיה נחלטת בחינת הטוב לך, כי בהבטל רוח הטומאה תהיה נשלמת בחינת הטוב במקומה שהם בני ישראל.

(יד) לֹא תַסִּיג גְּבוּל רֵעֲךָ אֲשֶׁר גָּבְלוּ רִאשֹׁנִים בְּנַחֲלָתְךָ אֲשֶׁר תִּנְחַל בָּאָרֶץ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לְךָ לְרִשְׁתָּהּ׃[10]

[10] בדרך הרמז: גימ׳ של הפסוק עולה ל 5846 וכן: ״הביאור במצווה זו הוא שאם אדם מגדיל שטחו והלך וגזל שטח חברו, ועשה דבר זה בארץ ישראל, עובר הוא בשני לאווין. אין לוקין על לאו זה כי הוא ניתן לתשלומין״. גימ׳ 5846.

כתב ספר **מגלה עמוקות** על התורה - במצוות **לא תסיג גבול רעך אשר גבלו ראשונים** יש בו סוד ידוע (ישעיה כו) כי ביה יי"י צור העולמים י"ה היא בריאה סוכת שלם של יי"י ביצירה והוא סוד איל של אברהם אבינו שנברא בע"ש בין השמשות עין בכנפי יונה חלק ב' סי' קל"ה והנה כוונת הפסוק ע"פ הסוד על הזהרת תוספת שבת שאז אימא פורסת סוכת שלום על זעיר (משלי כז) גבול רעך וריע אביך אל תעזוב לעשות חל"ל במקום חיי"ם מחלליה מות יומת ז"ש **לא תסיג גבול** שהיא סוד י"ה יי"י **אשר גבלו ראשונים** המה היושבים ראשונה במלכות כי אימא עילאה מקננא בבריאה תמן י"ה עמודא דאמצעיתא מקנן ביצירה תמן יי"י מטרנותא מקננא באופן שהוא עשייה ז"ש **לא תסיג גבול רעיך אשר גבלו ראשונים בנחלתך** הוא מלכות נקראת אדני שלשתן יחד י"ה יי"י אדני"י הוא ק"ו המדה כמו שק"ו המד"ה בגימטרי' ס"ג מ"ה ב"ן שהם ג' עולמות בי"ע כן שלש שמות אלו מן ג' עולמות אילו עולים ק"ו **גבול. רעך** בגימטריא אש"ל שהוא הגבול אשר גבלו ראשונים עולם הכסא שכן כ"ף סמ"ך אל"ף עולה אש"ל בקרקע המשכן י"פ אהי"ה י"פ הוי"ה בגי' קרקע היא סוד יה"י א"ור ו"יהי או"ר תרין סיטרין כחדא (ישעיה נד) ימין ושמאל תפרוצי:

(טו) לֹא יָקוּם עֵד אֶחָד בְּאִישׁ לְכָל עָוֹן וּלְכָל חַטָּאת בְּכָל חֵטְא אֲשֶׁר יֶחֱטָא עַל פִּי שְׁנֵי עֵדִים אוֹ עַל פִּי שְׁלֹשָׁה עֵדִים יָקוּם דָּבָר:

כתב בספר הזוהר (חלק ג דף ערה ע"א) **לא יקום עד אחד באיש לכל עון וגו', על פי שני עדים או על פי שלשה עדים יקום דבר**, פקודא דא להעיד עדות בבית דין, דלא יפסיד חבריה ממונא בגיניה, אי אית ליה עדות בהדיה, ולית סהדותא פחות מתרין, הדא הוא דכתיב על פי שנים עדים וגו' יקום דבר, לא יקום על פי עד אחד, ובגין דא אוקמוה מארי מתניתין מי מעיד על האדם, קורות ביתו, ולא עוד אלא אנשי ביתו מעידין עליו, מאי קורות ביתו, אינון קירות לבו (ישעיה לח ב) ויסב חזקיהו פניו אל הקיר, ואוקמוה רבנן מלמד שהתפלל חזקיהו מקירות לבו. אנשי ביתו, אינון רמ"ח אברים דיליה, דהכי אוקמוה מארי מתניתין, רשע עונותיו חקוקים על עצמותיו, והכי צדיק זכיותיו חקוקים לו על עצמותיו, ובגין כך אמר דוד, (תהלים לה י) כל עצמותי תאמרנה, ובגיניה אתמר, ומי מעידין על האדם, קורות ביתו, גרמין בנויין על מוחא דאיהו מיא, ועלייהו קא רמיז (שם קד ג) המקרה במים עליותיו, המקרה לשון קירות. ואמאי בגרמין יתיר מבשרא וגידין ומשכא, בגין דגרמין אינון חוורין, וכתיבא אוכמא לא אשתמודעא אלא מגו חוורו, כגוונא דאורייתא דאיהי חוורו מלגאו, אוכם מלבר, אוכם וחוור, חשך ואור. ואית חשך תכלת, ואתמר ביה (שם קלט יב) גם חשך לא יחשיך ממך, ותכלת אוכם איהו נוקבא לגבי חוורו. ולא עוד, אלא דגופא על גרמין עתיד למיקם, ובגין דא זכווי וחובוי חקוקין על גרמין דיליה, ואם יזכה יקום גופא על גרמין דיליה, ואי לאו לא יקום, ולא יהא ליה תחיית המתים. ולא עוד, אלא תרין סהדין אינון על בר נש, עין רואה ואוזן שומעת, ובית דין סופר ודן חובוי. ולא עוד, אלא שמשא וסיהרא סהדין על בר נש, כמה דאוקמוה (שם פא ד) תקעו בחדש שופר בכסה ליום חגנו, מאי בכסה, ביומא דסיהרא מתכסה, ואמאי מתכסת, בגין דכד מטי ראש השנה, ייתי סמא"ל למתבע דינא לבנוי קמי קודשא בריך הוא, והוא יימא ליה דייתי סהדין, והוא ייתי לשמשא עמיה, אזל למייתי סיהרא, והיא מתכסת, באן אתר מתכסת, אלא סליקת להההוא אתר דאתמר ביה במכוסה ממך אל תחקור, לפייסא ליה על בנהא.

הבה ונראה כיצד למד **הרמ״ז** זללה״ה את קטע הזוהר הזה:

לא יקום עד וגו׳ פקודא דא וכו׳, נראה דדייק מדפתח באיסור דלא יקום, וחזר וסיים יקום דבר, משמע שהוא ציווי מאתו יתברך שיקום אותו הדבר, ומזה נשמע החיוב על העדים, שאם לא כן הול״ל לא יקום עד אחד וגו׳, שממנו נדע שעד אחד לא יקום אבל שנים יקומו, אלא ודאי מדאיכפל קרא למכתב על פי שני עדים יקום דבר, שמע מינה דלמצוה נכתב:

ולית סהדותא פחות מתרין וכו׳, פי׳ שידוע (קלח) שכל עצמות השפע המקיים העולם הוא המושפע מהדעת וה״ס חו״ג, ולכן בעדו״ת שהם אותיות דעו״ת צריכים שנים, ואנן קיימא לן (קלט) דעת גניז בפומא דמלכא, באופן שייחוד החו״ג בפה ה״ס ההבלים, וידוע (קמ) מסוד רוחא ברוחא שהם ד׳ הבלים, אחד של הזכר עצמו ושני מה שמשפיע בנקבה, וכן מן הנוק' אחד שלה ושני מה שמשפיעה בזכר. והנה חו״ג של הפה הם שורש ומציאות זו״ן כנודע (קמא), ולכן ע״ד גי׳ ב׳ פעמים הב״ל, ושני עדים הם הד׳ האמורים, אבל אם נאמר עד שר״ל שנים, סודו ב׳ ההבלים שהם העיקרים של הזכר ושל הנקבה, וכשנאמר עד אחד ר״ל הוא שני הבחינות של אחד מהם, פי׳ שלו ומה שמשפיע בחבירו, הא למדת ששני עדים רומזים לחו״ג, עדים צירוף דעים, וכמש״ה (איוב לז, טז) תמים דעים. ולפי ששניהם מתייחדים כנודע לכן אמר על פי ולא אמר על פיות. וז״ש הה״ד על פי, אמנם מפני שהם שני מיני אורות לכן כתוב שני עדים. וגם במ״ש תבין מ״ש רז״ל קמב) כל מקום שנאמר עד הרי כאן שנים חוץ ממקום שפירט הכתוב עד אחד, וזה למדוהו מפסוק (יט, טו) לא יקום עד אחד, וכדפי׳ רש״י. והסוד שפעמים קוראם שנים על שום חילוק האורות, ופעמים קוראו עד וכמש״ה (במדבר ה, יג) **ועד אין בה**, וזה בבחינת יחודם, ולכך הזכיר בכאן בסוף פסוק **לא יקום עד אחד**. ומ״ש או על פי שלשה, מובן במ״ש בכוונת יום הכפורים (קמג) שיש בחינה אמצעית בין חו״ג והוא בסוד ת״ת.

ובג״ד אוקמוה וכו׳, ירצה מפני שאין העדות מתקיימת בפחות משנים לכך אוקמוה, שכן הוא בפני הדיין העליון שמעיין (נ״א שמעיד) קורות ביתו. ומפרש שהם קירות לבו, ומייתי ליה מדחזקיה דכתיב ביה אל הקיר, שפשוטו קיר הבית. ואוקמוה רבנן וכו׳, איתא בירושלמי (קמד), ורבנן אמרי בקירות לבו נשא עיניו, (ירמיה ד, יט) מעי מעי אוחילה קירות לבי הומה לי, אמר לפניו רבש״ע חזרתי על רמ״ח איברים [שנתת בי] ולא מצאתי שהכעסתיך באחד מהם, ע״כ. ונמצא שמפרש קיר הבית על קירות הלב. אבל איכא למידק שבפסוק אומר קיר אחד והם ז״ל מפרשים קירות שנים. ועוד מה ענין קירות הלב עם רמ״ח איברים. וכל שכן דאיך אמר שלא חטא באחד מאיבריו והלא לא קיים פריה ורביה קמה), ופגם באיברי ההולדה.

אבל צריך להקדים מ״ש (רז״ל בכל מקום ו) בזוהר (קמו) שיש ללב שני חללים, בימיני יש רוח ובשמאלי יש דם, ובהם מושב שני היצרים. ואלו הם שני בתין שבלבב. ואמנם הצדיקים אין להם אלא לב (אחד) שהוא בית אחד, וזה מפני שעולים למדרגה שנאמר (תהלים קט, כב) **ולבי חלל בקרבי**, שר״ל שמזככים החלל שבו הדם עד שיהיה רוח וזך, ובזה נמצא שהוא כאילו הורסים הקיר האמצעי שבין שני הבתים. וידוע ששני הכוחות מתפשטים בכל איברי הגוף, ומה גם שהלב הוא הנוצר תחילה קמז) וממנו מסתעפים כל האיברים. והנה חזקיהו ע״ה שהיה צדיק גמור שם פניו אל הקיר ההוא המפסיק ומצא שהיה הכל חלל, ולכן אמר שהלך לפניו בלבב שלם,

פי׳ שהכניע יצה״ר בשלימות, ואעפ״י שלא קיים פריה ורביה היתה כוונתו לשמים וכדרז״ל קמח), ולכן ממה שנשא עיניו בקירות לבו ומצא שכל לבו לשמים, משם גמר אומר שיוכל לומר באמונה שלא חטא, ואם חטא בפריה ורביה היתה שגגה לפי שכלו:

ומעתה נפרש מאמרנו בכאן ששני קירות לבו של אדם הם שני היצרים, פי׳ כשהם חלוקים לשנים שהוא אות שלא הכניע את יצה״ר, אז הם מעידים נגדו. ולפי הסוד איתא בספר אדם ישר קמט) ששני היצרים הם שני המלאכים הנמשכים מחו״ג, והם ממש שני עדים נמשכים מהדעת. ובמ״ש נראה ליישב שני פסוקים הנראים סותרים זה את זה, והם פסוק (תהלים צא, יא) כי מלאכיו יצוה לך, ופסוק (שם לד, ח) חונה מלאך ה׳, וכמו שהוקשה לזוהר פרשת וישלח (קסו, א) עי״ש. אבל בעניינו נאמר כי בתחילה כשנשלחים שני המלאכים הנזכרים לעולם עם האדם הם שנים חלוקים, אבל הצדיקים זוכים שיהיה הכל חלל אחד, ואז הוא מלאך אחד של יראי ה'

אנשי ביתו אינון רמ״ח וכו׳, והוא על דרך משי״ה (קהלת ט, יד) עיר קטנה ואנשים בה מעט, שפי׳ קנ) על האיברים. ואל תתמה שיקראו בשם אנשים, מפני שיש כמה וכמה איברים שהם בסוד פרצוף, דהיינו ג׳ שלישים בסוד חב״ד חג״ת נה״י, דרך משל הזרועות והשוקיים וגם האצבעות. וענין חקיקה זו הוא, שברשעים נפגמו איבריהם ובצדיקים הם מתוקנים כל אחד כמו שצריך. וגם עדות זו נרמזה בפסוק (יז, ו) על פי שנים עדים, כי עדי״ם בגי׳ קכ״ד וב״פ קכ״ד היינו רמ״ח, והיינו שני עדים. וקשר אומרו דהכי אוקמוה וכו׳, יבואר במאי דקיל״ן שכל אחד מרמ״ח איברים לבד יש לו עצם, וכדכתב הרב בפ״ק דאהלות (מ״ז), ולפי זה ירצה לתת טעם למה לא נכנס בכלל אנשי ביתו גם השס״ה גידים כי אם רמ״ח איברים לבד, לכן אמר דהכי אוקמוה, שהעוונות והזכיות חקוקים בעצמות מה שאין כן בגידים:

ובגין כך אמר דוד וכו׳, מפני שכל עצמותיו היו מנוקים מעוון וכנז״ל דירושלמי בחזקיהו. וז״ש כל עצמותי תאמרנה ה׳ מי כמוכה, שכולן נכנעות למלכותו ואין אחר שולט עליהם. ונראה לי שנאמר כל בקמץ רחב, הגם שאף הוא לשון כל, והענין שכל לשון כל מורה על כללות עניינים רבים יחד, ולכן יאמר גם על הרוב וכדאמרינן רובו ככולו, וכמו (בראשית מא, נז) וכל הארץ באו מצרימה, (תהלים קטז, יא) כל האדם כוזב, וזה בהיות מלה זו בקמץ חטוף, שאז יש לה מקף המסמיכה אל הענין בכללו ולא יבחנו הפרטים שלו, אבל כל בקמץ רחב הוא מופרד מכללות הכולל ויוכל להבחין כוללותו בפרטיו, וזהו ענין פסוק כל עצמותי, על דרך הנזכר בחזקיהו, חזרתי על כל רמ״ח איברים וכו׳, שהבחין כל אחד ואחד בפני עצמו וגם שהיה יודע איזה עוון פוגם בכל אבר ואבר. ועל דרך זה יכון לפרש עוד שני פסוקים כיוצא בזה, (תהלים פז, ז) כל מעיני, (משלי יט, ז) כל אחי רש שנאוהו, שר״ל כולם וכל אחד לבדו:

ובגיניה אתמר ומי מעידין וכו׳, ונקראים קורות ביתו, שהרי עליהם כל משענת הגוף, והם ממש כקורות המעמידות הבית, וגם שבתוכן יש המח שהוא עצמות הגוף שלכן נקראים בשם עצם על שם המח שהוא עצמות חיות האדם. דאיהו מיא, נלע״ד שיובן במ״ש ביחוד שם שד״י קנא) שיש אור מים רקיע שה״ס עס״מ, דהיינו חיה נשמה רוח, ונמצא שהעצמות שהם לבושי המח שה״ס הנשמה הם בנויים על מים. ועלייהו קא רמיז וכו׳, ופי׳ שהעליות שהן העליונות וה״ס חב״ד, הן מקורות במים, שהוא

המח שעליו שורה הנשמה, וממנו מתפשט המח בכל העצמות שהן פנימיות הגוף ועיקרו, ולכן עצ״ם ומ״ח גי׳ רמ״ח:

ואמאי בגרמין וכו׳, נראה דהוקשה לו שידוע קנב) שעיקר דין האדם בקבר הוא בכל משך זמן שיש עליו הבשר שעדיין לא נתעכל. בגין דגרמין אינון וכו׳, דע שיש שתי בחינות שחרות וחשך, ושתיהן בנקבות העליונות, האחת באי׳ והשניה בברתא, של אי׳ הוא בבחינת העלם והסתר, וגם בחינת קיבוץ ואסיפה שכן השחור מקבץ את הראות. ואיתא בתיקונים דף צ״ג ב׳ קנג) חוורו ואוכמו תרווייהו אשתכחו מכתרא עלאה, אוכמו מלבר וחוורו מלגאוו וכו׳ עד אומרו ואורייתא מתמן איהי חוורו מלגאו אוכמו מלבר, ופי׳ הרב זלה״ה קנד) שה״ס שם ע״ב וס״ג שבשני רישין דא״א בכתרא ואוירא שמהם נאצלו חו״ב, חוור ואוכם זכר ונקבה, ע״ע. ועל כן על התורה נאמר (ד, ו) כי היא חכמתכם ובינתכם ולפי שחו״ב הם בתכלית היחוד לכן חזר ואמר עוד אוכם וחוור חשך ואור, שהוא דין ורחמים ביחוד כזכר בנקבה, ונמצא לפי זה שלהיות שהעצמות ומה שבתוכם נמשך מן המוחין שבראש, לכן נחקקו בהם אותיות שחורות על הלבן. אך ענין זה יצדק בזכויות החקוקות בעצמות הצדיק, אך מעשי הרשעים נחקקים בבחינה השנית של השחרות שהיא במלכות הקרובה לחיצונים. וז״ש ואית חשך תכלת וכו׳, שהיא המשפעת בחיצונים שהם קץ החשך כנודע. ומצד דיניה נחקקים עוונות הרשעים על הלבן, להורות שמהפכים לדין מידת הרחמים. והרי זה בכלל שני עדים, הדין והרחמים. וידוע ששם ע״ב ומ״ה הם שמות החסד, ויש שם הכוללם והוא יו״ד הי״א וי״ו הי״א העולה ע״ד, וכן שם אכדט״ם שהוא שם הגבורה קנה) עולה כן, והיינו שני עדים:

על גרמין עתיד וכו׳, כי גם שביצירת האדם קודמים העור והבשר להתהוות, הנה בזמן התחיה יקדמו העצמות וכנראה מנבואת יחזקאל ל״ז ז׳ שנאמר, ותקרבו עצמות. וטעם לקדימה זאת הוא שארבעה חלקי הגוף הם עצמות וגידים ובשר ועור, והם נגד חנר״ן קנו), ולכן יצירת האדם (הראשון) היא מלמטה למעלה. אבל התחיה מלמעלה למטה, והמעולה קודם והוא הראשון לחיות, וכדכתיב (קהלת ז, יב) החכמה תחיה, ועל כן כמו שבחכמה בה מצטיירים רישומי ההויות הראשונות, כך נרשמים בעצמות ציורי מעשי האדם, ואם הם רעים עצמותיו מתרקבים ואפילו הלוז, ואם מעשיו טובים מח עצמותיו ישוקה בטל התחיה: עין רואה וכו׳ קנז), הם חו״ב כנודע קנח). ובית דין סופר, ה״ס הדעת שה״ס חג״ת, בית דין מוכרע. ועל זה שנינו מה למעלה ממך, שהוא על ו״ק, עין רואה ואזן שומעת וכל מעשיך בספר נכתבים:

שמשא וסיהרא, זו״ן וכמ״ש בס״ד. מאי בכסה, הוקשה לו שכיון שאמר בחדש בידוע שהוא בראש השנה ומה צריך לומר עוד בכסה, וגם מה היא הכוונה בלשון כסה. למתבע דינא, כי אז זמן שליטת גבורות בינה, ואז ס״מ תובע דין על בניה שהם הפוגמים בעולמות, ובית דין הצדק אומר לו שיביא עדים על מה שפגמו. והוא ייתי לשמשא עמיה, פי׳ כי כל מה שנפגם בזעיר מחזיק כנגדו בס״מ שהוא זכר הקלי׳, וזה עמיה, אבל להראות הפגמים של מלכות אזל למייתי סיהרא וכו׳, וענין זה צריך יישוב והבנה ומה היא סתירה זו. ונראה לי במ״ש במבוא שערים ש״ב ח״ב פ״ב על פסוק זה, שו״ק דזעיר יצאו קודם התיקון ואחר כך בעולם התיקון נתווספו לו ד׳ ראשונות, אבל במלכות לא יצאה כי אם נקודה אחת ובהתקנה נוספו לה ט׳ אחרונות מחכמה ולמטה, ולכן כשמתרבים העוונות מסתלקות ממנה ט׳ אחרונות וד׳ ראשונות דז״א ולא יותר. והטעם לזה מפני שזעיר זכר ומבחינת חסד, ולזה אף

שיתאחזו החיצונים בו״ק אין אחיזתם ופגימתם חזקה ואינו דבר מצוי. ובזה יש סיבה אמיתית למה שאומות העולם מונין [שנותם] לשנות החמה, כי השמש נמצא תמיד בסוד ו״ק קנט), ואין חשש אם יתאחזו בו, כי אחיזתם בו מעוטה וגם היא קרובה להתקן, מה שאין כן מלכות שהפגם שלה הוא גדול ולכן מסתלקות ממנה ט׳ תחתונותיה בעת העוון, ומתעלות למעלה לאי׳ שהיא שרשן, ושם מקבלות כח לתיקון. וזהו לפייסה ליה על בנהא, והוא מענין הסתלקות מוחין דזעיר בזמן הדורמיטא, דאיתא בספר הליקוטים ובספר הכוונות קס), שבהסתלקו למעלה בשינה אז קונה מוחין עליונים, עי״ש. וכן המלכות בהתעלותה מתחדש בה כח להתקן מחדש. וזהו תקעו בחדש שופר, בזמן שהיא מתחדשת חידוש כולל לכל השנה סייעוה בתקיעת שופר, שכחו למתק הדינים בט׳ קולות תר״ת תר״ת תר״ת קסא), כנגד ט׳ אחרונות שלה חב״ד חג״ת נה״י שמתחדשות, וגם כנגדן ט׳ ברכות במוסף. ומפרש איזה חודש הוא, ואמר בכסה, כשהיא מתכסה דהיינו עת המולד, שאז מתתקנת ליום חגנו, חג הסוכות שהוא זמן הניגוד, וכל הט״ו יום אנו משתדלים בתיקונה עד שהיא מתוקנת בזמן החג לקבל החסדים (נ״א ה׳ חסדים) כנודע קסב). ומציאות תיקון זה מתחיל מזמן הנעילה שאז היא עולה לדיקנא דאריך כנזכר בכוונות קסג), והוא המקום המכוסה שאמר בכאן. ולפי שתחילת המחשבה הוא סוף המעשה, לכן אמר שתחילת התכסותה בראש השנה הוא להתעלות במקום העליון ביום הכפורים שאז הוא גמר העלמה. ואפשר ששני הזמנים נרמזים בפסוק, כי בחדש, הוא ראש השנה, ובכסה, יום הכפורים בזמן הנעילה שאז היא נעולה ונעלמת למעלה, ואז מתחילים ליכנס במנעולה שהיא יסוד מלכות שלה, שני חסדים הפנימיים דיסוד מלכות דאי׳, וז״ש בכסה הסמוך ליום חגנו:

מראה מקומות לפירוש הרמ״ז: קלח) ע״ע ע״ח שכ״א פ״ב קג, א. קלט) זוהר משפטים קכג, א. קמ) ע״ח שט״ל דרוש ט עג, ג. קמא) ע״ח שט״ל דרוש יד. קמב) יבמות פח, ב ועוד. קמג) סהכ״י עמ׳ רעג. פע״ח שער השופר פ״ד קמא, א. שה״כ דרוש ח צח, ג. קמד) ברכות פ״ד סה״ד לה, א. קמה) ברכות י, א. קמו) משפטים קז, ב. קמז) ע״ע סוטה מה, ב. יומא פה, א. קמח) ברכות שם. קמט) דפ״ק מד, ד. בנדמ״ח עמ׳ לב. ע״ח ש״נ פ״ג קטו, א. קנ) קהלת רבא ט, כה. קנא) ע״ח שט״ל דרוש ה עא, ד. קנב) שער הגלגולים הקדמה כג. קנג) תיקון נו [צ, ב]. קנד) ע״ח שט״ל דרוש טו קנה) ע״ח שמ״ד פ״ד. קנו) ע״ח שכ״ד פ״ב. קנז) אבות פ״ב מ״א. קנח) ע״ח ש״ד פ״א. קנט) ע״ח שכ״א פ״ב קב, ד. קס) פע״ח שער תיקון חצות פ״א. שה״כ דרוש ד נג, ד. קסא) ע״ע נהר שלום לח, א ג״פ תר״ת לרחל. קסב) פע״ח שער חג הסוכות פ״א. שה״כ דרוש ג קד, א. קסג) סהכ״י עמ׳ רפב. פע״ח פ״ה. שה״כ דרוש ד קב, ג:

(טז) כִּי יָקוּם עֵד חָמָס בְּאִישׁ לַעֲנוֹת בּוֹ סָרָה:(יז) וְעָמְדוּ שְׁנֵי הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר לָהֶם הָרִיב לִפְנֵי יְהוָה לִפְנֵי הַכֹּהֲנִים וְהַשֹּׁפְטִים אֲשֶׁר יִהְיוּ בַּיָּמִים הָהֵם:(יח) וְדָרְשׁוּ הַשֹּׁפְטִים הֵיטֵב וְהִנֵּה עֵד שֶׁקֶר הָעֵד שָׁקֶר עָנָה בְאָחִיו:(יט) וַעֲשִׂיתֶם לוֹ כַּאֲשֶׁר זָמַם לַעֲשׂוֹת לְאָחִיו וּבִעַרְתָּ הָרָע מִקִּרְבֶּךָ:(כ) וְהַנִּשְׁאָרִים יִשְׁמְעוּ וְיִרָאוּ וְלֹא יֹסִפוּ לַעֲשׂוֹת עוֹד

כַּדָּבָר הָרָע הַזֶּה בְּקִרְבֶּךָ׃(כא) וְלֹא תָחוֹס עֵינֶךָ נֶפֶשׁ בְּנֶפֶשׁ עַיִן בְּעַיִן שֵׁן בְּשֵׁן יָד בְּיָד רֶגֶל בְּרָגֶל׃

הנה כאן מזהיר מרע״ה את בני ישראל מהתגברות הקלי׳ על מערכת הקדושה וזה הוא **כי יקום עד חמס** זה אל זר הוא הס״מ והוא עשיו הרשע **באיש** הוא יעקב איש תם כדי **לענות בו סרה** לקטרג עליו **ועמדו שני האנשים** הם יעקב שנאמר בו ״איש חלק״ ועשיו שנאמר בו (בראשית כז, יא) ״איש שעיר״ ואמר **אשר להם הריב לפני ידוד** מלכות לפני הכהנים חסד והשפטים תפארת אשר בינה יהיו בימים ההם. ודרשו השפטים היטב והנה עד שקר העד שקר ענה באחיו הס״מ בונה היכלו על שקר והוא עצמו שקר. רמז׃ הוא נקרא צר והוא טמא בקרי הנה צר+ קרי=שקר. **ועשיתם לו כאשר זמם לעשות לאחיו** ועל זה אמר דהע״ה (תהילים פרק לז, יב) **זֹמֵם רָשָׁע לַצַּדִּיק וְחֹרֵק עָלָיו שִׁנָּיו** ואתה תשיב לו גמולו בראשו **ובערת הרע מקרבך**. **והנשארים** שאר כחות הרוע והשטנה ורומז הכתוב אל הנוק׳ של הס״מ כי שארו זו אשתו **ישמעו** השמיעה בבינה וזו לילי׳ סבתא **ויראו** היראה זו המלכות זו לילי׳ ואמר **ולא יספו** לא יתחבר אליהם מידת היסוד הנקרא יוסף **לעשות עוד** עוד גימ׳ יסוד הוא עושה את המלכות **כדבר הרע הזה בקרבך** דהיינו להשטין על עם הקודש. **ולא תחוס עינך** על הס״מ ונוק׳ דילה כי באו לחמוס **נפש** נקיים ועל כן יאבדו הם **בנפש** ורמז יש כאן שהם באו לגנוב נפש אחת וישלמו תשלומי כפל שנאמר **בנפש** ב׳ נפשות. אין לקטרג על ישראל עם הקודש כי הם מייחדים את ד׳ ביי׳ ספירות שעולים למנין ב׳ פעמים עין **עין בעין** ואוכלים אוכל כשר וזה הוא **שן בשן** ופותחים ידם לצדקה וזה הוא **יד ביד** והולכים לבתי כנסיות ובתי מדרשות וזה הוא **רגל ברגל**.

כתב הרב **י**קותיאל **י**הודה **ט**ייט**לב**ום האדמו״ר מסיגט זצוק״ל בספרו **ייטב לב** - על פרשת שופטים - כי יקום עד חמס באיש לענות בו סרה ועמדו שני האנשים. פירש רש״י, אלו העדים. אשר להם הריב, אלו הבעלי דין. והוא מגמרא שבועות דף למ״ד (ע״א). ושם איתא עוד, תנו רבנן ועמדו שני האנשים מצוה על בעלי דין שיעמדו, פירש רש״י (ד״ה מצוה) דהא קרא בבעלי דין נמי איירי, דכתיב אשר להם הריב**.** ע״כ. אומר הרב ״יש לפרש כל זה על דרך רמז מוסר בהקדם המבואר בספרים הק׳ קושיא גדולה על עוברי עבירה, ממה נפשך, אם באותו שעה מאמין שהשי״ת עומד עליו ורואהו, איך לא יבוש ולא יכלם מעשות כדבר הרע הזה לפני מלך מלכי המלכים הקב״ה, ואיך אימתו לא תבעתוהו. ואם ח״ו אינו מאמין שהשי״ת רואהו, זה קשה מן הראשונה, כי אם כן הוא אז כופר בעיקר האמונה ח״ו, ומי זה האיש אשר בשם ישראל יכונה שלא ימסור נפשו במיתות משונות שלא יכפור בעיקר. והן דברי הרמב״ם (מורה נבוכים ה״ג פנ״ב) הובא בהג״ה זקיני הרמ״א (שו״ע או״ח סי׳ א ס״א), שויתי ה׳ לנגדי תמיד (תהלים טז, ח) הוא כלל גדול כו׳ עי״ש. ואין תירוץ לקושיא זו כי אם מה שאמרו חז״ל (סוטה ג.) אין אדם עובר עבירה אלא אם כן נכנס בו רוח שטות, ועל שוטה אין קושיא, שבאמת על ידי הרוח שטות שוכח מכל זה ואינו משים על לבו שהשי״ת רואהו והוא מעניש לעוברי מצותיו, אם כן הרי הוא בכלל שוגג יחשב. וזהו שאמר הכתוב (במדבר טו, כו) ונסלח לכל עדת בני ישראל וגו׳ כי לכל העם בשגגה. והובאו דברים אלו בספר ישמח משה למוזלה״ה (ר״פ נצבים ד״ה עוד). וזהו שאמר הנביא (הושע יד, ב-ג) שובה ישראל וגו׳ כי כשלת בעונך, ומקשי במסכת יומא (פו ע״ב) האי עון מזיד הוא וקרי ליה כושל, ולפי מה שנתבאר ניחא, דבאמת אינו אלא שוגג ומכשול, כי נעשה בלא דעת. וזהו שאמר קחו עמכם

דברים ושובו אל ה׳ לתרץ עצמיכם, אמרו אליו כל תשא עון, כלומר שתשא כל בחינת עון, שאינו עון כלל כי אם חטא שוגג. ובזה פירשתי מה שאמר הכתוב (ירמיה נ, כ) ובעת ההיא וגו׳ יבוקש את עון ישראל ואיננו, כלומר שאינו במציאות כלל, ואת חטאת יהודה שהיה חטא הנעשה מכח שכחה, אבל ולא תמצאנה כי אסלח וגו׳. וזהו שאמר **כי יקום עד**, ידוע כל מקום שנאמר עד הרי כאן שנים (סנהדרין ל.), ומי הם, על זה אמר ״חמס״, הוא ס״מ ונוקביה דיליה העולים ומסטינים, ח׳ רומז לנוקבא, חיה רעה, כמבואר בזוהר פינחס רנ״א ע״ב גער ״חית״ קנה (תהלים סה, לא) דא חיה דאתאחיד בה עשו, קנה דא דכורא כו׳, ושמו ס״מ, ולמפרע מ״ס, והיינו ״חמס״. באיש לענות בו סרה, כלומר שאומרים שבעת העבירה סר מאת ה׳ וכפר בעיקר, וכדכתיב (לעיל יא, טז) וסרתם ועבדתם אלהים אחרים וגו׳, דאלו היה מאמין איך היה עושה העבירה, אלא ודאי שהוא כופר ח״ו (ושוב ראיתי באבן עזרא שפירש סרה כמו עבודה זרה, ונהנתי). ועמדו שני האנשים, אלו העדים, היינו ס״מ ונוקביה, שנכללה בדכורא, לכך קראן אנשים. ולדעת מי שאומר דאיירי נמי בבעלי דין, יאמר ועמדו שני האנשים היינו הגוף ונשמה, כמאמרם ז״ל (סנהדרין צא ע״ב) שהקב״ה זורק הנשמה לתוך הגוף ודן שניהם כאחד. אשר להם הריב, יבואר למאי דאיתא בגמרא שבת דף קמ״ז (ע״ב) ברבי אלעזר בן ערך איעקר מיניה תלמודא, בעא למקרי החדש הזה לכם (שמות יב, ב) וקרי החרש היה לבם, ופירשו המקובלים כי הקליפה ששמו ״ריב״ גרם לו לשכוח, במקום ד׳ז׳כ׳ קרא ר״י״ב׳, הובא בילקוט (ראובני) פרשת בא במקומו (ד״ה יש קליפה), עי״ש. ומזה אני אומר שהרוח שטות הוא קליפת ר״י״ב שר השכחה, והיינו ועמדו שני האנשים, העדים הנ״ל, אשר להם ה״ריב״ המשכח. ואי קאי על בעלי דין, זה שאומרים להליץ על עצמם שלא כפרו ח״ו, רק שהמזיק ״ריב״ גרם להם ששכחו לבלי להשים אל לבם שה׳ רואהו. וזהו שאמר אשר להם ה״ריב״, שר השכחה. לפני ה׳, החוקר לב ויודע שכך היה. לפני הכהנים והשופטים וגו׳, הן בית דין שלמעלה. ודרשו השופטים היטב והנה עד שקר העד וגו׳, כי לא כפרו בעיקר, כי אם מכח שכחה, על כן ועשיתם לו כאשר זמם וגו׳. וזהו שנאמר להלן פרשת תצא (כה, א) כי יהיה ״ריב״ (שר של שכחה) בין אנשים, כלומר מחמת שלפרקים ״ריב״ שר המשכח גורם לאדם לשכוח את ה׳, על כן ונגשו אל המשפט ושפטום. והצדיקו את הצדיק, היינו מי שלא עשה רק מחמת שקליפת ״ריב״ גרם לו לשכוח, והרשיעו את הרשע, היינו מי שיודע רבונו ומכוון למרוד בו במזיד גמור:

פרק כ

(א) כִּי תֵצֵא לַמִּלְחָמָה עַל אֹיְבֶךָ וְרָאִיתָ סוּס וָרֶכֶב עַם רַב מִמְּךָ לֹא תִירָא מֵהֶם כִּי יְדֹוָד אֱלֹהֶיךָ עִמָּךְ הַמַּעַלְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם׃(ב) וְהָיָה כְּקָרְבְכֶם אֶל הַמִּלְחָמָה וְנִגַּשׁ הַכֹּהֵן וְדִבֶּר אֶל הָעָם׃(ג) וְאָמַר אֲלֵהֶם שְׁמַע יִשְׂרָאֵל אַתֶּם קְרֵבִים הַיּוֹם לַמִּלְחָמָה עַל אֹיְבֵיכֶם אַל יֵרַךְ לְבַבְכֶם אַל תִּירְאוּ וְאַל תַּחְפְּזוּ וְאַל תַּעַרְצוּ מִפְּנֵיהֶם׃(ד) כִּי יְדֹוָד אֱלֹהֵיכֶם הַהֹלֵךְ עִמָּכֶם לְהִלָּחֵם לָכֶם עִם אֹיְבֵיכֶם לְהוֹשִׁיעַ אֶתְכֶם׃(ה) וְדִבְּרוּ הַשֹּׁטְרִים אֶל הָעָם לֵאמֹר מִי הָאִישׁ אֲשֶׁר בָּנָה בַיִת חָדָשׁ וְלֹא חֲנָכוֹ יֵלֵךְ וְיָשֹׁב לְבֵיתוֹ פֶּן יָמוּת בַּמִּלְחָמָה וְאִישׁ אַחֵר יַחְנְכֶנּוּ׃(ו) וּמִי הָאִישׁ אֲשֶׁר נָטַע כֶּרֶם וְלֹא חִלְּלוֹ יֵלֵךְ וְיָשֹׁב לְבֵיתוֹ פֶּן יָמוּת בַּמִּלְחָמָה וְאִישׁ אַחֵר יְחַלְּלֶנּוּ׃(ז) וּמִי הָאִישׁ אֲשֶׁר אֵרַשׂ אִשָּׁה וְלֹא לְקָחָהּ יֵלֵךְ וְיָשֹׁב לְבֵיתוֹ פֶּן יָמוּת בַּמִּלְחָמָה וְאִישׁ אַחֵר יִקָּחֶנָּה׃(ח) וְיָסְפוּ הַשֹּׁטְרִים לְדַבֵּר אֶל הָעָם וְאָמְרוּ מִי הָאִישׁ הַיָּרֵא וְרַךְ הַלֵּבָב יֵלֵךְ וְיָשָׁב לְבֵיתוֹ וְלֹא יִמַּס אֶת לְבַב אֶחָיו כִּלְבָבוֹ׃(ט) וְהָיָה כְּכַלּוֹת הַשֹּׁטְרִים לְדַבֵּר אֶל הָעָם וּפָקְדוּ שָׂרֵי צְבָאוֹת בְּרֹאשׁ הָעָם׃

נבאר בעזי"ת הפרשה על דרך מלחמת היצר. אומרת לנו התורה **שכי** היינו כ'נסת י'שראל היא הלוחמת מלחמות י'שראל בכיבוש הארץ וגם בכיבוש הגוף הבהמי שהוא בחינת ארץ לנשמה ונרמז במאמרם ז"ל (סוכה נ"ב ע"ב וקידושין ל ע"ב וסימנך נב"ל) "ארשב"ל יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום ומבקש להמיתו שנאמר (תהלים לז(**צופה רשע לצדיק ומבקש להמיתו** ואלמלא הקדוש ברוך הוא שעוזר לו אינו יכול לו שנאמר **ה' לא יעזבנו בידו ולא ירשיענו בהשפטו" הנה יש עזר לאדם מצד הקב"ה ואמר הפסוק שהשכינה** תצא למלחמה על איבד **זה היצר הרע הוא אותו מלאך והוא הס"מ** וראית סוס ורכב **כבר ידעת הפירוש מפסוק "סוס ורכבו רמה בים" שהם הס"א ונוק' דיליה היא לילי' ואתה רואה שהם** עם רב **אין זה נכון הם מועטים אלא מה שנראה לך זה** ממך **ממה שאתה נותן להם חשיבות כמ"ש באהרן קדוש ד' במעשה העגל "ויקח מידם" אלא יש לך לעשות אתכפיא** לא תירא מהם כי ידוד אלהיך עמך המעלך מארץ מצרים **וכשם שעלית מארץ מצרים כן תצליח במלחמת היצר. והיה כקרבכם אל המלחמה** כאשר יש לך פיתוי לדבר עבירה **ונגש הכהן** זו הנשמה האלקית **ודבר אל העם** זה הנפש הבהמית. **ואמר אלהם** הנשמה האלקית מרוממת את קומת האדם ומגביהה אותו ואומרת לו אל לך להדמות לבהמה ואל תתפה לומר שהחטא קל ופעוט אלא **שמע ישראל** קבץ את כל כוחותיך הרוחניים **אתם קרבים היום למלחמה על איביכם** ועשה בהם קרב בכל קומת הס"א **אל ירך לבבכם** לב בינה **אל תיראו** יראה זו מלכות **ואל תחפזו ואל תערצו** נו"ה **מפניהם** ג"ר. **כי** זו המלכות הנקראת כנסת ישראל וכן **ידוד אלהיכם** זו הבינה **ההלך עמכם להלחם לכם עם איביכם** זו המלכות **להושיע**אלו ה' ישועות ה"ג עיין מאמר רבי חזקיה בראשית ספר הזוהר והגבורות והישועות נשפעות מן הבינה שם שורשן ואמר**אתכם** היינו הגוף בו שורה השכינה הנקראת את.

ודברו השטרים אלו הגבורות ולהם שייך הדיבור כי דיבר גימ' גבורה והם מנהיגות את הגוף וזה **אל העם** והם **לאמר** מרוממות אותו אל הבינה הנקראת **מי** ואומרות לו לעשות תשובה תדיר כי אתה **האיש אשר בנה בית חדש** נשמה שבאה בגוף חדש ולא בגלגול **ולא חנכו** בתורה **ילך וישב לביתו פן ימות במלחמה** היינו יפול במלחמת היצר ויחטא **ואיש אחר** היינו הס"מ הנקראת איש כמ"ש אם יתן איש את כל הון ביתו וכמ"ש בספר הזוהר שאיש הנזכר הוא הס"מ **יחנכנו** היינו ינהיג את הגוף מחטא אל חטא כמאמרם ז"ל עבירה גוררת עבירה.

ומי האיש אשר נטע כרם היינו למד מקרא כמ"ש וכרמנו סמדר **ולא חללו** ולא חזר על לימוד היטב מלשון חוזר חלילה **ילך וישב לביתו פן ימות במלחמה ואיש אחר יחללנו** כדלעיל.

ומי האיש אשר ארש אשה היינו למד תלמוד כמ"ש מורשה א"ת מורשה אלא מאורסה **ולא לקחה** לא עשה בה ליקוחין להיות שלו כמאמרם נאמר תורת ד' ונאמר תורתו הא כיצד בתחילה תורת ד' ולבסוף תורתו **ילך וישב לביתו פן ימות במלחמה ואיש אחר יקחנה** והם ג' בחינות נר"ן בית זה הנפש כרם זו הרוח ואשה זו הנשמה.

ויספו השטרים לדבר אל העם ואמרו מי האיש הירא ורך הלבב ילך וישב לביתו ולא ימס את לבב אחיו כלבבו זה היראה מעבירות שבידו וזה המוציא שז"ל ר"ל.

והיה ככלת השטרים לדבר אל העם ופקדו שרי צבאות בראש העם מכאן אין חזרה אלא יוצאים למלחמה על היצר ובוטחים בנצחון שיעשה ה' ללוחמים.

כתב הרב השל״ה הקדוש - בספר במדבר דברים - פרשת שופטים דרך חיים תוכחות מוסר **מי האיש אשר בנה בית חדש ולא חנכו ילך וישוב לביתו, וכן כרם ולא חללו ילך וישוב, וכן ארש אשה ולא לקחה ילך וישוב.**

דע כי שלושה זמני עולם הבא הן, כמוזכר ביוצר של שבת, חיי עולם הבא, וימות המשיח, ותחיית המתים. חיי עולם הבא, הוא בית נאמן, שם דירה נאה לכל צדיק מדור לפי כבודו. ימות המשיח, יהיה לקוחי איש ואשה הקב״ה וכנסת ישראל, כדכתיב (ישעיה סב, ה), כי יבעל בחור בתולה יבעלוך בניך ומשוש חתן על כלה ישיש עליך אלהיך. ואחר תחיית המתים יהיה הנצחיות אשר עין לא ראתה אלהים זולתיך, ופירשו רבותינו ז״ל (ברכות לד, ב) הוא סוד יין המשומר בענביו מששת ימי בראשית, והוא כרם ה׳ צבאות. על כן החוטא חוזר ממערכי המלחמה. ותלה הכתוב באלו, כי רומז שלא השלים להכין הדרך לשלושת אלו, שלא חנך הבית, ולא חלל הכרם, ולא לקח האשה, ישוב לביתו. וענין ישוב רומז שיעשה תשובה ויתקן דרכיו, וסימנך תשב אנוש עד דכא, דכ״א ראשי תיבות ד ירה כ רם א שה:

ודע כי מלחמת הערים המוזכרים בפרשיות ההם, רומזים גם כן על מלחמת האדם עם המלך הגדול הוא היצר הרע אשר בקרבו. כי תצור אל עיר (דברים כ, יט), היא עיר קטנה ואנשים בה מעט, כמו שפירשו רבותינו ז״ל (נדרים לב, ב). ואמר (דברים כ, י), וקראת עליה לשלום, ענין השלום הוא שיזדכך הגוף ויהיה נכנע, ובהזדככו הוא מתדבק בנשמתו, כמו שכתבתי לעיל תלמידי חכמים מרבים שלום. ואם לא כבשת היצר הרע בטבע, אזי וצרת עליה בסיגופי תעניות, ובהתשת כח מצד עסק התורה תמיד הנקראת תושיה, וביתר הכנעות, ואז תהיה כבושה לפניך.

(י) כִּי תִקְרַב אֶל עִיר לְהִלָּחֶם עָלֶיהָ וְקָרָאתָ אֵלֶיהָ לְשָׁלוֹם:(יא) וְהָיָה אִם שָׁלוֹם תַּעֲנְךָ וּפָתְחָה לָךְ וְהָיָה כָּל הָעָם הַנִּמְצָא בָּהּ יִהְיוּ לְךָ לָמַס וַעֲבָדוּךָ:(יב) וְאִם לֹא תַשְׁלִים עִמָּךְ וְעָשְׂתָה עִמְּךָ מִלְחָמָה וְצַרְתָּ עָלֶיהָ:(יג) וּנְתָנָהּ יְדוָד אֱלֹהֶיךָ בְּיָדֶךָ וְהִכִּיתָ אֶת כָּל זְכוּרָהּ לְפִי חָרֶב:(יד) רַק הַנָּשִׁים וְהַטַּף וְהַבְּהֵמָה וְכֹל אֲשֶׁר יִהְיֶה בָּעִיר כָּל שְׁלָלָהּ תָּבֹז לָךְ וְאָכַלְתָּ אֶת שְׁלַל אֹיְבֶיךָ אֲשֶׁר נָתַן יְדוָד אֱלֹהֶיךָ לָךְ:(טו) כֵּן תַּעֲשֶׂה לְכָל הֶעָרִים הָרְחֹקֹת מִמְּךָ מְאֹד אֲשֶׁר לֹא מֵעָרֵי הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה הֵנָּה:(טז) רַק מֵעָרֵי הָעַמִּים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר יְדוָד אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לְךָ נַחֲלָה לֹא תְחַיֶּה כָּל נְשָׁמָה:(יז) כִּי הַחֲרֵם תַּחֲרִימֵם הַחִתִּי וְהָאֱמֹרִי הַכְּנַעֲנִי וְהַפְּרִזִּי הַחִוִּי וְהַיְבוּסִי כַּאֲשֶׁר צִוְּךָ יְדוָד אֱלֹהֶיךָ:(יח) לְמַעַן אֲשֶׁר לֹא יְלַמְּדוּ אֶתְכֶם לַעֲשׂוֹת כְּכֹל תּוֹעֲבֹתָם אֲשֶׁר עָשׂוּ לֵאלֹהֵיהֶם וַחֲטָאתֶם לַידוָד אֱלֹהֵיכֶם:

עיין בדברי הרב **אור החיים** שרמז כאן על נשמה יתירה הבאה לגופו שהרי הגוף נקרא עיר קטנה. יש שדרשו פרשה זו על מרע״ה בשעה שביקש לקבל תורה. יש שדרשו את הפרשה על בציעת הפת. אפשר לדרוש פרשה זו על גדול המחזיר קטן בתשובה וכדברי האלשי״ך הקדוש כאן. בספר ״שפתי צדיק״ אמר שעל האדם לשים שלום בתוך גופו. וכעין זה כתב ה״בני ישששכר״ דקאי על מלחמת השכל באברי הגוף. ואנו נברור לנו דרך העולה מעלה שהעיר כאן זה מעוז הס״מ דהיינו שבא להכניע את לילי׳ כמ״ש הרב אור החיים שהיה לו קשה מאד להכניעה. ואמר **כי תקרב אל עיר להלחם עליה** כמ״ש לעיל **וקראת אליה לשלום** דהיינו להכניע אותה ללא מלחמה אלא שתקבל את ממשלת הקדושה ותתבטל אליה. אי נמי, עיצה טובה קמ״ל שאם אתה חש שהס״א פורסת לך רשת ללכדך קרא אליה לשלום שאלו אורות אימא סוד אות ל׳ מגדל הפורח באויר שכאשר מופיע אור אימא הוא מגרש את הקלי׳. **והיה אם**

שלום תענך ופתחה לך אם מערכת הנגדית לקדושה נכנעת **והיה כל העם הנמצא בה** אלו חיילותיה **יהיו לך למס ועבדוך** כמ״ש מלאך רע עונה אמן בעל כורחו. וכמאמר הזוהר הקדוש ״ואשלם ניחומים לו ולאבליו״. **ואם לא תשלים עמך** אין היא חפצה להכנע תחת ממשלת הקדושה **ועשתה עמך מלחמה** והיא נלחמת בקדושה בכל כחה ומעוררת דינים עליה **וצרת עליה** דהיינו מלכות דקדושה תפעיל דינים על מעוז הס״מ ונרמז במילים ״וצרת עליה״ אותיות תצו גימ׳ מלכות שאר האותיות ״רעליה״ עם ה׳ אותיות גימ׳ ש״ך אלו ש״ך דינים. **ונתנה ידוד אלהיך בידך** בכח אור הבינה נכנעת הקלי׳ **והכית את כל זכורה** זה הס״מ **לפי חרב** דהיינו בדינים של המלכות שאז היא נקראת בשם אלקים ויש בשם זה ק״כ צירופים כמנין ״לפי״ וכשהוא נכתב באחוריים הוא גימ׳ **ר** כזה: א אל אלה אלהי אלהי-ם ואותיות ח״ב הם מספר האותיות של א אל אלה אלהי ללא השם המלא. **רק הנשים** יש עוד נשים בס״א הן אגרת מחלת ולילי׳ סבתא **והטף** שדים יהודאין **והבהמה** שדים נוכראין **וכל אשר יהיה בעיר** כחות רוע **כל שללה תבז לך** אלו ניה״ק שנפלו בשבי **ואכלת את שלל איביך** דהיינו תברר את ניה״ק מהקלי׳ ותוציאו את בלעו מפיו בכח הבינה הנקראת **אשר נתן ידוד אלהיך לך**. **כן תעשה לכל הערים הרחקת ממך מאד** יש ערים רחוקות שאלו אמונת העמים הרחוקים בכחות טומאה כמ״ש ״ולבני הפילגשם נתן מתנות וישלחם״ פירש רש״י שמות טומאה נתן להם **אשר לא מערי הגוים האלה הנה**. **רק מערי העמים האלה אשר ידוד אלהיך נתן לך נחלה לא תחיה כל נשמה** כי הקרבה והדמיון לקדושה יכול להטעות אתכם. **כי** זו כ׳נסת י׳שראל היא לוחמת מלחמות ישראל והיא תעזור לכם **החרם תחרימם החתי והאמרי הכנעני והפרזי החוי והיבוסי כאשר צוך ידוד אלהיך** והטעם ברור **למען אשר לא ילמדו אתכם לעשות ככל תועבתם אשר עשו לאלהיהם וחטאתם לידוד אלהיכם**.

(יט) כִּי תָצוּר אֶל עִיר יָמִים רַבִּים לְהִלָּחֶם עָלֶיהָ לְתָפְשָׂהּ לֹא תַשְׁחִית אֶת עֵצָהּ לִנְדֹּחַ עָלָיו גַּרְזֶן כִּי מִמֶּנּוּ תֹאכֵל וְאֹתוֹ לֹא תִכְרֹת כִּי הָאָדָם עֵץ הַשָּׂדֶה לָבוֹא מִפָּנֶיךָ בַּמָּצוֹר׃(כ) רַק עֵץ אֲשֶׁר תֵּדַע כִּי לֹא עֵץ מַאֲכָל הוּא אֹתוֹ תַשְׁחִית וְכָרָתָּ וּבָנִיתָ מָצוֹר עַל הָעִיר אֲשֶׁר הִוא עֹשָׂה עִמְּךָ מִלְחָמָה עַד רִדְתָּהּ׃

כתב בספר ״צרור המור״ זללה״ה ״ולפי מה שאמרנו למעלה, כי כשאמר כי תצא למלחמה על אויביך, הוא רמז על מלחמת יצר הרע. יאמר (לעיל פס׳ י-יב) כי תקרב אל עיר להלחם עליה, על האדם שנקרא עיר קטנה. ובכאן נתן סדר על מלחמת יצר הרע, שאין ראוי לעשות מלחמה עצומה עמו ולעוקרו ולהשחיתו מכל וכל, אחר שהוא ראוי לקיום המין. ובסבתו, גם את העולם נתן בלבם (קהלת ג, יא), שאלמלא כן לא היה אדם מתאוה לבנים ולא לבנות בית וליטע כרם. ולכן אמר וק ראת אליה לשלום. כמו שאנו חייבים לתת שלום לשמאל תחלה אחר תפלתינו, בענין שיהיה כבוש יצר הרע תחת יצר הטוב. ולא יהיה גדול הבית, כמו שאמרו על פסוק ויבא הלך לאיש העשיר וכו׳. ולכן אם שלום תענך והיה כל העם הנמצא בה, שזה רמז לכחותיו, יהיו לך למס ועבדוך. אבל אם לא תשלים עמך בהתחלה, לסוף ועשתה עמך מלחמה. ולכן וצרת עליה, להרעיבה ולהצמיאה. ונתנה ה׳ אלהיך בידיך והכית את כל זכורה, ולשבר ולהחליש כח הזכר הגובר עליך. אבל הנשים והטף שהם חלשים מצד עצמם, ראוי לך להחיותם ולספק להם מזונות, מעט צרי לשמירת הבריאות, ומעט דבש

ללקיחת תענוג, ואת היותר תחרים, וזהו (לעיל פס׳ יט-כ) כי תצור אל עיר ימים רבים להלחם עליה. לפי שכבר נתגבר ונעשה אדון הבית, ואז אתה צריך להלחם עליו ולכבשו, בענין שיהיה כבוש תחת ידיך. אבל עכ״ז לא תשחית את עצה, מכל וכל. כי ממנו תאכל, והוא נותן תאות המאכל. וכ״ש שאותו לא תכרות, אחר שממנו קיום העולם. כאומרו מאד, זה יצר הרע. ואמר כי האדם עץ השדה. לרמוז שחיי האדם תלויים בפירות ובענייני המאכל, והם סבה להחזיק האדם לעבוד עבודת השם. רק עץ אשר תדע כי לא עץ מאכל הוא, ואין בו תועלת לקיום האדם אלא לילך אחר התאוות, אותו תשחית וכרת מכל וכל. ובנית מצור על העיר, בתעניות ובמלקיות ובכל מיני סיגופים. עד רדתה, באופן שתהיה כבושה תחת ידיך.

כתב הרב המקובל מרדכי הכהן זללה״ה בספרו **שפתי כהן** - עוד דרשו **כי תצור אל עיר** האדם נקרא (קהלת) ״עיר קטנה״, ואמר שאם בא לצור עצמו מהיצר לא תהא דוחהו לגמרי אלא כמו שאמרו ז״ל (סוטה מ״ז.) שמאל דוחה וימין מקרבת, **והיה אם שלום תענך ופתחה לך**, שפנה היצר מהפתח שנאמר (בראשית ד׳, ז׳) לפתח חטאת רובץ, **והיה כל העם הנמצא בה**, שהם שאר האיברים יהיו לך ברשותך ויהיו נשמעים אליך אף על פי שהן חומריים והחומר לא יתאוה אלא חומר כמוהו, ויהיו יותר נשמעין ליצר עם כל זה יהיו לך **למס** בגימטריא קל, בנקל יהיו לך, **ואם לא תשלים עמך ועשתה עמך מלחמה** אז **וצרת עליה** בסיגופין בתעניות ויתנה ה׳ בידך וגו׳. **כי תצור אל עיר וגו׳ לא תשחית את עצה**. בא לומר שתניח הזקנים שבה ליקח מהם עצה ויראוך מוצאה ומובאה, זהו כי ממנו תאכל ואותו לא תכרות, כי האדם עץ השדה, אולי יש בני אדם בשדה נחבאים ויבואו עליך במצור, לזה תניחם והם יגלו לך, רק עץ אשר תדע כי לא עץ מאכל הוא שאין בו עצה וחכמה אותו תשחית וגו׳.

ובזוהר פרשת בלק (ח״ג ר״ב.) זה לשונו תא חזי כמה חביבי אינון דמשתדלי באורייתא קמי קודשא בריך הוא דאפילו בזימנא דדינא קשיא תליא בעלמא ואתיהיב רשו למחבלא קודשא בריך הוא פקיד ליה עלווייהו על אינון דקא משתדלי באורייתא, דהכי אמר ליה קודשא בריך הוא **כי תצור אל עיר** בגין חוביהון סגיאין דחטאן לקמאי ואתחייבו בדינא, **ימים רבים**, ימים שנים רבים שלושה, תלתא יומין דא בתר דא דאשתמודעא דבר במתא תא ואפקיד לך על כל בני ביתי, **לא תשחית את עצה** דא תלמיד חכם דאיהו במתא דאיהו אילנא דחיי אילנא דיהיב איבין, דבר אחר את עצה ההוא דיהיב עיטא למתא לאשתזבא מן דינא ואוליף לון ארחין דיהכון בה, ועל דא **לא תשחית את עצה לנדוח עליו גרזן** לנדחא ליה דינא ולא לאושטא עליה חרבא מלהטא חרבא משננא ההיא דקטלא לשאר אינשי דעלמא, **כי ממנו תאכל** וכי ההוא מחבלא אכיל מיניה, לא, אלא **ממנו תאכל** האי טנרא תקיפא האי דכל רוחין תקיפין וקדישין נפקי מיניה דלית הנאה ותיאובתא לרוח קודשא בהאי עלמא אלא אורייתא דההוא זכאה, כביכול ההוא זכאה מפרנס לה יהיב לה מזונא בהאי עלמא יתיר מכל קרבנין דעלמא, בקרבן מה כתיב (שיר השירים ה׳, א׳) אכלתי יערי עם דבשי אכלו רעים ומיומא דאתחריב בית מקדשא ובטלו קרבנין לית ליה לקודשא בריך הוא אלא אינון מילין דאורייתא ואורייתא דאתחדשא בפומיה בגין כך כי ממנו תאכל ולית ליה מזונא בהאי עלמא אלא ממנו ומאינון דכוותיה וכיון דממנו תאכל ואיהו זן לה אותו לא תכרות הוי זהיר ביה דלא תקרב ביה, **כי האדם עץ השדה** דא איקרי אדם דאשתמודע עילא ותתא, **עץ השדה** אילנא רברבא ותקיף דההוא שדה

אשר ברכו ה׳ דא סמיך עליה אילן דאשתמודע דההוא שדה תדיר, **לבוא מפניך במצור** מלה דא אהדר לרישא דקרא דכתיב **לא תשחית את עצה** ההוא דיהיב לון עיטא ואתקין למתא **לבוא מפניך במצור** איהי יהיב לון עיטא לאתקנא ולאהדרא בתיובתא ואתקין לון מאני זיינין בוקינס ושופרין.**לבוא מפניך** מאי לבוא מפניך, לבוא לקמאי ולאעלא מפניך מקמי דחילו דילך, **במצור** באתר דעילאין ותתאין לא יכלין לאעלא תמן ומאי איהו דרגא דבעל תשובה עאלין תמן, ומאן איהו תשובה דא איהו **מצור** אתר דתקיף וטנרא תקיפא, וכיון דעיטא דא נטלי אנא מכפר לחובייהו ואתקבלן ברעוא לקמאי, וכל דא פקיד קודשא בריך הוא על אינון דמשתדלי באורייתא בגין כך זכאין אינון דהא משתדלי באורייתא אינון אילנין רברבין בהאי עלמא ובעלמא דאתי עד כאן:

וכתב ריקאנטי ז״ל טעם אחר **לא תשחית את עצה**, כבר ידעת מאמר חז״ל (בראשית רבה י׳, ו׳) אין לך כל עשב ועשב מלמטה וכו׳, והנה בהשחיתו למטה פוגם למעלה, אמנם אם אינו טוען פירות כבר פסק כוחו, וכבר ידעת מאמר חז״ל (בבא בתרא כ״ו.) לא שכיב שכחת ברי אלא דקץ תאנתא בלא זימנא, וזהו **כי האדם עץ השדה** כפשוטו, ואמרו חז״ל בפרקי רבי אליעזר (פרק ל״ד) בשעה שכורתין אילן שעושה פרי הקול יוצא מסוף העולם ועד סופו ואין הקול נשמע, וכן בשעה שהנשמה יוצאה מהגוף עד כאן. הא דימה יציאת הנשמה לכריתת העץ, לפי שבשעת כריתתו נפסק אותו כח שהיה אומר לו גדל. ואמר **רק עץ אשר תדע כי לא עץ מאכל הוא אותו תשחית וכרת**, מה צריך ידיעה בזה אילני סרק ידועים הם, אבל בא לרמוז למי שנתחייב מיתה שלא ימיתוהו אלא אם כן ידעו בו שאין בו מאכל כלום, שלא יצא ממנו תלמיד חכם, ולזה אמר (סנהדרין ק׳.) יהיב עינוי ביה, שעיין בו אם יצא ממנו תלמיד חכם, עיניו שתי עינים אחת לטובה אם יצא ממנו תלמיד חכם, ואחת לרעה להענישו, ונעשה גל של עצמות, כבר אמרנו שהוא דין ברחמים, שכל זמן שלא נתאכל הבשר הוא בצער שנאמר (איוב י״ד, כ״ב) אך בשרו עליו יכאב, והוא עושה עמו רחמים שהיה מאכל הבשר ונעשה גל עצמות, לזה אמר ונעשה גל של עצמות:

פרק כא

(א) כִּי יִמָּצֵא חָלָל בָּאֲדָמָה אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לְךָ לְרִשְׁתָּהּ נֹפֵל בַּשָּׂדֶה לֹא נוֹדַע מִי הִכָּהוּ:(ב) וְיָצְאוּ זְקֵנֶיךָ וְשֹׁפְטֶיךָ וּמָדְדוּ אֶל הֶעָרִים אֲשֶׁר סְבִיבֹת הֶחָלָל:(ג) וְהָיָה הָעִיר הַקְּרֹבָה אֶל הֶחָלָל וְלָקְחוּ זִקְנֵי הָעִיר הַהִוא עֶגְלַת בָּקָר אֲשֶׁר לֹא עֻבַּד בָּהּ אֲשֶׁר לֹא מָשְׁכָה בְּעֹל:(ד) וְהוֹרִדוּ זִקְנֵי הָעִיר הַהִוא אֶת הָעֶגְלָה אֶל נַחַל אֵיתָן אֲשֶׁר לֹא יֵעָבֵד בּוֹ וְלֹא יִזָּרֵעַ וְעָרְפוּ שָׁם אֶת הָעֶגְלָה בַּנָּחַל:(ה) וְנִגְּשׁוּ הַכֹּהֲנִים בְּנֵי לֵוִי כִּי בָם בָּחַר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְשָׁרְתוֹ וּלְבָרֵךְ בְּשֵׁם יְהוָה וְעַל פִּיהֶם יִהְיֶה כָּל רִיב וְכָל נָגַע:(ו) וְכֹל זִקְנֵי הָעִיר הַהִוא הַקְּרֹבִים אֶל הֶחָלָל יִרְחֲצוּ אֶת יְדֵיהֶם עַל הָעֶגְלָה הָעֲרוּפָה בַּנָּחַל:(ז) וְעָנוּ וְאָמְרוּ יָדֵינוּ לֹא שָׁפְכָה \{שָׁפְכוּ\} אֶת הַדָּם הַזֶּה וְעֵינֵינוּ לֹא רָאוּ:(ח) כַּפֵּר לְעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר פָּדִיתָ יְהוָה וְאַל תִּתֵּן דָּם נָקִי בְּקֶרֶב עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל וְנִכַּפֵּר לָהֶם הַדָּם:(ט) וְאַתָּה תְּבַעֵר הַדָּם הַנָּקִי מִקִּרְבֶּךָ כִּי תַעֲשֶׂה הַיָּשָׁר בְּעֵינֵי יְהוָה:

פרשני הפשט לא מצאו ידיהם ולא העלו בחכתם סברא נכוחה. לכן בבפרשה זו עלינו לעיין בפרשני הסוד וראש וראשון הוא הרשב״י, הרקאנטי ועוד. דבריהם הובאו לקמן. כאן נבאר בס״ד את הפסוקים לפי המהלך שהם נקטו בו.

כי אין כי אלא כ׳נסת י׳שראל דהיינו פרשה זו תובן לאשורה אם נתבונן בכנסת ישראל היא הנקראת צרור החיים והיא מקבלת את נשמת הנרצח ואמר **ימצא חלל** דרך הנפטרים שהם נפטרים על ידי מלאך המות והצדיקים במיתת נשיקה אולם כאן נתחלל זה מן המיתה הרגילה ובא קיצו טרם זמנו ולא נמסר בידי המלאך אלא ביד הרוצח וזה הוא **חלל** שנשמתו התחללה כעין מה שנאמר באוריה החתי שכל עוון דהע״ה על שמסר אותו למיתה בחרב בני עמון ולא מת מתוקן. יש שאמרו (צרור המור ועוד) חלל ללא מצוות שמגינות עליו וזה בדרך דרוש. ואמר **באדמה** היינו שהאדמה זו אדמת ארץ ישראל ולא אמר **בארץ** לרמוז שהיא התאדמה מדם הנרצח וכעת מתחולל דין קשה שאין לנשמת הנרצח מנוחה בעולם האמת והיא מעורר דינים ותובעת דין על הרצח ואינה מניחה למעשה נתעב זה להחזיר את החיים למסלולם עד אשר יעשה דין ברוצח. והנה התביעה כאן היא **אשר ידוד אלהיך נתן לך לרשתה** הרי בארץ ישראל זכות אחיזתנו בה הוא על היותינו עושים בה תשובה תדירית וזה רמוז במילת אשר וכן ד׳ אלקיך זו הבינה והיא הנותנת לנו את הארץ אשר על כן אין מקום כלל לרצח וזו התביעה עלינו. ואמר **נפל בשדה** זה השדה שנאמר בו ״כי בשדה מצאה, צעקה הנערה המאוסרה ואין מושיע לה״ כלומר זו השדה ההפוכה לשדה אשר ברכו ד׳ וזו נקראת לילי׳ שנאחז בה ואמר **לא נודע** כי בצד ההפוך לקדושה אין דעת **מי הכהו** לא יודעים מי הרוצח. ובדרך סוד **מי הכהו** היינו הבינה הנקראת מי סובבה שהוא ירצח וזה פלא ולו נתכנו עלילות. הנה כאן סדר תיקון לנפש הנרצח. **ויצאו זקניך** ג״ר **ושפטיך** תפארת כי הוא שופט כל הארץ **ומדדו** מצוה במדידה אף על פי שרואים בעליל איזו העיר הקרובה אל הערים אשר סביבת החלל.

כתב רבי מנחם מרקאנטי זללה״ה כי התבאר סוד בפרשת כי תשא ולא מצאתי דבריו. ונראה לי בס״ד כי סוד המדידה נמצא בפסוק ״מי מדד בשעלו מים״ כי מי זו הבינה והיא מעוררת כאן תהליך של תשובה של הכלל. כאשר מתחילים הקהל לעשות תשובה מתעוררת הבינה היא אם הבנים שמחה וזה הוא לשון **והיה** כי אין **והיה** אלא לשון שמחה **העיר** זו המלכות הנקראת עיר וכאן **העיר** גימ׳ פרה כי התמתקה מאפר לפרה והיא **הקרבה אל החלל** כי רגליה יורדות מות ואמר **ולקחו זקני העיר ההוא עגלת בקר אשר לא עבד בה אשר לא משכה בעל** סוד העול מובן מסוד פרה אדומה שם נאמר ״אשר לא עלה עליה על ללא אות ו׳ דהיינו שלא היה בה חטא.

והורדו זקני העיר ההוא כאן יש להתבונן מדוע כתוב ההוא והקרי ההיא? וכבר הסברנו שכשאר מלכות מיוחדת עם תפארת תקרא המלכות בלשון זכר בסוד אדון כל הארץ וכאן המלכות התחילה לעלות כתוצאה מהרהורי תשובה של הקהל **את העגלה** זו המלכות **אל נחל איתן** כבר ידעת שאיתן זה היסוד כלומר מלכות שנפרדה מט״ר בגלל הרצח חוזרת ונתקנת על ידי חיבורה ליסוד שהוא כללות התפארת ועוד מתחברת היא אל הבינה הנקראת **אשר לא יעבד בו ולא יזרע וערפו שם את העגלה בנחל**.

ונגשו הכהנים בני לוי וכי אין אנו יודעים שהכהנים בני לוי הם? ומה ת"ל בני לוי? אלא, מסביר כאן הרקאנטי זללה"ה ואומר, לומר לך שהם חסד אולם על פיהם יהיה כל ריב וכל נגע והם גם הדיינים **כי בם בחר ידוד אלהיך לשרתו ולברך בשם ידוד ועל פיהם יהיה כל ריב וכל נגע. וכל זקני העיר ההוא הקרבים אל החלל ירחצו את ידיהם על העגלה הערופה בנחל** הרחיצה במים היפך הרציחה בדם ובאה להרבות חסדים. **וענו ואמרו ידינו לא שפכה** \{**שפכו**\} **את הדם הזה** יש כאן קרי וכתיב לדרשה. וחבר לו בתהלים (עג, ב) "כאין שפכה / שפכו אשורי" ובא זה ולמיד על זה ששפיכת הדם באה מהאין מפלאות צור תמים פעלו. הרב הגדול פאר ומגדול אביר הרועים רבי סידנא יעקב אביחצירא בספר "פתח האהל" מסביר שכתיב **שפכה** לרמוז על זה שלא הביא ילדים וכאילו היה כרות שפכה.**ועינינו לא ראו** נקט יד ועין כנגד ז"ת וג"ר. **כפר** זו בקשה לכפרה וסליחה וברמז **כפר** גימ' **עירך** כעת העיר הופכת לעיר דהיינו שהמלכות כעת חוזרת ומתייחדת עם בעלה התפארת ויש ייחוד זו"ן כמו לפני הרצח. **לעמך ישראל** העומדים כאן במעמד עריפת הפרה והם בתשובה וזה הוא**אשר** ומשם באה להם **פדית** הפדות **ידוד** זו התפארת הפאר **ואל תתן דם נקי בקרב עמך ישראל ונכפר להם הדם. ואתה תבער הדם הנקי מקרבך כי תעשה הישר בעיני ידוד**. איך תבער הרי לא נודע מי הכהו? כאן באו דברי הפלא של תרגום יהונתן (לא ראיתי את דבריו אלא כך ראיתי ברקאנטי ועוד) שמגוף הנרצח היו יוצאות תולעים וצועדות לעבר הרוצח ולכן נאמר "ואתה תבער".

כתב הרמב"ן בביאורו (דברים פרק כא פסוק ה) "וענין העריפה, אמר ר"א שהשם ציווה לעשות כן על העיר הקרובה כי לולי שעשו עבירה כדומה לה לא נזדמן שיהרג אדם קרוב מהם, ומחשבות ה' עמקו לאין קץ אצלנו אבל הרב אמר במורה הנבוכים (ג מ), כי הטעם לגלות על הרוצח ולבער דמו בעבור שברוב הפעמים יהיה הרוצח מן העיר אשר סביבות החלל, וכשיצאו הזקנים ויתעסקו במדידה ההיא וזקני העיר ההיא יעידו לפני הבורא שלא התרשלו בתקון הדרכים ושמירתם ושאינם יודעים מי הרג את זה, וכשייחקר העניין יאספו הזקנים ויביאו העגלה ירבו בני אדם לדבר בו אולי יגלה הדבר, וכבר אמרו (ירושלמי סוטה פ"ט ה"א) שאפילו תבוא שפחה ותאמר פלוני הוא הרוצח לא תערף, ואם יודע הרוצח ויחרישו ממנו לפני ויעידו הבורא על נפשותם כי לא ידעוהו יהיה בזה זדון גדול, וכל השומע שמץ דבר בענין יבוא ויגיד ויתפרסם הדבר, ויהרג או על ידי ב"ד או המלך או גואל הדם ויתחזק הענין, בהיות המקום אשר תערף בו העגלה לא יעבד בו ולא יזרע לעולם, יכירו בו רואיו וידברו בו:

והנה לפי הטעם הזה יש בתחבולה הזו תועלת, אבל המעשה איננו נרצה בעצמו - והיה ראוי עוד שיעשה בשדה טוב ראוי לזריעה, שיכירו בו רואיו, כי בנחל איתן לא יודע מדוע לא יעבד בו ולפי דעתי, יש בו טעם כענין הקרבנות הנעשים בחוץ שעיר המשתלח ופרה אדומה, ולפיכך מנו חכמים עגלה ערופה מכלל החוקים:

כתב הרב הרקאנטי זללה"ה בביאורו על התורה פרשת שופטים – **כי ימצא חלל באדמה** וגו'. אמרו רז"ל ולא חנוק רוצה לומר כי לא תבא עגלה ערופה רק על הנהרג בכלי ברזל. והבן זה. **נופל בשדה** רמז לשדה שנהרג בו קין הנקרא שדה של תפוחים וזהו מאמרם בשדה ולא צף על פני המים.

וטעם עגלה ערופה כדי שלא תחול מדת הדין בעולם וליתן לה חלקה כדי שלא תקטרג כענין שאמרו רבותינו ז״ל כדי ליתן לתוך פיו של שטן וכמו שפירשתי בסוד העזאזל. ואמרו רבותינו ז״ל כי השנים פוסלים בעגלה ערופה כי כל מקום שנאמר עגלה בת שנתה דוגמת הלוים הנפסלים בשנים וזהו טעם ומדדו. ואמרו רבותינו ז״ל שאפילו לנמצא בעליל לעיר היו מודדין שמצוה לעסוק במדידה. פירוש עליל מגולה. וידוע שאין עיר קרובה כזו ואף על פי כן הן צריכין למדוד וסוד הענין רמוז בכי תשא.

וטעם **אשר לא משכה בעול** תבין מפרה אדומה וכבר פירשתיו.

והורידו זקני העיר ההיא העגלה אל נחל איתן וגו׳. הטעם כי שמה ממשלת הדין ומטעם זה **לא יעבד בו ולא יזרע** כי המקום נתייחד לעבודת מדת הדין והנה הוא כמדבר הנאמר עליו לא מקום זרע וגו׳. וזהו שאמרו רבותינו ז״ל **אשר לא יעבד** אפילו מכאן ולהבא ר״ל אפילו לאחר שנערפה העגלה ונמצא ההורג לא יעבד שם לעולם. וטעם **וערפו שם** אמרו רז״ל עורפין אותה מאחוריה מאי טעמא גמר עריפה עריפה מחטאת העוף וכבר רמזנו סוד המליקה ומטעם זה אמרו רז״ל כי אין המומין פוסלין בעגלה והבן זה מסוד הלוים שאין נפסלין במומין רק בשנים:

וטעם **ונגשו הכהנים בני לוי**)משלי טז׳ ו׳) כי בחסד יכופר עון ואמר בני לוי כי הם ממונין על הדין ובהם תתרצה מדת הדין וזהו אומרו ועל פיהם יהיה כל ריב וכל נגע כי הם שלוחי מדת הדין. וטעם **ירחצו ידיהם על העגלה** לטבול ידיהם במי החסד שלא תשלוט מדת הדין עליהם:

כפר לעמך ישראל וגו׳. ההודאה הזאת היא לרצות מדת הדין ולהשלימה וזהו אשר פדית כי במדה ההיא נדונו המצריים שנאמר ויי׳ הכה הוא ובית דינו.

ואל תתן דם נקי וגו׳. לפי הפשט ר״ל עונש שופך דם נקי ויש לשאול מה צורך לבקשה זו וכי יעלה על הדעת שהבורא יתברך יעניש בלא משפט וכן אמר אבימלך בתם לבבי ובנקיון כפי. ודוד אמר גמלתי שולמי רע וגו׳ (תהלים ז׳ ה׳). וביונה כתיב ואל תתן עלינו דם נקי (יונה א׳ יד׳). התשובה היא כי אע״פ שהב״ה יודע לבות בני אדם צריך לנקות עצמו בתפלתו כי בזה מתרצה לו מדת הדין כי כיון שחלתה בעולם אינה מתרצה אלא בצדיקים לגודל השתוקקותה להשלמת הפעולות אשר היא סבתם כמו שאמר בספר הזוהר (נשא קכ״ב א׳) בענין הרשעים רחמנא לישזבן מחייבי עלמא ומפגימו דילהון כמה זכאין מסתלקי בגינייהו כל מה דגרמי לעילא ותתא< .תרגום - הרחמן יצילנו מרשעי העולם ומן הפגם שלהם. כמה צדיקים מסתלקים בשבילם מכל מה שגורמים אלו הרשעים למעלה ולמטה.< כבר אמרו רז״ל בפסוק אנכי מגן לך א״ל הקב״ה מנח לא העמדתי צדיקים שמגינים אבל ממך אני מעמיד צדיקים מגינים ולא עוד אלא בשעה שיהיו בניך באים לעבירות ולמעשים רעים אני רואה צדיק אחד בהם שיכול לומר למדת הדין די אני נוטלו ומכפרו עליהם תנו לו אבר אחד שיתגרר בו הד״א (איוב טז׳ יא) יסגירני אל אל עויל ועל ידי רשעים ירטיני הלואי ע״י צדיקים ולא ע״י רשעים. זהו מאמרם כיון שניתן רשות למחבלים לחבל אינו מבחין בין צדיק לרשע. ובפרק הכונס צאן לדיר אמרו רז״ל אמר רבי שמואל אמר רבי יונתן אין פורענות באה לעולם אלא בשביל הרשעים ואינה מתחלת אלא מן הצדיקים תחלה שנאמר והכרתי ממך צדיק ורשע (יחזקאל כא׳ ח׳) וכתיב כי תצא אש ומצאה קוצים ונאכל גדיש אימתי האש יוצא בזמן שהקוצים מצויים ואינה

מתחלת אלא מן הצדיקים שנאמר ונאכל גדיש אכל הגדיש לא נאמר אלא ונאכל שנאכל כבר זהו בקרובי אקדש (ויקרא י׳ ג׳) וממקדשי תחלו (יחזקאל ט׳ ו׳) ואמרו רז״ל אל תקרי ממקדשי אלא ממקודשי:

ובספר **הזוהר** [ח״ג רצ״א ב׳] בפסוק צדק ומשפט מכון כסאך שהם רמז לתפארת ומלכות בלשון זה צדק מהאי משפט איתזן> .תרגום - צדק שהוא המלכות ניזון ממשפט הזה שהוא ז״א.< ולזמנין קרי ליה מלכי צדק מלך שלם> .ולפעמים קוראים את המלכות ״ומלכי צדק מלך שלם.<" וכד מתערין דינין במשפט כלהו רחמי כולהו בשלימו> .וכאשר מתעוררים דינים ממשפט כולם הם רחמים בשלמות.< דהאי מבסם להאי צדק> .כי זה משפט מבשם את צדק הזה שהוא דינים.< ודינין מתתקנין וכולהו נחתין בעלמא בשלימו ברחמי> .והדינים מתתקנים וכולם יורדים לעולם בשלמות ברחמים.< וכד אקרי שעה דמתחבר דכר ונוקבא כל עלמין כלהו ברחמי ובחדוותא> .ואז היא השעה שמתחברים זכר ונוקבא וכל העולמות כולם ברחמים ובשמחה.< וכד אסגיאו חוביה עלמא ואסתאבא מקדשא ודכורא אתרחק מנוקבא וחויא תקיפא שריא לאתערא ווי לעלמא דמיתזן מהאי צדק> .וכשמתרבים עוונות העולם והמקדש נטמא והזכר מתרחק מן הנוקבא ונחש החזק מתחיל להתעורר אוי לעולם שניזון בזמן ההוא מן הצדק הזה.< כמה חבילי טריקין מעלמא כמה זכאין מסתלקין מעלמא בגין דאתרחק דכר מנוקבא ומשפט לא קריב בצדק דא> .כמה מלאכי חבלה מתעוררים בהעולם כמה צדיקים מסתלקים מן העולם משום שנתרחק הזכר מן הנוקבא והמשפט אינו קרב אל צדק זה.< ועל האי כתיב ויש נספה בלא משפט דמשפט אתרחק מן צדק ולא אתבסמת וצדק ינקא מאתר אחרא> .ועל זה כתוב ״ויש נספה בלא משפט״ (משלי יג׳ כג׳) משום שהמשפט נתרחק מן הצדק ולא נתבשמה המלכות, והצדק יונק ממקום אחר.< ועל דא אמר שלמה מלכא את הכל ראיתי בימי הבלי> .ועל זה אמר שלמה ״את הכל ראיתי בימי הבלי״ (קהלת ז׳ טז.<(' הבל דא הבל מהבלים דלעילא דאיקרון אפי מלכא ומה דאמר הבלי דא צדק מלכותא קדישא> .הבל הוא הבל מהבלים של מעלה הנקראים פני המלך ומה שאמר ״הבלי״ זה הוא צדק מלכות הקדושה.< דכד היא מתערא בדינוי כתיב יש צדיק אובד בצדקו> .שכאשר היא מתעוררת בדיניה כתוב ״יש צדיק אובד בצדקו״ (שם.<(מאי טעמא בגין דמשפט אתרחק מינה ובגין כך ויש נספה בלא משפט> .מהו הטעם משום שהמשפט נתרחק ממנו ומשום זה ״ויש נספה בלא משפט.<" תא חזי כד אשתכח זכאה עילאה בעלמא רחימא דקדוש ברוך הוא אפילו כד אתער צדק יכיל לאשתזבא> .בוא וראה כשנמצא צדיק עליון בעולם אוהבו של הקב״ה אפילו כשנתעורר צדק בלי משפט יכול העולם להנצל בשבילו.< בגין דקדוש ברוך הוא בעי ביקריה> .משום שהקב״ה רוצה בכבודו.< ולא מסתפי מן דינא . >ואינו ירא מן הדין.< וכד ההוא זכאה לא קיימא בקיומיה ומסתפי אפילו ממשפט מסתפי ולא יכיל למיקם ביה כל שכן בצדק> .וכשהצדיק הזה אינו נמצא בקיומו יראים אפילו ממשפט ואינם יכולים לעמוד בו כל שכן בצדק.< תא חזי דוד מלכא בקדמיתא אמר בחנני י״י ונסני דהא אנא לא מסתפינא מכל דינין אפילו מהאי צדק

כל שכן דאחידנא ביה> .בוא ראה דוד המלך בתחילה אמר "בחנני יי' ונסני" (תהלים כו' ד') כי אני לא מפחד מכל הדינים אפילו מהצדק הזה וכל שכן שאני אחוז בו.< מה כתיב אני בצדק אחזה פניך. בצדק ודאי דהא לא מסתפינא למיקם בדינוי> .מה כתוב "אני בצדק אחזה פניך" (תהלים יז' טז') בצדק ודאי שאיני מתירא לקום בדיניו.< בתר דחב אפילו ממשפט מסתפי דכתיב ואל תבא במשפט את עבדך> .אחר שחטא אפילו ממשפט היה מתירא שכתוב "ואל תבא במשפט את עבדך" (תהלים קמג' ב.<(' תא חזי כד מתבסמא האי צדק באינון אנפין במשפט כדין איקרי צדקה ועלמא אתבסמא בחסד ואתמלי מיניה דכתיב אוהב צדקה ומשפט חסד יי' מלאה הארץ> .בוא וראה כאשר מתבסם ההוא צדק באלו הפנים במשפט אז נקרא צדקה והעולם מתבשם בחסד ומתמלא ממנו שכתוב "אוהב צדקה ומשפט חסד יי' מלאה הארץ" (תהלים לג' ה.<(' אסהידנא עלי דכל יומאי הוינא מצטער על עלמא דלא יערע בדינוי דצדק ולא יוקיד עלמא בשלהובוי כמה דכתיב אכלה ומחתה פיה> .אני מעיד עלי שכל ימי הייתי מצטער על העולם שלא יקרה בדיניו של צדק והעולם לא ישרף בלהביו כמו שאמר הכתוב "אכלה ומחתה פיה". (משלי ל' כ.<(' עשה אזנך כאפרכסת על המאמר הזה כי הוא מופלא:

ועוד אמרו בספר הזוהר [פנחס ריי"ח א'] מאי האי דכל שעתא דחייבייא סגיאו בעלמא ודינא שרייא בעלמא זכאין דבהו לקאן עלייהו> .תרגום - מה זה שבכל זמן שהרשעים מתרבים בעולם והדין שורה בעולם הצדיקים שבהם מוכים עליהם.< דהכי תנינא בחובא דדרא צדיקייא איתפסון> .כי כך למדנו בעוונות הדור נתפסים הצדיקים.< אמאי> .למה.< אי בגין דאינון לא מוכחין בעמא על עובדין> .אם משום שאינם מוכיחים לעולם על מעשיהם.< כמה אינון דמוכחין ולא מקבלין עלייהו וצדיקייא אתכפיין קמייהו> .כמה יש שמוכיחים ואינם מקבלים מהם והצדיקים נכנעים לפניהם.< אי בגין דלא יהוי מאן דיגין על עלמא כלא יהון ולא יתפסון בחובייהו דהא חדווה איהו לצדיקייא באיבודא דלהון> .ואם משום שאין מי שמגין על העולם ולא יהיו נתפשים בעוונותיהם של הרשעים הרי שמחת הצדיקים היא אם הרשעים יאבדו.< אמר ליה בחובא דדרא ודאי איתפסון צדיקייא והא אוקימנא הני מילי> .אמר לו בעוונות הדור ודאי נתפסים הצדיקים וכבר העמדנו דברים אלו.< אבל בשעתא דיתפסון צדקייא במרעין או במכתשין בגין לכפרא על עלמא כדין יתכפרון כל חובוי דדרא עלייהו> .אבל בשעה שהצדיקים נתפסים במחלות או בנגעים הוא כדי לכפר על עוונות העולם כי אז מתכפרים כל עוונות הדור.< מנא לן> .מאין לנו זה.< מכל שייפי גופא> .מכל אברי הגוף.< בשעתא דכל שייפין בעקו ומרע סגייא שריא עלייהו שייפא חד איצטריך לאלקאה בגין דיתרפאון כלהו> .כי בשעה שכל האברים הם בצרה ומחלה גדולה שורה עליהם צריכים להלקות אבר אחד כדי שיתרפאו כולם.< מגו דרועא> .ואיזה אבר מלקין, לזרועה.< דרועא אלקי ואפיקו מיניה דמא כדין הוא אסוותא לכל שייפי דגופא . >הזרוע מוכה שמוציאים ממנה דם ואז יש רפואה לכל אברי הגוף.< אוף הכי בני עלמא אינון שייפין דא עם דא> .אף כך בני העולם הם אברים זה עם זה.< בשעתא דבעי קדוש ברוך הוא למיהב אסוותא לעלמא אלקי חד צדקא בינייהו ובגיניה יהיב

אסוותא לכולא> .בשעה שרוצה הקב״ה לתת רפואה לעולם הוא מכה לצדיק אחד שביניהם ובשבילו נותן רפואה לכל.< מנא לן> .מאין לנו זה.< דכתיב והוא מחולל מפשעינו ובחבורתו נרפא לנו> .כי כתוב ״והוא מחולל מפשעינו ובחבורתו נרפא לנו״ (ישעיה נג׳ ה.<(' ובחבורתו אקזותא דדמא כמאן דאקיז דרועיה ובההוא חבורה נרפא לנו"> .ובחבורתו״ היינו הקזת דם כמי שמקיז דם מזרוע שבחבורה ההיא נרפא לנו.< אסוותא הוא לנו לכל שייפין דגופא> .רפואה היא לנו לכל אברי הגוף.< ולעולם לית זכאה דלא יהיב אסוותא לדרא ולכפרא עלייהו> .ולעולם אינו מכה לצדיק אלא כדי לתת רפואה לדור ולכפר על עוונותיהם.< ורזא דא צדיק ורע לו . >וזה סוד צדיק ורע לו.< דהא ניחא לסיטרא אחרא דדינא לשלטאה על זכאה מכלא> .כי נוח לו לסטרא אחרא שהדין שולט על הצדיק יותר מן הכל.< דלא חייש כדין לכל עלמא ולא אשגח בהו מחדוה דשליט עליה> .כי אז אינו מחשיב לכל העולם ואינו משגיח בהם מרוב שמחה ששולט על הצדיק.< וההוא זכאה זכי לשולטנו עילאה בהאי עלמא ובעלמא דאתי> .והצדיק ההוא זוכה לממשלה עליונה בעולם הזה ובעולם הבא.< צדיק וטוב לו דלא חייש קב״ה לכפרא על עלמא> .צדיק וטוב לו הוא משום שהקב״ה אינו דואג לכפר על העולם.< אמר ליה אלו לא הוו בחד זמנא יאות> .אמר לו אילו לא היו שני בצדיק אחד די.< ואי איתייקר ביה מרע על כל שייפין כדין איצטריך לאלקאה תרין דרועין> .ואם נכבדה המחלה בכל האברים אז צריך להכות את שתי הזרועות.< אוף הכי אי אסגיאו חובין יקירין על עלמא כדין כל זכאין אלקין למיהב אסוותא אכל דרא> .אף כך אם נתרבו עוונות כבדים על העולם אז כל הצדיקים מוכים כדי לתת רפואה לכל הדור.< אבל בזמנא דלא אסגיאו כל כך כדין חד זכאה אלקי ושאר צדיקיא בשלם> .אבל בזמן שאינם מרובים כל כך אז רק צדיק אחד מוכה ושאר הצדיקים הם בשלום.< דהא לא אצטריך עלמא דילקון כולהו> .כי העולם אינו צריך שיהיו מוכים כולם.< איתסיאו צדיקייא איתסיאו עמא> .נרפאים הצדיקים נרפא העם.< ולזמנין דכל יומהון קיימין במרעייהו לאגנא על ארעא> .ולפעמים הצדיקים כל ימיהם עומדים במחלות להגן על הדור.< מיתו הא איתסי כולא איתסיאו צדיקייא איתסיאו עמא ואתכפר . >ואם מתו הצדיקים נרפא הכל נרפאים הצדיקים נרפא העם ונתכפר להם.< לזמנין דחובין אינון יקירין יתיר וכו> .'ולפעמים העוונות הם כבדים יותר.< ומזה המאמר התבונן היטב על פרשת הנה ישכיל עבדי (ישעיה נב׳ יג׳) הנאמרת על הצדיקים הלוקים בעון הדור. והבן זה היטב. גם מאמר הש״י ליחזקאל הנביא ע״ה (יחזקאל ד׳ ד׳) ואתה שכב על צדך השמאלית ושמת את עון בית ישראל עליהם מספר הימים אשר תשכב עליו תשא את עונם. וגם ואל תתן עלינו דם נקי פשטו ידוע. ויש לומר שהרמז למדת הדין הנקראת כך והבקשה היא שלא תשלוט עליהם מדת הדין:

מדרש רות (זוהר חדש ע״ח ט״א) זכאה חולקיה מאן דלא אתרשים קמיה> .תרגום - אשרי חלקו של מי שלא רשום לפניו (לפני השטן.<(מה כתיב באלימלך ושם האיש אלימלך> .מה כתוב באלימלך ״ושם האיש אלימלך.<" כיון דאתרשים קמיה אסטין עלוייה עד דקטיל ליה דכתיב וימת אלימלך איש נעמי> .כיון ששמו נרשם לפני

השטן השטין עליו בדין עד שהרגו שכתוב ״וימת אלימלך איש נעמי.<" כיון דשארי ביה דינא שארי בבנוי וכו> .'כיון שהתחיל בו הדין התחיל גם בבניו.< ויונתן תרגם כפר לעמך ישראל ומיד נפקין נחיל דרמותא מגו פרתא דעגלמא ונגדין ואזלין עד אתרא דקטולא תמן וסלקין עילויה ואחדין ביה דיינא ודיינין יתיה. ושמעתי רמז לדבר ואת״ה מבע״ר הד״ם הנק״י סופי תיבות רימ״ה:

כתב בספר שפתי כהן - כי ימצא חלל באדמה אשר ה׳ אלהיך נותן לך. התורה מתמהת אפשר שימצא חלל ולא נודע מי הכהו כדי לנקום נקמתו, ובפרט באדמה אשר ה׳ אלהיך נותן לך? אין זה אלא מעוון הזקנים והשופטים, כי המלך נקרא שופט שנאמר (משלי כ״ט, ד׳) מלך במשפט יעמיד ארץ, וכן כהן גדול נקרא שופט שנאמר ואל השופט אשר יהיה בימים ההם, ולזה אמר זקניך ולא אמר הזקנים לומר כפי מה שהגון לך כעם ככהן, זהו זקניך כפי דורך. אמנם יש לשאול למה עגלת ובלשון נקבה ולא איל ולא כבש, ולמה עורפין אותה ולא בשחיטה, ולמה הכהנים, ולמה בנחל איתן אשר לא יעבד בו ולא יזרע, ולמה אמר הכהנים בני לוי, לוי למה נזכר כאן, ולמה כפר לעמך ישראל, ישראל מה חטאו, ואומרו ואתה תבער הדם הנקי, אם הוא נקי איך נתחייב הריגה ואין צריך ביעור, ולמה קראו חלל ולא הרוג:

אלא **סוד הענין** הוא שזה היה חלול מן המצוות, לזה כשבא כנגדו לא היה לו שום מגין והיה בו עדיין קצת מעוון העגל, כאומרם ז״ל (סנהדרין ק״ב ע״ב) אין לך פורענות שבאה לעולם שאין בה קצת מעוון העגל, ואילולי עוון העגל לא אסתייעא מילתא ליהרג, ולזה עגלה שעשתה פירות כנקבה, כמו שאמר משה חטא העם הזה חטאה גדולה ולא אמר חטא גדול, לפי שבחטא העגל אמר ראיתי את העם הזה והנה עם קשי עורף, לזה וערפו להסיר אותו קשיות עורף, ולזה בנחל איתן אשר לא יזרע כדי שלא תעשה עוד פירות, ולזה הזכיר כאן בני לוי לפי שבני לוי הם עשו נקמה בעובדי העגל, והכהנים יטפלו בה לפי שבא על ידי אהרן, ולזה אמר כפר לעמך ישראל, שעדיין צריכין קינוח שלא נסתלק מעליהן עוון זה לגמרי, ובערך זה קראו דם הנקי, וצריך לבער עוון זה כדי שלא יתעורר כל שעה שיבוא פורענות על ישראל, וזהו אשר פדית ה׳ וגו׳, ולזה היתה המדידה לומר מאותה העיר הקרובה נמתח עליו הדין עד שנהרג, ולזה צריכים שירחצו ידיהם, ולזה לא שפכו שפכה כתיב. ואמר כי תעשה הישר, להפחידם לומר שעם כל זה אינו מסתלק מעליהם לגמרי אלא אם יעשו הישר בעיני ה.'

וכתב בזוהר פרשת וירא (ח״א קי״ג ע״ב), רבי שמעון הוה יתיב ולעי באורייתא והוה משתדל בהאי קרא **ולקחו זקני העיר ההיא עגלת בקר וגו׳ וערפו שם את העגלה בנחל**, ודינא איהו בקופיץ לערפא לה, אמר ליה רבי אלעזר האי למאי איצטריך? בכה רבי שמעון ואמר ווי לעלמא דאתמשך בתר דא, דהא מן ההוא יומא חויא בישא דאתפתה ביה אדם שליט על בני עלמא, איהו קאים למסטי ית עלמא ועלמא לא יכיל לנפקא מעונשיה עד דייתי מלכא משיחא ויוקים קודשא בריך הוא לדמיכי עפרא דכתיב (ישעיה כ״ה, ח׳) בלע המות לנצח וגו׳ וכתיב (זכריה י״ג, ב׳) ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ, ואיהו קאים על עלמא דא למיטל נשמתין דכל בני נשא, ותא חזי הא כתיב **כי ימצא חלל** וגו׳ תא חזי כל בני עלמא על ידי מלאך המות נפקי נשמתייהו ואי תימא דבר נש דא על ידא דההוא מלאך המות נפקא נשמתיה, לאו הכי אלא מאן דקטיל ליה אפיק את נשמתיה עד לא מטא זמיניה לשלטאה ביה

ההוא מלאך המות, ובגין כך **ולארץ לא יכופר לדם**, ולא די לון דקאים איהו למסטי עלמא למגנא ולקטרגא תדיר כל שכן דגזלין מיניה מה דאית ליה לנטלא, וקודשא בריך הוא חייס על בנוי, ובגין כך קרבין על האי עגלא בגין לתקנא עמיה מה דאתנטיל מההיא נשמתא דבר נש מיניה ולא ישתכח מקטרגא על (קריבין בהאי) עלמא ורזא עילאה תנינן הכא ,שור פרה עגל עגלה כולהו ברזא עילאה אשתכחו ובגין כך מתקנין ליה, ודא הוא דכתיב **ידינו לא שפכה את הדם** וגו' לא שפכה ולא גרימנא מיתתיה, ובדא לא אשתכח מקטרגא עלייהו ובכולא יהיב קודשא בריך הוא עיטא לעלמא עד כאן.

ואתה תבער הדם הנקי. אמרו ז"ל (תרגום יונתן כאן) שאחר ימים מעטים היה יוצא מנבלת העגלה חיל של תולעים עד בית ההורג ועל זה אמר ואתה תבער הדם וגו', ואתה תבער הדם הנקי, סופי תיבות **רימה**, עד כאן.

ועדיין צריכים אנו למודעי את דברי קדשו של האר"י הקדוש כפי שכתבם מוהרח"ו זצקו"ל ב**ספר הליקוטים** - פרשת שופטים - פרק כא **כי ימצא חלל באדמה** וכו'. דע, כי מלת חל"ל, בגימטריא חיי"ם. וזה לעומת זה עשה האלהים, זה מצד החול ששת ימי המעשה, ונמצא חלל, כמו הנפל שאין לו חיים. וז"ס מ"ש **נופל בשדה**, הידועה, של איש שדה שהוא סמא"ל, ולכן לא נודע מי הכהו, כי מצאו בתחומו, ויצעק ואין מושיע לו, ולזה ולקחו זקני העיר ההיא עגלת בקר, לרמוז לעון העגל, וז"ס אומרה ואתה תבער הדם הנקי וכו'.

כי תצא

(י) כִּי תֵצֵא לַמִּלְחָמָה עַל אֹיְבֶיךָ וּנְתָנוֹ יְדֹוָד אֱלֹהֶיךָ בְּיָדֶךָ וְשָׁבִיתָ שִׁבְיוֹ:(יא) וְרָאִיתָ בַּשִּׁבְיָה אֵשֶׁת יְפַת תֹּאַר וְחָשַׁקְתָּ בָּהּ וְלָקַחְתָּ לְךָ לְאִשָּׁה:(יב) וַהֲבֵאתָהּ אֶל תּוֹךְ בֵּיתֶךָ וְגִלְּחָה אֶת רֹאשָׁהּ וְעָשְׂתָה אֶת צִפָּרְנֶיהָ:(יג) וְהֵסִירָה אֶת שִׂמְלַת שִׁבְיָהּ מֵעָלֶיהָ וְיָשְׁבָה בְּבֵיתֶךָ וּבָכְתָה אֶת אָבִיהָ וְאֶת אִמָּהּ יֶרַח יָמִים וְאַחַר כֵּן תָּבוֹא אֵלֶיהָ וּבְעַלְתָּהּ וְהָיְתָה לְךָ לְאִשָּׁה:(יד) וְהָיָה אִם לֹא חָפַצְתָּ בָּהּ וְשִׁלַּחְתָּהּ לְנַפְשָׁהּ וּמָכֹר לֹא תִמְכְּרֶנָּה בַּכֶּסֶף לֹא תִתְעַמֵּר בָּהּ תַּחַת אֲשֶׁר עִנִּיתָהּ:

כי כבר כתבנו בכמה מאמרים שמילת כי תרמוז לכ'נסת י'שראל והיא העושה מלחמה לפניהם ואמר שהיא **תצא** יוצאת **למלחמה על איביך** ואמרו שזו מלחמת היצר הרע איש און הוא הס"מ הצמא למים גנובים **ונתנו ידוד אלהיך בידך** מבשרך הכתוב שתנצח אותו בזכות הקב"ה והשכינה המסייעים את האדם וכך כתוב (מסכת סוכה דף נב/ב) "אמר רבי שמעון בן לקיש יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום ומבקש להמיתו שנאמר צופה רשע לצדיק ומבקש להמיתו ואלמלא הקדוש ברוך הוא שעוזר לו אינו יכול לו שנאמר ה' לא יעזבנו בידו ולא ירשיענו בהשפטו". והיכן רמוזים הקב"ה והשכינה? במילה "תצא" ת=תפארת, צא גימ' הוי"ה אדנות ולפי זה שיעור

הכתוב השכינה בסיוע הקב״ה יוצאים להגן על האדם מפני היצר הרע וגונדא דיליה ובזכותם האדם מנצח את היצר. ואמר ״ושבית שביו לא מובן בדרך פשט ״ושבית שביו״ צריך לומר ושבית שביך זו השבי של הלוחמים אבל כאן כתוב שאתה תשבה את מה שהוא שבה ממך. ויש לבאר לפי האמור לעיל שבמלחמת היצר הכתוב מדבר וכיון שניצח האדם את היצר ועשה תשובה מאהבה הוא מציל את כל ניה״ק שנפלו בקלי׳ והם נהפכים למצוות.

וראית בשביה אשת יפת תאר זו נשמה עשוקה ביד הס״מ **וחשקת בה** לפי שהיא ניצוץ קדוש **ולקחת לך לאשה** וזו הראיה שהיא ניצוץ קדוש שאתה לוקח אותה ללא מאמץ. **וחשקת בה ולקחת לך לאשה, והבאתה אל תוך ביתך** אתה זוכה להוציא ניצוץ קדוש בלוע ביד הקלי׳ **וגלחה את ראשה** אלו הסיגים שדבקו במוחין שלה **ועשתה את צפרניה** אלו הסיגים שדבקו במידות שלה **והסירה את שמלת שביה מעליה** אלו מנהגי הגויים הרעים **וישבה בביתך ובכתה את אביה ואת אמה ירח ימים** היא חוזרת לאבא ואמא כפי שאמר הנביא ״בבכי יבואו ובתחנונים אובילם **ואחר כן תבוא אליה ובעלתה והיתה לך לאשה** כעת היא נקיה מכל חלאה.

והיה אם לא חפצת בה ושלחתה לנפשה ומכר לא תמכרנה בכסף לא תתעמר בה תחת אשר עניתה.

כתב המהרח״ו זללה״ה **בשער המצוות** - פרשת תצא **-** מצות דין יפת תואר כתיב **כי תצא למלחמה על אויביך ונתנו ה׳ אלקיך בידך ושבית שביו וראית בשביה אשת יפת תואר וחשקת בה ולקחת לך לאשה**. ענין זה יתבאר בשני פנים הפן הראשון הוא מ״ש רז״ל [קדושין דף נא] לא דברה תורה אלא כנגד יצה״ר וקשה וכי מפני היצה״ר שנתגבר על האדם נתיר לו עבירה גדולה כזו שהבא על הארמית קשורה בו ככלב בעוה״ז ובעוה״ב. והרי מעשה באותו אדם שהגיע למות ואמרו הרופאים אין לו תקנה עד שיראה אותה האשה שחשק בה וארז״ל [סנהדרין דף עה] ימות ואל יראה אותה ומכ״ש כאן שאינו מת עליה ולא עוד אלא שהותרה לו ביאה ממש במ״ש ואחר כן תבא אליה ובעלתה. והענין הוא שיובן במ״ש ז״ל בסבא דמשפטים בענין ההוא טקלא דאסתחר ולזימנין אסתר לשמאלא ועשיק נשמתין דקדושה ביד הקליפות. והנה היוצא למלחמה [היה] צדיק גמור וכמש״ה מי האיש היראי ורך הלבב מעבירות שבידו חוזר לביתו וכיון שהיא צדיק אין יצרו יכול להתגבר עליו לבא על הארמית כי ה׳ לא יעזבנו בידו כמ״ש צופה רשע לצדיק כו׳. [מ״א קח] אמנם כאשר איזה אדם פוגע באיזו ארמית וחשק בה בתכלית החשק והנה הוא צדיק גמור אין זה אלא הוראה שהיא נשמה עשוקה ביד הקליפות ולכן הותר לו לבא עליה כי איננה טמאה להתקשר בה ככלב ויותר טוב שתקחנה ותגיירנה ותחזירנה לשרשה. וזש״ה **כי תצא למלחמה על אויבך ונתנו ה׳ אלקיך בידך** זה הוראה שאתה צדיק גמור שהוא יתברך נתנה בידך ולא בכחך ובחרבך ובקשתך. וא״כ כאשר ראית בשביה אשת יפת תואר תדע לך שהיא נשמה טהורה קדושה עשוקה שבויה ביד הקליפות. וזש״ה **וראית בשביה אשת יפת תואר ושבית שביו** ר״ל אתה שובה מהם אותה הנשמה ששבוי הם בתחילה ע״י ההיא טיקלא ולכן וראית בשביה ולקחת לך לאשה. ונודע מ״ש בזוהר בפרשת בלק על פסוק אשר הלך חשכים דשארי סטרא אחרא בחבורא ולבתר סיים בפרודא ודא הוא אשר הלך יחיד חשכים רבים. והנה ההולך למלחמה על הקליפות מתחיל ממטה למעלה כי תחלה נלחם עמהם בהיותם בסופה בפרודא ואח״כ

בחבורא, ולכן אמר תחלה על אויבך לשון רבים שהוא כד אינון בפירודם ואח״כ ונתנו לשון יחיד כד אינון בחבורא.

פן השני הוא מדבר על נגעי בני אדם כנודע שהם טפות קרי לבטלה העשוקות ביד הקליפות והנה נתבאר בביאור ק״ש שעל המטה ענין וחרב פיפיות בידם איך ממש האדם נלחם עם הקליפות בחרב פיפיות והורג את הקליפות ושובה מהם הנשמות הקדושות שהיו עשוקות בידם הנקראים נגעי בני אדם. ונמצא היות אל האדם שני מיני אויבים אם הקליפות עצמם אם אותם נגעי בני אדם וכמש״ה והוכחתיו בשבט פשעם ובנגעי בני אדם. ולזה אמר **כי תצא למלחמה על אויבך** הם שני בחינות אויבים אל האדם כנזכר וכאשר תלחם עמהם אז **ונתנו ה׳ אלהיך** אל האויב הא׳ שהוא הקליפה עצמה, ואח״כ **ושבית שביו**הוא האויב השני שהוא הנשמה קדושה ששבה אותה האויב הראשון שהוא הקליפה ותקח אותה מידו אותו השבי ששבה הוא בתחלה ותחזירנו את הקדושה כמש״ה **והבאתה אל תוך ביתיך**.

כתוב בספר זהר חדש פרשת כי תצא מאמר כי תצא למלחמה על אויביך - **אשת יפת תאר,** דא היא נשמתא כד״א, אשה יראת ה׳ היא תתהלל. דהא בכל יומא ויומא, אינון סיען ומנהיגין דנשמתין, ואינון סיען ומנהיגין דיצר הרע, אינון בקטרוגא תדירא, מקטרגין אלין באלין, וכל שייפין דגופא בצערא בינייהו, בין נשמתא ובין יצה״ר. **והבאתה אל תוך ביתך,** דאתתרכת מתמן. ושפחה כי תירש גבירתה. וכבר אוקימנא מלין. **וגלחה את ראשה ועשתה את צפרניה,** ותדכי מההוא זוהמא דאטיל בה נחש. **והסירה את שמלת שביה,** מאינון כסו דמסאבא וזינין בישין מחובא דעגלא. דהא בקדמיתא הויא להו לבושי קודשא, דקבילו בטורא דסיני. וכד עבדו ית עגלא, אעדו מנייהו אינון לבושי יקר, דכתיב ויתנצלו בני ישראל את עדים מהר חורב. **ובכתה את אביה ואת אמה ירח ימים,** דא היא ירחא דאלול, דביה סליק משה לטורא, למבעי רחמין קמי קב״ה, בגין דישתביק לישראל על חובא דעגלא. ובגין דא **ובכתה את אביה ואת אמה ירח ימים**, בגין דגלי ערייתא דקב״ה וערייתא דאורייתא. כד״א, ערות אביך וערות אמך לא תגלה. וע״ד אמר, פלגי מים ירדו עיני על לא שמרו תורתך.

כתב הרב שלמה מולכו זצ״ל הי״ד בספרו **ספר המפואר** - דרוש על אשת יפת תאר - ועתה אפרש לך מה שאמרו ז״ל **וראית בשביה**, בשעת שביה. **אשת** אפי׳ אשת איש. **יפת תואר** לא דברה תורה אלא כנגד יצה״ר. מוטב שיאכלו ישראל בשר תמותות שחוטות, ואל יאכלו בשר תמותות נבילות. כוונת בעל המאמר שקשה לו כיון שהתורה התירה שיקח אדם זאת האשה ושיעשה מה שכתוב בפרשה **והבאת אל תוך ביתך** וגו׳. אם כן למה לא יהיו הגונים הבנים שיצאו ממנה, כיון שבהיתר נשאה ועשה לה כל מה שכתוב בפסוק. לזה משיב המאמר ואומר ״לא דברה תורה״ וכו׳ שידוע הוא שאין יצה״ר מתאוה אלא לדברים האסורים. ולכן ראתה התורה שאם לא יתיר זאת האשה, כראות האדם שאין בידו להשיגה, לפי שהיא אסורה לו, אז יפתנו יצרו יותר וישאנה. אמנם עתה בראותו שהיא מותרת לו, לא יחמדנה כל כך. שאין יצה״ר מתאוה אלא האסור, כמו שאמרו ז״ל, אינו דומה מי שיש לו פת בסלו

וכו׳. ואם לא תוכל לכבוש את יצרך ועם כל זה תשאנה, אל תחשוב שכיון שהתורה התירה, שלא יהיה לך עונש על זה. שזו התקנה שעשתה התורה, היה כדי שלא יהיה לך עונש בעולם הבא. אבל עם כל זה יהיה לך עונש שהבנים שיצאו ממנה לא יהיו הגונים. שזה הוא כמי שאוכל בשר תמותות שחוטות. שידוע הוא שכיון שהן תמותות אעפ״י שישחטו אותם, עם כל זה הוא עושה איסור. וזהו שאמר המאמר אחר כך, מוטב שיאכלו בשר תמותות שחוטות ואל יאכלו בשר תמותות נבילות. והראיה לזה, שהרי דוד שנשא יפת תואר יצא ממנה אבשלום שרדף אחרי אביו ומרד בו. אם כן נראה שהבנים בעצמם שיוצאים ממנה, על ידם בא העונש לאביו בעולם הזה. כי מה שהתורה התירה לא היה אלא כנגד יצר הרע.

ספר מגיד מישרים - פרשת כי תצא

אור ליום שבת י״א לאלול חזק וגו׳ **כי תצא למלחמה על אויביך** דהיינו יצה״ר **ונתנו ה׳ אלהיך בידיך** וגו׳ וכבר בזמן עבר **ראית בשביה אשת יפת תואר** דהוא יצה״ר דאימתיל לה כדאיתי׳ בזוהרא קדישא **וחשקת בה** כמי שחושקת באשת זדונים **ולקחת אותה** כבר באותו זמן **לאשה** ואז באותו זמן **הבאת אל תוך ביתך וגלחה את ראשה** וגו׳ להתקשט **וישבה בביתך**. והשתא כד תיתוב בתיובתא **בכתה את אביה ואת אמה ירח ימים** כלומר תבכה על עונות נעוריך ירח ימים שהוא היקף אחד ואח״כ **תבא אליה** כלומר על כל פנים תצטרך ליהנות מיצה״ר לקיום הגוף אבל לא תביאנו אל תוך ביתך דא״כ יהיה עיקר אבל תשליכהו חוץ מביתך ובעת הצורך ההכרחי **תבא אליה ובעלתה** כלומר ולא תתעכב אצלו אלא כאדם ההולך בהחבא לבעול אשה שתכף שגמר פורש והולך לו כן אתה לא תהנה ממנו אלא בעת הצורך ההכרחי כדי קיום גופך בלבד ומשום דמים גנובים ימתקו ואשתכח דבבוא אליו לפרקים יגדל עריבותו להכי קאמר **והיתה לך לאשה** כלומר בערך ענין זה תהיה בעיניך כאשה שלבו של בעל גס בה ואינו נהנה ממנו כל כך ואתה שלום.

(טו) כִּי תִהְיֶיןָ לְאִישׁ שְׁתֵּי נָשִׁים הָאַחַת אֲהוּבָה וְהָאַחַת שְׂנוּאָה וְיָלְדוּ לוֹ בָנִים הָאֲהוּבָה וְהַשְּׂנוּאָה וְהָיָה הַבֵּן הַבְּכֹר לַשְּׂנִיאָה:(טז) וְהָיָה בְּיוֹם הַנְחִילוֹ אֶת בָּנָיו אֵת אֲשֶׁר יִהְיֶה לוֹ לֹא יוּכַל לְבַכֵּר אֶת בֶּן הָאֲהוּבָה עַל פְּנֵי בֶן הַשְּׂנוּאָה הַבְּכֹר:(יז) כִּי אֶת הַבְּכֹר בֶּן הַשְּׂנוּאָה יַכִּיר לָתֵת לוֹ פִּי שְׁנַיִם בְּכֹל אֲשֶׁר יִמָּצֵא לוֹ כִּי הוּא רֵאשִׁית אֹנוֹ לוֹ מִשְׁפַּט הַבְּכֹרָה:

כי זו כ׳נסת י׳שראל הנקראת אשת חיל ברם יש אשה אחרת מצד הס״א הנקראת **אשת זנונים** והן היצר הטוב והיצר הרע וידוע שבינונים יצר טוב ויצר רע שופטם וזה אומרו **תהיין לאיש שתי נשים** שני היצרים שופטים אותו ויש להן בו אחיזה **האחת אהובה** יצר טוב כמו אחות לו **והאחת שנואה** ועל יצר הרע אומר **והאחת** כי הוא מסית אותו להוסיף ממון אכילה וכו׳ **וילדו לו בנים** אלו המעשים **האהובה** אלו המצוות **והשנואה** אלו העבירות **והיה הבן הבכר** ראשית מעשיו מיום הגיעו לגיל עשרים בו דנים בדיני שמים **לשניאה** עבירות. **והיה** אין והיה אלא לשון שמחה. ומה שמחה יש לו לאדם כאשר נפטר לבית עולמו? אלא השמחה היא כאשר הוא רואה שבניו עולים עליו וזה הוא והיה אותיות וה שבשם קודמות לאותיות יה שבשם וידוע שאותיות יה אלו אבא ואמא ואותיות וה אלו בן ובת אם כן בשעה שמגיע לעולם

האמת הנחשב **ביום** לעומת העולם הזה החשוך כלילה ואז הוא נידון על מעשיו וזה הוא **הנחילו את בניו** הוא מקבל שכר ועונש לפי מעשיו **את** אלו מצוות מעשיות**אשר** אלו הכוונות שהכניס במצוות **יהיה** אל תקרי יהיה אלא יחיה על מצוות אלו הוא יחיה בעולם הבא וזה יהיה **לו** לעד **לא יוכל לבכר את בן האהובה** לא יוכל לקבל גן עדן **על פני בן השנואה הבכר** אלא אם כן קבל גיהנם תחילה. **כי את הבכר בן השנואה יכיר** אומרים לו הכר נא **לתת לו פי שנים בכל אשר ימצא לו כי הוא ראשית אנו לו משפט הבכרה** ראשית הוא לוקה ואח״כ מגיע למשכנות שאננים. ומדוע ״פי שנים״ על זה תירץ הגר״א במסכת אבות בבאור המילים ״ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון״ הסביר הרב דין על מה שעשית וחשבון על מה שיכלת לעשות באותם כחות ובאותו ממון שם למטה.

כתב הרב המקובל מרדכי הכהן בספרו **שפתי כהן - כי תהיינה לאיש שתי נשים**. יכולים לפרשו על שני יצרים יצר טוב ויצר הרע. וילדו לו בנים יצר הטוב הוליד מצוות ויצר הרע עבירות ונקרא יצר הטוב שנואה לפי שכל האיברים שונאים אותו לפי שהוא מענן ומסגפן, ויצר הרע אהובה לפי שאוכל אכילה יתירה ומאכילן ומשקן. והיה הבן הבכור, רצה לומר שקודם שעשה עבירות עשה מצוות והיא יתירה על העבירות, כמו שאמר בקידושין פרק קמא (ל״ט ע״ב) כל העושה מצוה אחת מטיבין לו ומאריכין את ימיו ונוחל את הארץ, פירש רש״י ז״ל מצוה אחת יתר על זכויותיו, זהו והיה הבן הבכור לשנואה, והיה ביום הנחילו את בניו שהוא יום המיתה שבאו לחשבון לא יוכל וגו׳, לא יוכל סמאל לבכר את בן האהובה וגו׳, כי את הבכור בן השנואה יכיר לתת לו פי שנים עולם הזה ועולם הבא, כמו שאמרה המשנה מאריכין ימיו היינו בעולם הזה ונוחל את הארץ היינו בעולם הבא, לו משפט הבכורה הואיל והתחיל במצוה והיא יתירה על העבירות היא תליץ עליו שנאמר (איוב ל״ג, כ״ב כ״ג) אם יש עליו מלאך מליץ אחד מני אלף וגו׳ ויחוננו ויאמר פדעהו מרדת שחת מצאתי כופר, כפר ותהה על העבירות שעשה, אם כן לו משפט הבכורה הבכרה כתיב הברכה, כפר בגימטריא ברחמים, שראוי לרחם עליו כי יצר לב האדם רע מנעוריו, זהו מצאתי כפר בגימטריא יצר משעה שננערתי מבטן אמי מצאתי היצר לפתח חטאת רובץ:

ועוד יש לפרש פרשה זו על אשתו של אדם ולילית, הם **שתי נשים**, ולפי שאין אדם ניצול משכבת זרע לבטלה, בא להזהיר שלפחות טיפה ראשונה ישמור אותה, זהו והיה הבן הבכור לשנואה, כדי שביום הנחילו את בניו שהוא יום המיתה יהיה גובר על הרוחין ושדין שנעשין מאותם טיפות של שכבת זרע, וקראם הזוהר נגעי בני אדם, ובעת הקבורה רוצים להתחבר עמו ואין יכולין לפי שמתגבר עליהם הבן הבכור. יכיר בגימטריא יהיה גובר, יכיר בגימטריא נגעי בני אדם הוא הגובר, ולזה הם הקפות שעושין למת להבריחם מעליו, כי סוד הקפה, קץ, לומר בזה בא לו הקץ שנאמר (בראשית ג׳, י״ט) כי עפר אתה ואל עפר תשוב, אבל הם לא נתהוו מן העפר וכו׳. ומצאתי כתוב שצריך לומר אחר ההקפות פסוק ולבני הפילגשים אשר לאברהם וגו׳, כדי לשלחם מעל הקבר, וגם כן אומר פסוק והוא רחום יכפר וגו׳ כדי להשליך מעליו קצף ומשחית ואף וחימה, ובאומרו והוא רחום וכשיש רחמים לא יש קצף, והשאר נזכרים בפסוק, ישחית היינו משחית, אפו היינו אף, חמתו היינו חימה, וצריך לאומרו ארבע פעמים, וכשיש בן בכור מטיפה ראשונה אין צריך כל זה כי הוא ראשית אונו לו משפט הבכורה, והכל רמוז בתורה. וצריך שתדע שיש לאדם ארבעה

אויבים שבאים על האדם בשעת מיתה וכל אחד רוצה לגבות חובו ממנו שהם אף וחימה קצף ומשחית, כנגד ארבעה יסודות, קצף נגד הרוח, משחית נגד האש, אף נגד המים, חימה נגד העפר, ואומר פסוק זה לסלקם מעליו, ואמר כל חמתו, לפי שעדיין יש עליו חיבוט הקבר ודין התולעים, ואמר בזוהר (ח״ג קכ״ז.) שבעה עדנין יחלפון עלוהי. הם שבעה מיני עונשין. ומצאתי כתוב למה הבכור נוטל פי שנים לפי שהעבודה היתה בבכורות ולא היה להם חלק כדי שיהיו זריזים בעבודה, וכשחטאו בעגל ניטלה מהם העבודה וניתנה ללוים ונתן להם חלקם וחלק הלוים כדי לרבותם לפי שעלו לא ירדו אלא אם כן נמצא בהם עבירה, עם כל זה נתן להם הכפל, וכן בכר אותיותיו כפולות עד כאן:

כתב השל״ה הקדוש - כִּי תִהְיֶיךָ לְאִישׁ שְׁתֵּי נָשִׁים הָאַחַת אֲהוּבָה וְהָאַחַת שְׂנוּאָה׳ (שם שם, טו). הַשְּׂנוּאָה רוֹמֶזֶת לַלִּילִית הַמְיַלֶּלֶת, וְהָאֲהוּבָה הִיא מָחֳלַת הַמְּחוֹלֶלֶת וְהִיא הַיְפַת תֹּאַר. וְאָמַר בְּמִלְחֲמוֹת הָרְשׁוּת שֶׁהִיא אֶרֶץ הָעַמִּים, וְשָׁם יָנוּחוּ בְּיוֹתֵר הַקְּלִפּוֹת, אָמַר ׳וְרָאִיתָ בַּשִּׁבְיָה אֵשֶׁת יְפַת תֹּאַר׳. הָעִנְיָן, כִּי תִּקּוּן לְהַכְנִיעַ הַקְּלִפּוֹת הָהֵם הוּא מִצַּד עֲשׂוֹת הַטּוֹב רוֹמֵז לִפְעֻלָּתָם. דְּהַיְנוּ לְהַכְנִיעַ לִילִית הוּא בְּסִגּוּפִים וְתַעֲנִיתִים וְצַעַר בַּלֵּב וְהַהַכְנָעָה, וּבִתְפִלָּה שַׁעֲרֵי דְּמָעוֹת, וְאָז נִכְנַעַת לִילִית. וּלְהַכְנִיעַ אֶת מָחֳלַת הוּא בְּשִׂמְחָה שֶׁל מִצְוָה, לִשְׂמֹחַ בַּמִּצְוֹת וְלִשְׂמֹחַ בְּשַׂבָּתוֹת וְיָמִים טוֹבִים, וּלְשַׂמֵּחַ עֲנִיִּים וְחָתָן וְכַלָּה, וְלִשְׂמֹחַ בִּידִיעַת הַבּוֹרֵא וּבְהַשָּׂגַת קְצָת מִסּוֹדוֹתָיו, וִידִיעַת שְׁמוֹתָיו בָּרוּךְ הוּא בַּתְּפִלָּה. וּכְשֶׁאֵין אֲנַחְנוּ בְּאַרְצֵנוּ אָזַי עָרְבָה כָּל שִׂמְחָה, וְ׳חָדְשֵׁיכֶם וּמוֹעֲדֵיכֶם׳ וְגוֹ׳ (ישעיה א, יד) וְשׁוֹלְטוֹת הַקְּלִפּוֹת בְּיוֹתֵר, אֲזַי קָשֶׁה בִּמְאֹד לְהַכְנִיעַ קְלִפַּת מָחֳלַת. וְזֶהוּ סוֹד ׳וְרָאִיתָ בַּשִּׁבְיָה אֵשֶׁת יְפַת תֹּאַר׳, כִּי הִיא קַיֶּמֶת. רַק קְלִפַּת לִילִית אֲשֶׁר הַכְנָעָתָהּ בְּשַׁעֲרֵי דְּמָעוֹת כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְתִּי, וּבִדְמָעוֹת מַכְנִיעִים אוֹתָהּ, עַל כֵּן כָּל הַשְּׁעָרִים נִנְעֲלוּ חוּץ מִשַּׁעֲרֵי דְּמָעוֹת (ברכות לב ב). וְעַל אֵלּוּ שְׁנֵי עִנְיָנִים, ׳עִבְדוּ אֶת ה׳ בְּיִרְאָה׳ (תהלים ב, יא) לְבַטֵּל לִילִית, וְ׳עִבְדוּ אֶת ה׳ בְּשִׂמְחָה׳ (שם ק, ב) לְבַטֵּל מָחֳלַת. וְהַשִּׂמְחָה שֶׁל הַתְּפִלָּה הִיא יְדִיעַת הַשֵּׁמוֹת, וְעוֹשָׂה שָׁם לְמַעְלָה עַד שֶׁנַּעֲשֶׂה עֲטָרָה לְרֹאשׁ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְגוֹרֵם לְמַעְלָה יְחוּד שְׁמוֹ יִתְבָּרַךְ:

כתב החתם סופר - כי תהיין לאיש שתי נשים האחת אהובה והאחת שנואה וגו׳, ירמוז למ״ש חז״ל [ברכות ס״א ע״ב] צדיקים יצר טוב שופטן רשעים יצר הרע שופטן בינונים זה וזה שופטן, ואמר למי שיש לו ב׳ נשים כנ״ל **אחת אהובה** מצות ומעשים טובים **ואחת שנואה** עבירות ומעשה תעתועים, ישכיל וידע כי לא יזכרו לו מצוותיו כלל עד שירחץ מחלאת עוונותיו תחילה ואין הקב״ה מקבל שוחד מצות נגד עבירות, [כרמב״ן דברים י׳ ט״ז], ולא עוד אלא **והי׳ הבן הבכור לשניאה**, שיהי׳ מעשה עוונותיו נחשבים תחילה ויענש עליהם תחילה בגיהנם או יסורים, טרם שיקבל שכר מצותיו, וגם ביום הנחילו את בניו אחר מותו יסבלו גם בניו בעון אבותם תחילה קודם שיזכו בזכותו, אם לא את הבכור בן השנואה יכיר פי׳ שיכיר נגעי עצמו ויתודה על עוונותיו ויקבל עליו לסור ממוקשי רע ולעשות טוב חליפיו, וזהו לתת לו פי שנים, וגם כל ימיו לא יתאונן על שום דבר ממקרי פגעי העולם כ״א על עוונותיו יתאונן וזהו כי הוא יהי׳ ראשית אונו, ואז לו משפט הבכורה באמת כי יתהפכו לזכיות שיהי׳ עוד יותר נעימים ממצותיו בני האהובה. [תקס״א].

(יח) כִּי יִהְיֶה לְאִישׁ בֵּן סוֹרֵר וּמוֹרֶה אֵינֶנּוּ שֹׁמֵעַ בְּקוֹל אָבִיו וּבְקוֹל אִמּוֹ וְיִסְּרוּ אֹתוֹ וְלֹא יִשְׁמַע אֲלֵיהֶם:(יט) וְתָפְשׂוּ בוֹ אָבִיו וְאִמּוֹ וְהוֹצִיאוּ אֹתוֹ אֶל זִקְנֵי עִירוֹ וְאֶל שַׁעַר מְקֹמוֹ:(כ) וְאָמְרוּ אֶל זִקְנֵי עִירוֹ בְּנֵנוּ זֶה סוֹרֵר וּמֹרֶה אֵינֶנּוּ שֹׁמֵעַ בְּקֹלֵנוּ זוֹלֵל וְסֹבֵא:(כא) וּרְגָמֻהוּ כָּל אַנְשֵׁי עִירוֹ בָאֲבָנִים וָמֵת וּבִעַרְתָּ הָרָע מִקִּרְבֶּךָ וְכָל יִשְׂרָאֵל יִשְׁמְעוּ וְיִרָאוּ:

כי זו כ׳נסת י׳שראל והיא ברשות בעלה וזה אומרו **יהיה לאיש** זה הקב״ה ז״א בן סורר **בן** אלו ישראל שהם בנים למקום אך הם סטו מהדרך כמו פרה סוררה וזה אומרו **סורר ומורה איננו שמע בקול אביו** זה הקב״ה **ובקול אמו** זו כנ״י **ויסרו אתו** זו האם המייסרת **ולא ישמע אליהם** ואין ישראל שבים לאביהם שבשמים. פרשה זו נקראת בחודש הרחמים והסליחות לעורר אתנו בתשובה.

ותפשו בו אביו ואמו זו״ן **והוציאו אתו אל זקני עירו** כח״ב דמלכות הנקראת עיר **ואל שער מקמו** מדת הדין הנקראת תרעא. **ואמרו אל זקני עירו בננו זה סורר ומרה איננו שמע בקלנו זולל וסבא, ורגמהו כל אנשי עירו באבנים ומת ובערת הרע מקרבך וכל ישראל ישמעו ויראו** חייב סקילה באבן דייקא כי היא המלכות הנקראת אבן ישראל והיא הדנה והיא השופטת והמענישה.

מסופר בספר **הזוהר הקדוש** (שמות דף פז ע״ב) -

רבי אלעזר הוה אזיל בארחא, והוה רבי חייא עמיה, אמר רבי חייא, כתיב (דברים כא יא) וראית בשביה אשת יפת תאר וגו׳, מאי טעמא, והא כתיב **לא תתחתן בם**? אמר ליה, בעוד דברשותייהו קיימי. ותא חזי, לית לך אנתו בעמין עעכו״ם כשרה כדקא חזי, דתנינן אמאי אסמיך פרשתא דא לבן סורר ומורה, אלא בודאי מאן דנסיב האי אתתא, בן סורר ומורה ירית מינה, מאי טעמא, משום דקשה למעבר זוהמא מינה, וכל שכן ההיא דאתנסיבת בקדמיתא, דדינא בדינא אתדבק, ואסתאב בה, וקשיא למעבר זוהמא מינה, והיינו דאמר משה בנשי מדין, (במדבר לא יז) וכל אשה יודעת איש למשכב זכר הרוגו. זכאה חולקיה דההוא בר נש דירית אחסנתא דא ונטיר לה, דבההוא אחסנא קדישא אתדבק בר נש בקודשא בריך הוא, כל שכן אי זכי בפקודי אורייתא, דהא פשיט מלכא ימיניה לקבליה, ואתדבק בגופא קדישא, ועל דא כתיב בהו בישראל, (דברים ד ד) ואתם הדבקים ביהו״ה אלהיכ״ם, וכתיב (שם יד א) בנים אתם ליהו״ה, בנים אתם ממש, דכתיב (שמות ד כב) בני בכורי ישראל, וכתיב (ישעיה מט ג) ישראל אשר בך אתפאר.

עוד כתוב בספר **הזוהר הקדוש** (חלק ג דף קצז ע״ב) -

אמר רבי אבא, תוהנא על ההוא דכתיב, (דברים כא יח) כי יהיה לאיש בן סורר ומורה וגו׳, ותפסו בו אביו ואמו וגו׳, ותנינן, דבההיא שעתא אמר קודשא בריך הוא למשה כתוב, אמר ליה משה, מאריה דעלמא, שביק דא, אית אבא דעביד כדין לבריה, ומשה מרחיק הוה חמי בחכמתא, כל מה דזמין קודשא בריך הוא לבני ישראל, אמר, מאריה דעלמא שבוק מלה דא.

אמר ליה קודשא בריך הוא למשה, חמינא מה דאת אמר, כתוב וקבל אגרא, את ידעת, ואנא ידע יתיר, מה דאת חמי עלי ההוא עובדא, דרוש קרא ותשכח. בההוא שעתא רמז ליה ליופיא״ל רבנא דאורייתא, אמר למשה, אנא דרישנא להאי קרא, כתיב **כי יהיה לאיש**, דא קודשא בריך הוא, דכתיב (שמות טו ג) יהו״ה איש מלחמה,

בן דא ישראל, **סורר ומורה**, דכתיב (הושע ד טז) כי כפרה סוררה סרר ישראל. **איננו שומע בקול אביו ובקול אמו**, דא קודשא בריך הוא וכנסת ישראל, **ויסרו אותו**, דכתיב (מ״ב יז יג) ויעד יהו״ה בישראל וביהודה ביד כל נביאי כל חוזה וגו,' **ולא ישמע אליהם**, דכתיב ולא ישמעו אל יהו״ה וגו,' **ותפשו בו אביו ואמו**, בדעתא חדא, בהסכמה חדא: **והוציאו אותו אל זקני עירו ואל שער מקומו**, אל זקני עירו, אל זקני עירם ואל שער מקומם מבעי ליה, מאי אל זקני עירו ואל שער מקומו? אלא **אל זקני עירו**, דא קודשא בריך הוא, **ואל שער מקומו**, דא כנסת ישראל. **זקני עירו**, אלין יומין קדמאין, יומין עתיקין (ס״א וסבין) דכלא, **שער מקומו**, דא מוסף שבת: ועם כל דא אף על גב דכלא ידעין דינא, לעילא איהו, בגין דבי דינא דאימא ואבא קריבין אינון לישראל, ואחדין בהו, וכל קריב לא דאין דינא לקרובים, ופסול איהו לדינא: בקדמיתא מה כתיב **אל זקני עירו ואל שער מקומו**, כיון דחמא קודשא בריך הוא דאינון קריבין, מיד סליק דינא משער מקומו, מה כתיב בתריה, **ואמרו אל זקני עירו לחוד**, ואל שער מקומו לא כתיב, אלא אל זקני עירו: **בנינו זה** ודאי, ולאו דשאר עמין: **סורר ומורה איננו שומע בקולנו**, מאי שנא דהא בקדמיתא לא כתיב זולל וסובא, ולבתר כתיב זולל וסובא? אלא מאן גרים להו לישראל למהוי סורר ומורה לגבי אבוהון דבשמיא, בגין דאיהו זולל וסובא בשאר עמין, דכתיב (תהלים קו לה) ויתערבו בגוים וילמדו מעשיהם, וכתיב ויאכל העם וישתחוו, דעיקרא ויסודא אכילה ושתיה, כד עבדין בשאר עמין, דא גרים לון למהוי בן סורר ומורה לגבי אבוהון דבשמיא: ועל דא, **ורגמוהו כל אנשי עירו, באבנים**, אלין כל שאר עמין דהוו מקלעין להו באבנים, וסתרין שורין ומנתצין מגדלין, ולא מהני לון כלום, כיון דשמע משה כדין, כתב פרשתא דא:

והנה באור הרמ״ז לדברי הזוהר: **אית אבא דעביד כדין לבריה**, אתיא כמ״ד (רטו) בן סורר ומורה לא היה ולא נברא, ואם כן לא אתא לפשטיה למצוה אלא להדרש על גנותן וענשן של ישראל, ולכן בקש משה שלא יכתב, מפני שלא ידע עדיין סוד הענין, שאדרבה ממנו פנה ויתד לתקנתן של ישראל, וכמ״ש יופיא״ל שר התורה (נ״א החכמה) (רטז). ואקדים מ״ש בדרוש מרכבת יחזקאל ספ״ח (ריז) וז״ל, בן סורר ומורה נמשך מנוגה הנקרא פרה סוררה הנזכר בפרשת בלק דף קצ״ז ע״ב, עכ״ל. ועיין מה שכתבתי בפרשת חקת דף ק״פ ע״ב (ריח). ועוד צריך אני לומר שתואר אדם רומז לזעיר בגדלותו שם מ״ה ולנוקביה בהדיה בסוד מילוי מ״ה שהוא חו״ה, אבל תואר איש רומז לקטנותו ושאין לו בת זוגו, והוא לשון אש רמז לגבורות בלי מיתוק כנזכר בפרשת תזריע דף מ״ח ע״ב (ריט), עי״ש:

וז״ש **כי יהיה לאיש זה קב״ה דכתיב** וכו׳, פי׳ כשהוא בבחי׳ דינים מכח עוונות ישראל, הקרואים בן, לפי ששרשם משם ב״ן שהוא ההוא רוחא דשבק בה בעלה, והוא נעשה סורר ומורה, שהפיל ניצוציו בתוך קליפת נוגה דאיהו פרה סוררה, לפי שסודה ממנצפ״ך, וכשמתדבקת ברע נקרא סורר״ה גי׳ מ״ם נו״ן צד״י פ״א כ״ף. ומפני שזה בעוונו הגביר הדין למעלה עד שנקרא איש מלחמה, בודאי שאינו חפץ בתיקון הקדושה אלא בשל הס״א, והיינו סורר שסר מהדרך, ומורה היתר לעצמו להתיר הרצועה, ואז הוא בלתי שומע בקול אביו ואמו. דא קב״ה וכנסת ישראל, הם זו״ן בתיקונם, ואינו חפץ בהם רק בצד החיצונים שדבק בו, אשר לכן לא יטה אזן להזהרות והעדאות של כל נביא כי גבר צד הרע מאד, ולכן לא היה כח בנביאים

להוציאו מתוך המאסר שנסגר בו, גם שהיו מאירים וממשיכים כח מאימא עלאה שממנה שפע הנבואה (רכ) עד נצח הוד דזעיר, ואם שם שהחסדים מגולים לא יכלו להטיב ולהכניע צד הקליפה כל שכן למעלה שהחסדים מכוסים, ונמצא שבזה פגמו גם באו״א שיסודם ואורם בתוך הזעיר, ואז הגיע ישראל למדרגת (תהלים קל, ג) אם עוונות תשמור יה, דסליקו חובין לגבי או״א כנז״ל בדף קפ״ה ע״ב, והוצרכו להתעלות עוד למעלה:

וז״ש ותפשו בו אביו ואמו, דאינו קאי אאביו ואמו הנזכר בפסוק ראשון, דאם כן היה די שיאמר ותפשו בו ולא יותר, דשפיר היה נשמע שמוסב אל אביו ואמו הנזכר ראשונה, אלא טרח וכתביה קרא לרמוז לאו״א עלאין שפגם ישראל בם, וזהו רמז איננו שומע בקול אביו ובקול אמו, כי למה [לא נאמר] איננו שומע לאביו ולאמו, אלא שני קולות אלו הם שני יסודות או״א, ולכן עליהם [להתעורר] ולהתעלות למקום יותר עליון לדון דינו של בן זה, ומשום הכי הוציאוהו אל זקני עירו וגו:'

ולגלות הסוד היטב הקשה שתי קושיות, האחת אל זקני עירם ולשער מקומם מבעי ליה, אחרי שהם שנים אביו ואמו, והשניה דהול״ל להפך ולהקדים מקום הוצאתו אליו ואחר כך יזכיר היושבים באותו מקום. [ואל זה כיון במה שחזר ואמר מאי אל זקני עירו ואל שער מקומו, שהוא כפל הענין]. אי נמי הוקשה לו דהיינו זקני עירו והיינו שער מקומו, כי שם שער נאמר על הבית דין כידוע רכא). ותירץ דעירו ומקומו רומז בכינוי לשון יחיד אל האיש שהתחיל בו, שאמרנו שרומז אל זעיר בהיותו בבחינת הקטנות דאז אין בו אלא ו״ק רכב), והיינו עיר ו׳. ולהבין הענין צריך אני לומר ששרש הדינין הוא בדיקנא עלאה כמ״ש הרב זלה״ה בפסוק רכג) (תהלים צג, ד) מ׳קולות מ״ים ר׳בים, שר״ת של ג׳ התיבות עולה פ״ר, שהן סוד הדיקנא מבירורי המלכין קדמאין, אלא שהיא מדות של רחמים ושם הדינים נכפים וכנזכר בכוונת השופר רכד). ושם הוא סוד זקני עירו, דהיינו הזקנים של עיר״ו של האיש הנזכר, שבהם שורש גבורות מנצפ״ך בגי׳ ע״ר, ואם כן עירו ר״ל הגבורות דפ״ר שלו. [וצריך עוד] להקדים מ״ש בכוונת השבת רכה) שבמוסף שבת עולה הזעיר עד אבא ונוקביה עד אי׳, ובמנחת שבת עולה זעיר לדיקנא ונוקביה לאבא, נמצא דשפיר מיקרי דיקנא דאריך זקני עירו, ומקום שלו הוא אבא שרוב יום השבת שם הוא מקומו, אבל במנחה הוא שער מקומו דא כנסת ישראל:

ואולם משום דקשה ליה לשון זקני בלשון רבים, חזר ופירש זקני עירו אלין יומין קדמאין וכו׳, ירצה לז׳ תחתונות דעתיק שהם מאירים בגלגלתא ומוחא דאריך, וגם נמשכת הארתם אל הדיקנא כנזכר בשער אריך פי״א רכו), ועליהם רמז בג׳ תוארים, כי להיות שז׳ תחתונות דאו״א גם הם ימים ראשונים וז׳ תחתונות דאריך הנקרא עתיקא הן יומין עתיקין, לכן הוסיף עוד ואמר סבין דכלא, כי הם הקודמים לכל האצילות. ושיעור הענין שצריך להעזר בהמשכת השפע מעתיק יומין כמ״ש לעיל בדף קפ״ה ע״ב, ועיין מה שפירשתי שם. והשתא אתי שפיר ריבוי דזקנים שהם שבעה הקודמים המאירים בזקן, וכשזעיר עולה עד הדיקנא אז ממילא נוקביה עולה למקום אבא שהיה מקום הזעיר במוסף, וז״ש שער מקומו דא מוסף שבת. וגם מלת מקו״ם בגי׳ מוס״ף. אבל מ״ש מעליית המלכות עד מקום זה אינו ענין לצורך גזירת הדין, שהרי גם באבא מגיע הפגם הנ״ל, ולא נזכר בכאן אלא להודיע קושטא דמילתא, שכן הוא הסדר שבעלות זעיר עד הדיקנא עולה נוקבא עד אבא שזהו תכלית העליה שלהם, ולא נזכר פה לשיהיה די באבא לגזור הדין שנזכיר לקמן שהוא לעשות בירור הטוב מתוך הרע. והטעם הוא מ״ש ועכ״ד אע״ג דכלא ידעין דינא וכו׳,

ירצה שאעפ״י שסוד הבירור הנעשה בכח הדין, נעשה גם ע״י או״א וזו״ן כידוע רכז), מכל מקום דין בן סורר ומורה הנזכר, שהוא כללות ישראל, אין כח בהם לעשותו, משום דבי דינא דאבא ואימא קריבין אינון וכו׳, ירצה שהם נוגעים בדבר, שכן נאמר (רות א, יט) ותלכנה שתיהם, הן ב׳ ההי״ן. וגם מ״ן דאימא נפלו בין החיצונים, ומינה דגם אבא לא ידין דבעל כאשתו, ולכן נתעלה הדין דוקא אל זקני עירו, שהם אריך ועתיק כאמור:

(דף קצ״ח ע״א) **בננו זה** וכו׳, שאעפ״י שחטא ישראל הוא רכח), וגם כי נטמע בקלי׳ נוגה, מכל מקום בננו זה. ולא דשאר עמין, פי׳ אין לחיצונים שייכות וקירוב עם הקדושה, משל אל מרגלית השקועה באשפה. ועוד כי תחילתם היה לתיאבון לאכילה ושתיה בתוך העמים ולא חפצו בראשונה להשתקע ביניהם ולעזוב אלהיהם. אלא דא גרים לון וכו׳, שאח״כ עבירה גוררת עבירה רכט), ובתר התחלה אזלינן ואז יצא הדין מפי עליון:

ורגמוהו כל אנשי עירו, הן הם החיצונים בני פרה סוררה שבן זה בתוכה, והיינו שיכוהו ויענישוהו ביסורין לברר הטוב מתוך הרע, כאשר היה בגלות מצרים, דכתיב (שמות א, יב) וכאשר יענו אותו כן ירבה, כי לפי עונש היסורין היתה הקדושה מתגברת, וכך יהיה לבן הסורר. אבל לא די לכתוב ורגמוהו, כי עוד הוסיף באבנים, לרמוז מ״ש רז״ל רל) שפך חמתו על האבנים. וז״ש וסתרין שורין, ואז יבער הרע מקרבנו ויתברר הטוב, וכל ישראל הנשארים ישמעו ויראו מכאן ולהבא, כי לא יוכלו הגוים למחות שם ישראל, וז״ש ולא מהני לון כלום:

מראה מקומות לבאור הרמז

רטו) סנהדרין עא, א. רטז) ע״ע זוהר פקודי רמז, ב איהו [יופיא״ל] קיימא בכל רזי דחכמתא. ריז) דפ״ק מג, ב. בנדמ״ח עמ׳ כו. ע״ח שמ״ט ספ״ז. ריח) עמ׳ קפט. ריט) וכד עיילין אלין בגופא אקרי איש. מהרח״ו, היינו בזמן קטנות ז״א רכ) תיקו״ז תיקון כא מג, א [מט, א] ומבינה נביאים, אינון נצח והוד. ע״ח שכ״ט פ״א. רכא) ע״ע בספר השרשים ע׳ שער. רכב) ע״ח שכ״ט פ״ד רכג) פע״ח שער השבת פ״ח צח, ב. שה״כ סו, ב. רכד) פע״ח פ״א. שה״כ דרוש ז. רכה) פע״ח שער התפילה פ״ז. שה״כ ס, א. רכו) מבוא שערים ש״ג ח״ב פי״א. רכז) שער הפסוקים פרשת וירא רכח) סנהדרין מד, א. רכט) אבות פ״ד מ״ב. רל) איכה רבא ד, יד. רלא) ברכות ו, ב. ליקוטי הש״ס ברכות:

כתב בספר **צרור המור**

ולפי מה שפירשנו במלחמה שלמעלה, שהוא רמז על מלחמת יצר הרע, זאת המלחמה תהיה גם כן על מלחמת יצר הרע. וכן רמזו רז״ל, כאמרם ולקחת לך לאשה, לא דברה תורה אלא כנגד יצר הרע (קדושין כא ע״ב), וא״כ הטעם שחזר לומר בכאן כי תצא למלחמה, הוא לפי שכתב למעלה כי ימצא חלל באדמה (לעיל כא, א), שנראה שגבר יצר הרע ומבית הסורים יצא למלוך, עד שנמצא חלל באדמה. עד שלזה אנו צריכין לעשות מלחמה חדשה עם יצה״ר, בענין שלא יוסיף לעשות כדבר הרע הזה. וזהו (פסי׳ י-כא) כי תצא למלחמה על אויביך, הוא יצה״ר הצר הצורר וכוחותיו, ואם תלחם עמו תהיה מובטח שיתנהו ה׳ בידך, ושבית שביו, לרמוז שתקח ממנו השבי שהוא כבוש מיצר הטוב וכחותיו. ואמר וראית בשביה. לרמז

שאע״פ שיתנהו ה׳ אלהיך בידך שלא תהרגנו, לפי שהוא צריך לקיום המין, ואין לך להפרד מהנאות העוה״ז מכל וכל. ואם ראית בשביה אשת יפת תואר, אתה יכול ליהנות ממנה ולהביאה אל תוך ביתך, בתנאי שלא תלך אחר היתרונות. וזה נרמז בגלוח השער והצפרנים שהם מותרות, וכן בתנאי שיהיה כבוש תחת ידך ויבכה ויצטער מעוני ומעבודה קשה, ולא ילך אחר שחוק וקלות ראש, וזהו רמז ובכתה את אביה ואת אמה. ואמר והיה אם לא חפצת בה. לרמוז שאחר שהוא מתרחק מיצר הרע ואינו חפץ בו, שלא ישתעבד בו בקושי, אלא שמאל דוחה וימין מקרבת, וזהו ושלחתה לנפשה:

וסמך לכאן כי תהיין לאיש ב׳ נשים האחת אהובה והאחת שנואה. כנגד יצר טוב ויצר הרע, כי יצר טוב הוא דוגמת השנואה. לפי שהכל הולכים אחר הילד השני, הוא יצר הרע שהוא בדוגמת האהובה. וצוה והיה הבן הבכור לשנואה. לרמוז שאע״פ שהיא שנואה שיתן לה הכבוד הבכורה, ולא יתן הכבוד לבן האהובה, אחר שהיא ראויה להיות שנואה באמת. אבל את הבכור בן השנואה שהיא אהובה באמת, יכיר לתת לו פי שנים בכל אשר ימצא לו כי הוא ראשית אונו, כלומר ראשית בחכמה ובשכל ובכח התורה, ולכן לו משפט הבכורה והכבוד. ואם ירצה לבכר את בן האהובה, לסוף יהין סורר ומורה. סר מן התורה ומן הדרך, ומורה פנים בתורה שלא כהלכה. ולזה סמך מיד כי יהיה לאיש בן סורר ומורה, ותפשו בו אביו ואמו וכו׳ ורגמוהו. לרמוז שצריך שיתפשו ביצר הרע ויאסרוהו בנחשתים, וירגמוהו ויהרגוהו מכל וכל, כמו שאמר דוד לבי חלל בקרבי. בענין שכל ישראל ישמעו וייראו׃ וסמך וכי יהיה באיש חטא משפט מות. לרמוז שאין לרחם עליו, ואם ירחמו עליו ויתנו לו מקום לילך אחר התאוות, סוף שיצא לתרבות רעה ויוציא אחרים לתרבות רעה, עד שיהיו כופרים באל אחד. וזהו כי קללת אלהים תלוי, שהוא כמו מברך את השם. ולפי שזה עון פלילי, אמר בו חטא משפט מות. ר״ל, חטא גדול שלכל הדתות יש בו משפט מות, לפי שהשכל יחייבהו. ולכן ראוי שיתלו אותו על עץ לפרסם חטאתו שחטא נגד השם, וזהו כי קללת אלהים תלוי. ועכ״ז לא תלין נבלתו על העץ ולא תטמא את אדמתך.

(כב) וְכִי יִהְיֶה בְּאִישׁ חֵטְא מִשְׁפַּט מָוֶת וְהוּמָת וְתָלִיתָ אֹתוֹ עַל עֵץ׃(כג) לֹא תָלִין נִבְלָתוֹ עַל הָעֵץ כִּי קָבוֹר תִּקְבְּרֶנּוּ בַּיּוֹם הַהוּא כִּי קִלְלַת אֱלֹהִים תָּלוּי וְלֹא תְטַמֵּא אֶת אַדְמָתְךָ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לְךָ נַחֲלָה׃

כתוב בספר הזוהר הקדוש (ח״ג דף פח ע״ב) ״בתר דנפקא נפשא מן גופא, ואשתאר גופא בלא רוחא, אסור למשבק ליה בלא קבורתא, דכתיב (דברים כא כג) לא תלין נבלתו על העץ כי קבור תקברנו ביום ההוא, בגין דמיתא דישתהי כ״ד שעות דאינון יומם ולילה בלא קבורתא, יהיב חלישותא בשייפוי דרתיכא, ומעכב עבידתא דקודשא בריך הוא מלמעבד, דאפשר דקודשא בריך הוא גזר עליה בגין למיתי בגלגולא אחרא, מיד בההוא יומא דאתפטר, לאוטבא ליה, וכל זמנא דלא אתקבר גופא, נשמתא לאו עאלת קמי קודשא בריך הוא, ולא יכלא למהוי בגופא אחרא בגלגולא תניינא, דלא יהבין לנשמתא גופא אחרא עד דיתקבר קדמאה. ודא דמי לבר נש דמיתת אתתיה, לא אתחזי ליה למיסב אתתא אחרא עד דקביר לקדמיתא, ובגין דא אמרה אורייתא **לא תלין נבלתו על העץ**. דבר אחר, כד אתפרשא נשמתא מן גופא, ובעיא למיזל להההוא עלמא, לא תיעול להההוא עלמא עד דיהבין לה גופא אחרא מנהורא, ולבתר יכלא למיעל, ומאליהו תנדע, דהוו ליה תרין גופין, חד דביה אתחזי

לתתא לבני נשא, וחד דביה אתחזי לעילא בין מלאכין עלאין קדישין. וכל כמה דגופא לא אתקבר, צערא הוא לנשמתא, ורוח מסאבא אזדמן לשרייא עלוי, ולסאבא להוא גופא, ובגין דההוא רוח מסאבא אזדמן, לא מבעי ליה לאינש למיבת ההוא גופא ליליא חד, בגין דרוח מסאבא אשתכח בליליא, ואשתטח בכל ארעא, לאשכחא גופא בלא נפשא לסאבא ליה, ואסתאב יתיר.

תורת משה לחת״ס

וכי יהי׳ באיש חטא משפט מות והומת ותלית אותו על עץ, פירוש הנשמה תולה החטא בגוף הנקרא עץ כי האדם עץ השדה והנשמה תולה בו הפגם כידוע ממאמר אנטונינוס ויעצו התורה לא תלין נבלתו על העץ שלא תעבור עליו הלילה בלא תשובה כי קבור תקברנו ביום ההוא פי׳ כאלו קברו והמיתו שהרי ידוע כי רשעי׳ בחייהם קרוי׳ מתים והחטא היום פוגם בעצמו בבחי׳ אותו היום וקשה לתקן מחר ויומא אחרא מה שפגם היום וה״ל כאלו מת בבחי׳ אותו יום ע״כ אמר אם לא תשוב מיד ותלין נבלתו אזי קבור תקברנו ביום ההוא כאלו מת וקברתו ביום ההוא ומה יועיל לזה מזל של יום אחר ועוד כי קללת אלקים תלוי הפגם שהוא פוגם למעלה בחטא הנקרא קללת אלקי׳ זה אינו בהחלט פגם כי הוא תלוי ועומד בספק אם ישוב יהי׳ תקון גדול כי יעשה ממנו זכיות ע״כ אל יתעצל ולא תטמא אדמתך הוא הגוף:

וכי יהי׳ באיש חטא משפט מות והומת ותלית אותו על עץ, ידוע מה שאחז״ל שדוד הע״ה נשא יפת תואר ויצא ממנו אבשלום וה״ל למידרש סמוכים נמצא בן סורר ומורא דקרא נרמז בו אבשלום שלא העציב בו אביו מימיו ולא הביאו לב״ד לייסר אותו לבסוף נתקיים בו ותלית אותו על עץ שהרי נתלה בשערו:

כתב הרב יוסף תאומים בן מאיר זצ״ל בעל ה״פרי מגדים״ על השו״ע בספרו **תיבת גמא** (גמא ר״ת ג׳מרא מ׳דרש א׳גדה) -

---

אגדה **כי יהיה באיש חטא משפט מות** כו׳ פירשו בשם האר״י ז״ל חטא חסרון ותלית על העץ ד׳ מתו בעטיו של נחש אמנם זה וודאי לא יגולגל וז״ש **לא תלין נבלתו על העץ כי קבור תקברנו ביום ההוא** לבד משא״כ איש בעוונו ימות צריך לתקן כמ״ש א״א הרב ז״ל איזו שוטה דלן בבית הקברות רק לינה אחת ולמחר יגולגל והמאבד מה שנותנין רושמין במצחו שם של מה (כנראה שם מ״ה) ומאבד צלם ה׳ ח״ו. לא תעשוק שכר עני מאחיך גוף א׳ מגרך גוף שני לעשות קרדום לחתוך בו ביומו תתן שכרו קודם ביאת השמש לא יומתו אבות גלגול א׳ אב שני בן צדיק בן רשע ביומו כו׳ ולא תאמר אתקן בגלגול ב׳ לא תעשה שיומתו אבות על בנים כו׳ ומי יודע אם יתקן או יעוות. פעמים ושלש יפעל כו׳ הבא ליטהר משא״כ פעם ד׳ אין מתעורר רק הקב״ה מביא עליו יסורין למרק שתקוות אנוש רמה מי שהוא בעל יסורים כו:'

כתב רבנו מרדכי הכהן ממקובלי עיה״ק צפת בספרו **שפתי כהן**

ובזוהר פרשת נשא (ח״ג קמ״ג ע״ב) כתב על **לא תלין נבלתו** זה לשונו תאנא מאן דאיקרי אדם ונשמתא נפקית מיניה ומית אסור למיבת ליה בביתא וכו׳. וכתב ריקאנטי ז״ל הכוונה היא, כי האדם נעשה כדוגמת הצורה העליונה ותבניתו ואיבריו

מעון למרכבה העליונה ועל כן אסור לראות צורה עליונה בלי חיות ועל כן אסור להסתכל בפני המת ואסור לבזותו אחר מותו. זה רמז באומרו **ולא תטמא את אדמתך**, הרמז לגוף האדם שנוצר מאדמה כי בהלינו נכנסים בו כוחות הטומאה התאבים להתלבש בגוף העשוי בצלם של מעלה, ואף כי המצוה הזאת נוהגת בכל המתים הוזכרה בפרט בתלוי כי שם מתחברים כוחות הטומאה יותר ממתים אחרים והטעם רמזתי פרשת בראשית בענין עוזא ועזאל וסימן והיו חייך תלואים (דברים כ״ח, ס״ו), כי התלוי מדת הפחד שופע לו שם:

וכתב עוד על דרך סוד העיבור כבר הודעתיך כי לא ישיא אלהים נפש וחשב מחשבות לבלתי ידח ממנו נדח, כדי שלא לאחר גזירותיו של הקב״ה צוה שלא להלינו כי כל עוד שלא נקבר לא יתגלגל, **משל** לאדם שאינו נושא אשה אחרת עד שיקבור את הראשונה לכן צוה לקוברו מיד, כי אולי מיד ימצא מנוח אשר ייטב לו, ראיה לזה שכתב אחריו לא תראה את שור אחיך או את שיו נדחים השב תשיבם לאחיך, והרמז למה שכתוב (שמואל ב י״ד, י״ד) לבלתי ידח ממנו נדח, וזהו נדחים, ואם ה׳ יתברך מחזיר אבידה לבעליה לרוב הימים ידבק בדרכיו, זהו **אבידת אחיך** שאין זו המדה נוהגת כי אם בישראל עד כאן. ולזה אמר**לא תראה** כאילו אמר שחס ושלום לא יבוא ולא יהיה דבר זה שידחה ויצטרך לבוא בגלגול כאומרם ז״ל, לזה אמר לא תראה ולא אמר כי תראה, וכן על זה הדרך אמר לא תראה את חמור אחיך וגו׳ נופלים הקם תקים.

כתב הרב הקדוש ישעיה הלוי הורוביץ זצוק״ל זללה״ה בספרו **של״ה** - מסכת תענית - דרוש להספד מיתת הצדיקים ולחורבן בית המקדש -

---

וכי יהיה באיש חטא משפט מות ותלית אותו על עץ, בתיקונים פירש זה הפסוק על מיתת צדיק, זהו כי יהיה באיש, אין איש אלא חשוב. ואמר ותלית על עץ, כלומר לא תחשוב שיהא בן מות רק מצד שכל אדם מוכרח למות מסיבת עץ שאכל ממנו אדם הראשון וגרם מיתה לעולם. ע״כ. א״ה, זכור לי שקראתי אודות האר״י הקדוש שכך הספיד את מורו הרמ״ק וכך אמר: **וכי יהיה באיש**, זה איש צדיק, **חטא משפט מות**, כלומר חטא מלשון חסרון כלומר שלא מגיע לו משפט מות, **והומת**, בכל אופן הנך רואה שהוא מת, **ותלית אותו על עץ**, עליך לתלות את הסיבה על העץ שאכל ממנו אדה״ר וכמאמרם ז״ל (שבת נ״ה ע״ב) שהוא מת בעטיו של נחש.

פרק כב

(א) לֹא תִרְאֶה אֶת שׁוֹר אָחִיךָ אוֹ אֶת שֵׂיוֹ נִדָּחִים וְהִתְעַלַּמְתָּ מֵהֶם הָשֵׁב תְּשִׁיבֵם לְאָחִיךָ:(ב) וְאִם לֹא קָרוֹב אָחִיךָ אֵלֶיךָ וְלֹא יְדַעְתּוֹ וַאֲסַפְתּוֹ אֶל תּוֹךְ בֵּיתֶךָ וְהָיָה עִמְּךָ עַד דְּרֹשׁ אָחִיךָ אֹתוֹ וַהֲשֵׁבֹתוֹ לוֹ:(ג) וְכֵן תַּעֲשֶׂה לַחֲמֹרוֹ וְכֵן תַּעֲשֶׂה לְשִׂמְלָתוֹ וְכֵן תַּעֲשֶׂה לְכָל אֲבֵדַת אָחִיךָ אֲשֶׁר תֹּאבַד מִמֶּנּוּ וּמְצָאתָהּ לֹא תוּכַל לְהִתְעַלֵּם:

בנשמות ערטילאות התורה רומזת **לא תראה את שור אחיך** נפש **או את שיו** רוח **נדחים** דהיינו שלא זכו להכנס למחיצתן בג״ע **והתעלמת מהם** זו תעלומה **השב תשיבם לאחיך** הנ״ר מתעברים בך ומבקשים תיקון. **ואם לא קרוב אחיך אליך** לא משורשך **ולא ידעתו** ולא בשורש השורש כך שאין לך אפשרות לתקן **ואספתו אל תוך**

ביתך הוסף ללמוד תורה בבית המדרש **והיה עמך** בהמתנה **עד דרש אחיך אתו** אח כאן זה הקב״ה **והשבתו לו** השב לו נ״ר מתוקנים. **וכן תעשה לחמרו** תיקון רמ״ח מ״ע או **וכן תעשה לשמלתו** נוט׳ ש׳סה מ׳צוות ל״ת **וכן תעשה לכל אבדת אחיך אשר תאבד ממנו** תיקון דברי סופרים וסייגים **ומצאתה** באה אליך נשמה כנ״ל **לא תוכל להתעלם** עליך לתקן אותן.

כתב רבנו נר המערבי כבוד רבי חיים בן עטר הקדוש זללה״ה בספרו **אור החיים - לא תראה את שור** וגו׳ פרשה זו באה לרמוז בפרטות חיוב התוכחות, שצריכין בני אל חי צדיקי עולם לעשות לעם ה׳, והן אלה צדיקים יקראו לצד מעלתם אחים, כמו שהעירותיך (ויקרא יט יז) שכינוי זה הוא מדריגה היותר מעולה שבכל כינויים אשר יתכנו בהם יחידי עם. ואותם צוה ה׳ **כי תראה את שור** אלה הם בני אדם שנמשלו כבהמות והם צאן קדשים, ולזה קראם שור ושה, **אחיך** שהוא הקדוש ברוך הוא, ויחס לו שם זה להעיר אל מי מקדושיו הוא מצווה שהם הצדיקים, כמו שכתבנו.

ואומרו **נדחים** - על דרך אומרו (לעיל ד יט) ונדחת והשתחוית להם וגו׳, שהעובר פי ה׳ יקרא נדח, ויצו ה׳ לבל יתעלם אלא ישיבם לאחיו הוא אלהי עולם, וכפל לומר השב תשיבם, נתכוון כי מתחילה ישיבם לדרך הטוב, ובזה יתקרבו אל אביהם שבשמים, והוא אומרו תשיבם אל אחיך.

ואומרו **ואם לא קרוב אחיך** וגו׳ - בזה העיר כי הוא מדבר על זמן גלות האחרון כי לא קרוב, כדרך אומרו (במדבר כד יז) אשורנו ולא קרוב, עוד לו ולא ידעתו, שנסתם הקץ, ואין יודע מתי ״קץ הפלאות״, וזה יסובב הרחקת הלבבות מהאמונה ונטויי רגל כאשר עינינו רואות בדורות הללו, עם כל זה יצו ה׳ ואספתו אל תוך ביתך, זה בית המדרש, וילמדהו אורחות חיים ודרך ישכון אור, לבל יטה מני אורח, ולא ימצאהו אויבו במחשבות וטענות כוזבות כי ״אור תורה״ תצילהו, וזה יהיה עד שיתרצה ה׳ וידרשהו, והוא אומרו עד דרוש אחיך אותו והשבותו לו, פירוש מעלה עליו הכתוב כאילו הוא משיבו מני אובד.

או ירצה שצריך החכם להשתדל עם בני ישראל בכח ״התורה והמוסר״ עד יום פקודה שידרוש ה׳ נשמתו, ואז הרוח תשוב אל האלהים, ודקדק לומר והשבותו לו שאם ימעדו קרסוליו לא תשוב הנפש אל האלהים ותלך לחרפות.

כתב רבנו אברהם סבע זללה״ה בספרו **צרור המור,** אח״כ אמר לא תראה את שור אחיך או את שיו נדחים והתעלמת. להדריך את ישראל במדות טובות ובמדת הרחמנות וכיוצא בזה. לפי שהתורה אמרה ואהבת לרעך כמוך (ויקרא יט, יח), ולכן ראוי שיעשה לחבירו כמו שהוא רוצה שיעשו לו, שיחזירו לו שורו ושיו לאבידתו. ולכן אמר לא תראה את שור אחיך או שיו נדחים, כי זה אין דבר ראוי, והוא אכזריות גדולה להעלים עין, שהוא הגורם. וזה ג״כ הוא כנגד יצר הרע שהוא מטעה אותו, ואומר לאדם מה לך לילך אחר השוורים והכבשים, יבא בעל השור ויעמוד על שורו, ואתה לך לבקש פרנסתך והעלם עין כאלו אינך רואה. זאת היא עצה נבערה מעצות יצר הרע. לזה אמר לא תראה ולא תאמין לדבריו, ולא תשמע אליו להעלים עין, אלא השב תשיבם לאחיך. לזה באה זאת האזהרה בלשון לא תראה. וכן לא תוכל להתעלם, לשבר מתלעות עול, הוא נחש הוא יצר הרע.

הצצתי בדברי רבי מרדכי הכהן מחכמי עיה"ק צפת יע"א בספרו **שפתי כהן** שכתב "וכתב בחיי ז"ל בפרשת משפטים אמר כי תראה חמור שונאך וכאן אמר חמור אחיך, ללמדך שאם היה שונאך שתשכח השנאה ותזכור האחוה ותקים עמו, וכתב עוד ז"ל על וכן תעשה לכל אבידת אחיך זה לשונו **ואם תשכיל בענין השבת אבידה תמצא כי יש בה רמז והתעוררות בענין תחיית המתים, שהקב"ה מחזיר אבידה לבעליה באחרית הימים**, משם יראה.

כתב הרב הגאון ה**חתם סופר** זללה"ה "לא תראה את שו"ר אחיך או את שי"ו נדחים. יאמר שלא יראה בעיניך ח"ו שנשמת אחיך נדחים ואין לה תקנה ח"ו וע"ז והתעלמת ממנו לייאשו מתשובה, חלילה אלא אפי' אם לא קרוב אליך ולא ידעתו פי' שהוא בתכלית הריחוק מ"מ והבאתה אל תוך ביתך כמו שעשה ר' יוחנן לר"ל [ב"מ פ"ד.] והלל להאי גיורא [שבת ל"א.], עד דרוש אחיך אותו פי' לסוף הוא ידרוש אותך ללמדו דרכי תשובה והשבותו לו. [תק"ס]:

כתב הרב בעל ה**נועם אלימלך** זללה"ה - וזהו **לא תראה את שור אחיך או שיו נדחים**. דיש צדיק הנקרא שור לשון הסתכלות ע"ד אשורנו ולא קרוב דהיינו שמסתכל תמיד ברוממות האל יתברך, ויש צדיק הנקרא שה דהיינו שהולך בתמימות. **נדחים** פירוש שנדחו ממקומם ובאו אליך בסוד העיבור מחמת שחיסרו קצת בעבודתם להבורא יתברך כנ"ל. **והתעלמת מהם** רוצה לומר ותרצה להתעלם לכן אני מזהירך**השב תשיבם לאחיך** רוצה לומר, שתראה לתקנו כי הנשמה המתעברת בו מודיע לו מה שחיסרה במצות ה' כדי לתקנה. **ואם לא קרוב אחיך אליך** רוצה לומר שאין לה קרבות עמך להודיע לך ולא ידעתו מה שחיסר והוא מחמת שמעשיך עדיין אינם בשלימות כל כך. **ואספתו אל תוך ביתך** פירוש הכתוב מזהירך שתראה לאוספה אל תוך ביתך דהיינו שתוסיף שלימות במעשיך **והיה עמך** רוצה לומר ותהיה הנשמה עמך **עד דרוש אחיך אותו** רוצה לומר עד שתדרוש אשר יחסר לו. **והשבתו לו**רוצה לומר שתתקננו וק"ל.

כתב בעל מח"ס **עבודת ישראל הוא המגיד מקוז'ניץ' כבוד קדושת רבי ישראל הופשטיין זללה"ה -** פרקי אבות פרק א "..אך האדם בעצמו צריך גם כן לישא בעול ולכוף עצמו כאגמון ולשמוע מוסר ותוכחת הצדיק, ולא להכביד לבבו כאבן כי אז לא יועיל לו, כמאמר הכתוב **לא תראה את שור אחיך**, שהוא מדרגת שור שעושה מעשה בהמה, **או שיו נדחים והתעלמת מהם**, רק **השב תשיבם לאחיך**, לעבודת השי"ת. **ואם לא קרוב אחיך אליך ולא ידעתו**, דעת הוא התחברות, פירוש שאין אתה יכול לחברו אל הקדושה, **ואספתו אל תוך ביתך**, שתכנסהו במחשבתך ולהתפלל עבורו. **עד דרוש אחיך אותו**, רצ"ל עד שירחמו עליו מן השמים, **והשבותו לו**. **וכן תעשה** כו' הקם תקים עמו, וכמו שפירש רש"י ז"ל (שם כב, ד) שלא יאמר הואיל ועליך מצוה כו', לא כן הדבר, רק שזה האדם בעצמו צריך שיהיה גם כן סעד לדבר הזה ולהתחזק בעבודתו יתי"ש ואז יצליח.
כתב הרב המקובל קלונימוס קלמן הלוי זצוק"ל זללה"ה בספרו **מאור ושמש** "**לא תראה את שור אחיך או את שיו נדחים וגו' השב תשיבם לאחיך ואם לא קרוב אחיך אליך ולא ידעתו ואספתו אל תוך ביתך וגו' והשבתו לו**. יש לתת לב על אמרו **נדחים**

ולא אמר אבודים. גם אמרו **ואם לא קרוב אחיך אליך ולא ידעתו**, יקשה על פשוטו מאין יודע כלל שהוא של ישראל הלא אפשר שנאבד מעכו"ם. האמת כי לפי דעת חז"ל מתפרש בעיר שרובה ישראל, אמנם יש לרמוז בזה עצה לעבדות ה' כי עיקר ויסוד עבדות השם הוא לעשות המצות בדחילו ורחימו ובתשוקה רבה, ואולם ראוי לעובד ה' לשקול בפלס מאזני שכלו את דרך חבירו ואהבתו ויראתו האם דרכו דרך ישרה או לא, ובאם יראה בעיניו ולבבו יבין את מהות דרך רעהו כי ידרוך בנתיב עקלתון יתרחק מדרך ההוא, ולא יאמר הלא מצווים אנו לדון כל אדם לכף זכות ואם כן אחרי כי אגמור בדעתי כי חברי טעמו ונימוקו עמו באורחותיו אעשה כן גם אני, לא יעשה כן רק יחשוב אולי חברי העושה אלה רוח אחרת עמו ודרכו נסתרה ממני. אבל איש אשר לא ידע אותו איש ההוא וטובו ראוי שירחק ממנו עד קצה אחרון אכן לא יוכיח לאדם מומו על פניו לריב ולהתוכח אתו אם לא ידעו מלפנים שיקבל תוכחתו, רק יצפון הדבר בלבו כי אולי אף אם יאמר לו לא ישמע אליו (וכמו שאמרו חז"ל כשם שמצוה לומר דבר הנשמע וכו' עיין שם), עד אשר יתן חבירך אל לבו לקחת עצה ממך אז תסקל לפניו המסילה ותודיעהו דרך ישרה שיבור האדם ודרכי אהבת ה' ויראתו. ואולם אם תדע בחבירך כי יקשיב לדבריך ויקבל ממך באם תודיעהו כי הוא תועה בדרך, אז חובה עליך להודיעו איזה הדרך ישכון אור העבודה. וזהו רמז באמרו לא תראה שור אחיך רומז ליראת ה' שהוא מבחינת שמאל ופני השור משמאל, או שיו רומז לאהבה ונמיכות רוח כשה הזה שהוא בשפלות רוח ונמשכים זה אחר זה, היינו שאם תראה אהבתו ויראתו נדחים מדרך הישר השב תשיבם לאחיך שתודיעהו דרך ה' ותשיב לו האהבה והיראה על ידי שתלמדהו דרך, אכן באם לא קרוב אליך פירוש שאינו מתקרב לך ולא ידעתו פירוש שאינך יודעו מלפנים האם יקבל ממך וישמע לשכל מילך אז ואספתו אל תוך ביתך שתצפין הדבר אתך והיה עמך עד דרוש אחיך אותו פירוש עד שיעלה בלבו לקחת עצה ממך אז והשבות לו והבן:

כתב כבוד הרב הגאון משה טייטלבאום זצוק"ל מתלמידי החוזה מלובלין זיע"א בספרו **ישמח משה** - **לא תראה את שור אחיך או את שיו נדחים** וגומר עד **ומצאת לא תוכל להתעלם**. הכל על פי צחות המליצה והמוסר, בהקדים מה שפירשו בכי תראה חמור שונאך רובץ וגומר (שמות כג ה), שרומז על החומר של האדם, עיין באור החיים. ובהקדים שהגוף נקרא לבוש, שנאמר (איוב י יא) עור ובשר תלבישני. והנה מסתבר דגבי בעלי הנפש נקרא לבוש, ובעלי הגוף נקרא חומר כשמו כן הוא. והנה תשובה הוא לשון השבה. והנה מצינו במסכת ברכות (דף ה' [ע"ב]) ברב הונא דתקיפו ליה ד' מאה דני דחמרא וכו', שם הדר חלא והוי חמרא. והיינו על ידי תשובה דאמר קבילנא. והנה כך מוטל על כל איש באם יראה היזק לחבירו, שיזכירנו לפשפש במעשיו, וכל שכן לעצמו, ואל יאמר ממון הקל, ועל ידי כך תשיבם לו. וזה שאמר לא תראה את שור וגו' נדחים מחברך, כי הוא בכל מקום שהוא רק שנודח מחברך, והתעלמת מהם לומר שהוא ממון הקל ומקרה היא, רק באיש הישראלי הכל אצבע אלקים ותתעורר לחברך אל התשובה. וזה שאמר השב, הוא שם דבר השבה, והוא השבת עוונת, בזה תשיבם לאחיך, כמו שאמרו הדר חלא וכו', ואם לא קרוב וגומר, וידוע דאינו נכנס באוזן רק דברי האוהב, כי נאמנים פצעי אוהב (משלי כז ו), אז ואספת וגומר תקרבהו אצלך עד דרוש אחיך אותו, כמו שדרשו חז"ל (ב"מ כ"ז ע"ב) שתדרוש את אחיך מה חטא ועל ידי כך והשבותו לו, וכן תעשה לחמורו, היינו אם יש לו היזק הגוף, שתעורר אותו על התשובה, וזה עיקר ביקור חולים שאל

תאמר באם נחלה חולי הגוף, אז לא אצער אותו כי כמה חששו רז״ל לבל יצטער השכיב מרע כמו שדברי שכיב מרע ככתובים וכו׳ (גיטין י״ג ע״א) שלא תטרף דעתו, אל תאמר כן לענין זה, ושמא תאמר זה דוקא בהמוני עם, אבל בצדיק איך אשא פני לעורר אותו לפשפש במעשיו, על זה אמר וכן תעשה לשמלתו, והבן. הכלל שלא יתלה שום דבר במקרה, וכן תעשה בעצמך לכל אבידת אחיך, היינו בהעדר אחיך הישראלי שתתעורר ותעורר אחרים אל התשובה, ומה שקראתי אותו אבידה, אל תחשוב כי הוא באמת אבידה, רק אשר תאבד ממנו מאתנו ישראל, היינו כמו שאמרו רז״ל (מגילה ט״ו [ע״א]) הצדיק אבד לדורו אבד, ובמשנה תורה משה המדבר אף שהוא בשליחות, מכל מקום הלשון בכל משנה תורה כמדבר בעד עצמו, והזהיר שאין לתלות במקרה העדד הישראלי שהוא אחיך בתורה ובמצות כנודע מדרשות רז״ל באחיך, והביא ראיה שכלית, והוא מה דאיתא בירושלמי כד דמך ר׳ ספרא אמרו שבטים מציאה מצאו וכו׳, ועיין ביערות דבש חלק ב׳ דף ס״ב ע״ב מה שפירש בו. והיינו ומצאת לא תוכל להתעלם לתלות במקרה, וכל שכן באבדן נפש צדיק. ושורש הפסוקים אלו, אף שכבר נצטוינו ברואה דבר עבירה בחבירו, ואמר כאן נוסף על זה שאף אם לא ראה דבר עבירה בו, רק איזה היזק לו, יעוררו לתשובה לפשפש במעשיו:

כתב הרב הרב יהושע הורוביץ בן מאיר זללה״ה בספרו **עטרת ישועה** ״ולדרכנו נראה לפרש הדברים כי יש בני אדם שדרכם לתת דופי בחבריהם ותמיד רואה חסרון חבירו דכשרואה התפארות ומדת גאוה קצת בחבירו מטיל דופי ודובר סרה עליו כי כבר נדחה מצד הקדושה, וכן להיפך כשרואה לפעמים מדת הכנעה גם זה לא תכון בעיניו באמרו הלא חבירו יודע בנפשו שיש לו מע״ט מעלות רבות ואיככה יהי׳ קטן בעיניו כי לא נקל לבוא לידי מדה זו, אין זה כי [אם] טמון בחובו איזה פני׳ וכדומה באלה. אולם אין זה מדרך התורה, כי כבר אמרו חז״ל הוי דן את כל העולם לכף זכות [אבות פרק א משנה ו], וגם נוסד התפלה מקדש הקדשים בעל נועם אלימלך זצ״ל שנראה תמיד מעלות חבירנו ולא חסרונם, ע״כ בין אם רואה אצל חבירו מדת גאוה או מדת ענוה צריך להעלים עין מזה וידון את חבירו לכף זכות, דאם רואה אצלו איזה ענין גאות יאמר אולי צריך לנהוג עצמו בדבר זה בהתרוממות כי אולי איננו לפי כבודו להכניע א״ע כ״כ, וכן להיפך אם רואה הכנעה אל יאמר כי אין זו הכנעה אמיתית לאשר הוא בעל מעלה ואיך יכניע א״ע ובל אפן כי ברמי׳ עשה זאת, רק יצדיק אותו ויאמר כי אולי לבבו נשבר באמת בקרבו ואף אם הוא בעל מעלה עכ״ז חטאתו נגדו תמיד ודומה בנפשו כי הוא טמא ומלוכלך בפשעים. ומלבד כל אלה האף אמנם כי חטא בזה ולא קולע אל מטרת אמת, הלא אין לך דבר שעומד בפני התשובה ואולי הרהר תשובה בלבו, והשב ישיב כל המדות לצד הקדושה. והנה אמרו חז״ל דגאה שבבהמות הוא השור [חגיגה יג:], ומדת הכנעה וענוה מצינו בשה כמו שנמשלו ישראל לשה פזורה [ירמי׳ נ יז]. וזהו פירוש הכתוב, לא תראה את שור אחיך או שיו נדחים, היינו, בין שתראה אצל אחיך מדת גאות או ענוה, לא תראה החסרון לומר שכבר נידח מהקדושה, רק והתעלמת מהם, [תהי׳] כובש עין שלא תראה החסרון, כי השב תשיבם לאחיך, היינו, כי יעשה תשובה (ויתאר) [וישיב] המדות לצד הקדושה. וע״ז דרשו חז״ל פעמים שאתה מתעלם כגון זקן ואינו לפי כבודו או כהן בביה״ק, היינו, לפעמים ל״צ לבוא משום אולי יעשה תשובה, רק שתוכל לדון אותו, כי באם אתה רואה שמתגאה באיזה דבר, יוכל להיות לפי שאינו לפי כבודו להשפיל א״ע כ״כ בדבר זה. וכן להיפוך, כשאתה רואה אצלו ענוה אל

תאמר כי אינה אמיתית אחרי שהוא בעל מעלות טובות, כי אף שהוא כהן, בעל מע״ט ויש לו מעלות כנאמר אצל כהן גדול גדלהו משל אחיו [יומא יט.], ואמנם הוא בביה״ק, היינו, שחושב במחשבתו תמיד שהוא טמא שחטאתו נגדו תמיד, ע״כ יש לו ענוה. [מכתי״ק]: (טז) א״י לא תראה את שור אחיך או את שיו נדחים כו׳. והי׳ עמך עד דרוש אחיך אותו. ודרשו חז״ל דרשהו שלא יהי׳ רמאי וגזלן שירצה ליקח את שאינו שלו [ב״מ כח.]. הנה כבר רמזנו לעיל [בפרשת פינחס מאמר א] אשר ע״י תקיעת שופר מקבצים נדחים שנתפזרו בין הקליפות ר״ל וכמ״ש ובאו האובדים בארץ אשור והנדחים בארץ מצרים [ישעי׳ כז יג], הרי אשר ר״ה הוא הזמן הראשון לקבץ ניצוה״ק שנפלו ח״ו בקליפה. וזמן השני הוא ביוה״כ כמו שנאמר לכוון [על קיבוץ הניצוה״ק] בשעת אמירת אור זרוע לצדיק קודם כל נדרי בסוד נשיקת הס״ת. וזמן האחרון הוא בימי חג הסוכות בהד׳ מינים שבכחם לאסוף נדחים כי הסוכה רומז על אם הרובצת על האפרוחים כמ״ש בתיקוני זוהר [תיקון כא דף נח:] ומאסף אותם כל הניצוה״ק בתוך הסוכה. גם ד׳ מינים דלולב מצותם מוליך ומביא מעלה ומוריד לארבע רוחות הארץ [סוכה לז:] ג״כ לאסוף הניצוה״ק ולהחזיר האבידה לבעלים, היינו איזה הוצאת ז״ל ר״ל וכדומה שהם נקראים אבידה. ולאשר רמזנו לעיל בפרשת (ראה) [שופטים מאמר ה] אשר אלול הוא נגד חדש אייר שמזלו שו״ר, ויש בחדש אלול מספר שו״ר להמשיך רפואה כמו בחדש אייר, כי איתא בספר יצירה [פרק ה משנה ח] המליך אות יו״ד במעשה וברא בו יד שמאל ואלול בשנה. ומספר י׳ מעש״ה י״ד אלו״ל עולה שו״ר, וממשיך רפואה כמו חדש אייר. וזהו לא תראה שור אחיך או שיו נדחים, היינו, שתגיע לימי אלול שמספרו שור כנ״ל. א״ו א״ת שי״ו עולה בקו״ל שופ״ר, ברזא דהוי״ה בקו״ל שופר, ועולה ג״כ י״ג מילואי הויו״ת העולים תשכ״ד כנודע [עיין ביאור מקיף לענין זה בפירוש שער שמעון הנדפס בספה״ק ברית כהונת עולם מאמר אילו של יצחק פרק ב], הרי אשר א״ו א״ת שי״ו רומז על ר״ה. וגם סוד השופר בר״ע טרומיטין נרמז בתיבת אחי״ך, א״ח פעמים כ״י גימטריא ר״ע טרומיטין. ואז לא תראה נדחים, רק תאספם ותקבצם כל הניצוה״ק והשב תשיבם לאחיך ובל ידח ממנו נדח אמן:

כתב הרב שלמה הכהן רבינוביץ האדמו״ר מרדומסק בספרו **תפארת שלמה** ״הנה כבר בארנו במקום אחר אשר כל אחד מבנ״י יש לו אות בתורה ומשם הוא חיותו ושורש נשמתו. אך אם האדם חוטא ואינו הולך בדרך התורה אז האות שלו השייך לשורש נשמתו הוא נפסק ונפרד מתורה. וזה ענין כרת שנכרת הנפש ממקום חיותו. וז״ש בקין (בראשית ד, טו), וישם ה׳ לקין אות וגו׳ היינו שהודיע לו האות שיש לו חיות ושורש נשמתו. כי קודם שחטא האדם אזי מאירה לו האות ההוא וממנו ייראו ג״כ כל החיות רעות וכל הנבראים. אך כאשר נפסק האות שלו מהתורה נשאר בלי חיות כיון שהוא נכרת מהאות שיש לו בתורה וז״פ (בראשית ד, יד) הן גרשת אות״י היום מעל פני האדמה היינו האות שהי׳ לו בתורה ועי״ז והי׳ כל מוצאי יהרגני. לזה כאשר חזר בתשובה השיב לו הש״י כי יעשה לו הטובה להאיר לו האות בתורה כבתחילה וז״ש וישם ה׳ לקין או״ת כנ״ל. עוד יש לרמז על שמירת הברית קודש שנקרא או״ת. וז״ש עד דרוש אחיך אות״ו והשבות לו כי ע״י שמירת הברית תוכל לבוא לדרכי התשובה לנכון. וגם לשון והשבות לו רומז ליום שבת קודש ג״כ עיקר ע״י שמירת הברית כנודע. וגם עיקר פעולת התשובה הוא ע״י יום השבת כמו שמצינו באדה״ר שהמליץ השבת בעדו לכן אמר מזמור שיר ליום השבת. וכזה פרשתי בפ׳ מטות בפ׳ (במדבר לב, כט, כב) ונכבשה הארץ לפניכם ואחר תשובו. ר״ל כאשר

תכבשו הארציות שבכם תוכלו לבא לתשובה בשלימות. והייתם נקיים וגו' ר"ל כאשר תהיו נקיים מענין הנ"ל בשמירת הברית כמו שמצינו בנדה וזבה שסותרת מנינה אך צריכה לספור שבעה נקיים מכל שכן הבע"ת צריך שמירה להיות נקי מזה דאל"כ ח"ו סותר הנקיים שלו. והבן.

(ד) לֹא תִרְאֶה אֶת חֲמוֹר אָחִיךָ אוֹ שׁוֹרוֹ נֹפְלִים בַּדָּרֶךְ וְהִתְעַלַּמְתָּ מֵהֶם הָקֵם תָּקִים עִמּוֹ:(ה) לֹא יִהְיֶה כְלִי גֶבֶר עַל אִשָּׁה וְלֹא יִלְבַּשׁ גֶּבֶר שִׂמְלַת אִשָּׁה כִּי תוֹעֲבַת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ כָּל עֹשֵׂה אֵלֶּה:

(ו) **כִּי יִקָּרֵא קַן צִפּוֹר לְפָנֶיךָ בַּדֶּרֶךְ בְּכָל עֵץ אוֹ עַל הָאָרֶץ אֹפְרֹחִים אוֹ בֵיצִים וְהָאֵם רֹבֶצֶת עַל הָאֹפְרֹחִים אוֹ עַל הַבֵּיצִים לֹא תִקַּח הָאֵם עַל הַבָּנִים:(ז) שַׁלֵּחַ תְּשַׁלַּח אֶת הָאֵם וְאֶת הַבָּנִים תִּקַּח לָךְ לְמַעַן יִיטַב לָךְ וְהַאֲרַכְתָּ יָמִים:**

כי זו כ'נסת י'שראל ולפעמים היא זוכה לאור יקר וזה הוא **יקרא** ומה הוא אותו אור יקר? **קן צפור לפניך** אורות אמא היורדים ומאירים למלכות הנקראת **בדרך** דרך אורות אלו עוברים אליה מהיסוד הנקרא **בכל** כל ומן התפארת הנקרא **עץ** עץ **או על הארץ** והתפארת מקבל אורו מהבינה הנקראת **על הארץ** ויש כמה סוגי אור **אפרחים** רוח **או ביצים** נפש **והאם** והבינה **רבצת על האפרחים או על הביצים** מצב תבונה בה האמא מרכינה עצמה להניק בניה **לא תקח האם על הבנים** אין להפריד את האם במצב זה מזו"ן הבנים **שלח תשלח את האם** את בא לרבות את אבא דהיינו כשחו"ב הופכים פניהם מלהשפיע לזו"ן אז **ואת הבנים תקח לך** לאחר שקבלו שפע ראוי והגון מחו"ב ולכן **למען ייטב לך** בעולם הזה שהיא המלכות **והארכת ימים**בעולם הבא שהיא הבינה.

בפסוקים אלו סודות רבים ועצומים ואני לא באתי אלא ללקט מעט מדברי קודש של רבותינו הקדושים.

הנה מפתח אחד מיני רבים להבנת הפסוקים והוא בזוהר (חלק ג דף רלח ע"ב) **כי יקרא קן צפור לפניך**, בהון שכינתא בארח מקרה, זמנין שרייא עלייהו ואשתכחת עמהון, וזמנין לא אשתכחת עמהון, ורזא דמלה, זמנין דאשתכחת עמהון, **לא תקח האם**, וזמנין דלא אשתכחת עמהון, **שלח תשלח את האם**, **אפרוחים** אלין מארי משנה, או **ביצים** מארי מקרא, באלין דלא קבעין למודייהו, **שלח תשלח את האם**, אבל באלין דקבעין למודייהו, **לא תקח האם על הבנים** ע"כ.

והנה עוד קטע **זוהר** (שמות דף ז/ב) פתח ואמר **כי יקרא קן צפור לפניך בדרך בכל עץ או על הארץ, אפרוחים או ביצים והאם רובצת וגו' שלח תשלח את האם** וגו', האי קרא אוקימנא ליה, ואיהו חד מפקודי אורייתא גניזין, ואנן אית לן ביה רזי דאורייתא גניזין, שבילין וארחין ידיען לחברייא, באינון תלתין ותרין שבילין דאורייתא. אמר רבי שמעון לרבי אלעזר בריה, אלעזר, בזמנא דיתער מלכא משיחא, כמה אתין ונסין אחרנין יתערון בעלמא. תא חזי, בגנתא דעדן דלתתא אית אתר חד גניז וטמיר דלא אתידע, ואיהו מרקמא בכמה גוונין, וביה גניזין אלף היכלין

דכסופין, ולית מאן דעייל בהו בר משיח, דאיהו קאים תדיר בגנתא דעדן. וכל גנתא מסחרא ברתיכין סגיאין דצדיקיא, ומשיח קאים עלייהו, ועל כמה חילין ומשיריין דנשמתין דצדיקיא תמן, ובראשי ירחי ובזמני ובשבתי משיח עאל בההוא אתר, לאשתעשעא בכל אינון היכלין. לגו לגו מכל אינון היכלין אית אתר אחרא טמיר וגניז דלא אתידע כלל ואקרי עדן, ולית מאן דיכיל למנדע ביה, ומשיח אגניז (ס״א אתגלי) לבר סחרניה דההוא אתר, עד דאתגלי ליה חד אתר דאקרי קן צפור, ואיהו אתר דכריז עליה ההוא צפור דאתער בגנתא דעדן בכל יומא. ובההוא אתר מרקמן דיוקנין דכל שאר עמין, דאתכנשו עלייהו דישראל לאבאשא לון, עאל בההוא אתר, זקיף עינוי וחזי אבהן דעאלין בחרבן בית אלהא, עד דחמי לרחל דדמעהא באנפהא, וקב״ה מנחם לה, ולא צביאת לקבלא תנחומין, כמה דאת אמר (ירמיה לא יד) מאנה להנחם על בניה, כדין משיח ארים קליה ובכי, ואזדעזע כל גנתא דעדן, וכל אינון צדיקיא דתמן געו ובכו עמיה, געי ובכי זמנא תניינא, ואזדעזע ההוא רקיע דעל גבי גנתא, אלף וחמש מאה רבוא משריין עלאין, עד דמטי לגו כרסייא עלאה, כדין קב״ה רמיז להההוא צפרא, ועאל להההוא קן דילה, ויתבא לגבי משיח וקרי מה דקרי, ואתער מה דאתער. עד דמגו כרסייא קדישא, אתקרי תלת זמנין ההוא קן צפור ומשיח, וכלא סלקין לעילא, ואומי לון קב״ה לאעברא מלכו חייבא מן עלמא על ידא דמשיח, ולנקמא נקמין דישראל, וכל אינון טבוון דזמין קודשא בריך הוא למעבד לעמיה, ותב ההוא קן צפור ומשיח לדוכתיה, ותב משיח ואתגניז גו ההוא אתר כמלקדמין. ובזמנא דיתער קב״ה לאתקנא עלמין, ואתנהירו אתוון דשמיה בשלימו, יו״ד בה״א, (לאתקנא) וא״ו בה״א, למהוי כלא בשלימו חד. כדין יתער חד ככבא דחילא באמצע רקיעא כגוון ארגוונא, להיט ונציץ ביממא לעיניהון דכל עלמא, ויקום חד שלהובא דאשא מסטרא דצפון גו רקיעא, ויקום דא לקבל דא ארבעין יומין, ויתבהלון כל בני עלמא, לסוף ארבעין יומין יגיחון קרבא ככבא ושלהובא לעיניהון דכלא, ויתפשט ההוא שלהובא ביקידו דאשא מסטרא דצפון גו רקיעא, ויחשוב למבלע ההוא ככבא, וכמה שליטין ומלכין ואומיא ועממיא יתבהלון מהאי. כדין יסתלק ההוא ככבא לסטר דרום, וישלוט על ההוא שלהובא, וההוא שלהובא יתבלע זעיר זעיר ברקיעא מקמי ההוא ככבא, עד דלא יתחזי כלל, כדין ההוא ככבא יעביד אורחין ברקיע בתריסר תחומין, וקיימין אינון נהורין ברקיעא תריסר יומין אחרנין, לבתר תריסר יומין אחרנין, יזדעזעון כל בני עלמא, ויתחשך שמשא בפלגות יומא כמה דאתחשך יומא דאתחרב בי מקדשא, עד דלא יתחזון שמיא וארעא, ויתער חד קלא ברעם וזיקין, ואתחלחלא ארעא מההוא קלא, וכמה חילין ומשיריין ימותון מניה. וההוא יומא (ממש) יתער בקרתא דרומי רבתא חד שלהובא דאשא, בההוא קלא דיתער בכל עלמא, ויוקיד כמה מגדלין וכמה היכלין, וכמה מגדלין יפלון, וכמה פרדשכי ורברבי יפלון בההוא יומא, וכלהו יתכנשון עלה לביש, וכל בני עלמא לא יכלין (ס״א ולא יחשבון) לאשתזבא. מההוא יומא עד תריסר ירחין, יתיעטון כל מלכין ויגזרון כמה גזרות וכמה שמדות על ישראל, ויצלחון ביה (נ״א בהון) כמה דאתמר, זכאה איהו מאן דיערע תמן וזכאה איהו מאן דלא יערע תמן, וכל עלמא יהא בערבוביא סגיא. לסוף תריסר ירחי, יקום שבט מישראל, דא מלכא משיחא דיתער גו גנתא דעדן, וכל אינון צדיקיא יעטרון ליה תמן, ויחגרון ליה מאני זיינא באתוון רשימן דמאני דשמא קדישא. וקלא יתפוצץ בענפי אילנין דגנתא, קרי בחיל ואמר, אתערו קדישי עליונין, קומו מקמי משיחא, הא עדנא לאתחברא איתתא בבעלה, ובעלה בעי לנקמא לה נוקמין דעלמא, ולאקמא לה ולאנערא לה מעפרא, כדין יקומון כלהו, ויחגרון ליה כמלקדמין מאני זייניה, אברהם מימיניה, יצחק משמאליה, יעקב קמיה, משה רעיא מהימנא על כל אלין צדיקיא אזיל ורקיד גו גנתא דעדן. כיון דאתתקן משיח על ידא

דצדיקיא בגנתא דעדן, יעול בההוא דוכתא דאקרי ק״ן צפו״ר כמלקדמין, וחמי תמן ההוא דיוקנא דחרבן בית מקדשא וכלהו צדיקיא דאתקטלו ביה, כדין נטיל מתמן עשר לבושין, ואינון (נ״א ואקרון) עשר לבושי קנאה, ויתגניז תמן ארבעין יומין דלא אתגליא כלל. לסוף ארבעין יומין קלא חד יתער ויתקרי מגו כורסייא עלאה, ההוא ק״ן צפו״ר במלכא משיחא דאתגניז ביה, וכדין סלקין ליה לעילא, וקודשא בריך הוא חמי ליה למלכא משיחא מתלבש בלבושא נוקמא וחגיר מאני זייני, נטיל ליה ונשיק ליה על רישיה. כדין מזדעזען תלת מאה ותשעין רקיעין, וארמיז קב״ה לחד רקיעא מאינון דהוה גניז משׁשׁת ימי בראשית, ואפיק מחד היכלא דבההוא רקיעא חד כתרא גליפא מחקקא בשמהן קדישין, בההוא עטרא אתעטר קב״ה כד עברו ישראל ית ימא, למיטל נוקמין מכל רתיכי פרעה ופרשוי, ואעטר ליה למלכא משיחא. כיון דאתעטר ואתתקן בכל הני תקונין, נטיל ליה קב״ה ונשיק ליה כמלקדמין, מאן חמי רתיכין קדישין ומשריין עלאין דסחרין ליה, ויהבין ליה מתנן ונבזבזן סגיאין, ויתעטר מכלהו. עאל תמן בחד היכלא, וחמי כל אינון מלאכי עלאי דאקרון אבלי ציון, אינון דבכו על חרבן בי מקדשא ובכאן תדיר, ואינון יהבין ליה חד פורפירא סומקא למעבד נוקמין, כדין קב״ה גניז ליה בההוא קן צפור, ואתכסי תמן תלתין יומין, לבתר תלתין יומין בההוא קן צפור, יחות מעטר בכל אינון תקונין מעילא ומתתא, וכמה משריין קדישין סחרניה, ויחמון כל עלמא חד נהירו תלי מרקיעא לארעא, ויקום שבעה יומין, וכל בני עלמא יתמהון ויתבהלון, ולא ינדעון כלל בר אינון חכימין דידעין ברזין אלין, זכאה חולקהון. וכל אינון שבעה יומין יתעתד (ס״א יתעטר) בארעא בההוא ק״ן צפו״ר, באן אתר בדרך, דא קבורת רחל דאיהי קיימא בפרשת אורחין, ויבשר לה וינחם לה, וכדין תקבל תנחומין, ותקים ותנשיק ליה. לבתר יקום ההוא נהירו מההוא אתר, ושרי ביריחו קרתא דאילני, בכל עץ, דא יריחו, או על הארץ דא ירושלם, ויהא גניז בההוא נהירו דק״ן צפו״ר תריסר ירחי, בתר תריסר ירחי יזדקף ההוא נהירו בין שמיא וארעא, וישרי בארעא דגליל, דתמן הוה שרותא דגלותא דישראל, ותמן יתגלי מההוא נהירו דקן צפור, ותב לאתריה. וההוא יומא יזדעזע כל ארעא כמלקדמין, מסייפי שמיא עד סייפי שמיא, וכדין יחזון (ינדעון) כל עלמא דהא אתגלי מלכא משיחא בארעא דגליל, ויתכנשון ליה כל אינון דלעאן באורייתא, ואינון זעירין בעלמא, ובזכות ינוקי דבי רב יתתקף חיליה לאתגברא, ורזא דא אפרוחים, ואי לא ישתכחון אלין, הא ינוקי דיתבין בתוקפא דאמהון וינקי, כמה דאת אמר (ישעיה כח ט) גמולי מחלב עתיקי משדים, והיינו או בצים, דבגין אלין שריא שכינתא עמהון דישראל בגלותא, דהא חכימין זעירין אינון דישתכחון בההוא זמנא, והיינו (דברים כב ו) והאם רובצת על האפרוחים או על הבצים. לא תקח האם על הבנים, (דהא ביה לא קיימא מלה לאפקא לה מן גלותא, אלא במלכא עלאה, דכיון דאינון רבייך וינוקין יהבין תוקפא למלכא משיחא, כדין אימא עלאה דהיא רביעא עלייהו, תתער לגבי בעלה) ויתעכב (הכי) עד תריסר ירחין אחרנין, לבתר ייתי בעלה ויוקים לה מעפרא כמה דאת אמר (עמוס ט יא) אקים את סוכת דוד הנופלת. בההוא יומא מלכא משיחא שארי ויכנוש גלותא מסייפי עלמא עד סייפי עלמא, כמה דאת אמר (דברים ל ד) אם יהיה נדחך בקצה השמים וגו׳, מההוא יומא כל אתין ונסין וגבוראן דעבד קב״ה במצרים יעביד לון לישראל, כמה דאת אמר (מיכה ז טו) כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות:

כתב **הרמב"ן** - .....אבל במדרשו של רבי נחוניא בן הקנה בשלוח הקן מדרש שיש במצוה סוד, אמר רבי רחמאי מאי דכתיב **שלח תשלח את האם** ולא אמר את האב, אלא שלח תשלח את האם בכבוד אותה בינה שנקראת אם העולם דכתיב (משלי ב ג) כי אם לבינה תקרא מאי ואת הבנים תקח לך, אמר רבי רחמאי אותם בנים שגדלה ומאי ניהו שבעת ימי הסוכה ודיני שבעת ימי השבוע וכו' והנה המצוה הזאת רומזת לענין גדול, ולכך שכרה מרובה **למען ייטב לך והארכת ימים.**

כתב בספר **צרור המור**

אחר כך אמר **כי יקרא קן צפור לפניך** וגו', שלח תשלח את האם (פס' ז), הנה בכאן ג"כ רצה להדריך האדם במדות טובות, ולהרחיקו ממדות הרעות כמדת האכזריות והכילות, ולכן אמר **לא תקח האם על הבנים**. ואע"פ שאמרו (ברכות לג ע"ב) האומר על קן צפור יגיעו רחמיך ובטוב יזכר שמך משתקים אותו וכו'. כן האמת, שאין הטעם האמיתי משום אכזריות, כי טעם אחר יש בו. אבל עם כל זה פשט המצוה נראה כך. כי התורה יש בה פנימי וחיצון, כאומרו אם תבקשנה ככסף (משלי ב, ד), וכבר פירשתי אלו הפסוקים. והנה לפי הנראה כמו שהזהיר למעלה על ענין יצר הרע, שלא ישמע אליו ובפרט בענין הנשים, כאומרו לא יהיה כלי גבר על אשה (לעיל ה), כן בא להזהיר בכאן על ענין חמדת הממון, שלא ישמע אל דברי יצר הרע שאומר לו קח לך אם על בנים, ובזה תרויח ממון מהאם והבנים, ולא תחוש לד"ת שאמרה **שלח תשלח את האם**. ולזה הזהירה תורה, ואמרה **לא תקח האם על הבנים למען ייטב לך**. כי טוב אחר לך צפון, לא יערכנו זהב וזכוכית. ולא תשמע אל דברי הנביא השקר, הוא יצר הרע הנקרא נבל וכילי. כי כשמו כן הוא, נבל שמו ונבלה עמו, והוא שונא לך ומבקש רעתך. ולכן הזהיר למעלה עזוב תעזוב עמו (שמות כג, ה), בין שיהיה שונא או אוהב. ואפי' שיהיה שונא בעבירה, כאומרו הלא משנאיך ה' אשנא. וכמו שאמרו מצוה לטעון עם השונא משום הכנעת היצר הנקרא שונא, כאומרו אם רעב שונאך האכילהו לחם (משלי כה, יא), כמו שפירשתי למעלה. וג"כ דבר על אדם שיש לו שונא, ואע"פ שנראה שעושה חסד לנקמה, כאומרו כי גחלים אתה חותה על ראשו (שם כב), כבר תירצו שפירושו, כי גחלים אתה מסיר מעל ראשו. כמו השמרו לכם עלות בהר (שמות יט, יב), שהוא כמו מעלות. ופירושו אם תעשה חסד לשונאך, אתה מסיר האש שבלבו עליך, ואתה גורם להשיב חמתו. וי"מ כי מבשתו הוא נשרף ונכווה ומתנחם. ולא ירע לך, ולא די זה אלא וה' ישלם לך (משלי שם), ולכן צותה התורה כי תראה חמור שונאך (שמות כג, ה), שכוונת התורה להסיר הכעס ולבקש השלום לעשות לפנים משורת הדין. ואע"פ שכתוב בפרשה, וכן תעשה לכל אבידת אחיך (לעיל ג), הראשונים היו מחזירים אבידת העו"ג משום קדוש השם. כדאשכחן בירושלמי (ירושלמי ב"מ ב, ה), דבי מלכא אבד אבידתא. נפק כרוזא, דאהדר בגו תלתא יומין יהבי ליה תרקבא דדינרי. ואי תשתכח בידיה לבתר הכי, יתיזו את ראשו בסייף. אשכח רשב"י אבידתה ולא אהדר יתי'. בתר תלתין יומין, א"ל מלכא מ"ט לא אהדרת בגו תלתא יומי. אמר ליה, אי אהדרנא סברנא כי מדחלתיך אהדרנא, אבל השתא בגין אוריתא. קלסיה, ואמר בריך אלההון דיהודאי. ולכן צריך אדם לקדש את השם עכשיו יותר מבזמן הראשון משום דרכי שלום. ואם השונא הוא אמור על יצר הרע, לכן אמרו וה' ישלם לך (משלי שם), ישלימהו לך. ולכן אין צריך לשמוע לו לפי שהוא נבל וכילי. אלא לשמוע לד"ת שאמרה **לא תקח האם על הבנים**.

ובזוהר אמרו **למען ייטב לך**. איטב לך הל״ל, מהו ייטב לך, זה השלוח ייטב לך. וזה רמוז בפסוק כצפור נודדת מקנה כן איש נודד ממקומו (משלי כז, ח), כי כשהאדם מקיים מצוה זו לשלח האם מעל הבנים, היא הולכת נודדת מקינה בהרים ובגבעות, צועקת ברוב כחה ממררת אמריה על בניה. עד שמלאך הממונה על העופות, הלך ילך ובכה לפני השם, למה צוה לעשות כך בתורתו, אחר שהוא רחמים ודרכו לרחם על כל בריותיו. ואז השם זוכר לבניו ואומר, שבכל צבא השמים אין מי שיזכר לבניו וירחם עליהם, או יתבע רחמים עליהם, איך הולכים נעים ונדים ומפוזרים בארצות ומגורשים מבתיהם ומקינהם, ועל עוף זה יש פרקליטים גדולים. ואז השם אומר אחר שאין מליץ על בני, אני מדבר בצדקה רב להושיע ולרחם עליהם ולהחזירם לקיניהם ולבתיהם. ולכן השוה הכתוב הצפור נודדת מקינה, לאיש נודד ממקומו. באופן שבסבת זאת הצפור הנודדת מקינה, השם זוכר לבניו ומרחם עליהם. וזה למען ייטב לך, זה השלוח, ולא אמר איטב לך

:

ובמדרש הנעלם רמזו בזאת הפרשה רמזים גדולים בעניין גלות ישראל וגאולתם, ובענין הייחוד. ובביאת משיחנו כשיתגלה, שיעטרו אותו בכל מיני זיין במקום הנקרא קן צפור, לנקום נקמתינו. ואמרו שקן צפור הוא רמז על כנסת ישראל. ועליה אמר (תהלים פד, ד) גם צפור מצאה בית מבראשית, שנאמר בה בחכמה יבנה בית (משלי כד, ג), ודרור קן לה, היא בינה, שנאמר בה וקראתם דרור (ויקרא כה, י), בזמן שהצפור מצאה בית, שהיא בית המקדש בבנינה, דרור שהיא שכינה עליונה, מצאה קן לה מלמעלה. מיד אשר שתה אפרוחיה, הם ששה ספירות שהם ששת ימי המעשה, כולם פורחות עמה בכמה חגים ומועדים טובים. ואפרוחים שהם ישראל למטה, כולם פורחים עמה בגלות. ובזמן דבנים אלו אין להם כנפים במצות עשה, נאמר בה **לא תקח האם על הבנים**. אם כן מהו כי יקרא, אלא בזמן שאין לשכינה מקום לחנות שם בקביעות, הולכת במקרה. וזהו כל הקובע מקום לתפלתו וכו׳. והנשמה שהיא קבועה בתפלה ובתורה, היא מקום קבוע לשכינה לחנות בה. אבל הנשמה שאין לה קביעות בתפלה או בתורה, אלא אם מזדמנה לו במקרה, כן היא שורה עליה במקרה. וזהו כי יקרא קן צפור, דודאי הנשמה היא קן צפור. וכן הנשמות שלה, שנקראו בתולות אחריה רעותיה (תהלים מה, טו), יושבות בגופים שהם קן שלהם, בדרך מקרה, בזמן שאינן קבועים בבתי מדרשות ובבתי כנסיות. וזהו כי יקרא קן צפור בדרך, זאת היא קבורת רחל שהיא בפרשת דרכים, ושני המשיחים שמשם הם יוצאים כשבאים לגאול לישראל. בכל עץ, זה עץ החיים, דכתיב ביה עץ החיים (בראשית ג, כד), ועליו נאמר כי האדם עץ השדה (לעיל כ, יט), ועוד בכל עץ, זה צדיק, שהוא עץ פרי עושה פרי (בראשית א, יא), וזהו יום השבת, ששם מתחבר הקב״ה עם השכינה. ועליו נאמר והיה כעץ שתול על וכו׳ אשר פריו יתן בעתו (תהלים א, ג), שהיא ליל שבת שמשם פורחות נשמות חדשות בישראל, שנקראו פנים חדשות. אפרוחים, אלו תלמידי חכמים שבשבילם שורה שכינה בישראל. או ביצים, אלו תינוקות של בית רבן שבשבילם שורה שכינה בישראל, והם בעלי מקרא בזמן שהם עוסקים בתורה ובמצות, שהם השם והשכינה, לחבר אותם כאחד, ויורשים משם הנשמות. ונקראים בנים של בעלי המשנה ובעלי מקרא, ועל זה והאם רובצת על האפרוחים או על הביצים. והיא שוכבת עליהם בארבע כנפים שלה, שנאמר וארבע כנפים (יחזקאל א, ו), ולפעמים היא מסתלקת מהם, אלא בשביל שהם בניו דכתיב (ירמי׳ לא, יט) על כן המו מעי, והם בעלי קבלה, שנאמר בהם לא

תקח האם על הבנים ודאי הקב״ה הוא התורה, והמצוה היא שכינה, אשרי חלקו מי שמייחד אותם. ולכן זכור ושמור הם הקב״ה והשכינה, אשרי חלקו מי שמייחד אותם בשבת שהוא יסוד. והם כנגד תפילין של ראש ותפילין של יד, אשרי חלקו מי שמייחד אותם בקריאת שמע ביראה ובטהרה, שבזמן שישראל משתדלים בתורה שבכתב ובתורה שבעל פה ביראה ואהבה, נאמר בהם לא תקח האם על הבנים. ובזמן שאין משתדלין כן, נאמר בהם שלח תשלח את האם. ובזמן שישראל שומרים יום שבת ביראה ואהבה, בזכור ושמור, נאמר בהם לא תקח האם וגו׳. ואם לאו שלח תשלח, שני גירושים. ובזמן שישראל מקיימים מצות ברית מילה ומעבירים מהם ערלה ופריעה ביראה ואהבה, נאמר בהם לא תקח האם, ואם לאו שלח תשלח. ובזמן שישראל מתייחדין בקידושין ושבע ברכות בקדושה וברכה, נאמר בהם לא תקח האם, ואם לאו שלח תשלח את האם תשלח את האם וגו׳. ואז ישראל בגלות, וגרמו לשכינה שנגרשה מקן שלה שהיא ירושלם, הדא הוא דכתיב ובפשעיכם שולחה אמכם (ישעי׳ נ, א), ב׳ גירושים מבית ראשון ובית שני. וא״ת שאין הקב״ה מגורש עמה, לפיכך אמר הכתוב כצפור נודדת מן קנה כן איש נודד ממקומו (משלי כז, ח), כדי לשמור לה מרשות אחרת, דכתיב (ישעי׳ מב, ח) אני ה׳ הוא שמי. ובשבילה הקב״ה אסור ברהטים, הוא אסור עמהם בתפילין של ראש במקום ריהטי המוח, וזהו אסור ברהטים (שה״ש ז, ו), והוא חבוש עמהם בתפילין של יד בקשר של יד, הדא הוא דכתיב פארך חבוש עליך (יחזקאל כד, יז), ולפי שהוא חבוש עמהם בגלות, נאמר בו אין חבוש מתיר עצמו מבית האסורים (ברכות ה ע״ב), והשכינה היא בית האסורים שלו. וסוד הדבר, צרור המור דודי לי בין שדי ילין (שה״ש א, יג) ואין רשות ליחד השם בלא השכינה, דכתיב כי אם בזאת יתהלל המתהלל (ירמי׳ ט, כז), וכתיב בזאת יבא אהרן אל הקדש (ויקרא טז, ג), ולכן כשישראל מבקשים שאלתם מהמלך, אומרים לה אנה הלך דודך ונבקשנו מעמך (שה״ש ו, א) בכמה בקשות של התפלה, ובשבילך הוא יורד עלינו. אוי להם לבריות שהקב״ה אסור עמם בגלות והשכינה אסורה עמהם, ונאמר עליה אין חבוש מתיר עצמו מבית האסורים (ברכות שם), והגאולה שלו שהיא תשובה, תלויה בידם. שהם חמשים שערי בינה, ששם חירות העבדים, ולכן נזכרה יציאת מצרים חמשים פעמים בתורה. ואין רוצין לעשות תשובה, כדכתיב ויפן כ״ה וכ״ה וירא כי אין איש (שמות ב, יב), בחמשים אותיות של פסוק שמע ישראל המייחדים בכל יום פעמיים, שיש בהם כ״ה וכ״ה אותיות. וירא כי אין איש, שיעורר לבו ליחד השכינה ביניהם. והוא משגיח מן החלונות, שנאמר בהם חלו נא פני אל ויחוננו (מלאכי א, ט), למי שנאמר בה אל נא רפא נא לה (במדבר יב, יג), שהרפואה בידו וידו פשוטה לקבל שבים. ועוד משגיח מן החלונות (שה״ש ב, ט), הם חלונות של בית הכנסת, לפי שהם בבית האסורים והוא משגיח עליהם בכל יום ונותן להם מזונות. ויפן כ״ה וכ״ה, אם יש מי שישוב בתשובה לשבר בית האסורים שלהם. וירא כי אין איש, אלא איש לדרכו פנו לעסקיהם כל אחד בעסקו. איש לבצעו מקצהו (ישעי׳ נו, יא), בבצע זה העולם לירש זה העולם. ואין הם מאותם שנאמר בהם אנשי חיל יראי אלהים אנשי אמת שונאי בצע (שמות יח, כא), אלא וירא כי אין איש, כולם צועקים בתפלתם ביום הכפורים ככלבים הב הב לנו מזונות, ומחילה וסליחה וכפרה וחיים כתבנו לחיים, והם עזי נפש ככלבים דשאר אומות, ואין להם בושת פנים, שאין להם מי שישוב בתשובה ראויה, ודומים לכלבים דכתיב בהם ויתערבו בגוים וילמדו ממעשיהם (תהלים קו, לה), והם כמו ערב רב שכל חסד שעושים לעצמן עושים. ועוד הם שואלים מזון וכסות ועונה שהיא עונת זיווגם, שנאמר בה שארה כסותה ועונתה לא יגרע (שמות כא, י-יא), ואין מי שיבקש מזון שהוא שאר השכינה. כסותה, זה כסות של מצוה, כסות של ציצית ועטוף שלו,

ותפלין של יד, שנאמר בה תפלה לעני כי יעטוף (תהלים קב, א), ועונתה, קריאת שמע בעונתה. ואם שלש אלה לא יעשה לה לשכינה, ויצאה חנם אין כסף, אין לו בושת פנים מהשכינה חצוף הוא, והן כל אלה יפעל אל פעמים שלש עם גבר (איוב לג, כט), ובשביל כך (שמות כב, כו) כי היא כסותה לבדה, זה גלגול ראשון, היא שמלתו לעורו זה גלגול שני, במה ישכב, זה גלגול שלישי. ואלו הם שלשה לבושים, שלשה כסויים של שלשה גווני העין, שהם לבושים דבת עין שהיא הנשמה. ובאלה השלשה נאמר, שלש פעמים בשנה יראה כל זכורך (לעיל טז, טז). וכנגד אלו השלשה גוונים הם גווני הנר, שנאמר בהם (שמות ג, ב) וירא מלאך ה׳ אליו בלבת אש, וירא זה גוון אחד, מתוך הסנה זה השני, וירא והנה הסנה בוער באש, הרי שלשה. והם כנגד שלשה גווני העין. בלבת אש, זה בת עין. באותו זמן שיהיו מאירים שלשה גווני העין, שהם כנגד שלשה גווני הקשת, מיד וראיתיה לזכור ברית עולם (בראשית ט, טז). ובאותו זמן כי עין בעין יראו בשוב ה׳ את ציון (ישעי׳ נב, ח), אור העין הוא עמוד האמצעי, בת העין בית שלו. באותו זמן שיפנה הענן מן בת עין, שנאמר בה סכותה בענן לך מעבור תפלה (איכה ג, מד), שהיא תבלול בעין רומי הגדולה, שכינה עליונה עתידה לומר להקב״ה, למה תעמוד בחוץ ואנכי פניתי הבית (בראשית כד, לא), אנכי של יציאת מצרים. שאע״פ שאין חבוש מתיר את עצמו, שהיא שכינתו, מבית האסורים, שכינה עליונה יגאל לה, הה״ד וגאלתיך אנכי חי ה׳ שכבי עד הבקר (רות ג, יג), שהיא ימינו לקבל שבים, ימין השכינה. באותו זמן שכינה עליונה (לק׳ לב, יא), כנשר יעיר קנו, שהיא ירושלים ק״ן ו׳, על גוזליו ירחף יפרוש כנפיו יקחהו, הה״ד ואשא אתכם על כנפי נשרים (שמות יט, ד), שבזמן שהשכינה בגלות נאמר בה, ולא מצאה היונה מנוח לכף רגלה (בראשית ח, ט), אלא בשבת ויו״ט שמתיחדה עם בעלה, וכמה נפשות יתרות שיורדות עמה לדור בישראל, הה״ד ושמרו בני ישראל את השבת (שמות לא, טז), אשרי חלקו מי שמתקן לה דירה נאה בלבו, וכלים נאים באבריו, ואשה נאה שהיא הנשמה, שבשבילה שורה הנשמה עליונה שהיא נשמת כל חי. וכמה מלאכים באים עמהם שהם שבעים, שתלויים מן זכור ושמור, וזהו ויכלו, ע״ב. ונקראו אלו הנפשות אושפיזין, לפי שאין שורות בישראל אלא ביום השבת, וכשיוצא השבת כולם חוזרים למקומם. והנשמות שהם מצד השכינה עליונה, נקראו אפרוחים. והנשמות שהם מצד שכינה תחתונה, נקראו ביצים. וזהו סוד הפורש סוכת שלום עלינו, שכינה עליונה היא סוכת שלום, שמסכך על שלום, שנאמר הנני נותן לו את בריתי שלום (במדבר כה, יב), סוכה היא למטה, כ״ו ה״ס שהיא יאהדונה״י. סוכת שלום, סוכה שהיא תפארת. באותו זמן יהיו הבנים ברשות הקב״ה, וקול יוצא ואומר לא תקח האם על הבנים. ומיד שיוצא זכור ושמור, ויבא לילה דיום ראשון של שבת, קול שני יוצא שלח תשלח. כי יקרא קן צפור, היא סוכה שכינה עליונה. בכל עץ, הה״ד ולקחתם לכם פרי עץ הדר (ויקרא כג, מ), אפרוחים, אלו שבעה ימי סוכות. או ביצים, שבהם עושים שבעה הקפות, והסוד (ירמי׳ לא, כא) נקבה תסובב גבר. זהו סוד גן פרי עץ שכינה עליונה. עץ, הוא לולב שהוא אתרוג, וצריך לנענע בו לששה קצוות ארבע רוחות מעלה ומטה, לעורר עליה ששה. ושלשה נענועים לכל צד עולין י״ח. וצריך ד״פ ח״י, ח״י בנטילת לולב, שנים באנא, שנים אחרים בהודו לה׳ תחלה וסוף. ובאלה הנענועים הם משפילים ממעלה למטה שבעים אומות, ואח״כ כשנוצחים אותם אומרים אני והו הושיעה נא, שני פעמים. ששם וא״ו מן ויס״ע ויב״א וי״ט. ובאותו זמן לא תקח האם על הבנים וכו׳. בא וראה שלח תשלח. מלאך יש שממונה על העופות שהם הנשמות שנקראו צפורים, סנדלפו״ן שמו. ובזמן שאין ישראל מקיימין זאת המצוה, והולכת אם מגורשת והבנים צווחין. הוא מלמד זכות על העופות, ואומר והרי כתוב בך ורחמיו על כל מעשיו (תהלים קמה, ט), למה גזרת

על זאת העוף שתהיה מגורשת מקינה. וכן מטטרו״ן מלמד זכות על שלו, שהם הרוחות מהכסא הנשמות. ומזאת החיה הרוחות ומאופן נפשות, והם בבריאה יצירה עשייה בשבת ויום טוב. יורדים עליהם נשמות ורוחות ונפשות בדרך אצילות רוח הקודש. וכל שר מלמד זכות על עופות שלו, שהם נשמות שפורחות בבני אדם. ובזמן שישראל מקיימין זאת המצוה, כל ממונה מלמד זכות על עופות שלו. והקב״ה קורא לכל צבאיו ואומר, וכי כל הממונים של עופות של מטה מלמדים זכות על העופות שממונה עליהם, ואין בכם מי שילמד על בני, שהם בני בכורי ישראל, ועל השכינה שהיא בגלות, וקן שלה שהיא ירושלים חרבה מבניו, והם בגלות תחת יד אדונים קשים מאוה״ע, ואין מי שיבקש עליהם רחמים וילמד זכות עליהם. באותו זמן צווח הקב״ה ואומר, למעני למעני אעשה, ואעש למען שמי. ובזה מעורר רחמים על השכינה ועל בניו שהם בגלות], ע״כ:

הרי לך עיקרים גדולים במאמר הזה של קן צפור, וקצרתי בו מאד. ובמאמר אחר שמתחיל (ישעי׳ נב, ד) כ״ה אמר השם מצרים ירד עמי בראשונה לגור שם, ועם כל זה עשיתי בהם משפטים גדולים. ואם כן אשור באפס עשקו, קל וחומר בנו של קל וחומר שאעשה בהם שפטים גדולים וכו׳. מאריכין שם הרבה בסוד קן צפור ובסוד הגאולה ובזמנה, שאומרים שם, עשר שבטים אלף שנין, תרין שבטין מאתן שנין, שארו דמעין למנפל וכו׳. ולא כתבתי לך זה אלא להודיעך קושט אמרי אמת. וכמה סתרים גדולים יש בתורה בכללה, ובכל מצוה ומצוה. אחר שאתה רואה בעיניך מה שכתבו במצות קן צפור שהיא כמו מקרה, כמו כי יקרא קן צפור לפניך.

ויש בה סתרים גדולים מסוד הייחוד, ובכמה פנים במצות נמצא בהם סוד הייחוד: וכן כתבתי זה בכאן, להודיעך כי בחורבן רומי מיד תהיה גאולתינו. וזה שאמר המאמר סכותה בענן לך מעבור תפלה (איכה ג, מד), שהיא תבלול בעין רומי. מיד תאמר השכינה להקב״ה, למה תעמוד בחוץ ואנכי פניתי הבית (בראשית כד, לא), ואנו בטוחים בהשי״ת שיהיה זה במהרה בימינו, כי סביב רשעים יתהלכון ובא יומה. ובא עת פקודתן כאויב, האויב תמו חרבות לנצח. וכמו שכתבתי בפרשת פנחס. ואז ירומם השם לישראל מעפרם וזלזולם. וזהו (תהלים יב, ט) כרום זלות, ולמי לבני אדם, שהם ישראל שנקראו אדם, דכתיב אדם אתם (יחזקאל לד, לא)

וכן כתבתי זה בכאן, להודיעך סוד אין חבוש מתיר עצמו מבית האסורים, שהוא הקב״ה שהוא חבוש וקשור ואסור בשבילנו, כאומרו מלך אסור ברהטים (שה״ש ז, ו), בשביל התפלין שהם בריהטי דמוחא. וזהו פארך חבוש עליך (יחזקאל כד, יז). כי תפארת ישראל חבוש בבית האסורים. עליך בשבילך, לפי שאין אנו עושין תשובה, ואם היינו עושים תשובה היינו מתירים להקב״ה ולשכינה מבית האסורים. ולכן אמר וירא כי אין איש (שמות ב, יב), שאין להם בושת פנים לשוב בתשובה. עיין במאמר זה וכתבהו על לוח לבך, ועל מזוזות ביתך. ורפאות תהי לשרך ושקוי לעצמותיך, באופן שבזה כל עצמותי תאמרנה ה׳ מי כמוך מציל עני מחזק ממנו וכו:'

ואנו בטוחים בקיום המצות שהשם יבנה לנו בית המקדש בבנין חזק לא כבנין הראשון, כאומרו התנערי מעפר קומי שבי ירושלים (ישעי׳ נב, ב), שהיא קן צפור. ויתקיים (תהלים פד, ד) גם צפור מצאה בית ודרור קן לה אשר שתה אפרוחיה. והיכן, את מזבחותיך ה׳ צבאות. ולזה סמך לכאן למצות קן צפור, כי תבנה בית חדש (לק׳ ח), וזהו מקדש ה׳ כוננו ידיך (שמות טו, יז), ולא בידי אדם. ואז לא תשים דמים בביתך, כאומרו בלע המות לנצח (ישעי׳ כה, ח), כי יפול הנופל ממנו, כאומרו וארץ רפאים תפיל (שם כו, יט), ואז יפול הנופל, שהוא עשו הרשע. כאומרו אם תגביה

כנשר ואם בין כוכבים שים קנך (עובדיה ד). שפירושו, שאע״פ שישים קנו בין ישראל שנמשלו לכוכבים. משם אורידך, ותפול בנופלים. כמו שתרגם יונתן בן עוזיאל, ממעל לכוכבי אל אשים כסאי (ישעי׳ יד, יג), עיל מן עמיה דאלהא אשוי כורסי מלכותי. וזה נראה לי פירוש יפה ממה שאמר שים קנך, ולא אמר תשים, אלא שים שהוא צווי, כמו ושים בסלע קנך (במדבר כד, כא), שירמוז הכתוב שראוי לו לשים כסאו בין ישראל ולהתערב עמהם, בענין שבזה משם אורידך, ממעלתך וגדולתך. אבל לא תשבר מכל וכל, אבל תהיו חוטבי עצים ושואבי מים לעדה בענין שבזה יהיה בזוי מאד, כאומרו בזוי אתה מאד (עובדיה ב) בענין שיהיה בזוי וחסר מאד. וזהו גם כן יפול הנופל ממנו (לק׳ ח), מן החסרון, כמו לא נופל אנכי מכם. וזהו הנופל, שכבר הוא חסר מימות הנביאים. כאומרם (עובדיה ב) הנה קטן נתתיך בגוים בזוי אתה מאד, בענין שיחסר טובו כשיבנה בית חדש השם. וזהו גם כן ולא תשים דמים בביתך, על עשו הרוצח, דכתיב ועל חרבך תחיה (בראשית כז, מ):

כתב הרב **שפתי כהן** - ויש במצווה זו שהיא רמז לשכינה שהיא נודדת מקנה שנאמר (משלי כ״ז, ח׳) כצפור נודדת מקנה כן איש נודד ממקומו ואומרת להקב״ה כי יקרא רמז על בית המקדש שנבנה במקרה שלא הייתה הכוונה שיבנה על יד בשר ודם אלא על יד הקב״ה כמו שאמר בזוהר (ח״ג רכ״א.), זהו קן צפור. ונבנה שתי פעמים, פעם ראשונה בנאו שלמה בעצי ארזים ואלמוגים ואוהלים זהו בכל עץ, או על הארץ רמז לבית שני שלא היה גדול כל כך כמו בנין בית ראשון, אפרוחים שהיו בבית ראשון צדיקים יותר מבית שני שנשאו נשים נכריות, וכן אמרו ז״ל (יומא ט׳.) בבית ראשון שימשו בו שמונה עשר כהנים ובבית שני יותר משלוש מאות כהנים, לזה דימה אותם של בית ראשון לאפרוחים ושל בית שני לביצים, ונשתלחה שתי פעמים בשני חרבנין, אומרת כנסת ישראל להקב״ה אם אני נשתלחת בשביל עוונותיהם של ישראל עם כל זה לא תניחם ביד האומות אלא הבנים תקח לך:

עוד יש רמז במצוה זו התעוררות רחמים על כל העולם כמו שאמר במדרש רות (זוהר חדש ח״ב כ״ט ע״ב), כי מתוך שהוא משלח את האם היא הולכת ודואגת ומצטערת על קנה ועל בניה והולכת נעה ונדה ורוצה להרוג את עצמה, ומרוב צערה השר הממונה על העופות מבקש רחמים מהקב״ה ואז הקב״ה מתמלא רחמים ואומר אם זה השר מבקש רחמים על מנויו, אני שאני רחמן וממני הם הרחמים לא ארחם על בני, אוי שהחרבתי את ביתי והגליתי את בני, אז מתמלא רחמים ומרחם על כל העולם, מי גרם כל זה אותו שקיים מצות שילוח הקן, ולזה אמר למען ייטב לך ולא כתיב ייטיב לך אלא ייטב לך אותו ששלח הוא שהטיב לך, ותאריך ימים אין כתיב כאן אלא והארכת ימים, שמאריך ימים לכל העולמות, שמאריך הרחמים שהן כינוי לימים כי הלילות הם כינוי לדין, וזהו סוד אומרם (בראשית רבה י״ב, ו׳) לעתיד לבוא יתארכו הימים:

עוד במדרש (ילקוט רמז תתק״ל) אמר רבי חייא אם הצפור שאין לה זכות אבות ולא שבועות ובריתות בניה מכפרים עליה, בני אברהם יצחק ויעקב שיש להם זכות אבות ושבועות ובריתות על אחת כמה וכמה שאם מת אחד מהם שהוא מכפר עליהם לעתיד לבוא עד כאן. אם כן לפי זה יהיה פירוש הפסוק כן ואת הבנים תקח לך, כלומר אם מת לו בן שהוא מכפר על אביו לעתיד לבוא שהוא עולם שכולו ארוך.

ספר שער המצוות למורנו **האר״י הקדוש:**

כתב המהרח״ו זללה״ה ב**שער המצוות** - פרשת תצא - מצוות שילוח הקן כתיב **כי יקרא קן ציפור לפניך בדרך** וגו׳ צריכים אנו להודיעך בזה הקדמה אחת בענין זווגים עליונים דאו״א. דע, כי זווג דזו״ן הם לפרקים ויש זמן שנפסק הזווג שלהם אבל או״א מזדווגים תדיר ולא אתפרשאן לעלמין כנזכר באדרת האזינו דף ר״ץ ע״ב. [י] [יא] והנה קשה לזה מ״ש רז״ל [תענית דף ה׳] נשבע הקב״ה שלא יכנס בירושלם של מעלה עד שיכנס בירושלם של מטה והכונה הוא שלא יהיה זווג עליון דאבא עם אימא הנקרא ירושלם של מעלה עד שיהיה זווג תחתון דזו״ן הנקרא ירושלם של מטה. אבל הענין הוא כי זווג או״א הוא לב׳ בחינות בחינה אחת היא [יב] להאציל נשמות חדשות אל בני אדם התחתונים. בחינה שנית היא לשתי דברים אם להמשיך חיות המוכרח בעולמות להעמידם על מציאותם ואם להמשיך נשמות ישנות שכבר נאצלו בעת בריאת העולמות שיוכלו עתה לבא בעולם כמו שנבאר לקמן בענין הנשמות שהיו כלולות באדה״ר. והנה כאשר מזדווגים או״א לצורך הבחינה הראשונה שהיא להאציל נשמות חדשות אז הם מזדווגים בהיותם הויות ושמות מנוקדים בנקודות. ונודע [מ"א קי] כי הנקודות הם בחכמה בכל מקום שהם, ונמצא כי הזווג הזה הוא בחינת חכמה דאבא המזדווגת עם אימא. אבל כשמזדווגים לבחינה השנית והיא להחיות העולמות בלבד אז מזדווגים בבחינת הויו״ת בעצמם שהם בסוד אותיות בלתי ניקוד ואז הוא זווג דאבא מבחינת בינה שבו עם אימא כי האותיות הם בבינה בכל מקום שהוא. [יג] והנה הבחינה הראשונה נקרא זווגא שלים הנזכר בזוהר ר״ל כי מן הזווג ההוא נמשך עטרות ומוחין אל זו״ן דאצילות בני או״א ואז יוכלו הם להזדווג ולהוציא נשמות חדשות בעולם. והבחינה הב׳ נקראת זווגא דלא שלים כי איננו רק להוריד חיות המוכרח אל העולמות או לצורך הנשמות שכבר נבראו ונכללו באדה״ר כנודע וכמו שיתבאר לקמן בע״ה:

והנה שתי בחינות הנ״ל נחלקות לשני אופנים והוא כי לפעמים מזדווגים או״א בהיותם במקומם למעלה שוים בקומתם אפין באפין ובאופן הזה יש בהם ב׳ בחינות הנז״ל שהם זווגא שלים וזווגא דלא שלים. והאופן הב׳ הוא בהיות אימא עילאה יורדת ורובצת על האפרוחים כו׳ והוא כאשר יורדים ומתלבשים הנה״י שלה להיות בחינת מוחין בז״א כנודע. כי אז עומדת אימא עם אבא אפין באפין מחצי הת״ת דאבא ולמטה ונמצא כי הם אפין באפין אבל אין קומתם שוה. ונודע כי שתי אופנים אלו ישנם גם בז״א עם נוקבי׳ כי לפעמים מתחלת הנוק׳ מן החזה שבו ולמטה ומזדווגת אפין באפין עמו בבחינת חציו התחתון. ולפעמים היא שוה בקומתו עד ראשו והם אפין באפין שוים בקומתם. וכן הענין כאן באו״א שני אופנים אלו ובכל אופן מהם יש שתי הזווגים הנזכרים שהם זווג שלים וזווג לא שלים. ודע כי זה האופן השני גם הוא נחלק לב׳ מציאות האחד הוא כשאימא רביעא על ז״א והיא מתלבשת בתוכו להעשות לו בסוד מוחין כנזכר. והב׳ הוא כאשר רובצת על נוק׳ לבדה ומתלבשת בה בסוד מוחין אליה. והרי נתבארו ששה בחינות בענין זווג או״א ואלו הם בקצרה האחד הוא בהיותם למעלה שוים בקומתם פב״פ במקומם ואז יש להם ב׳ בחינות זווג שלים וזווג דלא שלים להחיות העולמות. והב׳ הוא בהיותה למטה רובצת על האפרוחים ואז צריך אבא להרכין ולהשפיל ראשו למטה כדי להזדווג עם אימא וגם עתה יש בהם ב׳ בחינות זווג שלים וזווג לא שלים וזו הבחינה הב׳ שהיא בהיותה למטה רובצת על האפרוחים גם היא נחלקת לשתי בחינות או בהיותה רובצת על ז״א או בהיותה רובצת על נוקבא:

ועתה נבאר עניינם [יד] דע כי הזווג השלים שהוא להמשיך נשמות חדשות שלא באו כלולות באדה״ר הנה איננו תדיר ובזמן שבית המקדש היה קיים היה נעשה זה הזווג שלים והיו באות נשמות חדשות. אבל אחר החורבן נפסק הזווג הזה וכמ״ש בזוהר פ׳ פקודי דף רכ״ג ע״א בענין היכל אהבה כי לא עלו תמן נשמתין חדתין בתר דאתחרב בי מקדשא. ועל הזווג הזה הוא שאמרו רז״ל שנשבע הקב״ה שלא יכנס בירושלם של מעלה עד כו׳. [טו] וכאשר נתבאר אצלינו בשער ז׳ שער רוח הקדש בענין היחודים [מ״א קיא] שלא יכוון בנקודות של הויות אלא באותיותיהם בלבד כנז״ל וע״ש. אבל הזווג דלא שלים שהוא להחיות העולמות אינו נפסק לעולם כי אם ח״ו יתבטל יתבטלו כל העולמות ממציאותם. ועל הזווג הזה אמרו באדרת האזינו כנז״ל דלא אתפסק לעלמין. וענין זה נוהג בשתי הבחינות הנז״ל בין בהיותם או״א במקומם שוים בקומתם בין בהיותה רובצת על האפרוחים כי זווג השלים לפעמים נפסק וזווג דלא שלים הוא תדירי לעלמין:

ועתה נבאר ענין שתי הבחינות הנזכרות דע כי הנה בהיותם למעלה במקומם זהו עיקר הזווג שלהם אבל הזווג שלהם בהיותם רובצת על האפרוחים הוא [טז] דרך מקרה לפרקים והוא כאשר יש עונות בתחתונים כי אז אין בהם כח לקבל השפע העליון הנמשך מן הזווג העליון הנעשה בהיותם למעלה במקומם ולכן יורדת למטה בסוד רביצה ושם היא מזדווגת עם אבא ואור השפע של הזווג הזה הוא יותר ממועט מן הנמשך למעלה בהיותם במקומם ועי״כ יש כח בתחתונים לקבלו. עוד טעם שני כי כאשר הבנים שהם זו״ן הם גדולים אינם צריכים לאמם ובהיותם קטנים חלושי הכח אז הם צריכים לאימם שתרביץ עליהם ותשמרם מן הקלי׳ כדרך העוף הפורשת כנפיה על גוזליה ורובצת עליהם לשמרם מן העופות הדורסים, ונמצא כי זה הזווג הנעשה בזמן הרביצה הוא יותר חלוש ואינו נעשה אלא לפרקים דרך מקרה כשיש פגם למטה ח״ו. [יז] עוד יש שינוי וחילוק אחר בין ב׳ הבחינות הנז״ל והוא כי בהיותם למעלה במקומם אז יש לאו״א בחינת התפשטות אנפיהון לש״ע רבוא עלמין כדוגמת מ״ש באדרת נשא דף קכ״ח ע״ב דעתיקא קדישא שהוא א״א אתפשטו אנפוי לש״ע רבוא עלמין וענין זה הוא בשתי הזווגים בזווגא שלים ודלא שלים. אבל בבחינה השנית שהיא בבחינת רביצת האם למטה על האפרוחים אז בכל ב׳ הזווגים שלים ודלא שלים אין לאימא באנפהא רק התפשטות ק״ן רבוא עלמין כדמיון ז״א שאין לו באנפוי רק ק״ן רבוא עלמין כנזכר באדרת נשא דף קל״ה ע״ב אבל אבא יש לו ש״ע רבוא עלמין כא״א:

[מ״א קיב] עוד יש חלוק אחר בין ב׳ הבחינות הנזכרות כי בהיותם למעלה במקומם אז הזיווג שנעשה אז ביניהם הוא לתכלית צורך ז״א ונוקביה עצמם שבאצילות לתת להם בחינת מוחין ואז זו״ן מזדווגים ומורישים מוחין באבא של הבריאה. ולהבין זה [יח] צריך שנקדים לך הקדמה אחרת והוא כי א״א ואבא דבריאה אין להם תמיד רק בחינת ו״ק בכל אחד משניהם ובחינת המוחין אין להם. לפי שבעולם הבריאה היא למטה מן אצילות ואין שם יכולת להתגלות פרצוף שלם עם מוחין לא באריך ולא באבא כי הם אורות גדולים. אבל אימא וז״א ונוק׳ דבריאה יש להם יכולת להתגלות בבחינת פרצוף שלם עם מוחין כל אחד ואחד מהם. וז״ס מ״ש בהקדמת התקונים דאימא מקננא בכורסייא, פירוש כי אימא לבדה נכרת בפרצוף שלים בבריאה ולכן הבריאה נקראת על שמה ולא על שם אריך ואבא. ואמנם זו״ן שהם למטה ממנה אין הבריאה נקרא על שמם אעפ״י שיש בהם פרצוף שלים [יט] כי החידוש היא באימא שהיא עליונה מהם ועכ״ז נגלית שם בפרצוף שלים:

[כ] בזה יתבאר מה שהתחלנו כי הנה כשאו״א מזדווגים למעלה במקומם ואז נקרא זווגא שלים הנה מציאותו הוא לתכלית נתינת מוחין לזו״ן דאצילות ואז גם אבא דבריאה אשר לא היו לו רק ו״ק ניתנים לו מוחין ונעשה פרצוף שלים. אבל כשמזדווגים בבחינה השנית בסוד רביצה שאינו זווג שלים אינו לתועלת בניהם זו״ן דאצילות לתת להם מוחין כי כיון שזווגם הוא בהיותם רובצים למטה בז״א ונוקביה א״כ נחשב כאלו הוא זו״ן עצמם, ולכן אין כח בזווג הזה לתת מוחין לזו״ן דאצילות רק בחינת יניקה בלבד שהם סוד ו״ק כדמיון האם רובצת על האפרוחים להניק להם. ואז נמשך מהם שפע עד או״א דבריאה ומזדווגים ונותנים מוחין גמורים לזו״ן דבריאה אבל אבא אין בו רק ו״ק כנזכר. ונודע כי עוד זמן שלישי אל זו״ן דאצילות הנקרא תלת כלילן בתלת ואז זו״ן דבריאה יש להם זמן יניקה שהוא בחינת ו״ק הנזכרים והטעם הוא [כא] כי הארה המועטת של מעלה תועיל לתת הארה גדולה הימנה למטה. [כב] עוד יש חלוק אחר בבחינה השנית שהיא כשאם רובצת על האפרוחים והזווג נעשה למטה ומבחינה זו נחלקת לשתים אחרות כנז״ל האחת היא כשרובצת על ז״א ואז ז״א הוא בסוד יניקה שהוא בחינת הו״ק כנזכר בלתי מוחין [מ״א קיג] אבל יש להם גדפין:

נלעד״ח כי גדפין הם מוחין מקיפים דיניקה מקיפים וכנפים ונקראים אפרוחים. והשנית כשרובצת על נוקביה לחודיה כי אז הוא בסוד בצים והוא שיש לו ו״ק אבל הם בלי גדפין וכנפים:

[כג] ואחר שנתבארו כל אלו הבחינות נבאר ענין ש״ע רבוא נהורין דאנפין דאריך ודאבא ובזה יתבאר מ״ש באדרת נשא דקכ״ח ע״ב דאנפוי דעתיקא דאתפשטי לש״ע רבוא עלמין ואמר שם כי זה הענין נמשך לו מההיא חוורא דגלגלתא וז״ש ומהאי אתפשט ארכא דאנפוי לש״ע. והביאור הוא כי הנה ביארנו שם כי אותם י״ג חיוורתי דאתפשטו לי״ג עיבר הם ג׳ הויו״ת דמילוי יודין כנגד ג׳ מוחין מחב״ד אשר שם בפנים אשר בפשוטם הם י״ב אותיות והכולל לכולם הם י״ג. והארבעה מהם שהם דעת נמשכות דרך אחוריו דמנהון ירתי צדיקיא ת׳ עלמין דכסופין כמבואר אצלינו בהקדמת ביאור אדרת האזינו וע״ש. והשמונה חיוורתי הם נמשכות דרך פניו בלובן שבפנים שלו והם שתי הויו״ת בשני הפנים. והחוורתא די״ג הכוללת לכולם הוא לעילא ברישא דגלגלתא. והנה אלו הויו״ת יש בהם בחינת מ״ב אותיות בכל אחד ואחד כי ד׳ אותיות הפשוטות ועשר אותיות של המילוי וכ״ח אותיות מלוי המילוי הם מ״ב אותיות. ונמצא כי בפן הימיני יש הוי״ה אחת דיודי״ן ובה מ״ב אותיות כנזכר ועד״ז בפן השמאלי. גם דע כי כל פן מאלו כלול מי״ס כי אין דבר שבקדושה פחות מעשר. ונמצא כי מ״ב אותיות של הוי״ה ההיא נחלקת לי״ס ונודע כי שם בן מ״ב הוא עצמו בחינת חמשים שערי בינה לפי שהמ״ב אותיות נחלקות לז׳ שמות כל אחד מששה אותיות והנה כשתחבר מספר ז׳ שמות עם המ״ב אותיות שבהם יהיו מ״ט ועם הכולל הם חמשים שערים:

גם ידעת כי השער העליון מכולם הנקרא שער חמשים הכולל את כולם הנה הוא בחינת הכתר שבהם כנזכר בתיקונים ובזה לא יפלא בעיניך איך שער אחד לבדו הוא בכתר וכל המ״ט שערים הם בט׳ ספירות האחרות כי הנה זה השער כולל לכולם וגדול מכלם יחד, וגם עד״ז בענין זו ההוי״ה שבה מ״ב אתוון בכל פן ופן משניהם הכוללת י״ס כנזכר הנה החלק העליון שבה שהוא שער המ״ב הוא בכתר שבהם ושאר מ״א אותיות הם בט׳ ספירות האחרות. גם דע כי כמו שהכתר שהוא השער המ״ב כולל כל המ״ב שערים גם כל ספירה מן הט׳ ספירות אחרות כוללת כל המ״א

שערים אך אינה כוללת גם את שער המ״ב כי הוא כולל לכולם כנזכר. ונמצא כי כל ספירה וספירה מן הט׳ יש בה מ״א שערים והנה ט״פ מ״א הם שס״ט ועם הכולל הם ש״ע [מ״א קיד] ולהיות כי הכתר שהוא שער המ״ב כולל כולם א״כ גם יש בו ש״ע לבדו. ונמצא כי הכתר שבהם שהוא שער המ״ב שבפן הימיני כולל ש״ע רבוא עלמין וכל הט״ס שתחתיו בין כולם יש ש״ע רבוא אחרים אבל כל אחד ואחד מן הט׳ אין בה רק מ״א רבוא עלמין ועד״ז בפן השמאלי. והרי נתבאר מ״ש באדרת נשא כנז״ל דמההוא חוורא אתפשטו אנפוי לש״ע רבוא עלמין. וז״ס פסוק מפני שיבה תקום כי פני שיבה הם אנפין דעתיקא קדישא סבא דסבין א״א ור״ת מש״ת והם בגי׳ שני פעמים ש״ע ש״ע שבתרין אנפין דיליה כנזכר:

גם ז״ס פסוק והאדמה לא תשם כשא״א מאיר פניו למטה שהם סוד ש״ע ש״ע נהורין כמנין תש״ם גורם זווג לזו״ן ואז והאדמה לא תשם ותוציא צמחה לברכה. ואע״פ שבאדרא אינו מזכיר רק ש״ע רבוא עלמין הטעם הוא כי הנה משתי אנפין דאריך נמשכים הארותיהם באו״א ואמרו באדרא כי אבא טמיר וגניז גו אימא ולכן שתי הפנים נכללות באחד ואינם רק ש״ע א׳ בלבד. גם נחזור לבאר מש״ל כי באדרת נשא לא הוזכרו רק ש״ע רבוא בלבד ואמרנו כי הפן האחד כלולה בפן האחר ולכן אינם רק ש״ע אחד בלבד אבל עדיין קשה כי הרי בכל פן מהם יש שני פעמים ש״ע שהם ש״ע בכתר שבהם וש״ע בט״ס אחרות, והתירוץ הוא כי הש״ע העליון שבכתר שבהם נסתר ונעלם מאד ואמרנו כי הפן האחד כלולה בפן האחר ולכן אינה רק ש״ע אחד בלבד ואינו נזכר רק הש״ע השני שבט׳ ספירות התחתונות שבפן ההוא שהם ט׳ פעמים מ״א אותיות כנז״ל. והנה נתבאר איך החוורתי נמשכים באנפוי דעתיקא קדישא. גם דע כי גם מן המצח דיליה אתפשטו אנפוי כדמיון מ״ש באדרת האזינו ד׳ רצ״ב ע״ב בענין ז״א וז״ל ומההוא מוחא דאתקרי דעת אתפשט באנפוי ונהירו אנפוי ואסהיד באו״א. והענין הוא במה שנתבאר אצלינו בענין התלבשות ז״ת דעתיק יומין גו א״א כי היסוד דעתיק יומין גניז ואתלבש בדעת דא״א והדעת הוא בפנים והמצח חופה ומכסה עליו ונמצא כי מן הארת המצח דא״א שהוא סוד הדעת איתפשט באנפוי דיליה עצמו:

גם בזה יתבאר מ״ש באדרת נשא דף קל״ב ע״ב דדיקנא דכהנא רבא אתתקן בשמונה תקונין כו׳. והענין הוא כי הנה י״ג תקונין אינון בדיקנא דא״א והתקון השביעי שבהם הוא בחינת תרין תפוחין קדישין הנקרא אנפוי דעתיקא קדישא ובזה התקון אתפשטו תמניא חוורתי עלאי שהם הויו״ת דיודי״ן דע״ב שהוא בגי׳ חסד [מ״א קטו] ומאלו השמנה חוורתי נתפשטו שמנה תקוני דיקנא התחתונים המשלימים לחשבון י״ג תקוני דיקנא ולכן אלו השמנה תקונין תתאין כלם נקראים דיקנא דכהנא רבא שהם סוד החסד הנקרא כהן והוא סוד הנהו תמניא חורתי שנתפשטו מהם שמנה תקונין תתאין דדיקנא דעתיקא. והנה אלו השמנה חוורתי דאתפשטו באנפוי דא״א שהם שתי הויו״ת כל אחד מן מ״ב אותיות ונעשו ש״ע נהורין והנה משם מתפשטות עוד למטה עד הגרון דא״א עצמו ושם נעשה בחינת זווג של החיך עם הגרון כמבואר אצלינו בדרוש של השופר יע״ש היטב. והנה בגרון ההוא נמשכו שני פעמים מ״ב מ״ב אשר בתרין אנפין שהם בגי׳ פ״ד ומהם נעשו בחינת ד׳ אותיות אחה״ע שבגרון שהם בגי׳ פ״ד. [מ״א קטז] וכמו שבארנו לעיל כי מתרין אנפוי נמשך הארה אל או״א ולכן תרין אנפין אתחזרו לחד ואינו ניכר רק פן אחד שהוא ש״ע רבוא גם הוא ענין זה בגרון דיליה, כי הנה נודע כי שני הכתרים דאו״א הם מלבישים הגרון דא״א זה מצד זה וזה מצד זה ואז מן האחה״ע שבגרון דאריך נמשך הארה לאו״א באופן זה כי

אחה״ע הוא שני שמות שם ההוי״ה דמילוי ס״ג ושם אהי״ה פשוט ושניהם גי׳ פ״ד ומהם נמשכים אל או״א ההוי״ה באבא ואהי״ה באימא:

[כד] ועתה נבאר ק״ן רבוא נהורין דאנפוי דאימא כנז״ל בתחלת הדרוש כי בזווג או״א בהיותם למעלה במקומה אז יש גם לאימא ש״ע רבוא נהורין אבל בזווג התחתון שלהם שהוא בהיות האם רובצת על האפרוחים אז אין לאימא רק ק״ן רבוא כמו באנפוי דז״א וזה ביאורו. דע כי הארות גדולות נמשכות מן א״א אל או״א בבחינת הסתכלות של זה בזה ויש בחינות רבות בענין ההסתכלות הזה וזה פרטם שתי בחינות הראשונות הם אלו אחד הסתכלות או״א בא״א. הב׳ הסתכלותו דאריך באו״א וכל אחד משתי בחינות הנזכרות נחלקים לב׳ בחינות אחרות. והוא כי בחינה הראשונה יש הסתכלות או״א במצח הרצון דא״א ויש הסתכלות שלהם באנפין דא״א שהם למטה ממקום המצח ושתי בחינות אלו הם ג״כ בבחינה הב׳ והיא בהסתכלות א״א באו״א. וכל בחינה מאלו הארבעה בחינות נחלקות לב׳ בחינות אחרות והם או הסתכלות או״א בעין אחד שלהם בלבד בא״א או בתרין עייניו דילהון וזה הוא בהסתכלותם במצח דאריך. גם ב׳ בחינות אלו הם בהסתכלותם באנפין דא״א. ועד״ז הוא בבחינה השנית והוא בהסתכלות א״א באו״א והם או הסתכלותו במצח שלהם בעין אחד שלו או בהסתכלותו במצח שלהם בשתי עיניו שלו. גם שתי בחינות אלו בהסתכלותו באנפין שלהם דאו״א. והנה אם באתי לבאר השינויים האלו מה הם גורמים יאריך עלי הסיפור ההוא שלא במקומו ולכן די לנו לבאר מה שיש בין ב׳ הבחינות לבד כי הוא מוכרח לבארו לצורך הדרוש שאנו עסוקים בו וזה עניינם:

דע בדרך כללות כי כאשר או״א מסתכלים בא״א במצחא דיליה אז הם ממש כדמיון הא״א ויש לכל אחד מהם התפשטות ש״ע רבוא נהורין דאנפין דילהון כמו שיש אל א״א ואז הם מזדווגים בזווגא שלים והוא שהם שוים בקומתם למעלה במקומם אפין באפין. אבל כשהם מסתכלים למטה באנפין דא״א ואינם יכולים להסתכל במצח הרצון שבו אז אבא לחודיה יש לו ש״ע רבוא באנפוי ואימא אין לה רק ק״ן רבוא בלחודוי כמו שיש באנפוי דז״א כנז״ל ואז אינם שוים בקומתם אבל האם רובצת למטה על האפרוחים [כה] ובעת הזיווג ארכין אבא רישיא לתתא לגבה ואזדווג בה זווגא דלא שלים אבל עכ״ז הם פב״פ. [כו] והנה טעם למה אימא אין לה רק ק״ן רבוא בלבד ואבא יש לו כל הש״ע וזה הוא בהסתכלם בפנים דא״א משא״כ בהסתכלם במצח הטעם הוא כי הנה נת״ל שהיסוד דעתיק יומין גניז ואתלבש בדעת דא״א הנתון תוך המצח שלו וכל הזיווג הוא בבחינת היסוד ולכן כשמסתכלים במצח דאריך נמשך להם הארה מן היסוד העליון דעתיק יומין וגורם להם התעוררות זווג שלים כנזכר:

ועוד יובן זה במש״ל כי הארת הדעת שבמצחא אנהיר באנפין דא״א לש״ע רבוא נהורין ואח״כ מן אנפוי אתפשטו עוד לתתא בגרון שלו שתי ההויו״ת של מ״ב מ״ב הכוללים ש״ע נהורין כנז״ל ומהם נעשו ד׳ אותיות אחה״ע בגרון שהם ב״פ מ״ב בגי׳ פ״ד והם סוד ההוי״ה דס״ג ואהי״ה פשוט הניתנים לאו״א אשר שני הכתרים שלהם מלבישים הגרון דא״א ומשם נמשך ג״כ בחינת הזווג אל או״א כנודע כי אותיות אחה״ע בגרון הם מעוררים הזווג העליון של החיך והגרון אשר בגו פומא דא״א כנודע ולכן משם ג״כ נמשך התעוררות אל זווג או״א והבן כל זה היטב. ועדיין צריכין אנו לבאר איך או״א שוים עתה בענין הש״ע נהורין והנה דע כי אבא יש לו י״ס וכן אימא, והנה נתבאר לעיל כי אבא טמיר וגניז יתיר ונמצא כי אעפ״י שאו״א הם עתה

שוים בקומתם עכ״ז הכתר דאימא נכלל בכתר דאבא לסיבה הנזכרת ונודע כי הכתר הוא שער המ״ב ונמצא כי יש לאבא מ״ג שערים ויש לאימא מ״א שערים בלבד והם בחינת שתי הויות של מ״ב מ״ב אותיות הכוללים שמנה חוורתי שמהם ש״ע רבוא נהורין ואבא לקח הוי״ה א׳ הימנית ועוד לקח שער המ״ב מן ההוי״ה שמאלית ונשארו לאימא ט״ס לבד וכל אחת כלולה מן מ״א שערים והרי הם ש״ע רבוא נהורין דאתפשטו באימא מן הש״ע נהירין דבפן השמאלי דא״א. ונמצא כי בהיות שאו״א שוים בקומתן עכ״ז אין לאימא רק ט״ס תחתונות לבד כי הכתר שלה נכלל בכתר דאבא כנזכר. וז״ס גם צפור מצאה בית והנה אבא יש לו מ״ג שערים מן הש״ע נהורין עילאין שהם בגי׳ צפ״ר כמו שנתבאר בענין כי יקרא קן צפור אבל אימא אין לה רק א״ם בלבד שהם סוד ט״ס כנזכר׃ ובזה תבין טעם נכון למה בינה נקראת א״ם בכל המקומות והוא לסיבה זו. עוד יש טעם אחר למה אבא לוקח אותו השער המיותר על אימא והוא במה שנתבאר אצלינו בביאור הקדמת אדרת האזינו כי תרין תקוני דיקנא דא״א שהם השמיני והי״ג הנקראים תרין מזלות משום דנוזלים ונחתין בשקולא חדא עד טבורא דיליה. ונודע כי אבא נמשך ממזל העליון השמיני ואימא ממזל תחתון הי״ג. והנה מקום צמיחת שרשי שערות המזל העליון הוא גבוה מעט למעלה ממקום צמיחת שרשי שערות המזל התחתון ובחינת אותו הגובה המועט שלוקח אבא מן אימא לכן הוא לוקח ג״ם שערים והיא א״ם לבד כנזכר, ואותו הגובה הוא עצמו בחינת השער הג״ם שלקח עודף על אימא. ואמנם בבחינה הב׳ שהוא כשמסתכלים או״א באנפוי דא״א ולא במצח אמת הוא שגם אז גורם להם זווג אלא שאינו שלים כמו שנתבאר וענין התעוררות הזווג הזה הוא כמש״ל כי היסוד דעתיק גניז גו דעת שבמצחא דא״א ומן הדעת הזה אתפשטו אנפוי דאריך לש״ע רבוא כנזכר:

ונמצא כי גם הארת היסוד דעתיק נמשכת שם באנפוי ולכן כשמסתכלים באנפוי מתעורר הזווג שלהם מן הארת היסוד דעתיק הנמשך שם אלא שבהסתכלם במקומו ממש שהוא במצח אז היה זווג שלים בהיותם שוים בקומתם אפין באפין למעלה במקומם אבל עתה שמסתכלים למטה באנפוי ואין שם רק הארה בלבד דיסוד דעתיק לכן יש להם זווג אלא שאינו שלים כמו הראשון. ולכן אימא עתה נחתת ורביעת על האפרוחים ושיעור קומתה הוא מן החזה דת״ת דאבא ולמטה עד סיום נה״י שלו בלבד נמצא שהיא יושבת כשיעור קומת ג׳ ספירות ושני שלישים בלבד. וכבר נתבאר כי כל ספירה מן הט׳ תחתונות היא סוד מ״א בלבד והנה ג׳ ספירות נה״י הם ג׳ פעמים מ״א שהם בגי׳ קכ״ג ושני שלישי מ״א שבת״ת הם כ״ז הרי הכל בגי׳ ק״ן. והרי נתבאר כי בהיות האם רובצת על האפרוחים אין לה התפשטות רק ק״ן רבוא בלבד משא״כ באבא:

[כז] ונבאר ענין ק״ן רבוא נהורין דאנפוי דז״א כנז״ל בשם אדרת נשא דף קל״ה ע״א ובזה יתבאר ג״כ למה בא״א אמר דמההיא חוורא דגולגלתא אתפשטו אנפוי לש״ע רבוא כנז״ל בדף קכ״ח ע״ב והכא גבי ז״א אמר דמההיא אוירא דכיא אתפשטו אנפוי לק״ן רבוא כו׳ [כח] והם שתי שאלות אחת שנוי חשבון בין ש״ע לק״ן והשנית למה בא״א נמשכו מן החוורא ובז״א מן אוירא דכיא. [כט] והנה ענין א״א כבר נתבאר היטב לעיל. ונבאר עתה ענין ז״א דע כי כמו שאמרנו למעלה שיש כמה בחינות של הסתכלות דאו״א באו״א או הוא בהם. הנה כל אותם הבחינות הם כן ממש בז״א עם א״א. וכמו שלמעלה לא ביארנו רק שתי הבחינות בלבד כן הם ממש בז״א כי הנה כשמסתכל ז״א באו״א לפעמים יכול להסתכל במצח דיליה ואז ז״א ונוקביה ממש מזדווגים זווג שלים והם שוים בקומתם אפין באפין. וכאשר אינו

מסתכל אלא באנפין דא״א ואז זווג דזו״ן אינו שלם לפי שעם היות שמזדווגים אפין באפין עכ״ז שיעור קומתה הוא מן החזה דז״א ולמטה ע״ד הנז״ל באימא ואז איהו ארכין רישיה לגבה כנזכר בזוהר ואזדווג בהדה. ונבאר ענין היות ק״ן רבוא בלבד בז״א והוא ע״ד הנז״ל באימא כשאין שיעור קומתה רק מן החזה דאבא ולתתא [ל] [מ״א קיז] והנה ז״א גם הוא מלביש את א״א מחצי הת״ת שלו ולמטה כנודע ולכן אין לו רק ק״ן רבוא בלבד ע״ד הנז״ל גבי אימא והרי נתבאר טעם החשבון הזה של ק״ן. אבל ענין השאלה השנית למה אמר דמן אוירא דכיא אתפשטו אנפוי לק״ן רבוא הטעם הוא כי הנה אימא עילאה נמשכו לה אלו הק״ן רבוא [לא] מן א״א עצמו המתלבש בתוך או״א זה מצד זה וזה מצד זה כנודע אבל ז״א הוא רחוק מבחינת אנפין דא״א כנזכר כי מתחיל קומתו מחצי הת״ת דאריך ולמטה ועוד כי אינו מקבל הארת הפנים ההם רק באמצעות אימא עילאה והיא ממשיכם אליו [לב] והנה נתבאר אצלינו כי אוירא דכיא היא הבינה ולזה אמר ומהאי אוירא דכיא אתפשטו אנפין וכו׳ [לג] וז״ס מ״ש במשנה בפרקי אבות אל תסתכל בקנקן אלא במה שיש בו כי ב״פ ק״ן אחד באימא ואחד בז״א וחיבור שניהם נקראים קנקן:

[לד] ונחזור לבאר מה שיעדנו לעיל ענין הזווג השלים שהוא לברר נשמות חדשות והזווג שאינו שלים הוא לצורך נשמות שנכללו באדה״ר. דע כי האמת הוא שכל הנשמות נכללו באדה״ר כשנבראו בע״ש אבל להיות שאדם וחוה לא נברא אז אלא מבחינת זווג אחור באחור דזו״ן לפי [לה] שאדם אין לעבוד את האדמה ולהעלות מ״ן לגבי מ״ד ולכן עדיין הבריאה ההיא היתה חסירה [לו] והיה צריך בהכרח להחזיר ולהביא את אדה״ר מבחינת זווג פנים בפנים דזו״ן ולכן אותם הנשמות שבאו כלולות אז באדה״ר הרי הם כאלו הם לא נבראו כלל וכאשר יחזרו לבא אח״כ מזווג זו״ן פב״פ אז יקראו נשמות חדשות ואז היא ביאתם ראשונה בעולם וכאלו לא באו כלל קודם לכן. אבל ענין ביאתם לעולם בבחינת פב״פ שיקראו נשמות חדשות צריכות שני תנאים האחד הוא שיחזרו לבא בעולם מבחינת זווג זו״ן בליל שבת אחר חצות לילה שאז הם פב״פ אמיתיים [לז] והשני הוא כי אחר שבאו כלולות באדה״ר וחטא בעץ הדעת כנודע לא יבואו אותם הנשמות כלל בעולם אח״כ אפילו בבחינת זווג של אחור באחור אלא אחר שנפרדו מן אדה״ר יחזרו לבא בעולם ע״י זווג פב״פ דזו״ן אחר חצות דליל שבת בלתי הפסק בנתים בביאה אחרת של אחור באחור והנה אז וודאי כי בחזרתם לבא פב״פ דליל שבת אחר חצות יקראו אז נשמות חדשות וכאלו לא באו כלל לעולם דמיין. [לח] אבל אם אחר שבאו כלולות באדה״ר באו פעם אחרת לעולם בזווג דאחור באחור כגון בלילי ימי החול וחטאו בגלגול ההוא הנה כאשר יחזרו לבא בבחינת פב״פ בלילי שבת אחר חצות כבר אינם בכלל נשמות חדשות כלל אלא נקראים נשמות ישנות מגולגלות וע״כ כל הנשמות הבאות לעולם אחר חרבן הבית כנזכר בפרשת פקודי אעפ״י שיבואו בבחינת זווג פב״פ דזו״ן בליל שבת אחר חצות נקראים נשמות ישנות מגולגלות. וטעם הדבר הוא כי הלואי יספיק להם ביאה זו דבחינת פב״פ לתקן מה שחטאו בתחלה וא״כ ביאה זו דבחינת פב״פ אינה נחשבת אלא כאלו באו מבחינת אחור באחור:

עוד יש בחינה אחרת ממוצעת והיא בחינת הנשמות שהיו כלולות באדה״ר ולא נפרדו ממנו כמו האחרות כנז״ל אמנם הורישם ונתנם לשני בניו קין והבל [מ] ונודע כי בכל אחד מהם כלולים כמה רבבות של נשמות והנה אלו נולדו בע״ש מבחינת זווג אחור באחור ג״כ [מא] וחטאו אח״כ כנודע בענין קין והבל והנה כשיבואו בעולם להתקן אעפ״י שיבואו מזווג פב״פ של ליל שבת אחר חצות גם הם אינם נקראים נשמות חדשות אלא מגולגלות שכבר נעתקו מן גוף אדה״ר לגופי קין והבל, אבל בערך שאר

הנשמות שנפרדו מאדה״ר לגמרי כשחטא כנודע ונפלו בקליפות כי אלו הם נשמות ישנות לגמרי, הנה נשמות קין והבל בחזרתם לבא פב״פ כנזכר יקראו נשמות חדשות בערכם אבל כפי האמת גם הם נקראים ישנות. [מב] ובש״ח שער הגלגולים הארכתי בדרוש זה איזה הם נקראים נשמות חדשות ואיזה נקראים נשמות מגולגלים וע״ש. [מג] ונבאר עתה פסוק כי יקרא קן צפור לפניך הנה נתבאר לעיל כי עיקר זווג או״א הוא בהיותם שוים בקומתם במקומם למעלה ואז יש ש״ע נהורין באו״א. אבל הזווג התחתון שלהם שהוא כשהאם רובצת על האפרוחים ואז אימא שיעור קומתה מן החזה דאבא ולמטה ואין לה רק ק״ן רבוא נהורין [מד] וזווג זה הוא לפרקים במקרה בעון התחתונים וצריכה היא לרדת לרבוץ על האפרוחים לשמרה. וזש״ה כי יקרא דרך מקרה פרט למזומן כמ״ש ז״ל לפי שזווג הזה הוא דרך מקרה כנזכר גם אז נקראת אמא קן צפור לפי שאין לה רק ק״ן נהורין מכל הש״ע נהורין שהם בגי׳ צפ״ר ואות ו׳ יתירה של צפור רמז אל הפנים עצמם דא״א אשר הם תיקון השביעי שבי״ג תיקוני דיקנא כנז״ל ובו כלולים ששה תיקונין עליונים שעליו ולכן נקראת ו׳, וצפ״ר הם הש״ע נהורין שבפנים ההם הנקרא ו׳ גם נקרא זווג זה בשם ק״ן צפור ע״ד מ״ש בספר התיקונין דאימא מקננא על בנין ולא אמר יתבא רק מקננא להורות כי היא מזדווגת זווג זה השני עם בעלה ונקרא זווג הזה לשון קינין בהיותה רובצת על הצפור שהוא ז״א ברא דילהון. ואומרו הכתוב לפניך יתבאר במ״ש בזוהר [מה] כי יש חלוק בין אומרו לפני או מלפני כי כשאומר מלפני היא בחינת יותר עליונה שהיא אימא שהיא מלפני ה׳ שהוא ז״א וכשאומר לפני ה׳ הוא להפך שהוא במלכות העומדת לפני ה׳ שהוא ז״א ולכן אמר הכתוב פה לפניך ר״ל כי הבינה הנקרא קן צפור יורדת ומקננת בז״א שהוא לפניה למטה ממנה. ואומרו הכתוב בדרך לרמוז כי תכלית זווג הנזכר בלשון קן צפור לתת מוחין לבניהם שהם זו״ן כי כל זווג או״א לעולם אינו אלא לתת להם מוחין ואז בזמן קבלתם המוחין נקרא שניהם יהו״ה אלהי״ם:

והנה בתחלה עומדים אחור באחור ומזדווגים יחד ואז ז״א לבדו נקרא יהו״ה אלהי״ם לפי שהוא מקבל שלו ושלה ואח״כ נותן לה חלקה, אבל כשהם פב״פ אז המוחין נכנסים ונמשכים יחד וזהו ענין סוד יחוד שני שמות יהו״ה אלהי״ם בכל מקום. והנה נתבאר לעיל כי שתי בחינות יש בזה הזווג השני הנקרא קן צפור דרך רביצה והוא או בהתפשטה בז״א או בנוק׳. והנה כשיורדת ורובצת על ז״א אז הוא לבדו נקרא יהו״ה אלהי״ם כי מקבל הכל ואח״כ נותן לה חלקה על ידו. וכשיורדת בנוק׳ אז הוא נקרא יהו״ה והיא נקראת אלהי״ם ונמצא כי בזה יש שתי בחינות של היחוד הוי״ה אלהי״ם והנה ב״פ הוי״ה אלהי״ם בגי׳ דר״ך וז״ש בדרך. והרי דרך כלל נרמזו ב׳ הבחינות במלת בדרך ואח״כ הזכירם דרך פרט ואמר בכל עץ ר״ל כי לפעמים יורדת על העץ שהוא ז״א או יורדת על הארץ שהיא נוק׳. וטעם אומרו מלת בכל עץ ולא בעץ לרמוז כי בהיותה יורדת בנוק׳ אז היא מעלה מ״ן מיסוד שבה לגבי אימא, אבל כשיורדת בז״א שהוא דוכרא צריך שהיסוד שבז״א הנקרא כ״ל שהוא יעלה מ״ן לגבי אימא כדי שתזדווג באבא כנזכר ומה שהיה נקרא כל נקרא עתה בכל שהוא בגי׳ הוי״ה דב״ן דההי״ן העולה בגי׳ בכ״ל והוא בחינת המ״ן כנודע:

גם טעם אומרו **על הארץ** ולא בארץ כמ״ש **בכל עץ** ולא על כל העץ הוא לפי כי ברדתה בז״א נכנסת ממש בתוכו כנודע כי הנה״י שלה מתלבשים עם המוחין תוך פנימיות דז״א ולזה אמר בכל עץ ולא על כל העץ אבל ברדתה בנוק׳ אינה נכנסת בתוכה [מו] כנודע אצלינו בדרוש תפלה של יד כי אז אימא יורדת בנוק׳ דז״א ונשארת למעלה ממנה בבחינת אור מקיף אליה והנה״י דז״א הם הנכנסים תוך

פנימיות ולזה אמר על הארץ ולא בארץ. ואומרו אפרוחים או בצים יובן במש״ל כי כשיורדת על ז״א לבדו שהוא אומר בכל עץ אז ז״א יש לו בחינת ו״ק עם גדפין כענין האפרוחים ואין חסר ממנו אלא המוחין. וכשיורדת על נוק׳ שהוא אומרו או על הארץ אז הוא בבחינת בצים שהוא בחינת ו״ק בלי גדפין ונמצא כי בשתי בחינות אלו אין בהם רק ו״ק אלא [מז] שיש שנוי ביניהם בהיותם בגדפין או בלא גדפין. ואומרו לא תקח האם על הבנים ר״ל כי הנה זווג זה נעשה למטה בסוד רביצת האם על האפרוחים הוא גרוע מאד כי אינינו רק בזמן עונות תחתונים דרך מקרה כנז״ל ולכן ראוי לך שלא תקח האם על הבנים ר״ל לא תקחם באופן שתשאר האם רובצת על הבנים לפי שהוא זווג גרוע כנזכר, אבל שלח תשלח את האם למעלה במקומה להזדווג עם אבא למעלה בזווג העיקרי שלהם ואת הבנים שהם זו״ן תקח לך למטה במקומם ולא יהיו צריכים אל אימם שתרבוץ עליהם. וסיבת עשייתך זה הוא למען ייטב לך [מח] והוא במה שנתבאר אצלינו בברכת אבות דשחרית דחול במלת גומל חסדים טובים כי בחינת המוחין נקרא טוב והכונה לומר כי כשתשלח את האם תגרום לעשות זווג או״א למעלה במקומה [מט] והתועלת הנמשך ממנו הוא כי ימשכו מוחין גמורים הנקרא טוב לז״א כי מזווג הנקרא קן צפור לא נמשכו לו רק בחינת יניקה שהם ו״ק כנזכר וזהו בבחינת התועלת הנמשך לזו״ן דאצילות. וכנגד התועלת הנמשך מזווג הזה אל אבא שבעולם הבריאה אשר לעולם אין בו רק ו״ק כנז״ל והם נקראים ששת ימים עליונים התועלת עתה הוא לו כי אותם ששת ימים עליונים שלו יתארכו וינקו יניקה גדולה ושפע גדול וז״ש והארכת ימים:

[נ] אמר חיים הכותב צ״ע כי בתחלת הדרוש הזה ביארנו כי מן זה הזווג העליון נמשך לאבא דבריאה אפילו בחינת מוחין [נא] ואפשר לומר כי לא יספיק להיותם למעלה במקומו הנקרא זווג עליון אבל גם צריך שיהיה בבחינת זווג שלים הנז״ל שהוא להשפיע נשמות ולא לתת חיות בלבד אל העולמות, ונמצא כי בהיות זווג שלים דנשמות וגם יהיה למעלה במקומו אז ימשכו מוחין לאבא דבריאה [נב] ובהיות זווג הזה העליון למעלה במקומם אבל הוא תת חיות בלבד אל העולמות א׳ הוא בחינת ששת ימים ארוכים כנזכר. ובהיות זווג תחתון למטה בקן ציפור אז הוא בחינת ששת ימים קצרים כנלע״ד.

(ח) **כִּי תִבְנֶה בַּיִת חָדָשׁ וְעָשִׂיתָ מַעֲקֶה לְגַגֶּךָ וְלֹא תָשִׂים דָּמִים בְּבֵיתֶךָ כִּי יִפֹּל הַנֹּפֵל מִמֶּנּוּ**

רבנו בחיי

ועל דרך הקבלה ועשית מעקה לגגך, אחר שהזכיר בשילוח הקן הבינה שהיא האם לשבעה בנים שגידלה, הוצרך להזכיר במצוה זו היראה והחכמה הדבקים עמה כדי להשלים כל העשר, כי המעקה הוא דבר הסובב והמקיף והוא מקור עליון, קדוש הוא בחכמה ובתבונה ובדעת, והגג הפרוש על הבית הוא החכמה, ולכך צריך הגג מעקה כדי שלא יפריד ויקצץ, כי ראשית חכמה יראת ה׳, וזהו עשר ולא תשע, שאם לא כן ישים דמים בבית ה׳ וישם אשם בנפשו להסתכן בעצמו, ובוודאי יפול ממעלתו ויכשל בהשגתו, זהו כי יפול הנופל ממנו ולא אמר פן יפול, כי בודאי יפול משם כיון שאין מעקה. או יאמר כי יפול הנופל ממנו, כי יפול כמו הנופל ממנו, וירמוז לאלישע

בן אבויה אחר שנפל וקיצץ בנטיעות, ואף על פי שהוא לא נפל ממנו מאותו מקום ממש שהיה קיצוצו למטה, מכל מקום הכל נקרא קיצוץ בין למטה בין למעלה:

שפתי כהן

כי תבנה בית חדש וגו׳. סמך לשילוח הקן בנין בית חדש, לומר שלא ידאג לומר שבאכזריות עשה שהחריב בית אותו צפור אחר שטרח וקבץ ובנה, אמר לו הקב״ה אתה הרסת ביתה של צפור אתה תבנה בית חדש, לפי שחידשת וגרמת הרחמים לעולם שנתחדש ברחמים שנבנה ביום ולא בלילה שנאמר (תהלים פ״ט, ג׳) אמרתי עולם חסד יבנה, שנאמר (שמות כ׳, י״א) כי ששת ימים עשה ה׳, אתה תבנה בית חדש, ופעמים יקננו סמוך לתקרה ואולי כשיבוא ליקח יפול ויאמר הלואי לא נתן לי בית, לזה אמר ועשית מעקה מיד כשהוא חדש קודם שיקננו, ועל זה אמרה המשנה (ברכות ל״ג ע״ב) האומר על קן צפור יגיעו רחמיך וגו׳ משתקין אותו, לפי שרחמיו יתברך מגיעים לכל העולמות, ואין הכוונה לעורר רחמים על הצפור אלא על ישראל לזה משתקין אותו:

עוד אמר **כי תבנה בית חדש** של עולם הבא שבזה העולם אין בו בנין של קיימא, ולא יהיה לו למי שבנאו כי מעשיו מכלין אותו ויניחנו לאחרים וכמה פעמים בונה ואינו דר בו, לזה אמר ביעקב (בראשית ל״ג, י״ז) ויבן לו בית לו לעצמו ואין לאחר עמו, רמז על הבית האמיתי של עולם הבא, ואמר ולא תשים דמים, אינו כבנין של זה העולם שצריך פיזור דמים הרבה כמו שאמרו ז״ל (סוטה י״א.) ערי מסכנות שהן ממסכנות את בעליהן, אבל כאן בית של עולם הבא אין צריך דמים, ואמר ועשית מעקה שיעשה לו חיזוקים שלא יפול שלא יתהה על המצוות שעשה, שאם תהה הימים הראשונים יפלו או יעשה כנפל שלא בא לעולם, יפול הנפל כתיב, ואמר לגגך לפי שעיקר הבית הוא הגג, גגך באי״ת ב״ש בגימטריא תל שהוא הקבר, והוא בית נפש, נפש בגימטריא תל שהוא הקבר, והמעקה הוא שלא יצטרך לקברים הרבה, כמו שאמר איוב (איוב י״ז, א׳) קברים לי, אלא לגגך לבד, מעקה הוא נוטריקון מתקיים על קידוש השם, שלא יעלה בדעתו שאבדו ימיו כי ה׳ עשהו בריה חדשה:

כי יפול הנופל ממנו. ממנו היה שהוא גרם לעצמו על ידי חטאו, ומה שאמרו ז״ל (שבת ל״ב.) ראוי היה ליפול משמת ימי בראשית, פירושו הוא שכפי חטאו ששת ימי בראשית הסכימו כולם למות מיתה זו, כמו שאמרו (ברכות ל״א ע״ב) היושב בתענית בשבת קורעין לו גזר דינו של שבעים שנה, הבן פירוש שבעים שנה שהן שבעה עליונות והם נקראין ששת ימי בראשית. והרב רבינו בחיי ז״ל כתב ענין המדרש הזה שאמר ראוי היה ליפול, כי כל הנבראים כולם נבראו בחפצם וברצונם והקב״ה הודיעם בראשית הבריאה כל ענייניהם כולם וכל המקרים העתידים לבוא עליהן, וכן הודיעם ימי חייהם ומיתתם היאך תהיה, וכן ענין מזונותיו אם בריוח ואם בצער, אם על ידי עצמן אם משל אחרים, וכן דרשו ז״ל (ראש השנה י״א.) כל מעשה בראשית לדעתם נבראו שנאמר (בראשית ב׳, א׳) וכל צבאם, והכל רצו וקיבלו, ועל זה אמרו ראוי היה ליפול משמת ימי בראשית. ואף על פי כן יש לעשות ריחוק ההיזק ולא יקרב עצמו להיזק, כי אולי יתארכו ימיו ובאריכות הימים ירבו הזכויות, ואפילו שימות באותה מיתה שנגזרה עליו עם כל זה אינו דומה מי שזכויותיו מרובים למי שזכויותיו מועטים:

חתם סופר

כי תבנה בית חדש ועשית מעקה לגגך ולא תשים דמים בביתך כי יפול הנופל ממנו, לא אאריך ועכ״פ ילי״ד דהל״ל בהיפוך לא תשים דמים אלא תעשה מעקה, ועוד מ״ט לא הזהיר בבתים ישנים ולמה כי יבנה בית חדש דוקא, וי״ל דאמרי׳ סוף מס׳ חולין מדכתיב בשלוח הקן והארכת ימים ראוי שהעולה בסולם ליטול גוזלות לא יפול דא״כ היכן אריכות ימיו ע״ש ומדאחז״ל אם מצוה קלה נאמר והארכת ימים ק״ו למצות חמורות, וכיון שצדיקי ישראל כל מעשיהם אפי׳ דברי חול וטיול ושחוק הכל מיוחד לשם שמים ויש בו אריכות ימים ק״ו משלוח הקן א״כ אינו ראוי שיפול ואין צריך מעקה ועשיית מעקה הוה כחסרון אמונה כמ״ש רמב״ן פ׳ בחוקותי [כ״ו י״א] לענין רופא ואקרא ורפוא ירפא ע״ש, אך לאו כל אדם זוכה להיות כל מעשיו בכל רגע לש״ש ואולי יעלה אדם על הגג ולא יהי׳ עלייתו בכוונה לעבודת ה׳ וראוי ליפול וזה צריך מעקה וא״כ אין עשיית המעקה חסרון אמונה - ואומר אני בודאי כל הבתים שמצאו ישראל בכבישתם א״י הי׳ להם מעקה כי גם האמוריי׳ עשו מעקה מפני יראתם לנפשם ולעצמם, אך אחר שכ׳ פ׳ שלוח הקן וסיים בה והארכת ימים תחשוב בנפשך אם תבנה אתה בית חדש לא תעשה לך מעקה כי עשיית המעקה יהי׳ כאלו אתה שם דמים בביתך להסיר בטחונך מה׳ ולהניחך תחת מקרי הזמנים, על כן אמר לא כן הוא אלא כי תבנה אתה בית חדש תעשה מעקה, ולא תחוש שתשים בזה דמים בביתך כמסיר בטחונו מה׳ לא אלא שצריך לחוש שמא יפול הנופל ממנו פי׳ הנופל מי שאינו צדיק כל כך נקרא נופל כמו [איוב י״ב ג׳] לא נופל אנכי מכם. [פק״ח]

כי תבנה בית חדש, לא תזרע כרמך, פירש״י קיימת מצות שלוח הקן תזכה לבית ולכרם ולטלית נאה ע״ש, ונ״ל לסמוך אח״כ כי יקח איש אשה שאח״כ יזכה לאשה, והיינו כדרך חז״ל יבנה בית ויטע כרם ואח״כ יקח אשה וק׳ על סדר הרמב״ם [הל׳ דעות פ״ה] כרם בית ואשה, ומ״ש על רמב״ם דס״ל קנין כרם קודם לבית ולעיל מיירי בחילול כרם בשנה הרביעית שהוא אחר בנין בית אבל קנין הכרם הי׳ קודם, ובפ׳ זו מוכח דליתי׳ ודברי רמב״ם צ״ע מכאן. [תקצ״ג]

הרקאנטי

וטעם **ועשית מעקה לגגך**. ידוע לפי פשוטו שלא נגרום מיתת האדם ונרמז עוד כי הבונה בית יי׳ יתעלה יעשה מעקה לגגו בייחוד השם הגדול עם שכינת עוזו ולא ישים דמים בבית השם כדרך הנופלים לקצץ בנטיעות. וידעת מה שאמרו רבותינו ז״ל ראוי היה זה לפול ששת ימי בראשית וצריך להתבונן במאמרם איך זה היה ראוי מאחר שעדין לא נברא כל שכן שלא חטא וכשתבין מה שכתבתי לך בפרשת בראשית תנוח דעתך.

ליקוטים מתורת האר׳י הקדוש

כתב הרב בספר הליקוטים - פרשת תצא - פרק כא -uעתה נבאר מציאות המעקה מה עניינו : ידוע, כי ד׳ עולמות, הם ד׳ שמות : ע״ב ס״ג מ״ה ב״ן. והם חכמה בינה ת״ת ומלכות, המכוונים לד׳ עולמות (אבי״ע). וכל שם מאלו הד׳ שמות, יש לו עשר אותיות, חוץ מן האחרון שבהם. והנה, כמו שא״פ (שאור פנימי) של ג׳ עולמות בי״ע,

נמשך מן האצילות, וג׳ שמות ס״ג מ״ה ב״ן, כולם כלולים כשם ע״ב שבאצילות, ג״כ זה הלבוש שירד מן הבינה להלביש ג׳ עולמות, הם ס״ג מ״ה ב״ן, וכולם כלולים בלבוש האצילות שם ע״ב. והנה אלו הלבושים של בי״ע, ס״ג מ״ה ב״ן, קודם שירדו למטה, העלם למעלה בסוד מעקה דאצילות, בהיותם כל ג׳ שמות ס״ג מ״ה ב״ן, העולים ר״י״ו, מנין מעק״ה, כולם כלולים בשם ע״ב, מלוי דיודי״ן. ובהיותם כל אלו השמות, אין גובהם כי אם עשרה טפחים, בהיותם כלולים בשם ע״ב, שיש בו עשר אותיות. כי יותר גדולים עשר טפחים באצילות, יותר מל׳ טפחים דבי״ע. ובעבור המעקה הזה עשרה טפחים נגד שם ע״ב דאצילות, שהם י״ס דאימא, וזהו **ועשית מעקה לגגך**, כי ע״י ס״ג מ״ה ב״ן, שהם בגימטריא מעק״ה, תעשה לצורך גג״ך, שהוא שם הוי״ה שבאצילות שם ע״ב, שמלוי שלו עשר אותיות, וזהו המעקה שהוא עשרה טפחים:

ואמנם כבר ידעת, איך אלו הג׳ שמות עולים ר״י״ו, כי כל א׳ עולה ע״ב. כי ס״ג בעשר אותיות עולה ע״ג, ומ״ה עם כ״ו ע״א, וב״ן בריבוע כזה, י׳ י״ה י״ו יהו״ה, עולה ע״ב, ושלשתם עולים ר״י״ו מנין מעק״ה. ונמצא, כי מאלו השמות שלשתם, נעשה מעקה לאצילות. וביאור היות אלו ג׳ שמות כל א׳ ע״ב, מבואר בענין רפ״ח ניצוצין שנפלו, וחזרו לעלות בסוד מעקה. זהו מה ששמעתי:

אמנם מה שכתוב הוא, שאין המעקה נעשה מג׳ מוחין, כ״א משם האחרון לבד, כיצד, כשיורד האור של הלבוש העליון להלביש העולמות, מה שיורד למטה מן האצילות, הוא ס״ג מ״ה ב״ן. ואמנם כשחוזרים אלו הג׳ שמות לעלות, אינם עולים כולם באצילות, כי גם הבריאה צריך שתשאר מלובשת, ונשאר שם ס״ג להלביש הבריאה, וכשחוזרים לעלות, עולה שם מ״ה עד שם ס״ג ממש, כי כל אחד גובהו עשרה טפחים. נשאר שם ב״ן, והוא מה שעולה בראש הבריאה, ונעשה מעקה לאצילות, ולכן גוף מעקה עשרה טפחים, נגד שם ב״ן:

וכוונת זה המעקה. כי כמו שסוד האצילות עובר דרך גג הבריאה, ושם נסתם כל ציור האצילות, ולכן נקראת הבריאה חותם האצילות. ג״כ מדופני וצדדי הבריאה, צריכים רוחניות מאור העליון של אצילות, ולכן אותו אור עליון, עובר דרך אותו מסך של המעקה, ויורד למטה עד צדדי הבריאה, וכבר יש לבריאה מחיצות שנעשו משם ס״ג בירידה, ומשם מ״ה בחזרה, ועובר האור דרך מחיצות האלו, ומחיה אותן:

באופן, כי אעפ״י שהאור שעובר מדופני האצילות, הוא יותר גדול מן העובר מן קרקעי האצילות אל הבריאה, עכ״ז שם אין רק אלא מסך א׳, וכאן הם ג׳ מחיצות, הא׳ מחיצות האצילות, וב׳ מחיצת הבריאה, וע״י נתמעטה האור, וזהו חיות הבריאה, ועתה אין אור האצילות נופל, רק עוברת הארת אורו דרך מסך ומעקה ההוא. וזהוא סוד המעקה, דדי לן קיר של קנים. והטעם שאנו צריכין שיעבור האור דרך המסך, ואם יעבור דרך אותו המסך הקל אין חשש נפילה, ואף בעולם היצירה יש מעקה, ע״ד שפי׳ בבריאה, כי מן הבריאה יורד אור עד העשיה, ואז עולה ונכפל, ונעשה מעקה בדופני הבריאה, כמו שיש הפרש בין אצילות לבריאה, כן יש בין בריאה ליצירה, ואם יפול האור מבריאה ליצירה, נק׳ נפילה.

ואמנם המעקה הזה, הם ר״י״ו באופן אחר. כי ביצירה הוא שם הוי״ה, א״ל יהו״ה. ג״כ זה האור היורד מן היצירה ולמטה, הוא א״ל הוי״ה. ואם תמלא א״ל, אל״ף

למ״ד, עם הוי״ה ואותיות הכולל, הוא ריי״ו. וזה הריי״ו עולה לגג היצירה, ויעשה מעקה:

ואמנם מעקה העשיה הוא, כי גם בעשיה, האור שלה היה מתפשט מאד, בסוד הרקיע שהיה מתפשט והולך עד בלי די, ואז חזר לעלות, ונעשה מעקה בגג העשיה. וטעם זה המעקה, כדי שלא יתפשט אור זה אל החיצונים, ולכן חזר ונכפל, ונעשה זה המעקה של עשיה, משם ב״ן שהוא בעשיה, בסוד ע״ב קד״ם, שהוא אחוריים דעשיה, בגי׳ ריי״ו, מנין מעקה. ואי״ת, למה מעקה הבריאה והעשיה משם הוי״ה, ויצירה משם א״ל:

דע, כי תמיד אנו מכנים שם הוי״ה ביצירה, שהוא סוד ז״א. ונקרא הוי״ה, כי בריאה ועשיה הם בינה ומלכות, אהי״ה אדנ״י. ולכן אין המעקה נעשה מעצמותו, שהוא הויה, רק משם א״ל. אך בריאה ועשיה, שאין עצמותן שם הוי״ה, נעשה מעקה שלהם משם הוי״ה כנז״ל. והנה מכאן, שיש מסך בין אצילות לבריאה, וזה המסך נעשה מן הבינה של אצילות, והוא מלביש לאצילות. וכשבא אור א״ס ומתלבש באצילות בלתי מסך, ואז עובר עד זה המסך בלתי לבוש, ואז מכה האור הזה בזה המסך, ומכח זה ההתנוצצות, עובר האור דרך המסך, וזהו העצמות של בריאה, שאינו עובר כי אם ע״י מסך, המתלבש בזה המסך, כדי להאיר בבריאה. כי אין יכול לקבל, כי אם ע״י זה המסך:

וזה ההפרש שבין אצילות לבריאה, שאצילות מקבל אור בלי מסך, כי אם ע״י חלון, בהתלבש בחכמה שלמעלה מאצילות כנז״ל. אבל הבריאה, כדי לקבל אור א״ס, צריך שיתלבש אורו בלבוש הבינה, ועל ידו מקבלת אור א״ס. וגם שאין אור הא״ס, אלא התנוצצות האור הראשון, שעובר דרך המסך, ומזה נעשה עצמות הבריאה. והכלים שלהם נעשים מכח י״ס של אצילות, שמכים בזה המסך, ומתנוצצים ועוברים דרך המסך, ומהם נעשים כלים דבריאה, וע״י הכאת המסך הזה עבר. ובבריאה ג׳ דברים, א׳ אור של י״ס של אצילות, ואור המסך של בינה, ואור א״ס. וכל זה סוד אלהות, שאור הבינה נעשה עצמות של בריאה, בהיותה אור א״ס בתוכה. ואור הכלים של אצילות הם סוד הכלים דבריאה, וכולם סוד אלהות:

וכל זה נעשה עצמות הבריאה, בסוד נפש ורוח ונשמה של בריאה. כי מן הכלים דאצילות שנתנוצצו ועברו דרך המסך, נעשה נפש, ומן המסך עצמו, ר״ל, מן י״ס חיצוניות הבינה, מהם נעשה רוח הבריאה, ומן פנימיות הבינה אור הא״ס, נעשה נשמה דבריאה. ולכן על רוח נשמה דבריאה, נאמר, אימא עילאה מקננא בבריאה. גם טעם שני, כי אור א״ס מתלבש במסך הבינה, אבל הכלים דבריאה אינם אלהות, והם שבעה היכלות הנז׳ בבראשית. ובזה תבין, כי האצילות נקרא מחשבה, והבריאה, גימטריא דיבור ורצון:

והעניין, כי י״ס דאצילות, מכח התפשטות של אור א״ס, יצאו י״ס של כלים של אצילות. כי מה שהיו בכח יצאו לפועל, כהדין קמצא דלבושיה מיניה וביה. וכבר ידעת, כי באצילות יש ה׳ בחינות, שהם, א״א או״א וזו״ן, וכולם כללות אדם אחד. וכולם מתנועעים ע״י מחשבה, האחד כדרך איברי האדם המתנועעים ע״י מחשבתו, וא״צ אבר מאיבריו שיצוה לחבריו, כי אם במחשבה לבד, מיד נעשה בלי איחור, כי המחשבה והמעשה באים כאחד. ולכן נקרא מחשבה, לפי שא״ס יתברך הוא וגרמוי חד בהון, כי המחשבה מתפשטת בתוך האצילות, והמחשבה והמעשה כאחד באים, אבל הבריאה נקרא רצון ודבור, שאינו כמו האדם עם מחשבתו, אלא כמו שני

אנשים שיצוה לעבדו לפעול פעולתו, ואז הוא פועל. כי הבריאה אינו פועל במחשבה, אלא צריך דיבור:

וסוד זה, היא הכאת אלו האורות דאצילות במסך הבריאה. ואור א״ס יוצא דרך הקול, בסוד הכאת האורות שמכה במסך הבריאה, ויוצא קול לבריאה, והוא הכאה שיוצא מהבל הפה, ע״י שפתים שמכים זה בזה. וידוע, כי זה המסך, הוא סוד הבינה הנקרא פה, וממנה יוצא זה הקול, ולכן בבריאה לאו חד בהון, כי צריך שיתנוצץ אורו, כדי שיאיר בבריאה:

וידוע שבכל עולם ועולם יש ה׳ פרצופין, אבל אינם שוים, כמו שנפרש בע״ה. כי באצילות יש אלו הה׳ פרצופין שלימים, אבל בבריאה, הא״א שבו הוא בסוד ו״ק, וכן אבא. והטעם, כי בהיות שא״א הוא בסוד רישא מגולה, ולא נתלבש תוך האצילות, ולכן לא עבר האור שלו דרך זה המסך. גם טעם שני, כי אור אבא וא״א נתלבשו באימא, וכשהאיר אימא דרך מסך, אז גלה אלו האורות ע״י מסך שלה:

ולפרש זה הדבר, דע, כי האור של רישא מגולה דא״א, נתלבש אורו בתוך צינורות, שהם י״ג תיקוני דיקנא, וע״י נתמעט האור של רישא מגולה, ונתרחק. ולכן לא יכול להוציא נגדן בבריאה, רישא בי״ג תיקוני דיקנא. גם אבא אין לו פרצוף. והענין, כי אלו העולמות יצאו מכח האצילות, כי כל העולמות בעולמות. ודע, כי למעלה באו״א יש שני מיני זווגים. האחד בהיותם למעלה במקומם, שוים בקומתם, וזהו לצורך זו״ן. שנית, בהיות אימא רביעאה על בנין, המתלבשים נה״י דידה, לתת מוחין לז״א, ואז כדי להזדווג, צריך אבא להרכין ראשו. ואלו השני זווגים, האחד בסוד או״א, והשני בסוד ישסו״ת. והנה זה הזווג השני, בסוד מ״ם סתומה. והנה אם אבא רוצה להזדווג עמה, צריך שירכין וישפיל ראשו למטה, שיוכל להזדווג עמה:

והנה הזווג הראשון הוא מעולה מאד, כי אז או״א לבדם, בלתי שיתלבשו תוך אחרים כלל, ולכן מה שיוצא מזה הזווג, הוא לתת מוחין לבניהם, זו״ן דאצילות, כדי שיזדווגו להוציא נשמות, כנודע. אך הזווג בהרכנה תוך ז״א, מלובשים בו, אז ודאי שאין זווג זה נקרא שלם, כי הרי ירדו או״א ממדריגתם למטה, וגם שהוא בהתלבשותם תוך ז״א. ונמצא, כי זווג זה קרוב לזווג ז״א, ולכן אין זווג זה לצורך זו״ן דאצילות, כי אם לצורך הבריאה. כי הלא נודע, כי כשאימא רביעאה על בנין, מתפשטין נה״י שלה בכל ז״א, ונוגעים רגליה במסך ופרגוד של בריאה. ונמצא, כי אימא עצמה נוגעת בבריאה, ומאירה שם. ואז הטיפה יוצאה מן או״א בהתלבשותם בז״א, ובודאי שאין הטיפה חוזרת לעלות לראש ז״א, אך יורדות לבריאה, וטיפה זו ניתנת אל או״א של בריאה, ומזדווגים שם או״א דבריאה, ומנחילין עטרות לבניהם, שהם זו״ן של בריאה, ומזדווגין ע״י מוחין אלו זו״ן דבריאה, ומולידין מלאכים דיצירה הנשמות שלהם, כי ביצירה מדור המלאכים, כנודע. וז״ס מ״ש בתיקונים אימא עילאה מקננא בכורסייא. והענין, כי כתר דאצילות הוא מתלבש בחכמה, וחכמה בבינה, ואז הבינה מאירה בבריאה כנז׳. כי בודאי הכל מאירים שם, ואפילו אור הא״ס, רק שאינו ניכר, כי אם אור הבינה דאצילות, שנעשה מסך ולבוש לכל שלמעלה ממנה, וזהו אימא מקננא בכורסייא. ומ״ש מקננא, ולא אמר יתבא, כי הקינון נופל בעופות, שמולידין בנים ומקננים עליהם זמן ידוע, לחופף ולשמור את בניהם להגין עליהם, ומקננא תמן. וכאשר היא תוך הקן, מאירה אז בכורסייא, בסוד אימא מקננא בכורסייא. כי זה הזווג אינו תדיר, כ״א דרך מקרה, בסוד כי יקרא קן צפור לפניך, שהוא דרך מקרה, כשהיא רובצת לצורך הבנים:

וכדי שתבין זה היטב עיין בדרוש שלוח הקן, כי שם ביארנוהו בארוכה בספר הדרושים) .**כי יקרא קן ציפר**. ואכן נמצא, כי אימא מתגלה פרצופה בבריאה. וזהו דוקא בסוד תבונה, מתגלית כל אורותיה. ר״ל, כל אור פרצוף, שכל העשר שלה מתגלים בבריאה, סוד אימא עילאה מקננה בבריאה. אך אין לה שום מקיף. וז״א דבריאה, יש לו תוספת, שהוא פרצוף שלם, וגם יש לו מקיף אחד, בעבור כי כל דבר שהיא קטן מחבירו, מתגלה יותר מחבירו. ונוקבא של ז״א דבריאה, היא פרצוף שלם, ויש לה שני מקיפין, האי בסוד תפילין של יד, כנודע כי כל תפילין הוא בחינת מקיף:

וכדי להוציא יצירה הוצרך מסך שני, והוא, כי ז״א דאצילות שעבר דרך המסך של בריאה, עובר עד סוף הבריאה, ונעשה מסך שני. ונמצא, כי אור א״ס מתלבש בבינה של אצילות, כדי להאיר בבריאה. ועתה, כדי להאיר ליצירה, צריך שיעשה לבוש אחר, כי בינה תתלבש בת״ת, ואז ע״י ת״ת האיר האי״ס ביצירה. וכדי להאיר בעשיה, מוסיף מלבוש ג׳, והוא, כי הת״ת מתלבש במלכות, והמלכות נעשה מסך ולבוש שלישי, וע״י מאיר האי״ס בעשיה. וז״ש עמודא דאמצעיתא מקנן ביצירה, ומלכות בעשיה. נמצא לפי זה, כי תבונה מתלבשת בכל העולמות:

והעניין, כי תבונה מאירה בכל הבריאה, ג׳ ראשונית שלה בג״ר של בריאה, שהם כח״ב של בריאה. ובהיות שמגיע אור ג״ר בבריאה, לכן יש כח להוציא נשמות של המלאכים, כי יש מוחין של ג״ר. אבל ההפרש בין אצילות לבריאה, הוא כי א״א של אצילות, מתלבש ו״ק שלו באצילות, ונשארים הג״ר שלו מגולים, בסוד רישא מגולה. וכן או״א, הם פרצופים שלימים. ולכן הזווג שלהם הוא להוציא נשמות, שהם פנימיות העולמות. אבל הבריאה, מאחר כשבאו לעבור בבריאה, לא ירדו אלא ע״י מסך הבינה, לא עבר מן א״א, כי אם סוד ו״ק שלו. וכפי זה הראש המגולה של בריאה, הוא חג״ת של א״א. ונה״י שלו, הם מתפשטים ומתלבשים תוך או״א וזו״ן של בריאה. ובכל עולם ועולם יש ה׳ פרצופין אלו, א״א או״א זו״ן, אבל ההפרש הוא, כי באצילות הם שלמים, ולכן יש בהם כח להוציא נשמות הצדיקים, שהם פנימיות העולמות, אבל בבריאה, אין א״א ואבא שלו כי אם ו״ק, וגם הבינה אינה גדולה, ר״ל, אעפ״י שהיא פרצוף שלם, אינה כי אם בסוד התבונה:

ובזה יתורץ קושיא, שאמר אימא עילאה מקננא בג׳ ספירן עילאין בכורסיא, שפירושו, עם תלת ספירן עילאין מקננא בכורסייא, כי היה לו לומר כי אם בתרין ספירן. ואמר שנוכל לומר, שר״ל בתלת ספירן עילאין, שהוא אחד מהם. ואעפ״י שפירש פירוש אחר, ר״ל, כי בתלת ספירן עילאין של בריאה, מקננא אימא עילאה, גם זה יוצדק, וכפי הפירוש הראשון אמר שמה מתלבשת בבריאה, אינה כי אם סוד תבונה, ועתה יאמר שפיר בתלת ספירן עילאין, שהם א״א ואו״א של אצילות, מקננת תבונה בבריאה. ובהיות כי לא עבר מן א״א ומן אבא, כי אם ו״ק שלהם, כי בבריאה, בעבור שעברו ע״י מסך של בינה, ולכן המוחין שמקבלים או״א של בריאה, אין להם יכולת להוציא נשמות צדיקים, כי הוא פנימיות העולמות, כי אם נשמות מלאכים דיצירה, כי הם החיצונית כנודע:

וא״א של בריאה, ביארנו שהוא ו״ק, והחג״ת שלו הוא נעשה המגולה ונראה, שהוא מלובש בכתר של תבונה, שהוא נעשה מסך להם, ונה״י שלו, נעשה ממנו ו״ק שמתלבשים בשאר הבריאה, כמו ו״ק של א״א, שמתלבשת בהם או״א וזו״ן. ג״כ מה שמתלבש א״א באו״א של בריאה ולמטה ממנו, הוא ג׳ קצוות תחתונות, שהוא נה״י

של א״א, ושני פרקים עליונים שלו מתלבשים תוך חכמה, ובתוך תבונה, ומהם נעשים או״א של בריאה:

והוא סוד הכסא דבריאה, כי ג״ר דבריאה הם ד׳ רגלים, וסוד התבונה שבתוכה הוא הכסא, ומלכות, כשאמר לה הקב״ה לכי ומעטי את עצמך, אז נתמעטה וירדו ו׳ אורות שלה, והיא נשארה בסוד נקודה. ואותה נקודה שאמר לה הקב״ה לכי ומעטי וכו׳, היתה ראש לשועלים, וירדה בראש הבריאה, ונעשית עתיקא שבבריאה. כי היא שברה המסך, ועברה עצמותה, ולא כשאר אורות שנתנוצצו מתוך המסך, כי היא בעצמה עברה, וזהו המעלה שנעשית עתיקא של בריאה. וא״ת למה נקראת בריאה להיותה אצילות. דע, כי כל אור שיורד לעולם נשאר הרושם שלו למעלה, ובודאי כשבא לירד בבריאה, ודאי שנתמעטה אורה הרבה ממה שהיתה באצילות, עד שנתמעטה כ״כ, עד שהיתה בסוד הבריאה. ושרש זאת הנקודה, שהיא מלכות שרשית מד׳ בחינות, שהוא משליש ת״ת ונה״י, הרי ד׳. ולכן כשבא להתלבש, ג״כ תתלבש בכחב״ד של בריאה, ע״ד שיתלבש עתיקא באצילות, זאת המלכות שנתלבשה בראש הבריאה. וזהו ג״כ אחד מן הפירושים, אימא עילאה מקננא בבריאה בתלת ספירין עילאין של בריאה, והיא כדמיון הנשמה השורה במוח, ומשם מתפשטת בכל הגוף:

ונמצא, שעתיקא של בריאה, היא אותה הנקודה של מלכות, שירדה ושברה המסך. והראש מגולה של א״א, הוא סוד כתר התבונה, בהתלבשות בה סוד אור א״א של אצילות, שהם חג״ת שלו. וסוד ח״ב של תבונה, בהתלבשות בה או״א של אצילות, נעשה חו״ב של בריאה, ו״ק של תבונה מתלבשות בו״ק של בריאה, ומלכות שבה במלכות בריאה, ואור ו״ק של אצילות עבר דרך מסך של בריאה, שהו׳ ו״ק של תבונה, ומהם נעשה ז״א של בריאה, ומלכות של מלכות דאצילות, נתלבש ועבר דרך המסך עד מלכות של בריאה, וזה האור של ז״א דאצילות, עבר עד סוף הבריאה, וממנו נעשה מסך שני לבריאה, ואור המאציל עובר ע״י שני מסכים, א׳ מסך בריאה, שהוא של בינה, ומסך שני של יצירה, שהוא ז״א. ונמצא, כי מתלבשת תבונה תוך ז״א, ועובר ביצירה:

נמצא, כי ו״ק של תבונה, האור שלה עובר ביצירה, ולזה אמר עמודא דאמצעיתא מקנן ביצירה. וג״כ עוברים ע״י מסך ז״א, ולכן כל פרצופין של יצירה הם בסוד ו״ק, ולכן לא יש כח ביצירה להוציא שום נשמות. ומ״ש כי כל פרצופין ביצירה הם בסוד ו״ק, ר״ל, שלא יהיה יותר מו״ק, אבל א״א דיצירה הוא בסוד תלת כלילין בתלת, חג״ת כלילן בנה״י. והטעם, כי לא נתלבש בבריאה, כי אם ג׳ ספירות בתוך או״א וזו״ן, וחג״ת נשארו בסוד ראש מגולה. ובהיות שלא היה אלא תלת גו תלת, ג״כ פרצוף של או״א דיצירה לא היה כי אם תלת גו תלת, וכן אבא של יצירה. אבל אימא וזו״ן של יצירה, הם סוד ו״ק. והטעם, בעבור שעברו האורות דרך מסך של ז״א, שהיא ו״ק, ולכן הגדול של כולם הוא בסוד ו״ק:

וההפרש שיש בין אימא לזו״ן של יצירה, כי האימא אין לה מקיף, וז״א של יצירה יש לו סוד מקיף. ונוקביה שהיא ו״ק, ג״כ יש לה שני מקיפין. וא״א של יצירה, שהוא סוד תלת גו תלת, מהנקודה הראשונה נעשה סוד ראש מגולה של א״א, ושני הנקודות הם מתלבשות בתוך או״א של יצירה, ומלכות בבריאה, שהיא מלכות של נקודה המתפשטת בבריאה, היא עצמה בקעה את המסך, ונעשית עתיקא של יצירה. ואור ז״א שעבר עד יצירה, ונעשה שם מסך ליצירה, וע״י עברו האורות של בריאה

ליצירה, ומפנימיות ז״א, מי״ס שלו שעברו דרך מסך האצילות, מרוב האור הכה במסך של יצירה, ונתנוצץ מאורו, וממנו נעשה רישא דא״א דיצירה. ומהחיצוניות של ז״א, שנעשה ממנו מסך, מה שנתנוצץ למטה מן המסך, ממנו נעשה העשרה כלים של יצירה. אבל לא הכלים של בריאה יכולים להתנוצץ, כי כבר נעשו מהכאות האור של י״ס של חיצונית של ז״א של אצילות:

וכן הנפש של בריאה, אינו יכול לעבור ולהתנוצץ, ובא הרוח והנשמה, בעבור מאחר שעברו מסך אחד, אין כח לעבור מסך אחר. ומה שעובר מז״א הוא, כי האור ז״א דאצילות, מאחר שנתנוצץ דרך המסך של הבריאה, מחמת האור של התנוצצות, ממנו עבר עד המסך השני, וממנו נעשו הכלים שלו. ר״ל של בריאה, ומכתר של ז״א שעבר כאן, נעשה רישא מגולה, ומח״ב שלו או״א של ז״א, ומאור הפנימיות של ז״א, ירד ונתלבש, ונתקן הראש המגולה של א״א דיצירה. ומלכות דבריאה הוא סוד עתיקא, בסוד כל זה, שהיכל ק״ק נכלל בעולם שלמעלה ממנו. אבל בעשיה, כל הבחינה שלה, הוא תלת גו תלת:

והטעם שהאור של המאציל עבר בעשיה ע״י ג׳ מסכים, הא׳, מסך אצילות שנתנוצץ ועבר דרך מסך הבריאה, שהוא סוד הבינה. ואח״כ הו״ק של הבינה, שבתוכו אור הא״ס, עבר דרך מסך שני, שהוא דיצירה. ואח״כ מלכות של הבינה, שבתוכה אור א״ס, שעבר דרך מסך ז״א, שהוא יצירה, ועתה בעשיה, כשעבר האור נתלבש במסך ג׳, שהוא סוד אור מלכות של מלכות דאצילות, שעבר עד עשיה, ונעשה שם מסך בין יצירה לעשיה. ועבר דרך אותו מסך, סוד מלכות דז״א, ובתוכו סוד התבונה. ומן זה המסך עברו האורות דרך מסך שלישי, שהוא סוד המלכות. ולכן כל פרצופי העשיה הם תלת גו תלת:

והטעם, כי א״א דעשיה אינו כי אם נקודה א׳, אלא שהוא סוד קו אמצעי, וכל קו אמצעי כולל ב׳ קוים ימין ושמאל, ולכן הוא בסוד תלת גו תלת, ומנקודה האמצעית נעשה סוד רישא מגולה, ובה ירדה מלכות של יצירה, ונעשה סוד עתיקא של עשיה. וב׳ נקודות של א״א, הם מתלבשים באו״א של עשיה. אבל אבא של עשיה, הוא סוד נקודא חדא. אבל אימא וזו״ן של עשיה, הם בסוד תלת גו תלת. וההפרש ביניהם, כי בינה אין לה מקיף, וז״א יש לו מקיף אחד, ונוקביה יש לה שני מקיפין:

ודע, כי בזו״ן דאצילות, יש לו ג׳ זווגין, הא׳ כשהם שוים בקומתם, והב׳ בסוד אב״א, והשלישי הוא ממוצע ביניהם. והוא ג״כ פב״פ, אבל היא אינה מגעת עד ת״ת ונה״י. וכנגד אלו, אמר הכתוב שארה כסותה ועונתה לא יגרע, כי הזווג הראשון של פב״פ שוים בקומתם, הוא מה שמקבלים זו״ן מוחין של או״א שלמים, כדי להוליד נשמות בבריאה. וג״כ מזה הזווג מוחין לבריאה, לצורך זווג או״א של בריאה, בסוד אימא עילאה מקננא בבריאה, שנמשך מצד האימא מוחין, כדי שיזדווגו, אבל אינו כ״כ גדול זה הזווג, כי אם להוציא סוד מלאכים ביצירה, ואין לו כח להוליד נשמות בבריאה, שהוא פנימיות העולם, וז״ס עונתה:

ונלע״ד, שנמשך מאימא עילאה, סוד העונה הזאת. והוא ע״ו״נת״ה, תנ״ה, שנמשך מסוד זה המסך וחותם של בריאה, סוד ג׳ אהי״ה במלואה, עולים תנ״ה. וגם ע׳, של עונתה, לפי שכח זה הזווג נמשך מסוד ב׳ שמות, שהוא ע״ב שבחכמה וסוד קס״א שבבינה, שיש בהם ז׳ יודין, זהו ע׳. וזה הזווג, נמשך לצורך היצירה, שהוא עמורא דאמצעיתא מקננא במטטרו״ן:

ג״כ, ענת״ה עולה בגימטריא הוי״ה צבאות״, שנמשך מסוד נה״י של תבונה, מוחין לאו״א של תבונה. ולכן תמצא, כי אימא דבריאה נקראת הוי״ה צבאות, כמ״ש בע״ה. וז״ס העונה נמשך בבריאה, וזהו מסוד זווג פב״פ כשהם שוים בקומתם. ולכן שבת שהוא סוד הבריאה, מצוה להזדווג עם אשתו. אבל ביצירה, אין יורד מזה הזווג, כי אם מזווג זו״ן שהוא פב״פ, ואין קומתם שוה, כי מגיע מלכות עד ת״ת שלו. וזה הזווג אינו אלא לצרך חיות, וג״כ לתקן פרצופין דיצירה להיות בסוד ו״ק, וגם שיכסה העשיה אותו. וז״ס כסותה, שיש לו זאת המעלה, שמכסה העשיה את היצירה. וזווג אב״א הוא לצורך העשיה, לתת לה חיות ומזון בלבד, וזהו שארה, שלא יורד בעשיה כי אם שארה:

וזה הזווג של אב״א, כימי החול. ויורד עד עשיה, לצורך חיות העולמות. ובכח תפילותינו בחול, אנו עושים הזווג השני, שהוא לצורך היצירה, שהוא יורד ומתלבש האור במטטרו״ן, וזהו נקרא יומין דחול. ובהיות שזה הזווג הב׳, שהוא לצורך יצירה שנעשה בחול, אינו כ״א לחיות ולא להוליד הנשמות, ולכן בחול אסור להזדווג עם אשתו. ובהיות שזה הזווג של שארה, שהוא סוד המלכות אב״א, ואין לה כי אם ג׳ קצוות, שהם נה״י, ולכן כל הפרצופין של עשיה ג׳ גו ג׳:'

ודע כי כל פרצופי עולם ועולם מקבלים בשוה, ולא יש מסך בפרצופים, ר״ל בין פרצוף ופרצוף, אלא ההפרש הוא שמקבל אחד יותר מחבירו, שזה בהרחבה וזה במסך, ע״ד שפירשנו באצילות, ואין מסך אלא בין עולם לעולם. ובזה שפירשנו למעלה, שיש יותר מעלה ויותר מקיפין לזו״ן מאימא, נבאר פסוק שאומר יוצר אור ובורא חשך, כי בבריאה דין, והיצירה רחמים. וטעם הדבר, כי הבריאה היא הוי״ה בסוד הוה״י. כי ה׳ תתאה שהיא מלכות שבה, גדולה מן ו׳, כי יש לה ב׳ מקיפין, והוא אין לו כי אם מקיף אחד. גם ה׳ עילאה שבה, היא גדולה מן י׳, כי היא פרצוף שלם, ואבא אין לו כי אם ו״ק, הרי הוא ה׳ על ו׳, ה׳ על י׳. ולכן היא דין גמור, הנקבות שולטות על הזכרים. והטעם, כי הבריאה נעשית מכח הבינה, ולכן הם דין, וזהו ובורא חושך, כי אפילו הזכרים שבה, באים מכח הנקבה. אבל היצירה, אעפ״י שנוקבין גדולים על הדכורין, כולם באים מסוד הדכורא, כי הלא שש ספירן מקננן ביצירה, כי אימא של יצירה הוא דכורא, כי היא הבינה שלו, והנוקבא היא מלכות שבו, ולכן נקרא יוצר אור, סוד הרחמים. אבל העשיה פחותה מכולם, כי היא מדור הקליפות:

ובזה תבין מ״ש בתיקונים, כי אצילות רובו טוב ומיעוטו רע, ואינו מתערב עם הרע. והטעם, כי בהיות שבאצילות, הג׳ פרצופים עליונים נתקנו לגמרי, לכן הרע שלו מועט, ואינו מתערב עם הרע, אבל ביצירה (נ״א בבריי״אה), חציו טוב וחציו רע, ואינו מתערב. והטעם, כי א״א ואבא דבריאה אינם פרצוף שלם, לכן חציו רע וחציו טוב, ובהיות שאימא עילאה של בריאה, היא פרצוף שלם, אין שם אחיזה לחיצונים, שאור אימא דוחה אותם. אבל ביצירה, שגם האימא אינה פרצוף שלם, לכן מתערב הטוב עם הרע, והם חצי וחצי. אבל בעשיה, שכל הפרצופים הם סוד תלת גו תלת, לכן הרע גובר על הטוב, והם מעורבים. ועתה צריך לפרש הכלים והעולמות, שכל מה שדברנו בפנימיות העולמות, שהם סוד האלהות, אבל עתה נדבר סוד העולמות וכליהם:

והנה דע, כי עולם הבריאה עד סוד הרוח שבו, הוא אלהות, אבל מן הרוח ולמטה, הוא עולמות. ומה שאני אומר שמכר האלהות כדפי׳, יש נר״ן, אבל הכלים שבהם הוא אינו אלהות, וגם בכלים אלו יש נר״ן שאינן אלהות, כמו שנפרש בע״ה. ודע, כי

או״א של בריאה, הכלים שבהם הוא נקרא אכתריא״ל י״ה יהו״ה צבאו״ת: בכורסייא, ובכח״ב שלה הוא ג״ר, שהוא א״א ואו״א של בריאה, והוא סוד הנשמה, שהם עיקר האורות של אימא מקננים שם, ושם נותן כח לזווג של או״א של בריאה, ושם מתלבש. ושם הוא עיקר האימא, ובפרט בא״א של בריאה, שהוא נעשה מסך, שאור האצילות נסתם בתוך אימא, ואימא מגולה בסוד א״א, שהוא בת״ת שלה, ונעשית בסוד הלבושין שיש באי״א, שהם סוד השערות וסוד הדיקנא, ומשם ולמטה, מתכסה בתוך או״א. ודא מכוסה בתוך או״א של בריאה. ואח״כ מכח שמתכסה האור בג״ר, מאור שלהם נעשו כלים ברואים מחדש, ונקראים אכתרי״אל י״ה יהו״ה צבאו״ת. ונראה, שהוא סוד הכתרים של או״א של בריאה אכתריא״ל, והוא, כתר א״ל א׳, שאור הכתר שהוא סוד האריך של אצילות שנתנוצץ בבריאה, והם סוד תר״ך אורות שמתנוצצים מן הכתר. ג״כ אמרנו שיש תלת עלמין שמתפשטין מן ראש א״א, מסוד הפיאות שבו. הא׳ הוא א״ל שד״י, והשני הוא א״ל הוי״ה, והג׳ הוא אל אדנ״י. ואלו השלשה מתפשטים, האחד בבריאה שהוא א״ל שד״י, וביצירה א״ל יהו״ה, ובעשיה א״ל אדנ״י:

והנה, א״ל הראשון מתפשט בבריאה, נראה שהוא בסוד א״א של בריאה, בסוד א״ל, קוצין שבו, ומשם מתפשט אורכא דאנפוי, לסוד ש״ע נהורין, לאכפייא דינין של בריאה. ושד״י נקרא בינה, שסותם האור שלא יתפשט ולא יאיר יותר מדאי, וזהו א״ל שבבריאה. א״י, נראה שהוא מסוד הבינה, שהוא א״י של אהי״ה, או של אדנ״י. ובכח אלו האורות, נעשה הלבוש שלהם אכתריא״ל. י״ה, הוא חכמה של בריאה. ובינה של בריאה ההוא, יהו״ה צבאות. כדפי׳ בסוד ענת״ה, שהוא סוד תבונה של אצילות, שיורד בסוד עונתה, שיורד מן הבינה כנ״ז. ואח״כ בסוד ו״ק של בריאה, שאז ג״כ יש סוד אור ז״א באצילות, ומכח זה האור יצא לבוש דבריאה, בסוד ו׳ היכלות, שכולל היכל הראשון. ואז יש רוח מצד ז״א, הוא נברא, והלבוש שלו הוא מטטרו״ן, שהוא לבוש אל ו״ק. והו׳ היכלות, הם מצד המלכות. ואז מן הרוח ואילך הם סוד בריאה, והם אותם הרוחין הנ״ז בהיכלות פ׳ בראשית, שהם בריאה ממש. ובע״ה נפרש אותם:

והנה שם מפרש המדורין נראה שהם בעשיה. וההיכלות שמפרש בדף מ״א ע״א, דאמר שם ר״ש דאינון רזי דמהימנותא, לקבל שבעה רקיעין עילאין, נראה שעולם העשיה, כנגד מלכות המתפשטת שם נקרא ארץ. וכל המדורין שלהם, נקראים ארצות, שנאמר אתהלך לפני ה׳ בארצות החיים. ועמודא דאמצעיתא, מתפשטת בעולם היצירה. ולכן כל הז׳ בחינות שלו נקראים רקיעין, ואלו ההיכלות הם חיצוניות העולמות, והרוחין שמפרש שם הם פנימיות היצירה, שמהם מתפשטים סוד הרוחות של בני אדם. ואיני מאריך, כי אם דרך העברה לבא לכוונתינו:

וההיכלות שמתחיל לפרש בד׳ מ״א ע״ב, שאמר היכלא קדמאה, כתיב, (שמות כ״ד י׳) ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר, הם ההיכלות של בריאה. וההיכלות הם חיצוניות הבריאה, והכלים שלהם, ויש שם פתחים, ועומדים שם מלאכים גדולים ג״כ. והם אותם המלאכים, שנאמר בהם, (ישעי׳ ל״ג ז׳) הן אראלם צעקו חוצה וכו׳, נפרש הואיל ואתא לידן, כי כיון שהמלכות העליונה בוקע המסך, ומתלבשת בבריאה, והיא מתפשטת עד סוף הבריאה, שהיא מלכות של בריאה, ושם קונה לבוש אחד, שהוא חיצוניות מלכות הבריאה, ונקרא סנדלפון, שעולה פ״ר דינין שמתלבשת בהם המלכות:

והנה כשעוברת מלכות ביצירה, שהוא מלכות העליונה, ובוקעת מסך היצירה, עוברת מלובשת בסוד הלבוש שלה, שהוא סנדלפו״ן, לבוש השכינה. והוא בוקע המסך, ומתלבש ביצירה, ונעשית עתיק של יצירה, ומתלבש באור ז״א, שנתנוצץ ונעשה מסך היצירה כנודע. וכאשר עבר אור סנדלפו״ן דרך מסך של ז״א, באו״א של בריאה, אז נעשה נפש של בריאה. וסוד אור ז״א הוא פנימי להם, הוא רוח שהוא סוד מטטרו״ן, שהוא לבוש וגוף ו״ק של בריאה, כשניכר אורו באו״א של יצירה, נעשה להם בחינת רוח. והלבוש של או״א של בריאה, שנקרא אכתריא״ל וכו׳, נעשה נשמה לאו״א של בריאה, ותוכו סוד האלהות, והוא לבוש לסוד האלהות:

נמצא, שבאו״א של בריאה כולו אלהות, חוץ מהחיצוניות שלו הגוף שלו. אבל ביצירה, או״א שלו מן הנשמה ולחוץ הוא מסוד בריאה, ולא יש סוד אלהות אלא מן הנשמה ולפנים, ובז״א של בריאה, בהיות, כי אור האימא נתלבש באור ז״א, שנתנוצץ ויצא מן האצילות דרך מסך, וממנו נעשה ז״א אצילות, ואז נעשה לבוש לו, מסוד הבריאה הנקרא מטטרו״ן, שהיא לבוש דו״ק דאצילות. וכשירד זה מטטרו״ן האור שלו ביצירה, כי הלבוש של או״א של בריאה לא עבר כי אם עד או״א דיצירה, ונעשו נשמה לו, אבל הלבוש של ו״ק של בריאה, עבר עד ז״א דיצירה, ונעשה נשמה לו. ואור ז״א דאצילות הוא בתוכו סוד אלהות, והרוח שלו הוא לבוש המלכות של בריאה, שהוא סנדלפו״ן. והאיר מזה העולם עצמו סוד נפש, ונקרא מטטרו״ן ביו״ד, ואח״כ נעשה לבוש וגוף להם, מסוד התנוצצות הבלים של ז״א, והוא גוף של יצירה, והם היכלות של יצירה, והוא מדור המלאכים:

ונחזור לענין. כי בחינת מלכות דבריאה, הוא הלבוש שלה סנדלפו״ן, והלבוש של ו״ק של בריאה הוא מטטרו״ן. והוא בתוך שש היכלות, וההיכלות לבוש לו, אבל כל היכל יש רוח בפ״ע, והוא בתוך זה ההיכל לבוש לו. והרוח של היכל ראשון מלמטה למעלה, לבנת הספיר, ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר. ואמר (שמות כ״ד) ויראו את אלהי ישראל, ואמר בפרשת פקודי, היכלא דא שירותא דכלא לסלקא בדרגין, האי היכלא דאיהו מדורא דקיימא בנהירו לאתעטרא בדרגוי דאינון דרגין, דכתיב, ויראו את אלהי ישראל, הוא סוד השכינה של אצילות, נראה משם, שאמר והוא אלהי ישראל, לפי שמתפשטת מסוד ישראל העליון. ומה שהשיגה, הוא סוד נקודת מלכות בלא לבוש, שמתפשטת בבריאה, והוא מגיע עד סוף הבריאה, שהוא היכל לבנת הספיר, שהוא תחת רגליו שהם נה״י ומלכות שלהם, שמתלבשים בסוד היכל זה, ומשם ולמטה האור שלה יוצא דרך מסך, וז״מ שאמר בפ׳ פקודי, האי שירותא דכלא לסלקא דרגין, ר״ל, שהוא ראש המדריגות של בריאה מלמטה למעלה. ומ״ש לאתעטרא בדרגוי, באינון דרגין דכתיב ויראו את אלקי ישראל, ר״ל שהוא מתעטר, ומקבל ומתקשר עם אותם המדריגות שמתלבשת בהם אלהי ישראל, שמשם ראו סוף המדריגות של אלהי ישראל, שהוא סוד היסוד שלה, שמתלבשת בסוד היסוד ועטרה של מטטרו״ן של בריאה, ומשם נעשה סוד היכל לבנת הספיר. והמלכות שלה, יצא ונתלבש במלכות של בריאה, הנקרא סנדלפו״ן, והוא ירד בסוד נקודה, להנהיג היצירה שלמטה ממנו. וזה היכל לבנת הספיר, הוא כולל בתוכו יסוד ועטרה של ו״ק של בריאה, ואינו היכל של המלכות, יורד ומתפשט ביצירה כנזכר:

ובתוך זה היסוד של בריאה, היא המלכות מתפשטת מלכות של נקודת מלכות שמתחלקת ל״ס, והנקודה של יסוד שלה, מתלבש בסוד זה היסוד של ז״א של יצירה, שהוא סוד מטטרו״ן. והלבוש שלו, שהוא היכל לבנת הספיר, שכולל בתוכו שני אורות של יסוד ועטרה של בריאה, לא המלכות, אלא פירוש המלכות שהוא

בזכר, שהוא סוד העטרה. ומזה היסוד ועטרה של ז״א דיצירה, מאירים שני רוחין, שהם רוחין של היכל זה של לבנת הספיר, שנקרא זה ההיכל, כן עשה שני רוחין שכולל בתוכו. ואמר שמצד ימין מאיר רוחא חדא, הנקרא ספיר, שהיא נגד היסוד, שהוא סוד דכורא, שהוא ימין. ומזהיר כספיר, ומאיר בתוך זה ההיכל, בעבור שמזהיר ונותן זהירות לתוכו נקרא כן, והוא חוור, מסוד החסד שהוא זכר:

ומ״ש בפ׳ בראשית שסוד ההיכלות, שהוא היכל ניצוץ לכל סטר, זה יובן, במ״ש קודם, שנהורא דא דספיר דנצין לתרין סטרין, נהוריה חד וכו׳. הענין, כי בכח היסוד יש ב׳ כחות, האחד כח המעורר עד למעלה עד הראש, ומעורר כל כחות הגוף, וז״ש נהוריה חד סליק ונחית, דסליק לעורר עד למעלה, וממשיך שפע במקומו:

וזמ״ש נציץ לכל סטרא עילא ותתא, ולארבע סטרי עלמא, שכח היסוד מעורר כל ו״ק, בעבור שכולל בתוכו כל הו״ק, ונקרא תנין סתים וגליא, ר״ל האור הב׳ שיצא מן האור הזה, הוא סתים וגליא, ר״ל כח הטיפה הוא סתום, ואח״כ גליא. וכשיוצא זה האור, מתפרשן ד׳ נהורין לד׳ סטרי, נראה שהם ד׳ אותיות הוי״ה, לשמאלא אית רוחא דאקרי לבנה, נגד עטרת היסוד, שסוד המלכות הוא נוטה לצד שמאל. ונראה מ״ש אח״כ, כד אתו נהורין דדא, מטון בנהורין קדמאין ואתכלילו ביה, ואינון חד, נלע״ד, וכך נראה מפרשת פקודי, שזה הרוח שמאלי יש לו ד׳ אותיות אדנ״י, ונכללים אותיות אדנ״י עם הוי״ה, שהם מן רוחא קדמאה. שאלו ב׳ רוחין, כולם סוד יסוד ומלכות שלה, כדפי׳. ויסוד הוא הוי״ה, ומל׳ אדנ״י. וכשנכללים אלו שני רוחין, אז נכללים ב׳ שמות משולבים יאהדונה״י: וזמ״ש בפ׳ פקודי בסוד התפלות: היכלא קדמאה יוצר אור ובורא חשך, שהם תרין רוחין דאמרן, חד ימין וחד שמאל. ואי נקרא אור, ואחד נקרא חושך. אור נגד אור היסוד, חושך מלכות, דלית לה מגרמה כלום. ואמר המלך המרומם, שמא קדישא יאהדונה״י, ומלך, סוד המלכות שנכלל בסוד אותו רוח דיסוד, אבל נכללים יחד. וזהו לבדו מאז, שא״ז עולה ח׳, נגד שני שמות הנ״ז. ואמר בפ׳ בראשית, מתרין רוחין אילין, מנציצו אתבריאו אינון אופנין, ר״ל, מכח הנוקבא, מאורה שמזדווגת שם בבריאה, מסוד כח שלו יצאו האופנים. והם ד׳ אופנים, נגד ד׳ אותיות אדנ״י, אבל מזווג שניהם וכללותם, יוצא סוד ההוא חיותא גדולה, שרובץ על ד׳ אופנים הללו. וזהו (יחזקאל א׳) ונוגה לאש ומן האש יוצא ברק, ואמר היא מתהלכת בין החיות, שהוא רוחא שמאלא, שהוא סוד המלכות של בריאה, המתפשטת ביצירה, להאיר לחיות: וזהו ונוגה לאש, שמאיר לאש, אותה היא שהיא הרוח של שמאל, לאש של חיות. ומן האש שלה שמתחממת עם בעלה, יוצא ברק, שהוא סוד הבזק שאמר, שהיא אותה החיה הרובצת על ד׳ אופנים. וד׳ אופנים, שכל א׳ רובץ על ד׳ גלגלי חיה. ר״ל, שד׳ אותיות של אדני׳, כל א׳ של ד׳ אותיות, כולל הג׳ אותיות אחרות עמו, הרי ד׳. וכל א׳ יש ג׳ סמכין, פי׳ הענין, שכל אות מהם יש לו ג׳ אותיות, כמו א׳ אל״ף, והם י״ב סמכין, נגד י״ב אותיות מלוי אדנ״י. ובהיות שהאופנים והגלגלים יצאו מסוד אדנ״י, לכן אמר בסוד התפילות והגלגלים בפ׳ פקודי, מלאה הארץ קנינך, הם סוד האופנים והגלגלים:

ונלע״ד, שהם כולם בעשיה. ואמר שם, שד׳ גלגלים הנזכרים, נקראים אהניא״ל קדומיא״ל יאהוניה״י יהדוניה״י, ואמר ד׳ כלילן ברזא דאתוון אדנ״י, כי סנדלפו״ן מארי רתיכון, משמש בהו. ר״ל, שהוא מלביש שם זה של אדנ״י, שהוא לבוש למלכות של בריאה. ונקרא מארי רתיכין, שכולל כל האופנים והגלגלים, א״כ מזה ההיכל יצאו כל אלו האופנים, בסוד זווג הרוחין של שם, יש זווג בבריאה בסוד שארה. ואלו שני רוחין נקראים לבנת הספיר, ובפרשת פקודי קורא אותם כן, ואמר

שאותו רוח ימני נקרא סטוטרי״ה, ושמאלי״י נק׳ אדירי״ה סניגי״ה. וכשיורדין נשמות מסוד זווג עליון, בסוד בריאה, דוכרין ונוקבין, מצד טיפת הזכר ששולט על הנקבה. ונוקבין מצד טיפת נקבה ששולט על זכר. וכשיורדין בבריאה, באין כאן בזה ההיכל. ואלו שני רוחות כולל שניהם יחד, כדמפרש שם, ואח״כ יורדים בעולם תחתון, הזכרים בזכרים, ונשמות שהם מצד הנקבה, לנקבה. אלו ההיכלות הם של בריאה, והיכלות של יצירה, הם לבושים להיכלו של בריאה, ואלו נקראים רקיעין תחתונים. ואלו של בריאה, נקראים רקיעים עליונים. זהו מ״ש שאלו שני רקיעים, הם שני רקיעים תחתונים, של רקיע השמים, שהוא מסוד אור ז״א המתפשט בבריאה, הנק׳ שמים. היכלא תניינא, נקרא עצם השמים. ונראה מפ׳ פקודי שנקרא כן, לשני סיבות, הא׳, בעבור שמקבל מן השמים, שהוא היכל הששי, שהוא נגד ת״ת, שזה ההיכל היא נגד הוד, וכן הוד של ז״א דבריאה מתלבש בזה ההיכל, ונצח הוד מן הגוף כנודע. טעם שני, כי זה ההיכל אינו מגלה אורו, כי אם בהדבק הוא בהיכל הראשון, כי הוא נגד הוד, שהוא סתום בתוכו. וכשבא ההיכל הא׳, ומתדבק עם זה ההיכל, אז ההיכל הראשון מגלה זה האור, כמו אור העין, אבל הוא אינו משתנה אורו. ולכן נקרא עצם השמים, על שם שלא נשתנה עצמות האור השמים, הכולל בו האור של ימין ושמאל, הנקרא אש ומים, ששמים הוא אש ומים. וזה שיש בתוך זה ההיכל, הוא נקרא אורפניא״ל, שהוא אור שיוצא מפני המלכות ומאיר למטה, וכופה כל הקליפות שהוא מתגלה:

וזמ״ש בפ׳ פקודי באור פני המלך חיים, ויוצא ממנו רוח א׳ לסטר שמאלא, ונקרא הדרניא״ל, וזהו (שיר ז׳ ב׳) חמוקי ירכיך תרי, ואמר שם שזה הרוח הנקרא אור פניא״ל, הוא סוד החשמ״ל הימנית, שהחשמל הוא לבוש. ואמר שם וגם רז״ל אמרו מאי חשמל, חיות אש ממללות, שממנו יצאו סוד החיות. ולמה נקרא חשמל, לא ידעתי. אמנם אמר בפ׳ פקודי, שנשמות הצדיקים כשעולין לאוחזאה קמי מאריהון, מקבלים מלבוש אחד לאחזאה קמי מאריהון:

והענין, שהלבוש הזה נותן להם כח לעמוד לפני מאריהון, ויכול שגם החיות מקבלים לבוש של אור, ומתלבשים מאור זה הרוח. ולכן נקראים חשמל, שנותן לבוש לעולמות, כדי שלא יקבל ממנו החיצונים מפנימיות העולמות. וגם הנשמות כשרוצים לעלות למעלה, כדי שלא יאחזו בהם החיצונים, מקבלים לבוש מזה החשמל, ע״י צדקיא״ל השר. וכשעולה הרוח של היכל ראשון, להדבק עם זה ההיכל, ובטש זע״ז מכח התנוצצות, יוצאים שרפים בעלי שש כנפים, ואינון קיימי לחוס על יקר, דאינון דתנו שית סדרי משנה, שמתדבק סוד ו״ק היצירה, שהם נגד שית סדרי משנה, ואז משנה נעשה נשמה:

ונראה, שבעבור זה יש להם שש כנפים, שמקבלים מן השמים שהוא ת״ת, שהוא ו׳. ויש מי שאומר, שהם שש כנפים נגד שם של מ״ב אנא בכח וכו׳, שבכל אחד יש ששה אותיות. אבל כשמתדבקים רוחא ברוחא, היכל בהיכל, אז מכח דיבוק שני רוחות אלו יוצא חיה א׳ רובצת על שני שרפים, כנז׳ בפ׳ פקודי. ונק׳ יופיא״ל, שר התורה והחכמה, שעומד להציל אותם שדבקים בחכמה, ועומד על ד׳ שרפים, וכל שרף עומד על ד׳ גלגלים, של סטר מזרח חניא״ל, ושל צפון קדשיא״ל, ושל דרום עזריא״ל, ושל מערב עניא״ל. כל אלו מלאכים, באמצעיתא אמרי שירתא. ואלו בצד ימין אומרים קדוש, ושל צד צפון אומרים ברוך. כשאנו אומרים אל ברוך גדול דעה, אנו בהיכל הזוהר, ואומרים בו קדוש וברוך, ואנו משתתפים עם כל המלאכים:

וגם כשפותח באל ברוך גדול דעה, שהוא סוד אלפא ביתא, צריך לכוין בזה הרוח של זה ההיכל, הנקרא אורפניא״ל, שכולל בו אותיות קטנות. ומזה ההיכל יונקים אותם שיש להם רוח הקדש, או מראה או חלום. וכשמתדבק זה ההיכל, עם נצח הוד של אצילות, היו יונקים משם שאר הנביאים אספקלריה שאינה מאירה. בהיות שהיה יורד מעולם לעולם סוד נבואתם, והיה עובר דרך העולמות, עד שמגיע להם נבואתם, לכן היה מעכב סוד נבואתם, עד שמגיע להם נבואה. ולכן היו מתנבאים דרך משל, בלא צחצוח:

ומי שהוא זכאי, צריך לקשר העולמות בתפילתו, לעלות עולם העשיה ביצירה, ולקשרם, ואח״כ לקשר יצירה בבריאה דרך היכלות, ולקשר היכל עם היכל שני, ולקשר גלגלים עם גלגלים, שהם ד׳ גלגלים של היכל א׳, שנקרא אהניא״ל, קדומיאל, יאהיני״ה, יהדוני״ה, עם ד׳ גלגלים של היכל שני, שהם, חניא״ל, קרשיא״ל, עזריא״ל, עניא״ל. וסמכין עם סמכין, ואופנים בתוך שרפים, וכולם נכללים בזה הרוח השני הנק׳ אורפניא״ל. ואז יוצא ממנו אור, ומתדבקים זה עם זה, עד ככביא דצדק. אבל התדבקות של היכל הראשון, מגיע עד ככב שבתי:

היכלא תליתאה, היכל שיש בתוכו רוחא חדא, הנקרא נוגה, נגד ירך ימין נצח. ונקרא נוגה, לפי שמאיר יותר מכולם, ואורו צח, ואינו מתגלה אורו, אלא כשעולים ומתדבקים בו השני היכלות שלמטה ממנו. ואמר בפרשת פקודי, כשנכללים היכלות התחתונים בו, אז יוצא ממנו אור א׳, ונק׳ אהדיא״ל, ואור מקדיא״ל, ונהיר ממנו ב׳ נהורין, ומהם מנהרין כ״ב נהורין נגד כ״ב אותיות. וכולם נקראים ע״ש הנהורא שיוצאים ממנו, וזה הרוח עומד תחת רוחא קדמאה הנקרא נוגה, וזה הרוח נק׳ זה״ריאל, על שם הזוהר שיש בו. וזה משפיע אור וזיו לנשמות שיש להם חלק לעה״ב, וכשיורדים הנשמות למטה, מודיע בכח זה האור שהוא בן עוה״ב, לכל הרוחות שתחתיו, ועובר ביניהם ולית דימחי בידיה. וזה הרוח יש לו אור משיחו דרבותא, המושך עליו מעלמא דאתי, ובהו מאיר:

והאור השני הנקרא אהריא״ל, כשהנשמות עולים דרך ההיכלות, ושהם בני העה״ב, וכל נשמה רשימין בה כ״ב אותיות, זה האור שכולל כ״ב אותיות התורה, מושך זו הנשמה ומעבירה בנהר דינור, עד שמקריבה לגבי מיכא״ל, להקריב זו הנשמה לפני הב״ה. וכשנכללים כל ההיכלות התחתונים והרוחות התחתונים, באלו הנהורין ברוחא, וזה הרוח בא להכלל בהיכל ב׳, מכח שמתדבקים בו כל הרוחות ומתנוצצים, יוצא מהתנוצצות שלהם חיה אחת שנקרא אהיא״ל, ועומדת על ד׳ אופנים, ולכל אופן ח׳ גדפין נגד יאהדונה״י, והם ממונים להציל לאותם דמשתדלין באורייתא מן המקטרגים, וזהו (תהלים צ׳) כי מלאכיו יצוה לך וכו׳, וגם לאותם שהולכים לדבר מצוה:

ואלו האופנים עומדים על ד׳ סטרי עלמא, ונקראים, הדריא״ל, יהדריא״ל, אהדוריי״ה, אסימו״ן. והחיה שעל גביהם, הנקרא אהיא״ל, יש לו שני פנים, א׳ של אריה, וא׳ של נשר. כי החיה היוצאה מן ההיכל הראשון, יש לו פני אריה, וב׳ פני נשר, ושל היכל ג׳, יש לו ב׳ פנים כראשון. וכשמאיר הרוח של זה ההיכל באלו האופנים, יוצאים מהם כמה חיילות עד אין חקר. וגם מזה (נ״ל מזהר) דלהון, וכל אלו האופנים, ג״כ עומדים על שני גלגלים כל אחד, וכל גלגל יש לו ג׳ סמכין. ובזה ההיכל, יש לו ד׳ פתחין לד׳ רוחי עלמא, פתחא דדרום, יש ממונא חד הנקרא מלכיא״ל, ממונה לאשגחא בפיתקין שיוצאין מבי דינא דמלכא, קודם שימסרו ביד

סטרא אוחרא, הוא מתקן אותם, ומעיין בהם אם צריך לחסר ולהעדיף בהם, ויש תחת ידיו שני סופרים לאתקנא אלו הפיתקין, ונקראים, שמשיא״ל וקומיא״ל. בפתחא של מזרח, יש ממונה חד, שלוקח הפיתיקין של חיים ושל מותא, ותחות ידיה ממונה חד שנקרא עזריאל. ותרין שמשין תחות ידיה, שחותמין הפיתקין, ויש בידיהם חותם של חיים וחותם של מות, זה עומד מצד זה, וזה עומד מצד זה, וזה הפתח נפתח בשבת, לאחזאה חיים בההוא חותמא, וגם בנעילת יוהכ״פ, שאז אלו השמשים חותמים הפיתקין, הן למיתה הן לחיים:

פתחא דצפון, הוא לידע, מי יענש בחולאים או במרעין, חוץ מן המיתה, וממונה עומד שם, ונקרא קפציא״ל, וסוגר זה הפתח שלא יכנס תפלתו, כי אם בתשובה שלימה. וז״ס (איוב י״ב י״ד) יסגור על איש ולא יפתח, ואשר נגזר למות בניו כשהם קטנים, יש שר אחר תחת ידו, עירא״ל שמיה, בעד דאשתמודע לגבי חד רוחא, ואיתער, והוא נקרא אסכרא, דהוא בסטרא דשמאלא, דאבתריין בפגימו דסיהרא, ומתחזי לרבייא כאתתא, והוא עומד על פתח היכל ד׳ של היכל הטומאה, וכשהורג לזה הקטן, עולה נשמתו לגבי זה השר הנקרא עיריא״ל, ומוסר אותו ביד ממונה של היכל שני של קדושה, והוא מגדל אותו ומשתעשע בו. ובכל ר״ח ושבת סליק יתיה לאוחזאה קמי קב״ה, ובריך להון. ובעת שיש ח״ו רוגז בעולם, מסתכל בהם הקב״ה, ומרחם על עלמא. וכל אלו שנמסרו ביד זה שאמר, הם קטנים עד י״ב שנים, ומי״ב עד עשרים, נמסרים ביד רוחא הנקרא אגריסו״ן, ומעשרים ולמעלה, נמסרים ביד מלאך המות. ועיין בזוהר בהיכלות: היכלא חמישאה וכו׳. זה ההיכל נגד החסד, ויש בזה ההיכל רוחא חדא הנקרא אהבה, ושמו סורי״ה, והוא כולל כל התחתונים. וגם מפתחות עילאין בידיה, נראה, שמעורר סוד אהבה מלמטה, בכח מ״ן, מכללות כל העולמות. ונקרא אהבה זוטא, ומעורר סוד אהבה רבה, סוד החסד העליון, וממשיך בה כל טוב אדוניו ע״י היסוד, ואז היא ממולא מכל רזין עילאין. וזה התעוררות הוא ע״י ישראל, בסוד דיבוק רוחא ברוחא, בסוד עבודת ה׳, באהבה ובפרישות ידין, ובהשתחויה בדבקות גדול. ואז מעוררים ועולים עד סוד אהבה זוטא, ואז מעוררת זאת האהבה, ומתדבקת בסוד אהבה רבה, וממשיך סוד השפע העליון להשפיע לכל התחתונים:

ואז נקרא זה הרוח שדי, שיש די וסיפוק לקבלם, וגם שמניק שפע לעולמות, ומתוך אהבה רבה נכלל בה סוד השמאל שנק׳ א״ל, כנזכר בהיכל הזכות, ואז נקרא א״ל שד״י. ובזה הרוח כולל ד׳ אורות. ואמר חוור באוכם, ר״ל, כי חוור סוד החסד העליון שנכלל באהבה זוטא, שהוא חסד של מלכות, והיא נקראת אוכם וכו׳. ואז נכלל בה סוד השמאל, הנקרא אדום, וסוד אור ת״ת הנקרא ירוק. וכאן מתגלים בזה העולם הבריאה, סוד הגוונים, שבאצילות ח״ו לא יש גוונים, כמו שמפורש בפירוש ספרא דצניעותא:

שאלו הד׳ גוונים הם ד׳ אותיות הוי״ה. וכשאלו הד׳ אורות נכללים זה בזה, מנייהו יוצא חיותא חדא, הנקרא זוהר. וזמ״ש (יחזקאל י׳ ט״ו) היא החיה אשר ראיתי על נהר כבר. ומזה נפקי ד׳ סמכין, הנקראים חיות גדולות דשלטין על חיות קטנות, שכל חיות כלולות בה. ונראה, שהם כנגד נהי״ם, שמאירים ג״כ, ומהם יוצא ד׳ סמכין, ובהיות, שהאור הרביעי נגד מלכות שלה, לכן אמר שנקרא אופן. וג״כ נקרא הרוח ב׳ שדים, ע״ש שיוצא שני אורות, שמשפיע למטה שפע, ויוצא מהם סוד האורות האלו, ומתפשטים מעולם לעולם, עד שמגיעים להיכל נוגה, ומשם יורד למטה. ואלו נקראים המונים, בודאי נראה שהם סוד המדריגות המתקשרות האהבה, שמי

שרוצה להקשר באהבה עליונה, ע״י אלו שממשיך סוד אהבה זאת, יתקשר האדם, ומזה הרוח, אתנהיר רוחא אוחרא מצד שמאל. ולעולם עומדים שניהם בחיבה גדולה, ונראה כאן שני רוחין ונכללים זה בזה בחביבותא, ובעבור זה נקרא אהבה. ובזה ההיכל, עומדים כל הנשמות וכל הגופין שעתידים לבא, והוא מלא מכל:

ואחר חרבן הבית, שלא יש נשמות חדשות, כד יסתיימין אלין נפשתא, אזי יבא המשיח. דיתעורר לקבל נפשות חדשות, ג״כ ההוא מוצא פי ה׳ שיוצא מצד ההבל, שהוא סוד הנשיקין, שיוצא מהם חיות לכל הנפשות, יוצא ועומד בזה ההיכל. וג״כ יוצא מסוד אלו הנשיקין, אותם שהם קיימין לעולם, מזה הרוח שמאלי, נפקין תרין נהורין דאינון ד׳. נראה שהוא שם א״ל, ששם ב׳ אותיות, ונעשים ד׳ בצירוף ל״א, והם מתהפכים בגוונים, נראה הוא מה שכתבתי:

ומהם יוצא חיותא חדא, דקיימי על ד׳ נהורין דלא קיימי בקיומיהו. פירוש, שאינם עומדים במצב א׳, אלא מתהפכים, והאי איהו להט החרב המתהפכת. והם שנים מימין ושנים משמאל, דהאי חיותא כלול באילין נציץ מנייהו תרין ניצוצין, לבר מהיכלא, ומתהפכין תדיר, פעמים נשים ופעמים אנשים, פעמים עירין קדישין. כד אתכליל האי חיותא קדמאה מגו כללות שניהם, יוצא ניצוץ א׳, ולא מתדבק לעלמין, ושאט אבתרייהו דאילין תרין ניצוצין, ואז אלו הם גוברין, ועבדין שליחותייהו, ועד לא מסיימי מתדעכי. ואז אותו ניצוץ בטש בהו, ואתחדשן כמלקדמין. ואינון נוקבין, וכן ע״ז הבטישה שבוטש בהם אותו ניצוץ:

היכלא שתיתאה וכו׳. זה ההיכל, היא סוד התדבקות להדבק שם רוח ברוח, ונקרא היכל הרצון, שכל מי שנכנס בו ימצא בו רצון מה׳, ובו נכנס משה רבינו ע״ה, ונתדבק בו, כי הוא סוד דבקות ת״ת עם מלכות. וזה ההיכל, נגד ת״ת של הנוקבא, שהוא למעלה מחו״ג. ובו ירד אור ו״ק של הזכר, וגם כל ההיכלות התחתונות נכללים בזה ההיכל, ואז נדבקים ו״ק שלה עם ו״ק שלו. וכן תמצא, שאמר בהיכלות פקודי, שיש ו׳ היכלות בהיכל הראשון, והם נגד ו״ק של הזכר, וששה שלה, הרי י״ב:

וזה מה שכתוב י״ב נהורין שיש בזה ההיכל. וזהו מה שכתב בספרא דצניעותא, שהם שבעה ימים ושבעה ימים, שהם ז׳ היכלות נקבות, הם ימים דגושים, ושבע קצוות של זכר שהם ו״ק שלו, ואור העטרה הם ימים רפויים, וזהו שבעה ימים ושבעה ימים, י״ד יום. והזכרים ג״כ נקראים נחלים, וכל הנחלים הולכים אל הים, היא מלכות של בריאה הנקראת ים. וג״כ אלו הו״ק, ששה שלה הם סוד י״ב בקר, והים עומד עליהם, היא סוד היכל שביעי, והוא סוד הכסא, שפירשנו במקום אחר ששם ד׳ אורות של מלכות, בתוך זה ההיכל הנקרא כסא, כנודע. והיכל ק״ק, הם סוד רגלי הכסא, וששה היכלות, הם סוד שש מעלות לכסא. אלו השבע היכלות, הם השבע הנערות הראיות לתת לה. והם בתולות אחריה רעותיה, וג״כ יש שבעת הסריסים המשרתים את פני המלך, נראה, שהם ששה היכלות הנכללות בהיכל הרצון, כדפרשנו. ג״כ יש שבע היכלות בהיכל ק״ק, והם ז׳ היכלות הנפתחות ביום שבת. והם סוד אותיות גדולות, שהם, אל אדון על כל המעשים וכו׳, שיש בכל אות ה׳ תיבות וכו׳.

ונחזור לעניין. כי בהיכל זה דבוקים רוחא ברוחא, ו״ק שלו עם ו״ק שלה, וז״ס הנשיקין. וצריך להקדים סוד הנשיקין, זהו מ״ש (שיר א׳) ישקני מנשיקות פיהו, שהוא משבח הכלה, כמו שאמר בפרשת פקודי, כחוט השני שפתותיך שהיא נותנת סוד הגבורות. וז״ס משה ידבר. ג״כ היא משבחת אותו, שנאמר שפתותיו שושנים,

שהוא נותן סוד גבורות וחסדים. ומאלו סוד נשיקין של שניהם, יוצאים נשמות גדולות, ומלאכים שהם קיימים לעולם:

וכדי שתבין זה, אומר לך מ״ש הרב זלה״ה, שאמר איך איפשר שהאדם יהיה לו כ״כ נשמה עליונה, אמנם אמר שזהו סוד התרין צפרין, שאמר ר׳ פינחס בהקדמת בראשית, שהם סוד המלאכים. ולבאר זה הדבר, דע, כי סוד העולמות נעשו מסוד ז׳ מלכים שהוברר. והנה מהבירור המעולה, מהם עלה לאצילות, והיותר גרוע לבריאה, והיותר גרוע שנברר ממנו נעשה היצירה, והיותר גרוע העשיה, עד שיצאו הקליפות מהיתוכא דדהבא, שאינו מועיל כלום. ובודאי שנשארו בתוכם ניצוצי הקדושה, שהם סוד י״א סמני הקטורת, והם ג״כ יתבררו לעתיד, וזהו בלע המות לנצח וכו׳.

וזה הבירור עצמו נעשה באצילות עצמו, שמבירור ממנו נעשה א״א, ומהיותר גרוע או״א, ומהגרוע מהם נעשה ז״א, ומהגרוע ממנו נעשית נוקביה. וכעד״ז בכל הספירות, וכן בספירה עצמה מינה ובה, מה שאין כח בקולמוס לכתוב. ואמנם דע, כי כדי לעשות בירור, זה לא יעשה כי אם ע״י זיווג. ואין אנו יכולים לדבר למעלה מאו״א, כי הנקבה הראשונה שנתגלית בעולם, היא אימא עילאה, ולכן משם אנו מתחילין לדבר.

והנה כדי להתברר זו״ן שבאצילות, הוצרכו או״א להזדווג, כי א״א להתברר שום ניצוץ כי אם ע״י זווג, להשהות שם זמן עד שנעשו פרצוף, ואין כח באו״א לברר מן האצילות ולמטה, כי הם גרועים, והם נבררו ע״י זווג זו״ן, וכן תדמה מזה לשאר העולמות. והנה צריך לפרש לך סוד הזווגים של או״א. והנה בודאי שאו״א זווגייהו תדירי, כי כחדא נפקין וכחדא שריין. והנה קודם הברור של זו״ן, לא היו צריכין אליו, רק היה זווגם ע״י נשיקין, בסוד רוחא ברוחא, אבל כשהוצרכו לעשות בירור של זו״ן, אז נעשה זווג תחתון כדי לברר זו״ן:

וכבר ידעת, כי שני מיני עיבורים היו בזו״ן, אחד עיבור ראשון של תלת גו תלת, ויצא לחוץ. ועיבור שני, של עיבור מוחין של גדלות, ואין עיבור בלי זווג הקודם. והנה שני זווגין הוצרכו לצורך זו״ן. עוד יש זווג שלישי, לצורך חיות של זו״ן וכל העולמות, הרי ג׳ זווגים של תשמיש. וידוע, כי אין זיווג, בלי שיקדים אליו חיבוק ונישוק. והנה באלו הג׳ זווגים ודאי שיש ג׳ נשיקין, ועם הנשיקין הראשון, שהם היו קודם הזיווג, הרי ד׳ נשיקין. והם נחלקים לשבעה, כי הג׳ נשיקין של שעת זווג, הם נשיקין כפולים, שלו ושלה, הרי ו׳ נשיקין. והנשיקין הראשון שקודם הזווגים, לא היו כפולים, הרי ז׳ נשיקין, וג׳ זווגים. ועתה צריך לבאר הכל:

דע, כי נפש האדם נחלק לכמה חלקים. נשמה לנשמה מצד אבא, והנשמה מצד אימא, ורוח מז״א, ונפש מצד המלכות. כל זה באצילות, וכן על דרך זה בבי״ע, ואיך אפשר להיות זה. אמנם דע, כי בצאת זו״ן מבטן אימא, יוצאים ענפין ונשמתין למלאכים ולאנשים, ואין נשלמות, עד שיזדווגו זו״ן, ואז יוצאין מאותו זווג, אבל שורשם מאו״א. וא״ת, למה באנשים מתלבשים בגוף, והמלאכים אינם צריכים לגוף. דע, כי כל הבאים מזווג עליון מסוד נשיקין, אינם צריכים לגוף, והבאים מזווג גופני תחתון, כי לא הספיק זווג הרוחני להוציאו, והוצרך הזווג הגופני להוציא, ולכן הוצרך לגוף:

והנה בוודאי הוא, שנשמות הצדיקים, שהם גדולים מהמלאכים, אעפ״י שבאים מזווג תחתון. ולבאר זה, כבר אמרנו שיש נשיקין קודם שום זווג, ומהם יצאו

המלאכים הגדולים, שלא ישתנה שמם לעולם. ויש נשיקין בשעת הזווג, והם גדולים מאותם שקודם הזווג, ומהם יצאו נשמות הצדיקים. ומנשיקין דאימא יצאו הנשמות, ואלו אינם נגמרים, כי עם ע״י זווג תחתון, ואז מקבלם זו״ן, ומוציאם בסוד זווג שלו:

ולבאר זה הדבר, צריך לפרש סוד אלו הנשיקין, וסדר מעלתם. והנה דע, כי הנשיקין של שעת הזווג של מוחין, הם גדולים יותר מכולם. והם סוד מעלת נשמות הצדיקים, יותר מן המלאכים העליונים. ואח״כ הב׳ במעלה, אותם נשיקין שקדמו קודם שום זווג, ומהם יצאו המלאכים הגדולים דלא אשתנו, והג׳ במעלה, הם נשיקין שבעת עיבור ראשון של תלת גו תלת, והם ג״כ נשמות צדיקים, אבל הם למטה מהמלאכים הנזכרים שהם למטה מן הצדיקים. בחינה ה׳, נשיקין, שהם של חיות העולמות. והם ג״כ נשמות הצדיקים, שהם למטה מאלו המלאכים ג״כ. ויש ג״כ מלאכים למטה מאלו הצדיקים, והם יצאו מסוד נשיקין של קודם מוחין. בחינה ז׳, המלאכים שיצאו מנשיקין ראשונים של חיות העולמות. הרי הם ז׳ בחינות, והם בחינות ונשמות שיצאו מאו״א. ונגד אלו הבחינות, יש בזווג ז״א עם לאה, וכן בזווג עם רחל, וכן יעקב עם לאה, וכן יעקב עם רחל:

וכל זה באצילות, וכעד״ז בבריאה, כל אלו הזווגים להוציא נשמות מלאכים, מן או״א וזו״ן של בריאה. וכעד״ז ביצירה ובעשיה, ואין להאריך בהם ובפרטם. והנה כמה ירידות יש בנשמות, ע״י פגם החטא אדה״ר, כי יש מי שיורד ירידה אחת, ויש שני ירידות, ויש שלש, וכן כמה ירידות. וכל ששורשם מן האצילות וירדו בעשיה, ודאי שיכול ע״י מעשיו, לתקנה פעם אחת בחיים חייתו, ואין צריך לבא ע״י גלגול, וזהו בסוד בידך אפקיד רוחי, בנפילת אפים. ויכול להעלותה בשורשה, ולעשותה בריה חדשה. אך מי ששורשה מלמטה, אינו יכול לעלות נשמתו כ״א בסוד בידך אפקיד רוחי, אבל לא בפעם אחד. אבל יכול לעלות ממדריגה למדריגה, עד אין (א״ה נ״ל סוף), אם ישים אליו לבו, רוחו ונשמתו אליו יאסוף:

ונחזור לעניין. כי מסוד הנשיקין יוצאים מלאכים גדולים, וכן מזווג זו״ן שבבריאה יוצא חיות ושפע. וז״ס מ״ש כי (דברים ח׳ ד׳) על כל מוצא פי ה׳ יחיה האדם. והם סוד הנשיקין של זו״ן של בריאה. וז״ס (בראשי׳ כ״ט) וישק יעקב לרחל. והרוח המקבל כל אלו הזווגים והרזים, היוצאים מזה ההיכל הבאים מסוד נשיקין אלו, רזיאל, שכל רזי העליונים בידו. וממנו מתפשטים ד׳ רוחין, לד׳ סטרי עלמא. אותו שלסטר ימין, מיכא״ל שמיה, והוא אפוטרופוס של ישראל, המליץ טוב עליהם. ומ״ש דהא מיניה שראן ישראל לאתאחדא ברזא דמהימנותא, פרוש הענין, כי כשרוצין להתאחדא ולהאחז בקדושה, ממנו מתחילין, בעבור שכל שאר סטרין נאחזים בהם הקליפות, אבל כשנכנסים בסוד החסד, בזה עולים להתדבק באצילות, הנקרא מהימנותא:

והעניין, כי באמצעות דבקות אהבה, שאוהבים ומתדבקים בזה ההיכל של אהבה, עולים להדבק בקב״ה. ומצד שמאל קיימא גבריא״ל, דהוא ממונה על הדין, והוא פעמים דן את ישראל, שכל דינין שלו כלולים ברחמים. ומצד מזרח ומערב קיימא אוריא״ל ורפא״ל, והוא קיים על אסוותא דעלמא. והם סוד ד׳ יסודות עילאין, דמינייהו נפקי כמה דרגין לדרגין:

והעניין, שאלו הד׳ מלאכים שאמרנו, הם סוד רוחין. והם סוד המרכבה עליונה, היוצאים מד׳ בחינות של אצילות, שהם חגת״מ. שהם שורש ד׳ יסודות, מים אש

אויר עפר, ומאלו ד׳ נהורין, שהם, מיכאל גבריאל אוריאל רפאל, מתגלים סוד ד׳ יסודות. וכל אחד כלול מחבריה, כנודע שכל היסודות כלולים זה בזה, ומשם מתפשטים כמה מדריגות. שבעולם היצירה מתפשטים אלו ד׳ יסודות, בסוד המלאכים, כנודע, שיש במלאכים מיכאל גבריאל אוריאל רפאל. וכן מתפשטים בעשיה, עד שבאים לעשות אלו ד׳ יסודות תחתונים, כגוונא דא תנינן:

(ט) **לֹא תִזְרַע כַּרְמְךָ כִּלְאָיִם פֶּן תִּקְדַּשׁ הַמְּלֵאָה הַזֶּרַע אֲשֶׁר תִּזְרָע וּתְבוּאַת הַכָּרֶם**. הנה פסוק זה גימ׳ 4644 והוא עולה כמנין המפשט הבא: **לבל נזרע חטה ושעורה או שני מינים, יחד עם חרצן במפולת יד. העובר על זה וזרע בארץ ישראל חטא ולוקה שנים** גימ׳ 4644.

נחלקו בית הלל ובית שמאי (מסכת כלאיים פ״ד משנה ה-ו) בהגדרת כרם. ב״ה אומרים שתים כנגד שתים ואחת יוצאה זנב, ובית שמאי אומרים אפילו חמש גפנים בזו אחר זו. נלע״ד ששורש המחלוקת נעוץ בעולמות הרוחניים. בעולם התוהו היו העולמות בזה אחר זה כמ״ש הרבשב״י בריש האד״ר ״תחות חד סמכא״ ובעולם התיקון היו שנים כנגד שנים היינו חסד מול גבורה, נצח מול הוד והזנב הוא היסוד. כלומר מה יחשב כרם? האם כרם שחרב כלומר עולם התוהו נקרא כרם או דוקא עולם התיקון? בית שמאי שהם כדרכם שמימיים יותר נוטים לקבל גם את עולם התוהו כעולם אולם בית הלל הם ארציים יותר (הלל גימ׳ שם אדנות) לכן הם פוסלים כרם הנטוע שורה אחת מלהיות כרם.

כתב סידנא המלוב״ן אביר יעקב בספרו **מחשף הלבן**

לא תִזְרַע כַּרְמְךָ כִּלְאָיִם פֶּן תִּקְדַּשׁ הַמְּלֵאָה הַזֶּרַע אֲשֶׁר תִּזְרָע וּתְבוּאַת הַכָּרֶם. אֶפְשָׁר לִרְמֹז, שֶׁבָּאָה לְהַזְהִיר הַתּוֹרָה שֶׁיִּזָּהֵר הָאָדָם שֶׁלֹּא יְעָרֵב הָרָע עִם טוֹב, רַק יְקַיֵּם סוּר מֵרָע וַעֲשֵׂה טוֹב, דְּזֶהוּ עִקַּר הָעֲבוֹדָה וְזֶהוּ שֹׁרֶשׁ עֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע, שֶׁאִם יְעָרֵב הָרָע עִם הַטּוֹב זֶהוּ קִיּוּם וְהַעֲמָדַת עֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע, וְהַתּוֹרָה אָמְרָה וּמֵעֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע לֹא תֹאכַל מִמֶּנּוּ, כִּי בְּיוֹם אֲכָלְךָ מִמֶּנּוּ מוֹת תָּמוּת, דְּעַל יְדֵי תַּעֲבֹת הָרָע עִם הַטּוֹב וְעָשִׂיתָ עִרְבּוּבְיָא בְּפָמַלְיָא שֶׁל מַעְלָה וּבְפָמַלְיָא שֶׁל מַטָּה, וְזֶהוּ שֹׁרֶשׁ עֵרֶב רַב, שֶׁמְּעָרְבִין הָרָע עִם הַטּוֹב, וְעֵרֶב רַב גִּימַטְרִיָּא דַּעַת, דְּעַל יְדֵי עִרְבּוּבְיָא שֶׁמְּעָרְבִים הָרָע עִם הַטּוֹב עוֹשִׂים הַעֲמָדָה וְקִיּוּם לְעֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע, וְהִנֵּה יִשְׂרָאֵל נִקְרְאוּ כֶּרֶם, שֶׁנֶּאֱמַר כִּי כֶרֶם ה׳ צְבָאוֹת בֵּית יִשְׂרָאֵל, וְעֶשֶׂר הויו״ת גִּימַטְרִיָּא כֶּרֶם, וְהָעוֹשֶׂה עִרְבּוּבְיָא עוֹשֶׂה פְּגָם בְּעַצְמוֹ וּפְגָם בְּיִשְׂרָאֵל וּפְגָם בָּעוֹלָם הָעֶלְיוֹן שֶׁיֵּשׁ בּוֹ עֶשֶׂר הויו״ת שֶׁהֵם גִּימַטְרִיָּא כֶּרֶם כָּאָמוּר, וְזֶה שֶׁאָמַר לֹא תִזְרַע כַּרְמְךָ כִּלְאָיִם, דְּהַיְנוּ מַזְהִירָה הַתּוֹרָה לְכָל אֶחָד וְאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל, שֶׁכָּל אֶחָד מֵהֶם נִקְרָא כֶּרֶם, כֵּיוָן שֶׁכֻּלָּם בִּכְלָלוּתָם נִקְרָאִים כֶּרֶם גַּם בִּפְרָטוּת כָּל אֶחָד נִקְרָא כֶּרֶם, וּקְרִיאָתָם כֶּרֶם עַל יְדֵי שֶׁהֵם שׁוֹמְרִים כֶּרֶם הָעֶלְיוֹן שֶׁהֵם עֶשֶׂר הויו״ת שֶׁלֹּא יֵפְגְּמוּ חַס וְשָׁלוֹם, וְאוֹמֶרֶת הַתּוֹרָה, אַתָּה הָאִישׁ הַיִּשְׂרְאֵלִי שֶׁחִשְׁקְךָ בַּמִּצְוֹת וְחוֹשֵׁב עַצְמְךָ כֶּרֶם לִשְׁמֹר כֶּרֶם הָעֶלְיוֹן, הִשָּׁמֶר לְךָ פֶּן תְּעָרֵב הָרָע עִם הַטּוֹב, וְזֶהוּ לֹא תִזְרַע כַּרְמְךָ כִּלְאָיִם, הַיְנוּ עֵרוּב הָרָע עִם הַטּוֹב, דְּאִם עֵרַבְתָּ הָרָע עִם הַטּוֹב בָּזֶה אַתָּה פּוֹגֵם בְּעַצְמְךָ וּבְיִשְׂרָאֵל וּבָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן שֶׁכֻּלָּם נִקְרָאִים כֶּרֶם כָּאָמוּר, וְזֶהוּ פֶּן תִּקְדַּשׁ הַמְּלֵאָה הַזֶּרַע אֲשֶׁר תִּזְרָע, דְּהַיְנוּ הַמִּצְוָה וְהַתּוֹרָה וְהַתְּפִלָּה וְהַצְּדָקָה אֲשֶׁר אַתָּה זוֹרֵעַ וְחוֹשֵׁב שֶׁהִיא מִצְוָה מְלֵאָה וּשְׁלֵמָה, אִם עָשִׂיתָ רַע הֲרֵי פָּגַמְתָּ בַּמִּצְוָה הַטּוֹבָה אֲשֶׁר עָשִׂיתָ, וְזֶהוּ פֶּן תִּקְדַּשׁ הַמְּלֵאָה, דְּהַיְנוּ תִּפָּגֵם וְתִטָּמֵא הַמִּצְוָה מְלֵאָה אֲשֶׁר זָרַעְתָּ וְעָשִׂיתָ, וְלֹא בְּעַצְמְךָ

בִּלְבַד פָּגַמְתָּ אֶלָּא בְּיִשְׂרָאֵל וּבָעוֹלָמוֹת הָעֶלְיוֹנִים, וְזֶהוּ וּתְבוּאַת הַכָּרֶם, דְּהַיְנוּ כָּל הַתְּבוּאָה הַיּוֹצֵאת מִן הַכֶּרֶם נִפְגָּמָה, דְּהַיְנוּ דְּכֶרֶם כּוֹלֵל יִשְׂרָאֵל וְכוֹלֵל עוֹלָם הָעֶלְיוֹן, דְּהַיְנוּ הַנִּקְרָא בְּשֵׁם כֶּרֶם נִפְגַּם, וְהִנֵּה כִּלְאַיִם אוֹתִיּוֹת מִיכָאֵל, וְכִלְאַיִם בְּמִלּוּי כ״ף לָמ״ד אָל״ף יו״ד מ״ם גִּימַטְרִיָּא סַמָּאֵ״ל בְּמִלּוּי סָמ״ךְ מ״ם אָל״ף לָמ״ד, וְזֶהוּ כִּלְאַיִם, שֶׁגּוֹרֵם לס״מ שֶׁנִּכְנַס בִּגְבוּל מִיכָאֵל וְזֶהוּ הַכִּלְאַיִם, לָכֵן הִשָּׁמֶר לְךָ פֶּן תִּעָרֵב הָרָע עִם הַטּוֹב, רַק סוּר מֵרָע וַעֲשֵׂה טוֹב.

(י) **לֹא תַחֲרֹשׁ בְּשׁוֹר וּבַחֲמֹר יַחְדָּו**:

הנה רמז נאה: **לֹא תַחֲרֹשׁ בְּשׁוֹר וּבַחֲמֹר יַחְדָּו** גימ׳ 1731

וכן המפשט הבא: **לבל ננהיג בהם, וכן כל מלאכה, זה המעלה גרה עם החמר הרואה וצר לו** גימ׳ 1731

ובדרך סוד שמעתי ממורי הרב הגאון העניו והצדיק כבוד קדושת הרב אברהם שמחה אשלג שליט״א ששור זו קליפת השמאל וחמור זו קליפת הימין וחרישה בהם מטשטשת את העולם. והנה דברים אלו בזוהר (שמות דף ו ע״א) ״בספרא דרב ייבא סבא הכי אמר, כתיב (דניאל ד יד) בגזרת עירין פתגמא, ומאמר קדישין שאלתא, כל דינין דהאי עלמא וכל גזרין וכל שאלתין, כלהו קיימי בחד היכלא דתמן ע״ב סנהדרין מעיינין בדינין דעלמא, וההוא היכלא אקרי היכל זכותא, בגין דכד דיינין דינא מהפכין בזכותא דבר נש בקדמיתא, מה דלאו הכי בדרגא דההוא סטרא אחרא, דתמן איהו אתר דאקרי חובה, בגין דכל עובדוי דההוא אתר דנחש אשת זנונים, לא איהו אלא למהפכא בחובה דבר נש, ולמלשן עבדא למאריה. אינון דהיכלא דזכותא אקרון מים מתוקים מים צלולין, אינון דהיכלא דחובא אקרון מיין מרירין, (במדבר ה כב) מי המרים המאררים, בההוא היכלא דזכותא לא קיימי אלין תלת בני חיי ומזוני, ולאו בההוא אתר דחובה, לא במים מתיקן וצלילן, ולא במים מרירין מלטטין. ועל דא ישראל זרעי על כל מים, זרעא קדישא דאולידו על כל מים איהו, דהא לאו נכון זרעא דילהון אלא לעילא, ועל דא אוקמוה מארי מתניתין, בני חיי ומזוני לאו בזכותא תליא מלתא אלא במזלא קדישא תליא מלתא, ואתר דא על כל מיא איהו. משלחי רגל השור והחמור, דלא אית לון בההוא סטרא בישא כלום, ומשדרן מנייהו כל חולקין בישין, ומתדבקין בההוא סטרא טבא דכל קדושין עלאין. [שור וחמור כד מזדווגן כחדא, תרין פגעין בישין אינון לעלמא], שור סטרא דדינא קשיא איהו, ואתדבקותא דסטר קדישא איהו, [חמור כד אזדווג בהדיה דאיהו מסטרא אחרא, תרין פגעין בישין אינון לעלמא], ועל דא שמעון תוקפא דדינא קשיא הוה ביה, וכד מזדווג בלוי כחדא לא יכיל עלמא למסבל. ובגין כך **לא תחרוש בשור ובחמור יחדו** על דא שדר יעקב לעשו מלה דא, דכתיב (בראשית לב ז) ויהי לי שור וחמור, ואי לאו דמאיך יעקב גרמיה, דחילו סגיא נפל ביה בעשו.

(יא) **לֹא תִלְבַּשׁ שַׁעַטְנֵז צֶמֶר וּפִשְׁתִּים יַחְדָּו**.

לֹא תִלְבַּשׁ שַׁעַטְנֵז צֶמֶר וּפִשְׁתִּים יַחְדָּו גימ׳ 2393

הנה הרמז: **לבל נלבש בגד הזה העשוי מצמר רחלים ופשתן יחדיו** גימ׳ 2393

הנה התורה קוראת למצווה זו חוק שנאמר (ויקרא פרק יט, יט) "אֶת חֻקֹּתַי תִּשְׁמֹרוּ בְּהֶמְתְּךָ לֹא תַרְבִּיעַ כִּלְאַיִם שָׂדְךָ לֹא תִזְרַע כִּלְאָיִם וּבֶגֶד כִּלְאַיִם שַׁעַטְנֵז לֹא יַעֲלֶה עָלֶיךָ". ברם במהלך הדורות ניסו החכמים למצוא טעם גם למצוה זו. הרמב"ם בסה"מ מצוה מ"ב כתב הטעם להרחיק אותנו מהכמרים שהיום לובשים שעטנז. והטעם לפי הסוד הנה לפניך.

שפתי כהן

לא תלבש שעטנז. מלה מורכבת שטן עז יעלה עליך ומזיקך, וכן אמר בזוהר (ח"ג פ"ז.) מאן דמחבר לון אתער עליה רוחא דלא איצטריך, ומטו ליה לבר נש לסיטרא אחרא בישא, דא הוא לא יעלה עליך ההוא רוחא מסאבא קרבנא דקין מאי הוא פשתים קרבנא דהבל צמר לא דא כדא, רזא דמלה קין כלאים הוה ערבוביא דלא איצטריך סיטרא אחרא ובמעהא דחוה אתבריאון תרין סיטרין אילון ובגין דאתחברו כחדא לא אתיא מינייהו תועלתא לעלמא ואתאבידו ועד יומא דין סיטרא דילהון קיימא, ומאן דאחזי בגרמיה עובדא דא דחיבורא דא אתער עליה אינון סיטרין ולא יכיל לאתקיימא ושרי עליה רוחא אחרא דלא איצטריך וישראל בעאן לאתערא עלייהו רוחא קדישא למהוי קדישין ואשתכח שלמא בעלמא דין ובעלמא דאתי, ולזה סמך גדילים תעשה לך לאתערא עלייכו קדושה, ולזה גדילים שמגדלים אותם ומעלים אותם וכאילו עשו עצמן, וזהו תעשה לך לך דייקא, גדלים בגימטריא פ"ז, תשית לראשו עטרת פז (תהלים כ"א, ד'), סודו ה"ס א"ך, שהן אהי"ה אדני עם הכולל, על ארבע הם ארבעה יסודות, שבכל כנף וכנף יש בו שלוש עשרה חוליות וחמישה קשרים הם ח"י, שנותן חיות לכל יסוד ויסוד:

ב. ויקרא יט, יט- ובזוהר (פרשה זו פ"ו.) תא חזי כד ברא קודשא בריך הוא עלמא אתקין כל מלה ומלה כל חד וחד בסיטרוי ומני עלייהו חילין עילאין ולית לך אפילו עשבא זעירא בארעא דלית לה חילא עילאה דממנא עליה לעילא וכל מה דעבדין כל חד וחד עביד בתוקפיה דההוא חילא עילאה עליה לעילא וכולהו נימוסין גזירין מדינא על דינא נטלין ועל דינא קיימין, לית מאן דנפיק מן קיומיה לבר וכולהו ממנן מן יומא דאתברי עלמא מתפקדן שלטונין על כל מלה ומלה וכולהו נטלין על נימוסא אחרא עילאה דנטלין כל חד וחד כמה דכתיב (משלי ל"א, ט"ו) ותקם בעוד לילה ותתן טרף לביתה וחוק לנערותיה, כיון דנטלין ההוא חוק כולהו אקרון חוקות, וההוא אתיהיב להון מן שמיה כדין אקרון חקות שמים, ומנא לן דמן שמים קא אתיין דכתיב (תהלים פ"א, ה') כי חוק לישראל הוא ועל דא כתיב את חוקותי תשמורו בגין דכל חד וחד ממנא על מלה ידיעא בעלמא בההוא חוק. בגין כך אסיר למיחלף זינין ולאעלא זינא בזינא אחרא בגין דאעקר לכל חילא וחילא מאתרייהו ואכחיש פמליא של מעלה ואכחשי פומבי דמלכא, כלאים, מהו כלאים כמה דיהיב אחרא בבית מטרא, כמה דאת אמר אל בית הכלא, בגין דלא למעבד מידי. דבר אחר כלאים מניעותא דמנע לכל אינון חילין מעבידתא דילהון, ובגין כך ובגד כלאים לא יעלה עליך. תא חזי כתיב (בראשית ב', י"ז) ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו כי ביום אכלך ממנו מות תמות, והא איתמר דשני פקודוי דמלכא ואחלף עץ החיים דביה אשתלים כולא ואתדבק באתר אחרא עד כאן:

ולזה אמרו הגאונים ז"ל שלא יהא הטלית אלא מצמר רחלים שהוא קרבן הבל הצדיק, צמר בא"ת ב"ש הי"ג, גימטריא חי, רמז על חיותו, פשתן בא"ת ב"ש ובא"ט

גימטריא חי, לומר שכל אחד לבדו יש לו חיות ובהתחברות יהיה לו קטרוג כמו שאמר יעלה עליך, עליך ממש לקטרג, עוד רמז לשלוש עשרה חוליות שבציצית וחמישה קשרים הם חי״י, עוד רמז לחי״י ברכן, רמז שלא יתפלל חי״י אלא בטלית דאית ביה שלוש עשרה חוליין וחמישה קשרים, וחי״י שנרמז בפשתן רמז על חיותו של קין בארקא, ולפי שכל אחד יש לו מקום מיוחד קין בארקא, וכן קין קו״ף יו״ד נו״ן עם ה׳ אותיות גימטריא ארקה, והבל בתבל, שמתובלת בתורה, וכן תבל, תורה, בראשית, לעיני כל ישראל, וקיימא בהבל תורה, לזה צותה תורה שלא לחברם יחד שכל אחד יהיה בתחומו במקומו, ופירוש לא יעלה עליך שלא יעלה מארקה ובחיבורו יבוא לך היזק ממנה, ויעלה עליך כמו שהיה שנאמר (בראשית ד׳, ח׳) ויקם קין אל הבל אחיו ויהרגהו:

ופירוש מלת שעטנז כתב הריקאנטי ז״ל מצאתי לחכמי הקבלה שפירשו שיש שטן אחד ממונה על מי שלובש שעטנז ויכול להזיקו, ואותיות שעטנז שטן עז, ועל כן אותיות שעטנ״ז ג"ץ בספר תורה יש עליהן תגין, כדי להורות שהמתעסק בתורה ניצול מהמקטרג ההוא שהוא מלאך המות ותגן עליו, זהו לשון תגין ועושה לו עטרה לשון תג, זהו שעטנ״ז ג״ץ, שטן עז צורר גדול לאדם, יורד ומתעה, עולה ומשטין, נוטל רשות ונוטל נשמה. ויש מפרשים כי שעטנז רומז לשתי מדות שיש למעלה מן המקטרגים על ישראל והקב״ה מפרידם זה מזה שלא יתחברו לעולם להזכיר עוונותיהם של ישראל, והלובש שעטנז מחבר הכוחות הללו לעכב תפילתן של ישראל, ואמרו כי הלובש שעטנז בתפילתו סנדלפון המלאך הקושר כתרים להקב״ה מתפילתן של ישראל אינו מקבל תפילתו עם שאר תפילות עד כאן. ואפשר שזהו פירוש לא יעלה עליך, שאינו מעלה אותה תפילה, ופירוש עליך בעבורך, או פירוש לא יעלה עליך זה השטן עז יעלה לקטרג עליך כמו שאמרנו. עוד ירמוז חי״י שבפשתן, לפי שקיבל עליו ארבע מיתות בית דין, שנידוק כמו סקילה, ונופץ ששורקים אותו במשרקות של ברזל של פיפיות, היא הרג, ושורין אותו במי המשרה היא חנק, ונותנין האונין לתוך התנור כדי שיהבילו, פירוש שיתלבן, היינו שריפה, ולזה הוכשר לבגדי כהונה ולבגדי כהן גדול ביום הכפורים:

עוד נאמר שמה שאמר **שדך לא תזרע כלאים**, בא להזהיר לאדם כשיזדווג עם אשתו שלא יכוון באשה אחרת, ואין שדה אלא אשה שנאמר (דברים כ״ב, כ״ז) כי בשדה מצאה, וכן שדה גימטריא אשה עם האותיות, וכן אמרו חז״ל (נדרים כ׳ ע״ב) לא ישמש אדם עם אשתו ויתן דעתו על אחרת אפילו שתיהן נשיו. וכרמך לא תזרע כלאים רמז על הבנים, כי כרם הם ישראל שנאמר (ישעיה ה׳, ז׳) כי כרם ה׳ צבאות בית ישראל, ונמשלו לגפן שנאמר (תהלים פ׳, ט׳) גפן ממצרים תסיע, לומר מה גפן אינה מקבלת הרכבה ממין אחר וכו׳, אם כן רמז לו שלא יזרע בכרם שהם ישראל ולא יהיה סיבה לערב בכרם ה׳ צבאות הרכבה ממין אחר, ואם עשה הוא מלביש אותם הנשמות גופים שאינם ראוים להם והם עשוקים על ידך, זהו ובגד כלאים לא יעלה עליך:

חתם סופר

לא תלבש שעטנז צמר ופשתים יחדיו, גדילים תעשה לך על ארבע כנפות כסותך אשר תכסה בה. אזהרה לבעל תשובה שלא יעשה טוב עד שהסיר הרע ועקר פולחנא נוכראה מארעא, ושעטנז הוא שטן עז כידוע, וצמר הוא מעשים טובים כצמר וכשלג,

ופשתים הוא ההתבודדות פשתים בד בבד, לא יתלבש עצמו בפ״א בשעטנז וצמר ופשתים, כ״א בהדרגה ילך בתחילה יעזוב השעטנז ואח״כ יתלבש א׳ לא׳ בצמר ואח״כ נוסף לזה יתלבש בפשתי ההתבודדות, וכל זה מצורף ומעורב עם ד׳ חלקי התורה הנקראים פרד״ס פירוש, רמז, דרוש, סוד, שהם עושים לו חלוקא דרבנן כידוע, וזהו גדילים תעשה לך להתגדל אחת לאחת עם ד׳ כנפות כסות התורה ד׳ חלקים הנ״ל אשר בה תכסה למכסה עתיק וק״ל. [תקס״ב]:

רבנו בחיי

ויקרא פרק יט פסוק יט - ועל דרך הקבלה בסוד מצות הכלאים, מצוה זו ממצוות הנקראות חוקים, ואין תכלית הכוונה בחוקים האלה בענינים הגופניים בלבד רק בכוחות השכלים הנמשכים מן השמים, ולכך נקראו חוקות שמים כענין שכתוב (איוב לח, לג) הידעת חוקות שמים, וחוקות האלו לא ניתנו רק לישראל, הוא שכתוב (תהלים קמז, יט) חוקיו ומשפטיו לישראל, וכתיב (שם פא, ה) כי חוק לישראל הוא, וכל הכוחות העליונים השכליים כל אחד ואחד ממונה על פקודתו ועל ממשלתו, והפעולות בעולם השפל הזה משתלשלות בסיבתם, ובזה העולם מתקיים ועומד על השלימות:

וכבר ידעת מאמרם ז״ל (ויקרא רבה ט, ט) אפילו העליונים צריכים שלום שנאמר (איוב כה, ב) עושה שלום במרומיו והשלום שלהם הוא קיומם ושיפעלו פעולתם במינוים, ואם כן המעמיד תולדות למטה מין במינו גורם השלום למעלה כי הכוחות הממונים הם משלימין מינוים הראוי כמו שצריך העולם השפל, והמעמיד תולדות למטה מין בשאינו מינו הרי זה גורם היפך השלום כי הוא מערבב הכוחות העליונים ומבטל אותן ועוקר אותן ממינוים:

וזהו סוד הלשון של כלאים שהוא לשון מניעה, כלומר ביטול הכוחות, מלשון לא תכלא רחמיך ממני (תהלים מ, יב), וכן בית הכלא (ירמיה לז, יח) כי הניתן שם הוא מתבטל ממלאכתו, וזהו לשון חוקים מלשון חקיקה וציור כי הם ציורי ענינים שכליים של מעלה, והמרביע בהמה מין בשאינו מינו או הזורע צמח מין בשאינו מינו והם יונקים זה מזה הרי זה מערבב הכוחות העליונים הנותנים כח ההולדה או כח הצמיחה, וכמו שדרשו חז״ל (בראשית רבה י, ו) אין לך כל עשב ועשב מלמטה שאין לו מזל מלמעלה מכה אותו ואומר לו גדל שנאמר (איוב לח, לג) הידעת חוקות שמים וגו׳, ומפני שהשנים הנולדים בעולם ראשונה היו כלאים, זה מצד הרוח הטובה וזה מצד הרוח הרעה, ואנחנו נצטוינו להמשך אחר הרוח הקודש ולהתרחק מן הרע שהוא מצד רוח הטומאה על כן נאסר לנו הכלאים כי הוא חיבור שני קצוות שהם שני הפכים אין ראוי לחבר אותן כי אין חיבורן עולה יפה אבל ראוי להרחיקם ולהפרידם זה מזה, והמפריש ביניהם גורם שלום בעולם, והמחבר אותן יחד מסלק השלום מן העולם כי הוא מערבב הכוחות העליונים ומשים קטרוג בין פמליא של מעלה:

והכלאים נאסרו לנו בשלושה דברים, בבהמות ובזרעים ובבגדים, מה שנאסר לנו בבהמות לפי שמנהג אדם ובהמה טבע התולדה בהם שוה, ומה שנאסר לנו בזרע השדה לפי שהאשה הוקשה לשדה בהיותה מוכנת לקבל תולדה כשדה, ומה שנאסר לנו בבגדים והוא הצמר והפשתים לפי שהנולדים ראשונה קרבנם היה צמר ופשתים זה הביא הצמר וזה הביא הפשתים ולכך נאסר לנו חיבור הצמר והפשתים יחדיו לפי

שחיבור שניהם בכרס אחד לא עלה יפה כי היה בזה ערבוב כוחות הגורם למה שהוא היפך השלום וסופו הוכיח על תחילתו כי רצח זה את זה בסוף ונאבדו שניהם מן העולם:

וזהו שאמרו חז״ל (כלאים ט, ח) שעטנז שוע טווי ונוז, כי זה לבדו וזה לבדו מותר, ולכך נקרא הפשתים בלשון הקודש בד, כלומר יחידי, שאסור לחברו עם הצמר, וכן הצמר עם הפשתים, כי החיבור הוא האסור והלובש בגד זה למטה מערבב הכוחות העליונים, והנה ישראל הוזהרו מהחיבור הזה שהם הפכים כדי להתרחק מרוח הטומאה ולהתקדש ברוח הקודש, ואמר לא יעלה עליך כלומר רוח הטומאה, ביאר כי בלבשו בגד כלאים שעטנז יעלה עליו רוח הטומאה כי הוא חיבור שני ההפכים אשר אין חיבורן עולה יפה, ומה שהותר הכלאים בציצית גם בבגדי הכהנים ובלבד בשעת עבודה, לפי שכל הכוחות המשתנים זה מזה כולן כלולין במצות ציצית בין הלבן והתכלת, וזהו סוד הכתוב שאמר (משלי לא, י) אשת חיל, והיא מדת התכלת דרשה צמר ופשתים ותעש בחפץ כפיה, יאמר כי המדה ההיא דורשת וחוקרת אחר העובר ומחברת צמר ופשתים יחדיו כדי להענישו, ומצד אחר ותעש בחפץ כפיה, בציצית, והם כולן כלולין במצות ציצית אין צריך לומר בבית המקדש בשעת עבודה שכל הכוחות כלולין שם כי כל עניני בית המקדש של מטה כולן דוגמת עניני בית המקדש של מעלה:

הגר״א

בפירוש הגר״א לספרא דצניעותא - פרק ד ״וז״ס שעטנז צמר ופשתים כי קרבנו של קין היה פשתים ושל הבל צמר ואלמלא מזדווגין יחד מחריבין את העולם כלו."

זוהר

זוהר (חלק ג דף פו/ב) – ״(ובגין כך) ובגד כלאים שעטנז לא יעלה עליך, תא חזי, כתיב (בראשית ב יז) ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו כי ביום אכלך ממנו מות תמות, והא אתמר, דשני פקודי דמלכא, ואחלף עץ חיים דביה אשתלים כלא, וביה תליא מהימנותא, ואתדבק באתר אחרא. והא תנינן, בכלא בעי בר נש לאחזאה עובדא כגוונא דלעילא, ולמעבד עובדא כמה דאצטריך, ואי אשתני במלה אחרא, הוא אנגיד עליה לשרייא ביה מלה אחרא דלא אצטריך. ותא חזי, בשעתא דבר נש אחזי עובדא לתתא בארח מישר כמה דאצטריך, נגיד ונפיק ושרייא עלוי רוח קדישא עלאה, ובשעתא דאיהו אחזי עובדא לתתא באורחא עקימא דלית איהו ארח מישר, כדין נגיד ונפיק ושרי עלוי רוח אחרא דלא אצטריך, דסטי ליה לבר נש לסטר ביש, מאן משיך עליה ההוא רוחא, הוי אומר ההוא עובדא דאחזי בסטר אחרא:

כתיב (משלי לא יג) דרשה צמר ופשתים, דרשה, מהו דרשה, דבעיא ודריש על צמר ופשתים מאן דמחבר לון כחדא. ואי תימא בציצית אמאי שרי, הא אוקמוה, אבל התם הוא ההוא לבושא בתקונוי, באשלמות עובדא כדקא חזי. (נ״א ודא) תו, דרשה צמר ופשתים, למעבד נוקמא במאן דמחבר לון כחדא, אבל אימתי שרייא, בשעתא דאיהו באשלמותא, דכתיב ותעש בחפץ כפיה, וציצית הא אוקימנא, דהתם בההוא כללא דשלימותא אשתכח, ולא עביד מידי, אבל בשעתא דלא אשתכח בשלימותא, מאן דאתי לחברא לון כחדא, אתער עליה רוחא דלא אצטריך:

מלה דא מאן אוכח, קין והבל אוכחן, דדא אתי מסטרא חד, ודא אתי מסטרא אחרא, ובגין כך לא לבעי לן לחברא לון כחדא, וקרבנא דקין אתרחק מקמי קרבנא דהבל. ועל דא, ובגד כלאים שעטנז לא יעלה עליך, לא יעלה עליך סתם, לא יעלה עליך רוחא אחרא לשלטאה בך: ואצטריך ליה לבר נש לאחזאה עובדא דכשרא כמה דיאות, ובההוא עובדא שריא עליה רוח קדישא רוח עלאה, לאתקדשא ביה, אתא לאתקדשא מקדשין ליה, דכתיב והתקדשתם והייתם קדושים כי קדוש אני יהו״ה. כתיב, ומעץ הדעת טוב ורע, ומה על דא גרים אדם מיתה בעלמא, מאן דאחזי עובדא אחרא דלא אצטריך, על אחת כמה וכמה:

הרמ״ז

כתב הרמ״ז בפירושו על זוהר ויקרא ״מהו כלאים וכו׳, זה לעומת מ״ש דאעקר לכל חילא, שבעשיה שם שתולים הכוכבים והמזלות (בע״ח שמ״ג פ״ב) איש איש במקומו הראוי לו, והזורע כלאים אוסרם, שגורם שצריכים שני המזלות או הכוכבים המצמיחים שני המינים להעקר ממקומם ולהתייחד במקום אחר כדי להצמיח בשיתוף אותו המין הצומח משני המינים שהוא משונה מכל אחד מהשנים, ובין כך אותם השני כוכבים בטלים ממלאכתם שנבראו לעשות ונאסר טבעם דלא יוצא לעולם. וענין זה הוא בעשיה דמלכות מקננא תמן והוא מילוי ח״ק. כלאים מניעותא, מלשון (תהלים מ, יב) לא תכלא רחמיך ממני, וזה לנגד מ״ש ואכחיש פמלייא של מעלה, שהם המלאכים שביצירה ששם שם מ״ה, ואינם יכולים להשפיע (על העשיה) מה שהופקדו לעשות. כלאים ערבובייא, זה שייך דוקא בשעטנז שבו נראה הערבובייא לעין בפועל, מה שאין כן באמור ששם העירוב בכח ולא נגלה, וזה פוגם בס״ג המקנן בבריאה ששם השרפים שדרים בתוכה, והם חילא דלעילא, היותר עליונים. ועוד מכחיש פומבי דמלכא, שהוא אור מקיף, וידוע (בע״ח שמ״ב פי״ג) שאין הקליפות יכולות ליהנות מאור מקיף שאור גדול הוא, אבל בפגם השעטנז נכחש כח המקיפים ומתחזק כח החיצונים בר מינן. וזהו שעטנז, שט״ן ע״ז, פי׳ שט״ן שהוא ש׳וע ט׳ווי נו׳ז, שכל אחד מהם מחזיק כוחו. וזהו שסיים בפסוק ובגד כלאים שעטנז לא יעלה עליך, שהוא המקיף. וטעם היותו דוקא בצמר ופשתים יובן במ״ש לקמן פסוק (משלי לא, יג) דרשה צמר ופשתים:

האר״י הקדוש

כתב המהרח״ו זללה״ה הרב ב**שער המצות** - פרשת קדושים ״[כ] וענין השעטנז בו יתבאר ענין חטא קין והבל ובו יתבאר ענין צמר ופשתים מה ענינם. הנה רז״ל [בבא מציעא דק״ט] אמרו החוכר שדה מחברו לז׳ שנים לא יזרענה פשתן מפני שהפשתן לוקח כח הקרקע עד שבע שנים ומכחישה. והענין כפי הסוד הוא כי פשתן נקרא עץ כמ״ש ותטמנם בפשתי העץ והוא בבחינת המלכות כמ״ש ויבא קין מפרי האדמה מנחה לה׳ וארז״ל שהביא זרע פשתן. ודע כי כל בחינת צומח ודשאים ואילנות כולם הם במלכות דעולם היצירה והענין הוא כי הפשתן הוא בחינת ההוא רוחא דשבק בעלה באיתתא בביאה קדמאה לעשותה כלי והוא הוי״ה דב״ן דמילוי ההי״ן והוא ביסוד שבנקבה דיצירה ולכן הפשתן נקרא עץ כנזכר. והנה קין העלה מ״ן מן הנוקבא אל ז״א בבחינת הוי״ה זו דב״ן הנקרא פשתן כנזכר והנה ענין הוי״ה זו היא תכליתה לעולם להעלות מ״ן אלו כדי לקבל אור עליון הנקרא מ״ד ושניהם ישארו בנוק׳ מ״ן

ומ״ד. אמנם קין לא העלה מ״ן אלו לתכלית זה. אלא כוונתו היתה לעקרן מן הנקבה ולהחזירם לשורשם בז״א עצמו שנתנו בה ולכן הקריב פשתן שמכחשת כח הקרקע בשבע שנים הנזכרות והוא ענין שם ב״ן הנזכר הנקרא כח הקרקע שהיא מלכות דיצירה והפשתן מכחיש כל השבעה תחתונות שבה הנקרא שבע שנים. וזה אומרו ויבא קין מפרי האדמה ר״ל מאותו פרי הנקרא פרי האדמה מיוחס אליה לסיבת היותו יונק כל כח האדמה ועוקרו ממנה ומכחיש אותה וממילה זו דקדקו רז״ל שהיה זרע פשתן והעלהו מנחה לה׳ שהוא ז״א והחזירו לשורשו והוסר כח הוי״ה זו דב״ן מן הנקבה וזה היה חטאו של קין. ואמנם הבל רצה לתקן פגמו של קין וז״ש והבל הביא גם הוא וגו׳ אחרי חטאו של אחיו מבכורות צאנו וגו׳ והענין הוא כמ״ש תחלה מהיכן נמשך ההוא רוחא שנתן ז״א בנוק׳ בביאה קדמאה הנקרא דעת כנודע אצלינו. והנה הוא נמשך מן דעת העליון הנקרא מזלא קדישא דדיקנא קדישא דא״א אשר ע״י מזדווגים או״א כנודע ומשם נוסף כח בז״א ואז מזדווג בנוקבא ונותנו בה [כא] כמבואר אצלינו באורך בענין קריאת שמע שעל המטה וע״ש. ונמצא כי להיות שקין חטא במלכות דיצירה ועקר ממנה שם ב״ן הנזכר לכן הוצרך הבל לתקן זה לחזור ולהמשיך מן הדעת העליון דמזלא קדישא דא״א דיצירה עצמה עד ז״א ויחזור ז״א להזדווג בה ולמיהב בה ההוא רוחא קדישא כבקדמיתא. ואמנם היות ענין זה נרמז בקרבן הבל הוא לפי שהנה כל בחינת הצומח והדשאים ואילנות כולם הם במלכות דיצירה כנ״ל. וכל בחינת בעל חי כולם הם ביסוד של היצירה כי הנה היסוד נקרא חי כנודע והנה הדעת העליון גם הוא נקרא יסוד והוא בחינת כבש כי כבש הם אותיות שכב לרמוז כי בו ענין המשכב העליון עם הנקבה. גם ענייננו הוא מלשון ומלאו את הארץ וכבשוה הוא לשון כבש כי הוא הכבש הכובש אותה ושוכב עמה והבן סוד הגדול הזה:

(יב) **גְּדִלִים תַּעֲשֶׂה לָּךְ עַל אַרְבַּע כַּנְפוֹת כְּסוּתְךָ אֲשֶׁר תְּכַסֶּה בָּהּ:**

הנה התורה מצווה עלינו לקיים מצוות ציצית שאומרה: **גדילים תעשה לך על ארבע כנפות כסותך אשר תכסה בה.** מה סוד המצווה? כתב בעל **צרור המור** ״המצוה מעכבת הפורענות ודוחה רוח הטומאה מן הארץ."

כתב בספר **פנים יפות** ״נראה ענינו כי מה שאסרה התורה לערב צמר ופשתים, כי מחמת שהם מתחלקים בשורשם המתנגדים ואין יכולת ביד לתקנם, אבל כל זה אינו שייך באחדות אמיתי שאין כמהו יחידות, וכבר אחז״ל [ע״ח שי״ג פי״א] שהדינין נמתקין בשורשן כי בשורש האחדות האמיתי הכל אחד, וכיון שמצות ציצית בטלית הוא אור המקיף הבא מאין סוף ואין בו שליטה מחיצונים לכך הוא כולל כל המצות התורה, כמ״ש חז״ל [שער הכונות, ענין הציצית, דרוש ד׳] ברמז ציצית מספרו ת״ר וכן ארבעה פעמים סוף מספרו ת״ר, ועם הגדילים אשר תעשה על ארבע כנפות שהוא רומז על ה׳ אחד נשלם מספר תרי״ג, והיינו דכתיב אשר תכסה בה שהוא אור המקיף, וכבר כתבנו בפסוק [משלי לא, יג] דרשה צמר ופשתים ותעש בחפץ כפיה, כי החפץ שהוא הרצון הגמור והכפיה הם מתנגדים מאוד, אך כיון שכפה עליהם ההר כגיגית דהיינו אור המקיף הבא מאחדות האמיתי הכל חוזר לאחדות האמיתי וכן בצמר ופשתים כמו שכתבתי וז״ש בדיבור אחד נאמרו.

כתב הרב ה**רקאנאטי** ״וטעם על ארבע כנפות כסותך תבין מסוד ארבע ראשי נהרות כד״א כל הנחלים הולכים אל הים (קהלת א׳ ז׳) כי הטלית כלול מכולם וזה טעם להוציא בת שלש. וטעם הזכירו שור וחמור רמוז מתוך דברינו. ועוד כי שניהם

רומזים למדת הדין שנאמר ופני השור מהשמאל (יחזקאל א' י') שהרמז לקשה והחורש בשניהם מזווג דין בדין בלי מתוק רחמים בנתים. ויש עוד אומרים כי השור רמז למדת הדין של מעלה כמו שפירשתי וכשמזדווג עמו החמור הבא מכח הנחש הקדמוני שהטיל זוהמא בחוה אז תהיה מדת הדין קשה להכניס כחות הטומאה בהיכלי קדש וכן נראה כוונת רז"ל במדרש רות (זוהר חדש פ' ט"ד) בפסוק ומצא בה איש מסכן וחכם דא דוד שנקרא עני ורוכב על חמור חמור דא סמאל וכו'. כי הם רמז לשני כחות הטומאה המקטרגין על ישראל על כן צוה להפרידם שלא יתחברו יחד לקטרג ואולי ירמוז למה שכתבנו בפסוק ויהי לי שור וחמור והבן גם זה:

הארי הקדוש הרחיב מאד את באור המצווה בדרך סוד ב"דרושי הציצית" בשער הכוונות והנה ראשית דבריו עי"ש:

דע כי ענין הציצית הוא בחי' אור המקיף כנודע אצלינו כי יש א"מ (אור מקיף) ויש א"פ (אור פנימי) וכבר ידעת כי ז"א בהיותו בתוך אימא בסוד העיבור לא היה אלא בבחי' שש קצוות בלבד ג' כלילן בתלת ולא היו אז בו לא בחי' ראש ולא בחי' זרועות אלא גוף א' פשוט בלבד וכנגד זה הוא הציצית הקטן שאין מתעטפין בו לא את הראש ולא את הזרועות, אבל הציצית הגדול המעטף את הראש הוא בחי' אור המקיף דז"א כשהגדיל ונעשו לו י"ס גמורות ונתפשטו ראשו וזרועותיו ולכן שיעור זה הטלית הגדול של העטיפה הוא כדי לכסו' ראשו ורובו כמ"ש בגמ' והנה זה הטלית איננו מגיע רק עד החזה שהוא רובו של גוף האדם כי שם מאחורי החזה דז"א יצאת נוק' דידיה ואין שם בחי' טלית וזהו הטעם שהנשים פטורות מן הציצית ודי הציצית יוצאים ממנו ומקיפין את הנקבה אשר שם מתחת החזה ולכן נק' ציצית לשון נקבה ולא ציץ להורות על שהם מקיפין את הנקב' והנה לסיבה זו הצריכו הגאונים להתעטף עטיפת ישמעאלים ומחזירים ב' הציציות שבצד ימין אל צד שמאל באופן שיתחברו שם בצד השמאל מאחוריו כל הד' ציציות ויהיו תלוים מאחוריו בצד שמאל במקום התחלת בנין הנקבה מאחורי החזה גם רבי' סעדיה ז"ל כתב בפירושו שחיבר בל' ערבי בפ' בא ענין עטיפה זו וטוב ונכון לעשות כך ולפחות ישאר מעוטף כך כדי שיעור הליכת ד' אמות בעת שמתעטף בציצית ואח"כ יסיר העיטוף מעל צוארו וכך היה מנהגו של מורי ז"ל ולכן בהיות האדם שלא בשעת התפילה בשאר היום אינו חייב בעיטוף ציצית הגדול רק בציצית קטן די לו כי אז הז"א בתוך ביתו שהיא אי' עילאה ועומד בתוכה כי שם ביתו אמנם אחר שהגדילו ב' זו"ן ובא הוא לבהכ"נ שהיא הנוק' בית כנוסייא לכל אז מתעטף בטלית גדול. עי"ש כי לא רציתי להאריך.

(יג) כִּי יִקַּח אִישׁ אִשָּׁה וּבָא אֵלֶיהָ וּשְׂנֵאָהּ׃(יד) וְשָׂם לָהּ עֲלִילֹת דְּבָרִים וְהוֹצֵא עָלֶיהָ שֵׁם רָע וְאָמַר אֶת הָאִשָּׁה הַזֹּאת לָקַחְתִּי וָאֶקְרַב אֵלֶיהָ וְלֹא מָצָאתִי לָהּ בְּתוּלִים׃(טו) וְלָקַח אֲבִי הַנַּעֲרָ וְאִמָּהּ וְהוֹצִיאוּ אֶת בְּתוּלֵי הַנַּעֲרָ אֶל זִקְנֵי הָעִיר הַשָּׁעְרָה׃(טז) וְאָמַר אֲבִי הַנַּעֲרָ אֶל הַזְּקֵנִים אֶת בִּתִּי נָתַתִּי לָאִישׁ הַזֶּה לְאִשָּׁה וַיִּשְׂנָאֶהָ׃(יז) וְהִנֵּה הוּא שָׂם עֲלִילֹת דְּבָרִים לֵאמֹר לֹא מָצָאתִי לְבִתֵּךְ בְּתוּלִים וְאֵלֶּה בְּתוּלֵי בִתִּי וּפָרְשׂוּ הַשִּׂמְלָה לִפְנֵי זִקְנֵי הָעִיר׃(יח) וְלָקְחוּ זִקְנֵי הָעִיר הַהִוא אֶת הָאִישׁ וְיִסְּרוּ אֹתוֹ׃(יט) וְעָנְשׁוּ אֹתוֹ מֵאָה כֶסֶף וְנָתְנוּ לַאֲבִי הַנַּעֲרָ כִּי הוֹצִיא שֵׁם רָע עַל בְּתוּלַת יִשְׂרָאֵל וְלוֹ תִהְיֶה לְאִשָּׁה לֹא יוּכַל לְשַׁלְּחָהּ כָּל יָמָיו׃(כ) וְאִם אֱמֶת הָיָה הַדָּבָר הַזֶּה לֹא נִמְצְאוּ בְתוּלִים לַנַּעֲרָ׃(כא) וְהוֹצִיאוּ אֶת הַנַּעֲרָ אֶל פֶּתַח בֵּית אָבִיהָ וּסְקָלוּהָ אַנְשֵׁי עִירָהּ בָּאֲבָנִים וָמֵתָה כִּי עָשְׂתָה נְבָלָה בְּיִשְׂרָאֵל לִזְנוֹת בֵּית אָבִיהָ וּבִעַרְתָּ הָרָע מִקִּרְבֶּךָ׃(כב) כִּי יִמָּצֵא אִישׁ שֹׁכֵב עִם

אִשָּׁה בְּעֻלַת בַּעַל וּמֵתוּ גַּם שְׁנֵיהֶם הָאִישׁ הַשֹּׁכֵב עִם הָאִשָּׁה וְהָאִשָּׁה וּבִעַרְתָּ הָרָע מִיִּשְׂרָאֵל׃(כג) כִּי יִהְיֶה נַעֲרָ בְתוּלָה מְאֹרָשָׂה לְאִישׁ וּמְצָאָהּ אִישׁ בָּעִיר וְשָׁכַב עִמָּהּ׃(כד) וְהוֹצֵאתֶם אֶת שְׁנֵיהֶם אֶל שַׁעַר הָעִיר הַהוּא וּסְקַלְתֶּם אֹתָם בָּאֲבָנִים וָמֵתוּ אֶת הַנַּעֲרָ עַל דְּבַר אֲשֶׁר לֹא צָעֲקָה בָעִיר וְאֶת הָאִישׁ עַל דְּבַר אֲשֶׁר עִנָּה אֶת אֵשֶׁת רֵעֵהוּ וּבִעַרְתָּ הָרָע מִקִּרְבֶּךָ׃ (כה) וְאִם בַּשָּׂדֶה יִמְצָא הָאִישׁ אֶת הַנַּעֲרָ הַמְאֹרָשָׂה וְהֶחֱזִיק בָּהּ הָאִישׁ וְשָׁכַב עִמָּהּ וּמֵת הָאִישׁ אֲשֶׁר שָׁכַב עִמָּהּ לְבַדּוֹ׃(כו) וְלַנַּעֲרָ לֹא תַעֲשֶׂה דָּבָר אֵין לַנַּעֲרָ חֵטְא מָוֶת כִּי כַּאֲשֶׁר יָקוּם אִישׁ עַל רֵעֵהוּ וּרְצָחוֹ נֶפֶשׁ כֵּן הַדָּבָר הַזֶּה׃(כז) כִּי בַשָּׂדֶה מְצָאָהּ צָעֲקָה הַנַּעֲרָ הַמְאֹרָשָׂה וְאֵין מוֹשִׁיעַ לָהּ׃(כח) כִּי יִמְצָא אִישׁ נַעֲרָ בְתוּלָה אֲשֶׁר לֹא אֹרָשָׂה וּתְפָשָׂהּ וְשָׁכַב עִמָּהּ וְנִמְצָאוּ׃(כט) וְנָתַן הָאִישׁ הַשֹּׁכֵב עִמָּהּ לַאֲבִי הַנַּעֲרָ חֲמִשִּׁים כֶּסֶף וְלוֹ תִהְיֶה לְאִשָּׁה תַּחַת אֲשֶׁר עִנָּהּ לֹא יוּכַל שַׁלְּחָהּ כָּל יָמָיו׃

פרק כג

(א) לֹא יִקַּח אִישׁ אֶת אֵשֶׁת אָבִיו וְלֹא יְגַלֶּה כְּנַף אָבִיו׃(ב) לֹא יָבֹא פְצוּעַ דַּכָּה וּכְרוּת שָׁפְכָה בִּקְהַל יְהוָה׃(ג) לֹא יָבֹא מַמְזֵר בִּקְהַל יְהוָה גַּם דּוֹר עֲשִׂירִי לֹא יָבֹא לוֹ בִּקְהַל יְהוָה׃(ד) לֹא יָבֹא עַמּוֹנִי וּמוֹאָבִי בִּקְהַל יְהוָה גַּם דּוֹר עֲשִׂירִי לֹא יָבֹא לָהֶם בִּקְהַל יְהוָה עַד עוֹלָם׃(ה) עַל דְּבַר אֲשֶׁר לֹא קִדְּמוּ אֶתְכֶם בַּלֶּחֶם וּבַמַּיִם בַּדֶּרֶךְ בְּצֵאתְכֶם מִמִּצְרָיִם וַאֲשֶׁר שָׂכַר עָלֶיךָ אֶת בִּלְעָם בֶּן בְּעוֹר מִפְּתוֹר אֲרַם נַהֲרַיִם לְקַלְלֶךָּ׃(ו) וְלֹא אָבָה יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לִשְׁמֹעַ אֶל בִּלְעָם וַיַּהֲפֹךְ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְךָ אֶת הַקְּלָלָה לִבְרָכָה כִּי אֲהֵבְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ׃(ז) לֹא תִדְרֹשׁ שְׁלֹמָם וְטֹבָתָם כָּל יָמֶיךָ לְעוֹלָם׃(ח) לֹא תְתַעֵב אֲדֹמִי כִּי אָחִיךָ הוּא לֹא תְתַעֵב מִצְרִי כִּי גֵר הָיִיתָ בְאַרְצוֹ׃(ט) בָּנִים אֲשֶׁר יִוָּלְדוּ לָהֶם דּוֹר שְׁלִישִׁי יָבֹא לָהֶם בִּקְהַל יְהוָה׃(י) כִּי תֵצֵא מַחֲנֶה עַל אֹיְבֶיךָ וְנִשְׁמַרְתָּ מִכֹּל דָּבָר רָע׃(יא) כִּי יִהְיֶה בְךָ אִישׁ אֲשֶׁר לֹא יִהְיֶה טָהוֹר מִקְרֵה לָיְלָה וְיָצָא אֶל מִחוּץ לַמַּחֲנֶה לֹא יָבֹא אֶל תּוֹךְ הַמַּחֲנֶה׃(יב) וְהָיָה לִפְנוֹת עֶרֶב יִרְחַץ בַּמַּיִם וּכְבֹא הַשֶּׁמֶשׁ יָבֹא אֶל תּוֹךְ הַמַּחֲנֶה׃(יג) וְיָד תִּהְיֶה לְךָ מִחוּץ לַמַּחֲנֶה וְיָצָאתָ שָׁמָּה חוּץ׃(יד) וְיָתֵד תִּהְיֶה לְךָ עַל אֲזֵנֶךָ וְהָיָה בְּשִׁבְתְּךָ חוּץ וְחָפַרְתָּה בָהּ וְשַׁבְתָּ וְכִסִּיתָ אֶת צֵאָתֶךָ׃(טו) כִּי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ מִתְהַלֵּךְ בְּקֶרֶב מַחֲנֶךָ לְהַצִּילְךָ וְלָתֵת אֹיְבֶיךָ לְפָנֶיךָ וְהָיָה מַחֲנֶיךָ קָדוֹשׁ וְלֹא יִרְאֶה בְךָ עֶרְוַת דָּבָר וְשָׁב מֵאַחֲרֶיךָ׃(טז) לֹא תַסְגִּיר עֶבֶד אֶל אֲדֹנָיו אֲשֶׁר יִנָּצֵל אֵלֶיךָ מֵעִם אֲדֹנָיו׃(יז) עִמְּךָ יֵשֵׁב בְּקִרְבְּךָ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר בְּאַחַד שְׁעָרֶיךָ בַּטּוֹב לוֹ לֹא תוֹנֶנּוּ׃(יח) לֹא תִהְיֶה קְדֵשָׁה מִבְּנוֹת יִשְׂרָאֵל וְלֹא יִהְיֶה קָדֵשׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃(יט) לֹא תָבִיא אֶתְנַן זוֹנָה וּמְחִיר כֶּלֶב בֵּית יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְכָל נֶדֶר כִּי תוֹעֲבַת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ גַּם שְׁנֵיהֶם׃(כ) לֹא תַשִּׁיךְ לְאָחִיךָ נֶשֶׁךְ כֶּסֶף נֶשֶׁךְ אֹכֶל נֶשֶׁךְ כָּל דָּבָר אֲשֶׁר יִשָּׁךְ׃(כא) לַנָּכְרִי תַּשִּׁיךְ וּלְאָחִיךָ לֹא תַשִּׁיךְ לְמַעַן יְבָרֶכְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכֹל מִשְׁלַח יָדֶךָ עַל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתָּה בָא שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ׃(כב) כִּי תִדֹּר נֶדֶר לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ לֹא תְאַחֵר לְשַׁלְּמוֹ כִּי דָרֹשׁ יִדְרְשֶׁנּוּ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ מֵעִמָּךְ וְהָיָה בְךָ חֵטְא׃(כג) וְכִי תֶחְדַּל לְנְדֹּר לֹא יִהְיֶה בְךָ חֵטְא׃(כד) מוֹצָא שְׂפָתֶיךָ תִּשְׁמֹר וְעָשִׂיתָ כַּאֲשֶׁר נָדַרְתָּ לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ נְדָבָה אֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ בְּפִיךָ׃(כה) כִּי תָבֹא בְּכֶרֶם רֵעֶךָ וְאָכַלְתָּ עֲנָבִים כְּנַפְשְׁךָ שָׂבְעֶךָ וְאֶל כֶּלְיְךָ לֹא תִתֵּן׃(כו) כִּי תָבֹא בְּקָמַת רֵעֶךָ וְקָטַפְתָּ מְלִילֹת בְּיָדֶךָ וְחֶרְמֵשׁ לֹא תָנִיף עַל קְמַת רֵעֶךָ׃

פרק כד

(א) כִּי יִקַּח אִישׁ אִשָּׁה וּבְעָלָהּ וְהָיָה אִם לֹא תִמְצָא חֵן בְּעֵינָיו כִּי מָצָא בָהּ עֶרְוַת דָּבָר וְכָתַב לָהּ סֵפֶר כְּרִיתֻת וְנָתַן בְּיָדָהּ וְשִׁלְּחָהּ מִבֵּיתוֹ׃(ב) וְיָצְאָה מִבֵּיתוֹ וְהָלְכָה וְהָיְתָה

לְאִישׁ אַחֵר׃(ג) וּשְׂנֵאָהּ הָאִישׁ הָאַחֲרוֹן וְכָתַב לָהּ סֵפֶר כְּרִיתֻת וְנָתַן בְּיָדָהּ וְשִׁלְּחָהּ מִבֵּיתוֹ אוֹ כִּי יָמוּת הָאִישׁ הָאַחֲרוֹן אֲשֶׁר לְקָחָהּ לוֹ לְאִשָּׁה׃(ד) לֹא יוּכַל בַּעְלָהּ הָרִאשׁוֹן אֲשֶׁר שִׁלְּחָהּ לָשׁוּב לְקַחְתָּהּ לִהְיוֹת לוֹ לְאִשָּׁה אַחֲרֵי אֲשֶׁר הֻטַּמְּאָה כִּי תוֹעֵבָה הִוא לִפְנֵי יְהוָה וְלֹא תַחֲטִיא אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לְךָ נַחֲלָה׃

(ה) כִּי יִקַּח אִישׁ אִשָּׁה חֲדָשָׁה לֹא יֵצֵא בַּצָּבָא וְלֹא יַעֲבֹר עָלָיו לְכָל דָּבָר נָקִי יִהְיֶה לְבֵיתוֹ שָׁנָה אֶחָת וְשִׂמַּח אֶת אִשְׁתּוֹ אֲשֶׁר לָקָח׃

הנה רמז : **כִּי יִקַּח אִישׁ אִשָּׁה חֲדָשָׁה לֹא יֵצֵא בַּצָּבָא וְלֹא יַעֲבֹר עָלָיו לְכָל דָּבָר נָקִי יִהְיֶה לְבֵיתוֹ שָׁנָה אֶחָת וְשִׂמַּח אֶת אִשְׁתּוֹ אֲשֶׁר לָקָח** פסוק זה עולה בגימ׳ 5533. והנה המשפט הבא גם כן הוא גימ׳ של הפסוק ״**על החתן להתיחד עם אשתו שנה תמימה, וישמחה שנה מיום בואו אליה. לא יסע חוץ לעיר ולא יצא לצבא ולא יעבור עליו דבר מהדברים הדומים לאלה** גימ׳ 5533

(ו) לֹא יַחֲבֹל רֵחַיִם וָרָכֶב כִּי נֶפֶשׁ הוּא חֹבֵל׃

זוהר עם באור הרמ״ז

רעיא מהימנא דף רע״ז ע״ב: **כי יקח איש אשה חדשה לא יצא בצבא וגו׳ ושמח את אשתו אשר לקח**. פקודא [ט״ו] דא חתן למחדי באתתיה שתא חד, דכתיב **נקי יהיה לביתו שנה אחת**, ואינון י״ב ירחין אינון מדילה, דהא שנה איהי כלה, ולית כלה בר בי״ב ירחין, דכתיב (מלכ״א ז, כה) עומד על שנים עשר בקר. והואיל ולית תקונא דכלה בר בי״ב, אצטריך חתן למחדי לה ולביתה לה ולתקונהא כגוונא דלעילא. וע״ד יעקב כתיב ביה (בראשית כח, יא) ויקח מאבני המקום, אבני המקום י״ב הוו. ומאן דחדי לכלה חדי לעולימתא (דף רע״ח ע״א) ועולימתן י״ב הוו, וכלא איהו רזא דשנה, בגין כך אצטריך לחתן למחדי באתתיה שנה אחת. והא אוקימנא דחדוה דא לאו דיליה היא אלא דילה, דכתיב ושמח את אשתו. וישמח את אשתו לא כתיב אלא ושמח, יחדי לכלה. כגוונא דא לאו חדו לכלה בר בגופא ותקונהא, ומאן חדי לון צדיק. ועל דא נקי יהיה לביתו. נקי, דלא יעמול במלי דעלמא, דיהא ביה רעוא למחדי לה. נקי מכלא, נקי למסין ולארנונין וגולגלתין, נקי דלא יפוק לחילא לאגחא קרבא, לאשתכחא חדוה עילא ותתא, ולאתערא חדוה לעילא. זכאין עמא קדישא דמאריהון חדי בהון, זכאין אינון בהאי עלמא וזכאין אינון בעלמא דאתי:

ביאור

פקודא דא למחדי חתן וכו׳, מזל״ן שמובן כללות ענין זה במ״ש בסה״כ ריש תפילת ראש השנה רנח), כי כל י״ב החודשים הם במלכות, אלא שיש בזה שתי בחינות, כי ששה חודשים בחינת עצמה ו״ק שלה, וששה בחינות הזכר המאיר בה. וז״ש ואינון שנים עשר ירחין וכו׳, ור״ל שכולם הם שייכים לה, ובה (נ״א וזה) בחינת חודש שעניינו חידוש. ואין זה אלא בנוק׳ ולכן כתיב בה אשה חדשה, לרמוז לשם חודש. דהא שנה איהי כלה, כי שנה מלשון משנה תורה, והיא גם הוא מלשון שינוי, והוא הנעשה בה מידי חדש בחדשו (נ״א חידוש בחידושו). ויתר על כן שנת החמה דאיהו

זעיר רנט), היא שס״ה בסוד ה׳ פעמים ע״ג שמקבל מאי׳, אבל שנת הלבנה שנ״ה ימים, וגם הוא ה׳ פעמים ע״א שמקבלת מזעיר גי׳ שנ״ה, וידוע שע״א (נ״א שנ״ה) זה הוא מסוד מ״ה כמ״ש בסה״כ רס). והנה מ״ה עם י׳ אותיותיו גי׳ נ״ה כשם כל״ה, וזה ירמוז דהא שנה איהי כלה. וגם בשנה אחת נכללות כל ההשפעות המושפעות בה והיינו כלה, כלולה. ועוד ידוע רסא) שמוחיה הם יו״ד ה״י, והנה יו״ד יו״ד ה״י גי׳ כל״ה, ויו״ד פעמים ה״י ש׳ הרי שנ״ה, וזהו שנה דאיהי כלה:

ולית כלה בר בי״ב ירחין, זה ענין אחר ויובן במ״ש בסה״כ בסוד השכיבנו רסב), שהיכל קדש הקדשים דבריאה ה״ס המטה העליונה. ונלע״ד שאפילו בזווג היום הוא כך, שהרי ראש הבריאה דהיינו היכל זה עולה ונכלל באצילות. והנה על היכל זה נאמר והים עומד על שני עשר בקר, שה״ס רסג) שש היכלות הבריאה מלבנת הספיר עד היכל הרצון, ועוד שש היכלין שבהיכל הרצון עצמו הרי י״ב. הרי אם כן שסוד המטה עומד על י״ב, וז״ש ולית דכלה בר בי״ב וכו׳, שסוד הכלולות דהיינו הזווג נעשה בי״ב. והואיל ולית תיקונא וכו׳, כדתנן רסד) נותנים לבתולה י״ב חדש לפרנס את עצמה משתבעה הבעל, וזהו תיקונא. ואמנם זה ענין סוד אחר והוא כי סוד י״ב חדש הוא בסוד י״ב צירופי ההוי״ה העולים שי״ב כמנין חד״ש, ואלו מאירים בי״ב צירופי אהי״ה העולים רנ״ב כמספר איברי הנקבה רסה), שידוע שכל תיקונה משם אהי״ה ומשם בוכי״ו כנזכר באדם ישר דף רסו), ושני שמות אלו עולים כל״ה, שהם המתקנים אותה. לכן אצטריך חתן למחדי, החתן הוא בסוד ז״א המאיר בג׳ מילואי אהי״ה העולים תנ״ה, והם בנה״י דאי׳ הרי חת״ן, ועליו להמשיך השמחה שהיא מצד אי׳ כנראה ממה שאנו אומרים בקבלת שבת שחל להיות ביום טוב רסז), גם בשמחה ובצהלה. ועוד כבר ידעת שג׳ אלפין שבשם מ״ה סודם ג׳ שמות אהי״ה המאירים לחתן, ומהם עיקר בנין הנקבה כנזכר בתפילת ראש השנה רסח) בסוד שג״ל של״ג שהוא ג׳ פעמים אל״ף. ויתר על כן כמו שד׳ יודין דע״ב וגם ייא״י דס״ג הם התוכיות שבהם, כך יאא״א דשם מ״ה הוא עיקרו, וה״ס הטפה הכלולה מד׳ מוחין חו״ב וחו״ג רסט). והנה יו״ד אל״ף אל״ף אל״ף גי׳ שמח״ה, שהוא ממש אור אי׳ המשמח את רחל ע״י בעלה. וגם יש בו י״ב אותיות [כנגד י״ב חדשים השמחה הנשפעים לה ולביתה, לה י״ב אותיות] אדנ״י, ביתה י״ב בקר הנזכר, וזה בסוד החיצוניות (נ״א האצילות), ועוד לה ולתיקונהא, בסוד הפנימיות, י״ב צירופי אהי״ה המתקנים אותה בכח י״ב צירופי הוי״ה. ולכן ס״ת נקי׳ יהיה׳ לביתו׳ שנה׳, הוא שם ההוי״ה, שהוא העיקר בצירופיו לשמחה זו. ועוד כי גם ד׳ אותיות הוי״ה שולטות בד׳ תקופות. ועל דא כתיב ביעקב ויקח וגו׳, שאז היה הולך ליקח את רחל ועשה שם ייחוד גדול, ועיין מה שכתבתי ביודעי בינה שלי פרשת ויצא ער), ובזה תבין מ״ש בכאן:

ועולימתן שנים עשר הוו, שכן י״ב מלאכים משמשי השכינה ונחלקים תחת ממשלת מגא״ר, ושמותם תמצא שם בפרשת ויצא קמ״ט ב׳ בסתרי תורה, ולפי שהם מעולם הבריאה ומשמשי השכינה לכן נקראים בסוד נערות. וכלא איהו רזא (דף רע״ח ע״א) דשנה, כי ד׳ המלאכים הראשיים משמשים בד׳ חלקי השנה ניסן תמוז תשרי טבת, והח׳ האחרים אשר תחתיהם בח׳ חדשים אחרים. בגין כך וכו׳, חזר לשנות דברים אלו ללמד שלכן כתוב שנה אחת ולא סגי ליה נקי יהיה לביתו שנה, משום דמצינו שנים בתורה שהולכים בהם אחרי שנות עולם וכשני ערלה ער), לכן טרח וכתב שנה אחת, להורות שתהיה מיום ליום שנ״ה ימים דהיינו י״ב חדש מכל הטעמים האמורים:

מראה מקומות: רנח) סהכ״י עמ׳ רנט. רנט) ע״ח שכ״א פ״ב קב, ד הז״א נקרא שמש. רס) פע״ח שער תפילות ראש השנה פ״ג קלה, ב. שה״כ דרוש ו צה, א באלהינו. רסא) ע״ח של״ד פ״ב כלל י. רסב) סהכ״י עמ׳ ב. פע״ח שער מנחה וערבית פ״ה. שה״כ דרוש א נב, ג. רסג) שער הפסוקים מלכ״א סי׳ ז. רסד) כתובות פ״ה מ״ב. רסה) בכורות מה, א. רסו) דפ״ק נז, ג. קהילת יעקב עמ׳ יז. ע״ח שט״ל דרוש יא כלל ט. רסז) נוסח ספרדים. פע״ח שער השבת פ״ח צד, ד. רסח) סהכ״י עמ׳ רסט. פע״ח פ״ד קלז, ב. שה״כ צו, א. רסט) ע״ח שכ״ג פ״ו קח, ב. ער) לדף קמ״ז ב׳. ער) ר״ה פ״א מ״א.

שפתי כהן

כי יקח איש אשה חדשה. שזכה לנשמה חדשה שאינה מגולגלת, לא יצא בצבא כמו ויצבאו על מדין (במדבר ל״א, ז׳) שהיא מלחמת היצר, כדי שלא תתרעם לומר לזה הוצאתני, ולא יעבור עליו לכל דבר שלא יעבור עליו אפילו הרהורי דברים, נקי יהיה לביתו שנה, שהיא שנ״ה יום שהיא שנת הלבנה לשמחה, לפיכך כשבאה ועברה עליה שמחה, לפי שבביאתה מלמעלה כמה עדונין וכמה רוחין הביאה עמה, לזה נקייה תהיה שנה, זהו ושמח את אשתו אשר לקח, לא אמר ושמח אשתו אלא את והבן. עוד כי יקח איש אשה חדשה בגימטריא זה תורה, לומר שמי שלומד תורה פטור ממסים וארנוניות, כמו שאמר התנא (אבות ג׳, ה׳) כל המקבל עליו עול תורה מעבירין ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ, וכדאיתא נמי פרק קמא דבבא בתרא (ח׳.) גבי רב חנן בר רב חסדא.

עוד **כי יקח איש אשה חדשה**, שאם חידש מעשיו בגלגול שלישי לא יתגלגל עוד, **נקי יהיה לביתו** זה גלגול שני בגוף שני שנתנקה על ידו, **שנה אחת** זה ראשון שנשתנה אחר שהיתה אחת לאמה, ושמח את אשתו זה שלישי, לזה לא יחבול לא ישחית בשלישי, כמו מחבלים כרמים (שיר השירים ב׳, ט״ו), פירוש משחיתים, כי בהשחתתו בשלישי ישחית ראשון השני, לזה לא יחבול ריחים שהוא הראשון ורכב הוא השני, כי שניהם הם ממושכנים לשלישי, כי נפש הוא חובל, משחית נפשו הוא יעשנה, לזה לא יחבול סמוך לפרשת כי יקח איש אשה ולא עשאו פרשה בפני עצמה:

שער המצות - פרשת תצא

מצוות **לא יחבול רחים ורכב** הנה פסוק זה נמשך לפסוק **כי יקח איש אשה חדשה** לרמוז שאסור לעשות כשפים אל החתנים וקושרים אותם בכשפיהם שלא יוכלו לשמש מטותיהם וגורמים שאותה טפת הזרע שהיתה נוצרת ממנה נפש אחת תלך לבטלה ולכן כינה הזווג בשם רחים ורכב שהם שתי האבנים זו ע״ג זו הטוחנות ומוציאות הקמח שהיא טפת זרע ואמר כי לא יחבול ויקשור אותם לפי שהוא חובל נפש ממש כנזכר.

(ז) כִּי יִמָּצֵא אִישׁ גֹּנֵב נֶפֶשׁ מֵאֶחָיו מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְהִתְעַמֶּר בּוֹ וּמְכָרוֹ וּמֵת הַגַּנָּב הַהוּא וּבִעַרְתָּ הָרָע מִקִּרְבֶּךָ׃(ח) הִשָּׁמֶר בְּנֶגַע הַצָּרַעַת לִשְׁמֹר מְאֹד וְלַעֲשׂוֹת כְּכֹל אֲשֶׁר יוֹרוּ אֶתְכֶם הַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם כַּאֲשֶׁר צִוִּיתִם תִּשְׁמְרוּ לַעֲשׂוֹת׃(ט) זָכוֹר אֵת אֲשֶׁר עָשָׂה יְהוָה

אֱלֹהֶיךָ לִמְרָיִם בַּדֶּרֶךְ בְּצֵאתְכֶם מִמִּצְרָיִם׃(י) כִּי תַשֶּׁה בְרֵעֲךָ מַשַּׁאת מְאוּמָה לֹא תָבֹא אֶל בֵּיתוֹ לַעֲבֹט עֲבֹטוֹ׃(יא) בַּחוּץ תַּעֲמֹד וְהָאִישׁ אֲשֶׁר אַתָּה נֹשֶׁה בו יוֹצִיא אֵלֶיךָ אֶת הָעֲבוֹט הַחוּצָה׃(יב) וְאִם אִישׁ עָנִי הוּא לֹא תִשְׁכַּב בַּעֲבֹטוֹ׃(יג) הָשֵׁב תָּשִׁיב לוֹ אֶת הָעֲבוֹט כְּבוֹא הַשֶּׁמֶשׁ וְשָׁכַב בְּשַׂלְמָתוֹ וּבֵרַכְךָ וּלְךָ תִּהְיֶה צְדָקָה לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ׃

(יד) לֹא תַעֲשֹׁק שָׂכִיר עָנִי וְאֶבְיוֹן מֵאַחֶיךָ אוֹ מִגֵּרְךָ אֲשֶׁר בְּאַרְצְךָ בִּשְׁעָרֶיךָ׃(טו) בְּיוֹמוֹ תִתֵּן שְׂכָרוֹ וְלֹא תָבוֹא עָלָיו הַשֶּׁמֶשׁ כִּי עָנִי הוּא וְאֵלָיו הוּא נֹשֵׂא אֶת נַפְשׁוֹ וְלֹא יִקְרָא עָלֶיךָ אֶל יְהוָה וְהָיָה בְךָ חֵטְא׃

הנה לפניכם דברים מספר הזוהר הקדוש, תורת האר״י הקדוש ועוד׃

זוהר (חלק ג דף פד/ב) - תו פתח, לא תעשוק את רעך, ולא תגזול, לא תלין פעולת שכיר אתך עד בקר, לא תלין פעולת שכיר אמאי? אלא מקרא אחרא אשתמע, דכתיב (דברים כד טו) **ביומו תתן שכרו ולא תבא עליו השמש, כי עני הוא ואליו הוא נושא את נפשו**, לא תבא עליו השמש, אזדהר דלא תתכנש בגינוי מעלמא, עד לא ימטי זמנך לאתכנשא, כמה דאת אמר (קהלת יב ב) עד אשר לא תחשך השמש וגו׳. מהכא אוליפנא מלה אחרא, מאן דאשלים לנפשא דמסכנא, אפילו דמטו יומוי לאסתלקא מעלמא, קודשא בריך הוא אשלים לנפשיה, ויהיב ליה חיין יתיר. לא תלין פעולת שכיר, תא חזי, מאן דנטיל אגרא דמסכנא, כאילו נטיל נפשיה ודאינשי ביתיה, הוא אזער נפשייהו, קודשא בריך הוא אזער יומוי, ואזער נפשיה מההוא עלמא׃. דהא כל אינון הבלים דנפקי מפומיה כל ההוא יומא, כלהו סלקין קמיה דקודשא בריך הוא, וקיימין קמיה, לבתר סלקא נפשיה ונפשייהו דאינשי ביתיה, וקיימין באינון הבלים דפומיה, וכדין אפילו אתגזר על ההוא בר נש כמה יומין וכמה טבאן, כלהו מתעקרן מיניה ומסתלקי מניה, ולא עוד, אלא דנפשא דיליה לא סלקא לעילא, והיינו דאמר רבי אבא, רחמנא לשזבינן מנייהו ומעלבונייהו. ואוקמוה אפילו עשיר הוא, ואליו הוא נושא את נפשו, דייקא, אפילו מכל בר נש נמי, וכל שכן מסכנא. והיינו דהוה רב המנונא עביד, כד הוה ההוא אגיר מסתלק מעבידתיה, הוה יהיב ליה אגריה, ואמר ליה טול נפשך דאפקידת בידאי, טול פקדונך, ואפילו אמר יהא בידך, דאנא בעינא לסלקא אגרי, לא הוה בעי, אמר פקדונא דגופך לא אתחזי לאתפקדא בידי, כל שכן פקדונא דנפשא, דהא פקדונא דנפשא לא אתיהיבת אלא לקודשא בריך הוא, דכתיב (תהלים לא ו) בידך אפקיד רוחי, אמר רבי חייא, ובידא דאחרא שארי, אמר ליה, אפילו בידיה, בתר דיהיב, כתיב לא תלין פעולת שכיר, וכתיב ולא תבא עליו השמש, אלא הא אוקמוה׃ אבל תא חזי, לית לך יומא ויומא דלא שלטא ביה יומא עלאה אחרא, ואי איהו לא יהיב ליה נפשא דיליה בההוא יומא, כמאן דפגים להההוא יומא עלאה, ובגין כך ביומו תתן שכרו ולא תבא עליו השמש׃והא דאתמר לא תלין, בגין דנפשיה לא סליק, וסליק ההוא נפשא דמסכנא ודאינשי ביתיה, כמה דאתמר׃רבי חייא פתח ואמר, קרא אבתריה, לא תקלל חרש ולפני עור וגו׳, האי קרא כמשמעו, אבל פרשתא דא כלא אוליפנא מינה מילין אחרנין, וכלהו תליין דא בדא.

כתוב ב**שער הפסוקים** פ׳ כי תצא – ב׳יומו ת׳תן ש׳כרו׃ (מזולתו) ר״ת, הוא שב״ת. וכן הוא צירוף אותיות בשת. והעניין הוא, כי ראוי לאדם להתבייש, מתוספת קדושה

שנתוסף לאדם בשבת. גם ירמוז, שיקבל תוספת שבת מבעוד יום, קודם שקיעת החמה, וזהו **ביומו תתן שכרו**, כלומר ביום ערב שבת. גם ירמוז, להודיענו, כי כל המצות שהאדם עושה בששת ימי החול, וכן כל עסק התורה שעסק בימי החול, גורם לאדם שיהיה לו תוספת קדושה בימי החול עצמם, בבחינת שאר בני אדם בשבת. וכמ״ש בזוהר כי הת״ח זוכה לנפש יתירה בימי החול, מה שע״ה זוכים בשבת. ונמצא, כי הת״ח העוסק בתורה, נמשל לשכיר יקוה פעלו מאתו יתברך ביומו ממש, אפילו שהוא בימי החול, ואז הקב״ה נותן לו שכרו, תוספת נשמה הראוי לשאר בני אדם בימי השבת, ולכן נרמז שבת בר״ת:

גם ירמוז, כי הנה יש לכל אדם תוספת שבת, נשמה יתירה ממילא. וכאשר עסק בתורה בימי החול, וזכה לאותו תוספת גם בימי החול עצמו, הנה בבוא יום השבת, מתחבר התוספת של החול, הניתן ביומו בעת עסקו בתורה, עם התוספת הניתוסף לו בשבת, ושתי התוספות האלה ניתנים לו בכל יום שבת. נמצא, כי התוספת הניתן לו בחול, הנקרא שכרו, נתן לו השכר הזה גם בשבת עצמה הרמוז בר״ת כנזכר. בסוד מי שטרח בע״ש יאכל בשבת:

גם ירמוז, אל מה שהודעתיך, כי לכל מצוה ומצוה, יש סגולה פרטיית, ואמנם סגולת מצות קיום נתינת שכר שכיר ביומו, הוא שנותנים לו תוספת שבת, ונפש יתירה, באות יום שבת של אותה השבוע, אשר בה קיים מצוה זו. והיא מדה כנגד מדה, כי כנגד ואליו הוא נושא את נפשו והשלימה לו, כמו כן נותנים לו נפש יתירה בשבת ההיא, הנרמז בר״ת. (ע״כ מזולתו).

מעיד המהרח״ו זללה״ה ב**ספר הליקוטים** - פרשת תצא - פרק כה

בזה. ביומו תיתן שכרו ולא תבא עליו השמש. מורי זלה״ה היה נזהר מאד דבר גוזמא, בעניין שכר שכיר. ולפעמים היה מתעכב מלהתפלל תפילת מנחה, עד שישלים שכר שכיר. ופעמים היה מאחר תפילת המנחה עד אחר שקיעת החמה, כאשר לא היה בידו לפרוע את השכיר. והיה שולח ומבקש מעות מכאן ומכאן, עד שישלם שכר השכיר, ואח״כ היה מתפלל מנחה. והיה אומר, היאך אתפלל להשי״ת, ובאה לידי מצוה זו ולא אקיימנה, ואיך אשא פני להתפלל:

ביומו תתן שכרו, ר״ת שבת. כי כל המצות שאדם עושה באמצע השבוע, או אם קורא בתורה הרבה, אז יש לו אפילו בחול תוספת קדושה, כל מה שיכול עם הארץ, וכללות בני האדם, להשיג בתוספת שבת, כמ״ש רשב״י, ת״ח יש לו בכל יום נפש של עם הארץ שביום השבת. נמצא כי השכר שנותן לו הקב״ה לת״ח העוסק בתורה, או מקיים המצות, והוא נמשל לשכיר, יקוה פעלו, והוא שיש לו שכר ביום ההוא, אפילו בחול יש לו תוספת קדושה, לכן נרמז בר״ת שבת. גם הכוונה, כי כל אור תוספות קדושת שבת של השכר, שניתן לאדם בימי החול, היא מצטרפת עם שאר תוספת קדושת שבת הבאה מאליה כנודע, וכל תוספות האלו ניתנין אל האדם ביום השבת, נמצא כי פריעת שכרו ביום השבת, לכן נרמז בר״ת שבת, בסוד מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת. גם הכוונה, מי שמקיים המצוה של שכר שכיר, בפרטות יש לו סגולה, שיזכה אדם המקיים אותה באמצעית תוספת נפש באותו שבת, והוא מדה כנגד מדה, כי בשכר שכיר נאמר ואליו הוא נושא את נפשו, וכנגד זה נותן לו ג״כ נפש

יתירה שקיים נפשו של שכיר, לכן נרמז ברי"ת שבת במצוה זו. מהחברים - טוב לאדם שכל צרכי שבת יקנה ביום ו', ולא ביום ה', אם הוא בטוח בעיר שלא יחסר לו, וכל מזונותיו של אדם קצובין לו מראש השנה, חוץ מהוצאת שבת ויי"ט, שכן שב"ת במ"ק אותיות אחרונים כפל מהראשונים, וכן אותיות מוע"ד, וע"ד גי' פ', כפל המ':

ספר **טעמי המצוות** - פרשת קדושים - מצות שכר שכיר הנה הכתוב אומר 'ביומו 'יתתן 'שכרו ר"ת שבת כי כל המצות שאדם עושה באמצע שבוע או אם קורא תורה הרבה אז יש לו אפי' בחול תוספת קדושת שבת כל מה שיכול עפ"י כללות בני אדם להשיג בתוספת שבת כמ"ש רשב"י ע"ה כי ת"ח בימי חול יש להם נפש שיש לע"ה בשבת נמצא כי השכר שהש"י נותן לת"ח העוסקים בתורה או מקיימים המצות הוא נמשל למשכיר מקוה פעלו והוא שיש לו שכר שכיר ביום ההוא אפי' בחול שיש לו תוספת קדושת שבת ולכן נרמז שבת בר"ת, גם הכוונה על השכר הניתן לאדם בימי חול הוא מצטרפת עם שאר תוס' קדושת שבת הבאה מאליה בשבת כנודע וע"כ ב' תוספת האלו ניתנים אל האדם ביום שבת נמצא כי פריעת שכר שכיר הזה הוא ביום שבת לכן נרמז שבת בסוד מי שטרח בע"ש יאכל בשבת. גם הכוונה כי המקיים המצוה של שכר שכיר בפרטיות יש לו סגולה לשיזכה האדם המקיים אותם לאמצעית תוספת נפש באותה שבת והוא מדה כנגד מדה כי בשכר שכיר נאמר ואליו הוא נושא את נפשו וכנגד זה ניתן לו גם כן נפש יתירה לקיים נפשו ולכן נרמז שבת בר"ת של מצוה זו:

ספר **מחברת הקודש** - שער השבת

ליקוטים ביומו תתן שכרו ר"ת שבת כי כל המצות שאדם עושה בתוך השבוע וכל מה שמרבה לעסוק בתורה אז יש לו אף בחול תוספת קדושה כי כל מה שיכול עם הארץ וכללות בני אדם להשיג בתוספות שבת יש לת"ח בימי החול כמ"ש הרשב"י ע"ה כי ת"ח בימי החול יש להם נפש שיש לע"ה ביום השבת. נמצא כי השכר שנותן הקב"ה לת"ח העוסק בתורה או מקיים המצות נמשל כשכיר יקוה פעלו והוא כי ביום ההוא אף אם הוא חול יהיה לו תוספת קדושת שבת לכן נרמז שב"ת בר"ת. גם הכוונה כי כל תוספת קדושה של השבת הניתן לאדם בימי החול היא מצטרפת עם שאר תוספת קדושת שבת הבאה מאליה בשבת כידוע וב' תוספת אלו ניתנין ביום שבת נמצא כי פריעת שכר הזה הוא ביום שבת בסוד מי שטרח בע"ש יאכל בשבת לכן נרמ"ז שב"ת בר"ת. גם הכוונה כי המקיים מצות שכר שכיר ביומו יש לו סגולה שיזכה האדם תוספת נפש באותו השבת מדה נגד מדה כי בשכר שכיר כתיב ואליו הוא נושא את נפשו לכן ניתן לו ג"כ נפש יתירה נגד מקיים נפשו של שכיר לכן נרמז שבת בר"ת של מצוה זו ע"כ:

ניתן לדרוש את הפסוקים האלו על תפילה, צדקה, שלום בית, לימוד תורה ועוד. הנה כאן דרשת רבי נחמן מברסלב זיע"א כפי שנכתב בספר **לקוטי הלכות** חו"מ - הלכות שכירות פועלים סעיף לא "וְכָל זֶה מְרַמֵּז לְעִקַּר הָאָדָם שֶׁהוּא הַדַּעַת הָאֲמִתִּי לַעֲשׂק בְּתוֹרָה וּתְפִלָּה וַעֲבוֹדַת ה' בְּכָל יוֹם וָיוֹם וְלֹא יִדְחֶה עַצְמוֹ מִיּוֹם לַחֲבֵרוֹ וּכְמוֹ שֶׁמְּאָר עַל פָּסוּק הַיּוֹם אִם בְּקוֹלוֹ תִּשְׁמָעוּ הַיּוֹם דַּיְקָא וְזֶהוּ בְּיוֹמוֹ תִּתֵּן שְׂכָרוֹ וְלֹא תָּבֹא עָלָיו

הַשֶּׁמֶשׁ וְכוּ׳. כִּי הַנֶּפֶשׁ הִוא אֵצֶל הָאָדָם בִּבְחִינַת שָׂכִיר יוֹם כִּי הַנֶּפֶשׁ עוֹשָׂה כָּל פְּעֻלַּת הַגּוּף כִּי אֵין לְהַגּוּף שׂוּם תְּנוּעָה וְחִיּוּת כִּי אִם עַל יְדֵי הַנֶּפֶשׁ. וּמִי שֶׁזּוֹכֶה לֵילֵךְ בְּדֶרֶךְ הַקָּדֶשׁ כָּרָאוּי לְבַטֵּל הַגּוּף לְגַמְרֵי לְגַבֵּי הַנֶּפֶשׁ אֲזַי הַנֶּפֶשׁ הִוא בִּבְחִינַת מֶלֶךְ כִּי הוּא מוֹלֵךְ עַל הַגּוּף וְאָז הוּא בֶּן חוֹרִין בִּבְחִינַת כָּל יִשְׂרָאֵל בְּנֵי מְלָכִים הֵם. אֲבָל כְּשֶׁחַס וְשָׁלוֹם אֵינוֹ מְבַטֵּל גּוּפוֹ לְגַמְרֵי נֶגֶד נַפְשׁוֹ אֲזַי הַנֶּפֶשׁ אֵצֶל הַגּוּף כְּעֶבֶד שֶׁעוֹשָׂה הַנֶּפֶשׁ כָּל פְּעֻלַּת הַגּוּף כְּעֶבֶד וּכְשָׂכִיר וְזֶה בִּחִינַת כְּעֶבֶד יִשְׁאַף צֵל וּכְשָׂכִיר יְקַוֶּה פָּעֳלוֹ (אִיּוֹב).וַאֲזַי צָרִיךְ הָאָדָם לְרַחֵם עַל נַפְשׁוֹ שֶׁעַל כָּל פָּנִים לֹא יִכְלֹל וַיַּעֲשֹׂק חַס וְשָׁלוֹם לְגַמְרֵי אֶת נַפְשׁוֹ וְלִתֵּן לוֹ עַל כָּל פָּנִים שְׂכִירוּתוֹ דְּהַיְנוּ שֶׁעַל כָּל פָּנִים יִתֵּן לְהַנֶּפֶשׁ בְּכָל יוֹם כַּמָּה מִצְוֹת וּמַעֲשִׂים טוֹבִים וְתוֹרָה וּתְפִלָּה וְכוּ׳ כְּפִי חוֹבַת הַיּוֹם. כִּי בְּוַדַּאי מֵהָרָאוּי שֶׁיַּעֲשֶׂה רַק צָרְכֵי הַנֶּפֶשׁ וִיבַטֵּל הַגּוּף לְגַמְרֵי כְּמוֹ שֶׁאִיתָא בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ זַכָּאָה מָאן דְּלָא אִתְהָנֵי מִדֵּילֵהּ כְּלוּם כִּי צָרִיךְ לִסְבֹּל עֵינָיו מֵחֲזוּ דְּהַאי עָלְמָא לְגַמְרֵי וְאָז הוּא בִּבְחִינַת מֶלֶךְ וּבֶן חוֹרִין כַּנַּ״ל. אֲבָל כְּשֶׁלֹּא זָכָה לָזֶה וְהַנֶּפֶשׁ בִּבְחִינַת עֶבֶד וְשָׂכִיר כַּנַּ״ל אֲזַי צָרִיךְ הָאָדָם לְזָהֵר עַל כָּל פָּנִים שֶׁלֹּא לְעָשְׁקוֹ וְשֶׁלֹּא לִגְזֹל לְגַמְרֵי חַס וְשָׁלוֹם וְזֶהוּ בְּחִינַת **לֹא תַעֲשֹׁק שָׂכִיר עָנִי וְאֶבְיוֹן מֵאַחֶיךָ** וְכוּ׳ וְלֹא זוֹ אַף זוֹ אַתָּה צָרִיךְ לִזָּהֵר **בְּיוֹמוֹ תִּתֵּן שְׂכָרוֹ** וְכוּ׳ שֶׁלֹּא תֹּאמַר שֶׁתִּסַּלֵּק שכירת הַנֶּפֶשׁ לְאַחַר הַיּוֹם כְּמוֹ שֶׁמָּצוּי בְּכַמָּה בְּנֵי אָדָם שֶׁאוֹמְרִים הַיּוֹם אִי אֶפְשָׁר לְהִתְפַּלֵּל הַיּוֹם אִי אֶפְשָׁר לִלְמֹד וְלַעֲשׂק בַּעֲבוֹדַת ה׳ וּמַדְחִין עַצְמָן מִיּוֹם לְיוֹם. וְעַל זֶה מַזְהִיר הַפָּסוּק בְּיוֹמוֹ תִּתֵּן שְׂכָרוֹ בְּיוֹמוֹ דַּיְקָא **וְלֹא תָבֹא עָלָיו הַשֶּׁמֶשׁ** כִּי הָעִקָּר צְרִיכִין לִזָּהֵר לָצֵאת חוֹבַת הַיּוֹם בִּבְחִינַת הַיּוֹם אִם בְּקוֹלוֹ תִּשְׁמָעוּ כִּי לֵית יוֹם דְּלֵית בֵּהּ טוֹב וְכוּ׳ וּכְמוֹ שֶׁמֹּאָר בְּמָקוֹם אַחֵר כִּי בְּכָל יוֹם מֵאִיר אוֹר הַגְּנוּז וְכוּ׳ וְנִמְשָׁךְ סִיּוּעַ גָּדוֹל מִלְּעֵלָּא וְכוּ׳ בִּבְחִינַת חַסְדֵי ה׳ כִּי לֹא תָמְנוּ וְכוּ׳ חֲדָשִׁים לַבְּקָרִים וְכוּ׳.

(טז) לֹא יוּמְתוּ אָבוֹת עַל בָּנִים וּבָנִים לֹא יוּמְתוּ עַל אָבוֹת אִישׁ בְּחֶטְאוֹ יוּמָתוּ:(יז) לֹא תַטֶּה מִשְׁפַּט גֵּר יָתוֹם וְלֹא תַחֲבֹל בֶּגֶד אַלְמָנָה:(יח) וְזָכַרְתָּ כִּי עֶבֶד הָיִיתָ בְּמִצְרַיִם וַיִּפְדְּךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ מִשָּׁם עַל כֵּן אָנֹכִי מְצַוְּךָ לַעֲשׂוֹת אֶת הַדָּבָר הַזֶּה:(יט) כִּי תִקְצֹר קְצִירְךָ בְשָׂדֶךָ וְשָׁכַחְתָּ עֹמֶר בַּשָּׂדֶה לֹא תָשׁוּב לְקַחְתּוֹ לַגֵּר לַיָּתוֹם וְלָאַלְמָנָה יִהְיֶה לְמַעַן יְבָרֶכְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכֹל מַעֲשֵׂה יָדֶיךָ:(כ) כִּי תַחְבֹּט זֵיתְךָ לֹא תְפָאֵר אַחֲרֶיךָ לַגֵּר לַיָּתוֹם וְלָאַלְמָנָה יִהְיֶה:(כא) כִּי תִבְצֹר כַּרְמְךָ לֹא תְעוֹלֵל אַחֲרֶיךָ לַגֵּר לַיָּתוֹם וְלָאַלְמָנָה יִהְיֶה:(כב) וְזָכַרְתָּ כִּי עֶבֶד הָיִיתָ בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם עַל כֵּן אָנֹכִי מְצַוְּךָ לַעֲשׂוֹת אֶת הַדָּבָר הַזֶּה:

פרק כה

(א) כִּי יִהְיֶה רִיב בֵּין אֲנָשִׁים וְנִגְּשׁוּ אֶל הַמִּשְׁפָּט וּשְׁפָטוּם וְהִצְדִּיקוּ אֶת הַצַּדִּיק וְהִרְשִׁיעוּ אֶת הָרָשָׁע:(ב) וְהָיָה אִם בֶּן הַכּוֹת הָרָשָׁע וְהִפִּילוֹ הַשֹּׁפֵט וְהִכָּהוּ לְפָנָיו כְּדֵי רִשְׁעָתוֹ בְּמִסְפָּר:(ג) אַרְבָּעִים יַכֶּנּוּ לֹא יֹסִיף פֶּן יֹסִיף לְהַכֹּתוֹ עַל אֵלֶּה מַכָּה רַבָּה וְנִקְלָה אָחִיךָ לְעֵינֶיךָ:

(ד) לֹא תַחְסֹם שׁוֹר בְּדִישׁוֹ:

רמז

לֹא תַחְסֹם שׁוֹר בְּדִישׁוֹ גימ׳ 1367

והנה גם משפט זה הינו כגימ׳ של הפסוק : **לבל נמנע גמול האכילה מהבהמה, בזמן עבודתה, במאכל הטעים לה** גימ׳ 1367

כתב מרן הבא״ח בספרו **עוד יוסף חי** - פרשת ויחי - [ה] דע כי העולם חושבים דקדיש יתמא שאומרים קודם עלינו לשבח אינו אלא בערבית ושחרית, ואינו כן אלא ישנו בשלשה תפילות שמ״ע וכן מפורש להדיא בשער הכונות שהעתקתי לעיל שכתב מהרח״ו ז״ל, וז״ל ואני ראיתי למורי ז״ל שהיה אומר קדיש בתרא בכל שנה ושנה ביום שמת בו אביו בשלשה תפילות ע״כ. נמצא גם קדיש בתרא של מנחה יש בו תועלת הנז׳ לנפטר אך לא תקנו לומר בו ברכו כדרך שאומרים בשחרית וערבית מפני כי מנחה זמן דין ושליטת החיצונים ואין טוב להתגרות בהם להראות ולפרסם להדיא ענין המכניע אותם, כמ״ש **אל תחסום שור בדישו** ולכן נעשה דבר המכניעם ומערבבם בהצנע ובהסתר, כדי שלא יתקנאו בנו, ולכן אפילו שם זה דקרו ליה לקדיש זה בשם קדיש יתמא לא רצו חכמים לקרותו להדיא אלא רק על קדיש של שחרית ולא על של ערבית, מפני כי שחרית הוא זמן שליטת החסד:

כתב רבנו האלשיך הקדוש זללה״ה בספרו **תורת משה** –עוד יתכן בקשר פסוק זה עם הקודם ועם מה שאחר בפרשת הייבום. והוא, כי הנה לא גלתה תורתינו אלינו ענין גלגול נשמות בכל התורה בפירוש כי אם פה בענין הייבום, והוא באומרו יקום על שם אחיו המת ולא ימחה שמו מישראל, ומזה נלמד אל כל הגלגולים שלא על ידי יבום כנודע ליודעים חן. ונבא אל הענין אמר והיה אם בן הכות הרשע כו׳ שראוי להכות בבית דין של מעלה, יותר טוב הוא שילקה בעולם הזה כמו שכתבנו, כי שם היא מכה רבה, שנית כי פה נקלה לעיניך בלבד אך שם הוא לעיני הבית דין של מעלה וכל הנשמות ופמליא של מעלה. אמר עוד שלישית והוא כי אז בעולם העליון מראים לו מה שקיצץ בהעוותו ומה שפגם. ובוש ונבהל וישתומם באומרו אוי לי על שברי כי לא ידעתי כי כל הרעה הגדולה הייתי עושה בהעוותי. וזהו אומרו לא תחסום שור בדישו שהאיש הזה היה פה כשור הדש וקוצץ התבואה לחתיכי חתיכות, ובראותו באותו העולם מה שקצץ הוא נאלם, וזה לו קושי מכל עונשו שם. ועל כן טוב הוא לו שיקבל ענשו בעולם הזה ולא שיחסם בדישו למעלה שמראים לו מה שדש וקוצץ חלילה.

כתב הר**קאנאטי** זללה״ה על התורה **לא תחסום שור בדישו**. פשטו ידוע להדריכנו במידת רחמים. ואולי ירמוז עוד למה שכתוב ופני שור מהשמאל החוסם שור למטה כאילו חוסם שור של מעלה שלא יורה עליו זכות. ויש עוד מפרשים כי עונש המשורר עם הנשים שירים של טפלות להתגלגל בשור אם לא שב בתשובה ולפי שפער פיו לבלי חק אמרה תורה לא תחסום שור בדישו כי הותרה לו ועל כן סמכו לפרשת יבום.

גם **הרמח"ל** תפס כאן ש**שור** היינו מידת ה**גבורה** והנה לשונו: "וביום השמיני וגו' (יב, יג). הטעם של צווי המילה ביום השמיני הוא, לפי שבז' ימים הראשונים התינוק מקבל השפעתו מן הז' תחתונות, והס"א אוחזת שם, ואי אפשר להעביר הערלה ולהסיר הס"א כיון שיונקת שם. אבל אי', ביום הח' מתגלית, שהיא הספירה השמינית מלמטה למעלה, ואז הוא זמן ראוי לתיקון היסוד. שכבר ידוע שהיסוד נקרא יתום מאמו אם אין אימא מאירה עליו, ולפי שאינו נתקן אלא בהארת אימא, לכך "ביום השמיני" הוא זמן ראוי לזה. וצריך לעשותה ביום ולא בלילה. והסוד הוא, שביום שהוא זמן שליטת החסד הוא זמן נכון להכניע הס"א ולהעביר הערלה, אבל בלילה כבר נאמר, **לא תחסום שור בדישו**, שהוא זמן שליטת הס"א, ואינו זמן להעביר הערלה. וזמנה בהנץ החמה, והסוד הוא, כבר ידוע בסוד, "אלה תולדות יעקב יוסף", שאין היסוד נתקן אלא בהארת הת"ת, ולכך בהנץ החמה שהוא מורה זמן התנוצצות האורות של הת"ת, שהשמש הוא בת"ת, אז הגיע זמן להעביר הערלה מן היסוד. ויש פריעה ומילה, ואמרו, שפריעה ביסוד ומילה במלכות. והענין הוא, היסוד כשיש לו ערלה אורותיו סתומים, ולזה יש הפריעה שהוא מלשון גילוי, שאז מתגלים אורות היסוד. ומילה היא במלכות, שיש חלק אחד של ס"א שנתדבקה במלכות, בסוד, נחש שהטיל זוהמא בחוה, וזהו תיקון המילה לחתוך זה החלק של ס"א שנתדבקה שם, וז"ס, מל ולא פרע את המילה כאלו לא מל, ששניהם צריכים - להעלות התיקון כראוי.

(ה) כִּי יֵשְׁבוּ אַחִים יַחְדָּו וּמֵת אַחַד מֵהֶם וּבֵן אֵין לוֹ לֹא תִהְיֶה אֵשֶׁת הַמֵּת הַחוּצָה לְאִישׁ זָר יְבָמָהּ יָבֹא עָלֶיהָ וּלְקָחָהּ לוֹ לְאִשָּׁה וְיִבְּמָהּ:(ו) וְהָיָה הַבְּכוֹר אֲשֶׁר תֵּלֵד יָקוּם עַל שֵׁם אָחִיו הַמֵּת וְלֹא יִמָּחֶה שְׁמוֹ מִיִּשְׂרָאֵל:(ז) וְאִם לֹא יַחְפֹּץ הָאִישׁ לָקַחַת אֶת יְבִמְתּוֹ וְעָלְתָה יְבִמְתּוֹ הַשַּׁעְרָה אֶל הַזְּקֵנִים וְאָמְרָה מֵאֵן יְבָמִי לְהָקִים לְאָחִיו שֵׁם בְּיִשְׂרָאֵל לֹא אָבָה יַבְּמִי:(ח) וְקָרְאוּ לוֹ זִקְנֵי עִירוֹ וְדִבְּרוּ אֵלָיו וְעָמַד וְאָמַר לֹא חָפַצְתִּי לְקַחְתָּהּ:(ט) וְנִגְּשָׁה יְבִמְתּוֹ אֵלָיו לְעֵינֵי הַזְּקֵנִים וְחָלְצָה נַעֲלוֹ מֵעַל רַגְלוֹ וְיָרְקָה בְּפָנָיו וְעָנְתָה וְאָמְרָה כָּכָה יֵעָשֶׂה לָאִישׁ אֲשֶׁר לֹא יִבְנֶה אֶת בֵּית אָחִיו:(י) וְנִקְרָא שְׁמוֹ בְּיִשְׂרָאֵל בֵּית חֲלוּץ הַנָּעַל:

כי זו כ'נסת י'שראל שאין לה ישיבה אלא עם התפארת בעלה הנקרא **אח** שנאמר "מי יתנך כאח לי" ועל זה אומר **ישבו אחים יחדו** וגם מוסבר בזוהר על הפסוק "הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד" שכוונת דהע"ה על האחים הללו זו"ן ואמר **ומת אחד מהם** מי מת? התפארת הסתלקה למעלה ונותרה המלכות ללא בעל וללא בנים שנאמר **ובן אין לו לא תהיה אשת המת החוצה לאיש זר** לא תהיה המלכות בשליטת **איש זר** הוא הס"מ **יבמה** גימ' זה מ"ה היינו פרצוף מ"ה החדש היוצא ממצח א"ק והוא **יבא עליה ולקחה לו לאשה ויבמה** מתייחד עם המלכות. **והיה** אין והיה אלא לשון שמחה כי כעת יש ייחוד **וה** שזה שם מ"ה החדש עם ה' אחרונה וזה מעורר ייחוד עליון של אותיות י"ה שהם חו"ב וזה הוא **והיה הבכור אשר תלד** המלכות מתעברת ויולדת בן בכור ורמז לנו הכתוב שאין זרע ללא מוחין דאו"א במילת **אשר** הרומזת לג"ר שהרי א=כתר ר=חכמה וש=בינה **יקום על שם אחיו המת ולא ימחה שמו מישראל. ואם לא יחפץ האיש לקחת את יבמתו ועלתה יבמתו השערה אל הזקנים ואמרה מאן יבמי להקים לאחיו שם בישראל לא אבה יבמי:(ח) וקראו לו זקני עירו ודברו אליו ועמד ואמר לא חפצתי לקחתה:(ט) ונגשה יבמתו אליו לעיני**

הזקנים וחלצה נעלו מעל רגלו וירקה בפניו וענתה ואמרה ככה יעשה לאיש אשר לא יבנה את בית אחיו:(י) ונקרא שמו בישראל בית חלוץ הנעל .

סוד היבום בקיצור כפי שעולה מכמה מאמרים בספר הזוהר: אדם שנפטר ללא בנים לא יכול להכנס לגן עדן ואין לו מנוחה. כאשר מייבמים את אשתו הוא חוזר ומתגלגל בתינוק שנולד. כך למשל במגילת רות עובד הנולד מרות הוא מחלון בעלה. אם היבם לא חפץ ליבם עליו לנתק את הקשר עם נפש הנפטר על ידי החליצה. יש צדיקים שנפטרים ללא ילדים והם לא יחזרו בגלגול כי מלכתחילה נשמתם באה לעולם כדי לסייע לדור ולא לצורך פו"ר.

זוהר הקדוש

הנה קטע מדברי הרשב"י הדן בסוד היבום. בפרשת משפטים במאמר הסבא, הוא רב ייבא סבא, מתבארים כמה כללים מסוד היבום ושם מתבאר יסוד חדש והוא **רוחא דשביק בה בעלה**. בספרים מוסבר שההוא רוחא דשביק בה בעלה כרוכה סביב רגלו של היבם והיא דורשת להגאל ולהבנות מחדש ולכן יש לבצע חליצה. ענין רוח זו רמוזה בדברי חכמים (סנהדרין כב ע"ב) אין אשה כורתת ברית אלא למי שעשאה כלי". דהיינו הכלי הזה הוא החקיקה הרוחנית ברחם האשה הנעשה בביאה ראשונה ואין הרוח הזו עוזבת את האשה אלא כל ילד שנולד לוקח נתח מרוח זו וכשנגמר הרוח מפסיקה לילד. ברובד פנימי יותר היבמה היא שברי המלכים עיין מקרה המלכים שנפלו לקרקע הבריאה ויש צורך לבנותם ולהקימם מחדש.

הנה כאן בזוהר (בראשית דף קפו ע"ב) מסביר הרשב"י כמה סודות בעניין הייבום: "הואיל ובר נש אתקם לתתא כדוגמא דלעילא, מאן דמקוריה ימיש מלעבד פירין, כגון דין דלא בעא למיסב איתתא, או נסיב לה דאשתדל ולא יכיל, אלו דתרין הפכין אינון דא מדא, (או ס"א ההוא) דימיש מלמעבד פירין, לית ליה תקנה לעולם, (קהלת א טו) מעוות לא יוכל לתקון, בגין דלא בעא למיסב איתתא, ולאשתדלא בפריה ורביה, וההוא דאשתדל ונסב איתתא ולא יכיל, דא מתתקן בפריקיה דקריב ליה דהוא אחוי, וההוא דמית בלא בנין), כד נפיק מהאי עלמא, ההוא בר נש לא עאל בפרגודא, ולא נטיל חולק בההוא עלמא, (ונשמתיה לא אתכלילת באתר דכל נשמתין אתכלילו, ואתגזר דיוקניה מתמן, הה"ד (ויקרא כב ג) ונכרתה הנפש ההיא מלפני, הואיל וכדין הוא, ברא ליה קב"ה פריק דיפרוק ליה מידא דמחבלין, ודא אחוי דקריב ליה, שנאמר (דברים כה ה) כי ישבו אחים יחדיו וגו', וכתיב בא אל אשת אחיך ויבם אותה וגו', בגין דנשמתיה לא עאלת קמיה קב"ה, אלא היא קיימא לבר, בגין דלא זכה לאנהרא בהאי עלמא בההוא גופא. מאן דלא זכה בהאי אתר, יהך לאתר אחרא ויזכי ביה, כגוונא דא, אעא דדליק ונהורא לא סליק, יבטשון ליה ויסלק נהורא ביה וינהיר, אעא הוא אדם, דכתיב (שם כ יט) כי האדם עץ השדה, ר"ל בר נש כד איהו בהאי עלמא, ואזל ותאיב ואכיל ושתי, ואזדווג באיתתא ולא זכי לבנין, דא הוא אעא דדליק ונהורא לא סליק, כלומר נשמתיה לא זכאת בההוא גופא לאתנהרא, אלא איהי בחשוכא). תא חזי כתיב (ישעיה מה יח) לא תהו בראה לשבת יצרה, דקב"ה בגין דא עבד ליה לבר נש כדקא יאות כדאמרן, וקב"ה עבד טיבו עם עלמא, תא חזי מה כתיב (בראשית כה א) ויוסף אברהם ויקח אשה ושמה קטורה,

רזא דנשמתא אתת לאתתקנא כמלקדמין. תא חזי, ההוא גופא מה כתיב (ישעיה נג י) ויהו״ה חפץ דכאו החלי, אם תשים אשם נפשו יראה זרע יאריך ימים וחפץ יהו״ה בידו יצלח, ויהו״ה חפץ דכאו, האי קרא אית לאסתכלא ביה, אמאי חפץ, בגין דיתדכי, אם תשים אשם, אם ישים אשם מבעי ליה, מאי אם תשים, אלא לנשמתא אהדר מלה, אי ההיא נשמתא בעיא לאתתקנא כדקא יאות, יראה זרע, בגין דההיא נשמתא אזלת ושאטת, ואיהי זמינא לאעלא בההוא זרע דאתעסק בה בר נש בפריה ורביה, וכדין יאריך ימים, וחפץ יהו״ה, דא אורייתא בידיה אצלח. תא חזי, אף על גב דבר נש אשתדל באורייתא יממא ולילא, ומקוריה ומבועיה קיימא ביה למגנא, לית ליה אתר לאעלא לפרגודא, והא אתמר דבירא דמיא אי ההוא מקורא ומבועא לא עאל ביה לאו איהו באר, דבירא ומקורא כחדא אינון, ורזא חדא איהו ואוקימנא. כתיב (תהלים קכז ב) שוא לכם משכימי קום מאחרי שבת, אוכלי לחם העצבים, כן יתן לידידו שנה, תא חזי כמה חביבין אינון מלי דאורייתא, דכל מלה ומלה דאורייתא אית ביה רזין עלאין קדישין, והא אתמר דכד יהב קב״ה אורייתא לישראל, כל גניזין עלאין קדישין כלהו יהב להו, (וכלהו) באורייתא, וכלהו אתיהיבו להו לישראל בשעתא דקבילו אורייתא בסיני. תא חזי, שוא לכם משכימי קום, אלין אינון יחידים דאשתכחו, דלאו אינון דכר ונוקבא כדקא יאות, ואקדמן בצפרא לעבידתיהו, כמה דאת אמר (קהלת ד ח) יש אחד ואין שני וגו׳, ואין קץ לכל עמלו, מאחרי שבת, מאחרין נייחא, כמה דאת אמר (בראשית ב ג) כי בו שבת, בגין דאתתא לגבי בר נש איהי נייחא לגביה ודאי. אוכלי לחם העצבים, מאי לחם העצבים, דכד בר נש אית ליה בנין ההוא נהמא דאכיל אכיל ליה בחדוה וברעותא דלבא, וההוא דלית ליה בנין, ההוא נהמא דאכיל איהו נהמא דעציבו, ואלין אינון אוכלי לחם העצבים ודאי. כן יתן לידידו שנה, מאי יתן לידידו, דא הוא דמקוריה מברך, דקב״ה יהב ליה שינה בההוא עלמא, כמה דאת אמר (משלי ג כד) ושכבת וערבה שנתך, בגין דאית ליה חולקא בעלמא דאתי, בגין דההוא בר נש שכיב ויתהני בההוא עלמא דאתי כדקא יאות. יש אחד ואין שני וגו׳, יש אחד, דא הוא בר נש דאיהו יחידאי בעלמא, לאו יחידאי כדקא יאות, אלא דאיהו בלא זווגא, ואין שני, דלית עמיה סמך, גם בן דיוקים שמיה בישראל לא שבק, ואח לאייתאה ליה לתקונא, ואין קץ לכל עמלו דאיהו עמל תדיר, דאקדים יממא ולילא, גם עינו לא תשבע עשר, ולית ליה לבא לאשגחא ולמימר למי אני עמל, ומחסר את נפשי מטובה, ואי תימא דבגין דייכול וישתה יתיר ויעבד משתיא בכל יומא תדיר, לאו הכי דהא נפשא לא אתהני מניה, אלא ודאי איהו מחסר לנפשיה מטיבו דנהורא דעלמא דאתי, בגין דדא היא נפשא חסרא דלא אשתלימת כדקא יאות, תא חזי כמה חס קב״ה על עובדוי, בגין דקא בעי דיתתקן ולא יתאביד מההוא עלמא דאתי כדקאמרן. רבי חייא בעא, האי דאיהו זכאה שלימא, ואשתדל באורייתא יומי ולילי, וכל עובדוי לשמא דקב״ה, ולא זכה לבנין בהאי עלמא, כגון דאשתדל בהו ולא זכה, או דהוו ליה ומיתו, מה אינון לעלמא דאתי, א״ל רבי יוסי, עובדוי וההיא אורייתא קא מגינן עליה להההוא עלמא, אמר רבי יצחק, עלייהו ועל אינון זכאי קשוט, (כגון רבי יוחנן דהוו ליה בנין ומיתו, וכגון רבי חזקיה דאיהו עקר), עלייהו כתיב (ישעיה נו ד) כי כה אמר יהו״ה לסריסים אשר ישמרו את שבתותי, ובחרו באשר חפצתי, ומחזיקים בבריתי, מה כתיב בתריה, ונתתי להם בביתי ובחומותי יד ושם, טוב מבנים ומבנות, שם עולם אתן לו אשר לא יכרת, בגין דאלין אית לון חולקא לעלמא דאתי, א״ל רבי יוסי, יאות הוא ושפיר. תא חזי, זכאה שלים דהוו כל אלין ביה, ואשתלים כדקא יאות, ומית בלא בנין, והא קא ירית דוכתיה בההוא עלמא, אתתיה בעיא ליבומי או לא, אי תימא דלבעי ליבומי, הא בריקניא איהו, דהא אתריה קא ירית בההוא עלמא, אלא ודאי בעיא ליבומי,

בגין דלא ידעינן אי הוה שלים בעובדוי אי לאו, והיא אי אתייבמת לא הוה בריקניא, בגין דאתר אית ליה לקב״ה, דהא בר נש הוה בעלמא ומית בלא בנין, ופרוקא לא הוי ליה בעלמא, כיון דמית האי זכאה שלים, ואתתיה אתייבמת, ואיהו אתריה ירית, אתא ההוא בר נש ואשתלים הכא, ובין כך ובין כך קב״ה אתר זמין ליה לעלמא, עד דיימות האי זכאה שלים, וישתלים איהו בעלמא.

הרמב״ן

כתב הרב הרמב״ן (בראשית פרק לח פסוק ח) **ויבם אותה והקם זרע לאחיך הבן יקרא על שם המת**, לשון רש״י ואין זה אמת, כי במצות התורה נאמר גם כן (דברים כה ו) יקום על שם אחיו המת ולא ימחה שמו מישראל, ואין היבם מצווה לקרא לבנו כשם אחיו המת, ואמר בבועז וגם את רות המואביה אשת מחלון קניתי לי לאשה להקים שם המת על נחלתו ולא יכרת שם המת מעם אחיו ומשער מקומו ותקראנה אותו עובד לא מחלון (רות ד, י).

ועוד, שאמר וידע אונן כי לא לו יהיה הזרע, ומה הרעה אשר תבא עליו עד כי השחית זרעו מפניה אם יקרא שם בנו כשם אחיו המת, ורוב בני האדם מתאוים לעשות כן ולא אמר הכתוב ״ויאמר אונן״ אבל אמר וידע אונן כי לא לו יהיה הזרע, כי ידיעה ברורה היתה לו בזה שלא יהיה לו הזרע:

אבל הענין סוד גדול מסודות התורה בתולדת האדם, ונכר הוא לעיני רואים אשר נתן להם השם עינים לראות ואזנים לשמוע והיו החכמים הקדמונים קודם התורה יודעים כי יש תועלת גדולה ביבום האח, והוא הראוי להיות קודם בו ואחריו הקרוב במשפחה, כי כל שארו הקרוב אליו ממשפחתו אשר הוא יורש נחלה יגיע ממנו תועלת.

והיו נוהגים לישא אשת המת האח או האב או הקרוב מן המשפחה - ולא ידענו אם היה המנהג קדמון לפני יהודה ובבראשית רבה (פה ה) אמרו כי יהודה התחיל במצות יבום תחלה, כי כאשר קבל הסוד מאבותיו נזדרז להקים אותו וכאשר באתה התורה ואסרה אשת קצת הקרובים, רצה הקב״ה להתיר איסור אשת האח מפני היבום, ולא רצה שידחה מפניו איסור אשת אחי האב והבן וזולתם, כי באח הורגל הדבר ותועלת קרובה ולא בהם, כמו שהזכרתי:

והנה נחשב לאכזריות גדולה באח כאשר לא יחפוץ ליבם, וקוראים אותו בית חלוץ הנעל (דברים כה י) כי עתה חלץ מהם, וראוי הוא שתעשה המצוה זאת בחליצת הנעל וחכמי ישראל הקדמונים מדעתם הענין הנכבד הזה, הנהיגו לפנים בישראל לעשות המעשה הזה בכל יורשי הנחלה, באותם שלא יהיה בהם איסור השאר, וקראו אותו גאולה, וזהו ענין בועז וטעם נעמי והשכנות והמשכיל יבין.

שפתי כהן

כי ישבו אחים יחדיו וגו׳. היה לו לומר כי ימות אחד מן האחים ובן אין לו, מאי כי ישבו אחים, אלא כי ישבו אחים אלו הן איש וזוגתו היה להם ישוב בעולם על ידי שהן זכר ונקבה וכן כי ישבו אחים בגימטריא זהו זכר ונקבה עם הכולל. ומת אחד

מהם, המיוחד שהוא הזכר על עוון שעשה נפרד מזוגתו, ובן אין לו לפי שלא השתדל בפריה ורביה כמו שנאמר על בני אהרן (במדבר ג׳, ד׳) ובנים לא היו להם, אם כן זהו המיתה. וכן אמר בסבא פרשת משפטים, והענין הוא ארוך עיין במקומו: ומה שאמר לא תהיה אשת המת החוצה לאיש זר, לאיש זר הוא יתר כיון דאמר החוצה, ויובן זה מזוהר פרשת וישב (ח״א קפ״ז.) משם יראה, ולזה אמר לא תהיה לאיש זר, שאם זה מת אין צריך שייבמו לאשתו שהוא ירית אתריה ונשלם, עם כל זה אפילו שייבמו את אשתו לא תהיה לאיש זר שאינו ראוי, אלא תהיה לצדיק שמת בלא בנים, החוצה לאיש זר ראשי תיבות הלז, ותהיה לו לזר ועטרה שיקיים ממנה בנים. וכן נראה מהטעמים שנטעם החוצה בטרחא, שאינו דבוק עם לאיש זר: יבמה יבוא עליה. לא אמר אליה אלא עליה, רמז למה שאמר הסבא עולם הפוך עליונים למטה ותחתונים למעלה, ולקחה לו לאשה שצריך לכוון הוא והיא בהבאת אחיו, זהו ויבמה, שיבמה גם כן צריך שיכוון ואם לא כיוונו הם פוגעים בערוה, יבמה בגימטריא בנה, שתכוון להביא בעלה להיותו בנה, והסוד ליבם אם ישים אליו לבו רוחו ונשמתו אליו יאסוף (איוב ל״ד, י״ד), וליבמה באות נפשה שאפה רוח (ירמיה ב׳, כ״ד), שצריך שיכוונו שניהם לעשות לו בנין אחר, ואדם על עפר ישוב (איוב ל״ד, ט״ו), וכן ומעפר אחר יצמחו (שם ח׳, י״ט), וכן יבמה יבא עליה ויבמה בגימטריא מאחר, וכן אתה מוצא בזוהר פרשת קרח (ח״ג קע״ז:).

וכתב ריקאנטי ז״ל, היה נראה לומר כל מי שאין לו זרע מאשתו ודאי אינה בת זוגו הנגזרת לו כדכתיב (הושע ד׳, י׳) הזנו ולא יפרוצו, ולפיכך הותרה לו אשת אחיו שאין לו בנים, כי לא היתה אשת אחיו הנגזרת לו. ובזה יתישב ספק אחד שהוקשה לי למה לא נצטווה היבום רק כשמת ערירי שמא אף אם יש לו בנים יצטרך ליבום מחמת עבירות אחרות עד כאן. ואין נראה לומר שלא הוצרכה תורה ליבם אלא לפי שמיעט בדמות כמו שאמרנו, והוא ז״ל כתב הרבה על סוד העיבור והאריך עיין שם. וסוד החליצה, חליצת הנעל הוא לפי שהאשה נקראת נעל כמו שאמר (שמות ג׳, ה׳) של נעליך מעל רגליך, אמרו חז״ל (זוהר ח״ב רכ״ב.) שרמז לו שיפרוש מאשתו וזו רוצה להתיבם, לומר שרוצה להיות נעלו והוא אינו רוצה אם כן וחלצה נעלו, לומר שניצולה מלהיות נעלו, חלצה כמו חלץ מהם (הושע ה׳, ו׳). עוד חלצה נעלו, הוא רצה לנעול דלת בפני אחיו, היא שהיא אשת חיקו תחלוץ אותו נעל ותשליכהו ארצה כדי שיבוא ממקום אחר. עוד וחלצה נעלו לומר שעד עתה היה לו תקוה אולי יחיה ויבוא על ידי אחיו ומאחר שאינו רוצה אם כן ראוי הוא להתאבל עליו וילך יחף:

הציוני

כי ישבו אחים יחדיו וגו׳. סוד היבום כבר בארנוהו בפרשת וישב. והנה כאן מקומו לבארו על נכון. כתב בספר הבהיר ז׳ צורות קדושות ברא הקב״ה והם צורות נחלקות. שתי ידים. ב׳ רגלים הראש. והגוף. הרי שש ואלו שש ברא הקב״ה זכר ונקבה שמאל וימין וצורה הז׳ היא נקבה הרי שהאשה משלמת הז׳ צורות וכשברא הקב״ה את האדם חבר כל הז׳ צורות ביחד ואחרי הפריד השביעית הרי שהאשה משלמת הצורה הז׳ של האיש. ואין האיש נשלם זולתה כדכתיב לא טוב היות האדם לבדו וכתיב לבשר אחד. בגלל כן נגד אלו הז׳ בשעה שהם נשלמו ונזדווגו יחד תקנו חז״ל ימי משתה ז׳. כן ג״כ ז׳ ברכות והברכה הז׳ משלמת כל שאר הברכות וחותמים בהם משמח חתן עם הכלה. ואדם רואה שפעמים שאדם יכול לברך ברכה השביעית בלא האחרות כגון שאין שם פנים חדשות ואין אדם יכול לברך האחרות בלא השביעית. וזהו טעם פנים חדשות שעושין כל הברכות רמז לפנים חדשות של האשה

שמשלמת לאדם כל ז׳ צורות. וכן רמזו רז״ל לקרא לשבת פנים חדשות ואדם מברך בו כל ז׳ ברכות שהוא שביעי ומשלמת ימי השבוע כמו שהאשה משלמת הז׳ צורות. וכמו שהשבת מנוחה לו׳ ימים כן האשה מנוחה לו׳ צורות. כי האדם זולתה מטולטל נע ונד כמו שאמרו רז״ל השרוי בלא אשה שרוי בלא טובה וכן אמרו שאין אדם פטור מפריה ורביה עד שיהיה לו זכר ונקבה שיולידו הז׳ צורות והנה טעמא שהאיש מצוה על פריה ורביה ולא האשה מפני שרוב הצורות ועיקרן הן באיש והאשה אינה אלא לתשלום הצורה וזהו שאמרו רז״ל אשה מזרעת תחלה יולדת זכר שזרע האיש אשר בו הו׳ צורות מבטל זרע האשה אשר אין בה אלא צורה אחת שהזכר בא ע״י זכר והנקבה ע״י נקבה גלל כן כח האשה שאין בה אלא כח אחד כחה חלש מכח האיש שיש בו ו׳ צורות שלא נבראת אלא מכח צורה אחת שנא׳ ויבן אלקים את הצלע שבנה לו מצורה אחת לבד דוגמת ה׳ לו׳. וזהו מה שרמזו אשר מי שבניו זכרים וינוחו צורותיו שההם עיקר שעל כל פנים ישאו נשים וישלימו הז׳. וכשבניו נקבות הם בניין לצורות אחרות וכאילו לא נשאר בו כלום שהנשים אינם אלא לתשלום צורות אחרות וז״ס מסודות התורה שצותה שירש הבן ולא הבת שהבת תשלום לצורות אחרות לפיכך אינה יורשת במקום הבן שכל הצורה בו וזהו מאמר שהבעל יורש את אשתו שהיא תשלומת צורתו. והאשה אינה יורשת את הבעל שהאשה אינה אלא השביעית. והאדם שנושא ב׳ נשים או ג׳ הראשונה היא עיקר צורתו והאחרונות הן כמו הפקר. וזהו מאמרם ז״ל בת קול יוצאת ומכרזת ארבעים יום קודם יצירת הולד בת פלוני לפלוני והעמידו דבריהם בזווג ראשון אבל בזוג שני מארסין אפי׳ במועד שמא יקדימנו אחר ברחמים לפי שזווג שני אינו אלא כמו שזוכה מן ההפקר. מצורף לה המגרש אשתו ראשונה מזבח מוריד עליו דמעות מזבח של מעלה כבר מובן ואשתו ראשונה היא היתה חתומה עמו בחשמל וליודעים מובן. וכמה אנשים מתים קודם שישאו נשים והנשים הראויות להם מן ההפקר הן. וכן היוצאת בגט אם לא היתה שלו איך היה יכול להפקירה. והאשה אינה יכולה לגרש אותו. שהאיש המושל עליה ולא היא עליו. וזהו טעמא שמשפחת האב קרויה משפחה ולא האם לפי שהאם היא תשלום צורת האב. וז״ס שלא תסוב מזלה ממטה למטה אחר שאם תהיה יורשת הייתה נחלתה עובר אל מטה אחר. וז״ס היבום כי ישבו אחים יחדיו. ודרשו רז״ל אחיו מן האב ולא מן האם ולפי שזה האח מת בלא בנים לא הניח צורתו בעה״ז. צוה הש״י שאשתו שהיתה צורתו ר״ל שביעית שלו יקחנה אחיו שהוא דומה לו וטבעו כטבעו ויבנה ממנה עולם קטן שהוא אחד מאבריו ונחשב לו כאילו בנו חוזר בעולם והיא זקוקה לאותה צורה יותר מאדם אחר ואינה זקוקה אלא לאח מן האב שכל הצורות בו שהאח מן האם ההוא מן צורה אחרת נמצא שמצורת ז׳ של המת יבואו כל הצורות ואינו חשוב (ס״א אינו) ולנפשו יש שכר בבנין העולם ואין צורתו חסירה כי הניח צורה כמותו. ולפי שזה אמת ויש ריוח בענין היו צדיקים מצטערים כשלא היה להם בנים. וכן טעם חליצה שאם אינה שלו היאך יכול להפקירה אלא כך הוא בשביל שטבע האח הוא כטבע המת כי צורתם באה מצורה חדא היא זקוקה לו יותר מאחר וזהו חלצה נעלו שהיה מפרדת עצמה מן הו׳ צורות וזהו אשר לא יבנה את בית אחיו כלומר אשר לא יבנה ממנה שתהא צורה שלו שהיא עיקר הבית ולזה אמרו נעלו מעל רגלו ולא מעל דמעל לרמוז כי היא היתה זקוקה ליבם ומחוברת לו כמו המנעל שהוא זקוק ומחובר לרגל וטעם מנעל ולא דבר אחר לפי שהוא נשמט ע״י מחשבה וכן היא נשמטת מן הו׳ צורות כדאמר בירושלמי מהו קצצה בשעה שהאדם מוכר אחוזתו באין הקרובין וממלאים חביות קליות ואגוזים ושוברים לפני התינוקות והתינוקות מלקטין ואומרים נקצץ פלוני מאחוזתו והוא כעין זה שאומרים ב״ד חלוץ הנעל.

(יא) כִּי יִנָּצוּ אֲנָשִׁים יַחְדָּו אִישׁ וְאָחִיו וְקָרְבָה אֵשֶׁת הָאֶחָד לְהַצִּיל אֶת אִישָׁהּ מִיַּד מַכֵּהוּ וְשָׁלְחָה יָדָהּ וְהֶחֱזִיקָה בִּמְבֻשָׁיו:(יב) וְקַצֹּתָה אֶת כַּפָּהּ לֹא תָחוֹס עֵינֶךָ:(יג) לֹא יִהְיֶה לְךָ בְּכִיסְךָ אֶבֶן וָאָבֶן גְּדוֹלָה וּקְטַנָּה:(יד) לֹא יִהְיֶה לְךָ בְּבֵיתְךָ אֵיפָה וְאֵיפָה גְּדוֹלָה וּקְטַנָּה:(טו) אֶבֶן שְׁלֵמָה וָצֶדֶק יִהְיֶה לָךְ אֵיפָה שְׁלֵמָה וָצֶדֶק יִהְיֶה לָךְ לְמַעַן יַאֲרִיכוּ יָמֶיךָ עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לָךְ:(טז) כִּי תוֹעֲבַת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ כָּל עֹשֵׂה אֵלֶּה כֹּל עֹשֵׂה עָוֶל:

עוות המשקלות מעוותים דינו של אדם ואומה למעלה ולזה אמר **לא יהיה לך בכיסך אבן ואבן גדולה וקטנה** שלא תעוות המידות ותעוות למעלה שם אדנות הוי"ה ואהי"ה העולים גימ' **בכיסך** כמנין יב"ק וכן מזהיר **לא יהיה לך בביתך איפה ואיפה גדולה וקטנה** שינוי בין איפה לאיפה מביא לשינוי במידות העליונות א-ל אדנ-י העולים למנין **איפה** מה תעשו? **אבן שלמה** ידוע שאבן זו השכינה שכן **שלימה** גימ' **שכינה** והיא הנקראת צדק ואמר שתייחדו אותה עם אות ו' וזה הוא **וצדק** על ידי היסוד שהוא גימ' פ' וגימ' **יהיה לך** שגם הם עולים למנין פ' וכן **איפה שלמה וצדק יהיה לך** עליך לבנות את הג"ר הנקראים **איפה** שכן איפה גימ' צ"ו כמנין כ"ח בינה הרומזים לג"ר ואם תבנה את הג"ר תזכה לאריכות ימים כי משם אריכות הימים וזה אומרו **למען יאריכו ימיך על האדמה אשר ידוד אלהיך נתן לך** ומזהיר **כי תועבת ידוד אלהיך כל עשה אלה כל עשה עול**.

תיקוני זהר

כתוב בתיקונים (דף קכח ע"ב) "תא חזי י' איהו רישא, ואיהו מדה דעיינין דאודנין דאנפין דתרין נוקבין דחוטמא, מדה דפומא, שקל הקדש דא ו', שקל דגופא, כנפי השקל ה' אצבען דימינא וה' דשמאלא, ובגין דשמא דיקו"ק איהו מדה ושעור ומשקל, אמר קרא (ויקרא י"ט) **לא תעשו עול במשפט במדה במשקל ובמשורה**, וכגוונא דא **לא יהיה לך בכיסך אבן ואבן גדולה וקטנה**, מאי כיס הכא דא פומא:

אדהכי הא סבא עלאה אזדמן לגביה, ואמר והא אם עיינין שקילין הא אינון במדה, אבל אם אינון עיינין רברבן ושפוון זעירין לא אכחיש מדה, אלא אם עיינין דא רב ודא קצר, דא עב ודא כחוש, או אנפין דא אריך ודא קצר, דא עב ודא כחוש, אלא בתר דזיווגין שקולין כל חד למיניה, ודאי לא אכחיש עובדא דבראשית:

ב' בתוספת, תרין כיסות פומא ולבא, דהכי אוקמוהו מארי מתניתין עלייהו, מי שאין תוכו כברו אל יכנס לבית המדרש, דודאי איהו מאילנא דטוב ורע, דאיהו יימא חד בלב וחד בפה, מאן דאיהו מאילנא דחיי איהו תוכו כברו, פומא ולבא שוים, ועלייהו אתמר ולקח גם מעץ החיים ואכל וחי לעולם, אבל אחרא דאין תוכו כברו דלאו פומיה ולביה שוין, עליה אתמר ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו, דודאי דא איהו ערבוביא בישא, דמשקר מוניטא דמלכא, דמערב כספא בעופרת. ודא הוה חטא דחוה דהטיל בה נחש זוהמא, דאיהו עופרת דאתערב בטפה (נ"א בכספא) חוורא כספא מזוקק, ולא אתדכי זוהמא מניה עד דאתא אברהם ועאל בנורא ואתלבן כספא, ונפיק עופרת לבר דאיהו ישמעאל, ואתמר באדם מושך בערלתו הוה, אתערב

ערבוביא בדהבא, אצטריף ביצחק, ואפיק זוהמא לבר ודא עשו, ביעקב נח ואשתרש ואפיק תולדין, ואתרבי עץ החיים בענפוי ושרשוי.

צרור המור

לזה סמך לכאן **לא יהיה לך בכיסך אבן ואבן גדולה וקטנה.** כי זאת היא עצת יצר הרע, שנקרא אבן נגף וצור מכשול. שמפתה האדם לשקר במדות ובמשקלות, ולכן לא תשמע אליו. אלא **אבן שלימה וצדק יהיה לך**)פס׳ טו), שהוא יצר הטוב שנקרא אבן שלימה, ולא אבן נגף. ובזה יאריכון ימיך. אחר שלא תהיה לך מלחמת יצר הטוב עם יצר הרע, ולא יהיה לבך חלוק. וזהו עושה שלום במרומיו וכו׳ (איוב כה, ב).

שפתי כהן

לא יהיה לך בכיסך. אמר **בכיסך,** כי היה לו לומר לא יהיה לך אבן ואבן, בכיסך למה, וכן בביתך למה, אלא בא לומר שאם יהיה לו אבן ואבן, שתכלה פרוטה מן הכיס ויבוא לידי עניות, וכן לא יהיה לך בבית שום כלי מכלי הבית שתצטרך להם ותמכרם, וכן פירוש הפסוק לא יהיה לך בכיסך שום מעות, למה בכיסך אבן ואבן, וסיים בקטנה שלא אמר קטנה לא יהיה לך, וידאג ויתאנח ולא ימצא נחת רוח ויאמר איפה הזהב שהיה לי, איפה הכסף שהיה לי, זהו איפה ואיפה:

ובמדרש (ילקוט רמז תתקל״ח) אמר רבי לוי ברכות מברכות את בעליהן וקללות מקללות את בעליהן, ברכות מברכות בעליהן אבן שלימה וצדק יהיה לך, אם עשית כן יהיה לך מה למכור ומה לקנות ומה לישא ומה ליתן, וקללות מקללות את בעליהן, לא יהיה לך אם עשית כן לא יהיה לך מה לישא ומה ליתן מה לקנות ומה למכור, אמר הקב״ה אני אמרתי לא תעשה איפה ואיפה ועשית כך חייך שאפילו קטנה לא יהיה לך עד כאן. ועם זה תבין שבקללות הקדים לא יהיה לך ובברכות אמר יהיה לך בסוף, שלא אמר יהיה לך אבן שלימה אלא אמר אבן שלימה יהיה לך, לרמוז למה שאמרו ז״ל. ועוד הקדים לא יהיה לך כאילו אמר שחס ושלום לא יהיה לך דבר כעור כזה.

עוד אמר בגמרא (בבא בתרא פ״ח ע״ב) אבן שלימה וצדק צדק משלך ותן לו, שלא ישקול עין בעין אלא נותן לו את גירומיו, ואם תאמר אני לקחתי הכל בבת אחת במשקל אחד ואני אתן על כל ליטרא ועל כל חצי ליטרא גירומים, אם כן מה אני מרויח, ועוד אפסיד, לזה אמר יהיה לך למען יאריכון ימיך, אמרו בספרי (פרשה זו פ״ה) ומה גרוגרת אחת שהיא אחת ממאה באיסר האיטלקי נאמר בה אריכות ימים, פירוש כשיגרים המאזנים בגרוגרת אחת תטה את המאזנים, אם על חסרון גרוגרת אחת נאמר בה אריכות ימים, שאר מצוות שיש בהם חסרון כיס על אחת כמה וכמה. ומההן תבין הלאו, שאם חסרו אפילו גרוגרת אחת בר מינן יתקצרו ימיו, ולא די אלא שיקרא תועבה ועול שנאמר כי תועבת ה׳ כל עושה אלה כל עושה עול. ובגמרא (בבבא בתרא שם) אמר רבי לוי קשה עונשן של מדות וכו׳.

כתב הרב יעקב יוסף בן יהודה לייב מאוסטראה תלמידו של המגיד ממזריטש בספרו **רב ייבי** - בפסוק **לא יהיה לך בכיסך אבן ואבן גדולה וקטנה** וגו' **'למען יאריכו ימיך על האדמה אשר ה' אלהיך נותן לך**. ויש ליתן טעם על שכר זה שדווקא בזכות מצוה זו על האדמה. דאי' בשל"ה פ' וישלח (בראשית לב כז) ז"ל ויאמר שלחני כי עלה השחר א"ל גנב אתה או קוביוסטוס שאתה מתיירא מן השחר פי' גונב נפשות א"ל מלאך אני וכו'. ודע כי יש בזה סוד הנשמות שעשוקות ביד סמא"ל כדאי' בזוהר בסבא פ' משפטים הכא אית רזא האיך מתעשקין נשמתין אלא האי עלמא אתנהג כולא באילנא דדעת טוב ורע וכד אתנהגן בני עלמא בסטרא דטוב טקלא קיימא ואכרע לסטרא דטוב וכד אתנהגן בסטרא דרע אכרע לההוא סטרא וכל נשמתין דהוי בההיא שעתא בטקלא עשיק לון ונטיל לון כו', ושם בסבא נחלק הסבא וספרי קדמאי הם סברי שהנשמות הללו משפעת אותם לילית העושקת בחסידי אוה"ע והסבא סובר שהם הנשמות שמתים בעודם קטנים ובוודאי דברי שניהם אמת לפעמים כך ולפעמים כך. ע"ז אמר לו יעקב אבינו כו' בוודאי כל מעשיך במחשך לילה להשפיע ללילית הרשעה אשר כחה בלילה והיא העושקת וכשעושקת ונותנת לגוי זה גנבה שהנשמות שייכים לישראל וכשעושקת והם מתים קטנים זהו גונב נפשות ע"ש. וכן בשאר ספרים מפורש כשיש גנבים וגזלנים בעולם אזי עושקת נשמות ע"ד גניבה וגזילה והם הם הגרים המתגיירים ואי' במדרש וזרעתי את בית ישראל (ירמי' לא כז) שזרע את ישראל בגלות כדי להוסיף עליהם גרים נמצא אם היו בבני ישראל משקל אמת וצדק ומידה צדק והכל באמת אז הוו אכרע לסטרא דטוב אבל אם אין ביניהם משקל ומידה של אמת אז אכרע לההוא סטרא ועשיק לון לנשמתין ונמצא צריכין ישראל להיות בגלות מכח אלו הגרים וזהו שאמרו למען יאריכון ימיך על האדמה ואינם צריכים להיות בגלות.

ספר אמרי נועם

לא יהיה לך בכיסך אבן ואבן כו' [כה יג]. הנה אמרו ז"ל [יומא כ ע"ב] האי חירגא דיומא 'לא' שמיה. וי"ל על פי הכתוב [איוב ח ז] והיה ראשיתך מצער ואחריתך ישגה מאוד, היינו, כמו שאמרו חז"ל [ר"ה טז ע"ב] שנה שרשה בתחילתה מתעשרת בסופה, אשר העיקר בראש השנה לכייף נפשו [עיין ר"ה כו ע"ב], ולהיות כאין ואפס בחינת נקודה קטנה, כמו הלבנה אשר אז היא בבחינת אפס המוחלט, כמו שאמרו ז"ל [ר"ה ח.] חג שהחודש מתכסה בו. ועל ידי זה הוא פטור מכל הדינים, כי אין דנין דבר שהוא אין, ונתבטלו על ידי זה כל המקטריגים ונעשה סניגור. וי"ל אשר נקוד"ה קטנ"ה עולה סניגו"ר, וזהו 'והיה ראשיתך מצער', היינו, בראש השנה שהוא הראשית תהיה בבחינת מצער, ועל ידי זה 'ואחריתך ישגה מאוד'. וזהו 'האי חירגא דיומא', רומז על ראש השנה יום הנסירה כידוע, אז הוא העצה 'לא שמיה', שיהיה בבחינת אין המוחלט. והנה אמרו חז"ל [זוהר ח"א דף קכב ע"ב] מאן דהוא זעיר הוא ר"ב, היינו, מי שהוא אצלו בבחינת זעיר אז הוא ממשיך על ידי זה הי"ג מדות של רחמים מבחינת ור"ב חסד, ונמשכין הי"ג מדות אל התשע מדות דזעיר כידוע, אשר נגד זה הוא כ"ב ימים מן ראש השנה עד שמיני עצרת כדאיתא בספרים, להמשיך י"ג מכילין אל ט' מכילין דזעיר [עיין בעבודת ישראל פרשת יתרו בד"ה איתא במד"ר]. וזה 'לא יהיה לך בכיסך', היינו ביום הכסה שהוא ראש השנה שהחג מתכסה, אז תהיה בבחינת 'לא', ועל ידי זה מאן דאיהו זעיר הוא רב וכנ"ל. וזהו 'אבן ואבן גדולה וקטנה', ותרגם אונקלוס 'מתקל רב ומתקל זעיר', רומז על רב חסד הנשפע לבחינת

זעיר. וזהו 'לא יהיה לך בביתך', היינו, בפנימיות שלך תהיה בבחינת לא, ואז 'איפה ואיפה גדולה וקטנה', ומתרגמינן 'מכילא רבתי ומכילא זעירתא', רומז על י"ג מכילין הנשפעים לט' מדות דזעיר.

ספר **בן איש חי-** הלכות שנה ראשונה - פרשת כי תצא

לא יהיה לך בכיסך אבן ואבן, גדולה וקטנה, לא יהיה לך בביתך, איפה ואיפה גדולה וקטנה. נראה לי בסייעתא דשמיא, על פי מה שכתבתי במקום אחר, דבחטא אדם הראשון, נעשה ל"ט קללות, וישראל על ידי תיקון שעושין בשלש פעמים אהבה, שהם אהבה במעשה, אהבה בדיבור, אהבה במחשבה, שהם מספר ט"ל, וגם עוד שלש פעמים אהבה הכתובה בפרשה, ואהבת את ה' אלהיך, בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך שהם אהבה בשני יצריך, ובנפש ובממון, הרי שלש פעמים אהבה גימטריא ט"ל, בזה מהפכים ל"ט שהוא לשון ארירה לצירוף ט"ל, ובזה ממשיכים חיים ושפע מן ט"ל אותיות, של ע"ב, ס"ג, מ"ה, ב"ן, ולכן יש בשבת אזהרה בט"ל מלאכות, וכל זה בישראל, כמו שאומרים הבוחר בעמו ישראל באהבה, רצונו לומר בעבור אהבה, אבל העכו"ם ישאר אצלם צירוף ל"ט שהוא לשון ארירה, ולכן לישראל מתעורר שם כוז"ו שמספרו ט"ל, לפתוח קברותיהם לעתיד בתחיה, מה שאין כן העכו"ם דנשאר אצלם צירוף ל"ט:

והנה ההפרש בין צירוף ט"ל ובין צירוף ל"ט, כי הצירוף ט"ל אות הקטן במספר, קודם הגדול במספר, וגם הוא בסדר ישר של אבג"ד, מה שאין כן צירוף ל"ט אות הגדול קודם, והוא בסדר אחור, וידוע שהאותיות נקראו אבנים, כנזכר בספר יצירה, ולכן לישראל שהולכים דרך ישר ודרך ימין, אצלם יש צירוף ט"ל שהוא סדר ישר, מה שאין כן עכו"ם שהולכים לאחור, יהיה אצלם צירוף ל"ט שהוא בסדר אחור, והנה המעוות במשקלות, יש בביתו איפה ואיפה גדולה וקטנה, והיינו הוא קונה בגדולה ומוכר בקטנה, וזה עוול קשה ומר משני צדדין, ולכן לזה יתהפכו אותיות ט"ל, לאותיות ל"ט, מדה כנגד מדה, כיון שהוא קונה בגדולה ומוכר בקטנה, נמצא עושה עוול בשתיהם, וסדר רשעתו הוא כך, דתחילה ישתמש בגדולה בעוול לקנות בה, ואחר כך ישתמש בקטנה בעוול למכור בה, כי הדרך הוא דבתחילה החנוני יקנה מן התגר, ואחר כך ימכור על יד על יד, נמצא עול שלו עושהו תחילה בגדולה, ואחר כך בקטנה, ולכן בדין הוא שיתהפכו לו אותיות ט"ל לאותיות ל"ט, כי בצירוף זה, אות הגדולה קודמת לאות הקטנה, וידוע דהגוף נקרא כיס שהוא כיס ונרתיק לנפש, וזהו שכתוב לא יהיה לך בכיסך, רצונו לומר בגופך, אבן ואבן גדולה וקטנה, רצונו לומר, לא ישלטו בגופך אותיות ל"ט, שהם תחלה אות גדולה ואחריה אות קטנה, ודבר זה תלוי בזה, והוא שלא יהיה בביתך איפה ואיפה גדולה וקטנה, והיינו עשיית העוול שיקנה בגדולה וימכור בקטנה:

ובאופן אחר נראה לי בסיעתא דשמייא, ויש לדקדק תחילה למה במשקלות שהם אבן ואבן, נקיט בכיסך, והלא המשקלות אינו מניחם בכיסו, אלא גם המה מונחים בביתו וחנותו כאיפה, ועוד למה חלקם לשתי חלוקות, דהוה ליה למימר אבן ואבן איפה ואיפה, גדולה וקטנה:

ועוד יש לדקדק, למה קרא לעבירה זו תועבת ה', ונראה לי בסייעתא דשמיא, בהקדים מה שכתב הרב המקובל מהר"ש מרדכי ז"ל בב"י, על הפסוק מאזני צדק, אבני צדק וכו', אני ה' אלהיכם, דנודע ארבע מרות יש באדם, שהם מרה אדומה,

ומרה שחורה, ומרה ירוקה, ומרה לבנה, ויש להם שיעור מוגבל לקיום האדם, ואם תגבר האחת על חברתה, יתהוו חולאים באדם, ואם תתגבר ביותר לבלי חוק ימות, וכשהם שקולים זהו עיקר בריאות האדם:

ושמעתי מרב אחד שהמאזנים הם כנגד שם הוי״ה, דהשלשלת שבאמצע העמוד שקורין אותה בערבי שייאל״א, כנגד אות יו״ד, והעמוד כנגד וא״ו, ושתי כפות כנגד שתי ההי״ן, המקבלים שפע מן אותיות י״ו הנזכרים, ומשפיעים לעולמות בקו המדה מה שצריך להם, ומה שיכולים לסבול, ולכן השוקל חסר אינו רואה סימן ברכה, ולזה אמר, מאזני צדק אבני צדק וכו׳, אני ה׳ אלהיכם, לרמוז כי המאזנים רומזת לשמי אני ה׳ אלהיכם, שרמוז שמי במאזנים, ואיך תשקול בה עוול ח״ו, עד כאן דבריו.

והנה ידוע דהמרות של האדם מוטלים בכיס, ועיקר בריאות הוא שיהיו שקולים במדה שקצב להם השם יתברך בטבע, שלא תעלה ותתגבר אחת על חברתה, ואם האדם יעשה במאזנים שתעלה כף זו על חברתה בדרך עוול ומרמה, אז גם במרות יתקלקל המשקל המוטבע בהם, ותעלה אחת על חברתה שלא כראוי, ובזה יהיה קלקול גדול בבריאות האדם ויחלה, וזהו שכתוב, לא יהיה לך בכיסך הוא כיס המרה, אבן ואבן הם שתי המרות שיש לך שם, גדולה וקטנה, רצונו לומר לא תתגבר האחת על חבירתה, שיהיו אז גדולה וקטנה, אלא יהיו שקולים ושווים, אם תרצה כך, אז צריך אתה להזהר שלא יהיה לך בביתך, איפה ואיפה גדולה וקטנה, כי אם תקלקל בזה, אז גם משקל המרות שבגופך יתקלקל שלא יהיו שקולים ביחד, אלא תגבר אחת על חברתה, ויהיו אז שתיהם אחת גדולה ואחת קטנה, ולזה אמר למען יאריכון ימיך על האדמה:

כי בריאות האדם וחייו תלוים בזה, שלא יתגברו המרות אחת על אחת, ואם תאמר למה כל כך יהיה חמור עון זה שנוגע בחיות האדם, לזה אמר כי תועבת ה׳ אלהיך כל עושה אלה, שהוא פוגם בשם הוי״ה כאמור:

ובזה פרשתי מה שאמר ישעיה הנביא עליו השלום, לבך יהגה אימה איה סופר איה שוקל, כי שתים רעות הם, האחד במספר שמונה מעות לחבירו ומטעהו במנין, ויש מטעהו במשקל, והאדם חושב שעושה מעשהו למטה בגשמיות בלבד, ולא, שבאמת הוא נוגע גם למעלה שפוגם באותיות השם ברוך הוא, דכתיב ה׳ צלך על יד ימינך, כלומר כדמיון הצל כן הוא, דמה שעושה אדם למטה, נעשה דבר כנגדו למעלה הן בטוב הן להפך.

ספר **צמח צדיק** - פרשת כי תצא

לא יהיה לך בכיסך אבן ואבן גדולה וקטנה וגו׳ **זכור את אשר עשה לך עמלק בדרך** וגו׳ (כה, יג-יז). אפשר לומר על דרך זה, דהנה ידוע כי היצר מפתה את האדם בשני דרכים, אחד שמפיל בו פניות וגבהות בעת עשיית המצווה. ולפעמים מפתה אותו ואומר כי אין כח ביד האדם השפל להפוך החומר לצורה, וקיום התורה הקדושה והמצות היא רם מאוד ונשגב ממנו, ועל ידי זה מקרר אותו מעבדות השי״ת, על דרך שפירשו (מג״ע פר׳ תזריע ד״ה ע״ד השכל, אלשיך עה״פ) רם על כל גוים ה׳ (תהלים קיג, ד).

וזה היה ענין עמלק, כי עמל״ק גימ׳ ר״ם, שהפיל בהם רוממות, ולכן כתיב אשר קרך (כה, יח) שהוא מלשון קרירות, בדרך, שאמר כי הדרך הישר הוא רם וגבוה, גם אמר להם שהם הולכים בדרך הישר בצאתך ממצרי״ם, שכבר יצאו ממיצ״ר י״ם:

וזה שאמר הכתוב **לא יהיה לך בכיסך** שהוא הלב שנקרא כיסתא דליבא כידוע (ירושלמי תרומות פ״ח ה״ד)**אבן ואבן**, כי היצר הרע נקרא אבן נגף (עי׳ סוכה נב.), והם שני בחי׳ גדולה וקטנה, שמכניס פניות וגדלות בלב באדם, ולפעמים מכניס קטנות בלבו ואומר שהמצות הם גדולות מאוד, ואיך יוכל אדם השפל לעשות אותם כראוי, ולכן סמוך ליה זכור את אשר עשה לך עמלק כנ״ל:

והאמת הוא שאם האדם רוצה לעבוד הבורא ב״ה כראוי בודאי הקב״ה עוזר לו ויכול להפוך החומר לצורה, כמו שכתוב אני לדודי ודודי לי (שיר השירים ו, ג), פי׳ אם אני עושה הכל רק למען הקב״ה, אז דודי לי שהקב״ה עוזרהו, כי ע״י אתערותא דלתתא נעשה אתערותא דלעילא, ובזה זוכה למחות זכר עמלק אשר קרך בדרך, ר״ל כי דר״ך גימ׳ ב׳ פעמים יב״ק, שמרמז על אתערותא מתתא לעילא ומעילא לתתא כידוע (עי׳ שעה״פ פר׳ לך פרשת כי תבא והיה כי תבוא אל הארץ אשר ה׳ אלהיך נותן לך נחלה וירשתה וישבת בה ולקחת מראשית כל פרי האדמה אשר תביא מארצך וגו׳ ושמת בטנא והלכת אל המקום וגו׳ (כו, א-ב). הנה הפרשה הקודמת מסיימת **מחה תמחה את זכר עמלק**, ואם זוכה למחות את זכר עמלק באים האותיות שאחר אותיות עמל״ק שגימ׳ ש״ע, שמרמז על המשכת ש״ע נהורין, להמתיק האל זועם בחסד אל, כי ב׳ פעמים א״ל במלוי גימ׳ ש״ע, ועל ידי זה נמתק רבוע אלהי״ם המרומז באותיות שלפני אותיות עמל״ק שגימ׳ ר׳, והאותיות שלפני אותיות עמל״ק עם האותיות שאחר אותיות עמל״ק הם גימ׳ תק״ע, שהם כמנין ה׳ פעמים הוי״ה אלקי״ם עם הי׳ תיבות, שאז יהיה תק״ע בשופר גדול לחירותינו (תפלת שמו״ע):

(יז) זָכוֹר אֵת אֲשֶׁר עָשָׂה לְךָ עֲמָלֵק בַּדָּרֶךְ בְּצֵאתְכֶם מִמִּצְרָיִם:(יח) אֲשֶׁר קָרְךָ בַּדָּרֶךְ וַיְזַנֵּב בְּךָ כָּל הַנֶּחֱשָׁלִים אַחֲרֶיךָ וְאַתָּה עָיֵף וְיָגֵעַ וְלֹא יָרֵא אֱלֹהִים:(יט) וְהָיָה בְּהָנִיחַ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְךָ מִכָּל אֹיְבֶיךָ מִסָּבִיב בָּאָרֶץ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לְךָ נַחֲלָה לְרִשְׁתָּהּ תִּמְחֶה אֶת זֵכֶר עֲמָלֵק מִתַּחַת הַשָּׁמָיִם לֹא תִּשְׁכָּח:

עמלק בא להפריד בין היסוד הנקרא **זכור** ובין המלכות הנקראת **את** ובין היסוד לבינה הנקראת **אשר** כי בהפרדת יסוד ממלכות עולה הבינה למעלה וזה הוא **עשה לך עמלק בדרך** כי כבר ידעת מה זו דרך **ולך** ירמוז על כל ואמר **בצאתכם ממצרים** שאז יצאתם משעבוד החזק של הקלי׳ והם באו להפילכם שוב בזוהמת הקלי׳ וזה הוא **אשר קרך בדרך** שרצה להכניס טומאת קרי במלכות הנקראת דרך **ויזנב בך כל הנחשלים אחריך ואתה עיף ויגע** והוא עמלק **ולא ירא אלהים** לא היה ירא מהשכינה הנקראת אלקים. **והיה** אין והיה אלא לשון שמחה, ונאמר באבוד רשעים רינה **בהניח ידוד אלהיך לך מכל איביך מסביב בארץ אשר ידוד אלהיך נתן לך נחלה לרשתה תמחה את זכר עמלק מתחת השמים לא תשכח**. אמר הם הקב״ה אתם מוחים אותו למטה ואני מוחה אותו למעלה.

רבנו בחיי

זכור את אשר עשה לך עמלק. נסמכה פרשת עמלק ללמדך שאם שקרתם במידות הוי דואג מגירוי האויב, שנאמר (משלי יא, א ב) מאזני מרמה תועבת ה׳ וכתיב בתריה בא זדון ויבוא קלון. ונראה לי כי מפני זה נתאחר פסוק כי תועבת ה׳, שלא הזכיר מיד אחר אבן ואבן איפה ואיפה כמו שהיה ראוי, שאילו עשה כן היתה הפרשה מסיימת באריכות ימים, ולכך רצתה התורה לסיים כל עושה עול כדי להסמיכו אל עמלק, שנדרוש ממנו סמוכין שהקב״ה משליט האויב על כל מי שעושה עול במדות. ועוד ללמדך כי עמלק עשה עמנו עול ובא כנגדנו מארץ מרחקים ולא זכר ברית אלהים. ולשון אשר קרך מלשון מקרה, זהו פשוטו, ומדרשו (תנחומא כי תצא ט) הוא צנן את היורה.

ויזנב בך. כלומר כרת זנבך, והם הנחשלים אחריך, החלושים שלא היה בהן כח ללכת. וכן מנהג המחנות הנרדפות מן האויבים ואין כח באויבים לבקע המחנה הם מזנבים ומכים באחרונים שבמחנה שהם חלושים מכולן, זהו פשוטו. ומדרשו (תנחומא כי תצא ט) ויזנב בך, מכת זנב, חותך מילה וזורק כלפי מעלה ואומר טול מה שבחרת. והיה עושה זה מאותן חסרי כח הזנבות והחלושים שבהן מחמת עוונות שהיה הענן פולטן:

ובמדרש תנחומא **זכור את אשר עשה לך עמלק**, זה שאמר הכתוב (איוב יג, יב) זכרוניכם משלי אפר לגבי חמר גביכם, אמר הקב״ה לישראל אותן שתי זכירות שכתבתי לכם בתורה הוו זהירין בהן, אחת כאן ואחת כי מחה אמחה את זכר עמלק (שמות יז, יד). אם עשיתם כך תהיו בניו של אברהם שהמשיל עצמו כאפר, שנאמר (בראשית יח, כז) ואנכי עפר ואפר, ואם לאו, לגבי חמר גביכם, התקינו עצמכם לשעבודה של מצרים, דכתיב (שמות א, יד) בחומר ובלבנים, והשב לשכנינו שבעתים אל חיקם חרפתם אשר חרפוך ה׳ (תהלים עט, יב), מה היו בית עמלק עושין, היו מחתכין מילותיהן וזורקין כלפי מעלה ואומרים הא לך מה שבחרת, שכן כתוב למעלה מן הענין והחזיקה במבושיו, בא שמואל ע״ה ופרע להם, שנאמר (שמואל א טו, לג) ושסף שמואל את אגג לפני ה׳, היה מחתך בשרו כזיתים ומאכיל לנעמיות. מהו עמלק, עם שבא ללקק דמן של ישראל ככלב. רבי לוי בשם רבי שמעון בן חלפתא אומר למה היה עמלק דומה, לזבוב שהוא להוט אחר המכה, כך היה עמלק להוט אחר ישראל. בדרך בצאתכם ממצרים, משל למלך שהיה לו כרם והקיפו גדר והושיב בו כלב נשכן, אמר המלך כל מי שיבוא ויפרוץ הגדר ישכנו הכלב, לימים בא בנו של מלך ופרץ את הגדר ובא הכלב ונשכו, כל זמן שהיה המלך רוצה להזכיר חטא בנו שפרץ את הגדר אמר לו זכור אתה שנשכך הכלב. כך כל זמן שהקב״ה מבקש להזכיר חטאן של ישראל בדברים שאמרו היש ה׳ בקרבנו אם אין (שמות יז, ז), אמר להם זכור את אשר עשה לך עמלק:

ולא ירא אלהים. יחזור לעמלק, כי בעוד שהיה ישראל עיף ברפידים וצמא למים בא עמלק לכלותם. ובמדרש (תנחומא כי תצא י(**ולא ירא אלהים**, מסורת אגדה היא שעתיד עשו ליפול ביד בניה של רחל, שנאמר (ירמיה מט, כ) אם לא יסחבום צעירי הצאן, אלו קטניהם של שבטים. זה כתוב בו נער וזה כתוב בו קטן, זה כתוב בו נער שנאמר (בראשית לז, ב) והוא נער, וזה כתוב בו קטן שנאמר (עובדיה א, ב) הנה קטן

נתתיך וגו׳, זה גדל בין שני צדיקים ולא למד ממעשיהם, וזה גדל בין שני רשעים ולא למד ממעשיהם, יבוא זה ויפול ביד זה. זה כתוב בו (בראשית מב, יח) את האלהים אני ירא, וזה כתוב בו ולא ירא אלהים, יבוא זה ויפול ביד זה:

והיה בהניח ה׳ אלהיך לך. אחר שתירשו את הארץ תמחה את זכר עמלק, כענין שכתוב (שמואל א טו, ג) והמתה מאיש ועד אשה מעולל ועד יונק משור ועד שה, כדי שלא יאמרו שור זה משל עמלק היה. ועוד ממה שדרשו חז״ל שהיו עושים עצמם בהמות בחכמת הכשפים וחוזרים לאיזה מין שירצו, ולכך הוצרך לומר משור ועד שה מגמל ועד חמור, ולכך גברה עליהם חכמת התורה שלא תועיל להם חכמתן:

מתחת השמים. כלומר הקב״ה ימחה כוחו בשמים. וכן התנבא עליו בלעם ואחריתו עדי אובד (במדבר כד, כ), עד שיבוא האובד זה הקב״ה שכתוב (שמות יז, יד) כי מחה אמחה, בתחילה אמחה למעלה ולבסוף תמחה למטה. לא תשכח, כלומר שלא תמחה:

והפרשה הזו התחילה בזכרון וסיימה בשכחה, להורות שעתיד זכרם להשתכח מן העולם, וזה בזמן המשיח. ואף על פי שפשוטו של מקרא לפי התיבות שלא ישכח, בא הרמז בו לפי הטעמים שיבוא זמן שישכח, ועל כן תמצא טרחא במלת לא ומלת תשכח היא בפני עצמה ויש דגש באות התי״ו, כלומר הנה ימים באים שתשכח כשיאבד זכרם מן העולם, הוא שאמר דוד ע״ה (תהלים ט, ז) האויב תמו חרבות לנצח וערים נתשת אבד זכרם המה, ואז יהיה השם שלם והכסא שלם, וזהו שכתוב אחריו (שם, ח) וה׳ לעולם ישב כונן למשפט כסאו:

מגיד מישרים

ורזא דויבא עמלק וכו׳ הלא עמלק תוקפא דדינא קשיא דהא איהו הוה בר בריה דעשו, והא איהו אתתקף לאטלא זוהמא בכנסת ישראל, והיינו דקאמר וילחם עם ישראל ברפידים. דהא איכא למידק מאי נפקא מינה אי הוה ברפידים או בדוכתי אחריתי:

אבל רזא דמילתא לאגחא קרבא בישראל דהיינו תפארת לאפרדא בינה לבין כנסת ישראל ע״י היטיל בה זוהמא דהיינו רזא דדם נידה והיינו טפי דם כלומר דם הרפא הוי בעי למינגד ולמיעל בה, והיינו רזא על מה שאמרו ז״ל **ויזנב בך כל הנחשלים אחריך** שהיה חותך מילותיהם וזורקן כלפי מעלה כלומר שהיה רומז שהצדיק שהוא נרמז במילה נסתלק למעלה ולא ישפיע בכנסת ישראל כמא דאת אמר ה**צדיק אבד**, ויאמר משה אל יהושע בחר לנו אנשים וכו׳ היינו רזא משום דיהושע הוא נער איבעי ליה למינגח קרבא באתגלייא ומשה דהיינו תפארת איבעי ליה לאגחה קרבא באיתכסיא, והיינו דקאמר **בתר לנו**, ולא קאמר בחר לך או לי, אלא דתרווייהו היו מגיחים קרבא מר באיתגלייא, ומר באיתכסייא. והיינו דקאמר ליהושע **צא והלחם בעמלק** כלומר את פוק ואגח קרבא עמו באיתגלייא, אי נמי הכי קאמר עד לא ישרי הוא לאגחא קרבא פוק את ואגח ביה קרבא והיינו דלא אתמר בקרא דאיתרעמו ישראל על משה מהאי קרבא וטעמא משום דעד לא ימטא הוא נפק יהושע לקדמותיה, מחר משום דאית מילין דמיתייחדין בקצת ימים, וההוא יומא לא הוה מיוחד לאגחא קרבא ההוא, אבל **מחר** הוי מיוחד להכי, **אנכי נצב על ראש הגבעה** וכו׳ כלומר אנא אגח קרבא באיתכסייא דאדכר לישראל זכותא דקבלת אנכי ה׳

אלהיך, ותו אנא דרמיזא לתפארת אהא נצב על ראש ה**גבעה** דרמיזא לכנסת ישראל דאיתקרייא גבעת חלבונה, ו**מטה האלהים בידי** ליחדא לתפארת עם כנסת ישראל, **והיה כאשר ירים משה ידו** וכו' כלומר דכדי לתברא תוקפא דדינא. הוה מרים ידא ברזא דאמור רבנן דמאן דהוה נוטה טובא לחד מדה כגון דאיהו וכו' איבעי ליה למהוי כילי טובא דאיהו קצה המידה שכנגדה כי היכא דלישתוה, והכי הוה משה מרים ידא דחסד כי היכי דלא יתגבר דינא טובא, ואז **וגבר ישראל**, וכד הוה דחיל דלא יגבר כולי האי לחסד דאיתחלש תוקפא דדינא הוה מניח ידיה אז **וגבר עמלק**, **וידי משה כבדים** כו' כלומר דלא הוה יכול לשואה חסד וגבורה דלא ליתקף האי טפי מהאי יתיר ממאי דחזי ולהכי **ויקחו אבן** דרמיזא לכנסת ישראל, **וישב עליה**לאתייחדא טפי בכנסת ישראל, אי נמי ד**גבעה ואבן**. חדא רמיזא לכנסת ישראל עילאה)בינה(וחדא למטרוניתא (מלכות,(**ואהרן וחור תמכו בידיו** להשוות חסד וגבורה, **מזה אחד** וכו' כלומר ליחדא יחוד גמור. ותרין זימנין אחד סליק כ"ו כמנין שם ההוי"ה ומזה ומזה חד רמיז בצדיק וחד רמיז בתפארת דלקביל דאית ביה שנים עשר גבולי אלכסון כמנין ז"ה, ולהכי אקרי צדיק זה משום דיניק משנים עשר גבולי אלכסון דתפארת, **ויהי ידיו אמונה** כלומר ועל ידי כך הוו תרין ידיו דהיינו חסד וגבורה בשיווי, והיינו אמונה עד דעל ידי כך אתייחד כנסת ישראל בתפארת והיינו **עד בא השמש** כלומר עד דשמשא דהיינו תפארת עאל בכנסת ישראל, **ויחלוש יהושע את עמלק ואת עמו לפי חרב**, כלומר דעמלק דבר עמיה מסטרין אוחרנין סיועא וקרי לון עמיה, וקאמר ויחלוש יהושע כלומר ולא שייצי יתהון לגמרי משום דאם כן הוה מתחלש טובא תוקפא דדינא ולקיומא דעלמא איצטריך כולי האי, והיינו דלא שבק יהושע ליגח בהון קרבא שום גברא בר מיניה מדלא קאמר ויחלוש יהושע ועמו את עמלק, וטעמא כדאמרן דלא יתחלש דינא טובא והיינו דקאמר לפי חרב, כלומר כדי שיתקיים דינא לצורכא דעלמא כמו פי חרב דאיצטריך לקיומא דעלמא, **ויבן משה מזבח ויקרא**, **ויבן** היינו בינה, **משה** תפארת, **מזבח** דא כנסת ישראל, **ויקרא** היינו מטרוניתא והיינו יחודא שלים, **שמו ה' ניסי**, כלומר דה' דהיינו תפארת אריס לכנסת ישראל כי האי דספינה דאיהי גבוה,**כתוב זאת** היינו כנסת ישראל. **זכרון** היינו צדיק, **בספר** היינו תלתא עילאי ברזא דספר וספר וסיפור, והיינו לייחדא כנסת ישראל עם צדיק ועם תלת עילאי, **ושים באזני יהושע** כלומר דהא הוא נער דנטיל למטרוניתא על כתפוי ואישתכח טמירא לאזניו דנער, **כי מחה אמחה**, כלומר אע"ג דהשתא לא אשתצי תוקפי דדינא, לעתיד לבא כד יהא ייחודא שלים, יתעבר דינא דהנך סיטרין ויהון משעבדין תחות כנסת ישראל ברזא דולא יכנף עוד מוריך, ובההוא זימנא אכתי לא מטי עידנא, דלכל מילתא אית יומין מיוחדין כמא דאמרית, וכד ימלוך מלך בישראל דמלכות אית ליה בתוקפא איבעי ליה לאגחא קרבא בעלמא לשעבדא כל הנך סטרין תחות כנסת ישראל, ובההוא זימנא שאף על גב דמשה הוה מלך, לאו מלך הוה וכדאמר ליה ההוא רשיעא דקורח ומדוע תתנשאו על קהל ה', וכד מלך שאול כתיב פקדתי והוא מלשון ופקדת נוך כלומר מתייחדא בכנסת ישראל, ולהכי צריך לאגחא קרבא בעמלק לשעבדא כל הנך סטרין תחות כנסת ישראל, וכד חמל על אגג וכו' איתענש שיפסוק מלכותיה מזרעיה מדה כנגד מדה דהא איהו אפסיק תוקפא דכנסת ישראל דאיהי מתקרייא מלכות, ואילמלא לא חב בהכי לא הוה פסיק מלכותא מזרעיה ואף על גב דהוה מלך דוד הוה כמו קיסר ופלגו

קיסר, והיינו דקאמר **זכור את אשר עשה לך עמלק** כלומר כד יתייחד **זכור** דהיינו צדיק עם כנסת ישראל, יאגחו קרבא לשעבדא הנך סטרין תחות מלכות, **מלחמה לה׳ בעמלק מדור דור**, היינו רזא דדר וסוחרת דאתמר על בינה ומלכות והיינו רזא דמן העולם ועד העולם.

שפתי כהן

זכור את אשר עשה לך עמלק. נסמכה פרשה זו לפרשת משקלות, לומר שלא תעשה כעמלק שהיה לו איפה ואיפה, כמו שאמרו ז״ל (תנחומא חוקת י״ב) משל לשני אחים שהיה חוב על אביהן ומת כשבאו לפרוע חוב אביהן אמר האחד שאינו אחיו וכשבא ליטול הירושה אמר שהוא אחיו, כן עשה עמלק הרשע בענין פרעון חוב הגרות שנאמר לאברהם (בראשית ט״ו, י״ג) כי גר יהיה זרעך נחבא והלך לו ובשעת ירושת הארץ עשה עצמו מזרעו של אברהם ובא ליקח לו חלק בארץ, זהו בצאתכם ממצרים, אחר פרעון חוב הגרות, לזה סמך כי תועבת ה׳ כל עושה עול, זכור את אשר עשה לך עמלק. ובמדרש (ילקוט רמז תתקל״ח) זכור את אשר עשה לך עמלק, מה כתיב לעיל כי תועבת ה׳ וגו׳, משל לרוצח וכו׳, הוקשה להם ז״ל מאחר שבתחילת הפרשה עד כאן הם כולם מצוות עשה למה הפסיק בלא יהיה לך, והפסיק ואמר אבן שלימה וצדק שהיא מצות עשה, וחזר ואמר כי תועבת שהוא טעם ללא יהיה לך, לזה אמר משל לרוצח שהוא עמלק שנתפס, פירוש שבאה פרשתו שהיא גם כן מצות עשה וצריך לכותבה במשנה תורה, לזה אמר אבן שלימה שהיא מצות עשה והפסיק בפסוק כי תועבת ה׳ כדי לדבק רשע לרשע. ובפסיקתא (פרשה י״ג) דורש הסמיכות בענין אחר, זה לשונו רבי תנחומא פתח מאזני מרמה תועבת ה׳ עיין שם:

עוד במדרש (ילקוט שם) **זכור**, אמרו ישראל עד שאתה אומר לנו זכור אתה שאין שכחה לפני כסא כבודך זכור ה׳ לבני אדום, וכל כך למה לפי שבא בכח זקנו עשו שבירכו אביו ואמר לו והיה כאשר תריד, כתרגומו, וכן היה שבא ברפידים כשרפו ידיהם מן התורה, זהו אשר קרך, שפגע בך בלא עת רצון, ויזנב בך כל הנחשלים אחריך, אמרו חז״ל (שם) זה שבטו של דן שפולטן הענן שהיו עובדי עבודה זרה, אם כן אשר קרך אשר הקירך בפני האומות, משל לאמבטי רותחת שלא היתה בריה יכולה לירד לתוכה ובא בן בליעל וקפץ לתוכה, אף על פי שנכוה הקירה בפני אחרים, כך כיון שיצאו ישראל ממצרים היתה אימתם על כל האומות שנאמר (שמות ט״ו, י״ד) שמעו עמים ירגזון וגו׳ אז נבהלו אלופי אדום וגו׳ תפול עליהם אימתה ופחד, וכיון שנזדווג עמלק להם אף על פי שנטל את שלו מתחת ידיהם הקירן בפני האומות, וכל כך למה לפי שבא בשעה שאתה עיף ויגע, עיף מהתורה ויגע מהמצוות, לפי שהיו אוכלין המן והיה נבלע באיברים ולא היה נותן בהם כח אלא על ידי עסק התורה וכשרפו ידיהם מהתורה מצאו עצמן עיפים ויגעים, ולא ירא אלהים, חוזר על ישראל שלא היה בהם יראת ה׳, ולזה כבדו ידיו של משה שנאמר (שם י״ז, י״ב) וידי משה כבדים, שאלמלא היו עוסקין בתורה לא היה יכול להם שנאמר (ישעיה מ׳, ל״א) וקוי ה׳ יחליפו כח וגו׳, אם כן אתה עיף אבל הוא אינו עיף שנאמר (שם ח׳, כ״ג) כי לא מועף לאשר מוצק לה, אמר רבי יוחנן כל המציק לישראל אינו עיף (סנהדרין ק״ד ע״ב), ובפרט שבא בכח אביו, בכח אותה בכיה שבכה שנאמר (בראשית כ״ז, ל״ח) וישא את קולו ויבך, ואמרו חז״ל אין בן דוד בא עד שימחו אותם דמעות שנאמר (ישעיה כ״ה, ח׳) ומחה ה׳ אלהים דמעה מעל כל פנים, ואמרו חז״ל (שוחר

טוב תהלים פ׳) ותשקמו בדמעות שליש, אמר רבי אלעזר שלוש דמעות הוריד עשו מעיניו, אחת מעין ימין ואחת מעין שמאל ואחת קשורה בעיניו שנאמר (תהלים פ׳, ו׳) ותשקמו בדמעות שליש שלוש לא נאמר אלא שליש, שאלמלא ירדה מעיניו לא היתה תקומה לשונאיהם של ישראל מפניו, אמרו ישראל לפני הקב״ה בזכות שלוש דמעות שהוריד עשו מעיניו השלטתו מסוף העולם ועד סופו ונתת לו שלוה בעולם הזה, אנו שדמעותינו מצויה תמיד ביום ובלילה על אחת כמה וכמה. ובא בסיעתו של סמאל שרו, לזה נשבע הקב״ה שאין השם שלם ואין הכסא שלם עד שיפרע מזרעו של עמלק, ולזה אנו אומרים בקדיש יתגדל ויתקדש שמיה רבה שם יה רבה, לזה אמר והיה בהניח ה׳ אלהיך לך מכל אויביך וגו׳ תמחה את זכר עמלק מתחת השמים, אתה מתחת השמים ואני מעל השמים שנאמר (ישעיה כ״ד, כ״א) יפקוד ה׳ על צבא המרום במרום וגו׳. לא תשכח, אין מלחמתו של עמלק כשאר מלחמות כמו מלחמת פרעה וסיסרא וסנחריב ונבוכדנצר, זה בא בכח גדול, לזה לעתיד לבוא תספרו ותשיחו ותהללו על הפלא ועל הנס הגדול שיעשה עמכם במפלתו של עמלק וסיעתו שהוא סמאל שהוא כנגד כל האומות, לזה לא תשכח. לזה יש נוהגים לומר בשעת הקדיש פסוק ויאמר כי יד על כס יה וגו׳. לא תשכח קרי לא תשכח (בקמ״ץ השי״ן) אף על פי שאין שכחה לפני כסא כבודו עם כל זה באתערותא דלתתא אתערותא דלעילא, כתיב הכא תמחה וכתיב התם (שמות י״ז, י״ד) כי מחה אמחה, אתה מחיה אחת ואני שתי מחיות.

הרחיד״א זיע״א בספרו **חומת אנך**

זכור את אשר עשה לך עמלק. אמרו במדרש הביאו רבינו בעל הרקח סימן רל״ד אמר הקב״ה בני בזמן שאתם קוראים פרשת עמלק מעלה אני עליכם כאלו מחיתם שמו ועיין בתנחומא ובמה שכתבתי בעניותי בקונטריס דבש לפי מערכת זיי״ן אות יו״ד בס״ד. א״ה הנה רמז נאה לדברי הרב: **זָכוֹר אֵת אֲשֶׁר עָשָׂה לְךָ עֲמָלֵק בַּדֶּרֶךְ בְּצֵאתְכֶם מִמִּצְרָיִם** גימ׳ ע״ה 3000 וכן המשפט הבא: **אמר הקב״ה בני, היו קורין פרשת עמלק וכאילו מחיתם אתו** גימ׳ 3000.

כי תבא

פרק כו

(א) וְהָיָה כִּי תָבוֹא אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר יְדֹוָד אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לְךָ נַחֲלָה וִירִשְׁתָּהּ וְיָשַׁבְתָּ בָּהּ: (ב) וְלָקַחְתָּ מֵרֵאשִׁית כָּל פְּרִי הָאֲדָמָה אֲשֶׁר תָּבִיא מֵאַרְצְךָ אֲשֶׁר יְדֹוָד אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לָךְ וְשַׂמְתָּ בַטֶּנֶא וְהָלַכְתָּ אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְדֹוָד אֱלֹהֶיךָ לְשַׁכֵּן שְׁמוֹ שָׁם: (ג) וּבָאתָ אֶל הַכֹּהֵן אֲשֶׁר יִהְיֶה בַּיָּמִים הָהֵם וְאָמַרְתָּ אֵלָיו הִגַּדְתִּי הַיּוֹם לַידֹוָד אֱלֹהֶיךָ כִּי בָאתִי אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְדֹוָד לַאֲבֹתֵינוּ לָתֶת לָנוּ: (ד) וְלָקַח הַכֹּהֵן הַטֶּנֶא מִיָּדֶךָ וְהִנִּיחוֹ לִפְנֵי מִזְבַּח יְדֹוָד אֱלֹהֶיךָ: (ה) וְעָנִיתָ וְאָמַרְתָּ לִפְנֵי יְדֹוָד אֱלֹהֶיךָ אֲרַמִּי אֹבֵד אָבִי וַיֵּרֶד מִצְרַיְמָה וַיָּגָר שָׁם בִּמְתֵי מְעָט וַיְהִי שָׁם לְגוֹי גָּדוֹל עָצוּם וָרָב: (ו) וַיָּרֵעוּ אֹתָנוּ הַמִּצְרִים וַיְעַנּוּנוּ וַיִּתְּנוּ

עָלֵינוּ עֲבֹדָה קָשָׁה׃(ז) וַנִּצְעַק אֶל יְדֹוָד אֱלֹהֵי אֲבֹתֵינוּ וַיִּשְׁמַע יְדֹוָד אֶת קֹלֵנוּ וַיַּרְא אֶת עָנְיֵנוּ וְאֶת עֲמָלֵנוּ וְאֶת לַחֲצֵנוּ׃(ח) וַיּוֹצִאֵנוּ יְדֹוָד מִמִּצְרַיִם בְּיָד חֲזָקָה וּבִזְרֹעַ נְטוּיָה וּבְמֹרָא גָּדֹל וּבְאֹתוֹת וּבְמֹפְתִים׃(ט) וַיְבִאֵנוּ אֶל הַמָּקוֹם הַזֶּה וַיִּתֶּן לָנוּ אֶת הָאָרֶץ הַזֹּאת אֶרֶץ זָבַת חָלָב וּדְבָשׁ׃(י) וְעַתָּה הִנֵּה הֵבֵאתִי אֶת רֵאשִׁית פְּרִי הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נָתַתָּה לִּי יְדֹוָד וְהִנַּחְתּוֹ לִפְנֵי יְדֹוָד אֱלֹהֶיךָ וְהִשְׁתַּחֲוִיתָ לִפְנֵי יְדֹוָד אֱלֹהֶיךָ׃(יא) וְשָׂמַחְתָּ בְכָל הַטּוֹב אֲשֶׁר נָתַן לְךָ יְדֹוָד אֱלֹהֶיךָ וּלְבֵיתֶךָ אַתָּה וְהַלֵּוִי וְהַגֵּר אֲשֶׁר בְּקִרְבֶּךָ׃

אין **והיה** אלא לשון שמחה כי הבנים עולים אבותם והולכים בדרכם כלומר אותיות וה שבשם קודמות לאותיות יה שבשם אבל הולכים בדרכם בשמרם על הסדר שאות ו קודמת לאות ה וכן יה וידוע שאותיות יו הם משפיעות ואותיות הה מקבלות ולכן זו לשון שמחה. ומה השמחה **כי תבוא אל הארץ** זו הארץ העליונה שבה אנשים תדיריים בתשובה ששורשה בבינה הנקראת **אשר** וממנה נשפע לתפארת **ידוד** ומשם למלכות **אלהיך** ואת כל זה **נתן לך נחלה** אתם בני ישראל מקבלים בנחלה **וירשתה** בירושה ואתם **וישבת** יושבים במלכות **בה** באות ה אחרונה והיא הנקראת עיר מושב.

הצצתי בספר **צרור המור** ומצאתי מהלך שדרשתיו מדעתי לעילוי נשמת מר אבי חיים בן לאהומה וכן נקט גם האור החיים הקדוש ויסוד הדברים בזוהר וכך כתב בעל צרור המור: "ובמדרש הנעלם דרשו זאת הפרשה על עוה"ב, כשהולך אדם אל בית עולמו. וזהו והיה כי תבא אל הארץ, היא ארץ החיים, כאומר אתהלך לפני ה' בארצות החיים (תהלים קטז, ט). והיא נקראת נחלה, אבל בזה אין לאדם נחלה ויישוב כי הוא ילוד אשה קצר ימים ושבע רוגז. וכן ירושלם נקראת נחלה, דכתיב כי לא באתם עד עתה אל המנוחה ואל הנחלה, לפי שהיא דומה לירושלם של מעלה. ואמר ולקחת מראשית כל פרי האדמה. להורות שהאדם לא בא לזה העולם אלא לעסוק בתורה ובמצות ובאמונה, כאומרם פוטר מים ראשית מדון (משלי יז, יד). ואמרו ג"כ, בתחילת דינו של אדם שואלין לו נשאת ונתת באמונה, קבעת עתים לתורה (שבת לא.). ואומר והיה אמונת עתך חוסן ישועות חכמת ודעת יראת ה' היא אוצרו (ישעי' לג, ו), בענין שכשילך לעולם הנפשות יתן עדיו ויצדקו איך למד תורת ה', ויראת ה' היא אוצרו. וזהו ולקחת מראשית כל פרי האדמה, היא החכמה והיראה, כאומרו ראשית חכמה יראת ה' (תהלים קיא, י), באופן שיהיה מזומן בידך ומעוטר בכלים נאים, וזהו ושמת בטנא, הוא סל המצות אשר לפני ה'". עכ"ל.

ולקחת מראשית המצוות התלויות בארץ נקראים ראשית כי המלכות היא ראשית לספירות ממטה למעלה אולם כאן ירמוז הכתוב על פרי אדמה רוחני וזה המ"ן העולם מלימוד תורה ומצוות ומעשים טובים של בני אדם והוא נקרא **כל פרי האדמה** כי גוף האדם הוא מן האדמה. ואמר הכתוב שתתכן עליית מ"ן כי בני האדם עושים תשובה וזה **אשר** והתשובה היא **תביא מארצך** מנפשך היא החפצה בתשובה הנקראת **אשר** ומכח התשובה יש מ"ד והוא שפע הנשפע ל**ידוד** ז"א ול**אלהיך** נוק' **נתן לך** והכל נקבץ אל המלכות הנקראת טנא וזה הוא **ושמת בטנא** ואמר **והלכת אל המקום אשר יבחר ידוד אלהיך לשכן שמו שם** כי גם בשכינה יש מדרגות של גילוי.

ובאת אל הכהן הכהן איש החסד והוא מחובר תמיד אל הבינה זו הספירת שעליו והיא נקראת **אשר** ובה שם אהיה ונקראת כאן **יהיה** על שם העתיד "ביום ההוא יהיה" והוא הכהן שואב ממנה שפע ומשפיע אותו אל **בימים ההם** שאר הספירות שמתחתיו כי הספירות נקראות ימים וכל אחד המעלה ביכורים זכות יש לו ועליית

מדרגה רוחנית וזה הוא **ואמרת** מלשון את ד׳ האמרת **אליו** זו מדרגת הכהן אור הרוח **הגדתי היום לידוד** הגדתי מלשון **נגיד ונפיק** כלומר אני ממשיך את אור הרוח הנקרא יום אל המלכות **אלהיך כי באתי אל הארץ** זכיתי להיות מקושר אל השכינה היא המלכות ואל **אשר** הבינה המשפיעה את המלכות ושם מקום השבועה **נשבע** דרך **הידוד** תפארת **ולאבתינו** החג״ת והכל נשפע אל **לתת לנו** המלכות הנקראת אלקים גימ׳ לנו. אם נעשה כאן באור גשמי הרי שלפנינו אנשים עמלים בשדות אבל מלאים באורות רוחניים. יש הזוכים לאור הנפש ויש הזוכים לאור הרוח ויש לאור הנשמה. הבאת הביכורים הינה הכרת הטוב לבורא עולם שנתן לנו ארץ חמדה טובה ורחבה. וכבר בארתי את המילים ארץ חמדה טובה ורחבה באופן הבא :ארץ זו המלכות וכשהיא מחוברת אל היסוד הנקראטוב תקרא ארץ טובה. ארץ חמדה זו ארץ שחמדוה אבות כלומר החג״ת ולכן הבאור יהיה כשהמלכות מחוברת אל החג״ת תקרא ארץ חמדה וזה הוא **חקל תפוחין** כי בתפוח יש גווני לבן אדום וזהוב והם אברהם יצחק ויעקב בהתאמה. ארץ רחבה זה כאשר המלכות מחוברת גם אל הבינה הנקראת רחובות הנהר. יש עוד ביטוי **ארצנו הקדומה** זה כאשר המלכות מחוברת אל הכתר. עוד במילה בכורים יש רמז לעשר ספירות : כ=כתר, ר=חכמה על שם ר׳אשית חכמה, ב=בינה ו=ו״ק שהם חגתנה״י, ים=מלכות הנקראת ים.

ולקח הכהן מושיט ידו ומקבל את הטנא כלומר החסד מתחבר את המלכות דרך היסודות בבחינת וקרא זה אל זה ולכן זה כפול זה שווה ולקח **הכהן** חסד מתחבר למלכות **הטנא** ואמר **מידך** אלו חו״ג של המלכות המתחברות לחו״ג של התפארת והכהן **והניחו לפני מזבח ידוד אלהיך** זו המלכות. וכך מתבאר הפסוק ״וידבר אלי זה השלחן אשר לפני ד׳ שלחן זו המלכות, זה =יסוד והם לפני התפארת (ד׳) והבינה הנקראת ״אשר״.

כאן מתחיל השבח לפני הבקשה. ואמרו חכמים אין **וענית ואמרת** אלא בקול רם דהיינו שעל ידי האמירה אתה זוכה לעלייה וזה לפני המזבח שזו המלכות הנקראת **לפני ידוד אלהיך** ז״א. אגב ימי הסליחות אמרתי באור על מה שאומרים ״ד׳ הוא האלקים״ והיינו ששם ד׳ הוא כו ושם אדנות הוא ס״ה גימ׳ צא כמנין האלקים. **ארמי** שורש עמלק ורמוז באותיות ״רם״ של ארמי כי רם גימ׳ עמלק שהוא **אבד אבי** רצה לאבד את יעקב אע״ה והיינו ״לאבד את הכל״ כי כל הוא יוסף **וירד מצרימה** ויעקב ובניו ירדו למצרים, מצרימה גימ׳ שכינה כי שכינה ירדה עם יעקב שנאמר ״אנכי ארד עמך״ **ויגר שם** היינו שהשכינה הנקראת שם הייתה עם הקלי׳ ולכן הייתה בפחד וזהו ״ויגר״ מלשון מגור **במתי מעט** היינו ע׳ נפש **ויהי שם** בזכות השכינה הנקראת שם **לגוי גדול עצום ורב.**

וירעו אתנו השכינה הנקראת א׳ת סבלה יחד עם בני ישראל בגלות בעמקי הקלי׳ **המצרים** גימ׳ שכינה **ויענונו** ענוי מלשון עני כי המלכות הנקראת עניה ירדה לבי״ע וז״א הסתלק לבינה כידוע ולכן **ויתנו עלינו עבדה קשה** כי השכינה נקראת עבודה והיא סבלה עם ישראל. עבודת הפרך נמשכה פו שנים ובזה מתקו גבורה אחת מה״ג שהיו צריכים לתקן במשך ת״ל שנים (86*5=430)**ונצעק** הצעקה עולה **אל ידוד** ז״א ואל הבינה שהיא **אלהי אבתינו** כי היא משפיעה לחג״ת מנה״י שלה ושם בבינה הנקראת שמיעה **וישמע ידוד את קלנו** הקול שהוא התפארת עלה לבינה **וירא** ומשם אל החכמה הנקראת ראיה ואז או״א התעסקו בזו״ן להציל אותם **את ענינו ואת עמלנו ואת לחצנו** מן הענוי עמל ולחץ. ג׳ לשונות כנגד צער השכינה. כנגד הכתר שלה

בה נפגמו אחורי נה״י בלבד אמר ענוי, כנגד או״א שנפלו אחוריהם לבי״ע אמר עמל וכנגד ז״ת דמלכות שנשברו אמר ״לחץ״. או כנגד ג׳ חלקים שנפלו לבי״ע. וצריך עוד לעיין בדבר. **ויוצאנו ידוד ממצרים** יציאת מצרים מכח הבינה והיא הפעילה את **ביד חזקה** גבורה **ובזרע** חסד **נטויה** תפארת **ובמרא** הוד **גדל** נצח **ובאתות** יסוד **ובמפתים** מלכות. בעת הגאולה השכינה עלתה מן הקלי׳ וחזרה אל מקומה במלכות דאצילות וזה הוא **ויבאנו אל המקום** היינו מלכות דאצילות **הזה** והיא התייחדה עם היסוד הנקרא זה **ויתן לנו את הארץ הזאת** משם נשפע לנו שפע טובה וברכה ואנשים זכו לרוח הקודש כי השכינה נקראת **ארץ** וממנה **זבת** נשפע, זבת ז׳ תחתונות של המלכות הנקראת בת, **חלב** חסדים **ודבש** וגבורות. אין **ועתה** אלא לשון תשובה[11]

---

[11] כתב בספר קהלת יעקב- ערך וע - **אין ועתה אלא תשובה** שנאמר ועתה ישראל (בראשית רבה פרשה כ״א אות ו׳), ויש לומר כי תשובה בחינת אהיה כנודע (זוהר נשא קכ״ב. ועוד הרבה), שלשה מילואים דאהיה עם שלשים אותיותיהם גימטריא ועתה עם ארבע אותיות, וכבר ביארנו במקום אחר דאלו אורות דשלשה אהיה הם מתפשטים בנצח הוד, כי הם יונקים מבינה בסוד ומבינה נביאים, וידוע דנצח הוד הן בחינת הוד והדר כמו שכתב הרב בסידור הוד והדר לפניו הוא נצח הוד, ועתה נוטריקון הוד והדר תשוה עליו, גם יש לומר כנודע (זוהר נשא רעיא מהימנא קכ״ב. ועוד) דתשובה הוא בחינת תשוב ה׳ עלאה על ארבע מדות, ואז נצטרף הש״ו בארבע אותיות, והנה בחכמה עשר הויות בבינה עשר אהיה שניהן גימטריא עת, וזעיר ונוקבא הן בחינת ו״ה הרי הצירוף ועתה ע״ת י״ה.

ב׳ הוא זעיר ונוקביה קודשא בריך הוא ובית דיניה זוהר מקץ קצ״א ע״א, כי עתה הוא מלכות והוי״ה הוא זעיר, ויש לומר כי בזעיר הוא שם מ״ה ובנוקביה ב״ן, ה׳ פעמים מ״ה ב״ן גימטריא ועתה עם האותיות, כי בכל אחד יש ה׳ פרצופים ובכל פרצוף יש שם בפני עצמו כנודע, גם נודע כי זעיר יונק מחכמה ובינה בחינת ע״ב ס״ג, והנוקבא יונקת מאחוריים קפ״ד קס״ג, ע״ב ס״ג קפ״ד קס״ג גימטריא ועתה עם הכולל, ועתה ראשי תיבות ׳עשרים ׳וארבעה ׳תכשיטי ׳הכלה, סוד כ״ד צירופי אדני, ועתה התי׳ מתחבר עם ה׳, גם ראשי תיבות ׳ה׳ ׳תתאה ׳עלאה ׳ו׳ סוד בינה וזעיר ונוקבא, גם ראשי תיבות ׳ה׳ ׳תתאה ׳וה׳ ׳עלאה.

ג׳ ועתה ראשי תיבות ׳ונבנתה ׳העיר ׳על ׳תלה (ירמיה ל׳ י״ח), סוד עיר פ״ר דינים דמנצפ״ך אשר בחטא אדם נעשה מהם סיגים ומתפשטים לחיצונים ח״ו, ועל ידי התשובה תשוב ה׳ אותיות דמנצפ״ך לשורשם שבבינה ה׳ עלאה ושם ה׳ גבורות ה׳ פעמים אלהים, וזה סוד ונבנתה עיר גימטריא פ״ר שיחובר לבינה ואז תבנה ותכונן, נבנתה לשון בינה על תלה תל ה׳ ה׳ עלאה שבה ה׳ אלהים מספר ת״ל, וזה שאמר (שמות ט׳ י״ט) ועתה שלח העז מקנך עד שאמרו רז״ל (מדרש תנחומא בראשית אות י״א) מתחילה בונה ירושלים ולבתר נדחי ישראל יכנס, וזה שאמר ועתה ׳ונבנתה ׳העיר ׳על ׳תלה ואחר כך שלח העז מקנך ראשי תיבות משה שילה זה משה משיח.

ד׳ ועתה ראשי תיבות ׳המשיך ׳עשרים ׳ותרין ׳תיקונין, כי על ידי התשובה מאירין י״ג תיקונין דאריך אנפחן בט׳ תיקונין דזעיר ונעשה כ״ב תיקונין.

ה׳ ועתה ראשי תיבות ובחינת תשובה ה׳ עלאה, שזה סוד התשובה ה׳ הקודמת לו׳ ימי המעשה ששם העבר וההוה אחד, ונקרא עתה שבו׳ ימי המעשה כבר עבר הדבר ואיל יוכל לתקן את אשר כבר עשהו, ואולם בחינת ה׳ עילאה הקודמת לו׳ שהוא הזמן שם העבר וההוה ועתיד אחד, לכך יש שם תשובה דחשוב כאילו עתה נעשה הדבר ואין עבר עדיין ויכולים לתקן הדבר, וראה והבין שהמילוי של ועתה גימטריא זמן וי״ו עי״ן תי״ו ה״ה גימטריא זמן, לרמוז שהזמן בא ממילוי, ועתה מהתפשטות שלה ודע והבן.

ו׳ ועתה ראשי תיבות למפרע ׳הוכח ׳תוכיח ׳עמיתיך ׳ורעיך ׳ולא ׳עליו ׳תשא ׳החטא, וזה שאמר אין ועתה אלא תשובה.

ז׳ ועתה ראשי תיבות ׳ודאי ׳עשה ׳תשובה ׳הראוי, כמו שאמרו חז״ל (ברכות י״ט.) ודאי עשה תשובה, וסוד ודאי ביארתי בערך שמא ע״ש ׃

ח׳ ועתה ראשי תיבות ׳וגדולה ׳תשובה ׳המגעת ׳ענוה, וזה סוד (יומא פ״ו.) גדולה תשובה שמגעת עד כסא, כסא הוא בינה דמקננא בכורסייא, והבעל תשובה בא לענוה וענוה בחינת בינה (תיקוני זוהר הקדמה ה ע״ב) בחינת כסא (שם תיקון ס״ט ק״ד.), ועל פי פשוטו ענוה כסא כמו שאמר אני את דכא והוא נעשה כסא לו יתברך שמו ׃

ט׳ גם סוד תשובה תשוב ה׳ תתאה לעולם התשובה סוד ה׳ עליונה, ואז הוא למעלה מדודה אשת חיל עטרת בעלה, וזה שאמר גדולה תשובה שמגעת עד כסא הכבוד, רצה לומר המלכות מגעת עד בינה שנקרא כסא הכבוד שהוא כסא לל״ב נתיבות גימטריא כבוד, וזה שאמר (תהלים ק״ח ה׳) כי גדול מעל שמים חסדיך, כי ראשי תיבות כנסת ישראל גדול מעל שמים למעלה מזעיר דאקרי שמים, זהו חסדיך סוד התשובה דאקרי חסדיך שמצד החסד מקבל שבים ימינו פשוטה לקבל שבים, עיין בערך ורב חסד מה שכתבתי בזה פירוש אחר, ועד שחקים אמתך הוא הצדיק מעיקרא נקרא אמתך כמו שכתבתי שם בערך ורב חסד, רק שהמלכות יהיה עד שחקים על נצח הוד יסוד, ועתה ראשי תיבות למפרע ה׳ תעלה על ו.׳

יוד ועתה ראשי תיבות ׳ועיקר ׳תשובה ׳היא ׳ענוה, כנודע שזה היא עיקר התשובה שיודע עוצם חטאו, ועל ידי זה הוא נכנה ונדכה, וגם תשובה הוא בבינה גם ענוה בבינה, ויש תשובה תתאה בחינת יראה ה׳ תתאה, וזה סוד תשובה תשוב ה׳ ה׳ עלאה בינה ענוה ה׳ תתאה יראה, ועתה גימטריא ענוה יראה ס״ג ב״ן וי״ט אותיות, כי ענוה בבינה בחינת ס״ג יראה במלכות בחינת ב״ן.

יא ועתה ראשי תיבות ׳ואם ׳עשה ׳תעשה ׳התשובה ׳המשך ׳תמשיך ׳עושר ׳וכבוד, כמו שאמר מורי החסיד מהר״י סג״ל כי תשובה הוא צפון (על האמור בספר איוב) ״מצפון זהב יאתה.״

(בר״ר כא, ו וכן ילקו״ש בראשית יא רמז סב) וכשיש תשובה יש שפע רב, הון ועושר ושמחה וזה **הנה** אות ה׳ זו המלכות תתאה והיא אות נ׳ הידועה מפסוק נפלה לא תוסיף ואות ה׳ אחרונה של הנה זו הבינה שהיא ה׳ ראשונה כלומר לפנינו מצב של רות ונעמי ההולכות יחדיו וממצב זה של שמחה בתשובה התתאה שזו תשובה מיראה והעליונה שזו תשובה מאהבה הנה **הבאתי את ראשית פרי האדמה** זו עליית מ״ן הבאה מתוך געגועים וכיסופין להתקשרות לעולמות הרוחניים אינסופיים שבאדם הבאים מהנשמה שבו המקננת במח[12] וזו הבינה הנקראת **אשר נתתה לי ידוד והנחתו לפני ידוד אלהיך** זו השכינה **והשתחוית לפני ידוד אלהיך**. יש כאן ג׳ בחינות: הנחה בחינת המעשה, מקרא בחינת הדיבור והשתחויה בחינת המחשבה.

וכשיש תשובה יש שמחה **ושמחת** השמחה מקורה בבינה הנקראת ״אם הבנים שמחה״ וממנה נמשכת לתפארת והמלכות וזה הוא **בכל** זו המלכות שיש בה שם ב״ן גימ׳ בכל **הטוב** זה היסוד המלקט את כל ה׳ קצוות אליו וזה הוא ה׳ טוב וכל השפע הזה בא מהבינה הנקראת **אשר** וכל השפע והשמחה באים לך ממה ש**נתן לך** יסוד **ידוד** ז״א **אלהיך** בינה **ולביתך** מלכות **אתה** יסוד **והלוי** גבורה שהיא בתפארת **והגר** זה גר צדק שהוא במלכות הנקראת צדק. ואומר שאם אתה משמח אותם תזכה לשמחה[13] כי בחינות אלו של תפארת יסוד מלכות הם **אשר בקרבך**.

(יב) כִּי תְכַלֶּה לַעְשֵׂר אֶת כָּל מַעְשַׂר תְּבוּאָתְךָ בַּשָּׁנָה הַשְּׁלִישִׁת שְׁנַת הַמַּעְשֵׂר וְנָתַתָּה לַלֵּוִי לַגֵּר לַיָּתוֹם וְלָאַלְמָנָה וְאָכְלוּ בִשְׁעָרֶיךָ וְשָׂבֵעוּ:(יג) וְאָמַרְתָּ לִפְנֵי יְדֹוָד אֱלֹהֶיךָ בִּעַרְתִּי הַקֹּדֶשׁ מִן הַבַּיִת וְגַם נְתַתִּיו לַלֵּוִי וְלַגֵּר לַיָּתוֹם וְלָאַלְמָנָה כְּכֹל מִצְוָתְךָ אֲשֶׁר צִוִּיתָנִי לֹא עָבַרְתִּי מִמִּצְוֹתֶיךָ וְלֹא שָׁכָחְתִּי:(יד) לֹא אָכַלְתִּי בְאֹנִי מִמֶּנּוּ וְלֹא בִעַרְתִּי מִמֶּנּוּ בְּטָמֵא וְלֹא נָתַתִּי מִמֶּנּוּ לְמֵת שָׁמַעְתִּי בְּקוֹל יְדֹוָד אֱלֹהָי עָשִׂיתִי כְּכֹל אֲשֶׁר צִוִּיתָנִי:(טו) הַשְׁקִיפָה מִמְּעוֹן קָדְשְׁךָ מִן הַשָּׁמַיִם וּבָרֵךְ אֶת עַמְּךָ אֶת יִשְׂרָאֵל וְאֵת הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נָתַתָּה לָנוּ כַּאֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ לַאֲבֹתֵינוּ אֶרֶץ זָבַת חָלָב וּדְבָשׁ:

כי זו כ׳נסת י׳שראל שכינת עוזנו היא הנקראת אחרית הימים כי היא אחרית הספירות ובה הכְּילוי וזה אומרה **תכלה** והיא הנקראת כלה והיא **לעשר** עשירית בספירות ולכן נקראת מעשר וכן מעשר מן המעשר והיא הנקראת בכל מקום את והיא מיוחדת עם היסוד הנקראת כל והיא מקבלת שפעה ממנו ומחלקת אותו לאלו האחוזים בה והם חלקה והם הלוי וכו׳ כדלקמן ואמר **מעשר תבואתך בשנה השלישת** זה מעשר עני וזה חלקה, כי היא הנקראת אספקלריא דלא נהרא, ולכן אמר **שנת המעשר** ה׳ מעשר זו הא אחרונה **ונתתה ללוי** שאין לו חלק בארץ תן לו את המעשר ראשון וכן **לגר** זה גר צדק האחוז במלכות הנקראת צדק **ליתום** האחוז ביסוד בסוד ויהי יוסף יפה תיאר ויפה מיראה ר״ת יתום **ולאלמנה** שגם היא מושרשת ואחוזה במלכות[14] ואמרו (כתובות י ע״ב) שאין לה אלא מנה ואמר **ואכלו**

---

[12] ידוע שהנפש בכבד, הרוח בלב והנשמה במח והן מלכות, תפארת ובינה, עשיה, יצירה ובריאה

[13] ומסקנה זו היא כעין מה שנאמר במדרש תנחומא ראה - פרק יח ״רבי יהודה בר סימון אומר: אמר הקב״ה אם יש לך ד׳ בני בתים יש לך ושמחת בחגך: אתה ובנך ובתך ועבדך ואמתך ואני יש לי ארבע בני בית: הלוי והגר והיתום והאלמנה שלי וכלן בפסוק אחד **אם אתה משמח את שלי ואת שלך בבית בימים טובים שנתתי לך** אף אני משמח את שלי ואת שלך בבית הבחירה שנאמר (ישעיה נו) והביאותים אל הר קדשי ושמחתים בבית תפלתי אמן וכן יהי רצון:

[14] **אלמנה** זו ספירת המלכות בהיותה נקודה קטנה, כלומר כאשר תשע ספירות אחרונות שבה נפלו לעולם הבריאה ונותר בה רק ספירת הכתר .שם אדנות בריבוע כזה: א אד אדנ אדני גימ׳ **אלמנה**.

כתב בספר פרדס רמונים- שער כג פרק א - **אלמנה** היא המלכות כאשר אין התי״ת עמה. והכונה כי מאה שעריה הם

בשעריך שער זו המלכות הנקראת בארמית תרעא ואמר **ושבעו** ענין השביעה[15] מורה על המלכות שהיא שביעית לבנים שהיא מלאה בש׳פע החסד וזה הוא ש בע כי ע״ב גימ׳ חסד. בזכות מעשר עני זוכה האדם לעליה רוחנית וזה אומרו **ואמרת** מלשון את ד׳ האמרת והוא זוכה להדבק בשכינה כי הוא עושה כמוה, מחלק מזון לעניים, ולכן אמר **לפני ידוד** כי היא עומדת לפני השם המיוחד והיא הנקראת **אלהיך** הגם ששמה הוא אדנות כאשר עושה דין ברשעים היא נקראת אלקים כידוע מכוונת הקידוש בזוהר יתרו תלת זמנין אלקים וכו׳ **בערתי הקדש מן הבית** בית זו המלכות והיא המחלקת שפעה לאחוזים בה וקרא לתרומה גדולה קדש וכן חלה נקראת קדש **וגם נתתיו ללוי** זה מעשר ראשון **ולגר ליתום ולאלמנה** זה מעשר עני **ככל מצותך אשר צויתני לא עברתי ממצותיך ולא שכחתי** המצוה והשכחה קשורים למלכות וכשהוא מקיים מצוות מתנות עניים מחיה אותה ואת עצמו.

כתב כאן רבנו בחיי **בערתי הקודש**. זו תרומה גדולה שהיא קודש, והיא אחד מחמישים, תרי ממאה. **מן הבית**, זו חלה הניתנת לכהנים. **וגם נתתיו ללוי**, זה מעשר ראשון, **וגם** לרבות מעשר שני שהיה מפריש לעצמו. **לגר ליתום ולאלמנה**, זה מעשר עני. וזה סדר המתנות, תחילה היה מפריש תרומה גדולה לכהן ונקראת ראשית דכתיב (דברים יח, ד) ראשית דגנך, ואחר כך היה מפריש מעשר ראשון ללוי דכתיב (במדבר יח, כא) ולבני לוי הנה נתתי כל מעשר בישראל, והלוי היה מפריש ונותן לכהן מעשר מן המעשר, ואחר כך היה ישראל מפריש לעצמו מעשר שני והיה עולה לירושלים ואוכלו שם, הוא שכתוב (דברים יד, כב כג) עשר תעשר את כל תבואת זרעך וגו׳, ואכלת לפני ה׳ אלהיך מעשר, עשר תעשר, בשני מעשרות הכתוב מדבר, מעשר ראשון ומעשר שני. ואחר כך היה מפריש בשנה שלישית של שמיטה מעשר עני והיה נותן לעניים, זהו שאמר לגר ליתום ולאלמנה, ועל זה אמר בכאן כי תכלה לעשר את כל מעשר תבואתך בשנה השלישית שנת המעשר, לימדך הכתוב שבשנה השלישית של שמיטה יש לו לקבץ כל מעשרותיו מן השנים שעברו ושיתן אותן וישלים עתה מה שחסר. וכן אמר הכתוב (שם, כח) מקצה שלש שנים תוציא את כל מעשר תבואתך בשנה ההיא, והיא שנה השלישית שבה מפרישין מעשר עני, וכן הזכיר כאן בשנה השלישית שנת המעשר, שנה שמפרישין בה מעשר מחדש, זהו מעשר עני, שהרי אין בה מעשר שני כשאר השנים, שהרי מעשר עני זה במקום מעשר שני, ולכך יאמר הכתוב כי אחר שהפריש מתנותיו התרומה והמעשרות כראוי וכסדר, שיתודה ויאמר בערתי הקודש, ושיתפלל לה׳ יתברך שיברך את הארץ בפירותיה ובגשם מטרות עוזו:

ולא היה מתוודה עד שלא ישאר אצלו שום דבר מחוקי המתנות הראויות לו לתת לכהנים וללוים ולעניים. ואימתי מתודה? ביום טוב האחרון של פסח של שנה רביעית ושל שביעית, שנאמר כי תכלה לעשר, ברגל שכל המעשרות כלין בו, שהרבה אילנות נלקטין אחר הסוכות, נמצאו של שלישית כלין בפסח של שנה רביעית. וכל מי ששהה מעשרותיו הצריכו הכתוב לבערו מן הבית, וזהו שאמרו במסכת אבות (ה,

---

בחשך בגלות והיינו א״ל מנ״ה פירוש אין מאה שערים וכן כשנשאת כתובתה מנה דהיינו חזרת האור אל מאה שערים (ע׳ בע׳ אדני לעיל). א״ה: חכמים דרשו (כתובות י ע״ב) את המילה אלמנה - א׳ין ל׳ה אלא מנה.

כתב בספר קהלת יעקב- ערך אל - אלמנה הוא המלכות כשאין התפארת עמה, והכוונה כי מאה שערים הן בגלות וזהו אלמנה אין מנה, וכן כשנשאת כתובה מנה דהיינו חזרת האור אל מאה שערים פרדס (שער ערכי הכינויים פרק א׳):.

[15] ידועים דברי האר״י הקדוש על עניין השבע והרעב שהרעב אלו אחוריים והשבע פנים.

ט) ברביעית מפני מעשר עני שבשלישית, ובשביעית מפני מעשר עני שבששית. ובערב יום טוב האחרון היה הביעור ולמחר מתודה במנחה: **ככל מצותך אשר צויתני**. שהפרשתי מתנות כסדר. ודרשו חז״ל (מעשר שני ה, יא) לא שניתי סדר הפרשתן, שאין להקדים מעשר ראשון לתרומה ולא מעשר שני לראשון, שנאמר (שמות כב, כח) מלאתך ודמעך לא תאחר. לא עברתי ממצוותיך, שלא הפרשתי ממין על שאינו מינו, ולא מן התלוש על המחובר ולא מן המחובר על התלוש, ולא מן החדש על הישן ולא מן הישן על החדש. ולא שכחתי, מלהזכיר שמך ומלכותך עליו בשעת הפרשה. וכן המשפט להזכיר בהם השם והמלכות, וכבר אמרו (ברכות יב.) כל ברכה שאין בה שם ומלכות אינה ברכה:

ומצאתי בתרגום יונתן שתרגם שהנתינה לגר ליתום וכו׳ זה מעשר שני כדלקמן: ״ומעשר תליתאי תיסק ותיכול קדם יי אלהך ותימר הא אפרשנן קודשיא מן ביתא ולחוד יהבנן מעשרא קמאה ללויאי, מעשרא תנינא לגיורי ליתמא ולארמלא הי ככל תפקידתך דפקידתני לא עברת חדא מן פקודיך ולא אנשיית.

אכילת המעשרות זו מצווה ומצווה צריך לקיים בשמחה ולכן אונן שמידת הדין חלה עליו אינו רשאי לאכל את המעשר ולזה אמר **לא אכלתי באני ממנו** ובדרך רמז, אל תקרי באוני אלא באני כלומר איני מייחס את השפע והברכה לעצמי אלא אני מודה שאתה נותן לי כח לעשות חיל **ולא בערתי ממנו בטמא** לא נתתי חלק לס״א **ולא נתתי ממנו למת** ס״מ **שמעתי בקול ידוד אלהי** עשיתי תשובה מאהבה **עשיתי ככל אשר צויתני** קיימתי מצוות בכוונה ראויה. **השקיפה** אותיות שפה קיה היינו נתתי חוזק ותוקף לשכינה שהיא גימ׳ שפה וקיה גימ׳ חזק **ממעון קדשך** מעון הגמ׳ בחגיגה (יב ע״ב) אומרת ״מעון שבו כיתות של מלאכי השרת שאומרות שירה בלילה וחשות ביום מפני כבודן של ישראל שנאמר יומם יצוה ה׳ חסדו ובלילה שירה עמי״ אותיות למפרע נועם וזו הבינה הנקראת קדש וזה הוא **קדשך** ואמר **מן השמים** זו התפארת הנקראת שמים היינו בינה ותפארת משפיעות למלכות וזה הוא **וברך את עמך את ישראל** האחוזים במלכות ולכן השפע יורד עד הארץ וזה אומרו **ואת האדמה** כי האדמה מתברכת לפי העומדים עליה ואמר **אשר** זו התשובה היא הבינה הנקראת אשר וכבר אמרנו שכדי לזכות לארץ ישראל צריך להיות בתשובה תדירית והיא הבינה היא **נתתה** נותנת **לנו** גימ׳ אלקים היינו מלכות **כאשר נשבעת לאבתינו** חג״ת משפיעים למלכות בה סוד השבע השביעית והשבועה ואמר **ארץ זבת חלב ודבש** הארץ העליונה המלכות משפיעה לבני האדם חו״ג לפי מעשיהם בסוד ״אני״ חבצלת השרון שושנת העמקים״ חלב אלו החסדים ודבש אלו דינים.

צרור המור

אחר שפירש דין הביכורים הראויים לכהן, פירש דין המעשרות הראויים ללוי, ואמר כי תכלה לעשר וגו׳. וכמו שהביכורים הצריך הודאה, כן הצריך בכאן. ואמר ואמרת לפני ה׳ אלהיך בערתי הקדש מן הבית (פס׳ יג), לקיים מצותך. כי לא הייתי רוצה לבערו מן הבית, אלא שישב שם עד עולם להתקדש בקדושתו ולברך לחמי ומימי, וזהו ככל מצוותיך אשר צויתני. לא עברתי ממצותיך, לעבור על דבריך דרך עבירה ומזיד. ולא שכחתי, בשוגג. אלא עשיתי מצותיך בלב שלם ובשמחה, וזה שאמר לא אכלתי באוני ממנו (פס׳ יד), רוצה לומר, בעצבון ובאנינות, כמו בן אוני (בראשית לה, יח), כי הנותן מתנותיו בעין צרה או בעיצבון אינן מתנות. וכן לא ביערתי ממנו

בטמא, שזה רמז אל יצה״ר שנקרא טמא. והרצון בזה, שלא שמע לעצת יצה״ר שאומר לו שלא יפריש מעשרותיו אלא שיתנם לבני ביתו שהם עניים, כמו שאמרה תורה את העני עמך (שמות כב, כד), ולא נתתי ממנו למת, הוא גם כן רמז על יצה״ר שנקרא חלל רשע. ועל שמו נקראו הרשעים בחייהם מתים (ברכות יח ע״ב), לפי שאין שומעים בקול ה׳ אלא לקול יצה״ר. ולכן אמר בכאן שמעתי בקול ה׳ אלהי, ולא לעצת הבליעל הנקרא מת, והוא בכלל ודורש אל המתים (לעיל יח, יא:).

ואלו השלשה שבפסוק זה, תמצאם רמוזים במשנת (אבות ד, יח) אל תרצה את חבירך בשעת כעסו, שהוא כנגד לא אכלתי באוני ממנו. ואל תנחמהו בשעה שמתו מוטל לפניו, הוא כנגד ולא נתתי ממנו למת. ואל תשתדל לראותו בשעת קלקלתו, הוא כנגד ולא ביערתי ממנו בטמא שהוא יצה״ר שמטמא האדם במעשים רעים. ובעת החטא, הוא שעת קלקלתו. ואם לבני אדם אין ראוי להתנהג באלו המדות, כל שכן לפני מלך מלכי המלכים. ובפירוש מסכת אבות הארכתי בזה. (לצערנו הספר אבד. ידוע שהרב סבל מאד את צער הגלות והיה ממגורשי ספרד, איבד את כל ספריו וחזר וכתב את ספר צרור המור מזכרונו).

ואולי שרמז בזה האריכות, שלא נמנע לעשות המצוה לשום סבה מהסבות שבהם האדם נמנע. לפעמים האדם נמנע במזיד או בשוגג, וכנגדם אמר לא עברתי ממצותיך ולא שכחתי. ולפעמים האדם נמנע מצד עצבון, או מצד טומאה שקרה לו בגופו, או מצד מת שמת לו, וכנגדם אמר לא אכלתי באוני, ולא ביערתי ממנו בטמא, ולא נתתי ממנו למת. שמעתי בקול השם אלהי עשיתי ככל אשר צויתני, ולא עצרני הגשם ולא שום סבה מהסבות הנזכרות. ורמז בזה גם כן שעשה כל זה לשם שמים לשמוע בקול השם. ולא לתכלית יוהרא וגאווה. ולא לתכלית שיצילני השם ממקרי הזמן ומעצבונו וטומאתו, ולא לתכלית שיציל השם בני ולא ימותו מת מהם. וזהו לא אכלתי באוני ממנו, ולא ביערתי ממנו בטמא, ולא נתתי ממנו למת. שמעתי בקול ה׳, שהוא אדון גדול, וראוי לעבדו בשביל מעלתו והויתו ויכלתו. וזהו ה׳ אלהי, ולא בשביל סבה אחרת. ואחר שאני לא עשיתי המצוה בשביל שום סבה מהנזכרות, ולא לתכלית גמול זה העולם, השקיפה ממעון קדשך (פס׳ טו), ובעבור קדושתך, ברך את עמך ישראל, אחר שהם עמך ונחלתך:

אור החיים

השקיפה ממעון וגו׳ צריך לדעת למה כפל לומר ממעון וגו׳ מן השמים, ואם לכנות שם מקומו יתברך בלשון קדושה, היה לו לומר על זה הדרך השקיפה ממעון וגו׳ השמים ונראה שהכתוב יעיר סוד אחד, והוא כי האדון ברוך הוא הכין ב׳ השפעות למעלה, אחד השפעת הרוחניות שהם הנפשות הטהורות, ואחד השפעת הטוב לחיות הנבראים שהוא מזון לכל, ושנים אלו יקראו להם רבותינו ז״ל (בזוהר) זיווג, שכל שיש בבחינת משפיע ובחינת נשפע יתכנו בשם זיווג:

ואמרו המקובלים שמיום שנחרב הבית נפסק השפעת הנשמות, ולא נשאר אלא השפעת חיות העולמות שהוא מוכרח לקיום העולמות, והוא אומרו השקיפה ממעון קדשך כנגד השפעת הנשמות, והשקפה זו היא עליונה במקום גבוה הנקרא קודש, וכבר גילו המקובלים (עיין זוה״ק ח״ב קכא קכב) מה בין הדרגת קדש להדרגת קדוש כי קדוש זה למעלה, והמשכיל יבין:

וכנגד השפעת חיות העולמות אמר מן השמים, זה זיווג למטה מהראשון, ואמר כנגד מאמר השקיפה וברך את עמך, ופירשו רבותינו ז״ל (מעשר שני פ״ה מי״ג) בבנים ובנות, וזה יצדיק פירושינו שעל זיווג הנשמות הוא אומר, וכנגד מאמר מן השמים, אמר ואת האדמה שהיא ברכת המזון, ונכון:

שפתי כהן

כי תכלה לעשר וגו׳. הביכורים היו בכל שנה חוץ משנת השמיטה שאינו יכול לומר ראשית פרי האדמה אשר נתת לי שאינה שלו אותה שנה שהיא של הפקר לכל, כדי שיכיר וידע כי לה׳ הארץ ומלואה כמו שאמרנו. והצריכו גם כן לתת תרומה לכהן העומד לשרת שם, כדי שיכיר מעלתו, וממעלת העבד מעלת האדון נודעת, וכן לתת המעשר ללוי לדעת מעלת הנלווה אל ה׳, מעשר שני היה מעלהו או הוא או שלוחו לירושלים כדי לעטר ירושלים בפירות, וזה היה שנה ראשונה ושניה ורביעית וחמישית, ושנה שלישית וששית היה בה מעשר עני שנאמר כי תכלה ונתת ללוי לגר ליתום ולאלמנה וגו׳, כשיש שינוי משנה לשנה אז יוכר מצות ה׳ יתברך, כי כשיהיה בהרגל אפילו שתהיה מצוה בהרגל תהיה מצות אנשים מלומדה, אבל כשמשתנה העניין אז יש בדבר יותר היכר ופניה לשם יתברך, לזה ציווה הקב״ה ששתי שנים מעשר שני ושנה מעשר עני, שאם כל שנה יעלה לירושלים ויאכל וישתה כמו שנאמר ונתת הכסף בכל אשר תאווה נפשך בבקר ובצאן וביין ובשכר, כשיורגל כך שנה אחר שנה יהיה מגמתו הנאת הגוף ויעשה המצווה שלא לשמה, אמנם כשמשתנה שנה השלישית, שנה רביעית תראה כאילו היא חדשה ויעשנה לשמה אף על פי שהיא הנאת הגוף. ורצה הקב״ה שיהיה השינוי במעשר שני שהיה נאכל לבעלים, ולא בתרומה שכבר זכה בה הכהן, ולא במעשר שנתן ללוי. ואמרת לפני ה׳, זה קראוהו חז״ל וידוי מעשר, לפי שאיחר מעשרותיו שהיה מן הראוי שמיד שנדר ייתן שנאמר (דברים כ״ג, כ״ד) מוצא שפתיך תשמור ועשית, ואמר בערתי הקודש מן הבית, כי אין לקודש להיותו בחול, לזה היה מתודה שלא עשה כהוגן. ואמרו ז״ל (מעשר שני פרק ה׳ משנה י׳) בערתי הקודש מן הבית זה מעשר שני וגם נתתיו ללוי זה מעשר ראשון, לגר ליתום ולאלמנה זה מעשר עני, ככל מצוותך אשר צויתני, נתתים כסדר שלא הקדמתי תרומה לביכורים ולא מעשר לתרומה ולא שני לראשון, שהתרומה נקראת ראשית לומר שהיא ראשית כל המעשרות, כמו שכתב הרמב״ם ז״ל פרק ששי מהלכות מתנות עניים (הלכה ב).

וכתב רבינו בחיי ז״ל, אם תסתכל בסדר המעשרות תמצא כי התרומה נקראת ראשית, תרמוז לחכמה הכוללת הבינה בחמישים שערים, ועל כן התרומה היא אחד מחמישים, ומעשר ראשון שהיה נותן ללוי שהוא עשירי בבנים תרמוז לעשירית ונקרא מעשר ראשון. השקיפה מה שהזכיר לשון השקיפה ואינו נזכר בשום מקום אלא לפורענות, להורות כמה גדול שכר המצוה כשהיא בשמחה שהיא מהפכת מדת הדין למדת רחמים, וכן דרשו ז״ל (מובא ברבינו בחיי) אמר רבי חנינא בר פפא בוא וראה כמה גדול כוחן של מתנות עניים שכל השקיפה שבתורה לרעה וכאן לטובה עד כאן. ולזה אמר ממעון ששם היא השמחה, ולזה אומר בבית החתן ברוך שהשמחה במעונו, לומר שעשה המצוה בשמחה עד שעלתה שמחתו למעון קדשו. ממעון קדשך, ראשי תיבות וסופי תיבות מקנך, שהוא היסוד שנקרא יוסף בגימטריא קנו, מן

השמים, תשפיע להם שפע וברכה, למה שעמך שהוא ישראל סבא, ולאדמה תשפיע לה מרחמים ודין, וזהו חלב ודבש:

מאור ושמש

ובזה יתבאר גם כן המשך הכתובים שאמר **כי תכלה לעשר את כל מעשר תבואתך בשנה השלישית שנת המעשר ונתתה**וגו' **ואמרת לפני ה' אלהיך בערתי הקודש** וגו' **ככל מצותך אשר צויתני לא עברתי ממצותיך ולא שכחתי לא אכלתי באוני ממנו ולא בערתי ממנו בטמא ולא נתתי ממנו למת** וגו' **עשיתי ככל אשר צויתני השקיפה ממעון קדשך** וגו' **וברך את עמך את ישראל ואת האדמה אשר נתתה לנו** וגו' **היום הזה** וגו' **ושמרת ועשית אותם בכל לבבך** וגו'. ופירש רש"י ז"ל ככל מצוותך לא הקדמתי תרומה לבכורים וכו' ולא שכחתי מלברך על הפרשת מעשרות וכו', עשיתי ככל אשר צויתני שמחתי ושימחתי בו, השקיפה ממעון קדשך עשינו מה שגזרת עלינו עשה אתה מה שעליך לעשות וכו', ושמרת ועשית אותם בת קול מברכתו הבאת בכורים היום תשנה לשנה הבאה. הנה כל זה צריך ביאור מה ענין תליית ברכות האדמה בקיום מצות הללו דייקא. וביותר יש לשים לב מה שפירש רש"י הבאת בכורים היום תשנה לשנה הבאה, היכן מרומז ברכה זו שיזכה להביא בכורים עוד לשנה הבאה. אמנם כבר אמרנו למעלה שענין הבכורים היתה להורות שלא בכוחו ועוצם ידו הוא עושה חיל רק שהברכה באה לו על ידי המשכת השפע שמושכין הצדיקים על ידי ייחודיהם. והנה איתא בכתבי האר"י ז"ל שעיקר הברכה היא על ידי שיורדין ניצוצות קדושות בפרי הארץ ובפירות האדמה ובפירות האילנות שצריכים עליה, והעלאת הניצוצין הוא על ידי הזדככות אדם וקיום המצות שכשזהיר לברך על המאכל ברכה הראוי לו הוא מעלה הניצוצין על ידי זה או בזהירות נטילת ידים וכן בכל קיום המצות מתעלין הניצוצין הקדושים כל ניצוץ מתעלה במצוה הראוי לו כפי שרשו, וכשהשם יתברך מברך את עמו ישראל מזמין להם ניצוצות גבוהים וקדושים שאינם צריכין רק תיקון מעט והם מוסיפים קדושה ודביקות לאדם שמזדמנין לו להתעלות על ידו, וההיפוך הוא ח"ו שיורדין ניצוצות נפולים שנפלו למעמקים והם קשים להעלותן וקרובים מאד לקלקל את האדם אל בחינת הרע שנפל בו הניצוץ. והנה המצוה גוררת מצוה ועבירה גוררת וכו' וכשהאדם מקדש ומטהר עצמו במותר לו ועושה המצות בשמחה מזדמנין לידו ניצוצות קדושות שאינם נפולים, והם בחינות נשמות רק שצריכים איזה תיקון מעט והם עוזרים אותו להתקדש יותר, ובכל מצוה שזהיר בו האדם מזדמן לידו ניצוץ קדוש שצריך עליה בדבר זה ועוזרו לקיים המצוה, וכן ח"ו להיפוך בעבירה יוכל להזדמן לפניו ניצוץ שנפל בענין זה ומחטיאו יותר. וזה שאמרו חז"ל הביאו לפני עומר כדי שיתברכו לכם תבואה שבשדות ושתי לחם בעצרת כדי שיתברכו לכם פירות האילן, שביאורו גם כן שעל ידי קיום המצות בעומר ובשתי הלחם ודומיהן מתברכים הפירות והתבואות בניצוצות שאינם נפולים ומוסיפים בהם קדושה:

תפארת שלמה

בערתי הקודש מן הבית היינו להבעיר הקדושה העליונה מקדושה והמצות שעשיתי בבית. וזה עד שיראה פני הבית. להניח ברכה אל ביתך (יחזקאל ד, ל), ולא נתתי ממנו למת (דברים כו, יד) הסטרא אחרא נקראת מת. מצוה אשר לא נעשה בדחילו ורחימו אזלת לסטרא אחרא כידוע מכוונת האר״י ושאר ספרים. ערוב עבדך לטוב אל יעשקוני זדים (תהלים קיט, קכב). פדני מעושק אדם ואשמרה פקודיך. (מכתי״ק).

(טז) הַיּוֹם הַזֶּה יְדוָד אֱלֹהֶיךָ מְצַוְּךָ לַעֲשׂוֹת אֶת הַחֻקִּים הָאֵלֶּה וְאֶת הַמִּשְׁפָּטִים וְשָׁמַרְתָּ וְעָשִׂיתָ אוֹתָם בְּכָל לְבָבְךָ וּבְכָל נַפְשֶׁךָ:(יז) אֶת יְדוָד הֶאֱמַרְתָּ הַיּוֹם לִהְיוֹת לְךָ לֵאלֹהִים וְלָלֶכֶת בִּדְרָכָיו וְלִשְׁמֹר חֻקָּיו וּמִצְוֹתָיו וּמִשְׁפָּטָיו וְלִשְׁמֹעַ בְּקֹלוֹ:(יח) וַידוָד הֶאֱמִירְךָ הַיּוֹם לִהְיוֹת לוֹ לְעַם סְגֻלָּה כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר לָךְ וְלִשְׁמֹר כָּל מִצְוֹתָיו:(יט) וּלְתִתְּךָ עֶלְיוֹן עַל כָּל הַגּוֹיִם אֲשֶׁר עָשָׂה לִתְהִלָּה וּלְשֵׁם וּלְתִפְאָרֶת וְלִהְיֹתְךָ עַם קָדֹשׁ לַידוָד אֱלֹהֶיךָ כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר:

ידוע שאתערותא דלתתא מעוררת את התערותא דלעילא וזו כל עבודתנו לקשר העולמות מלמטה למעלה וליחדא קוב״ה ושכי׳ בדחילו ורחימו וכו׳ ביחודא שלים על ידי ההוא טמיר ונעלם ולאקמא שכי׳ מעפרא ולזה אמר להם ביומו האחרון ז׳ באדר שנת בתפ״ח **היום** ה יום היינו ה׳ אחרונה שהיא המלכות תייחדו אותה תדיר עם התפארת הנקרא יום על ידי הצדיק הנקרא **הזה** אין זה אלא יסוד המחבר שמים

אל הארץ ואז יהיו זו״ן ביחודא שלים, ואחר כך תעלו ותייחדו את הת״ת עם הבינה וזה הוא **ידוד אלהיך** כי ידוד הוא ז״א ואלקים בינה ומשם אל יסוד אבא כי **מצוך** גימ׳ יוסף ומשם יורד השפע והציווי **לעשות** אותיות תל עשו תל היינו ה״פ אלקים היינו תיקון ה״ג הנשפעים למלכות הנקראת **את** וכן תיקון היסוד הנרמז במילת **החקים** וכן תיקון **האלה** הבינה פרצוף לאה **ואת המשפטים** משפט אלו מ״ע **ושמרת** אלו מל״ת **ועשית אותם** כשאתם מקיימים את המצוות אותי אתם עושים וזו המחשבה **בכל לבבך** הרי כוונת הלב וזה הדיבור **ובכל נפשך** הרי העשיה בגשמיות וזה המעשה ג׳ פרצופים עיבור יניקה גדלות. וממשיך לבאר להם את חשיבות עניין העלאת מ״ן אל המלכות הנקראת **את** עם **ידוד** ז״א **האמרת** העלאת המ״ן אל המלכות מעלה אותה אל הת״ת וזה **היום** ה יום ה׳ בתראה עם יום ת״ת **להיות לך לאלהים** כל מטרת העלאת מ״ן לקבל עול מ״ש ולא להתגאות ר״ל **וללכת בדרכיו** היינו והלכת בדרכיו אלו המידות כמפורט בספר ״תומר דבורה״ **ולשמר** אלו מל״ת **חקיו** גזירות סייגים תקנות שצדיקי הדורות קבעו **ומצותיו** מצוה אלו מל״ת וזה חוזר על ושמרת חוקיו ומצוותיו **ומשפטיו** אלו מ״ע **ולשמע** זו התשובה התדירית והדרגא הגבוהה מעל התשובה התדירית זו הדבקות בו וזה **בקלו** ב קול ו׳ זה פרצוף ז״א של החכמה שממנו נמשך שפע יסוד אבא אל אמא ואנו מעוררים פרצוף זה על ייחודים ומכאן יש את האתערותא דלעילא והמשכת מ״ד **וידוד** חו״ב (אמנם בד״כ וידוד הוא הוא ובית דינו אולם כאן נמשך השפע מנקודה גבוהה יותר והכל בערכין) **האמירך** העלה אתכם למדרגת התפארת הנקראת **היום** יום **להיות לו** להיות ל ו׳ לת״ת שהיא אות ו׳ **לעם סגלה** אוצר חביב עם משולש כהן לוי ישראל כמו הסגול **כאשר דבר לך** וזה כאשר תהיו **ולשמר כל מצותיו ולתתך עליון על כל הגוים אשר עשה** הגויים אחוזים למטה באילן בסוד התמורות ואתם נהנים מן הפנים המאירות

לתהלה בינה **ולשם** מלכות **ולתפארת** תפארת **ולהיתך עם קדש** חכמה **לידוד אלהיך כאשר דבר**. ולהיתך גימ׳ כלי קודש ע״ה.

צרור המור

וה׳ האמירך היום. במעלה נפלאה ובסגולה נעלמת, בעולם הנפשות שהיא אוצרו וסגולתו. וזהו תכלית המכוון במצות ולא לתכלית טובות העולם, כאומרם שכר מצוה מצוה (אבות ד, ב), ואמר והלך לפניך צדקך (ישעי׳ נח, ח), ואומר כי נר מצוה ותורה אור (משלי ו, כג), להאיר בעולם הנפשות, בענין שהנפש תשוב אל האלהים כתולדתה. אבל טובות העולם הזה הם נסים נסתרים וכנגד התולדות, וכמו שכתב הרב רבינו משה בר נחמן ז״ל. וזהו ולהיות לו לעם סגול ה, כמו שהוא עושה המצוה לתכלית האמיתי. ועם כל זה הוא יתן לך מטובות העוה״ז על צד היתרון, כי ישראל זוכין לשתי שולחנות. כמו שפירשתי באומרו החדש הזה לכם, שאנו מונין ללבנה שנראית ביום ובלילה, ואנו אוכלים העוה״ז ועוה״ב וזהו ולתתך עליון על כל הגוים אשר עשה (פס׳ יט), כי כל האומות אוכלים העוה״ז ואין להם חלק לעוה״ב, אבל ישראל נתן להם השם בעוה״ז תהלה ושם ותפארת, ונותן להם קדושת העוה״ב, וזהו ול היו תך עם קדוש לה׳ אלהיך כאשר דבר. כמו שאמר להיות לו לעם סגולה, שהוא באוצר הנפשות. והם מפוארים בטובות העולם הזה ובשם טוב, והם מהוללים מפי האומות, כאומרו ואמרו רק עם חכם ונבון הגוי הגדול הזה (לעיל ד, ו), וזהו לתהלה ולשם ולתפארת. ואלו השנים ספרם דוד ע״ה, בשכר העוה״ב, כי יצפנני בסוכו בצור ירוממני (תהלים כז, ה-ו), ועתה, בזה העת בעולם הזה, ירום ראשי על אויבי סביבותי. וזה שאמר בכאן ולתתך עליון על כל הגוים וכו׳. ולהיותך עם קדוש, בעולם הנפשות. והמפרש, האמרת והאמירך לשון אמירה, שבזה עשה שיאמר השם שיהיה לך לאלוה, וכן האמירך, ואינו נראה: ואולי רמז וה׳ האמירך היום, בעוה״ז. להיות לו לעם סגולה, בשכר המצות. ולתתך עליון על כל הגוים, מדבר על העתיד, על עוה״ב אחר המשיח. כי אז יהיו ישראל מאושרים, כאומרו ואשרו אתכם כל הגוים (מלאכי ג, יב), ויהיו לשם ולתהלה ולתפארת בפי כל האומות, ויהללום על שקנו שם טוב בגלותם, והחזיקו בתורת השם ומסרו נפשם על קדושת השם, וזהו לתהלה לשם ולתפארת. ולהיותך עם קדוש, לעד לעולם ולא יגלו עוד כאשר דבר. כי בהרבה מקומות בתורה נרמז זמן העתיד, באז ישיר משה, וכן בלמען ירבו ימיכם, ובמקומות רבים. ולזה אמר ולתתך עליון, שמורה על העתיד: וכן רמז בזה הפסוק, שיהיו מוכתרים באותו זמן בידיעת שם ה׳ ובעשר ספירות, כאומרו כי כולם ידעו אותי (ירמי׳ לא, לג). וזהו לתהלה לשם ולתפארת. לתהלה, היא תהלה לדוד או גבורה. ולשם, הוא שם מלכות. ולתפארת, הוא תפארת ישראל. ולהיותך עם קדוש, לעלות עד קדש הקדשים. ועוד יש בזה דברים בגו, ואין להאריך.

חתם סופר

היום הזה ה׳ אלקיך מצוך לעשות וגו׳ **ושמרת ועשית אותם בכל לבבך ובכל נפשך.** יאמר כי אין חפץ להקב״ה במצות אנשים מלומדה אלא בעבודת [הלב], אשר ע״כ חזר הקב״ה כל התורה בערבות מואב משום שאז נעשו בני ארבעים ועמדו על דעת רבם כאמור בפרשה ולא נתן ה׳ לכם לב לדעת ועינים לראות ואזנים לשמוע עד היום הזה, מזה למדו חז״ל שאין אדם עומד על דעת רבו עד ארבעים שנה ומזה יושפט שהקב״ה חפץ שנעבוד אותו בלב ולא מצות אנשים. וזהו היום הזה ה׳ אלקיך מצוך

וגו' אע"פ שכבר ציוך מ"מ חוזר ומצוך היום משום שהוא סוף ארבעים שנה, מזה תדע כי רוצה הוא שתעבדהו בכל לבבך ובכל נפשך ולא מצות אנשים. [תק"ס]:

היום הזה ה' אלקיך מצוך לעשות וגו' פירש"י בת קול מבשרו הבאת בכורים היום תזכה לשנה הבאה, וקשה וכי לעולם יחי' הרי בכל שנה מבשרו שיביא לשנה הבאה והאיך אפשר זה, וי"ל דהנה אמר עשיתי ככל אשר צויתני השקיפה פירש"י עשינו מה שעלינו עשה מה שעליך וק' הא נחמי' נענש על שאמר זכרה לי אלקי לטובה [כסנהדרין צ"ג ע"ב] ואיך יאמר עשיתי מה שעלי עשה אתה מה שעליך השקיפה, אבל שאומר אעפ"י שאמרת עשר בשביל שתתעשר ומותר לנסות הקב"ה בזה כדכתיב בחנוני נא בזאת [כתענית ט'.], מ"מ אני לא הפרשתי מעשרותי ע"מ כן אלא כאשר ציותני לעשות רצונך אלקי חפצתי, ומ"מ יודע אני שאין אתה מקפח שכר אפי' שיחה נאה, אותו השכר אני מוותרו לכלל ישראל השקיפה ממעון וברך את עמך את ישראל ובשרו הקב"ה שכן יעשה ויברך ישראל בגללו, נמצא הבכורים שיביאו כל בני ישראל מכאן ואילך מפירותיו ומברכותיו הם מביאין, והיינו הבאת בכורים היום תזכה להביא לשנה הבאה לא שהוא עצמו יביא אלא בכורי כל ישראל על שמו נקראו. [תקב"ץ]:

את ה' האמרת היום וגו' **וה' האמירך היום**, בתוס' על התורה פי' לשון אמיר וענף כמו שנים שלשה גרגרים בראש אמיר, ולפי דרכנו יאמר כמ"ש במקום אחר דהקב"ה שהוא עיקרא ושרשא דכל עלמין ושבעים שרים הם כענפי אילן, חלילה לנו לומר שהם באמת כענף שהוא אחדות, אלא ע"ד משל והעברה שאנו קורין להקב"ה שרשא דכולי עלמין יאמר עליהם כענף מן השורש, אמנם על ישראל הדרתו ית"ש שהוא השר שלהן נמצא שירד ממדרגתו כביכול, להיות אצלנו בבחי' ענף והוא גם הוא העלה את ישראל עמו להיותם שרי שרים של מעלה ולפנים מהם, נמצא הקב"ה נעשה כענף לענותנותו להיות שר של ישראל, וישראל עלו למעלה מכל האומות ע"ד ולתתך עליון להיות מושל עליהם מלמעלה בבחי' ענף וזהו את ה' האמרת וה' האמירך מלשון ענף וכן כתיב [תהלים פ'] וכנה אשר נטעה. [תקס"א].

כתב סופר

ושמרת ועשית אותם. פירש"י בת קול מברכתו הבאת בכורים היום תשנה לשנה הבאה. ראיתי בחדושי אגדה לאאמ"ו מאוה"ג זצ"ל [עיין חת"ס עה"ת ד"ה היום (השני)] שהקשה א"כ בכל שנה מבשרת אותו כך ויחיה לעולם, שהרי בת קול בשרו בכל שנה ושנה לשנה הבאה וצ"ע. ולפענ"ד נראה פירושו על פי שפרשתי המדרש בפרשה זו [רבה ז, ח] ברוך אתה בבואך ברוך אתה בצאתך וכבר פירש דוד ה' ישמור צאתך ובואך וכו', ודרשו בבואך בפרקמטיה שלך, ובצאתך בפרקמטיה שלך. הכונה שבכל אשר יפנה יצליח, ויש לחוש שעי"ז יקלקל מעשיו כדכתיב [להלן לב, טו] וישמן ישורון, אלא דברכה שהיא מאת ה' לא תבוא על ידה קלקלה, וז"ש ה' ישמור צאתך ובואך וכו', שתהיה הצלחה זו ברכה מאת ה' ואתי שפיר. ולפ"ז י"ל שאחר שהביא מעשר ויזכה לעשירות כדמסיים לעיל וברך את עמך ישראל וכו', ויש לחוש שיקלקל מעשיו ולא יביא עוד לשנה הבאה, והבטיחתו הבת קול תשנה לשנה הבאה, דהיינו אם יחיה יביא ולא יקלקל מעשיו ויהיה זריז במצוה כשנה זאת, כנ"ל.

(א) וַיְצַו מֹשֶׁה וְזִקְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הָעָם לֵאמֹר שָׁמֹר אֶת כָּל הַמִּצְוָה אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּה אֶתְכֶם הַיּוֹם׃(ב) וְהָיָה בַּיּוֹם אֲשֶׁר תַּעַבְרוּ אֶת הַיַּרְדֵּן אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר יְדוָד אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לָךְ וַהֲקֵמֹתָ לְךָ אֲבָנִים גְּדֹלוֹת וְשַׂדְתָּ אֹתָם בַּשִּׂיד׃(ג) וְכָתַבְתָּ עֲלֵיהֶן אֶת כָּל דִּבְרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת בְּעָבְרֶךָ לְמַעַן אֲשֶׁר תָּבֹא אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר יְדוָד אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לְךָ אֶרֶץ זָבַת חָלָב וּדְבַשׁ כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְדוָד אֱלֹהֵי אֲבֹתֶיךָ לָךְ׃(ד) וְהָיָה בְּעָבְרְכֶם אֶת הַיַּרְדֵּן תָּקִימוּ אֶת הָאֲבָנִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּה אֶתְכֶם הַיּוֹם בְּהַר עֵיבָל וְשַׂדְתָּ אוֹתָם בַּשִּׂיד׃(ה) וּבָנִיתָ שָּׁם מִזְבֵּחַ לַידוָד אֱלֹהֶיךָ מִזְבַּח אֲבָנִים לֹא תָנִיף עֲלֵיהֶם בַּרְזֶל׃(ו) אֲבָנִים שְׁלֵמוֹת תִּבְנֶה אֶת מִזְבַּח יְדוָד אֱלֹהֶיךָ וְהַעֲלִיתָ עָלָיו עוֹלֹת לַידוָד אֱלֹהֶיךָ׃(ז) וְזָבַחְתָּ שְׁלָמִים וְאָכַלְתָּ שָּׁם וְשָׂמַחְתָּ לִפְנֵי יְדוָד אֱלֹהֶיךָ׃(ח) וְכָתַבְתָּ עַל הָאֲבָנִים אֵת כָּל דִּבְרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת בַּאֵר הֵיטֵב׃

כאן מכין מרע״ה את בני ישראל לקראת הכניסה לארץ ישראל ומצווה אותם לקחת אבנים וכו׳ וכפי שכתוב בספר יהושע פרק ד׳. מבחינה פנימית ארץ ישראל זה מקום השכינה והיא הנקראת אבן והיא המידה הנקראת שמירה או **שמור** נהר הירדן הוא היסוד המשפיע לה. **ויצו משה** משה הוא הדעת והוא משפיע מן הבינה לת״ת ולמלכות שבהם ג׳ שמות העולים למנין יב״ק גימ׳ **ויצו** ההמשכה מהבינה עוברת אל החג״ת שהם **וזקני ישראל** הם בחינת ג״ר של הת״ת הנקרא ישראל. כאן בא להשמיע לנו שלא כל הבינה נתנה שפעה אלא התבונה שהיא מלבישה על ז״ת דבינה ורמוזה כאן באות ו׳ של וזקני ישראל. השפע כאמור מגיע אל הת״ת ומשם אל המלכות הנקראת **את** ובה אחוזים **העם** להם יש בחינת נפש וכאשר הם מקבלים אור הרוח והנשמה הנמצאים בת״ת ובבינה הם **לאמר** מתעלים ומאמירים ממצב **שמר** שמירה שזו המלכות הנקראת **את** ליסוד הנקרא **כל** ומשם לת״ת הנקראת **המצוה** ולבינה הנקראת **אשר** ומצב זה נקרא **אנכי** כלומר אני שקבלה **כ** כתר. הוזכרו לעיל מל״ת במילה **שמור** נזכרו חוקים הנרמזים במילה **כל** וכעת מדבר על מ״ע וזה **מצוה אתכם היום**. נעיר כי תורה ומצוה אלו זו״ן אולם כאשר מביטים על המצוות הרי שמ״ע זו תפארת ומצוות ל״ת זו המלכות בבחינת זכור ושמור. **והיה** אין והיה אלא לשון שמחה. לפי הפשט שמחה גדולה ביותר להם להכנס לארץ ישראל. ברם כאן בהמשך למ״ש השמחה היא כאשר זוכים לאור הנשמה כי אם הבנים שמחה וזה הוא **ביום אשר תעברו את הירדן אל הארץ אשר ידוד אלהיך נתן לך** הכניסה לארץ ישראל זו עליה מכתר דבריאה למלכות דאצילות **והקמת** ומלכות דאצילות שכינת עוזנו קמה ומתרוננת. והקמת גימ׳ **זו מלכות כבוד ה׳** ואמר **לך** כל השפע והמוחין הם **לך** לתתך עליון וכו׳ כי המלכות עולה ומעלה איתה את בניה וזה הוא **אבנים גדלות** אבן זו השכינה וכאשר מקבלת מהחסד היא נקראת אבן גדולה אי נמי זו המלכות בעת גדלות ואמר **ושדת אתם בשיד** שיד אותיות שם שד-י הוא היסוד המשפיע לה והוא נהר הירדן אותו הם חוצים. לקמן הן נקראות **אבנים שלמות** וזה מצב כאשר מלכות מן היסוד הנקרא שלום והוא בונה את המלכות וזה הוא והיה מעשה הצדקה שלום. **וכתבת עליהן את כל דברי התורה** כבר ידעת כי תורה זו התפארת והיא משפיעה לתורה שבעל פה כמ״ש הרמב״ן **זאת חוקת התורה** היינו תורה שבעל פה הנחקקת מתורה שבכתב. תורה שבעל פה נקראת **הזאת** ואמר **בעברך למען אשר תבא אל הארץ אשר ידוד אלהיך נתן לך ארץ זבת חלב ודבש כאשר דבר ידוד אלהי אבתיך לך** הארץ זו המלכות והיא חו״ג שהם חלב ודבש. **והיה בעברכם את הירדן תקימו את האבנים האלה אשר אנכי מצוה אתכם היום בהר עיבל ושדת אותם בשיד** כמ״ש לעיל ונקרא הר עיבל לרמוז על ייחוד בינה עם זו״ן

ומספרו יב״ק. קללה תרמוז למלכות שיש בה שם אדנות העולה ס״ה כמנין**ללה** ושם אדני הוא ללה עם ה״ן אותיות השורש (4) מילוי (16) ומילוי דמילוי (35 כאשר נכתוב פה ודלת) הרי ק׳. גם מזבח זו מלכות והיא הנקראת שם וזה הוא **ובנית שם מזבח לידוד אלהיך** המלכות כסא לת״ת ולבינה **מזבח אבנים** וכיון שהמלכות נבנית מהגבורות אין ראוי להגביר בה את מידת הדין וזה הוא **לא תניף עליהם ברזל** וכבר ידעת שהברזל[16] הוא במלכות.

אבנים שלמות זה הוא בנין המלכות תחילה מחברים אותה אל היסוד הנקרא שלום והיא נבנית בהדרגה בתחילה מוחין דו״ק וזה **תבנה** אותיות בת בן ה׳ זו הא בתראה והיא הנקראת **את** והיא **מזבח** העולה ומתחבר אל התפארת והבינה וזה הוא **ידוד אלהיך** ואמר **והעלית עליו עולת לידוד אלהיך** שהמלכות מעלה מ״ן לתפארת והבינה שהרי הקרבן נעשה לשם ריח ולשם ניחוח. כאשר יש ייחוד זו״ן ניתן להקריב קרבן שלמים וזה הוא **וזבחת שלמים ואכלת שם ושמחת לפני ידוד אלהיך** בעת אכילת הקרבן זוכים לנשמה שמשם השמחה. אמנם במדבר הקריבו שלמים שגם אז היה ייחוד זו״ן אבל לא במדרגה של ארץ ישראל. לדעת הארי הקדוש חטא הכאת הסלע היה שמרע״ה רצה להביא את המלכות פב״פ טרם הזמן ולא היה ראוי לעשות כן במדבר. **וכתבת על האבנים את כל דברי התורה הזאת באר היטב** בשבעים לשון וכן היטב עולה למנין שבעים כך: ה הי היט היטב והיא נקראת באר והיא נקראת זאת ואמר לנו שהגבורות נמשכים אליה וזה הוא **דברי** גימ׳ גבורה.

צרור המור

אח״כ אמר **ויצו משה וזקני ישראל את העם** וגו׳, **והיה ביום אשר תעברו את הירדן והקמות לך אבנים גדולות** וכו׳ (פס׳ ב), הנה זאת המצווה של הקמת אבנים, היא

---

[16] להלן מקבץ דיעות על מילת ״ברזל״:

ברזל כתב בספר מאורי אור ש**ברזל** הינו כינוי המיוחס לספירת המלכות והוא גימ239׳ גימ׳ רחל ע״ה.

ברזל 239עם הכולל 1 גימ240׳ שהוא פעמיים 120 קכ צירופי שם אלקים ולכן הוא מכלה.

ברזל הוא כינוי המיוחס לספירת המלכות. כך כתב בספר אור נערב דף נח, וכתב שם שהוא גם בתפארת. הרמ״ק בספרו פרדס רימונים כתב ש**ברזל** הוא במלכות, הכסף בחסד, הזהב בגבורה והנחושת בתפארת. הרב יהודה לייב אשלג בבאור הסולם פרשת נח אות שלב כתב ש**ברזל** הוא סוד הנקודה של מידת הדין של צימצום א.׳

כתב הרמ״ק בספרו פרדס רמונים- שער כג פרק ב ״ -**ברזל** בזהר (וארא דף כ״ד) פי׳ כי הוא במלכות. ובמקום אחר נראה שהוא בתפארת. ואפשר שעל שניהם נאמר (משלי כז יז) ברזל בברזל יחד. ועכ״ז הוא מצד הדין והמלחמה ופשוט הוא בענין. וכן כל כלי ברזל לא נשמע בבית (מ״א ו ז). על שבו אחוזים החיצונים. וכן פירשו בזהר שיר השירים.

כתב בספר קהלת יעקב ערך בר״ -**ברזל** הוא משבע מיני מתכות עיין בערך בדיל. **ברזל** הוא בחינת מלכות הרב בליקוטי תהלים (ד״ה עוברי בעמק הבכא). ויש לומר, **ברזל** גימטריא רחל עם הכולל, והאותיות שקודם ברזל הן (אקוכ 127) גימטריא אדני בריבוע (א אד אדנ אדני 126) עם הכולל 1, וכן ברזל ראשי תיבות בלהה רחל זלפה לאה שכולן במלכות (ליקוטי תורה ואתחנן ד״ה ויוציא אתכם.(

כתב בספר אם לבינה לרבי משה זכות ז״ל - אות בית -. **ברזל**. אין ספק כי הברזל סודו מצד החיצונים. ולא לחנם נצטוינו שלא להניף ברזל על המזבח שהיא המלכות הטהורה. ותנינן ״הברזל נברא לקצר ימיו של אדם, והמזבח נברא להאריך ימיו של אדם״ כו׳. אבל מכל מקום עיקרו במלכות כנראה בזוהר בכמה מקומות. וכבר ידעת מ״ש בזוהר איהו בנצח ואיהי בהוד, כי משם מושבה ומחצבתה. ולכן מזבח בשמאל להעלות קטרוגו בהיכלות מחוץ להיכל ההוד כנזכר בתיקונים וזה סוד ״יהודי נהפך״ כו׳ ואומר ״כל היום דוה״. ולכן תמצא שמילוי שם ב״ן, ״יוד הה וו הה״ הוא בצירוף וההו״ה כד״א ״והנצח וההוד״. ולכן ארז״ל שב״ברזל״ רמוזות האמהות [ר״ת] בלהה רחל זלפה לאה. וכן הוד מלא כזה, ה״ה ו״ו דל״ת עולה תנ״ו. וכן עולות הד׳ אמהות עם י״ד אותיותיהן וד׳ הכוללים. ולכן תמצא ש״ברזל״ עולה רל״ט שהוא בשם חק״ב טנ״ע שהוא בהוד כידוע:

סיכום ברזל הוא מתכת קשה ומשמשת לתעשיית נשק ולכן רוב ככל חכמי הקבלה יחסו את ה**ברזל** לספירת המלכות.

מצוה גדולה הראויה לישראל מכל מצות התורה. ולכן הוצרך לצרף בה הזקנים עם משה, לפי שהם ינהיגו לישראל אחרי מות משה ואחרי מות יהושע. ולפי שמשה ידע מה יעשו ישראל אחרי פטירתו, כאומרו הן בעודני חי עמכם ממרים הייתם עם ה׳ ואף כי אחרי מותי (לק׳ לא, כז), רצה שיכתבו התורה על האבנים האלו, בעניין שתהיה קיימת לעד לעולם, ולא תהיה כתובה על נייר מחוק. ואע״פ שיהיה לב האבן על בשרם, הוא שטן הוא יצה״ר. יזכרו וישובו אל ה׳ לתורת השם תמימה, הכתובה על אלו האבנים. ולכן אמר **שמור את המצוה הזאת**, שהיא מצוה גדולה. ו**ביום אשר תעברו את הירדן**, תקימו אבנים גדולות, אבנים יקרות. ושדת אותם בסיד ההיכל, בענין שיהיו לך למשמרת ולזכרון ולציונים, כאומרו הציבי לך ציונים (ירמי׳ לא, כ), בענין שכשיראו אותם יאמרו מה הציון הלז, ותשיב אלו הם דברי התורה שניתנו בהר סיני, ונכתבו באלו האבנים, בענין שבזכות זה תבא אל הארץ, זה שאמר למען אשר תבא אל הארץ (פס׳ ג):

ובא לפרש יותר, ואמר **בעברכם את הירדן תקימו את האבנים האלה בהר עיבל ושדת אותם בסיד**. לרמוז שצריך שיקימו אותם בהר עיבל לצד שהוא לצד שמאל, שמשם החושך יוצא לעולם, והיא ארץ עיפתה כמו אופל. ושם עב הענן, לפי שהתורה מאירה מתוך החשך, כאומרו (תהלים קיט, קה) נר לרגלי דבריך וכו׳. ולכן צריך שיקימו אותם בהר עיבל, בענין שהצפוני היושב בהר שעיר ובהר עיבל, לא יוכל להשטין לישראל מצד התורה הכתובה על האבנים. ולכן צוה לבנות שם מזבח (פס׳ ה), לכפר על הרהור הלב של יצה״ר. ושלא יניף עליהם ברזל, לפי שהברזל הוא מדת הדין מצד הצפוני, כאומרו גיד ברזל ערפך ומצחך נחושה (ישעי׳ מח, ד), ואינו בדין שיניף המקצר על המאריך והמכפר ומשים שלום בעולם:

וכן אמר **אבנים שלימות תבנה את מזבח ה׳ אלהיך**, אחר שהם מביאות השלימות ומשימות שלום בפמליא של מעלה ובפמליא של מטה. ולכן צוה גם כן וזבחת שלמים ואכלת שם (פס׳ ז), לפי שהשלמים יש בהם שלום לכהנים ולבעלים. וכן צוה**וכתבת על האבנים את כל דברי התורה הזאת**, שנקראת שלום. בענין שהשלום יהיה משולש בכאן, מצד הלבנים, אבנים שלימות. מצד הקרבן, זבחי שלמים. מצד התורה, שהיא שלום. בענין שיהיה שלום מתווך ביניהם, ולא יוכל המקטרג והשטן השרוי בהר עיבל, לקטרג על ישראל.

שפתי כהן

ויצו משה וזקני ישראל את העם לאמר. הזקנים למה נזכרו כאן? לפי שהוא מצוה להם ואומר **והיה ביום אשר תעברו את הירדן**, ומשה אינו עובר, לזה רצה משה כדי שיהיה אימת זקני עם עליהם מזמן משה קודם פטירתו וקודם שהקים יהושע, כדי שישמעו מהם ישראל, ועוד שהוא רוצה לומר להם ברכות וקללות לזה לקח עמו הזקנים כדי שיתביישו ויקבלו מהם, ואילו לא היו עמו, שבט ראובן אולי היו מעיזים פניהם כנגדו כשאמר ארור שוכב עם אשת אביו, אף על פי שלא שכב היו אומרים שלא אמר כן אלא בשביל אביהם, אבל עתה שהוא במעמד הזקנים ואולי היו מאותם הזקנים משבט ראובן לא יעיזו פניהם:

והיה בעברכם את הירדן והקמות לך אבנים גדולות. גדלת כתיב, יובן זה ממה שנאמר ביהושע (ד׳, ג׳--ה׳) עודם בירדן אמר להם יהושע הרימו לכם איש איש אבן

אחת על שכמו מספר שבטי בני ישראל והעברתם אותם עמכם והנחתם אותם במלון אשר תלינו בו הלילה, אמרו ז״ל (סוטה ל״ו.) בוא וראה כמה נסים נעשו לישראל, באותו יום עברו את הירדן ובאו להר גריזים ולהר עיבל יותר ממשים מיל, לפי שעתידין לכתוב התורה שיש בה ששים ריבוא אותיות ואין כל בריה יכולה לעמוד בפניהם וכל העומד בפניהם מיד היה נתרז שנאמר (שמות כ״ג, כ״ז) את אימתי אשלח לפניך וגו׳, אם כן גדלת, לזה אף על פי שהיו גדולות הקטינו עצמן לפי שנשאו אותם ששים מיל, ואחר כך הגדילו עצמן כדי שיעור שיכתבו עליהן התורה בשבעים לשון, שנאמר (דברים א׳, ה׳) באר היטב אמרו חז״ל (בגמ׳ שם) בשבעים לשון, היטב בגימטריא שבעים, כיצד ה׳ ה״י ה״י״ט היט״ב עולה הכל שבעים, וכן כתבן משה בארץ מואב, וכן אמרו חז״ל (סוטה ל״ה ע״ב) שלושה מיני אבנים הם, אחד שהקים משה בארץ מואב, ואחד שהקים יהושע בירדן, ואחד שהקים בגלגל, שאחר שבאו להר גריזים והר עיבל הביאו האבנים ובנו מזבח וסדוהו בסיד וכתבו עליו את כל התורה כולה בשבעים לשון, והעלו עולות ושלמים, ואכלו ושתו ושמחו, ואמרו ברכות וקללות, וקפלו את האבנים ובאו ולנו בגלגל והניחום שם.

(ט) וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה וְהַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם אֶל כָּל יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר הַסְכֵּת וּשְׁמַע יִשְׂרָאֵל הַיּוֹם הַזֶּה נִהְיֵיתָ לְעָם לַידֹוָד אֱלֹהֶיךָ׃(י) וְשָׁמַעְתָּ בְּקוֹל יְדוָד אֱלֹהֶיךָ וְעָשִׂיתָ אֶת מִצְוֹתָו וְאֶת חֻקָּיו אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְּךָ הַיּוֹם׃

יש כאן המשכת **וידבר חו״ג** דמשה **דעת אל** והכהנים **החסדים** והלוים **והגבורות ומשם** אל כל ישראל **התפארת והיסוד(נצח והוד לא פעילים במצב ישיבה כלומר במוחין דו״ק) וכעת המלכות** לאמר **עולה אל כתר דתפארת ונרמז במילה**הסכת **הס גימ׳ אדנות כ׳תר ת׳פארת והיא מתייחדת איתו וזה הוא ר״ת כל** הסכת ושמע ישראל היום **שם הוי״ה המורה על עליית המלכות מכל הוי״ה ועליית הבנים (זו״ן) על אבותם (או״א) ויש ייחוד זו״ן על ידי היסוד הנקרא** הזה **זה ובכך**נהיית לעם לידוד אלהיך **העם שמושרש במלכות ויש לו אור הנפש מקבל את אור הרוח הנרמז במילת** הזה **ואור הבינה הנרמז במילים ד׳ אלקיך. כיון שהעם זוכה לבינה מיד זוכה לאור התשובה וזה הוא** ושמעת **כי השמיעה בבינה וזוכה לקבל מהתפארת שבה** בקול **כי קול זו התפארת וכאן זו התפארת של הבינה הנקראת** ידוד אלהיך **וכאשר זוכים לנשמה הרי שקיום המצוות מקבל קומה גבוהה מאד וזה הוא** ועשית את **זה קיום מל״ת** מצותו **אלו מ״ע** ואת חקיו **אלו מצוות מד״ס** אשר **זו עבודה שבלב** אנכי **אלו הייחודים ואמר** מצוך היום **עליך לקיים את כללות המצוות כגוף אחד.**

[צרור המור

אח״כ אמר **וידבר משה והכהנים הלוים וגו׳ הסכת ושמע ישראל.** לפי שהכהנים והלוים היה להם לעמוד בהר גריזים ובהר עיבל עם ארון הברית, והלויים היו אומרים כל הארורים. נצטרפו בכאן הכהנים עם משה, כמו שנצטרפו למעלה הזקנים עם משה, לפי שהאריכו ימים אחרי משה והיה להם להנהיג לישראל. ואמר **הסכת ושמע ישראל**, לשון יחיד. להורות שאחר שנצטוו בכתיבת התורה על האבנים, להרים מכשול יצר הרע, שנקרא אבן נגף וצור מכשול. עד שבזה יהיו לאחדים בידו, ולא ימצא בלבם חלוק על המקום. ואע״פ שיהיו רבים ויהיו כתות כתות, הם חשובים כולם כאיש אחד, וזהו **הסכת ושמע ישראל.** באופן שבזה היום

נהיית לעם לה' אלהיך, אחר שאתה אחד, ויש לכם הקב"ה שהוא אחד לאלוה. ובזה ושמעת בקול ה' אלהיך (פס' י), ולא לקול יצר הרע השרוי בהר עיבל:

וכן אמר **היום הזה נהיית לעם לה'**. ' לפי שהיה רוצה לומר להם אלו הארורים והקללות, אמר להם בראשונה דברי ריצוי וחלקות. להודיע להם שהיסורים והקללות מקיימים האדם, כאומרם בברכות נאמרה ברית במלח ונאמרה ברית בייסורים וכו'. ולכן אמר להם אל תפחדו ואל תיראו מאלו הארורים, כי היום הזה נהיית לעם לה' אלהיך, בקבלת אלו הקללות בשמחה. כאומרם אם תשים אשם נפשו (ישעי' נג, י), מה אשם לדעת אף ייסורים לדעת (ברכות ה.). ולכן ושמעת בקול ה' אלהיך, שהוא הקול הנאמר למטה וענו הלויים ואמרו אל כל איש ישראל קול רם (לק' י) כאומרם בירושלמי (סוטה ז, ב), בקולו של רם, מלמד שהקב"ה משתף קולו עם הכהנים:

ובזוהר אמרו, **היום הזה נהיית לעם לה' אלהיך**. כמה דאת אמר (דניאל ח, כז) נהייתי ונחליתי. נתכוונו למה שאמרתי, שראוי להם להשתעבד ולהכניע יצרם ולשבר כחו ולשמוע בקול ה', אע"פ שיאמר להם דברים המשברים את האדם. ובזה נהיית ונחלית, בשביל כבוד ה' אלהיך. ואם תשתעבד לכבוד השם, מיד ושמעת ועשית את כל מצותיו ואת חוקיו, אע"פ שיהיו בלי טעם:

שפתי כהן

וידבר משה והכהנים הלוים אל כל ישראל. מה ענין כהנים כאן אלא פירוש וידבר משה והכהנים, דיבר משה על עסקי כהנים בני לוי שנתן להם התורה אמר להם הסכת, הס מלמנוע מלקרוא, וכתתו עצמיכם ממדרש למדרש ומעיר לעיר לשמוע דברי תורה, אני נתתי אותה לכהנים לפי שהם עם קדוש ומאחר שאתם קיבלתם על עצמיכם בשבועה אתם נהייתם לעם, עליכם נאמר (שמות י"ט, ו') ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש, עתה נהייתם.

(יא) וַיְצַו מֹשֶׁה אֶת הָעָם בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר׃(יב) אֵלֶּה יַעַמְדוּ לְבָרֵךְ אֶת הָעָם עַל הַר גְּרִזִים בְּעָבְרְכֶם אֶת הַיַּרְדֵּן שִׁמְעוֹן וְלֵוִי וִיהוּדָה וְיִשָּׂשכָר וְיוֹסֵף וּבִנְיָמִן׃(יג) וְאֵלֶּה יַעַמְדוּ עַל הַקְּלָלָה בְּהַר עֵיבָל רְאוּבֵן גָּד וְאָשֵׁר וּזְבוּלֻן דָּן וְנַפְתָּלִי׃(יד) וְעָנוּ הַלְוִיִּם וְאָמְרוּ אֶל כָּל אִישׁ יִשְׂרָאֵל קוֹל רָם׃(טו) אָרוּר הָאִישׁ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה פֶסֶל וּמַסֵּכָה תּוֹעֲבַת יְדֵי חָרָשׁ וְשָׂם בַּסָּתֶר וְעָנוּ כָל הָעָם וְאָמְרוּ אָמֵן׃(טז) אָרוּר מַקֵּלֶה אָבִיו וְאִמּוֹ וְאָמַר כָּל הָעָם אָמֵן׃(יז) אָרוּר מַסִּיג גְּבוּל רֵעֵהוּ וְאָמַר כָּל הָעָם אָמֵן׃(יח) אָרוּר מַשְׁגֶּה עִוֵּר בַּדָּרֶךְ וְאָמַר כָּל הָעָם אָמֵן׃(יט) אָרוּר מַטֶּה מִשְׁפַּט גֵּר יָתוֹם וְאַלְמָנָה וְאָמַר כָּל הָעָם אָמֵן׃(כ) אָרוּר שֹׁכֵב עִם אֵשֶׁת אָבִיו כִּי גִלָּה כְּנַף אָבִיו וְאָמַר כָּל הָעָם אָמֵן׃(כא) אָרוּר שֹׁכֵב עִם כָּל בְּהֵמָה וְאָמַר כָּל הָעָם אָמֵן׃(כב) אָרוּר שֹׁכֵב עִם אֲחֹתוֹ בַּת אָבִיו אוֹ בַת אִמּוֹ וְאָמַר כָּל הָעָם אָמֵן׃(כג) אָרוּר שֹׁכֵב עִם חֹתַנְתּוֹ וְאָמַר כָּל הָעָם אָמֵן׃(כד) אָרוּר מַכֵּה רֵעֵהוּ בַּסָּתֶר וְאָמַר כָּל הָעָם אָמֵן׃(כה) אָרוּר לֹקֵחַ שֹׁחַד לְהַכּוֹת נֶפֶשׁ דָּם נָקִי וְאָמַר כָּל הָעָם אָמֵן׃(כו) אָרוּר אֲשֶׁר לֹא יָקִים אֶת דִּבְרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת לַעֲשׂוֹת אוֹתָם וְאָמַר כָּל הָעָם אָמֵן׃

ויצו יש כאן המשכה מהבינה אל התפארת והמלכות בסוד יב"ק ויצו גימ' יב"ק, וזה הוא **משה** בינה **את העם** מלכות **ביום** תפארת **ההוא** זו האם הרובצת על האפרוחים

והבצים והמלכות **לאמר** עולה לתפארת והבינה הנקראת **אלה** אותיות לאה והיא הנותנת מוחין דנשמה לבני ישראל ומשם נמשכים חו״ג ומשם ברכה וקללה **יעמדו לברך את העם על הר גרזים בעברכם את הירדן**.

האם יש סדר פנימי בחלוקת השבטים? לקמן בביאור צרור המור נתן טעם עי״ש. ברם ראיתי שיש כאן חילוף, אלו שהם מצד ימין יהיו בצד שמאל וההיפך .שמעון בינה ולוי גבורה ויהודה תפארת ויששכר נצח ויוסף יסוד **ובנימן** יסוד דנוק׳ הנקרא נקודת ציון כלומר רואים כאן קו שמאל בעיקרו. **ואלה יעמדו על הקללה בהר עיבל** ראובן=חכמה, שם סוד הראיה **גד ואשר** פרקים של נו״ה **וזבולון** הוד **דן ונפתלי** פרקים של נו״ה. **וענו הלוים ואמרו אל כל איש ישראל קול רם** מכאן בנין אב לכל עניה ואמירה שהיא בקול רם שזו הדעת הנמצאת מעל התפארת הנקרא קול.

יש כאן י״א ארורים כמנין ארו״ר במ״ק ועוד האחרון שהוא מסכם את כולם שזו הבחינה הכוללת (מלכות).

ארור האיש אשר יעשה פסל ומסכה תועבת ידוד מעשה ידי חרש ושם בסתר וענו כל העם ואמרו אמן: מסופר על הרשב״י באד״ז שהזהיר על זה: כמ״ש בזוהר (ח״ג דף קכז ע״ב) ״תאנא, אתמנו חברייא קמיה דרבי שמעון, ואשתכחו, רבי אלעזר בריה, ורבי אבא, ורבי יהודה, ורבי יוסי בר יעקב, ורבי יצחק, ורבי חזקיה בר רב, ורבי חייא, ורבי יוסי, ורבי ייסא. ידין יהבו לרבי שמעון, ואצבען זקפו לעילא, ועאלו בחקלא ביני אילני, ויתבו, קם רבי שמעון וצלי צלותיה, יתיב בגווייהו, ואמר, כל חד ישוי ידוי בתוקפי, שוו ידייהו ונסיב לון, פתח ואמר, (דברים כו טו) ארור האיש אשר יעשה פסל ומסכה מעשה ידי חרש ושם בסתר, וענו (ס״א כל העם) כלם ואמרו אמן. **כאן התכוין הרשב״י להרחיק מהם את ההגשה כי היא אסורה בתכלית כאשר לומדים את סודות התורה וקל לטעות בזה. אם כן איסור ההגשמה הוא בחינת כתר.**

ארור מקלה אביו ואמו ואמר כל העם אמן כבר ידעת כי או״א הם חו״ב.

ארור מסיג גבול רעהו ואמר כל העם אמן – עיין לא תסיג. כאן ניתן לראות שהסגת גבול היא בגבורה העולה לבינה בה יש שם ס״ג וזה הוא **גבול** גבו׳רה הבאה לתחום הבינה שהיא אות ל מגדל הפורח באויר.

ארור משגה עור בדרך ואמר כל העם אמן: עוור הוא בחסד כי אין לו ראיה שסודה חכמה.

ארור מטה משפט גר יתום ואלמנה ואמר כל העם אמן: הטיית משפט בתפארת שהוא עמודא דאמצעיתא. יתום זה היסוד אלמנה זו המלכות וגר זה גר צדק המושרש במלכות. מכאן ואילך כל השוכבים הם במלכות. נותר להסביר מה הוא מכה את רעהו בסתר? וזה לשון הרע וזה ביסוד כי חץ שחוט לשונם. איסור לקיחת שוחד גורם להטיית דין וזה בנו״ה המשפיעים על היסוד לכאן ולכאן. עיין לקמן בדברי ספא הקנה בפגם ועונש העריות על דרך האמת והביאו הרקאנטי.

ארור שכב עם אשת אביו כי גלה כנף אביו ואמר כל העם אמן:

ארור שכב עם כל בהמה ואמר כל העם אמן:

ארור שכב עם אחתו בת אביו או בת אמו ואמר כל העם אמן:

ארור שכב עם חתנתו ואמר כל העם אמן:

ארור מכה רעהו בסתר ואמר כל העם אמן:

ארור לקח שחד להכות נפש דם נקי ואמר כל העם אמן:

ארור אשר לא יקים את דברי התורה הזאת לעשות אותם ואמר כל העם אמן.

צרור המור

אחר כך ציווה **אלה יעמדו לברך את העם**. לפי שהוא לא היה עובר לארץ, רצה לתת להם סדר הברכה והקללה. וזהו שאמר **אלה יעמדו לברך את העם שמעון ולוי ויהודה וישששכר ויוסף ובנימין**, לפי שהיו כולם בני גבירה וראויים לברכה יותר מהאחרים. ואע״פ שהיה ראוי שיהיה ראובן לצד הברכה, אחר שהוא בכור וראשון לכל הדברים, לא רצה לעשות כן לסבה ידועה שנפרש בעז״ה, משום מעשה בלהה. והכניס לשמעון ולוי, לפי שהם אחים וכלי חמס מכרותיהם, מצד הדין. לא רצה לתת להם יותר דין, והעמידם על הברכה לבטל מהם חוזק הדין. שמעון הוא דין במעשה זמרי, וזהו ש״ם עו״ן. לוי הוא דין, כדכתיב והעבירו תער על בשרם (במדבר ח, ז), ולכן לא העמידם על הקללה. יהודה הוא מלך, וישששכר בעל תורה. ויוסף ובנימין היה בחלקם משכן שילה וירושלם, כי שם ציווה ה׳ את הברכה, ולכן אין ראוי שיעמדו לצד שמאל. וכן שמעון העמידו על הברכה, לפי שלא היה בדעתו לברכו, לא רצה להעמידו על הקללה:

והעמיד על הקללה, ראובן גד ואשר וזבולון דן ונפתלי. לפי שהיו הד׳ בני השפחות, רצה לתת בן גבירה אחד עם ב׳ בני שפחות. ונתן לזבולון עם דן ונפתלי, לפי שזבולון היה עמוד התורה ומקיים ומפרנס ליששכר. וכתיב עץ חיים היא למחזיקים בה (משלי ג, יח), ולא נאמר ללומדים בה. ואחר שהוא עץ חיים, ראוי שיהיה עם אלו השנים לצד הקללה ליתן להם חיים. ולכן לא סמך זבולון אצל ראובן. והעמיד לראובן עם גד ואשר, לפי שהיה בכור ביחס, [והיה בעל תורה, כאומרו כחי וראשית אוני (בראשית מט, ג), ואמרו אין כח אלא תורה, שנאמר גבורי כח עושי דברו (תהלים קג, כ), וכה״א בארה בנו אשר הגלה תגלת פלאסר וגו׳ (דה״א ה, ו), ולמה נקרא שמו בארה, שהיה בארה של תורה וכו׳. ולכן צרף ראובן עם גד ואשר, להגין עליהם בתורתו. כמו שצירף לזבולון עם דן ונפתלי, לפי שהיה מחזיק ידי התורה. וכן צרף ראובן עם גד ואשר, לפי שראובן רצה להיות עם גד בחוצה לארץ שהיא ארץ טמאה וארורה, ושמע לעצת גד, שנאמר ויאמר בני גד ובני ראובן (במדבר לב, כה). לכן צירף משה לראובן עם גד בענין הקללה:

ובמדרש אמרו, שהטעם שצירף משה לראובן עם המקללים. כדי להודיע לישראל שלא חטא במה שאמר וישכב את בלהה פלגש אביו (בראשית לה, כב), ואמרו בפסוק אז חללת יצועי עלה (שם מט, ד), א״ל אביו, בני אין לך רפואה עד שיבא אותו שכתוב בו ומשה עלה אל האלהים (שמות יט, ג), ויפרסמך שאתה נקי מגופו של מעשה, ויבקש רחמים עליך על החלול, ויתיר אותך מירחוקך ויקרבך. וכיון שנמסר המעשה למשה, כשבקשו ישראל להכנס לארץ, אמר משה הרי השעה שאודיע לישראל

שראובן נקי מאשת אביו. מה עשה, העמיד ו׳ שבטים לברך בהר גריזים, והעמיד ו׳ מקללים על הר עיבל, והעמיד לראובן עם המקללים. לפי שהיו ישראל אומרים על ראובן שעשה אותו מעשה, דכתיב וישכב את בלהה (בראשית לה, כב), ידע משה שלא היו הדברים אמת, כד״א פחז כמים אל תותר, ומסר לו יעקב אביו המעשה. לפיכך אמר משה יעמוד ראובן עם המקללים, בשביל שיאמר ארור שוכב עם אשת אביו (ק, כ). שהרי אמרו חכמים החשוד על הדבר לא דנו ולא מעידו (בכורות ל ע״ב), כיון שפתח פיו שבטו של ראובן ואמרו ארור שוכב עם אשת אביו, ידעו כל ישראל שהיה ראובן זכאי ונקי מאותו מעשה. ומתי בקש משה רחמים עליו וקרבו, בשעה שבא לברך את ישראל, דכתיב יחי ראובן (לק׳ לג, ו), מה ראה משה שהתחיל ואמר ה׳ מסיני בא (שם ב), והלא בראש הדברים היה ראוי לומר יחי ראובן. משל למלך שנכנס למדינה והיה ראש המדינה שלהם חבוש בבית האסורים, יצאו הכל לקראתו והיו משחקים ומרקדים לפניו. אמר המלך כל הקלוס הזה למה, אמרו לו מפני שראש המדינה שלהם חבוש. אמר המלך גוזר אני מיד שיוציאוהו. כך היה משה שולל והולך כל הפרשה כולה, ואומר וזאת הברכה (שם א). אמר לו הקב״ה למשה, כל הקלוס הזה למה, אמר לו בשביל ראובן יחי ראובן. אמר לו הקב״ה, ואל ימות. ובמה ידע משה וכל ישראל שהקב״ה מחל לו לראובן. אמרו, שנים עשר אבנים היו על לבו של אהרן למספר שבטי ישראל, דכתיב והיו על לב אהרן (שמות כח, ל), והיו כולן מבהיקות, חוץ משל ראובן שהיה אבנו כהה אורה. וכשראה אותה משה וכל ישראל שהיתה מבהקת, ידעו שמחל לו הקב״ה והיה מן המנין. דכתיב ויהי מתיו מספר (לק׳ לג, ו), ואין מספר אלא מנין, כד״א למספר שבטי ישראל (יהושע ד, ה), שעלה במנין השבטים. ומפני מה נתרחק ראובן עד משה, לפי שלא ביקש מחילה מאביו ולא פייסו, ע״כ:

הרי מפורש לפי המדרש טעם נכון למה צירף ראובן עם המקללים, שהוא כדי לפרסם לישראל שלא חטא באשת אביו. ושמעון היה ראוי להיות עם המקללים, אחר שהיו אחים וכלי חמס מכרותיהם, ראובן ושמעון. אלא לפי שמשה לא היה בדעתו לברכו עם השבטים, לכן לא רצה לצרפו עם המקללים. וכמו שאז״ל אחד עשר ארורים נכתבו כאן, כנגד אחד עשר שבטים. וכנגד שבטו של שמעון לא כתב ארור, לפי שלא היה בלבו לברכו. ואע״פ שתמצא בכאן י״ב ארורים, עם ארור אשר לא יקים את דברי התורה הזאת. לכל השבטים יחד, ולא לאחד פרטי.

והנה לכוין אלו הארורים, כל אחד כנגד שבטו. כמו שתאמר **ארור האיש אשר יעשה פסל ומסכה**, כנגד שבט דן. **ארור מקלה אביו ואמו**, כנגד ראובן. **ארור משיג גבול רעהו**, כנגד גד, שלא רצה להכנס לארץ והשיג גבול השם למען הרחיב את שלו. ולכן אמר לו משה ברוך מרחיב גד (לק׳ לג, ח), וכן כולם על זה הדרך, אלא שהוא דבר שצריך עיון, ולבנות אצלו ציון. ואין לי פנאי מצד חולשתי עד שירפאני השם רפואה שלמה, אמן:

אבל דרך כלל נוכל לומר שהזהיר לאדם שלא יחטא בג׳ דברים שאדם חוטא בהם, והם מחשבה ודיבור ומעשה. ובאלו הג׳ דברים אדם יכול לעבוד את השם, כאומרו כי קרוב אליך הדבר מאד בפיך ובלבבך לעשותו (שם ל, יד), כמו שתאמר לחשוב בדברי תורה והמצוה, ולדבר בם ולעשות מצותיו. ומי שאינו רוצה לעבוד את השם, חושב מחשבות רעות לנסך נסכים לאלהים אחרים, ומדבר בדברים בטלים ובלשון הרע, ועושה מעשים רעים. ואלו הארורים נחלקו לאלו השלשה דברים. כנגד המחשבה, אמר ארור האיש אשר יעשה פסל ומסכה, שמפריד מחשבתו ודעתו

מהשם ומנסך נסכים בדעתו, וזהו פסל ומסכה. וזהו תועבת ה׳, כאומרם הרהורי עבירה קשים מעבירה (יומא כט.), ולפי שאלו הם דברים של סתר, שמכסה מחשבתו ואינו מגלה הדבר לבני אדם, אמר ושם בסתר, כאומרו מה יקחך לבך (איוב טו, יב), וכן ארור מקלה אביו ואמו (פס׳ טז), ולא אמר מקלל, כי מי הוא שיקלל אביו ואמו בפרהסיא. אבל אמר מקלה, שאינו נוהג בהם כבוד כפי הראוי. אבל יש טינא בלבו שאינו מעריך אותם, אע״פ שמכבדם בפרהסיא. וכנגד הדיבור, אמר ארור משגה עור בדרך (פס׳ יח) שהוא מטעה אותו בדבריו וילך בדרך רע, אם הוא סומא בדבר ומשיאו עצה שאינה הוגנת לו. וכן ארור מכה רעהו בסתר (פס׳ כד) הנאמר על לשון הרע, כאומרו חץ שחוט לשונם (ירמי׳ ט, ז), וכן ארור מטה משפט גר יתום (פס׳ יט), וכנגד המעשה באו שאר הארורים, כמו שוכב עם אשת אביו (פס׳ כ), או עם אחותו או חותנתו (פס׳ כב-כג), או משיג גבול (פס׳ יז), שבידיו מחזיר סימן הקרקע לאחור.

ובאומרו **ארור אשר לא יקים את דברי התורה**. רמז שצריך לכבד התורה במחשבה ובדיבור ובמעשה, ולהקים פרצותיה, ולחשוב מחשבות היאך יקים התורה מעפרה, וזהו ארור אשר לא יקים. וכנגד הדבור, אמר את דברי התורה הזאת, שצריך לדבר בם ולכבד התורה בדבריו, וזהו סלסלה ותרוממך (משלי ד, ח), וכנגד המעשה, אמר לעשות אותם, שצריך שיעשה אותם לש״ש: והנה כל אלו הארורים הוצרכו כנגד ישראל. לפי שראה השם רוע תכונתם, ואיך הכעיסוהו במדבר, אע״פ שעשה השם עמהם טובות ונסים ונפלאות. וכשראה שהיו כפויי טובה ולא זכרו ראשונות, צום שיכתבו התורה על האבנים, להיות להם לאות ולמופת לעד לעולם, ולא יחשבו שהיא כתובה על נייר מחוק. ולפי שידע שלא יועיל להם, כתב להם כל אותם ארורים וחרמות ונדויים, בענין שיפחדו וייראו. כמו האיש שיש לו אשה רעה ועשה עמה טובות גדולות. והזהירה והתרה בה בהתראות גדולות, והיא לא שמעה לדבריו. וכשראה שלא הועיל כל זה, החרימה בארורים ונדויים שלא תעשה כזה. וכשראה שלא הועיל כל זה, קללה והכה אותה במקל ורצועה, כדי להחזירה למוטב. כן עשה השם עם כנסת ישראל, שהיא אשת נעורים. שנתן לה מצות והזהירה והתרה בה בדברי התורה הכתובים על האבנים, וכשראה שלא הועיל זה החרימם בארורים ונדויים, וזהו ארור האיש. וכשראה שלא הועיל זה, קללם והכה אותם במכות וייסורין של רעב וצמא וגלות, כמו שנזכר למטה בפרשת המוסר. ולכן אחר שכתב כל אלו הארורים, קודם שיאמר להם התוכחות וההכאות. התחיל לפייסם בדברים רכים, בדברים של ניחומים. וזהו שסמך מיד והיה אם שמוע תשמע וגו׳, ובאו עליך כל הברכות האלה וגו׳ (לק׳ כח, א-ב) כלומר, לא תירא מאלו הארורים, כי אם תשמע בקולי אני אברכך בברכות רבות בעיר ובשדה. וכנגד אחד עשר ארורים אתן לך מאה ברכות בכל יום, לא עשיתי כן לכל גוי. וזהו ונתנך ה׳ אלהיך עליון על כל גויי הארץ, במאה ברכות. כמו שאמר נאום הגבר הוקם על (שמ״ב כג, א), ע״ל בגימטריא ק׳ הוו (במ״ר יח, יז), ומלבד זה ובאו עליך כל הברכות האלה:

כלי יקר

אלה יעמדו לברך את העם וגו׳. ובקללות לא נאמר אלה יעמדו לקלל, לפי שהטובות באות מאת ה׳ בפועל אבל הקללות אינן באים כ״א מעצמם ע״י הסתרת פניו ית׳ כי מפי עליון לא תצא הרעות (איכה ג לח) לכך נאמר ואלה יעמדו על הקללה ולא לקלל

כ״א ליעד ביאת הקללות, והדבר בספק אם יבואו או לא כי מאחר שאינן באים כ״א בהסתרת פנים א״כ עדיין הדבר תלוי בהוראת המערכה:

ומה שנאמרו כל הארורים בפירוש ונשארו הברכות בדיוק ולא להפך, לפי שעיקר הברכה לעולם הבא הנסתר ורק מפירותיהן יאכלו בעה״ז להיות להם הכנה שיוכלו לקיים המצות ע״י מציאות הברכות ע״כ הסתירם הכתוב. ועוד רמז בזה שברצות ה׳ דרכי איש אז יהפוך לו הקללה לברכה שאפילו הארורים יתהפכו לברכות ע״ד ארז״ל (מו״ק ט ע״ב) תזרע ולא תחצד כמבואר למעלה בפר׳ בא (י י) בפסוק ראו כי רעה נגד פניכם. ועוד רמז שהברכה בכלל הארורים כי מאחר שהקללה היתה סבה שמיראתה בא לידי סור מרע ועשה טוב אם כן מפאת הקללות נמשכו הברכות:

ומה שבאו במספר י״א, לפי ששם של יה הוא מדת הדין שנאמר (תהלים קיח יח) יסור יסרני יה, וכן (שם צד יב) אשרי הגבר אשר תיסרנו יה, וכן עזי וזמרת יה כמבואר פר׳ בשלח (טו ב) ונמצא שוי״ו ה״א שבשם הגדול הוא מדה״ר וכן כתב רבינו בחיי על פסוק כי יד על כס יה (שמות יז טז) רוצה הקב״ה לברא את העולם במה״ד היינו בשם של יה שנאמר (ישעיה כו ד) כי ביה ה׳ צור עולמים. וראה שאינו מתקיים עד ששיתף גם וי״ה לי״ה וע״כ אמרו (ב״ב ט ע״ב) הנותן פרוטה לעני מתברך בשש ברכות, לפי שעיקר שכרו בעה״ז הנגבל בשש קצוות כי שכרו ממגד שמים מעל, ומתהום רובצת תחת, ופרצת ימה, וקדמה, וגו׳. אבל המפייסו בדיבור הרוחני שבו אז עיקר שכרו לעולם הנעלם בשם של וי״ה דהיינו י״א ברכות כי דווקא לעה״ב השם מלא ע״כ באו הברכות במספר י״א, וכן אפילו הארורים אין הקב״ה שולח בשטף חימה לאלתר כ״א ברחמים תחילה מעט מעט אולי ישובו כדרך שעשה לדור המבול שאם יחזרו יהיו גשמי ברכה כך אפילו הקללות באים מצד הרחמים מעט מעט ע״כ באו ג״כ במספר י״א המורה על הרחמים, ומטעם זה כל התוכחות הן של תורת כהנים, הן שבפרשה זו, מתחילין בוי״ו ומסיימין בה״א להורות שאפילו ברוגז רחם יזכור:

ובסוטה (לז ע״ב) דרשו כל י״א אלו, על נואף ונואפת חוץ מן מטה משפט גר יתום ואלמנה פירש״י לא ידעתי לפרשו, ואני אומר שכך פירושו כי אם ינאף את אשת רעהו ותלד בן ממנו ובמותו יפסוק הדיין שהוא יורש עם שאר אחיו הקטנים הרי הוא גוזל היתום, וגם ממעט לאלמנה מחלקה. והראב״ע כתב שכל אלו דברים שבסתר וכן פירש בחזקוני, ולפי שאין יכולת ביד בית דין לעמוד כנגדם על כן החרימם בארור וזה דעת נכון והראיה עליו שלא הזכיר לשון סתר כ״א בע״ז שנאמר ושם בסתר ובמכה רעהו בסתר כי שנים אלו כוללים כל התורה והמצות כי כלם נכללו בשני סוגים אלו דהיינו בדברים שבין אדם למקום ב״ה, ובדברים שבין אדם לחבירו, ופרט י״א אלו לדבר בהוה כי בהם הדבר מצוי להסתירם והוא הדין בכל מצות התורה שחזר וכללם בארור אשר לא יקים את דברי התורה. ומה מאד מסכים לזה מה שדרשו אשר לא יקים זה הלומד תורה שלא לשמה והיינו דבר שבסתר שהוא לומד לשם יוהרא ואין כוונתו כדי לקיים המצות ומי יוכל לעמוד על דעתו ואפילו מהש״ר (מלאכי השרת) טעו בזה כארז״ל (ב״מ פה.) על מה אבדה הארץ דבר זה נשאל לחכמים ולנביאים ולמלאכים ולא פירשוה עד שפרשה הקב״ה בעצמו ויאמר על עזבם תורתי וכו׳, כי בנגלה היו רואים אותם עסוקים בתורה אבל לא ידעו שלמדו שלא לשמה וכשבאו לידי מעשה עזבוה כמנהג רוב דורינו, ע״כ אמר אשר לא יקים את דברי התורה מה שהוא מדבר בפיו אינו מקיים ש״מ שהוא לומד שלא לשמה ואין לך סתר גדול מזה ע״כ החרימו בארור:

ספר הקנה - ד״ה סוד ועונש גלגול על העריות
סוד ועונש גלגול על העריות עוד אמרו ז״ל מנין שאין קידושין באשת איש ר׳ אמי בשם ר׳ ינאי אומר ויצאה מביתו והלכה והייתה לאיש אחר מקדשה ולא קרוב מכאן שאין קידושין תופסי בעריות. אל״ר (אמר לו ריבי) תימה צועק תפארת וקרא לכנ״י אחותי רעייתי ומקדשה. אל״ב (אמר לו בני) וגם אמנם אחותי היא בכח כן זאת לזה אחי בכח כוחה וע״כ הדבר דוגמא ואין להקשות. וגם אמרו ז״ל המקדש אחת מהעריות אינו כלום שאין קידושין תופסין לא בחייבי מיתות ולא בחייבי כריתות חוץ מהנדה, וכאן נראים הדברים קשה כחומץ לשיניים כי מ״ט חייבי מיתות וכריתות דלא משום שפוגם ומכרית למעלה לאוין ונדה נמי פוגמין למעלה מי לא אמרו חכמי הקבלה אל תשקצו את נפשותיכם מלמד שהעובר על עריות מתלבש בבהמה טמאה ובשקצים ורמשים וזהו ואקוץ בם, ואמרו **הבא על אחותו** מתלבש בחסידה ותיהרג ע״י חברותיה. **הבא על דודתו** מתלבש בגויה וסופה להתגייר זהו שכתוב דודתך היא קרי ביה דתך היא תשוב בדתינו ותאמין בתורתינו, **הבא על אשת אחיו** יתלבש בפרד שנאמר ועיר פרא אדם יולד, **הבא על אשת איש** יתגלגל בחמור הוא שנאמר כי תראה חמור שונאך עזוב תעזוב עמו, **הבא על אשת דודו** יתלבש באשה אשדודית, **הבא על בהמה** יתלבש בעטלף, **הבא על הזכר** יתגלגל בשפן או בארנבת שהם זכרים ונקבות שנה אחת נקבה ובאין עליה ושנה אחרת זכר ובא על אחרים. **הבא על הגויה** יתלבש בקדשה יהודית הוא שנאמר והייתם קדשים, **הבא על הנדה** יתלבש בגויה המשמשת מטה נדה. **הבא על כלתו** יתלבש בפרה. **הבא על ב׳ אחיות** יתלבש בקדשה גויה שיבאו עליה ב׳ אחים. **הבא על אשת אביו** יתגלגל בגמל הוא שנאמר גומל נפשו איש חסיד ועוכר שארו אכזרי שאר זו שאר אביך הוא ועל שהיה חצוף בעריות סופו להיות צנוע בגמל, **הבא על אמו** יתלבש בחמורה נקיבה, ודע בני שהמאמרות הם עשר נאצלות מאין סוף ב״ה וכלם אליו קרובים והוא המשפיע בהם והוא המתייחד בהם, ודע ר׳ שהפוגם למטה פוגם למעלה והבא על אחת מהעריות הוא גורם להעשות שינוי בקרבות המרכבה העליונה, וע״כ **הבא על חמותו** גורם שהגבורה שהיא חמותו של נצח להתחבר יחד ואז יזכרו החסידים והבושים ויפעלו דין בכל עוברי עריות ולכן הגורם דבר זה יתלבש בחסידה גם תהרג מדה כנגד מדה. ואם תראה ותבין חמ״ת חס״ר עולה במ״ק כי החמת קשה הרבה לדור עם זוגו בכל מקום וע״כ אין שומעין לבעל כשהאשה דוחה חמותה. **הבא על דודתו** פוגם בהוד ובגבורה כי גורם להתייחד הגבורה בהוד והוד במלכות, שהגבורה דודתו של הוד והוד דודתה של מלכות ותחת ג׳ אלה גבורה הוד מלכות, אחות אביו ואחות אמו אין קיום בעולם רק תהיה בליעה שריפה ומיתה. ולכן יתלבש באשה גויה המקבלת ערלה וטומאה כעין הערלה וטומאה שהביא בעולם והבליעה והשריפה והמיתה נפעלים מהגוים והטמאים בגזירות הגבורה והוד ומלכות המתחברים, מ״מ חוזרים אל הדת שאין מניחים חיבור הג׳ להעשות עד כלייה, ותבין גימ׳ גויה עולה במ״ק דודתו, **הבא על אשת אחיו** פוגם בהוד שתפארת ונצח ובנם ובתם צדיק ומלכות אלא שהוד אשה של נצח מלשון אש השורף וע״כ **הבא אל אשת אחיו** גורם להתחבר תפארת עם הוד שהיא אשת הנצח אחיו של תפארת ויחזרו שניהם אש לשרוף, וי ואוי להאי ביאה הגורמת לשרוף הבנים בהסתלקות הרחמים והנה אין פירות הרחמים וע״כ יתגלגל בפרד שאינו עושה פירות הוא שנאמר ועיר פרא יולד, והבן אש״ת א״ח במ״ק עולה וע״ר במ״ק עם המלה לומר נפשו ועיר שוים. **הבא על אשת איש** פוגם בגבורה כי הוא אשה של ת״ת לשון אש וגורם לרדת הגבורה בת״ת לשרוף העולם והנה בעלה של גבורה הוא החסד וזה ריחק החסד מבת

זוגו ושינה המרכבה וע״כ יתגלגל בחמור וזהו כי תראה חמור שונאך רובץ, ודע כי חמור רומז בחסד והוא רחקו וע״כ יתקרב בחמור וזהו הקם תקים עמו הקם למטה כדי להקים הרחמים למעלה ולהגביה כי זהו הנפש של החמור צריכה הקמה ע״י רחמים. **הבא על אשת אביו** פוגם בהוד שההוד היא בת זוגו של נצח וביאת הנצח בהוד ולא הוד בנצח ועתה גורם שינוי ע״כ יתגלגל בגוי כושי פניו פני זעם, והנה הוד אשת אביו של יסוד וע״כ אין ליסוד להשפיע בהוד וזה הבן ימחה שמו בבואו לאשת אביו הוא שינה המרכבה וע״כ נשתנה פניו, **הבא אל אחותו** פוגם באחיות הם בינה וגבורה הוד ומלכות ואם זה הארור בא באחותו גורם חיבור באחיות גוואי ובאחיות בראי ושורף למעלה ולמטה וע״כ יתלבש בנחש השורף וממית. **הבא על אמו** פוגם באם הבנים היא הבינה ופוגם באם כל חי היא כנ״י, ודע שתפארת בנה של בינה וחכמה הוא בעלה ואם זה הבן ימח שמו מתחבר באמו גרם חיבור למעלה באם ובנה בלא רחמים ורחוק מבעלה שהוא רחמים ע״כ יתלבש בחמורה תלך במשאה ומתחברת שלא במינה כאשר עשה כן יעשה לו. סלקא דעתך שהבא על הנדה פוגם בכנ״י שבזמן שהיא נדה היא בחוץ ומרוחקת ועתה בא אליה אז נכנסים כל הטומאות בהיכל והאיש אין בביתו וע״כ יתגלגל במצורע בדד ישב מנודה מלשון נדה מחוץ למחנה מושבו, והבא על אחת מכל העריות בכרת, ונדה בכלל כל העריות וקידושין אין תופסין בעריות שהקדשים נשרפים והקידושין מתמעטים נדה נמי קדושין לא יתפסו בה. אל״ב הכא השתא התם ריחוק עולמי הכא ריחוק שעה ודע שהקידושין אפילו שהם רחוקים לשעה הואיל ומתקרבים חלים, גם דע שהעריות מורים השפעת ממטה למעלה ולא אפשר עד שמדבקים איש שלא באחיו הפך איש באחיו ידבקו וכעניין באתי לגני אחותי כלה, א״ל מיניה וביה נדייק שאחותו מותרת, א״ל בני לא שנית ולא שלשת ולא שמשת והכוונה באתי לגני מאמר התי״ת לעטרה וקורא אותה אחותי לא מטעם שהיא אחותו אלא מטעם שהיא כלה כלולה מהכל והיא ברחמים וא״כ אחותו היא ברחמים וע״כ באתי לגני, א״ל ר׳ תינח נידה שהיא ריחוק שעה, איסור לאוין שהם לעולם אמאי קידושין תופסין בהו, א״ל פליגי והאומר לא תפסי שכח חלק מחשבות ע״כ אין הלכה כמותו כי הלאוין אמרה תורה ארבעים יכנו ומתכפר וא״כ הרי הוא כנדה, אלא כרת אין לו תקנה, א״כ ר׳ והלא שתי אחיות שהבא עליהן מתגלגל בגויה קדשה והא הכא דאית לה היתרא אחר מות אחותה ואפי״ה אין קדושין תופסין בה, א״ל התם להשיב נפש של אשתו אך לא בחיוב כי אינו חייב להמציא לה מקום, מ״מ בחיים אין קידושין תופסין בה, ודע שהעריות נגררו אגב ואין כאן מקומם ובמקומם אבאר כולם על שורש עניינם ולא יעלה מהם דבר סיבתה וסיבת גלגולם בע״ה׃

פרק כח

(א) וְהָיָה אִם שָׁמוֹעַ תִּשְׁמַע בְּקוֹל יְדֹוָד אֱלֹהֶיךָ לִשְׁמֹר לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל מִצְוֹתָיו אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְּךָ הַיּוֹם וּנְתָנְךָ יְדֹוָד אֱלֹהֶיךָ עֶלְיוֹן עַל כָּל גּוֹיֵי הָאָרֶץ׃(ב) וּבָאוּ עָלֶיךָ כָּל הַבְּרָכוֹת הָאֵלֶּה וְהִשִּׂיגֶךָ כִּי תִשְׁמַע בְּקוֹל יְדֹוָד אֱלֹהֶיךָ׃(ג) בָּרוּךְ אַתָּה בָּעִיר וּבָרוּךְ אַתָּה בַּשָּׂדֶה׃(ד) בָּרוּךְ פְּרִי בִטְנְךָ וּפְרִי אַדְמָתְךָ וּפְרִי בְהֶמְתֶּךָ שְׁגַר אֲלָפֶיךָ וְעַשְׁתְּרוֹת צֹאנֶךָ׃(ה) בָּרוּךְ טַנְאֲךָ וּמִשְׁאַרְתֶּךָ׃(ו) בָּרוּךְ אַתָּה בְּבֹאֶךָ וּבָרוּךְ אַתָּה בְּצֵאתֶךָ׃(ז) יִתֵּן יְדֹוָד אֶת אֹיְבֶיךָ הַקָּמִים עָלֶיךָ נִגָּפִים לְפָנֶיךָ בְּדֶרֶךְ אֶחָד יֵצְאוּ אֵלֶיךָ וּבְשִׁבְעָה דְרָכִים

יָנוּסוּ לְפָנֶיךָ׃(ח) יְצַו יְדֹוָד אִתְּךָ אֶת הַבְּרָכָה בַּאֲסָמֶיךָ וּבְכֹל מִשְׁלַח יָדֶךָ וּבֵרַכְךָ בָּאָרֶץ אֲשֶׁר יְדֹוָד אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לָךְ׃(ט) יְקִימְךָ יְדֹוָד לוֹ לְעַם קָדוֹשׁ כַּאֲשֶׁר נִשְׁבַּע לָךְ כִּי תִשְׁמֹר אֶת מִצְוֹת יְדֹוָד אֱלֹהֶיךָ וְהָלַכְתָּ בִּדְרָכָיו׃(י) וְרָאוּ כָּל עַמֵּי הָאָרֶץ כִּי שֵׁם יְדֹוָד נִקְרָא עָלֶיךָ וְיָרְאוּ מִמֶּךָּ׃(יא) וְהוֹתִרְךָ יְדֹוָד לְטוֹבָה בִּפְרִי בִטְנְךָ וּבִפְרִי בְהֶמְתְּךָ וּבִפְרִי אַדְמָתֶךָ עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְדֹוָד לַאֲבֹתֶיךָ לָתֶת לָךְ׃(יב) יִפְתַּח יְדֹוָד לְךָ אֶת אוֹצָרוֹ הַטּוֹב אֶת הַשָּׁמַיִם לָתֵת מְטַר אַרְצְךָ בְּעִתּוֹ וּלְבָרֵךְ אֵת כָּל מַעֲשֵׂה יָדֶךָ וְהִלְוִיתָ גּוֹיִם רַבִּים וְאַתָּה לֹא תִלְוֶה׃(יג) וּנְתָנְךָ יְדֹוָד לְרֹאשׁ וְלֹא לְזָנָב וְהָיִיתָ רַק לְמַעְלָה וְלֹא תִהְיֶה לְמָטָּה כִּי תִשְׁמַע אֶל מִצְוֹת יְדֹוָד אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְּךָ הַיּוֹם לִשְׁמֹר וְלַעֲשׂוֹת׃(יד) וְלֹא תָסוּר מִכָּל הַדְּבָרִים אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּה אֶתְכֶם הַיּוֹם יָמִין וּשְׂמֹאול לָלֶכֶת אַחֲרֵי אֱלֹהִים אֲחֵרִים לְעָבְדָם׃

אין **והיה** אלא לשון שמחה שבני ישראל זוכים לעשות התשובה ולעורר את הבינה הנקראת **אם** ושם מקום **שמוע תשמע** השמיעה ומהבינה נשפע ל**בקול** תפארת הנקרא קול ונקרא **ידוד** ולמלכות הנקראת **אלהיך** והיא מקבלת את השפע ומעלה מ״ן ממקומה שהוא **לשמר** השמירה את התפארת **לעשות** שם העשיה ושם שורש מצוות עשה והמלכות מתייחדת עם התפארת וזה אומרו **את כל** חיבור המלכות הנקראת את עם התפארת הנקרא כל והיינו **מצותיו** כי מצוות ל״ת הן במלכות ומ״ע בת״ת ומי מייחדם? כמובן הבינה הנקראת **אשר** ונקראת **אנכי** היינו אני עם ״כ״ הרומז לאור הכתר שעליה והיא **מצוך** מייחדת את זו״ן בבחינת **היום** ה׳ היינו מלכות שהיא ה׳ אחרונה עם הת״ת הנקרא יום. אם נעשה תשובה ונקיים מצוות עם כוונה ראויה ממילא **ונתנך ידוד אלהיך** זו״ן **עליון** במלכות דאצילות שהיא גבוהה מ**על כל גויי הארץ** שאין להם אחיזה באצילות. **ובאו עליך** תזכו לשפע מז״א שיש בו ספירות חגתנ״ה והיסוד כוללם ובכל אחד מהם הוי״ה אחת סך הכל ה׳ הויות כמנין **עליך** והברכות מתנקזות אל היסוד הנקרא **כל** והם באות מהתפארת שהוא בחינת זכר והוא מקור הברכה **הברכות** ברכה גימ׳ זכר ואמר הברכות היינו ה׳ ברכות מה׳ הויות הנ״ל בזכות התשובה הנקראת **אם** גימ׳ **האלה** ואמר **והשיגך** כלומר יבואו עליך בשפע מכח ייחוד זו״ן והיינו **והשיגך** כי הוי״ה עם ד׳ אותיות ושדי היינו יסוד ותפארת והם נשפעים אל המלכות היא **כי** כ׳נסת י׳שראל בזכות התשובה היא **תשמע** סוד השמיעה ומשם מתחיל תהליך של השפעת מ״ד אל התפארת הנקרא **בקול** קול ונקרא **ידוד** ולמלכות הנקראת **אלהיך**. ואמר שהשפע יהיה בריבוי ללא הפוגה ואמר **ברוך** בלשון פעול הווה ממושך וזו הבינה המחוברת תדיר לחכמה שיסוד אבא נקרא ברוך, או שהשפע נשפע מעשר ספירות של החכמה וזה נרמז כך: ד=כ׳תר, ר=חכמה זו ר׳אשית חכמה, ב=בינה ו=תפארת. או ברוך עם ד׳ אותיות גימ׳ עסמ״ב היינו שפע המוחין של חו״ב תו״מ נשפעים אל התפארת הנקרא **אתה** כי אני=מלכות אתה=תפארת והוא=בינה וכל זה נשפע אל המלכות הנקראת **בעיר** עיר כי עיר גימ׳ פר וגימ׳ מנצפ״ך עיין בערכם וכן **וברוך** שפע ו״ק דעתיק יימשך לחו״ב תו״מ אל התפארת הנקרא **אתה** ואל חיצוניות המלכות הנקראת **בשדה** היא חקל תפוחין קדישין. **ברוך** כנ״ל ג׳ פירושים **פרי בטנך** אמרו חכמים (ברכות נא ע״ב) ״אין פרי בטנה של אשה מתברך אלא מפרי בטנו של איש שנאמר (דברים ז, יג) ״וברך פרי בטנך״ והכוונה לשפע הנמשך מהיסוד שיהיה בו כדי לתת כח למלכות וזה **ופרי אדמתך** כי אדמה זו המלכות **ופרי בהמתך** אלו אורות הנמשכים מהמלכות שיש בה שם בן גימ׳ בהמה **שגר אלפיך** ברוך יהיה השפע הבא מן החכמה שם סוד האלפים

וכן **ועשתרות צאנך**. **ברוך טנאך** טנא רומז למלכות ונראה לי כשהיא מחוברת ליסוד כי **טנאך** גימ' יסוד **ומשארתך** זו המלכות הידוע לנו מפסוק (שמות יב, לד) "משארתם צרורות בשמלתם על שכמם". **ברוך אתה בבאך** אל המלכות שהיא הנקראת כה גימ' בבאך **וברוך אתה בצאתך** כשאתה מייחד את המלכות הנקראת ב"ית עם התפארת והבינה וזה הוא "בצאתך" ב' ב"ית=מלכות, "צא" של מילת צאתך הם ייחוד הוי"ה אדנות, ואותיות תך הם גימ' כ' פעמים שם אהי"ה שהוא בבינה, כ' פעמים מורה על השראת הכ'תר על הבינה. אי נמי, מדבר על הסתלקות האדם מן העולם שראשית מקבלת אותו השכינה הנקראת "צרור החיים" שהרי כת ראשונה אומרת "יבא שלום" וזה הוא "בבאך" וברוך אתה בצאתך כי הצדיק אינו נשאר שם אלא עולה מישיבה לישיבה ומרקיע לרקיע והוא מתייחד עם הכלה העליונה והצדיק הוא החתן ולכן "בצאתך" גימ' "חתן כלה" שזה ייחוד בינה תפארת ומלכות שאמרנו באופן הראשון. הסבר: חתן אלו אורות הבינה קמ"ג קנ"א קס"א עם ג' כוללים, כל של כלה זה היסוד שהוא כללות התפארת ואות ה' של כלה זו המלכות. עוד צריך לדעת שהעולם הזה הוא בחינת שבע (ז"ת) והעולם הבא (בינה) הוא בחינת השמונה ולכן "בצאתך" גימ' שמונה כפול שמונה כפול שמונה ע"ה (ותודה לרב הגאון משה ארמוני שעזר לי ברעיון זה בספרו ארמון על מכונו). **יתן ידוד** ז"א **את איביך** הקלי' **הקמים** לשבות שפע אורות הקדושה **עליך** שהם ה' הויות הנ"ל **נגפים לפניך** בזכות התשובה שעשיתם התעוררה הבינה ובכח ד' שמות אהי"ה שבה הבאים מכח חו"ב תו"מ שלה שעולים גימ' פ"ד שאלו אותיות פ"ג וע"ה פ"ד, והיא הנקראת מי ממנה נמשך שפע למלכות תתאה שם סוד **נ** כפופה והיא מתאזרת בכח גדול נגד הקלי' ואמר **בדרך אחד יצאו אליך ובשבעה דרכים ינוסו לפניך** מכח זו"ן שהם שבעה קולות הנזכרים בתהלים כ"ט ינוסו לחוריהם.

יצו ידוד אתך את הברכה באסמיך תמיד יהיה שפע רב במלכות הנקראת אסם ולכן יהיה שפע גם **ובכל משלח ידך**בגשמיות **וברכך בארץ** הגשמית והעליונה **אשר ידוד אלהיך נתן לך** כדלעיל.

יקימך כל קימה וקומה מכח הבינה שם סוד המקוה והם אותיות קומה **ידוד** הוא הנקרא מקום שאלו גימ' אותיות **יקימך** עם האותיות והכולל **לו** גימ 'לאה הבינה **לעם קדוש** אלו שזוכים לאור הרוח כי קדש בחכמה, קדוש בתפארת / רוח וקדושה במלכות / נפש. **כאשר נשבע לך כי תשמר את מצות ידוד אלהיך והלכת בדרכיו**.

וראו כל עמי הארץ אלו משפחות האדמה **כי שם ידוד נקרא עליך** שאתם זוכים לאור הנפש והרוח **ויראו ממך**.

והותרך ידוד לטובה יהיה שפע גדול ובריבוי **בפרי בטנך** שפע היסוד **ובפרי בהמתך ובפרי אדמתך** שפע המלכות **על האדמה אשר נשבע ידוד לאבתיך לתת לך** בגשמיות וברוחניות. **יפתח ידוד לך את אוצרו הטוב** טוב נקרא היסוד שהוא שער השמים ואמר **את** היינו העטרה שהיא מלכות דתפארת הנקרא **השמים** וזה על מנת לתת **מטר** מן התפארת ששם שורש מ"ע והם כידוע רמ"ח ועם הכולל גימטריא מטר והשפע יגיע למלכות הנקראת **ארצך** וזה ייחוד זו"ן **בעתו** חיבור וייחוד המלכות הנקראת עת עם התפארת הנרמז כאן באות ו' ואמר **ולברך את כל מעשה ידך והלוית גוים רבים ואתה לא תלוה**. **ונתנך ידוד לראש** אמרו הדרשנים לראש ראשי תיבות ל'עשות ר'צון א'בינו ש'בשמים כלומר אם נשמור לעשות את כל הנ"ל נזכה

להיות לראש, ובדרך סוד בכתר שהוא ראש הספירות **ולא לזנב** כלומר נהיה שותים מהמקור ולא מהתמצית כנזכר בגמ׳ תענית **והיית רק למעלה** באצילות **ולא תהיה למטה** בבי״ע **כי תשמע אל מצות ידוד אלהיך אשר אנכי מצוך היום לשמר** אלו מ״ע **ולעשות** אלו מל״ת. ובאה הזהרה **ולא תסור מכל הדברים אשר אנכי מצוה אתכם היום ימין ושמאול ללכת אחרי אלהים אחרים לעבדם**. שאם אתה סר כבר אתה עובד.

(טו) וְהָיָה אִם לֹא תִשְׁמַע בְּקוֹל יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לִשְׁמֹר לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל מִצְוֹתָיו וְחֻקֹּתָיו אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְּךָ הַיּוֹם וּבָאוּ עָלֶיךָ כָּל הַקְּלָלוֹת הָאֵלֶּה וְהִשִּׂיגוּךָ:(טז) אָרוּר אַתָּה בָּעִיר וְאָרוּר אַתָּה בַּשָּׂדֶה:(יז) אָרוּר טַנְאֲךָ וּמִשְׁאַרְתֶּךָ:(יח) אָרוּר פְּרִי בִטְנְךָ וּפְרִי אַדְמָתֶךָ שְׁגַר אֲלָפֶיךָ וְעַשְׁתְּרֹת צֹאנֶךָ:(יט) אָרוּר אַתָּה בְּבֹאֶךָ וְאָרוּר אַתָּה בְּצֵאתֶךָ:(כ) יְשַׁלַּח יְהוָה בְּךָ אֶת הַמְּאֵרָה אֶת הַמְּהוּמָה וְאֶת הַמִּגְעֶרֶת בְּכָל מִשְׁלַח יָדְךָ אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה עַד הִשָּׁמְדְךָ וְעַד אֲבָדְךָ מַהֵר מִפְּנֵי רֹעַ מַעַלְלֶיךָ אֲשֶׁר עֲזַבְתָּנִי:(כא) יַדְבֵּק יְהוָה בְּךָ אֶת הַדָּבֶר עַד כַּלֹּתוֹ אֹתְךָ מֵעַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר אַתָּה בָא שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ:(כב) יַכְּכָה יְהוָה בַּשַּׁחֶפֶת וּבַקַּדַּחַת וּבַדַּלֶּקֶת וּבַחַרְחֻר וּבַחֶרֶב וּבַשִּׁדָּפוֹן וּבִירַקּוֹן וּרְדָפוּךָ עַד אָבְדֶךָ:(כג) וְהָיוּ שָׁמֶיךָ אֲשֶׁר עַל רֹאשְׁךָ נְחֹשֶׁת וְהָאָרֶץ אֲשֶׁר תַּחְתֶּיךָ בַּרְזֶל:(כד) יִתֵּן יְהוָה אֶת מְטַר אַרְצְךָ אָבָק וְעָפָר מִן הַשָּׁמַיִם יֵרֵד עָלֶיךָ עַד הִשָּׁמְדֶךָ:(כה) יִתֶּנְךָ יְהוָה נִגָּף לִפְנֵי אֹיְבֶיךָ בְּדֶרֶךְ אֶחָד תֵּצֵא אֵלָיו וּבְשִׁבְעָה דְרָכִים תָּנוּס לְפָנָיו וְהָיִיתָ לְזַעֲוָה לְכֹל מַמְלְכוֹת הָאָרֶץ:(כו) וְהָיְתָה נִבְלָתְךָ לְמַאֲכָל לְכָל עוֹף הַשָּׁמַיִם וּלְבֶהֱמַת הָאָרֶץ וְאֵין מַחֲרִיד:(כז) יַכְּכָה יְהוָה בִּשְׁחִין מִצְרַיִם וּבָעְפֹלִים \{וּבַטְּחוֹרִים\} וּבַגָּרָב וּבֶחָרֶס אֲשֶׁר לֹא תוּכַל לְהֵרָפֵא:(כח) יַכְּכָה יְהוָה בְּשִׁגָּעוֹן וּבְעִוָּרוֹן וּבְתִמְהוֹן לֵבָב:(כט) וְהָיִיתָ מְמַשֵּׁשׁ בַּצָּהֳרַיִם כַּאֲשֶׁר יְמַשֵּׁשׁ הָעִוֵּר בָּאֲפֵלָה וְלֹא תַצְלִיחַ אֶת דְּרָכֶיךָ וְהָיִיתָ אַךְ עָשׁוּק וְגָזוּל כָּל הַיָּמִים וְאֵין מוֹשִׁיעַ:(ל) אִשָּׁה תְאָרֵשׂ וְאִישׁ אַחֵר יִשְׁגָּלֶנָּה \{יִשְׁכָּבֶנָּה\} בַּיִת תִּבְנֶה וְלֹא תֵשֵׁב בּוֹ כֶּרֶם תִּטַּע וְלֹא תְחַלְּלֶנּוּ:(לא) שׁוֹרְךָ טָבוּחַ לְעֵינֶיךָ וְלֹא תֹאכַל מִמֶּנּוּ חֲמֹרְךָ גָּזוּל מִלְּפָנֶיךָ וְלֹא יָשׁוּב לָךְ צֹאנְךָ נְתֻנוֹת לְאֹיְבֶיךָ וְאֵין לְךָ מוֹשִׁיעַ:(לב) בָּנֶיךָ וּבְנֹתֶיךָ נְתֻנִים לְעַם אַחֵר וְעֵינֶיךָ רֹאוֹת וְכָלוֹת אֲלֵיהֶם כָּל הַיּוֹם וְאֵין לְאֵל יָדֶךָ:(לג) פְּרִי אַדְמָתְךָ וְכָל יְגִיעֲךָ יֹאכַל עַם אֲשֶׁר לֹא יָדָעְתָּ וְהָיִיתָ רַק עָשׁוּק וְרָצוּץ כָּל הַיָּמִים:(לד) וְהָיִיתָ מְשֻׁגָּע מִמַּרְאֵה עֵינֶיךָ אֲשֶׁר תִּרְאֶה:(לה) יַכְּכָה יְהוָה בִּשְׁחִין רָע עַל הַבִּרְכַּיִם וְעַל הַשֹּׁקַיִם אֲשֶׁר לֹא תוּכַל לְהֵרָפֵא מִכַּף רַגְלְךָ וְעַד קָדְקֳדֶךָ:(לו) יוֹלֵךְ יְהוָה אֹתְךָ וְאֶת מַלְכְּךָ אֲשֶׁר תָּקִים עָלֶיךָ אֶל גּוֹי אֲשֶׁר לֹא יָדַעְתָּ אַתָּה וַאֲבֹתֶיךָ וְעָבַדְתָּ שָׁם אֱלֹהִים אֲחֵרִים עֵץ וָאָבֶן:(לז) וְהָיִיתָ לְשַׁמָּה לְמָשָׁל וְלִשְׁנִינָה בְּכֹל הָעַמִּים אֲשֶׁר יְנַהֶגְךָ יְהוָה שָׁמָּה:(לח) זֶרַע רַב תּוֹצִיא הַשָּׂדֶה וּמְעַט תֶּאֱסֹף כִּי יַחְסְלֶנּוּ הָאַרְבֶּה:(לט) כְּרָמִים תִּטַּע וְעָבָדְתָּ וְיַיִן לֹא תִשְׁתֶּה וְלֹא תֶאֱגֹר כִּי תֹאכְלֶנּוּ הַתֹּלָעַת:(מ) זֵיתִים יִהְיוּ לְךָ בְּכֹל גְּבוּלֶךָ וְשֶׁמֶן לֹא תָסוּךְ כִּי יִשַּׁל זֵיתֶךָ:(מא) בָּנִים וּבָנוֹת תּוֹלִיד וְלֹא יִהְיוּ לָךְ כִּי יֵלְכוּ בַּשֶּׁבִי:(מב) כָּל עֵצְךָ וּפְרִי אַדְמָתְךָ יְיָרֵשׁ הַצְלָצַל:(מג) הַגֵּר אֲשֶׁר בְּקִרְבְּךָ יַעֲלֶה עָלֶיךָ מַעְלָה מָּעְלָה וְאַתָּה תֵּרֵד מַטָּה מָּטָּה:(מד) הוּא יַלְוְךָ וְאַתָּה לֹא תַלְוֶנּוּ הוּא יִהְיֶה לְרֹאשׁ וְאַתָּה תִּהְיֶה לְזָנָב:(מה) וּבָאוּ עָלֶיךָ כָּל הַקְּלָלוֹת הָאֵלֶּה וּרְדָפוּךָ וְהִשִּׂיגוּךָ עַד הִשָּׁמְדֶךָ כִּי לֹא שָׁמַעְתָּ בְּקוֹל יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לִשְׁמֹר מִצְוֹתָיו וְחֻקֹּתָיו אֲשֶׁר צִוָּךְ:(מו) וְהָיוּ בְךָ לְאוֹת וּלְמוֹפֵת וּבְזַרְעֲךָ עַד עוֹלָם:(מז) תַּחַת אֲשֶׁר לֹא עָבַדְתָּ אֶת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּשִׂמְחָה וּבְטוּב לֵבָב מֵרֹב כֹּל:(מח) וְעָבַדְתָּ אֶת אֹיְבֶיךָ אֲשֶׁר יְשַׁלְּחֶנּוּ יְהוָה בָּךְ בְּרָעָב וּבְצָמָא וּבְעֵירֹם וּבְחֹסֶר כֹּל וְנָתַן עֹל בַּרְזֶל עַל צַוָּארֶךָ עַד הִשְׁמִידוֹ אֹתָךְ:(מט) יִשָּׂא יְהוָה עָלֶיךָ גּוֹי מֵרָחוֹק מִקְצֵה הָאָרֶץ כַּאֲשֶׁר יִדְאֶה הַנָּשֶׁר גּוֹי אֲשֶׁר לֹא תִשְׁמַע לְשֹׁנוֹ:(נ) גּוֹי עַז פָּנִים אֲשֶׁר לֹא יִשָּׂא פָנִים לְזָקֵן וְנַעַר לֹא יָחֹן:(נא) וְאָכַל פְּרִי בְהֶמְתְּךָ וּפְרִי אַדְמָתְךָ עַד הִשָּׁמְדֶךָ אֲשֶׁר לֹא יַשְׁאִיר לְךָ דָּגָן תִּירוֹשׁ וְיִצְהָר שְׁגַר אֲלָפֶיךָ וְעַשְׁתְּרֹת צֹאנֶךָ עַד הַאֲבִידוֹ אֹתָךְ:(נב) וְהֵצַר

לְךָ בְּכָל שְׁעָרֶיךָ עַד רֶדֶת חֹמֹתֶיךָ הַגִּבֹהֹת וְהַבְּצֵרוֹת אֲשֶׁר אַתָּה בֹּטֵחַ בָּהֶן בְּכָל אַרְצֶךָ וְהֵצַר לְךָ בְּכָל שְׁעָרֶיךָ בְּכָל אַרְצְךָ אֲשֶׁר נָתַן יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לָךְ׃(נג) וְאָכַלְתָּ פְּרִי בִטְנְךָ בְּשַׂר בָּנֶיךָ וּבְנֹתֶיךָ אֲשֶׁר נָתַן לְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּמָצוֹר וּבְמָצוֹק אֲשֶׁר יָצִיק לְךָ אוֹיְבֶךָ׃(נד) הָאִישׁ הָרַךְ בְּךָ וְהֶעָנֹג מְאֹד תֵּרַע עֵינוֹ בְּאָחִיו וּבְאֵשֶׁת חֵיקוֹ וּבְיֶתֶר בָּנָיו אֲשֶׁר יוֹתִיר׃(נה) מִתֵּת לְאַחַד מֵהֶם מִבְּשַׂר בָּנָיו אֲשֶׁר יֹאכֵל מִבְּלִי הִשְׁאִיר לוֹ כֹּל בְּמָצוֹר וּבְמָצוֹק אֲשֶׁר יָצִיק לְךָ אוֹיְבֶךָ בְּכָל שְׁעָרֶיךָ׃(נו) הָרַכָּה בְךָ וְהָעֲנֻגָּה אֲשֶׁר לֹא נִסְּתָה כַף רַגְלָהּ הַצֵּג עַל הָאָרֶץ מֵהִתְעַנֵּג וּמֵרֹךְ תֵּרַע עֵינָהּ בְּאִישׁ חֵיקָהּ וּבִבְנָהּ וּבְבִתָּהּ׃(נז) וּבְשִׁלְיָתָהּ הַיּוֹצֵת מִבֵּין רַגְלֶיהָ וּבְבָנֶיהָ אֲשֶׁר תֵּלֵד כִּי תֹאכְלֵם בְּחֹסֶר כֹּל בַּסֵּתֶר בְּמָצוֹר וּבְמָצוֹק אֲשֶׁר יָצִיק לְךָ אוֹיְבֶךָ בִּשְׁעָרֶיךָ׃(נח) אִם לֹא תִשְׁמֹר לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל דִּבְרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת הַכְּתֻבִים בַּסֵּפֶר הַזֶּה לְיִרְאָה אֶת הַשֵּׁם הַנִּכְבָּד וְהַנּוֹרָא הַזֶּה אֵת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ׃(נט) וְהִפְלָא יְהוָה אֶת מַכֹּתְךָ וְאֵת מַכּוֹת זַרְעֶךָ מַכּוֹת גְּדֹלֹת וְנֶאֱמָנוֹת וָחֳלָיִם רָעִים וְנֶאֱמָנִים׃(ס) וְהֵשִׁיב בְּךָ אֵת כָּל מַדְוֵה מִצְרַיִם אֲשֶׁר יָגֹרְתָּ מִפְּנֵיהֶם וְדָבְקוּ בָּךְ׃(סא) גַּם כָּל חֳלִי וְכָל מַכָּה אֲשֶׁר לֹא כָתוּב בְּסֵפֶר הַתּוֹרָה הַזֹּאת יַעְלֵם יְהוָה עָלֶיךָ עַד הִשָּׁמְדֶךָ׃(סב) וְנִשְׁאַרְתֶּם בִּמְתֵי מְעָט תַּחַת אֲשֶׁר הֱיִיתֶם כְּכוֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם לָרֹב כִּי לֹא שָׁמַעְתָּ בְּקוֹל יְהוָה אֱלֹהֶיךָ׃(סג) וְהָיָה כַּאֲשֶׁר שָׂשׂ יְהוָה עֲלֵיכֶם לְהֵיטִיב אֶתְכֶם וּלְהַרְבּוֹת אֶתְכֶם כֵּן יָשִׂישׂ יְהוָה עֲלֵיכֶם לְהַאֲבִיד אֶתְכֶם וּלְהַשְׁמִיד אֶתְכֶם וְנִסַּחְתֶּם מֵעַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר אַתָּה בָא שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ׃(סד) וֶהֱפִיצְךָ יְהוָה בְּכָל הָעַמִּים מִקְצֵה הָאָרֶץ וְעַד קְצֵה הָאָרֶץ וְעָבַדְתָּ שָּׁם אֱלֹהִים אֲחֵרִים אֲשֶׁר לֹא יָדַעְתָּ אַתָּה וַאֲבֹתֶיךָ עֵץ וָאָבֶן׃(סה) וּבַגּוֹיִם הָהֵם לֹא תַרְגִּיעַ וְלֹא יִהְיֶה מָנוֹחַ לְכַף רַגְלֶךָ וְנָתַן יְהוָה לְךָ שָׁם לֵב רַגָּז וְכִלְיוֹן עֵינַיִם וְדַאֲבוֹן נָפֶשׁ׃(סו) וְהָיוּ חַיֶּיךָ תְּלָאִים לְךָ מִנֶּגֶד וּפָחַדְתָּ לַיְלָה וְיוֹמָם וְלֹא תַאֲמִין בְּחַיֶּיךָ׃(סז) בַּבֹּקֶר תֹּאמַר מִי יִתֵּן עֶרֶב וּבָעֶרֶב תֹּאמַר מִי יִתֵּן בֹּקֶר מִפַּחַד לִבָּבְךָ אֲשֶׁר תְּפָחָד וּמִמַּרְאֵה עֵינֶיךָ אֲשֶׁר תִּרְאֶה׃(סח) וֶהֱשִׁיבְךָ יְהוָה מִצְרַיִם בָּאֳנִיּוֹת בַּדֶּרֶךְ אֲשֶׁר אָמַרְתִּי לְךָ לֹא תֹסִיף עוֹד לִרְאֹתָהּ וְהִתְמַכַּרְתֶּם שָׁם לְאֹיְבֶיךָ לַעֲבָדִים וְלִשְׁפָחוֹת וְאֵין קֹנֶה׃(סט) אֵלֶּה דִּבְרֵי הַבְּרִית אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת מֹשֶׁה לִכְרֹת אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ מוֹאָב מִלְבַד הַבְּרִית אֲשֶׁר כָּרַת אִתָּם בְּחֹרֵב׃

פרק כט

(א) וַיִּקְרָא מֹשֶׁה אֶל כָּל יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם אַתֶּם רְאִיתֶם אֵת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה יְהוָה לְעֵינֵיכֶם בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם לְפַרְעֹה וּלְכָל עֲבָדָיו וּלְכָל אַרְצוֹ׃(ב) הַמַּסֹּת הַגְּדֹלֹת אֲשֶׁר רָאוּ עֵינֶיךָ הָאֹתֹת וְהַמֹּפְתִים הַגְּדֹלִים הָהֵם׃(ג) וְלֹא נָתַן יְהוָה לָכֶם לֵב לָדַעַת וְעֵינַיִם לִרְאוֹת וְאָזְנַיִם לִשְׁמֹעַ עַד הַיּוֹם הַזֶּה׃(ד) וָאוֹלֵךְ אֶתְכֶם אַרְבָּעִים שָׁנָה בַּמִּדְבָּר לֹא בָלוּ שַׂלְמֹתֵיכֶם מֵעֲלֵיכֶם וְנַעַלְךָ לֹא בָלְתָה מֵעַל רַגְלֶךָ׃(ה) לֶחֶם לֹא אֲכַלְתֶּם וְיַיִן וְשֵׁכָר לֹא שְׁתִיתֶם לְמַעַן תֵּדְעוּ כִּי אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם׃(ו) וַתָּבֹאוּ אֶל הַמָּקוֹם הַזֶּה וַיֵּצֵא סִיחֹן מֶלֶךְ חֶשְׁבּוֹן וְעוֹג מֶלֶךְ הַבָּשָׁן לִקְרָאתֵנוּ לַמִּלְחָמָה וַנַּכֵּם׃(ז) וַנִּקַּח אֶת אַרְצָם וַנִּתְּנָהּ לְנַחֲלָה לָרְאוּבֵנִי וְלַגָּדִי וְלַחֲצִי שֵׁבֶט הַמְנַשִּׁי׃(ח) וּשְׁמַרְתֶּם אֶת דִּבְרֵי הַבְּרִית הַזֹּאת וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם לְמַעַן תַּשְׂכִּילוּ אֵת כָּל אֲשֶׁר תַּעֲשׂוּן׃

נצבים

דברים פרק כט : (ט)(אַתֶּם נִצָּבִים הַיּוֹם כֻּלְּכֶם לִפְנֵי יְדֹוָד אֱלֹהֵיכֶם רָאשֵׁיכֶם שִׁבְטֵיכֶם זִקְנֵיכֶם וְשֹׁטְרֵיכֶם כֹּל אִישׁ יִשְׂרָאֵל׃(י) טַפְּכֶם נְשֵׁיכֶם וְגִרְךָ אֲשֶׁר בְּקֶרֶב מַחֲנֶיךָ מֵחֹטֵב

עֵצֶיךָ עַד שֹׁאֵב מֵימֶיךָ׃(יא) לְעָבְרְךָ בִּבְרִית יְדֹוָד אֱלֹהֶיךָ וּבְאָלָתוֹ אֲשֶׁר יְדֹוָד אֱלֹהֶיךָ כֹּרֵת עִמְּךָ הַיּוֹם׃(יב) לְמַעַן הָקִים אֹתְךָ הַיּוֹם לוֹ לְעָם וְהוּא יִהְיֶה לְךָ לֵאלֹהִים כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר לָךְ וְכַאֲשֶׁר נִשְׁבַּע לַאֲבֹתֶיךָ לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב׃(יג) וְלֹא אִתְּכֶם לְבַדְּכֶם אָנֹכִי כֹּרֵת אֶת הַבְּרִית הַזֹּאת וְאֶת הָאָלָה הַזֹּאת׃(יד) כִּי אֶת אֲשֶׁר יֶשְׁנוֹ פֹּה עִמָּנוּ עֹמֵד הַיּוֹם לִפְנֵי יְדֹוָד אֱלֹהֵינוּ וְאֵת אֲשֶׁר אֵינֶנּוּ פֹּה עִמָּנוּ הַיּוֹם׃(טו) כִּי אַתֶּם יְדַעְתֶּם אֵת אֲשֶׁר יָשַׁבְנוּ בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם וְאֵת אֲשֶׁר עָבַרְנוּ בְּקֶרֶב הַגּוֹיִם אֲשֶׁר עֲבַרְתֶּם׃(טז) וַתִּרְאוּ אֶת שִׁקּוּצֵיהֶם וְאֵת גִּלֻּלֵיהֶם עֵץ וָאֶבֶן כֶּסֶף וְזָהָב אֲשֶׁר עִמָּהֶם׃(יז) פֶּן יֵשׁ בָּכֶם אִישׁ אוֹ אִשָּׁה אוֹ מִשְׁפָּחָה אוֹ שֵׁבֶט אֲשֶׁר לְבָבוֹ פֹנֶה הַיּוֹם מֵעִם יְדֹוָד אֱלֹהֵינוּ לָלֶכֶת לַעֲבֹד אֶת אֱלֹהֵי הַגּוֹיִם הָהֵם פֶּן יֵשׁ בָּכֶם שֹׁרֶשׁ פֹּרֶה רֹאשׁ וְלַעֲנָה׃(יח) וְהָיָה בְּשָׁמְעוֹ אֶת דִּבְרֵי הָאָלָה הַזֹּאת וְהִתְבָּרֵךְ בִּלְבָבוֹ לֵאמֹר שָׁלוֹם יִהְיֶה לִי כִּי בִּשְׁרִרוּת לִבִּי אֵלֵךְ לְמַעַן סְפוֹת הָרָוָה אֶת הַצְּמֵאָה׃(יט) לֹא יאבֶה יְדֹוָד סְלֹחַ לוֹ כִּי אָז יֶעְשַׁן אַף יְדֹוָד וְקִנְאָתוֹ בָּאִישׁ הַהוּא וְרָבְצָה בּוֹ כָּל הָאָלָה הַכְּתוּבָה בַּסֵּפֶר הַזֶּה וּמָחָה יְדֹוָד אֶת שְׁמוֹ מִתַּחַת הַשָּׁמָיִם׃(כ) וְהִבְדִּילוֹ יְדֹוָד לְרָעָה מִכֹּל שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל כְּכֹל אָלוֹת הַבְּרִית הַכְּתוּבָה בְּסֵפֶר הַתּוֹרָה הַזֶּה׃ וְאָמַר הַדּוֹר הָאַחֲרוֹן בְּנֵיכֶם אֲשֶׁר יָקוּמוּ מֵאַחֲרֵיכֶם וְהַנָּכְרִי אֲשֶׁר יָבֹא מֵאֶרֶץ רְחוֹקָה וְרָאוּ אֶת מַכּוֹת הָאָרֶץ הַהִוא וְאֶת תַּחֲלֻאֶיהָ אֲשֶׁר חִלָּה יְדֹוָד בָּהּ׃(כב) גָּפְרִית וָמֶלַח שְׂרֵפָה כָּל אַרְצָהּ לֹא תִזָּרַע וְלֹא תַצְמִחַ וְלֹא יַעֲלֶה בָהּ כָּל עֵשֶׂב כְּמַהְפֵּכַת סְדֹם וַעֲמֹרָה אַדְמָה וּצְבֹיִים \{וּצְבוֹיִם\} אֲשֶׁר הָפַךְ יְדֹוָד בְּאַפּוֹ וּבַחֲמָתוֹ׃(כג) וְאָמְרוּ כָּל הַגּוֹיִם עַל מֶה עָשָׂה יְדֹוָד כָּכָה לָאָרֶץ הַזֹּאת מֶה חֳרִי הָאַף הַגָּדוֹל הַזֶּה׃(כד) וְאָמְרוּ עַל אֲשֶׁר עָזְבוּ אֶת בְּרִית יְדֹוָד אֱלֹהֵי אֲבֹתָם אֲשֶׁר כָּרַת עִמָּם בְּהוֹצִיאוֹ אֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם׃(כה) וַיֵּלְכוּ וַיַּעַבְדוּ אֱלֹהִים אֲחֵרִים וַיִּשְׁתַּחֲווּ לָהֶם אֱלֹהִים אֲשֶׁר לֹא יְדָעוּם וְלֹא חָלַק לָהֶם׃(כו) וַיִּחַר אַף יְדֹוָד בָּאָרֶץ הַהִוא לְהָבִיא עָלֶיהָ אֶת כָּל הַקְּלָלָה הַכְּתוּבָה בַּסֵּפֶר הַזֶּה׃(כז) וַיִּתְּשֵׁם יְדֹוָד מֵעַל אַדְמָתָם בְּאַף וּבְחֵמָה וּבְקֶצֶף גָּדוֹל וַיַּשְׁלִכֵם אֶל אֶרֶץ אַחֶרֶת כַּיּוֹם הַזֶּה׃(כח) הַנִּסְתָּרֹת לַידֹוָד אֱלֹהֵינוּ וְהַנִּגְלֹת לָנוּ וּלְבָנֵינוּ עַד עוֹלָם לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל דִּבְרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת.

אתם כאן כלל משה רבנו שה״ס הדעת שהיא בראש התפארת הנקראת אמת את כל ישראל האחוזים במלכות מאות א׳ עד ת׳ ואות מ׳ באמצע לרמוז על כללות עם ישראל ואמר להם שהם זוכים להיות אחוזים בשכינה הקדושה שהיא המלכות והם**נצבים היום כלכם** היינו כל הכללות כנ״ל שהם אחוזים במלכות שהיא נמצאת **לפני ידוד** לפני התפארת שהיא לפני **אלהיכם**הבינה וחזר ופרט כאן עשר מדרגות (לפי המגיד מישרים וכן ילקוט ראובני(**ראשיכם** כתר **שבטיכם** חכמה **זקניכם** בינה**ושטריכם** חסד **כל איש ישראל** גבורה **טפכם** תפארת **נשיכם** נצח **וגרך אשר בקרב מחניך** הוד **מחטב עציך** יסוד **עד שאב מימיך** מלכות.

ונ״ל בס״ד שכאן בא מרע״ה להכניס את בני ישראל בברית התורה וקבלת עול התורה שבכתב ושבעל פה ולזה אמר **לעברך בברית** ברית יתכן על מלכות וזו תורה שבעל פה ועל יסוד שהוא תורה שבכתב ולכן אמר **ידוד** כנגד תורה שבכתב **ואלהיך**כנגד תורה שבעל פה **ובאלתו** זו שבועה שזה חיזוק על קבלת דברי סופרים, תקנות וגזירות ואמר להם שתורה שבכתב ותורה שבעל פה היו לפניו בהר סיני שם למד את התורה הקדומה שהיא כתובה אש שחורה על גבי אש לבנה וזו בחינת הבינה הנקראת **אשר** וממנה נשפעת תורה שבכתב שזה **ידוד** ומשם לתורה שבעל פה **אלהיך** וכאשר יקבלו את עול התורות תהיה התורה **כרת** כתר לראשם ואם יפרו את הברית הנה כרת לנגדם ואמר **עמך היום** שיהיו דברים אלו ברורים כמו יום.

למען הקים אתך היום לו לעם בקבלת עול התורה תקומה תהיה לכם ושמחה גדולה כאשר תזכו ל**והוא יהיה לך לאלהים כאשר דבר לך וכאשר נשבע לאבתיך לאברהם ליצחק וליעקב**

כתב כאן הרקאנאטי" כבר פירשתי מלת אנכי (בפרשת יתרו שהיא הכתר) וטעם את הברית הזאת ואת האלה הזאת יתכן לפרש כי הוא כמו זאת בריתי והנה הברית רמז לצדיק ואלה רמז לשכינת עוזו והוא שנאמר הוצאתיה נאם יי' ובאה אל בית הגנב וגו' (זכריה ה' ד'). כטעם לא ינקה וגומר."

ולא אתכם לבדכם אנכי כרת את הברית הזאת ואת האלה הזאת כאן באר לנו שהברית היא במלכות הנקראת זאת וכן האלה היא השבועה והיא סוד השבע והיא הנקראת **כי** כ'נסת י'שראל והיא הנקראת **את** והיא הכורתת ברית לעם ישראל שעשאוה כלי על ידי עבודתם בתורה כ'הנים ל'ויים וי'שראלים והם היוצאים ממצרים מכח עשר המכות שהם דצ"ך עד"ש באח"ב גימ' **אשר** ואמר **ישנו פה עמנו עמד היום לפני ידוד אלהינו** זו"ן וכן מכח הכלל שזכין לאדם שלא בפניו אמר **ואת אשר איננו פה עמנו היום**.

]עריכה[כריתת הברית

כי אתם ידעתם את אשר ישבנו בארץ מצרים ואת אשר עברנו בקרב הגוים אשר עברתם, ותראו את שקוציהם ואת גלליהם עץ ואבן כסף וזהב אשר עמהם פתח אתם מדבר הידוע להם והמוכר והזהיר על עבודה זרה שהיא ראש לכפירה והחמורה שבג' עבירות. הזכיר כאן , עץ ואבן שהם ב' מדרגות כנגד ס"מ ולילי' ועליהם אנו אומרים בסליחות "והארץ כבגד תבלה ושמים כעשן נמלחו" שבחינת שמים זו בחינת עץ כאן וזו מדרגת הזכר והארץ זו האבן מדרגת הנוק.'

פן יש בכם איש או אשה או משפחה או שבט אשר לבבו הדגש כאן על נטית הלב כמו שכתוב "השמרו לכם פן יפתה לבבכם" וכו' כי נטיית הלב היא השורש הראשון של ההתקרבות לע"ז **פנה היום מעם ידוד אלהינו ללכת לעבד את אלהי הגוים ההם פן יש בכם שרש פרה ראש ולענה** אמר שהנטיה הקטנה היא הרת אסון כי ככל שעובר הזמן היא גדלה ואמרו על זה משל לבנין שנבנה נוטה מעט על צידו שככל שהוא גבוה כן הנטיה מתרחבת.

והיה בשמעו את דברי האלה הזאת והתברך בלבבו לאמר שלום יהיה לי כי בשררות לבי אלך למען ספות הרוה את הצמאה, לא יאבה ידוד סלח לו כי אז יעשן אף ידוד וקנאתו באיש ההוא ורבצה בו כל האלה הכתובה בספר הזה ומחה ידוד את שמו מתחת השמים, והבדילו ידוד לרעה מכל שבטי ישראל ככל אלות הברית הכתובה בספר התורה הזה זה העונש ליחיד

ואמר הדור האחרון בניכם אשר יקומו מאחריכם והנכרי אשר יבא מארץ רחוקה וראו את מכות הארץ ההוא ואת תחלאיה אשר חלה ידוד בה, גפרית ומלח שרפה כל ארצה לא תזרע ולא תצמח ולא יעלה בה כל עשב כמהפכת סדם ועמרה אדמה וצבוים אשר הפך ידוד באפו ובחמתו, ואמרו כל הגוים על מה עשה ידוד ככה לארץ הזאת מה חרי האף הגדול הזה, ואמרו על אשר עזבו את ברית ידוד אלהי אבתם אשר כרת עמם בהוציאו אתם מארץ מצרים, וילכו ויעבדו אלהים אחרים וישתחוו להם אלהים אשר לא ידעום ולא חלק להם, ויחר אף ידוד בארץ ההוא להביא עליה

את כל הקללה הכתובה בספר הזה, ויתשם ידוד מעל אדמתם באף ובחמה ובקצף גדול וישלכם אל ארץ אחרת כיום הזה כאן כתב את העונש על שבט או עם שהפר ברית.

אמרנו שנהיית הלב אחר ע״ז כבר שורש הרע וכיון שעיני בשר לנו אמר **הנסתרת לידוד אלהינו והנגלת לנו ולבנינו עד עולם לעשות את כל דברי התורה הזאת.** התורה זו תורה שבכתב, הזאת זו תורה שבעל פה ואת כל בא לרבות דברי סופרים, גזירות ותקנות כפי שפתחנו לעיל.

פרק ל

(א) וְהָיָה כִּי יָבֹאוּ עָלֶיךָ כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה הַבְּרָכָה וְהַקְּלָלָה אֲשֶׁר נָתַתִּי לְפָנֶיךָ וַהֲשֵׁבֹתָ אֶל לְבָבֶךָ בְּכָל הַגּוֹיִם אֲשֶׁר הִדִּיחֲךָ יְדוָד אֱלֹהֶיךָ שָׁמָּה: (ב) וְשַׁבְתָּ עַד יְדוָד אֱלֹהֶיךָ וְשָׁמַעְתָּ בְקֹלוֹ כְּכֹל אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְּךָ הַיּוֹם אַתָּה וּבָנֶיךָ בְּכָל לְבָבְךָ וּבְכָל נַפְשֶׁךָ: (ג) וְשָׁב יְדוָד אֱלֹהֶיךָ אֶת שְׁבוּתְךָ וְרִחֲמֶךָ וְשָׁב וְקִבֶּצְךָ מִכָּל הָעַמִּים אֲשֶׁר הֱפִיצְךָ יְדוָד אֱלֹהֶיךָ שָׁמָּה: (ד) אִם יִהְיֶה נִדַּחֲךָ בִּקְצֵה הַשָּׁמָיִם מִשָּׁם יְקַבֶּצְךָ יְדוָד אֱלֹהֶיךָ וּמִשָּׁם יִקָּחֶךָ: (ה) וֶהֱבִיאֲךָ יְדוָד אֱלֹהֶיךָ אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר יָרְשׁוּ אֲבֹתֶיךָ וִירִשְׁתָּהּ וְהֵיטִבְךָ וְהִרְבְּךָ מֵאֲבֹתֶיךָ: (ו) וּמָל יְדוָד אֱלֹהֶיךָ אֶת לְבָבְךָ וְאֶת לְבַב זַרְעֶךָ לְאַהֲבָה אֶת יְדוָד אֱלֹהֶיךָ בְּכָל לְבָבְךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ לְמַעַן חַיֶּיךָ: (ז) וְנָתַן יְדוָד אֱלֹהֶיךָ אֵת כָּל הָאָלוֹת הָאֵלֶּה עַל אֹיְבֶיךָ וְעַל שֹׂנְאֶיךָ אֲשֶׁר רְדָפוּךָ: (ח) וְאַתָּה תָּשׁוּב וְשָׁמַעְתָּ בְּקוֹל יְדוָד וְעָשִׂיתָ אֶת כָּל מִצְוֹתָיו אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְּךָ הַיּוֹם: (ט) וְהוֹתִירְךָ יְדוָד אֱלֹהֶיךָ בְּכֹל מַעֲשֵׂה יָדֶךָ בִּפְרִי בִטְנְךָ וּבִפְרִי בְהֶמְתְּךָ וּבִפְרִי אַדְמָתְךָ לְטוֹבָה כִּי יָשׁוּב יְדוָד לָשׂוּשׂ עָלֶיךָ לְטוֹב כַּאֲשֶׁר שָׂשׂ עַל אֲבֹתֶיךָ: (י) כִּי תִשְׁמַע בְּקוֹל יְדוָד אֱלֹהֶיךָ לִשְׁמֹר מִצְוֹתָיו וְחֻקֹּתָיו הַכְּתוּבָה בְּסֵפֶר הַתּוֹרָה הַזֶּה כִּי תָשׁוּב אֶל יְדוָד אֱלֹהֶיךָ בְּכָל לְבָבְךָ וּבְכָל נַפְשֶׁךָ: (יא) כִּי הַמִּצְוָה הַזֹּאת אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְּךָ הַיּוֹם לֹא נִפְלֵאת הִוא מִמְּךָ וְלֹא רְחֹקָה הִוא: (יב) לֹא בַשָּׁמַיִם הִוא לֵאמֹר מִי יַעֲלֶה לָּנוּ הַשָּׁמַיְמָה וְיִקָּחֶהָ לָּנוּ וְיַשְׁמִעֵנוּ אֹתָהּ וְנַעֲשֶׂנָּה: (יג) וְלֹא מֵעֵבֶר לַיָּם הִוא לֵאמֹר מִי יַעֲבָר לָנוּ אֶל עֵבֶר הַיָּם וְיִקָּחֶהָ לָּנוּ וְיַשְׁמִעֵנוּ אֹתָהּ וְנַעֲשֶׂנָּה: (יד) כִּי קָרוֹב אֵלֶיךָ הַדָּבָר מְאֹד בְּפִיךָ וּבִלְבָבְךָ לַעֲשֹׂתוֹ: (טו) רְאֵה נָתַתִּי לְפָנֶיךָ הַיּוֹם אֶת הַחַיִּים וְאֶת הַטּוֹב וְאֶת הַמָּוֶת וְאֶת הָרָע: (טז) אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְּךָ הַיּוֹם לְאַהֲבָה אֶת יְדוָד אֱלֹהֶיךָ לָלֶכֶת בִּדְרָכָיו וְלִשְׁמֹר מִצְוֹתָיו וְחֻקֹּתָיו וּמִשְׁפָּטָיו וְחָיִיתָ וְרָבִיתָ וּבֵרַכְךָ יְדוָד אֱלֹהֶיךָ בָּאָרֶץ אֲשֶׁר אַתָּה בָא שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ: (יז) וְאִם יִפְנֶה לְבָבְךָ וְלֹא תִשְׁמָע וְנִדַּחְתָּ וְהִשְׁתַּחֲוִיתָ לֵאלֹהִים אֲחֵרִים וַעֲבַדְתָּם: (יח) הִגַּדְתִּי לָכֶם הַיּוֹם כִּי אָבֹד תֹּאבֵדוּן לֹא תַאֲרִיכֻן יָמִים עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר אַתָּה עֹבֵר אֶת הַיַּרְדֵּן לָבוֹא שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ: (יט) הַעִדֹתִי בָכֶם הַיּוֹם אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ הַחַיִּים וְהַמָּוֶת נָתַתִּי לְפָנֶיךָ הַבְּרָכָה וְהַקְּלָלָה וּבָחַרְתָּ בַּחַיִּים לְמַעַן תִּחְיֶה אַתָּה וְזַרְעֶךָ: (כ) לְאַהֲבָה אֶת יְדוָד אֱלֹהֶיךָ לִשְׁמַע בְּקֹלוֹ וּלְדָבְקָה בּוֹ כִּי הוּא חַיֶּיךָ וְאֹרֶךְ יָמֶיךָ לָשֶׁבֶת עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְדוָד לַאֲבֹתֶיךָ לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב לָתֵת לָהֶם:

אמרו חז״ל אין **והיה** אלא לשון שמחה (במדב״ר יג ה) ומה השמחה? ומסביר **כי** זו כ׳נסת י׳שראל **יבאו עליך כל הדברים האלה הברכה והקללה** היא המביאה לנו את הברכות והפכן הכל לפי מעשינו ואומר **אשר נתתי לפניך** כלומר מקור הנהגת המלכות הוא בבינה הנקראת אשר וזו התשובה העליונה שקדמה לעולם ולכן אמר **נתתי**. התשובה העליונה היא תשובה מאהבה והיא מביאה אותנו לעשותה וזה הוא **והשבת אל לבבך** היינו תשובה מאהבה התלויה בבינה כי בינה ליבא ובה הלבן מבין

)מאמר פתח אליהו(והשבת אותיות תשוב ה׳ ועדיין איני יודע אם הא בתראה או קדמאה לזה אמר **אל לבבך** היינו קדמאה היא הבינה התלויה בלב. ואמר **בכל הגוים** מטרת הגלות בגויים אהבה מסותרת יש בה להביא אתנו אל התשובה הנקראת **אשר** והיא זו ש**הדיחך** הדיחה אתנו והיא הנקראת **ידוד אלהיך** היא אותיות הוי״ה וניקוד אלקים **שמה** למען נדבק בשכינת עוזו הנקראת שם והיא הא בתראה וזה שמה שמ ה.

ומבטיח לנו מרע״ה על עשיית התשובה העליונה וזה הוא **ושבת עד ידוד אלהיך** כאמור זו הבינה. אמנם לא ניתן להגיע למדרגה זו בבת אחת אלא שלב אחר שלב. ראשית תשובה מיראה ששורשה במלכות ואח״כ תשובה מאהבה ששורשה בבינה וזה אומרו **ושמעת בקלו ככל אשר אנכי מצוך היום אתה ובניך בכל לבבך ובכל נפשך** הנפש זו תשובה תתאה ו**בכל לבבך** זו תשובה מאהבה.

ומבטיח לנו אדון הנביאים על קיבוץ הגלויות **ושב ידוד אלהיך את שבותך ורחמך ושב וקבצך מכל העמים אשר הפיצך ידוד אלהיך שמה** כפל הלשון מורה על קיבוץ אחר קיבוץ כפי שרואים אנו עין בעין. או יתכן שמדבר על גאולת הגוף וגאולת הרוח. ועיין בדברי צרור המור לקמן שביאר על גלויות שונות.

אם יהיה נדחך בקצה השמים משם יקבצך ידוד אלהיך ומשם יקחך מה פירוש ״בקצה השמים״ הנה בעל צרור המור מבאר זאת על גלות אחרונה בה התפזר עם ישראל על פני כל תבל. ונראה לי הדל לבאר שענין הגלות זו ירידת המלכות לראש הבריאה מזנב לאריות להיות ראש לשועלים. עולמות בי״ע הם כנגד בינה וזו״ן. יש גלות לעולם הבריאה כמו גלות בבל שהיו מרכזי תורה וכו׳ ויש גלות קשה ממנה שהיא בעולם היצירה בה גזרו על לימוד תורה כמו בזמן היוונים ויש קשה ממנה והיא בעולם העשיה בה גזרו על הגוף כגון דור שמד ר״ל לזה אמר כאן על גלות בבל שהיא בבינה הנקראת **קצה השמים**.

וידוע שגלות בבל ארכה ע׳ שנה ונרמז כאן במילים **והביאך ידוד** גימ׳ ע׳ ואמר **והביאך ידוד אלהיך** היינו הבינה **אל הארץ** זו ארץ ישראל מבחר הארצות שהיא בחינת מלכות דאצילות והיא הארץ **אשר ירשו אבתיך** היא ארץ חמדה שחמדוה אבו׳ת**וירשתה** היינו שתזכה לאורות שבה היינו רוח הקודש **והיטבך** תהיה מחובר ליסוד הנקרא טוב ולתפארת **והרבך** היא בחינת**כלל** לעומת המלכות שהיא **פרט** ואמר **מאבתיך** כלומר הריבוי בא לך מאבתיך היינו חג״ת. לפי הפשט תתברה יותר מאבתיך לפי הסוד הריבוי בא לך מהם.

ומל ידוד אלהיך את לבבך ואת לבב זרעך הרמב״ן כאן ביאר את הפסוק על ימות המשיח בהם לא יהיה יצר הרע כלל והו״ד לקמן והוסיף עליו בעל הטורים **את לבבך ואת לבב** גימ׳ ״זה לימות המשיח״. רבנו בחיי העתיק דברי הרמב״ן ונראה שכך דעתו. אלא שקשה לי אם מילה זו היא לימות המשיח למה חוזר בפסוק ח ואומר ״ואתה תשוב״ מה תשובה יש כשאין יצר הרע? ונראה שמילה זו הנזכרת כאן היא הסיוע והעזר שיש לבעל התשובה והסרת המונע אחר שגמר בדעתו לשוב וזה אומרו **לאהבה את ידוד אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך למען חייך** אין כאן תשובה מיראה אלא מאהבה שמתוכה מגיעים לדבקות וחיים נצחיים. וכתב בספר ״שפתי כהן״ על הפסוק בבראשית (ג, כב) ״ולקח גם מ׳עץ ה׳חיים ו׳אכל ו׳חי ל׳עולם״ ר״ת מהול

לאמר לך שמי שמל את ערלת לבבו ואינו דבק בעפר יזכה לחיים נצחיים. ואות ו' יתרה זו הדבקות בו כי ואו גימ' אחד.

אם כל ישראל שבו אליו מאהבה עדיין הגויים לא שבו לעבדו שכם אחד ולזה אמר **ונתן ידוד אלהיך את כל האלות האלה על איביך ועל שנאיך אשר רדפוך**.

ואתה תשוב זו תשובה מאהבה התלויה בבינה הנקראת שמיעה וזה הוא **ושמעת** השמיעה זה קיום מצוות התורה בכוונה הראויה **בקול ידוד** זה לימוד התורה **ועשית את כל מצותיו** זה קיום מעשי של המצוות ואמר **אשר אנכי מצוך היום** כלומר גם בקיום המצוות בגשמיות תזכו לכווין כשורה.

כאשר אדם זוכה לקיים מצוות בדרגה גבוהה מצד הבינה זוכה הוא ליתרונות רבים, כשם שהוא מתאמץ יתר על המידה כן יזכה וזה הוא **והותירך ידוד אלהיך בכל מעשה ידך בפרי בטנך ובפרי בהמתך ובפרי אדמתך לטבה כי ישוב ידוד לשוש עליך לטוב כאשר שש על אבתיך**.

ומרע"ה מבטיח על עניין התשובה ואומר **כי תשמע** בודאי תשמע וכו' **בקול ידוד אלהיך לשמר מצותיו וחקתיו הכתובה בספר התורה הזה כי תשוב אל ידוד אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך**.

ומרע"ה נותן לנו חיזוק על עניין התשובה **כי המצוה הזאת אשר אנכי מצוך היום לא נפלאת הוא ממך ולא רחקה הוא, לא בשמים הוא לאמר מי יעלה לנו השמימה ויקחה לנו וישמענו אתה ונעשנה, ולא מעבר לים הוא לאמר מי יעבר לנו אל עבר הים ויקחה לנו וישמענו אתה ונעשנה, כי קרוב אליך הדבר מאד בפיך ובלבבך לעשתו** פיך זו תשובה מיראה ובלבבך זו תשובה מאהבה.

ראה בשכלך כי אין ראיה אלא חכמה **נתתי לפניך היום את החיים ואת הטוב ואת המות ואת הרע** הוא מה שמרע"ה חוזר ומשנן לבנ"י ענין הבחירה בטוב. וזה אומרו **אשר אנכי מצוך היום לאהבה את ידוד אלהיך ללכת בדרכיו ולשמר מצותיו וחקתיו ומשפטיו וחיית ורבית וברכך ידוד אלהיך בארץ אשר אתה בא שמה לרשתה**. ירושת הארץ תלויה בהכרח בקיום מצוות ותשובה תדירית.

ואם יפנה לבבך ולא תשמע הנה שוב קשר בין הלב והשמיעה כמ"ש ונתת לעבדך לב שומע. אמנם חכמים העירו לנו במדרש שהכל מהלב, כי הלב זו הבינה וממנה נמשך שפע לזו"ן:

וכ"כ במדרש רבה קהלת פרשה א פסקה לו:

הלב רואה שנאמר ולבי ראה הרבה – הנה ראיה.

הלב שומע שנא' (מ"א ג) ונתת לעבדך לב שומע – הנה שמיעה.

הלב מדבר שנא' דברתי אני עם לבי – הנה דיבור.

הלב הולך שנא' (מ"ב ה) לא לבי הלך – הנה הליכה שהיא בנו"ה.

הלב נופל שנא' (ש"א יז) אל יפול לב אדם עליו – הנה נפילה הרומז לקומת הנוק.'

הלב עומד שנא' (יחזקאל כב) היעמד לבך – הנה עמידה הרומז לקומת ז"א.

הלב שמח שנא׳ (תהלים ט״ז) לכן שמח לבי ויגל כבודי – הנה שמחה.

הלב צועק שנא׳ (איכה ב) צעק לבם אל ה׳ – הנה צעקה.

הלב מתנחם שנא׳ (ישעיה מ) דברו על לב ירושלים – הנה מנחם.

הלב מצטער שנא׳ (דברים טו) ולא ירע לבבך – הנה צער שהוא גבורה.

הלב מתחזק שנא׳ (שמות יט) ויחזק ה׳ את לב פרעה – הנה חוזק שהוא גבורה.

הלב מתרכך שנא׳ (דברים כ) אל ירך לבבכם – הנה ריכוך שהוא מצד הגבורה או ההוד.

הלב מתעצב שנא׳ (בראשית ו) ויתעצב אל לבו – הנה עצב.

הלב מתפחד שנא׳ (דברים כח) מפחד לבבך – הנה פחד. וכך נקראה הגבורה בעבר בספרי הקדמונים פחד יצחק.

הלב משתבר שנא׳ (תהלים נ״א) לב נשבר ונדכה – הנה שבר שהוא מצד הגבורה וההוד.

הלב מתגאה שנא׳ (דברים ח) ורם לבבך – הנה גאוה.

הלב מסרב שנא׳ (ירמיה ח) ולעם הזה היה לב סורר ומורה – הנה סרוב מצד שמאל.

הלב מתבדה שנא׳ (מ״א יב) בחדש אשר בדא מלבו – כנ״ל.

הלב מהרהר שנא׳ (דברים כט) כי בשרירות לבי אלך – הנה הרהור.

הלב מרחש שנא׳ (תהלים מ״ה) רחש לבי דבר טוב – הנה רחש.

הלב מחשב שנא׳ (משלי יט) רבות מחשבות בלב איש – הנה מחשבה.

הלב מתאוה שנא׳ (תהלים כא) תאות לבו נתתה לו – הנה תאוה.

הלב סוטה שנא׳ (משלי ז) אל ישט אל דרכיה לבך – כמו סרוב.

הלב זונה שנא׳ (במדבר טו) ולא תתורו אחרי לבבכם וגו׳ – כנ״ל.

הלב נסעד שנא׳ (בראשית יח) וסעדו לבכם – הנה סעד.

הלב נגנב שנא׳ (שם לא) ויגנוב יעקב את לב לבן – כמו סרוב.

הלב נכנע שנא׳ (ויקרא כו) או אז יכנע לבבם – הנה כניעה.

הלב משתדל שנא׳ (בראשית לד) וידבר על לב הנערה – הנה חיזור.

הלב תועה שנא׳ (ישעיה כא) תעה לבבי – הנה תעיה.

הלב חרד שנא׳ (ש״א ד) כי היה לבו חרד – הנה חרדה מצד הגבורה.

הלב נעור שנא׳ (שיר ה) אני ישנה ולבי ער – הנה ער.

הלב אוהב שנא׳ (דברים ו) ואהבת את ה׳ אלהיך בכל לבבך – הנה אהבה.

הלב שונא שנא' (ויקרא יט) לא תשנא את אחיך בלבבך – הנה שנאה.

הלב מקנא שנא' (משלי כג) אל יקנא לבך וגו' – הנה קנאה.

הלב נחקר שנא' (ירמיה יז) אני ה' חוקר לב וגו' – הנה חקירה.

הלב נקרע שנאמר (יואל ב) וקרעו לבבכם ואל בגדיכם – הנה קריעה.

הלב הוגה שנא' (תהלים מט) והגות לבי תבונות – הנה הגות.

הלב הוא כאש שנא' (ירמיה כ) והיה בלבי כאש – הנה אש.

הלב הוא כאבן שנא' (יחזקאל ל"ו) והסירותי את לב האבן – הנה אבן.

הלב שב בתשובה שנא' (מ"ב כג) אשר שב אל ה' בכל לבבו – הנה תשובה.

הלב חם שנא' (דברים יט) כי יחם לבבו – הנה חם.

הלב מת שנא' (ש"א כה) וימת לבו בקרבו – הנה מת.

הלב נמס שנא' (יהושע ז) וימס לבב העם – הנה נמס.

הלב מקבל דברים שנא' (דברים ו) והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום על לבבך – הנה קבלה.

הלב מקבל יראה שנא' (ירמיה לב) ואת יראתי אתן בלבבם – הנה יראה.

הלב מודה שנא' (תהלים קיא) אודה ה' בכל לבב – הנה תודה.

הלב חומד שנא' (משלי ו) אל תחמוד יפיה בלבבך – הנה חמדה.

הלב מתקשה שנא' (משלי כח) ומקשה לבו – הנה קשה.

הלב מטיב שנא' (שופטים טז) ויהי כטוב לבם – הנה טוב.

הלב עושה מרמה שנא' (משלי יב) מרמה בלב חורשי רע – כמו סרוב.

הלב מתוכו מדבר שנא' (ש"א א) וחנה היא מדברת על לבה – הנה דיבור.

הלב אוהב שוחד שנא' (ירמיה כב) כי אין עיניך ולבך וגו' – הנה אהבה שהיא מצד שמאל.

הלב כותב דברים שנא' (משלי ג) כתבם על לוח לבך – הנה כתיבה.

הלב חורש שנא' (שם ו) תהפוכות בלבו חורש רע – כמו סרוב.

הלב מקבל מצות שנא' (שם י) חכם לב יקח מצות – הנה חכמה.

הלב עושה זדון שנאמר (עובדיה א) זדון לבך השיאך – כמו סרוב.

הלב עושה סדרים שנא' (משלי טז) לאדם מערכי לב – כמו רחש.

הלב מתגדל שנאמר (דה"ב כ"ה) ונשאך לבך וכו'. – הנה גדולה.

הרי שהכל מהלב כי הוא הקושר ג״ר עם ז״ת.

ואז **ונדחת** אתה נופל מהאצילות לעמקי הקלי׳ והתמורות **והשתחוית לאלהים אחרים** כנגד ג״ר **ועבדתם** כנגד ז״ת.

הגדתי אין הגדה אלא דברים קשים **לכם היום כי אבד תאבדון לא תאריכן ימים על האדמה אשר אתה עבר את הירדן לבוא שמה לרשתה** ירושת הארץ תלויה בקיום מצוות.

העדתי בכם היום את השמים ואת הארץ החיים והמות נתתי לפניך הברכה והקללה ובחרת בחיים למען תחיה אתה וזרעך.

לאהבה את ידוד אלהיך הנה אהבת ד' **לשמע בקלו** תשובה **ולדבקה בו** הנה דבקות וייחוד **כי הוא חייך וארך ימיך לשבת על האדמה אשר נשבע ידוד לאבתיך לאברהם ליצחק וליעקב לתת להם.**

]עריכה[צרור המור

ואמר **והיה כי יבואו עליך כל הדברים האלה** וגו,' **ושבת עד ה׳ אלהיך**)פס׳ ב). לפי שאמר למעלה שיביא עליהם הקללות הנזכרות, עד שישליכם אל ארץ אחרת ויפיצם בכל הארצות. ואם כן לפי זה יאמרו נואש ח״ו ויתיאשו מן הרחמים, וזה שקר, כי לעולם הם אסירי התקוה, ותוחלת יש להם לעולם. לזה אמר בכאן והיה כי יבואו עליך כל הדברים האלה, אל תתיאש מן הרחמים, כי ידו פשוטה לקבל שבים. ולכן והשבות אל לבבך, הדברים שעשית או שחטאת בהם ותתחרט בהם, בגוים אשר הדיחך ה׳ אלהיך שם. ותצדיק הדין לומר משפטי ה׳ אמת צדקו יחדיו (תהלים יט, י), ושבת עד ה׳ אלהיך, בתשובה שלימה, בכל לבבך ובכל נפשך, ומיד ושב ה׳ אלהיך את שבותך ורחמך (פס׳ ג), אע״פ שחזרת מתוך צרה ואינה תשובה שלימה, כאומרו ה׳ בצר יפקדוך (ישעי׳ כו, טז), עכ״ז ושב וקבצך מכל העמים ואע״פ שיהיה נדחך בקצה השמים (פס׳ ד), עכ״ז משם יקבצך ה׳ אלהיך ומשם יקחך בידו. ואע״פ שאתה בארץ טמאה, והביאך ה׳ אלהיך אל הארץ אשר ירשו אבותיך (פס׳ ה), לרמוז שבזכות האבות יבאו אל הארץ, וזהו וירישתה והטיבך והרבך מאבותיך (פס׳ ו), רוצה לומר מצד זכות אבותיך:

ואולי יאמר **אם יהיה נדחך**. לרמוז על זה הגלות האחרון, שבו נתפזרו לארבעה רוחות העולם, מקצה השמים ועד קצה השמים. ובראשונה אמר ושב ה׳ אלהיך את שבותך ורחמך (לעיל ג). שזה רמז על גלות נבוכדנצר שהגלם לבבל ולשאר ארצות ואלו היו קלים להתקבץ. אבל בגלות אחרון שהם נפוצים בקצה השמים, היאך יתקבצו, לזה חזר לומר אם יהיה נדחך. כלומר, אע״פ שיהיה נדחך בקצה השמים, משם יקבצך ה׳ אלהיך ומשם יקחך כמו שעשה במצרים, דכתיב ולקחתי אתכם לי לעם (שמות ו, ז), וכמו שכתב שם ארבעה לשונות של גאולה, דכתיב והוצאתי אתכם, והצלתי אתכם, ולקחתי אתכם, והבאתי אתכם (שם ו, ו-ח), כן כתב בכאן ארבעה לשונות של גאולה. משם יקבצך ה׳ אלהיך, כנגד והוצאתי אתכם. ומש אל היך, כנגד והוצאתי אתכם. ומשם יקחך, כנגד ולקחתי אתכם. והביאך ה׳ אלהיך (פס׳ ה), כנגד והבאתי אתכם. והטיבך והרבך מאבותיך, כנגד וגאלתי אתכם. ועל זה אמר (מיכה ז, טו) כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות:

ואמר **והרבך מאבותיך** לפי שאמר וירשת, על ארץ כנען, שהיא ארץ שבעה עממים שירשו ישראל בראשונה. אבל עכשיו בגאולה האחרונה, אנו בטוחים שיתן לנו השם עוד ארץ קני קניזי וקדמוני. כאומרם ז״ל, ואם ירחיב ה׳ אלהיך את גבולך (לעיל יט, ח), לרבות קני קניזי וקדמוני. וכמו שרמזתי בפסוק היה דבר ה׳ אל אברם. ולכן אמר בכאן והטיבך והרבך מאבותיך, לרבות קני קניזי וקדמוני:

ואמר **ומל ה׳ אלהיך את לבבך**. לרמוז כי באותו זמן יעביר רוח הטומאה מן הארץ, הוא יצר הרע נחש הקדמוני הוא לב האבן. ולזה אמר ומל ה׳ אלהיך את לבבך, כאומר (יחזקאל יא, יט) והסירותי את לב האבן מבשרכם. ולפי דרך הראשון יאמר, ומל ה׳ אלהיך, לפי שאמר למעלה ושבת עד ה׳ אלהיך (לעיל ב), ולפי שדרכי התשובה רבו ואין אדם יכול בלי עזר אלהי להשיגם, לזה אמר ומל ה׳ אלהיך את לבבך. כמו שכתב הרב רבי יונה ז״ל, במה שאין כחך משגת יחדש השם בקרבך רוח נכונה. וזהו זבחו זבחי צדק (תהלים ד, ו), ומה שאין כחכם משגת, בטחו אל ה׳ ׃ וכן אמר הנביא בהפטרת צום כפור, ואמר סולו סולו פנו דרך הרימו מכשול מדרך עמי (ישעי׳ נז, יד-טז). כי זה היה מדבר כנגד המוכיחים והדורשים שאין רוצים להיישיר העם בדבר התורה, לפי שאין שומעים להם או שמבזים אותם. ואמר להם שלא יחושו לדבריהם, אלא שירימו מכשול. וילמדו מהש״י, שנתן להם תורתו ולא אבו שמוע וחוטאים כנגדו, ועם כל זה הוא נושא להם פנים אע״פ שהוא גדול ונורא. וזהו כה אמר רם ונשא, ועכ״ז הוא מצוי את דכא ושפל רוח להחיות רוח שפלים, בד״ת. ואע״פ כי לפי מעשיהם היה לי לריב עמהם לעולם, לא לעולם אריב ולא לנצח אקצוף, לפי שהם מעשה ידי, זהו ונשמות אני עשיתי. ולפי שהנשמה היא למעלה מהרוח, אמר בה אני עשיתי, וברוח אמר מלפני יעטוף. ובתלמוד אמרו כי רוח המשיח, דכתיב ביה ונחה עליו רוח ה׳ (שם יא, ב), מלפני יעטוף, כמה דאת אמר והיו העטופים ללבן (בראשית ל, מב), כלומר שמתאחר לבא, לפי שהנשמות אני עשיתי. ועד שיכלו אותן הנשמות אין המשיח בא, כאומרם אין בן דוד בא עד שיכלו כל הנשמות שבגוף (יבמות סג ע״ב), שזה רמז למקום אחר שנקרא גוף, ששם יושבות כל הנשמות שנבראו מששת ימי בראשית:

בעון בצעו קצפתי ואכהו (ישעי׳ נז, יז-יט), ואם תאמרו שהם חטאים כנגדכם, עם כל זה ראוי לכם לעשות כמו שאני עושה, כי בעון בצעו קצפתי ואכהו הסתר ואקצוף. כלומר, כי לפעמים אני קוצף בהם, ולפעמים אני מסתיר פני מהם כמי שאינו רואה, אע״פ שהוא הולך שובב בדרך לבו. ולפי שידוע כי יצר לב האדם רע מנעוריו. ואע״פ שהאדם רוצה לשוב אינו יכול, לפי שיצר הרע מטעהו. או שהאדם לפי קוצר ידיעתו אינו יודע הדרכים הראוים לשוב, לז״א דרכיו ראיתי וארפאהו. כלומר, דרכיו ראיתי שהוא היה רוצה לשוב אלא שאינו יכול, ואני ברחמי ארפאהו, רפואת הנפש. ואנחהו בדרך לא יכשל בה. בענין שבזה ואשלם ניחומים לו ולאבליו, שהם כחות יצר הטוב שמתאבלים ומצטערים על אבדתו. ואיך אפשר זה שיעשה השם כזה להיישיר האדם בדרך ישרה, אחר שהוא אינו רוצה או אינו יכול. לזה אמר בורא ניב שפתים, כלומר מי שברא ניב שפתים, רצה לתת שלום לרחוק ולקרוב. לרחוק בראשונה, ואחר כך לקרוב. או שיאמר למי שהוא רחוק וקרוב, שהוא רחוק מדרכי התשובה, והוא קרוב בלבו, שהיה רוצה להשיג דרך ישכון אור. והשם רוצה להדריכו ולרפאתו, וזהו אמר ה׳ ורפאתיו:

או שיאמר בורא ניב שפתים (שם יט-כא), לתת סבה איך ראוי שאדם שחטא והתריס נגד ה׳, שבעבור שיאמר חטאתי, שהשם יכפרהו וידריכהו. לזה אמר אל תתמה על

זה, כי השם ברא דיבור השפתים שיש בו סגולה נפלאה, שבו נותן שלום לרחוק ולקרוב. לרמוז שאע״פ שיהיה האדם רחוק מהשם, בדבור שפתיו מקרבו אל השם. אבל הרשעים אין להם קיום, אבל הם מתנועעים בפעולתם כים נגרש. וכמו שהיה כל סיבותיו על פיו, ויגרשו מימיו רפש וטיט. כן הרשעים כל סיבותיהם על פיהם, לפי שהם מנבלים פיהם בדברי שוא, ולכן פיהם ענה בם. וכמו שהראשונים על פיהם חיים, הרשעים על פיהם מתים, וזהו מות וחיים ביד לשון (משלי יח, כא). וכמו שפירשתי על פסוק כל עמל אדם לפיהו. ואחר שזה כן אין שלום אמר ה׳ לרשעים, אחר שהם בורחים מהשלום. ועם כל זה קרא בגרון אל תחשוך (ישעי׳ נח, א-ה), מלומר לאלו הרשעים שישובו. לפי שהם עמי, וזהו והגד לעמי פשעם. ומיראת האריכות איני מפרש כל הפרשה, אלא שדרך כלל אמר שיגידו להם פשעם וחטאתם, ודרכי התשובה הראויים. ושלא יגנבו דעת השם והבריות, באומרם שהם מתענים כל השבוע. וכן באומרם שהם רוצים להתקרב אל השם ולדעת דרכיו, ולא מלב ונפש אלא לגנוב דעת הבריות. וכשהם מתפללים ואינם נענים, אומרים למה צמנו ולא ראית. והם אינן יודעים כי הם אינם מתענים אלא לצורך עצמם, כדי שלא יאמינו רשעתם כשיצעקו מהם שיכו האנשים ויגזלום, וזהו הן לריב ומצה תצומו ולהכות באגרוף רשע. ואמר באגרוף, לרמוז שהם אינם מכים באבן בענין שיוכר רשעתם, אלא באגרוף הנמוח בענין שלא יכירו רשעתם, אבל בתענית האמיתי הוא, ענות אדם נפשו. היוצא לנו מזה שכשהאדם רוצה לשוב אל השם, אלא שאינו יודע. שהשם יחדש בקרבו רוח חדשה, כאומרו דרכיו ראיתי וארפאהו ואנחהו (שם נז, יח), וכמו שאמר בכאן ומל ה׳ אלהיך את לבבך, כמו שפירשנו למעלה:

ואמר **כי המצוה הזאת לא נפלאת היא ממך ולא רחוקה היא**. לפי שלמעלה דבר על מעלת התשובה האמיתית, שהיא כשהאדם שב מעצמו בלי צרה. וזהו (לעיל ח-ט) ואתה תשוב, מעצמך. ובזה תזכה לשתי שלחנות, לטובות העולם הזה, וזהו והותירך ה׳ בכל מעשה ידיך וגו׳. ולטובות העולם הבא, שזה רמזו באומרו כי יש וב ה׳ לש וש עליך לטוב, בעולם הבא. ששם השמחה השלימה, כאומרו ישמח ה׳ במעשיו (תהלים קמט, ב), וכתיב נגילה ונשמחה בך (שה״ש א, ד), וכתיב בייעודי העוה״ב, והתהלכתי בתוככם (ויקרא כו, יב), ואמרו אטייל עמכם בג״ע (ת״כ פ״ג, ג). ולכן אמר בכאן בזכות שתשוב לשמוע בקול ה׳, ישוב ה׳ לשוש עליך לטוב, בעולם הנפשות. כאומרו מה רב טובך אשר צפנת ליריאך (תהלים לא, כ), וכתיב נפשו בטוב תלין (שם כה, יג:(

ולפי שהתשובה היא דבר פלא, ושכל האדם לא יחייבה. והדין נותן כי הנפש החוטאת היא תמות, וכמו שאמר אם יכופר העון הזה לכם עד תמותון (ישעי׳ כב, יד), ובפרט מי שחוטא נגד אדון הגדול שימות, כל שכן מי שחוטא נגד מלך מלכי המלכים הקב״ה. עד שלזאת הסבה בדורות הנביאים לא היו רוצים לשוב בתשובה, לפי שהיו אומרים שהשכל לא יחייבהו. כמו שאמרנו על פסוק כי יפול הנופל ממנו (לעיל כב, ח), אותה פרשה של ירמיהו ע״ה שהיה מגנה לאנשי דורו, שהיתה להם זאת הסברא. כאומרם היפלו ולא יקומו וגו׳, מדוע שובבה העם הזה ירושלים משובה נצחת (ירמי׳ ח, ד-ה), בחשבם שאין להם תשובה. ועיין שם כל אותה פרשה בפרשה כי תצא:

וכן אמר ג״כ על זה הדרך, דרשו ה׳ בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב (ישעי׳ נה, ו-יא), שזהו בעשרת ימי תשובה, שהוא מועד לכל חי. כאומרם ז״ל, אמר רבי לוי למה נתנה קורת רוח לישראל בעשרת ימי תשובה, בזכות אברהם שנתנסה בי׳ נסיונות. רבי פלוני אומר בזכות יעקב, דכתיב ביה וכל אשר תתן לי עשר אעשרנו לך (בראשית כח,

כב), ולכן אמר יעזוב רשע דרכו, מהמעשים הרעים שעשה. ואיש און מחשבותיו, ממה שחטא בהרהור הלב. וישוב אל השם, שהוא רחמן, וירחמהו. ולפי שהם היו מתיאשים מן התשובה. באומרם שמי שפשע נגד המלך שחייב מיתה כל שכן נגד השם. לזה סמך ואמר כי לא מחשבותי מחשבותיכם. כי החוטא נגד המלך אינו חייב מיתה עד שיודה בפיו, ודרכי השם הם בהפך, דכתיב מכסה פשעיו לא יצלח ומודה ועוזב ירוחם. ומה שאתם אומרים כי אחר שאדם חטא ופשע אין תיקון לו. זה שקר, כי כבר ידעת כי האדם עץ השדה, וכמו שעשב השדה אע״פ שייבש, השם מוריד טל ומטר וחוזר ללחותה ולהיות רעננה. כן ראוי להיות באדם, אע״פ שיהיה יבש כעשב השדה מצד העבירות, אם ישוב בתשובה ישוב לקדמותו. וזהו שסמך מיד ואמר כי כאשר ירד הגשם והשלג מן השמים ושמה לא ישוב כי אם הרוה את הארץ והולידה והצמיחה, אע״פ שהיא יבשה. כן יהיה דברי אשר יצא מפי, שלא ישוב אחור עד עשות רצוני וישלים דיבורי, דיבור שדברתי ושבת עד ה׳ אלהיך (לעיל ד, ל), וכן שובה ישראל (הושע יד, ב), ובתשובה ישוב האדם לקדמותו. וכן אמר יבש חציר נבל ציץ ודבר אלהינו יקום לעולם (ישעי׳ מ, ח), עיין באותה פרשה של דרשו, ובזה היסוד תבין בה דברים גדולים:

וכן בזאת הסברא טעה אדם הראשון, שחשב שאחר שחטא נגד השם, ועבר מאמרו, שלא היה לו תשובה. וזהו תמצאהו ברור במדרש תהלים, שאמרו טוב להודות לה׳ (תהלים צב, ב) זה שאמר הכתוב (משלי כח, יג) מכסה פשעיו לא יצלח, זה אדם הראשון. ומודה ועוזב ירוחם, זה קין. מכסה פשעיו, זה אדם הראשון. שהקב״ה אמר לו שישוב בתשובה ולא רצה. שנאמר הן האדם היה כאחד ממנו ועתה פן ישלח ידו (בראשית ג, כב), אין ועתה אלא תשובה, שנאמר ועתה ישראל מה ה׳ אלהיך שואל מעמך (לעיל י, יב), והוא אמר פן וכו׳. הרצון בזה מה שאמרנו כי השם ידו פתוחה לקבל שבים, ולכן אמר ועתה שהוא לשון תשובה. והוא אמר פן, לפי שנסתפק בתשובה בחשבו שאין לו תיקון אחר שחטא נגד השם. ומודה ועוזב ירוחם, זה קין ששב בתשובה, שנאמר גדול עוני מנשוא (בראשית ד, יג), ואז פגע בו אדם הראשון ואמר לו מה עשית בדינך. אמר לו עשיתי תשובה ונתפשרתי. ואז אמר אדם א״כ שגדול כח התשובה, טוב להודות לה׳. והרמז בזה שנגזר על קין אחר החטא, נע ונד תהיה בארץ (בראשית ד, יב), ואחר ששב בתשובה, כתיב וישב בארץ נוד (שם טז), וזהו עשיתי תשובה ונתפשרתי, שהקלו ממנו חצי העונש. ולכן אמרו כי מזמור של שבת, אדם הראשון אמרו. וכבר פירשתי במגילת שיר השירים, על מאמרם ז״ל עשר שירים נאמרו בעולם, השיר הראשון אדם הראשון אמרו. וזהו שיר השירים, שכל עשר שירים כלולים בו. וכנגד שיר אדם הראשון אמר (שה״ש א, ב-ח) ישקני מנשיקות פיהו, כדכתיב ויפח באפיו נשמת חיים (בראשית ב, ז), ולפי שחטא, אמר אל תראוני שאני שחרחורת, מצד החטא. ולפי שהוא לא היה יודע דרכי התשובה, או לא היה רוצה לשוב, אמר אם לא תדעי לך היפה בנשים, דרכי התשובה. צאי לך בעקבי הצאן ורעי את גדיותיך, ומהם תלמד דרכי התשובה. כמו שאמרו במאמר שאמר לו קין, עשיתי תשובה ונתפשרתי:

ולכן תמצא שאמר בזאת הפרשה להוציא מלב האנשים זה הטעות, שחושבים שאין תשובה מועילה למי שחטא נגד השם. כי המצוה הזאת אשר אנכי מצוך היום, שהיא מעלת התשובה. לא נפלאת היא ממך ולא רחוקה היא. כלומר, לא יש בה דבר מכוסה ונפלא, ולא דבר תימא ולא דבר רחוק מן השכל. כי השכל מחייב שהמודה פשעיו ומתחרט מהם ואינו חוזר להם לעולם, שה׳ יקבל תשובתו. ועוד כי האדם החוטא ומתחרט, אחר כך אינו אותו האדם החוטא, אבל הוא בריה חדשה, שכבר

הפשיט עורו ובשרו מעליו בתעניות ובמלקיות, והוא איש חדש, כאומרו לעם נולד כי עשה (תהלים כב, לב), ונאמר עליו אני היום ילדתיך (שם ב, ז). וא״כ איך ראוי שימות, אחר שהוא איש אחר, ולכן הבעל תשובה הוא מכובד בעיני השם. כאומרו (ישעי׳ מג, ד) מאשר יקרת בעיני נכבדת, שהוא נתכבד מעצמו. ואני אהבתיך ואתן אדם תחתך, ואמרו ז״ל אל תיקרי אדם אלא אדום (ברכות סב ע״ב) ולאומים תחת נפשך, כאומרו ולאום מלאום יאמץ (בראשית כה, כג), כי אחר שזה האיש חטא ונגזרה עליו גזירה, הקב״ה מבטל את הגזירה מאיש זה, אחר שהוא איש חדש. והופך הגזירה על איש אחר חוטא מזרע אדום, בענין שהשטן לא יקטרג על זה האיש. וא״כ השכל יחייב שיקובל זה האדם בתשובה, וזהו לא נפלאת היא. ואם נפלאת, היא ממך, לפי דעתך המשובש אבל לא לפי האמת. שאם לא היתה מעלת התשובה, לא שבקת חיי לכל בריה, אחר שכמעט הם מחוייבים לחטוא מצד יצרם הרע. ואחר שזה האיש החוטא הכריח יצרו הרע. והשיב אחור שמאלו. ושם רסן בלחייו למונעו מן התאוות, והמיתו ברעב ובצמא. ראוי הוא לשכר גדול, כאומרם גדול בעל תשובה, שזדונות נעשו לו כזכיות (יומא פו ע״ב), שנאמר מר ואהלות קציעות כל בגדותיך (תהלים מה, ט), אל תיקרי בגדותיך אלא בגידותיך. כי אחר שזה האיש הכריח יצרו ועשאו עבד עבדים, ראוי הוא שהזדונות יתהפכו לו כזכיות. ולפי שהתשובה היא דבר ראוי ומוכרח, ארז״ל (פרדר״א פ״ג) שהוא אחד מהדברים שנבראו קודם שנברא העולם. וכן בית המקדש, כי אחר שהאדם כמעט מחוייב לחטוא, אם השם לא היה בורא מקדש לכפרת העונות, לא היה קיום לעולם. וזהו (ירמי׳ יז, יב) מרום מראשון מקום מקדשנו. וכן התשובה, אם השם לא היה חושב במחשבתו קודם שנברא העולם, לכפר לאדם השב בתשובה, לא היה לעולם קיום. וזה שאמר (תהלים צ, ב-ג) בטרם הרים יולדו ותחולל ארץ ותבל, ותאמר שובו בני אדם:

והנה המשורר רצה בזה המזמור, להורות איך השכל יתחייב מעלת התשובה. ולא לחנם נזכר זה המזמור למשה איש האלהים (שם א-ג), כי לפי מעלת התשובה והדברים הנאמרים בו, ראוי שיתואר למרע״ה שהיה איש האלהים. ולכן בתחלת דבריו רמז על אלו שני דברים הנזכרים, שהם בית המקדש והתשובה. וכנגד בית המקדש, אמר ה׳ מעון אתה היית לנו. כלומר, אע״פ שאין לנו מקדש לכפר עונותינו, אתה ה׳ ברחמיך, היית מעון לנו ומקדש ומלך לכפר עונותינו ברחמיך. ולכן גמרת אומר קודם בריאת העולם להיות לנו מעון בית המקדש לכפר עלינו. וזהו מעון היית, ולא אמר מעון אתה לנו. וכן בטרם הרים יולדו תשב אנוש עד דכא ותאמר שובו בני אדם. כלומר, כי לכפר עון האדם, תשב אנוש עד דכדוכה של נפש, להיות מדוכה ומעונה ואיש חדש. ותאמר שובו בני אדם, כי אני סולח לכם:

ואמר ותאמר, לרמוז על מה שכתב הקדוש רבי שמעון בן יוחאי ז״ל בפסוק ויאמר ה׳ אמחה את האדם (בראשית ו, ז), והתחיל ואמר כי לא מחשבותי מחשבותיכם וגו׳ (ישעי׳ נה, ח), כי מי שרוצה להנקם מחבירו הוא שותק, בענין שלא ידע אויבו להזהר ממנו. אבל הקב״ה אינו כן, כי כשרוצה להנקם מהאדם הוא נותן קולי קולות. ואומר שובו בנים שובבים, שובו אלי ואשובה אליכם, בטרם יתנגפו רגליכם על הרי נשף. וזהו ויאמר ה׳, בקולי קולות. כדי שישובו אליו למחות את האדם. וכל זה לפי שהוא רחמן ורואה כי יצר לב אדם המטעה האדם לחטוא. וזה שאמר (בראשית ו, ה-ח) וירא ה׳ כי רבה רעת האדם בארץ בפועל. וכל יצר מחשבות לבו רק רע כל היום. וינחם ה׳ כי עשה את האדם בארץ, שאלו עשה אותם בשמים מי יוכל עמהם. ויתעצב אל לבו, על אובדן מעשה ידיו. ונתן תיקון לזה בתשובה, וזהו ויאמר ה׳ בקולי קולות

אמחה את האדם אשר בראתי, וכל זה כדי שישובו אליו. ואין איש נחם על רעתו לאמר מה עשיתי, זולת נח שמצא חן בעיני ה׳ ושב אל ה׳, ומצא חן בעיני ה׳. ואף זה על דרך חן ולא על דרך דין, כי לא היה צדיק גמור. וזה על דרך שאמר הנביא ישעיה, ואת יריבך אנכי אריב וגו׳, והאכלתי את מוניך וגו׳ (ישעי׳ מט, כה-כו). וסמך לזה (שם נ, א-ג) כה אמר ה׳ אי זה ספר כריתות אמכם. לרמוז, שאע״פ שהשם היה אומר שהוא מושיעם, היו מתיאשים מן הגאולה בחשבם שחטאו לשם, וכבר הסגירם ומכרם ביד אויב ואין להם חזרה. לזה בא לומר שזה שקר, כי אי זה ספר כריתות אמכם אשר שלחתיה בגט. או מי מנושי שהייתי חייב להם אשר מכרתי אתכם לו, אבל בעונותיכם נמכרתם ובפשעיכם שולחה אמכם. ואחר שבעונותיכם נמכרתם, יש לכם תיקון גדול בתשובה. וכל זה אמר השי״ת כדי שישובו בתשובה, ועם כל זה אין איש ניחם על רעתו. ולכן אמר השם מדוע באתי להעיר אתכם, ואין איש. קראתי בקול גדול ואין עונה. ואחר שהשם מקדים להם מעלת התשובה ואינם רוצים לשוב אליו, נראה שחושבים שאין כח ביד השם להושיעם, וזה שאמר הקצור קצרה ידי מפדות וגו׳. ואחר שזה כן אלביש שמים קדרות, ואחזור העולם תוהו ובהו. אחר שבראתי העולם במדת חסד בעבור התשובה, והם אין רוצים לשוב. וזהו כעין מה שאמר וינחם ה׳ ויתעצב אל לבו (בראשית ו, ו). וכמו שאמר בכאן קראתי ואין עונה, כן אמר שם ויאמר ה׳ אמחה את האדם (שם ז:(

וכן אמר המשורר על זה הדרך (תהלים צ, ג-יז) ותאמר שובו בני אדם, בקולי קולות. ונתן טעם לרחמי השם על ברואיו, שאומר להם שישובו ואינו רוצה להענישם, כאומרו אם אחפוץ במות המת (יחזקאל יח, לב). כי אלף שנים בעיניך כיום אתמול כי יעבור, וכמו שאמרו יומו של הקב״ה אלף שנים (סנהדרין צז.), אם כן חיי האדם הם קצרים מאד כמו אתמול, כי יעבור פתע פתאום. או כמו אשמורה בלילה, שהוא זמן יותר מועט. באופן כי זרמתם שינה יהיו, כלומר כי כל זרמתם ועניינם הבל כמו שינת הסוס. והם כמו העשב שתיבש פתאום, וזהו בבקר יציץ וחלף לערב ימולל ויבש. וכ״ש כי זה הזמן אנו חיים בעצב ובדאגה ובמקרים רבים, וזהו כי כלינו באפך. וזהו כעין מה שאמר, אדם ילוד אשה קצר ימים ושבע רוגז ואימים (איוב יד, א), ואחר שזה כן שתה עונותינו לנגדך, ולנגד ימיך, שהם אלף שנים כיום אחד. ולא תשית עונותינו לנגדנו, אחר שכל ימינו פנו בעברתך. ובמקרים רבים באופן שכלינו שנינו כמו הגה. לרמוז שבראשונה אמר ששיעור חיי האדם שינה יהיו, ועכשיו אמר כי לפי מקרה מקריו ותואניו. שיעור חייו אינו אלא כשיעור דיבור אחד, וזהו כמו הגה. ובא לבחון זה ואמר ימי שנותינו בהם שבעים שנה. כלומר, כשנחלק יומו של הקב״ה שהוא אלף שנים לשבעים, שבעים שנה, לא יהיו ימיו של אדם אלא שיעור בלתי מורגש שהוא כדבור אחד. וכ״ש כי רהבם עמל ואון, באופן שהנשאר הוא כמעט פורח באויר, וזהו כי גז חיש ונעופה. וא״כ מי יודע עוז אפך, אם כיראך תהיה עברתך. באופן כי לפי זה מנין ימינו הוא נקל לידע, וזהו למנות ימינו כן הודע. ואפילו יהיו אלו הימים של נביא לבב חכמה, שהוא יותר גדול מנביא, כאומרם חכם עדיף מנביא (ב״ב יב.). עם כל זה יהיו ימיו קצרים והוא דבר נקל לידע. ואחר שזה כן, שובה והנחם על עבדיך, להאיר פניך אלינו כמו הבוקר, וזהו שבענו בבקר חסדך, ובבוקר שלך נרננה ונשמחה בכל ימינו, אחר שיום שלך הוא אלף שנים. ולמעט שמחנו כימות עניתנו, שיהיו ימי השמחה כימי העוני. ושנות השמחה יהיו כשנים שראינו רעה בהם, וזהו שנות ראינו רעה. ובזה יראה אל עבדיך פעליך, אחר שיחיו שלשים שנה או שלשים וחמש שנה של חיים טובים. אבל אם יהיו ימיהם קצרים

מלאים רוגז ואימים, לא יוכלו להשיג פעולותיך. ובזה תהיה נעם ה׳ אלהינו עלינו ועל מעשה ידינו:

מכל זה יראה איך התשובה ראויה לחוטא, והשכל יחייב דבר זה כמו שכתבתי. ולפי שזה דבר נגלה לעיני כל רואה, אמר בכאן כי המצוה הזה לא נפלאת היא ממך ולא רחוקה. ולפי שהדברים לא יושגו מצד שהם נעלמים. או אע״פ שיהיו נגלים, יהיו נעלמים אם הם בדרך רחוקה. לראשונה אמר לא נפלאת היא ממך, ולשנית אמר ולא רחוקה. וכנגד הדברים הנעלמים, אמר לא בשמים היא (פס׳ יב), וכנגד הרחוקים, אמר ולא מעבר לים היא (פס׳ יג), ורבותינו ז״ל אמרו (עירובין נה.), לא בשמים היא, שאין התורה נמצאת בגסי הרוח. ולכן נדמה יששכר שהיה בעל תורה לחמור גרם, שאין בו גאוה. ולא מעבר לים היא, שאין התורה נמצאת במפרשי ימים והולכי מדברות. כמו (אבות ב, ה) ולא כל המרבה בסחורה מחכים:

]עריכה[הרמב״ן

ומל ה׳ אלהיך את לבבך זהו שאמרו (שבת קד) הבא לטהר מסייעין אותו, מבטיחך שתשוב אליו בכל לבבך והוא יעזור אותך ונראה מן הכתובים ענין זה שאומר, כי מזמן הבריאה היתה רשות ביד האדם לעשות כרצונו צדיק או רשע, וכל זמן התורה כן, כדי שיהיה להם זכות בבחירתם בטוב ועונש ברצותם ברע אבל לימות המשיח, תהיה הבחירה בטוב להם טבע, לא יתאוה להם הלב למה שאינו ראוי ולא יחפוץ בו כלל והיא המילה הנזכרת כאן כי החמדה והתאוה ערלה ללב, ומול הלב הוא שלא יחמוד ולא יתאוה וישוב האדם בזמן ההוא לאשר היה קודם חטאו של אדם הראשון, שהיה עושה בטבעו מה שראוי לעשות ולא היה לו ברצונו דבר והפכו, כמו שפירשתי בסדר בראשית (ב ט:(

וזהו מה שאמר הכתוב בירמיה (לא ל -לב), הנה ימים באים נאם ה׳ וכרתי את בית ישראל ואת בית יהודה ברית חדשה לא כברית אשר כרתי את אבותם וגו׳, כי זאת הברית אשר אכרות את בית ישראל אחרי הימים ההם נתתי את תורתי בקרבם ועל לבם אכתבנה, וזהו בטול יצר הרע ועשות הלב בטבעו מעשהו הראוי ולכך אמר עוד (שם פסוקים לב לג) והייתי להם לאלהים והמה יהיו לי לעם ולא ילמדו עוד איש את רעהו ואיש את אחיו לאמר דעו את ה׳ כי כולם ידעו אותי למקטנם ועד גדולם, ובידוע כי יצר לב האדם רע מנעוריו וצריכים ללמד אותם, אלא שיתבטל יצרם בזמן ההוא לגמרי:

וכן נאמר ביחזקאל (לו כו כז) ונתתי לכם לב חדש ורוח חדשה אתן בקרבכם וגו׳ ועשיתי את אשר בחקי תלכו, והלב החדש ירמוז לטבעו, והרוח לחפץ ולרצון וזהו שאמרו רבותינו (שבת קנא:) והגיעו שנים אשר תאמר אין לי בהם חפץ (קהלת יב א), אלו ימות המשיח, שאין בהם לא זכות ולא חובה כי בימי המשיח לא יהיה באדם חפץ אבל יעשה בטבעו המעשה הראוי, ולפיכך אין בהם לא זכות ולא חובה, כי הזכות והחובה תלויים בחפץ:

]עריכה[אור החיים

ומל ה׳ אלהיך וגו׳ יש להעיר אחר שאמר למעלה ושבת עד ה׳ ושמעת בקולו, מה מקום לומר עוד ומל ה׳ עוד רואני שאומר עוד אחר כך ואתה תשוב וגו׳, שנראה שמה שקדם עדיין לא הגיע לתשובה, וזה אינו, כי אחר שמל לבו לאהבה את ה׳ בכל לבו ובכל נפשו, אין לך תשובה גדולה מזו:

אכן לפי מה שפירשתי בפרשת כי תבא (לעיל כח טו) בין בענין הברכות בין בענין הקללות שיש שלשה דברים כלליות במצות ה', א' היא עסק התורה, שנית שמירת מצות לא תעשה, שלישית קיום מצות עשה:

לזה כשבא לומר תיקון התשובה סדר שלשתם, כנגד תשובת תלמוד תורה, אמר תשובה ראשונה ושבת עד ה', וגמר אומר ושמעת בקולו שהוא תלמוד תורה, ולא הזכיר עמו דבר אחר, וזו היא התחלת התשובה שצריך השב עשות, ואמר כנגדה ושב ה' את שבותך ושב וקבצך וגו', כאומרם ז"ל (זוה"ק ח"ג ער) שבזכות עסק התורה יהיו ישראל נגאלין גם אמר על מה אבדה הארץ וגו', ויאמר ה' על עזבם את תורתי (ירמיה ט יא יב), לזה כשישובו לתלמוד תורה יקבצם ה' ויביאם אל הארץ אשר ירשו וגו׳ וכנגד שמירת מצות לא תעשה אמר ומל ה' אלהיך את לבבך וגו', וידוע כי ערלת הלב הוא עשות רשע ואהבת הרשע, שלבו של אדם מחמדתו, וכנגדו אמר ומל וגו׳ לאהבה את ה', פירוש שתלביש האהבה אשר תיכן בך התוכן בריאתך בנעימות ידידות חיבת אלהיך, ויחד שכר לזה שיהפוך ה' כל הצרות מעלינו על שונאינו כאומרו ונתן וגו׳ על אויביך וגו׳ וכנגד קיום מצות עשה, אמר ואתה תשוב וגו׳ ועשית את כל מצותיו הרי זה מצות עשה, ויחד להם שכר הקרבת התועלת כאומרו והותירך וגו׳ וישוב לשוש וגו':

וילך

דברים פרק לא) –א) **וַיֵּלֶךְ מֹשֶׁה וַיְדַבֵּר אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֶל כָּל יִשְׂרָאֵל׃(ב) וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם בֶּן מֵאָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה אָנֹכִי הַיּוֹם לֹא אוּכַל עוֹד לָצֵאת וְלָבוֹא וַידוָד אָמַר אֵלַי לֹא תַעֲבֹר אֶת הַיַּרְדֵּן הַזֶּה׃(ג) יְדוָד אֱלֹהֶיךָ הוּא עֹבֵר לְפָנֶיךָ הוּא יַשְׁמִיד אֶת הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה מִלְּפָנֶיךָ וִירִשְׁתָּם יְהוֹשֻׁעַ הוּא עֹבֵר לְפָנֶיךָ כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְדוָד׃(ד) וְעָשָׂה יְדוָד לָהֶם כַּאֲשֶׁר עָשָׂה לְסִיחוֹן וּלְעוֹג מַלְכֵי הָאֱמֹרִי וּלְאַרְצָם אֲשֶׁר הִשְׁמִיד אֹתָם׃(ה) וּנְתָנָם יְדוָד לִפְנֵיכֶם וַעֲשִׂיתֶם לָהֶם כְּכָל הַמִּצְוָה אֲשֶׁר צִוִּיתִי אֶתְכֶם׃(ו) חִזְקוּ וְאִמְצוּ אַל תִּירְאוּ וְאַל תַּעַרְצוּ מִפְּנֵיהֶם כִּי יְדוָד אֱלֹהֶיךָ הוּא הַהֹלֵךְ עִמָּךְ לֹא יַרְפְּךָ וְלֹא יַעַזְבֶךָּ׃(ז) וַיִּקְרָא מֹשֶׁה לִיהוֹשֻׁעַ וַיֹּאמֶר אֵלָיו לְעֵינֵי כָל יִשְׂרָאֵל חֲזַק וֶאֱמָץ כִּי אַתָּה תָּבוֹא אֶת הָעָם הַזֶּה אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְדוָד לַאֲבֹתָם לָתֵת לָהֶם וְאַתָּה תַּנְחִילֶנָּה אוֹתָם׃(ח) וַידוָד הוּא הַהֹלֵךְ לְפָנֶיךָ הוּא יִהְיֶה עִמָּךְ לֹא יַרְפְּךָ וְלֹא יַעַזְבֶךָּ לֹא תִירָא וְלֹא תֵחָת׃(ט) וַיִּכְתֹּב מֹשֶׁה אֶת הַתּוֹרָה הַזֹּאת וַיִּתְּנָהּ אֶל הַכֹּהֲנִים בְּנֵי לֵוִי הַנֹּשְׂאִים אֶת אֲרוֹן בְּרִית יְדוָד וְאֶל כָּל זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל׃(י) וַיְצַו מֹשֶׁה אוֹתָם לֵאמֹר מִקֵּץ שֶׁבַע שָׁנִים בְּמֹעֵד שְׁנַת הַשְּׁמִטָּה בְּחַג הַסֻּכּוֹת׃(יא) בְּבוֹא כָל יִשְׂרָאֵל לֵרָאוֹת אֶת פְּנֵי יְדוָד אֱלֹהֶיךָ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחָר תִּקְרָא אֶת הַתּוֹרָה הַזֹּאת נֶגֶד כָּל יִשְׂרָאֵל בְּאָזְנֵיהֶם׃(יב) הַקְהֵל אֶת הָעָם הָאֲנָשִׁים וְהַנָּשִׁים וְהַטַּף וְגֵרְךָ אֲשֶׁר בִּשְׁעָרֶיךָ לְמַעַן יִשְׁמְעוּ וּלְמַעַן יִלְמְדוּ וְיָרְאוּ אֶת יְדוָד אֱלֹהֵיכֶם וְשָׁמְרוּ לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל דִּבְרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת׃(יג) וּבְנֵיהֶם אֲשֶׁר לֹא יָדְעוּ יִשְׁמְעוּ וְלָמְדוּ לְיִרְאָה אֶת יְדוָד אֱלֹהֵיכֶם כָּל הַיָּמִים אֲשֶׁר אַתֶּם חַיִּים עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר אַתֶּם עֹבְרִים אֶת הַיַּרְדֵּן שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ׃(יד) וַיֹּאמֶר יְדוָד אֶל מֹשֶׁה הֵן קָרְבוּ יָמֶיךָ לָמוּת קְרָא אֶת יְהוֹשֻׁעַ וְהִתְיַצְּבוּ בְּאֹהֶל מוֹעֵד וַאֲצַוֶּנּוּ וַיֵּלֶךְ מֹשֶׁה וִיהוֹשֻׁעַ וַיִּתְיַצְּבוּ בְּאֹהֶל מוֹעֵד׃(טו) וַיֵּרָא יְדוָד בָּאֹהֶל בְּעַמּוּד עָנָן וַיַּעֲמֹד עַמּוּד הֶעָנָן עַל פֶּתַח הָאֹהֶל׃(טז) וַיֹּאמֶר יְדוָד אֶל מֹשֶׁה הִנְּךָ שֹׁכֵב עִם אֲבֹתֶיךָ וְקָם הָעָם הַזֶּה וְזָנָה אַחֲרֵי אֱלֹהֵי נֵכַר הָאָרֶץ אֲשֶׁר הוּא בָא שָׁמָּה בְּקִרְבּוֹ וַעֲזָבַנִי וְהֵפֵר אֶת בְּרִיתִי אֲשֶׁר כָּרַתִּי אִתּוֹ׃(יז) וְחָרָה אַפִּי בוֹ בַיּוֹם הַהוּא וַעֲזַבְתִּים וְהִסְתַּרְתִּי פָנַי מֵהֶם וְהָיָה לֶאֱכֹל וּמְצָאֻהוּ רָעוֹת רַבּוֹת וְצָרוֹת וְאָמַר בַּיּוֹם**

הַהוּא הֲלֹא עַל כִּי אֵין אֱלֹהַי בְּקִרְבִּי מְצָאוּנִי הָרָעוֹת הָאֵלֶּה׃(יח) וְאָנֹכִי הַסְתֵּר אַסְתִּיר פָּנַי בַּיּוֹם הַהוּא עַל כָּל הָרָעָה אֲשֶׁר עָשָׂה כִּי פָנָה אֶל אֱלֹהִים אֲחֵרִים׃(יט) וְעַתָּה כִּתְבוּ לָכֶם אֶת הַשִּׁירָה הַזֹּאת וְלַמְּדָהּ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שִׂימָהּ בְּפִיהֶם לְמַעַן תִּהְיֶה לִּי הַשִּׁירָה הַזֹּאת לְעֵד בִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל׃(כ) כִּי אֲבִיאֶנּוּ אֶל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי לַאֲבֹתָיו זָבַת חָלָב וּדְבַשׁ וְאָכַל וְשָׂבַע וְדָשֵׁן וּפָנָה אֶל אֱלֹהִים אֲחֵרִים וַעֲבָדוּם וְנִאֲצוּנִי וְהֵפֵר אֶת בְּרִיתִי׃(כא) וְהָיָה כִּי תִמְצֶאןָ אֹתוֹ רָעוֹת רַבּוֹת וְצָרוֹת וְעָנְתָה הַשִּׁירָה הַזֹּאת לְפָנָיו לְעֵד כִּי לֹא תִשָּׁכַח מִפִּי זַרְעוֹ כִּי יָדַעְתִּי אֶת יִצְרוֹ אֲשֶׁר הוּא עֹשֶׂה הַיּוֹם בְּטֶרֶם אֲבִיאֶנּוּ אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבָּעְתִּי׃(כב) וַיִּכְתֹּב מֹשֶׁה אֶת הַשִּׁירָה הַזֹּאת בַּיּוֹם הַהוּא וַיְלַמְּדָהּ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃(כג) וַיְצַו אֶת יְהוֹשֻׁעַ בִּן נוּן וַיֹּאמֶר חֲזַק וֶאֱמָץ כִּי אַתָּה תָּבִיא אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי לָהֶם וְאָנֹכִי אֶהְיֶה עִמָּךְ׃(כד) וַיְהִי כְּכַלּוֹת מֹשֶׁה לִכְתֹּב אֶת דִּבְרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת עַל סֵפֶר עַד תֻּמָּם׃

וילך זו התפשטות ספירת ה**משה** בינה **וידבר** בחסדים וגבורות שבה כי אות ו׳ רומזת על ה״ח וכללותם **וידבר** גימ 'גבורה עד ספירת המלכות שבה שם אדנות שבמילואו עולה תרעא וכן **את הדברים** עם אותיות והכולל גימ׳ תרעא וזו השפעה של**האלה** לאה **אל כל ישראל** האחוזים במלכות היא רחל והם באי הארץ כי ארץ ישראל היא רחל.

ויאמר כאשר מגיע זמנו של אדם להסתלק מן העולם נפשו עולה בסוד (תהלים קד) ״תוסף רוחם״ וזה הוא **ויאמר** מלשון את ד׳ האמרת **אלהם** זכיתי להדבק בבינה היא עלמא דאתי והיא לאה **בן** הייתי במדרגת המלכות בה יש שם בן וכעת אני דבוק בבינה הנקראת אלקים חיים ויש בה **מאה ועשרים** צירופים ותקנתי כל אותם צירופים בכל **שנה** ספירה שלה הארתי אותה להיות **אנכי** אור הכתר מאיר בה וכעת הנני מאיר לכם מאורי אור השמש הנקרא **היום** זו התפארת הנקראת יום וכעת **לא אוכל עוד לצאת ולבוא** כי השמש יוצא ממזרח ובא אל המערב וזו בחינת התפארת היא בחינת מזרח ובסופה מתחברת אל המלכות שם השכינה במערב **וידוד** הוא ובית דינו היינו נגזר עלי מזו״ן **אמר אלי** רב לך היינו די לך במה שזכיתי למדרגת ז״א שהיא גבוהה מהיסוד ומהמלכות ולכן **לא תעבר את הירדן הזה** אין לך צורך לעבור את הירדן שהוא היסוד הנקרא זה וכן לא תכנס לארץ ישראל שהיא המלכות.

ידוד ז״א **ואלהיך** השכינה **הוא** יחד עם הארת הבינה שהיא נסתרת ולכן קראה בלשון נסתר הוא **עבר לפניך** בבחינת (מיכה ב,יג) ״ויעבר מלכם לפניהם וד׳ בראשם״ מלכם היינו בינה וד׳ היינו זו״ן **הוא ישמיד את הגוים האלה מלפניך וירשתם** דיני הבינה יכלו אותם והארץ הינה לפניכם בבחינת ירושה כי ארץ ישראל היא הנקראת אלקים כשהוא מלאה כזה: אלף למד הי יוד מם גימ׳ ש ועם ה׳ אותיות השורש הרי **שה** ואותיות **ירו** גימ 'גבורה והיא מדרגת רחל והיא הנקראת סיהרא וזו מידת**יהושע** פני לבנה **הוא עבר לפניך** זו הנהגת ארץ ישראל הנהגת ארצית של נסים בתוך הטבע אבל שורש בבינה וזה הוא**כאשר** כי אשר זו הבינה והיא מוארת מהכתר וזו אות **כ** של מילת כאשר **דבר ידוד** כי ז״א הוא מנהיג את המלכות הנקראת דיבור.

ועשה ידוד להם לשבעה עממין **כאשר עשה לסיחון ולעוג מלכי האמרי ולארצם** ואמר **אשר** זו הבינה שהיא **השמיד אתם**. רק עליכם לעשות תשובה כל יום ובזה תתנו כח לבינה לפעול פעולתה.

ונתנם ידוד לפניכם ועשיתם להם ככל המצוה אשר צויתי אתכם היינו השמדת עבודה זרה מארץ ישראל כי היא לא מסוגלת לסבול שקצים ורמשים.

חזקו למדו תורת אלקים כי חזקו גימ' קכא ושם אלקים מצטרף קכ צרופים ובזה תתגברו על ס"מ שהוא גימ' קלא היינו **ואמצו**גימ' זה ס"מ **אל תיראו ואל תערצו מפניהם** כי אין בהם ממש **כי** זו השכינה היא כ'נסת י'שראל היא מחוברת אל **ידוד** ז"א**ואלהיך** הבינה היא הנקראת כאן **הוא** כלומר יש לה גבורות כאיש והיא **ההלך עמך לא ירפך ולא יעזבך** עושה בהם כליה והיא לוחמת את המלחמה בארץ ישראל רק תעשו תשובה.

ויקרא משה ליהושע כאן המלכות עולה לתפארת ומשווה קומה בסוד שני המאורות הגדולים וזה הוא ויקרא שכעת למלכות יש יקר **ויאמר אליו** יש לה עליה **לעיני כל ישראל** ויש לה כח להאיר את החכמה תתאה הנקראת עינים **חזק ואמץ** חזקבתורה ואמץ במעשים טובים (גמ' ברכות לג ע"ב) חזק על ידי לימוד תורה שבעל פה עם כוונה פנימית ובזה תחברו את המלכות שהיא בן עם הבינה שהיא סג ובן וסג גימ' חזק ועל ידי מעשים טובים תכלו את ס"מ גימ' אמץ **כי אתה** מדרגה שלך היא אור הלבנה שהיא כ'נסת י'שראל וזה שאמר **כי אתה תבוא** אתה מתאים לבוא לארץ ישראל שהיא המלכות הנקראת **את**וכן **העם הזה** המושרשים במלכות **אל הארץ** היא המלכות **אשר נשבע ידוד לאבתם לתת להם** כי האבות שהם החג"ת משפיעים אליה **ואתה תנחילנה אותם** כאותה נחלה שאין לה הפסק. וסוד העניין הוא שארץ ישראל נשפעת מהיסוד וזה הירדן היורד מהחב"ד ומהלך בכל קומת ז"א ונאסף במלכות כי הירדן הגשמי (כך שמעתי מפי הרב משה הרמוני שליט"א) מתמלא מהח'צבני ב'ניאס ודי'ן שהם ר"ת חב"ד ומהלך לכל אורך ארץ ישראל שזו קומת אדם (אם נעריך שהחרמון הוא הראש וים המלח זה סיום קומת האדם בחינת המלכות ולכן נקרא ים המות כי רגליה יורדות מות ושאר הארץ עד אילת והערבה אלו נצח והוד המשתלשלים מהגוף) הוא היסוד והיא מאיר למלכות וזה סוד יוסף שנכנס לארץ ויש שתי מדרגות בזיווג וזה הוא ההבדל בין תבוא ותביא כי יש זיווג בכל הקומה של י"ס וזה תביא ויש בקומת ו"ק וזה תבוא ולכן אמר בתחילה תבוא זה זיווג נמוך המכין לזיווג העליון שהוא תביא.

וידוד הוא ובית דינו היינו זו"ן הנשפעים הבינה הנקראת כאן **הוא** הם **ההלך לפניך הוא יהיה עמך לא ירפך ולא יעזבך לא תירא ולא תחת** הנלחמים לכם ולכן אין להתייירא.

ויכתב משה שהוא הבינה והיא משפיעה לזו"ן וזה **את** מלכות **התורה** ת"ת והם **הזאת ה** זו התפארת שיש בה ה"ס חגתנ"ה והמלכות הנקראת תמיד **זאת** ואלו תורה שבכתב ושבעל פה ואמרו במדרש שכתב באותו יום י"ב ספרי תורה כי היסוד הנקרא זה גימ' י"ב מחבר בין תורה שבכתב ותורה שבעל פה **ויתנה אל הכהנים** כאן הבינה משפיעה אל החסד ו**בני לוי**הגבורה שהם **הנשאים את ארון ברית ידוד** כי ארון זו המלכות וברית זה היסוד ודי' זה התפארת ואמר שחו"ג משפיעים לת"ת וליסוד ולמלכות **ואל כל זקני ישראל** היינו ג"ר דמלכות.

ויצו היינו חיבור וייחוד בצותא **משה** זו הבינה והיא המחברת ומייחדת את המלכות עם התפארת וזה באור מילת אותם = אותיות את זו המלכות, ו' תפארת **ם** היינו תבונה כי היא מלבישה על נה"י דבינה והיא המייחדת את זו"ן, ואמר להם משה**לאמר** תשמחו במעלתכם שיש לכם חיבור לארץ החיים זו הבינה. אתם זכיתם

לנפש דאצילות הנקראת **מקץ** היא מסיימת את קומת האצילות ויש לכם אפשרות לקבל את קומת הרוח דאצילות וזה **שבע שנים** אלו הז״ת שהם נפש ורוח והם מחוברים **במעד שנת השמטה** כי מועד היינו חיבור של נפש הנקרא שמטה כי שמטה היא מלכות, ועוד עליכם לשמוח שאתם יכולים להשיג קומת נשמה וזה **בחג הסכות** כי יש ג׳ סוכות :סוכת דוד במלכות ,סוכת שלום ביסוד וסוכה העגולה ככבשן בבינה.

בבוא כל ישראל המושרשים בזו״ן כנ״ל **לראות את פני ידוד אלהיך** זו השכינה שהיא לפני ד׳ והיא הנקראת אלקים **במקום אשר יבחר** היינו בבית המקדש שהוא בחינת מלכות **תקרא את התורה הזאת** זו תורה שבכתב שהיא תפארת שהיא **נגד כל ישראל** שהם במלכות וזה יעורר אותם להכיר במעלתם האמיתית ויתעוררו לתשובה וזה הוא **באזניהם** כי אוזן גימ׳ ס״ג ע״ה שהוא בבינה הנקראת תשובה.

חזרה בתשובה ממשיכה מוחין למלכות וזה הוא **הקהל** היינו ה׳ עליונה שזו הבינה ממשיכה מוחין של ע״ב וס״ג למלכות שהם גימ׳ **קהל** וכך המלכות הנקראת **את** נבנית לקומה שלימה בכל חלקיה שהם: **העם האנשים והנשים והטף וגרך אשר בשעריך** העם אלו תמכי דאורייתא נו״ה, טף=יסוד, אנשים תפארת ונשים מלכות וגרים מלכות דמלכות. אורות התשובה שהיא הבינה מביאה ל**למען ישמעו ולמען ילמדו ויראו את ידוד אלהיכם** שמיעה לימוד ויראה הם בבינה והיא משפיעה למלכות וזה הוא **ושמרו לעשות את כל דברי התורה הזאת** כי השמירה במלכות שהיא בחינת עולם העשיה והיא נקראתזאת והיא נבנית מהגבורות כידוע וזה **דברי** גימ׳ גבורה וכל מקום שנאמר דיבור הוא לשון תוכחה וגבורות.

ובניהם אשר לא ידעו שלא הגיעו עדיין למוחין דדעת בזכות התשובה **ישמעו** זו השמיעה **ולמדו** זה סוד הלמד שהיא הבינה**ליראה את ידוד אלהיכם** זו יראת הרוממות ואז **כל הימים** כל ימינם יהיו בתשובה שהיא הבינה הנקראת **אשר אתם חיים על האדמה** והיא ארץ החיים וכך יזכו לחיים עליונים עוד בחיי חיותם על האדמה **אשר אתם עברים את הירדן שמה לרשתה**.

ויאמר ידוד שה״ס אבא **אל משה** שה״ס בינה **הן קרבו ימיך למות** היינו להסתלק ולעלות לחכמה **קרא את יהושע** שהוא בחינת המלכות, לבנה, ארץ ישראל ורחל וזו בחינת **והתיצבו באהל מועד אהל מועד** זו המלכות ונקראת כך כשהיא מחוברת אל היסוד הנקרא יוסף גימ׳ אהל מועד **ואצונו** היינו השפעת מוחין בקומה שלימה למלכות פב״פ **וילך משה** בינה **ויהושע**מלכות **ויתיצבו באהל מועד** במלכות בחינת אימא אוזיפת מנאה לברתא.

ויבא ידוד המשכת חכמה שהיא הנקראת ראיה **באהל** במלכות וזה הוא סוד ״נותן עיניו בו״ בכוס של ברכה **בעמוד ענן** עם ה׳ חסדים **ויעמד עמוד הענן על פתח האהל** פתח הוא מלכות וניקוד פתח הוא חכמה וזה הוא חיבור חכמה ומלכות סוד אבא יסד ברתא וכעת המלכות מקבלת את החיה.

ויאמר ידוד אל משה הנך שכב עם אבתיך הנך מסתלק לחכמה ואילו העם מאבד את המוחין שהיו לו בחייך ולכן **וקם העם הזה וזנה אחרי אלהי נכר הארץ אשר הוא בא שמה בקרבו ועזבני והפר את בריתי אשר כרתי אתו, וחרה אפי בו ביום ההוא ועזבתים והסתרתי פני מהם והיה לאכל ומצאהו רעות רבות וצרות ואמר ביום ההוא הלא על כי אין אלהי בקרבי מצאוני הרעות האלה, ואנכי הסתר אסתיר פני**

ביום ההוא על כל הרעה אשר עשה כי פנה אל אלהים אחרים סילוק המוחין והפרת הברית מסלקים את השכינה ומביאים בהכרח לדינים וזה סוד נגע צרעת.

כדי לתקן את העיוות יש לשוב בתשובה ולכן **ועתה** אין ועתה אלא לשון תשובה **כתבו לכם את השירה הזאת** זו התורה ולמה קראה שירה? אלא רמז יש כאן למלכות הנקראת אלקים וכשהיא באחוריים כזה: א אל אלה אלהי אלקים היא גימ' ר והיא חוזרת למצב של פנים וזה הוא אלף למד הי יוד מם גימ' ש ויש בה מוחין של חכמה ואלו אותיות יה של שירה ועוד רמז להם ללמוד את התורה בניגון ולהתפלל לזכות לאהוב את לימוד התורה כי תפלה גימ' שירה **ולמדה את בני ישראל** בזכות לימוד התורה יזכו לתשובה שהיא הבינה והיא נקראת מגדל הפורח באויר וזה סוד אות ל שיש בו ג' קומות והם מלכות תפארת ובינה **שימה** ואז המלכות הנקראת שם עם מוחין של חכמה יה והיא נקראת שימה **בפיהם** היא הנקראת פה עם שם ב"ן גימ' בפיהם, **למען תהיה לי השירה הזאת לעד בבני ישראל** כי השכינה הנקראת זאת היא מעידה בבני ישראל. ולכן התפלל אליה מרע"ה תקט"ו תפילות כמנין שירה וכמנין ואתחנן.

והשכינה הנקראת **כי** כ'נסת י'שראל היא **אביאנו אל האדמה** סוד האדמה של ארץ ישראל ובה העם היושב עליה צריך להיות בתשובה תדירים והיא הבינה הנקראת **אשר** והיא משפיעה למלכות שם סוד **נשבעתי** השבועה והיא נקראת ארץ חמדת אבות ארץ שחמדוה **לאבתיו** אבות שהם החג"ת ומן המלכות נשפעים חסדים וגבורות וזה הוא **זבת חלב** חסדים **ודבש**גבורות כי דבש גימ' אשה וגם צבעו מורה על הדין. והעם היושב בארץ מקבל אורות אבל לא מרחיב פיו כי ענין ההרחבה הוא מצד הבינה הנקראת רחובות הנהר וזה הוא **ואכל ושבע ודשן ופנה אל אלהים אחרים ועבדום ונאצוני והפר את בריתי, והיה כי תמצאן אתו רעות רבות וצרות וענתה השירה הזאת לפניו לעד כי לא תשכח מפי זרעו כי ידעתי את יצרו אשר הוא עשה היום בטרם אביאנו אל הארץ אשר נשבעתי** וזה היה התהליך בכל תקופת השופטים וכן לכל אדם בחייו יש: עליה, ירידה, עונש, חזרה בתשובה וקבלת מוחין.

ויכתב משה שהוא הבינה שהיא בונה את המלכות הנקראת **את** ונקראת **השירה** ונקראת **הזאת** וזה החיבור הנפלא בין הבינה הנקראת **ביום ההוא** והיא סוד **וילמדה** אות למד וממנה שפע גדול למלכות הנקראת **את** ובה אחוזים **בני ישראל**.

וזה הוא חיבור של בינה ומלכות הרמוז בפסוק (רות) "ותלכנה שתיהן יחדו" וזה הוא **ויצו את יהושע** אין צו אלא לשון חיבור בין מלכות שיש בה שם אדנות ותפארת שיש בה שם הוי"ה והבינה שיש בה שם אהי"ה שם גימ' 112 כמנין "ויצו" וזה חיבור מלכות שה"ס יהושע עם הבינה וזה הוא **בן נון** כי בן זו המלכות שיש בה שם ב"ן והבינה היא **נון** על שם נון שערי בינה **ויאמר חזק ואמץ** כאן נתן לו את הנר"ן, כי חזק גימ' 115 שהוא 112 עם ג' שמות הנ"ל וכן את החיה והיחידה החיה רמוזה באות ו' של ואמץ ואילו מילת אמץ גימ' ענוה שהיא כתר והיא יחידה. מכח אורות נרנח"י יכול יהושע להנחיל את הארץ בה השכינה והיא **כי** כ'נסת י'שראל והיא הנקראת **אתה** את והיא ה תתאה **תביא** למלעה אמר תבוא וכעת תביא כי כאן יש לו אורות נרנח"י ויכול להזדווג פב"פ בקומה מלאה עם התפארת וזו אות י' של תביא הרומזת לי"ס ולכן תוכל להנהיג ולהביא **את בני ישראל אל הארץ אשר נשבעתי להם** ועוד אמר **ואנכי אהיה עמך** אנכי זו המלכות הנקראת אני עם הארת הכתר. ואכן כך היה

שיהושע זכה לסייעתא דשמיא ונס גלויים במלחמות על ארץ ישראל. נס טבעי הוא במלכות והגלוי הוא מצד התפארת וכפי שהרמב"ן קורא לזה מצד השם המיוחד.

ויהי ככלות משה לכתב את דברי התורה הזאת על ספר עד תמם זו השפעת הבינה את כל המוחין למלכות עד שהיא נדמית לבינה ואז היא נקראת תמימה..

האזינו

דברים פרק לב - (א(**הַאֲזִינוּ הַשָּׁמַיִם וַאֲדַבֵּרָה וְתִשְׁמַע הָאָרֶץ אִמְרֵי פִי:(ב) יַעֲרֹף כַּמָּטָר לִקְחִי תִּזַּל כַּטַּל אִמְרָתִי כִּשְׂעִירִם עֲלֵי דֶשֶׁא וְכִרְבִיבִים עֲלֵי עֵשֶׂב:(ג) כִּי שֵׁם יְדֹוָד אֶקְרָא הָבוּ גֹדֶל לֵאלֹהֵינוּ:(ד) הַצּוּר תָּמִים פָּעֳלוֹ כִּי כָל דְּרָכָיו מִשְׁפָּט אֵל אֱמוּנָה וְאֵין עָוֶל צַדִּיק וְיָשָׁר הוּא:(ה) שִׁחֵת לוֹ לֹא בָּנָיו מוּמָם דּוֹר עִקֵּשׁ וּפְתַלְתֹּל:(ו) הַלְיְדֹוָד תִּגְמְלוּ זֹאת עַם נָבָל וְלֹא חָכָם הֲלוֹא הוּא אָבִיךָ קָנֶךָ הוּא עָשְׂךָ וַיְכֹנְנֶךָ:(ז) זְכֹר יְמוֹת עוֹלָם בִּינוּ שְׁנוֹת דֹּר וָדֹר שְׁאַל אָבִיךָ וְיַגֶּדְךָ זְקֵנֶיךָ וְיֹאמְרוּ לָךְ:(ח) בְּהַנְחֵל עֶלְיוֹן גּוֹיִם בְּהַפְרִידוֹ בְּנֵי אָדָם יַצֵּב גְּבֻלֹת עַמִּים לְמִסְפַּר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:(ט) כִּי חֵלֶק יְדֹוָד עַמּוֹ יַעֲקֹב חֶבֶל נַחֲלָתוֹ:(י) יִמְצָאֵהוּ בְּאֶרֶץ מִדְבָּר וּבְתֹהוּ יְלֵל יְשִׁמֹן יְסֹבְבֶנְהוּ יְבוֹנְנֵהוּ יִצְּרֶנְהוּ כְּאִישׁוֹן עֵינוֹ:(יא) כְּנֶשֶׁר יָעִיר קִנּוֹ עַל גּוֹזָלָיו יְרַחֵף יִפְרֹשׂ כְּנָפָיו יִקָּחֵהוּ יִשָּׂאֵהוּ עַל אֶבְרָתוֹ:(יב) יְדֹוָד בָּדָד יַנְחֶנּוּ וְאֵין עִמּוֹ אֵל נֵכָר:(יג) יַרְכִּבֵהוּ עַל בָּמֳתֵי \{בָּמֳתֵי\} אָרֶץ וַיֹּאכַל תְּנוּבֹת שָׂדָי וַיֵּנִקֵהוּ דְּבַשׁ מִסֶּלַע וְשֶׁמֶן מֵחַלְמִישׁ צוּר:(יד) חֶמְאַת בָּקָר וַחֲלֵב צֹאן עִם חֵלֶב כָּרִים וְאֵילִים בְּנֵי בָשָׁן וְעַתּוּדִים עִם חֵלֶב כִּלְיוֹת חִטָּה וְדַם עֵנָב תִּשְׁתֶּה חָמֶר:**

כבר בארנו בפרשת וילך משה את הענין הנפלא של חיבור בינה עם תפארת ומלכות וגם כאן מעמיק משה רבנו לבאר את הענין באר היטב ואומר: **האזינו** כל ענין האזנה אוזן קשור לבינה והיא המשפיעה לתפארת שהם נקראים **השמים** וכשהיא עם הבינה שהיא אות ה' ראשונה נקראת "השמים" וזה הוא **ואדברה** אותיות **דבור הא** ראשונה וממנה חו"ג כי דיבר גימ' גבורה ואות ו' תרמוז על חסדים, עוד, ואדברה ע"ה גימ' בגבורה. השמים כידוע נותנים חילם לארץ וזה **ותשמע הארץ** כי הארץשהיא המלכות מקבלת שפע מהבינה ולכן היא מתעוררת בתשובה כי השמיעה בבינה. שפע הבינה מרומם את קומת המלכות ממצב של ספירה אחת ונקודה לקומה שלימה עם מאה אורות וזה הוא **אמרי פי** אותיות אמר יפי, יפי גימ' 100. {וזה ענין הסכך שאלו אורות אמא שעולה גימ' מאה וזה גם ענין אמירת 100 ברכות בכל יום שבזה בונה אדם בכל יום משכן קטן, כפי שבמשכן היו מאה אדנים כך המברך מזכיר מאה פעמים שם אדנות (החלבן בשם הרקאנטי{(**אמר** זו המלכות. אמר רומז על עליית המלכות מלשון את ד' האמרת. ואמר **אמרי פי** היינו התבונה שהיא מלכות דבינה ושם סוד המאות. וכך אמר להם משה לישראל "מה ד' אלקיך דורש מעמך כי אם ליראה" והיינו יראת הרוממות שהיא הבינה ואמרו חז"ל (מנחות מג ע"ב) "אל תקרי מה אלא מאה" כנגד 100 אותיות שיש בזה הפסוק (צרור המור) וזו הבינה שם סוד המאות. נחזור, ראינו כי הבינה משפעת לתפארת וזו למלכות ולכן אומר:

יערף כמטר לקחי התורה נקראת לקח טוב וללומדיה יש חלק לעולם הבא התלמוד נקרא ש"ס הוא גימ' יערף וממנו הבנת רמ"ח מ"ע שהם ע"ה גימ' מטר. על ההבדל בין גשם ומטר עיין בערכם. ואמר **תזל כטל אמרתי** היינו שפע הבינה מחיה את

התפארת שיש בה ו״ק וכ״א כלול מי״ס גימ׳ ע״ה **כטל** והשפע יורד מהתבונה שזו **אמרתי** היינו אמרה תי תי גימ׳ קודש כי או״א הם קודש ושפע התפארת נמשך אל המלכות וזה **כשעירם עלי דשא** כשעירם אותיות שך פר ם אלו דיני הנוק׳ ואות ם דתבונה הממתקת אותם **עלי דשא** הנוזלים על המלכות שיש בה ג׳ קוין ימין שמאל ואמצע וזה הוא דש״א ר״ת ד׳ין ש׳לום א׳מת **וכרביבים עלי עשב** וכאשר מלכות עולה לחו״ב שזה מצב **עשב** אותיות ע״ב ש כלומר המלכות שיש בה ג׳ קוין כנ״ל שזו אות ש׳ והיא עולה לע״ב לחכמה היא מקבלת שפע אריך ועתיק וזה הוא **וכרביבים** וכ גימ׳ שם הוי״ה וזה אור אין סוף המאיר בקו המידה רביבים אלו חו״ב כי החכמה גדלה ומתרבה בבינה הנקראת ים וזה הוא רבי בים סוד נקודה בהיכליה. וכעת מתאר את עליית המלכות כאותה אבן הנזכרת בזוהר בראשית (דף כד/א) ״צריך לסלקא לה, לגבי דאתמר בה (תהלים קיח כב) אבן מאסו הבונים היתה לראש פנה, וכד איהי סליקת לעילא, ברישא דכל רישין סלקא ובגינה מלאכיא אמרין אי״ה מקום כבודו וכד סליקת לא׳ כגוונא דא א, איהי תגא ברישא דא׳, עטרה על רישיה כת״ר״. ואומר:

כי זו המלכות הנקראת כ׳נסת י׳שראל והיא נקראת **שם** והיא עולה ל**ידוד** ת״ת ומוסיפה לעלות וזה הוא **אקרא** וגדלה עוד וזה הוא **הבו גדל לאלהינו** כי המלכות מקבלת שפע מאחוריים של הבינה והחכמה, שפע הבינה הוא מילוי ס״ג העולה גימ׳ ל״ז וזה **גדל** ושפע החכמה הוא מילוי ע״ב העולה מ״ו והוא נמשך למלכות הנקראת אלקים וזה הוא **לאלהינו** גימ׳ מ״ו אלקים.

המלכות נקראת **הצור** כי היא נקראת אלקים וכשהוא מלא כזה: אלף למד הי יוד מם ע״ה גימ׳ **הצור** ואמר **תמים פעלו** פועל המלכות תמים כי לית לה מגרמא מדעם לית מה יהיב לה בעלה וכאן בעלה זה היסוד הנקרא **תמים** כי כל מי שנאמר בו תם או תמים נולד מהול (מדרש תנחומא פ׳ נח) והיסוד גימ׳ 80 כמנין **כי כל** ואומר שהיסוד מקבל מן התפארת וזה הוא **דרכיו משפט** משפט זה התפארת והוא מוסר הוראות ליסוד וזה מורידם למלכות ואז היא נקראת **אל אמונה** כתבו בתיקונים הוא (ז״א) אמת והיא (נוק׳) אמונה **ואין עול** ואין היא מקבלת מהס״א רק מהיסוד הנקרא **צדיק** המקבל מהתפארת **וישר** ביושר וכאשר הוא נותן לה שפעו היא הנקראת שם עולה אליו וזה הוא י׳תגדל ו׳יתקדש ש׳מיה רבא ר״ת יוש״ר ושפע התפארת בא מהבינה הנקראת **הוא**. עוד נרמז כאן שכר לומדי התלמוד במילים **הצור תמים פעלו** תמים גימ׳ תלמוד הצורה אותיות צורה שלימוד התלמוד נותן להם שיעור קומה רוחני **ופעלו** גימ׳ מקום, המקום משלם שכרם.

כאמור הקב״ה אומר למרע״ה הנך שוכב עם ...וקם העם הזה וכו׳ וזה אומרו **שחת** אין לשון השחתה אלא ע״ז ג״ע וש״ד וכידוע החטא מעניש את יוצרו בבחינת (ירמיהו ב, יט) ״תיסרך רעתך״ ולכן אמר **לו** שההשחתה היא לו לעושה והוא **לא בניו**לא מבניו של הקב״ה, ולמה חוטאים? **מומם** מום בם **דור עקש ופתלתל** ופתלתל גימ׳ י״א פעמים אלקים כלומר הם מגבירים את מידת הדין עד למאד. מספר י״א רמז ליא״ יריעות עזים שמשם עזות פנים וי״א סמני הקטורת נאבקים בם.

מוכיח אותם משה שהוא סוד הבינה **הלידוד תגמלו זאת** הרי ממנו תוצאות חיים **עם נבל** עם החפץ בתענוגי בשר וזה הוא כנען ר״ת כ׳נור נ׳עים ע׳ם נ׳בל (מהרב עמדין זצ״ל) וזה הוא עם נבל החפץ בתענוגים **ולא חכם** אינו חפץ בחכמה **הלוא הוא אביך קנך** הלא אבא נותן לך מוחין דרך הבינה הנקראת נועם גימ׳ עם ד׳ אותיות **קנך**

ואומר **הוא** הבינה **עשך** נותן לך שפע של טל כי י״פ טל גימ' **עשך** והוא **ויכננך** נותן לך שפע מהתפארת שיש בה ו״ק וכ״א מהם היא הוי״ה וזה הוא **ויכננך** גימ׳ ו״פ הוי״ה וענין זה של שש הויות רמזם דוד המלך בתהלים י״ט ׃ ״תּוֹרַת יְדָוָד תְּמִימָה מְשִׁיבַת נָפֶשׁ, עֵדוּת יְדָוָד נֶאֱמָנָה מַחְכִּימַת פֶּתִי, פִּקּוּדֵי יְדָוָד יְשָׁרִים מְשַׂמְּחֵי לֵב, מִצְוַת יְדָוָד בָּרָה מְאִירַת עֵינָיִם, יִרְאַת יְדָוָד טְהוֹרָה עוֹמֶדֶת לָעַד, מִשְׁפְּטֵי יְדָוָד אֱמֶת צָדְקוּ יַחְדָּו. והם כנגד חגתנה״י. וננסה בס״ד לסדרם כפי שיעזור האל:

תורת ד׳ תמימה כנגד היסוד והוא משפיע למלכות הנקראת נפש. גם תמים זה הנולד מהול.

עדות ד׳ נאמנה זה התפארת ע״ש (תהלים עח, ה) ״ויקם עדות ביעקב ותורה שם בישראל."

פקודי ד׳ ישרים זה החסד כנגד אברהם הנקרא ישר שכך מצינו במדרש רבה בראשית פרשה ו פסקה ט ״הלא היא כתובה על ספר הישר מאי ספר הישר ספר אברהם יצחק ויעקב."

מצות ד׳ ברה זו הגבורה כי ברה ע״ה גימ׳ יצחק.

יראת ד׳ טהורה זו המלכות כי היא הנקראת יראה.

ומשפטי ד׳ אמת אלו נצח והוד הנמשכים מהתפארת הנקרא אמת.

חפץ מרע״ה להחזירם בתשובה וממשיך להם מוחין זעיר פה וזעיר שם ואומר **זכר ימות עולם** זה שפע היסוד הנמשך למלכות ועוד **בינו** ממשיך להם מוחין מהבינה שם סוד **שנות** השנים המשפיעה לרחל וללאה הנקראות **דר ודר** כידוע מהסידור ״לדור ודור המליכו לאל **ואומר** שאל אביך **זה אבא** ויגדך **ויתן לך שפע כדבעי** זקניך **אור הכתר הנקרא זקן** ויאמרו לך **והם יעלו אותך למקומך הראוי.**

ידוע שהנהגת הגויים היא על ידי שרים ואילו הנהגת בני ישראל היא על ידי הקב״ה ולכן אומר **בהנחל** כאשר השרים שהם**עליון** בשמים ממעל הם נותנים שפע ל**גוים** ולכל אומה יש שר משלה ולכן **בהפרידו בני אדם** לכל אדם יש אומה משלו **יצב גבלת עמים** ולכל אומה יש גבול ותחום באדמת העולם ויש שבעים שרים ברקיע **למספר בני ישראל** כפי מספר בני ישראל שירדו למצרים.

ואילו לבני ישראל יש את הנהגת הקב״ה והשכינה וזה אומרו **כי** זו כ׳נסת י׳שראל היא **חלק ידוד** דבוקה עם הקב״ה מחד ועם**עמו** בני ישראל מאידך וכן **יעקב** זה התפארת **חבל** נמשך **נחלתו** מהבינה הנקראת נחלה.

וכעת מתאר את הקשר שבין הקב״ה ובני ישראל. **ימצאהו בארץ מדבר** במדבר ליד הר סיני אמרו בני ישראל נעשה ונשמע**ובתהו ילל ישמן** וכל העולם היה ללא תורה בעולם התהו **יסבבנהו** בענני כבוד **יבוננהו** למדם תורה על ידי מרע״ה **יצרנהו כאישון עינו** שמרם מכל מזיק. ובדרך סוד נראה שארץ מדבר זו מלכות דא״ק שנבנתה מאורות מצח של א״ק לאחר מקרה השבירה ונקראת מדבר מפני שהיא מעל אבי״ע ומדבר גימ׳ רום שהיא ברומו של עולם והיא נתקנה אחרי השבירה הנחשבת לתהו ואז חזר המאציל והמשיך אור מקיף סביב וזה הוא יסבבנהו ואור פנימי וזה הוא יבוננהו ואחר כך התחזקו הכלים וזה הוא יצרנהו כאישון עינו.

כנשר המרחם על בניו כך הקב״ה מרחם על בניו **יעיר קנו על גוזליו ירחף יפרש כנפיו יקחהו ישאהו על אברתו** הפשט ידוע והסוד, השכינה נקראת **נשר** והיא מתעוררת לחזור אל הקן שלה זו ספירת המלכות שהוא קן לאות ו׳ שזו התפארת, הנשר עף בשמים שזו התפארת וממנה היא מקבלת ניון ש׳ערי ר׳חמים לפי זה גוזליו אלו עולמות בי״ע שהגוזל אינו יודע לפרוח באויר וזו בחינת האפרוחים הנזכרים במאמר שילוח הקן אלו בעלי משנה וסוד הרוח וזה עולם היצירה כי עשיה יקרא בצים ובריאה יקרא בנים ואצילות אם והם נרנ״ח ואמר **על גוזליו ירחף** ומלכות דאצילות מבררת את הרפ״ח ניצוצין עבור בניה.

ידוד ז״א מנהיג את השכינה על ידי **בדד** עשר ספירות שהם גימ׳ בדד **ינחנו** מנהיג **ואין עמו אל נכר** הוא מלך זקן וכסיל.

על ידי המתנה הטובה שהיא התורה **ירכבהו על במותי ארץ** זה לימוד המקרא **ויאכל תנובת שדי** זה לימוד המשנה **וינקהו דבש מסלע** זה לימוד התלמוד **ושמן מחלמיש צור** זה תורת הסוד. ואלו ד׳ מדרגות של נרנ״ח ואבי״ע שהם חו״ב תו״מ.

ועוד נתן להם את לימוד העיון של התורה שבעל פה וזה הוא **חמאת בקר** כי בקר זו תורה שבעל פה וחמאה הוא הלימוד העיוני העמוק כמאמרם (ברכות ס״ג ע״ב) במי אתה מוצא חמאה של תורה? במי במקיא עליה חלב שינק מאימו **וחלב צאן**אלו דברי הגדה המתוקים כחלב **עם חלב כרים ואילים בני בשן ועתודים** אלו מדרשים **עם חלב כליות חטה** זה לימוד עיוני של תורה שבכתב שיש בה כ״ב אותיות גימ׳ חטה **ודם ענב תשתה חמר** ויין גימ׳ סוד אלו סודות התורה..

(טו) וַיִּשְׁמַן יְשֻׁרוּן וַיִּבְעָט שָׁמַנְתָּ עָבִיתָ כָּשִׂיתָ וַיִּטֹּשׁ אֱלוֹהַּ עָשָׂהוּ וַיְנַבֵּל צוּר יְשֻׁעָתוֹ׃(טז) יַקְנִאֻהוּ בְּזָרִים בְּתוֹעֵבֹת יַכְעִיסֻהוּ׃(יז) יִזְבְּחוּ לַשֵּׁדִים לֹא אֱלֹהַּ אֱלֹהִים לֹא יְדָעוּם חֲדָשִׁים מִקָּרֹב בָּאוּ לֹא שְׂעָרוּם אֲבֹתֵיכֶם׃(יח) צוּר יְלָדְךָ תֶּשִׁי וַתִּשְׁכַּח אֵל מְחֹלְלֶךָ׃(יט) וַיַּרְא יְדוָד וַיִּנְאָץ מִכַּעַס בָּנָיו וּבְנֹתָיו׃(כ) וַיֹּאמֶר אַסְתִּירָה פָנַי מֵהֶם אֶרְאֶה מָה אַחֲרִיתָם כִּי דוֹר תַּהְפֻּכֹת הֵמָּה בָּנִים לֹא אֱמֻן בָּם׃(כא) הֵם קִנְאוּנִי בְלֹא אֵל כִּעֲסוּנִי בְּהַבְלֵיהֶם וַאֲנִי אַקְנִיאֵם בְּלֹא עָם בְּגוֹי נָבָל אַכְעִיסֵם׃(כב) כִּי אֵשׁ קָדְחָה בְאַפִּי וַתִּיקַד עַד שְׁאוֹל תַּחְתִּית וַתֹּאכַל אֶרֶץ וִיבֻלָהּ וַתְּלַהֵט מוֹסְדֵי הָרִים׃(כג) אַסְפֶּה עָלֵימוֹ רָעוֹת חִצַּי אֲכַלֶּה בָּם׃(כד) מְזֵי רָעָב וּלְחֻמֵי רֶשֶׁף וְקֶטֶב מְרִירִי וְשֶׁן בְּהֵמֹת אֲשַׁלַּח בָּם עִם חֲמַת זֹחֲלֵי עָפָר׃(כה) מִחוּץ תְּשַׁכֵּל חֶרֶב וּמֵחֲדָרִים אֵימָה גַּם בָּחוּר גַּם בְּתוּלָה יוֹנֵק עִם אִישׁ שֵׂיבָה׃(כו) אָמַרְתִּי אַפְאֵיהֶם אַשְׁבִּיתָה מֵאֱנוֹשׁ זִכְרָם׃(כז) לוּלֵי כַּעַס אוֹיֵב אָגוּר פֶּן יְנַכְּרוּ צָרֵימוֹ פֶּן יֹאמְרוּ יָדֵנוּ רָמָה וְלֹא יְדוָד פָּעַל כָּל זֹאת׃(כח) כִּי גוֹי אֹבַד עֵצוֹת הֵמָּה וְאֵין בָּהֶם תְּבוּנָה׃(כט) לוּ חָכְמוּ יַשְׂכִּילוּ זֹאת יָבִינוּ לְאַחֲרִיתָם.

וישמן וי שמן אמר וי על כי שמן ישורון וריבוי השפע והחסדים מביא לדין ואמר **ישרון** ידוע שג׳ תארים לעם ישראל והם מלמטה למעלה: יעקב, ישורון, ישראל כלומר הממוצעים והבינוניים חטאו בסתר וזהו **ויבעט** וי על כי בעט בבוראו ואמר כנגד ישראל יחידי הקהל **שמנת עבית כשית ויטש אלוה עשהו וינבל צור ישעתו** הם חטאו יותר מההמון ויתכן שרמז כאן על הפגם בג׳ פרצופים עי״מ חיצון תיכון ופנימי.

יקנאהו בזרים לשון קנאה נופל על ע״ז **בתועבת יכעיסהו** ומפרט: **יזבחו לשדים לא אלה** אין להם כל כח **אלהים לא ידעום חדשים מקרב באו לא שערום אבתיכם** עבדו כל ע״ז וחצבו בורות נשברים.

צור הזכיר כאן צור לראשונה בפרשה זו כי שם זה רומז לשם אלקים במילוי ההין העולה ע״ה גימ׳ צור **ילדך תשי ותשכח אל מחללך**. הנה בזוהר התעוררו לשאול על מילת צור בספר הזוהר שמות דף סד ע״א: ״תא חזי, בכל אתר צור גבורה, וכד בעי קודשא בריך הוא למחאה או לאלקאה אתער גבורה דא, וההוא גבורה מחי ולקי, ודא הוא דכתיב ״הן הכה צור ויזובו מים״, ואי לאו דאתער האי צור ולקי באתר דאצטריך, לא נביעין מיא. אמר ליה, אי הכי הא כתיב **צור ילדך תשי**, ותנינן מאי תשי, כלומר חלשת ליה, אמר ליה ודאי הכי הוא, דאלמלי ינדעון חייביא דהאי צור זמינא לאתערא לקבלייהו ולאלקאה לון, ימנעון מלמיחב קמיה, אלא חלשא איהי בעינייהו, הואיל ולא מסתכלי בה, ולא מסתכלי בארחייהו (ס״א בכרסייהו), ועל דא צור ילדך תשי.

רבי אבא אמר, אית צור ואית צור, מסטרא דצור עלאה)בינה(נפק צור אחרא)גבורה, (ומאי צור עלאה, צור דכל צורים, ומאי איהו, ההוא דאולידת לישראל, דכתיב **צור ילדך תשי,** הא מסטרא דצור עלאה דלעילא נפקא צור אחרא, מסטרא דאימא נפקא גבורה.

כתב בספר שערי אורה - השער השישי - הספירה החמישית ״ הלא תראה כשחוטאים ישראל נחלשה הגבורה על ידי חטאתם, וכמו שהנביא אמר: איה קנאתך וגבורתי״ך (שם סג, טו)? והגבורה משיבה ואמרה; **צור ילדך תשי ותשכח אל מחוללך**. וכפי החוטאים נחלשת הגבורה וחזר הימין לאחור, וכן הוא אומר: **השיב אחור ימינו מפני אויב** (איכה ב, ג). ודע כי למעלה מצד הגבורה הוא המקור והשפע שהגבורה שואבת ממנו, ומן המקור ההוא, שהוא העליון על הגבורה ונקרא בינ״ה, נובעים כמה מיני כוחות של גבורה ונקראים גבורות, וזהו שאמר :מי ימלל גבורות ה׳ (תהלים קו, ב). וכשישראל צדיקים אזי אותן הגבורות משפיעים כוחותיהם למידה הנקראת גבורה, ואזי ישראל מתגברים על האומות. ולפי שהגבורה היא בחזקתה, לוחמת עם האומות ונוקמת נקמות ישראל מן האויב. ואם חס ושלום חטאו ישראל אזי נשארת מידת הגבורה חלושה ואינה פועלת הנקמה בעובדי גילולים, וזהו סוד ׳צור ילדך תשי׳, ואומר ׳איה קנאתך וגבורתי״ך׳. והבן זה מאוד:

וכתב בספר שערי צדק - השער השני ״ודע כי המדה הזאת (היסוד) נקראת –צור מצד הגבורה ומושכת מן הגדולה בסוד ״הביטו אל צור חוצבתם ואל מקבת בור נקרתם הביטו אל אברהם אביכם ואל שרה תחוללכם״ ואמר **צור ילדך תשי ותשכחאל מחולליך**. והיודע סודות הללו יוכל להבין "כה יהיה זרעך״ שאין לו לאברהם זרע משרה מצד מערכת הכוכבים והמזלות אלא על פי ניסים ונפלאות וזהו סוד ״ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם״ כשראה דוד דמות צורות הכסאות החיצונות והקליפות נקראת אדם והפנימית אדנ״י אמר ידו״ד לי לא אירא מה יעשה לי אדם:

וירא ענין הראיה זו פעולת החכמה ומה ראה? ראה את המזיק שנוצר מן העבירה וכך כתוב בזוהר (חלק ג דף פג ע"ב) "עבר על פתגמי אורייתא, ההיא עבירה סלקא קמיה, ואמרה אנא מפלנייא דעבד לי, וקודשא בריך הוא מני לה, וקיימא תמן לאשגחא בה לשצאה ליה, הדא הוא דכתיב (דברים לב יט) וירא יהו"ה וינאץ מכעס בניו ובנותיו, מהו ויראי ההוא דקיימא קמיה. ע"כ. ואמר **ידוד וינאץ מכעס בניו ובנתיו** אלו החטאים.

ויאמר אסתירה פני מהם היינו סילוק ההשגחה **אראה מה אחריתם כי דור תהפכת המה בנים לא אמן בם** הם סילקו במעשיהם את השכינה והסתלקה מהם ההשגחה.

הם קנאוני בלא אל כעסוני בהבליהם ואני אקניאם בלא עם בגוי נבל אכעיסם התרגום תרגם "בלא עם" בעמא טפשא ובדורנו אלו הטוענים למדינה ואין להם עם וכו'.

כי זו כ'נסת י'שראל שהתמלאה דינים מחמת פגמי התחתונים והיא דין לוהט וזה הוא **אש** והיא משפיעה דינים והיינו **קדחה באפי** היא מלהטת את הממונה הנקרא אף וכן **ותיקד עד שאול תחתית** שזה המדור האחרון בגינהם **ותאכל ארץ ויבלה** זו המלכות **ותלהט מוסדי הרים** אלו נו"ה.

אספה עלימו רעות חצי אכלה בם

מזי רעב ולחמי רשף וקטב מרירי ושן בהמת אשלח בם עם חמת זחלי עפר אלו שמות מזיקים שנבראו לתיקון מעשי בני אדם וכפי שכתב בספר חסד לאברהם- מעין ז - נהר - יז "לבאר משפחות השדים לגוייהם ומיניהם רבים". הראשונים לכולם הם מלאכי חבלה והם מינים רבים, לפי מלאכות שיש לחיצונים לעשות, ואלו אינם שדים אלא רוחניים כנזכר, ולהם ולמיניהם שמות בתורה כגון, מזי רעב היינו ע"י שוד וכפן וכחותיו, לחומי רשף, וקטב מרירי, ושן בהמות, חמת זוחלי עפר, פח יקוש, דבר באופל יהלוך, קטב ישוד צהרים היינו קטב מרירי הנזכר, [ושן בהמות] שחל ופתן, כפיר ותנין, אלף ורבבה, רעה ונגע, פחד לילה, חץ יעוף יומם, דבר הוות, שעירים, ושדים:

הצורך לכל המציאות האלו פירשו בזוהר בפרשת בראשית, שהם נבראו לצורך העולם והיינו להוכיח בהם בני אדם, והיינו דכתיב והוכחתיו בשבט אנשים ובנגעי בני אדם, מאן נגעי בני אדם אלו מזיקים, ואינון תיקוני עלמא לאלקאה בהו חייבי עלמא, ולכך הם נבראים מלמעלה, אמת שהם שמרי ההויות כמו שהשורש להם שמרי ההויות העליונות, כך התחתונים האלו שמרי ההויות התחתונות, והיינו דקאמר בזוהר דאינון זוהמא דדהבא והיינו שמרי הפעולות כלם שנבראו, והיינו ברא אלהים לעשות אלו מזיקים שממש נמצאו ממדת המלכות, כדרך שברא כל הנמצאים ברא אלו לצורך, וכמו שהשמרים העליונים הם לצורך קיום הנמצאות העליונות דהיינו כל פגם נתן ונשפע אליהם, כך שמרי ההויות התחתונות האלו הם קיום הנמצאות התחתונות שכל פגם נשפע אליהם כדי שיוכיחו בני אדם:

המשל בזה כאשר ישתבר לאדם כליו או יאבד פשתנו או יחריך גדישו, הכל מעזר אלו והם הנהנים מזה, דהיינו כאשר יפסד כל מציאות ויעשה העדר הם ממש נהנים משם, והרי תראה שיושבי מדבר היו נהנים מן המן ולא היו מוצאים הפסד, ובני

אדם נהנים מן הלחם ומוצאים הפסד, והם רודפים אחריו ונהנים, וכן מכל הדברים יש בהם שליטה ומן הדבר השכוח מן הלב כגון:

המניח מעות אבשרא שאינו מדוד ולא שקול וכיוצא דלא צייר ודלא חתים ודלא מני שולטים בו, ומיסרים בני אדם ונותן להם, ולזה יש בהם הידיעה הזאת לדעת כמעט כל הגשמי הנעשה תחת השמים, כדי שירדפו אחר ההפקר והנפסד והדברים המסורים להם ויקחוהו ויהנו ממנו, ולזה נתייסד בהם האכילה כדי שיאכלו ברכת בני אדם ויקחו מזונם מן השדה ויאכלו את תבואתם, וזורעים ואוספים בני אדם ואינם אוכלים ואינם יודעים ממה בא , והוא מאלו שהם באין וגונבין כשניתן להם רשות להוכיח ולייסר את בני אדם, ולעולם הכל תיקון העולם. וזמש״ל:

מחוץ תשכל חרב ומחדרים אימה גם בחור גם בתולה יונק עם איש שיבה כתב כאן בספר הציוני ״מחוץ תשכל חרב ומחדרים אימה זהו מה שאמרו חז״ל בשעת דבר כנוס רגלך. ובעת הנגף (ס״א הרעב) פזר. כתב בבאור גמ׳ זו בספר ביאורי אגדות (אפיקי ים) - בבא דף קמא דף ס ע״ב ״ת״ר רעב בעיר פזר רגליך וכו׳ כמ״ש רבינו במ״א שה״ג מנצפ״ך ג׳ מהם הם ממותקים והם צפ״ך באבהן חג״ת, וב׳ מ״ן הם בנו״ה שאינם ממותקים ולכן צריך לטוחנם ולפזרם, והוא הרחיים שבשחקים ששוחקין מ״ן לצדיקים. וכ״ז שהדין שולט בעולם הוא בסוד אחוריים דהוי״ה אלקי״ם שהם ע״ב ור׳, ולכן אז פז״ר רגלי״ך שהם נו״ה ב׳ רגלין צריך לשחוק ולבסם הדינים שבהם. ועי״ר ידוע שהוא ה״ג מנצפ״ך וכאשר הדינים מתלהטים יחד ה״ג הנ״ל באחוריים דב׳ שמות הנ״ל צריך לפזרם, שגלות מכפרת עון שעיקר אחיזתם הוא ברגלין הני ברכי דשלהי וכו׳, וצריך לפזר הרגליים שלא יתקרבו אל העיר. אבל כשדבר בעיר אמרו כנס רגליך שאז יש שליטה יותר לקלי׳ ואין מועיל פיזור וצריך לכנסם ולהסתירם, שסוד הנגף הוא ע״י אחיזתם ברגלין כמ״ש רבינו הגדול בליקוטים בסוד מ״ש ויר״ץ אהרן וז״ל כי המגפ״ה מרגלין תא הרצים דאקדימו לכן נגדם ויר״ץ אהרן לאכחשא לון והוא באי״ת ב״ש ויר״ץ ומשה ואהרן בנו״ה לכן ויאמר משה אל אהרן עכ״ל הזהב. ע״כ. עי״ש. וכתב הרב שם שחוץ אלו ב׳ היכלות כנגד נו״ה.

אמרתי אפאיהם אשביתה מאנוש זכרם בספר **ילקוט ראובני** על התורה - פרשת האזינו - אמרתי אפאיהם וגו׳. אמרתי אפאיהם **אמרתי באפי איה הם**, ד״א אפאיהם אמרתי באף שהכעיסו לפני איה הם לא יהיו אלא אשביתה מאנוש זכרם ומי גרם להם שיצאו משם לולי כעס אויב> .מדרש רבה פ׳ בא:<

לולי כעס אויב אגור פן ינכרו צרימו פן יאמרו ידנו רמה ולא ידוד פעל כל זאת כתב בספר ברית מנוחה - הדרך השישית ״לולי כעס אויב אגור פן ינכרו צרימו פן יאמרו ידינו רמה לא יהו״ה פעל כל זאת (דברים ל״ב כ״ז) כאשר ברא הקב״ה את עולמו שם על כל לשון ולשון שר אחד ומושל ורב והוא רצה ובחר בישראל הדא. הוא דכתיב, כי חלק יי׳ עמו יעקב חבל נחלתו (שם שם ט׳), ולכל אחד ואחד מאלו נתן חכמה ובינה וגבורה, ואמר כן כאשר יחטאו ישראל לפני אתם תקבלו גבורה להשחית אותם ועל זה כתיב פן יאמרו ידינו רמה שלא יאמרו המלאכים שהם ממונים על ע׳ אומות כי הקב״ה אין לו יכולת להציל ח״ו ובהם שיש יכולת מתגברים מאוד מאוד ועל זה כתיב, ולא ידוד פעל כל זאת וחוטי השכל הם מתפשטים מן הקב״ה וכולם יוצאים להגן על ישראל. ואומר לך ראיה ברורה מסודרת על דרך הקבלה בענין הקב״ה קבלה שהעולם השפל והעליון והמאורות וכל הממשלות וכל

הגבורות כולם נבראו וכולם נסדרו בעבור ישראל ועכ״ז כולם משפיעים לישראל אפי׳ בגלותם כמו שפירש בפסוק, ואף גם זאת בהיותם וגו׳ (ויקרא כ״ו מ״ד) כל המאורות וכל הגבורות וכל הממשלות כולם מקבלים מן הספירות והאמצעי הנקרא בריח התיכון הוא תפארת כולם מקבלים ממנו וכולם הורכבו בו והוא המשפיע לישראל כמ״ש, השליך משמים ארץ תפארת ישראל (איכה ב׳ א׳) ר״ל משגלה ישראל גלה תפארת ונסתמו צנורותיהם ולא שפכו דרך המורד היורד דרך בית החורונים אלא שפכו מול הככר על פני כל הארץ ר״ל נסתמו מאורות המובחרים בה ונשאר הפסולת והפסולת הזה משפיע עכשיו ומן אותה שעה הארלים העומדים על ישראל לא קבלו מן פנימה להיכל אלא מן החוץ כמ״ש, הן ארלם צעקו חוצה מלאכי שלום מר יבכיון (ישעיה ל״ג ז׳). ואלו הענינים ואלו הסודות קצרתי בהם מפני שהייתי מתייירא שאם הייתי מפרש באריכות לא היה השכל סובלו.

כי גוי אבד עצות המה ואין בהם תבונה כתב הרב בספר לקוטי תורה - פרשת האזינו ״כי גוי אבד עצות המה ואין בהם תבונה, הנה קודם העגל היו מוחי ז״א מאו״א עילאין ואחר החטא נסתלקו דאמא עילי׳ לפי שפגמו בפני שור דאיהו מסטראה ונשאר פרצוף תבונה למוחי ז״א ומשה הוכיחן שכבר אבדו העצות האמיתיות דאו״א גם עתה חבו חובת גלות ונאבד גם העצות התחתונים שהם נ״ה ואין בהם תבונה, ולא זכר לשון אבידה כי נגנזו כי להיות הראשונות נ״ה של אמא נשברו והשניות נ״ה דתבונה נגנזו:

לו חכמו ישכילו זאת יבינו לאחריתם מילת זאת ידועה ועליה כיוון דהע״ה ״אשרי משכיל אל דל וכ״כ בזוהר (חלק ג דף ס ע״ב) ״בגיני כך, כהנא בעא לכוונא מלי דלעילא, ליחדא שמא קדישא, מאתר דבעא ליחדא, ועל דא תנינן, כתיב **בזאת יבא אהרן אל הקדש**, בהאי בעא לקרבא קדושה לאתריה. מהאי אתר (מהשכינה) בעי בר נש לדחלא מקמי קודשא בריך הוא, ועל דא כתיב **לו חכמו ישכילו זאת**, מיד **יבינו לאחריתם**, כלומר אי יסתכלון בני נשא בעונשא, היך אחידת זאת בין חיילהא, והיך אתמנו קמה כל אינון בני חיילין, ואחידן בפולחנא לאתפרעא מן חייביא, מיד **יבינו לאחריתם**, ויסתמרון עובדיהון, ולא יחובון קמי מלכא קדישא. תו אמר רבי שמעון, כל בר נש דזכי למילף אורייתא, ונטיר לה להאי זאת, האי זאת נטירת ליה, וגזר עמיה קיימא על קיימא דיליה, דלא יתעדי מניה ומן בנוהי ומן בני בנוהי לעלמין, הדא הוא דכתיב (ישעיה נט כא) ואני זאת בריתי אותם וגו׳.

צרור המור

ואמר **וישמן ישורון ויבעט**, וחזר לומר **שמנת עבית כשית**. לרמוז שחטאו כלל העם ברוב הטובה, אבל הפרטים ויחידי סגולה הכירו בטוב ה׳. לזה אמר שאינו כן, אלא **וישמן ישורון**, כנגד כלל העם. **שמנת**, כנגד היחידים. ואמר בכלל העם וישמן, וביחידים אמר **שמנת עבית כשית**. לרמוז כי הגדולים והיחידי סגולה היו בועטים במלכם, כפלי כפלים מהעם. כי בעם לא נאמר אלא וישמן ישורון. אבל היחידים והשרים, היו גוזלים וגונבים וחומסים לקטנים, להעשיר ולעשות פימה עלי כסל. וזהו**שמנת עבית כשית**. וזהו מאמר הנביא (ישעי׳ א, כג) שריך סוררים וחברי גנבים, כנגד היחידים. וכנגד הכלל, כולה אוהב שוחד. ואמר והיו מאשרי העם הזה מתעים (שם ט, טו), ואמר **שמנת**, כנגד **ושמן מחלמיש צור**)לעיל יג-יד,(**עבית**, כנגד**חמאת**

בקר וחלב צאן. כשית, כנגד **חלב כרים**. ואמר **וינבל צור ישועתו**. לרמוז שאם לא היו עושים רע אחר אלא לעזוב את ה׳, לא היה כל כך רע, אם לא היו לוקחים אל אחר. אבל, **ויטוש אלוה עשהו וינבל צור ישועתו**, להכעיסו בתועבות ובהבלי נכר:

ופירש הדבר, ואמר **יקניאוהו בזרים**, שלא הכירום, **בתועבות יכעיסוהו**, וכנגד בתועבות יכעיסוהו, אמר **יזבחו לשדים לא אלוה**, תועבה יבחר בהם. וכנגד **יקניאוהו בזרים**, אמר **אלהים לא ידעום**, והם זרים להם. ואמר **חדשים מקרוב באו**. שאע״פ שהם לא ידעום, אולי אחרים הכירו בהם. לזה אמר שאינו כן, אלא **חדשים מקרוב באו לא שערום אבותיכם**, הם תרח ואבותיו שהיו אבותיכם, כי אפילו בימיהם לא נמצאו תועבות גדולות כאלו:

ואולי יאמר, **לא שערום אבותיכם**, לפי שאמר **יזבחו לשדים לא אלוה**, וידוע שהשדים הם שודדים ומזיקים לעוות אדם בריבו. ואולי יאמרו ישראל, שהטעם שעובדים אותם הוא כדי שלא יזיקום. לזה אמר ממי אתם יריאים, כי אין להם כח מצד עצמם אלא מה שהם עושים בשליחות האל. ולמה תיראו אתם מהם, מה שלא יראו מהם אבותיכם. כי אחר שהיו עובדים את השם לא היו יריאים משום צר ומזיק ושטן ומשטין, וכן היה ראוי לכם לעשות. וזהו לא שערום אבותיכם לומר שלא עמדה שערם מפחדם. ואולי רמז לא שערום אבותיכם, על מה שאמרו שהשדים אין להם שער לפי שנבראו בערב שבת. כפי שפירשתי באומרו אשר ברא אלהים לעשות, ולא עשה. כי כשקדש היום נשארו חסרים ולא נגמרה שערם ומלאכתם. וזהו אשר מצא את הימים במדבר (בראשית לו, כד), הם השדים. ולפי שנשארו חסרים ששת ימי בראשית, נכתב הימם חסר יו״ד. ולפי שאומת אדום כל תעבותם והבליהם הוא מכח השדים, לכן הגלחים והכמרים מהם היו מגלחים שער ראשם ומניחים בגובה הראש כמו..., שהם טמאים יותר. וכמו ההגמונים והאפיפיור מגלחים כל ראשם כמו עגולה, ואין מניחים אלא מעט שער סביב האזנים, לדמות עצמם לשדים שאין להם שער. וכן כמו שאין בשדים ברכה, כן מניחים ונוטעים אצל בית טעותם אילן סרק שאינו נושא פרי. וכן ראוי להם ג״כ שלא יולידו בנים ובנות. וכבר הארכתי בהלכות עכו״ם בספרי צרור הכסף בכל חוקי עכו״ם, שכולם הולכים על דרך זה, והם אין יודעים טעמם וריחם נמר. ולכן אמר בכאן לא שערום אבותיכם. כלומר, אע״פ שעבדום לא היה להם יכולת לשום להם השער שחסר מהם ששת ימי בראשית, וכמו שהיו חסרים כן נשארו חסרים. ומי שאין לו כח להטיב לעצמו איך ייטיב לאחרים, כאומרו גם היטיב אין אותם (ירמי׳ י ה:(

צור ילדך תשי. כלומר, זה רע גדול שאתה מכיר שאין בהם כח להרע ולהטיב, והשם יתברך הוא צור חזק ויכול על הכל, ואתה עוזבו. ולא די זה אלא **ותשכח אל מחוללך**. שאם היית עוזב את השם זמן מועט ואח״כ תחזור לעבודתו, אינו כל כך רע. אבל תשכח, לעד לעולם האל הגדול, שעשה עמך טובות גדולות ביצירתך ובצורך לידתך עד שיצאת לאויר העולם. וכן אתה שוכח אל מחוללך, הגואל משחת חייך ומוחל עונותיך בתשובה, ואינך רוצה. ולכן אמר בראשונה צור, ובאחרונה אל. כאומרם ואין צור כאלהינו (שמ״א ב, ב), ואין צייר. עד שבזה וירא ה׳ וינאץ וכו׳ (פס׳ יט), כלומר, ל״ל להטריח עצמי בציור בנים ובנות ובלידתם, טוב לי את אשר עדין לא היה. ולכן אמר אסתירה פני מהם אראה מה אחריתם (פס׳ כ), כי בהסתר פנים מיד הם נכרתים, כאומרו תסתיר פניך יבהלון (תהלים קד, כט):

ואולי יאמר, **וירא השם וינאץ מכעס בניו ובנותיו**, שהשם רצה להתנהג עמהם במדת חסד ובמדת רחמים, ואינו רוצה לכעוס עליהם כמו שכועס על בני דעת, אלא כמי שכועס על בניו ובנותיו הקטנים. שאע״פ שהוא כועס עליהם הוא לפנים, בענין שיראו מלפניו, אבל לא להלקותם ולהכותם. וזהו **וירא השם וינאץ**, ממין הכעס שאדם כועס על בניו הקטנים, וזהו **מכעס בניו ובנותיו**:

ויאמר אסתירה פני מהם. כלומר, אני רוצה להסתיר פנים מהם כמי שאינו רואה ושומע, אחר שהם כמו קטנים ומשתנים ומתחרטים במעשיהם. ולכן אני רוצה לראות עד היכן יגיעו, וזהו **אראה מה אחריתם**. אחר שהם דור תהפוכות, ומתהפכים במעשיהם כלהט החרב המתהפכת. והם **בנים לא אמון בם**. כלומר, שאין בהם קיום לעמוד בדבר אחד ואולי יתחרטו. וכמו שעזבוני ולקחו אלהים אחרים, כן יעזבו להם וישובו אל ה׳. אבל הם לא עשו כן אלא עמדו על משמרתם, **וקנאוני בלא אל**)פס׳ כא,(**ואני אקניאם בלא עם**, בענין שלא יהיו עמי. כמו ש**הם קנאוני בלא אל** ולא רצו אותי לאלוה. באופן שכמו שהם קנאוני בלא אל, כן **אקניאם בלא עם**. וכמו שהם **כעסוני בהבליהם**, **בגוי נבל אכעיסם**, מדה כנגד מדה:

וכן תמצא בכל הפרשה, שהשם מדד להם מדה כנגד מדה, לפי שהם היו מכעיסים לפניו בטובות שהשם היה נותן להם, כמו שכתבתי באומרו **שמנת עבית כשית**, שהיו כנגד הטובות שנתן להם, כאומרו **חמאת בקר** וגו׳ (פס׳ יד), וכן רמז **שמנת עבית כשית**. לפי שהשם זכך שכלם במאכל דק, הוא לחם אבירים, כדי שיהיו מוכנים לתורה, כדכתיב יסובבנהו יבוננהו (פס׳ י), והם עשו להפך שהיו רוצים לטמטם שכלם ולטפש לבם במאכלים גסים, באופן שהיו עבים בשכלם, וזהו **שמנת עבית כשית**. וכנגד **כי חלק ה׳ עמו**)פס׳ ט), וכן **ה׳ בדד ינחנו**)פס׳ יב), אמר **ויטוש אלוה עשה** וכנגד **הלא הוא אביך קנך הוא עשך ויכוננך**, אמר **צור ילדך תשי ותשכח אל מחוללך**, וכן כנגד **לא בניו מומם**, וכנגד **הלא הוא אביך קנך**, ואתם בניו, אמר **וירא ה׳ וינאץ** וכו׳, וכן **בנים לא אמון בם** וגו׳ (פס׳ יט-כ), ורמז באומרו **מכעס בנותיו**, שממין הכעס שהכעיסו לפניו, הוא כועס עליהם מדה כנגד מדה. ולכן כנגד הטובה שעשה להם ושם עינו עליהם, והציב גבולות עמים למספר בני ישראל (פס׳ ח). ולקחם לחלקו, כאומרו כי חלק ה׳ עמו (פס׳ ט), אמר **אסתירה פני מהם**. וכן כנגד **הם קנאוני בלא אל**, אמר **ואני אקניאם בלא עם**. וכנגד **כעסוני בהבליהם**, אמר **בגוי נבל אכעיסם**, כמו שפירשתי. וכן כנגד ימצאהו בארץ מדבר, אמר **ירכיבהו על במותי ארץ**, שהיא ארץ ישראל:

וכנגד **ירכיבהו על במותי ארץ**, אמר **ותאכל ארץ ויבולה ותלהט מוסדי הרים**, דכתיב (תהלים קכה, ב) ירושלים הרים סביב לה. וכנגד התורה שנתן להם שהיא אש, דכתיב **יסובבנהו יבוננהו**, וכתיב ואני אהיה לה חומת אש סביב (זכריה ב, ט), אמר **כי אש קדחה באפי**:

וכנגד הטובות שעשה להם, כאומרו (לעיל יג-יד), ויאכל תנובות שדי, שכלל בכאן ד׳ מיני טובות. האחד, ויאכל תנובות שדי ויניקהו דבש מסלע ושמן מחלמיש צור. חמאת בקר וחלב צאן, שזה רמז על הפירות ומיני מתיקה, וכל זה דבר אחד. והשני, עם חלב כרים ואילים בני בשן ועתודים, שהיתה בשר שמנה מאד. והשלישי, עם חלב

כליות חטה, כנגד הלחם שהיה טוב מאד. והרביעי, ודם ענב תשתה חמר, כנגד היין שהיה טוב, כאומרו זכרו ביין לבנון (הושע יד, ח). מלבד שבזה רמז על יין התורה והמצות שהם מאתים וארבעים ושמונה מצות עשה, וזהו תשתה חמ״ר, שהוא כמו רמ״ח. וכן ישכר חמ״ר גרם (בראשית מט, יד), רמז על התורה, ורמ״ח מצות שקיים יששכר. וכן רמז בכאן על מצות לא תעשה שהם שס״ה. הרמוזות באומרו וש מן מחלמיש צור, שנוטלים עליהם שכר בשמירתם. כי מצות עשה שיטלו שכר עליהן בעשייתן, ניחא. אבל שיטלו שכר על לא תעשה, זה דבר קשה כסלע וכצור החלמיש. אלא שהשם גזר כן, מלבד שיש בזה טעמים מתוקים מדבש.

וכנגד אלו הארבעה טובות שזכרנו, שעשה להם, הביא עליהם ד׳ מיני רעות. וזהו **אספה עלימו רעות**, אחר שלא רצו באלו הטובות. והם מזי רעב ודבר וחיה רעה וחרב. מזי רעב, כנגד הלחם הנזכר באומרו עם חלב חטה, שאין רעב אלא מלחם. וכנגד הדבר הנזכר בקטב מררי, כאמרו מדבר באופל יהלוך מקטב ישוד צהרים (תהלים צא, ו), אמר ויאכל תנובות שדי. לפי שבסבת ריבוי הפירות המעופשים יולידו ליחות, והם סבות הדבר. וכנגד הבשר הנזכר באומרו עם חלב כרים וגו׳, אמר ושן בהמות אשלח בם. לנושכם ולהמיתם. וכנגד היין הנזכר באומרו ודם ענב תשתה חמר, אמר מחוץ תשכל חרב, והיא חרב לה׳ מלאה דם, המעותדת כנגד הגוים ושונאי ישראל, כדכתיב כי כוס ביד ה׳ ויין חמר וכו׳ (שם עה, ט), הוא חרב לה׳ מלאה דם, והוא כנגד ודם ענב תשתה חמר. וזהו גם עליך תעבור כוס (איכה ד, כא:(

וכנגד **כנשר יעיר קנו**, אמר **חיצי אכלה בם.** פי שהחץ משימים בו נוצת העוף, בענין שילך בדרך למקום העוף. וכמו שאמרו מהרסיך ומחריביך ממך יצאו (ישעי׳ מט, יז), שדומה לרובה קשת שראה נשר באופן אחד, והיה ירא להשליך החץ לפי שלא היה בו נוצה. מה עשה העוף, התחיל למרט נוצתו ונפל לארץ ולקחה בעל החץ, ותחבה בחץ, והרג העוף בנוצתו. והיינו דכתיב מהרסיך ומחריביך ממך יצאו. וכן בכאן, בטובה כתיב כנשר יעיר קנו. ואחר שלא הכירו חסדי השם, חצי אכלה בם. שהיו מתוקנות בנוצת הנשר, לקיים מהרסיך ומחריביך ממך יצאו. וכנגד על גוזליו ירחף (לעיל יא), וכן ויניקהו דבש מסלע (לעיל יג), אמר גם בחור גם בתולה יונק עם איש שיבה:

וכנגד **ישאהו על אברתו**, אמר **אמרתי אפאיהם**. אשיתם בפאת הארץ מדוכאים ומעונים ושפלים, תחת אשר היו גבורים ונשאים על השמים, שהם אברתי. בענין שבזה אשביתה יותר מדור אנוש זכרם. לולי שיש בדבר זה חלול ה׳, כי כעס אויב שהוא מלכות אדום, אגור. פן יאמרו ידינו רם ה, ויד ישראל למטה, ויתלו דבר זה בהם, ויאמרו ולא ה׳ פעל כל זאת. בין בדבר שלא אמר ולא ה׳ פעל זאת, אלא ולא ה׳ פעל כל זאת. שאפילו אוה״ע ברשעתם הם מכירים יכולת השם, ואומרים שמאתו יבואו קצת אלה הדברים. ולכן אין אומרים ולא השם פעל זאת. אלא כל זאת, אבל זאת פעל. וישראל גוי אובד עצות המה ואומרים שעצת השם אינה טובה, וזהו אובד עצות, שאובדים העצות. ואין בהם תבונה, להבין זה הדבר שאפילו העו״ג מודים ביכולת השם:

לו חכמו ישכילו זאת. כלומר, ואע״פ שאין בהם תבונה להבין דבר מתוך דבר, אם חכמו. שיהיו חכמים שהוא למטה מנבון. בחכמתם שלמדו מרבם ישכיל זאת, האמור למעלה באויבי השם, ולא ה׳ פעל כל זאת (לעיל כז). אבל זאת פעל. והיה להם לעשות ק״ו ולומר, אם שונאינו מכירים ומודים בקצת יכולת השם, כל שכן

אנחנו שיש לנו להודות ביכלתו הגמור, ולומר כי ה׳ פעל כל זאת. וזהו לו חכמו ישכילו זאת הנזכר. ואם חכמו, יבינו לאחריתם, דבר מתוך דבר:

איכה ירדוף אחד אלף... אם לא כי צורם מכרם, וזה כנגד צור ילדך תשי (לעיל יח). וה׳ הסגירם, כנגד ותשכח אל מחוללך:

וא״ת שאע״פ שיודה שהגוים מודים בקצת יכולת השם, עם כל זה לא יודו כי צורנו הוא הצור האמיתי אלא צורם. לזה אמר אינו כן, כי לא כצורנו צורם. ואע״פ שהיו אויבינו פלילים, יודו זה. וישראל לא ידע עמי לא התבונן:

וכל זה לפי שמגפן סדום גפנם ומשדמות עמורה, שזה רמז על שרשם הרע שורש פורה ראש ולענה, מצד תרח ואבותיו, עד שכמעט כסדום היינו לעמורה דמינו. חמת תנינים יינם, זהו כנגד מה שאמר ודם ענב תשתה חמר (לעיל יד), ואחר שלא רצו בזה היין, ראוי לתת להם מגפן סדום ומשדמות עמורה, מורכב זה בזה. באופן שענבימו ענבי רוש, מצד סדום שהיא ראש החמשה כרכים. אשכלות מרורות למו, מצד שדמות עמורה. ואם כן היין שיעשה מזה, היא חמת תנינים יינם וראש פתנים אכזר. כי הסם המות היותר רע והיותר קשה, הוא אותו שנותנים אותו ביין, לפי כששותים אותו מצד דקותו, הוא הולך אצל הלב וממית. וזהו חמת תנינים יינם הראוי להם, אחר שלא רצו ביין התורה, שהוא יין המשומר בענביו מששת ימי בראשית. אשר עליו נאמר סוד ה׳ ליריאיו (תהלים כה, יד), שעולה כמנין יי״ן. הנרמז באומרו ודם ענב תשתה חמר, הם רמ״ח מצות:

ואחר שהם לא רצו לדעת סוד התורה והמצוה, הלא הוא כמוס עמדי וגו׳. כאומרם עת לעשות לה׳ וגו׳ (שם קיט, קכו), הלל אמר אם ראית דור שהתורה חביבה עליו כנס, שנאמר עת לעשות לה׳. וזהו הלא הוא כמוס עמדי:

או שיאמר, **הלא הוא כמוס עמדי**. לפי שאמר חמת תנינים יינם (ליל לג). והוא להשלים בהם המכות, כאומרו חצי אכלה בם (לעיל כג), ולפי שסם המות השתוי ביין הוא רע ואכזר מאד, כמו שאמרנו. אמר, כי השם ברחמיו לא רצה להשקותו לישראל ולעשות בהם כלה. אבל כוס זה היין כמוס עמו חתום באוצרותיו, להשקותו לגוים ולכלותם. כאומרו ישתו כל הגוים סביב (עובדיה טז), ועל זה אמר כי כוס ביד ה׳ ויין חמר מלא מסך (תהלים עה, ט), כלומר, זה הכוס שמור ביד ה׳ עם חמת תנינים. ולמי הוא שמור אך שמריה ימצו ישתו כל רשעי ארץ. ובזה יעשה בהם נקמה, וזהו לי נקם ושלם:

או שיאמר, **הלא הוא כמוס עמדי**. לפי שסיפר למעלה צרות ישראל, כאומרו אספה עלימו רעות (לעיל כג), וכן אמרתי אפאיהם (לעיל כו). וחתם פורענותם, בפסוק חמת תנינים יינם וגו׳ (לעיל לג), שכל זה היה בעונותינו בגלות רביעי זה שאנו בו. ולפי שהוא ארוך יותר מכל הגליות, ואולי ישאל שואל עד מתי ה׳, או מתי יהיה קץ הפלאות. לזה השיב ואמר לא מחכמה שאלת על זה, כי זה דבר לא שזפתו עין רואי, והוא כמוס עמדי חתום באוצרותי. ולא גליתי דבר זה לשום אדם, אלא אני הרואה והצופה. וזהו לי נקם ושלם, ולא לאחר. כאומרם יום נקם בלבי (ישעי׳ סג, ד), ליבא לפומא לא גלי. וכן אמרו ללבי גליתי לפומי לא גליתי, והוא סוד. וזה לי נקם ושלם. ואימתי הוא העת, לעת תמוט רגלם. כלומר, כשתמוט היתד והיסוד שלהם שהיא רומי רשיעא. וארכובתיה דא לדא נקשן, מיד קרוב יום אידם. וכמו שפירשתי בפסוק כי יקרא קן צפור לפניך. כי עיקר גאולתינו תלויה בחורבן רומא שהיא רגלם ויסודם.

וזהו לעת תמוט רגלם, ואז ועמדו רגליו ביום ההוא על הר הזיתים. וכמו שאמרו כד יפול דין יקום דין. ואז כל העולם יתנבאו עליה לרע, וזהו וחש עתידות למו:

וכל זה הנקמה תהיה על הרע שעשו לישראל, וזהו כי ידין ה׳ עמו, ורוצה לדון דינם ולנקום נקמתם. ועל עבדיו שהרגו וחמסו, יתנחם. כי יראה כי אזלת יד. כלומר, לפי שרואה השם כי יד ישראל הולך וחסר וכשל כח הסבל לסבול הייסורים. ואין בהם עצור ועזוב, שיעזור לישראל:

או יאמר, כי ידין ה׳ עמו. לרמוז שאע״פ שלא ימצא בישראל זכות באותו זמן, ינקום השם נקמתם מצד רחמיו, וידינם ויזכם מצד שם ה׳ שהוא רחמים. וזה שאמר הנביא ה׳ חננו לך קוינו (שם לג, ב), על צד החנינה והרחמים של שם ה׳, לך קוינו אע״פ שלא יהיה לנו זכות. וכן לך קוינו, שתשבר ותמגר כח אויבינו הקמים עלינו. וזהו היה זרועם לבקרים. שבר כחם וזרועם כשיהיו בתקפם, כמו נהייתי ונחליתי. ואמר לבקרים, כאומרו לבקרים אצמית כל רשעי ארץ (תהלים קא, ח), וכמו שתשבר אויבינו ותכניעם, גם כן יש לך להושיענו, וזהו אף יש ועתנו בעת צרה. כשנהיה בצרה ולא יהיה לנו זכות, או כשנחזור אליך מתוך צרה. וכן אמר בכאן כי ידין ה׳ עמו מצד הרחמים, ועל עבדיו יתנחם, ר״ל בשביל זכות עבדיו אברהם יצחק ויעקב יתנחם, אע״פ שלא יהיה להם זכות. וכל זה יעשה כי יראה כי אזלת יד. כלומר, לפי שרואה שיד האויב הולכת וחזק, היו ישראל עצורים ועזובים ובבתי כלאים החבאו. וזהו ואפס עצור ועזוב, או יאמר כי ידין ה׳ עמו. לרמוז כי כשיגיע זמן גאולתם, ידין ה׳ עמו, ללבן ולצרף הנשארים. כאומרו (מלאכי ג, ב-ג) כי הוא כאש מצרף וכבורית מכבסים, לטהר עונם, ואמר וישב מצרף ומטהר. וזהו כי ידין השם עמו ועל עבדיו יתנחם. כלומר, שבשביל עבדיו אע״פ שיהיו מועטים, יתנחם. כי יראה כי אזלת יד. כלומר, והטעם לכל זה, לפי שרואה השם שהגיע זמן ועת גאולתם הנרמז בתורה, כאומרו ויאמר כי יד על כס יה וכו׳ (שמות יז, טז), וזהו כי יראה כי אזלת יד, על כס יה, והגיע הזמן שיהיה הכסא שלם והשם שלם. ואפס עצור ועזוב:

כלומר, כי באותו זמן כבר יקומו ישראל ויהיה בהם עצור ועזוב. שיעזרם מלמעלה בנפילת השרים, כאומרו יפקוד ה׳. או אפס, בעמלק. עצור ועזוב, כי כבר נפלו השרים שלמעלה:

ואמר אי אלהימו. לרמוז שבאותו זמן יהיה עת צרה ליעקב וממנה יושע, עד שיגבר יד האויב ויאמר אי אלהי ישראל יקום ויעזרוכם. ואולי זה רמז על גוג ומגוג שיקומו על ה׳ ועל משיחו. ולפי שהם אומרים יקומו ויעזרוכם, משיב השם ואומר עתה אקום יאמר ה׳, עתה ארומם. וזהו ראו עתה כי אני אני הוא (פס׳ לט), כלומר, ראו כי בעת שאתם קוראים אלי מיד אענה אתכם. אני אמית, לאומות. ואחיה, אתכם. וכן מחצתי, לאומות. וארפא, לישראל. ואין מידי מציל, שכולם יכלו באפס תקוה:

או שיאמר, **ואמר אי אלהימו**. שהשם יאמר כנגד האויבים אי אלהימו יקומו ויעזרוכם. ואם לא יהיה בהם כח לעזור אתכם, למעט יהי עליכם סתרה הגדולה שבאלהיהם, להסתיר אתכם מן הרעה הבאה עליכם. וזהו על דרך שחוק, כמו שעשה אליהו ואמר קראו בקול גדול כי אלהים הוא (מ״א יח, כז), וכשיראו שאין קול ואין עונה, יאמר השם ראו עתה, כלומר ראו בעיניכם, כי אני אני הוא, היכול והגואל. והם אין בהם ממש, וזהו ואין אלהים עמדי:

או שיאמר, **ראו עתה כי אני אני הוא**. היכול לעשות דברים הפכיים כרגע אחד, מה שאינו יכול לעשות אלוה אחר. וזהו **ראו עתה כי אני אני הוא**, העושה אלו הדברים, ולא שניתי בשום זמן מהזמנים. ובעת וברגע אחד אמית ואחיה מחצתי וארפא. ואני הוא המוחץ, ואני הוא הרופא. או יאמר, **ראו עתה כי אני אני הוא**, הקיים לעולם ואני אני הוא, אותו שהייתם אומרים עלי כבר הזקין. כמוזכר באחשורוש שאמר להמן מתירא אני מאלהיהם של אלו וכו׳, והשיב לו המן כבר הזקין וכו׳. וכן הוא בפרק חלקי שביבי בישי הוו עמון ומואב לישראל וכו׳. לפי ששלחו לנבוכדנצר שיבא, ושלח להם מתירא אני מאלהיהם של אלו, שלא יעשה לי כמו שעשה לפרעה וסיסרא. שלחו ליה, כי אין האיש בביתו כבר הזקין, כמוזכר שם. ולכן אמר בכאן ראו עתה כי אני אני הוא, אותו זקן שהייתם אומרים, וככחי אז כחי עתה. וכל הדברים נמשכו ממני לישראל כפי עונם, אני אמית אותם כשהם רעים, ואחיה אותם כשהם טובים. מחצתי אותם בעבור עונם, ואני ארפא משובתם כששבים אלי. ואע״פ שאני הוא העושה, אני אעניש אתכם כאלו אתם העושים, לפי שאני קצפתי מעט וגו׳. ולכן ואין מידי מציל מכולכם:

או יאמר, **ראו עתה כי אני אני הוא**, הגואל הראשון בגלות ראשון, ואני הוא הגואל האחרון בגלות אחרון. וכמו שהיה בידי כח בשאר הגליות, כן יהיה עכשיו. ולכן רמז בכאן כל ארבע גליות. ראו עתה כי אני אני הוא, בגלות בבל. אני אמית ואחיה, בגלות מדי, דכתיב שם להרוג ולאבד (אסתר ג, יג), וכבר היו חשובים כמתים לפי מחשבת המן, כדכתיב להומם ולאבדם (שם ט, כד), מחצתי ואני ארפא, בגלות יון, דכתיב במזמור חנוכת הבית, שועתי אליך ותרפאני. ואין מידי מציל, בגלות אדום, שהוא אחרון. והאחרון הכביד עולו עליהם יותר מכל הראשונים, לכן אין מידי מציל מכולם:

ובמדרש קהלת אמרו מי שאמר החמורה אמר הקלה, וראוי היה לומר מחצתי בראשונה. אבל אמר שעתיד הקב״ה להחיות המתים, כמו שהיו בראשונה פסחים או עורים, כן יקומו אחר התחייה פסחים, בענין שלא יאמרו אחרים החיה. וזה אני אמית ואחיה המתים, כמו שהיו עורים אלמים. ואחר כך מחצתי ואני ארפא, מכותם ומומם. ד״א מחצתי ואני ארפא. כלומר, אותה מחיצה שהיתה בינם לבין אלהיהם מצד יצה״ר המקטרג, אני ארפא, כדכתיב (ישעי׳ כה, ח) בלע המות לנצח וגו׳], ע״כ:

כי אשא אל שמים ידי. כלומר, שבאותו זמן שיעשה השם נקמה, ירים ימינו וידו על השמים וישבע בחיי העולמים, וזהו חי אנכי לעולם. והשבועה היא, כשאשנן ברק חרבי. והחרב הוחדה למען טבוח טבח, ולעשות משפט. אשיב נקם לצרי. ורמז בזה, שיעשה בגוים שני שפטים בקרובים וברחוקים. הקרובים יהרוג בחרב, והרחוקים יהרוג בחץ שנון. וזהו ותאחז במשפט ידי, רמז לקשת שלוקחים ביד לירות החצים. ופירש הדבר ואמר אשכיר חצי מדם, לרחוקים. וחרבי תאכל בשר, לקרובים. מדם חלל ושביה, כנגד דם החצים. מראש פרעות אויב, כנגד החרב אשר הוחדה כנגד אדום האויב שהיה בעל חרב, דכתיב ועל חרבך תחיה (בראשית כז, מ), או יאמר מדם חלל ושביה. לנקום נקמת ישראל שהרגום ושבו אותם, וזה יהיה מתחלת פרעות אויב שעשה בישראל. ואז הרנינו גוים עמו כי דם עבדיו יקום:

או יאמר, **כי אשא אל שמים ידי**. לרמוז שבעת גאולת ישראל ותחיית מתיהם, כמו שאמר ראו עתה כי אני אני הוא (לעיל לט), אשא אל שמים ידי, ומקומי. כלומר,

שבעוד שישראל היו בגלות היתה שכינה עמהם בגלותם. כאומרו (ישעי׳ סג, ט) בכל צרתם לו צר. וכמו שאמרו על פסוק ויבא אל הגוים אשר באו שמה (יחזקאל לו, כ), ויבאו הילי״ל. אבל אמר ויבא, כנגד השם. ויחללו את שם קדשי, שהיה שומע שהיו אומרים אלהיהם כבר הזקין. ולכן כתב גאולה לעצמו, דכתיב ושב ה׳ אלהיך את שבותך (לעיל ל, ג), כאלו הוא עצמו ישוב מהגלות. ולכן אמר בכאן שבאותו זמן אשא אל שמים ידי, ומקומי, ושם יהיה מנוחתי ולא בארץ כימי קדם. ואז יאמר חי אנכי לעולם. כלומר, שלא יהיה זה כשאר גאולות שנגאלו ואח״כ חזרו לגלות, אבל עכשיו חי אנכי לעולם, בלי הפסק. ולפי שאני מלך עולם ועד, צריך שיאבדו גוים מארצו, ואני רוצה לעשות כלה בכל הגוים אשר הדחתיך שם. ולכן כשאשנן ברק חרבי אשיב נקם לצרי ולמשנאי, בענין שלא ישאר מהם מאומה, מראש פרעות אויב, ואז הרנינו גוים עמו:

ולפי שגלות אדום (שהיא גלות רביעית השקולה לספירת המלכות האדומה) הוא שקול ככל ארבעה גליות כמו שפירשתי במזמור של פסח. ששם רמוזים ארבעה גליות, כנגד ארבעה שצריכים להודות. ובכולם כתיב ממצוקותיהם יצילם (תהלים קז, יג-כח), ובגלות אחרון כתיב וממצוקותיהם (שם ו), בוי״ו התוספת. לרמוז שהולך בים הוא כמו תועה במדברות, והוא כמו אסור בבית האסורים, והוא כמו חולה שמקיא מה שאוכל ומה שלא אכל, ואינו אוכל וזהמתו חיתו לחם. כן גלות אדום הוא קשה מכל שאר גליות, כאלו כולם כלולים בו. ולכן כתב וממצוקותיהם בוי״ו, כאלו עכשיו הוציאם מכל הגליות. ולכן עכשיו שמדבר בגלות אחרון ובגאולתו, רמז באלו הג׳ פסוקים כל הד׳ גליות, כאלו עכשיו הוציאם מכולם ועשה נקמה בכולם. וזהו אם שנותי ברק חרבי, בבבל. ותאחז במשפט ידי, במדי. אשיב נקם לצרי, ביון. ולמשנאי אשלם, באדום, שהוא שונא השם כדכתיב ואת עשו שנאתי (מלאכי א, ג), אשכיר חצי מדם, בבבל. וחרבי תאכל בשר, במדי, כי כן נהרגו בחרב ישראל. מדם חלל ושביה, ביון, שנהרגו על ידי הכהנים ושבו מהם רבים. מראש פרעות אויב, באדום. שהוא נקרא אויב, דכתיב האויב תמו חרבות לנצח (תהלים ט, ז), ונקרא ראש, דכתיב ראשית גוים עמלק (במדבר כד, כ), הרנינו גוים עמו, בבבל. כי דם עבדיו יקום, במדי. ונקם ישיב לצריו, ביון. וכפר אדמתו עמו, באדום, שאז יהיה בנין הבית במהרה בימינו:

או יאמר, **כי אשא אל שמים ידי**. לפי שאמר למעלה ראו עתה כי אני אני הוא (לעיל לט). שמדבר כנגד ישראל שיהיו פושעים וחטאים, ולא יכירו יכולת השם וחסדו, לפי שכמעט הם נואשים מהגאולה. ולזה אומר להם ראו עתה. כלומר, ראו והסתכלו בעת הזאת, שהיא עת הרמוז באומרו אני השם בעתה אחישנה (ישעי׳ ס, כב), איך לי היכולת הגמור ואני ה׳ לא שניתי, ובידי להמית ולהחיות למחוץ ולרפא. ולפי שישראל בעונותיהם אין רואים ואין שומעים, החזיקו בתרמית מאנו לשוב בסוף גלות האחרון יותר מבכל הגליות, ומרו ועזבו את רוח קדשו, אומר השם כי אשא אל שמים ידי. כלומר, אני רוצה לסלק שכינתי מהם ולעלות לשמים אחר שהוא מקומי והשמים כסאי. ואעזבם למקרה ופגע בארץ, ובזה אני מתנחם על כל אשר עשו. וזה ע״ד שאמרו וינחם ה׳ כי עשה את האדם בארץ (בראשית ו, ו), שאלו היה בשמים לא הייתי יכול לדור עמהם. וכן אמר בכאן אשא אל שמים ידי, ומקומי. ואומר חי אנכי לעולם, בלא ישראל. ומה הנאה יש לי בהם, אלא כעס וקצף. והוא על דרך שפירשתי, לא ידון רוחי באדם לעולם. כלומר מה תועלת יש לי בזאת המלחמה לעולם. ולכן אני רוצה לשנן ברק חרבי, לעשות בהם משפט ולכלותם מן העולם. ואמר ותאחז במשפט

ידי. כלומר, כשאשנן ברק חרבי לעשות דין בהם, תאחז במשפט ידי. כלומר, יד ימיני תאחז במשפט, ולא יניחני לעשות בהם דין:

או, **תאחז במשפט,** ידי תאחז ברחמים. כי מלת משפט כבר פירשתי לך שהוא רחמים, וזהו תאחז ידך במשפט. וכן בכאן ותאחז במשפט ידי, שהיא מדת הרחמים. ואמרה למה תעשה כה לעבדיך מעונים כמה שנים, עליך הרוגים על שם קדשך. זכור לעבדיך אברהם יצחק ויעקב אשר נשבעת להם אעשה כלה בכל הגוים אשר הדחתיך שמה ואותך לא אעשה כלה (ירמי׳ מו, כח), וזכור אל תשכח זדון מלכות אדום הרשעה אשר פנו למעלה, ואומרים בכל יום איה אלהיך. וישראל מרוב הצרות והתלאות כח אין ללידה. לכן יהי רצון שיכבשו רחמיך את כעסך ותאחז במשפט ידך, אחר שאתה אב רחמן. וכששמע השם כך, אמר אשיב נקם לצרי. לא אמר אעשה נקמה בצרי, אלא אשיב נקם לצרי. כלומר, אשיב ואחזור מנקם שהיתה מיועדת לישראל, אשיבה ידי על צוררי. ולמשנאי אשלם, העונש שהיה לי להשלים על ישראל. וזה על דרך שפירשתי למעלה, ואתן אדם תחתך ולאומים תחת נפשך (ישעי׳ מג, ד), כי כשהקב״ה גוזר גזירה על אדם מישראל בעונותיו, וחוזר בתשובה. הופך הגזירה על אדם אחר, בענין שמדת הדין ואותו מלאך הידוע לא ישוב ריקם. וזהו שאמרו אל תיקרי אדם אלא אדום, אדם שיבא מאדום. ולאומים תחת נפשך, כאומרו (בראשית כה, כג) ולאום מלאום יאמץ. ולכן אמר בכאן אשיב הנקמה והגזירה, על אדום שהם צרי. ולמשנאי אשלם, דכתיב ואת עשו שנאתי (מלאכי א, ג), ובם אשכיר חצי מדם, כאומרו גם עליך תעבור כוס תשכרי ותתערי (איכה ד, כא), ולא יהיה כמו שאמר בישראל חצי אכלה בם (לעיל כג), חצי כלים והם אינם כלים. אבל בכאן אשכיר חצי מדם, כמו השכור שאחר שינום ויישן, ינוחו מעט ויחזרו לעשות אומנותם. וח רבי תאכל בשר. לא כמו חרב עשו ששוחט ומשכל ואינו אוכל, אבל בכאן חרבי תאכל בשר. וכל זה מדם חלל ושביה, שהרגו בישראל מתחלת העולם. ובאותו זמן הרנינו גוים עמו, שירננו וישבחו כשיראו דם האחרים, ויאמרו מדה כנגד מדה. כי דם עבדיו יקום ונקם ישיב לצריו, ויסלקהו מעל ישראל. ולפי שישראל היו רעים וטמאים והיו צריכים כפרה, אמר וכפר אדמתו עמו. כי בבנין בית המקדש יתכפרו עונותיהם, דכתיב העם היושב בה נשוא עון (ישעי׳ לג, כד):

אחר כך אמר **ויבא משה וידבר את כל דברי השירה הזאת באזני העם**. לרמוז שאע״פ שכבר דבר דברי השירה הזאת למעלה, לא אמרם לישראל, אלא דבר עם השמים ועם הארץ, דכתיב האזינו השמים ואדברה וגו׳ (לעיל א), שיהיו עדים בדבר וישמעו כל דבריו, בענין שכשיראו שישראל עוברים על דבריו שיעידו בם. וכמו שאמר למעלה ואעידה בם וגו׳ וקראת אתכם הרעה באחרית הימים (לעיל לא, כח-כט), ואחר שגמר דבריו עם השמים, חזר לדבר דברי השירה עם ישראל. ואמר באזני העם. לרמוז שדברי השירה הזאת היו דברי סתרי חכמה, וראוי שידברום לאזני העם, הם יחידי הסגולה, אשר להם ראוי לגלות הסודות. אבל דברי השירה בכלל הם ראויים לכל ישראל בכלל, וזהו ויכל משה לדבר את כל הדברים האלה (פס׳ מה), הם הדברים הנגלים הראוים אל כל ישראל. ובזה יתיישב מה שאמר ויכל משה וגו׳, אבל באופן אחר הוא מיותר:

ויאמר אליהם שימו לבבכם לכל הדברים, הנגלים והנסתרים, אשר אנכי מעיד בכם היום אשר תצוום את בניכם, כי יודע אני בכם ששמעתם דברי שלא תשכחום, אבל

בניכם צריכים צוואה חדשה, בענין שישמרו כל דברי התורה הזאת. וזה לאות כי בשירה כלולים כל דברי התורה הזאת כמו שכתבתי.

כי לא דבר רק הוא מכם. כלומר, צריכים אתם לעשות דבר זה, אחר שדבר גדול דבר אליך הנביא. ולא דבר רק הוא מכם. כלומר, אינו מהדברים הרקים של ענייני העוה״ז. אבל הוא חייכם, לחיי העולם הבא. וגם כן בדבר הזה תאריכו ימים, בעולם הזה. ורבותינו ז״ל אמרו, כי לא דבר רק הוא, ואם הוא רק, מכם. לרמוז על מה שאמרנו, שענייני השירה הזאת עמקו מאד. ולכן אמר להם שימו לבבכם לכל הדברים, כי הם דברים שצריכים עיון והסתכלות נמרץ. ואם לא תוכלו להבין דברי השירה הזאת, או שיראו לכם דברים זרים, יש לכם לתלות החסרון בכם ולא בהם. וזהו ואם דבר רק, הוא מכם. לפי שידיעותיכם בלות מטולאות, קצרות מהשיג עומק התורה וסתריה.

(ל) אֵיכָה יִרְדֹּף אֶחָד אֶלֶף וּשְׁנַיִם יָנִיסוּ רְבָבָה אִם לֹא כִּי צוּרָם מְכָרָם וַיהוָה הִסְגִּירָם:(לא) כִּי לֹא כְצוּרֵנוּ צוּרָם וְאֹיְבֵינוּ פְּלִילִים:(לב) כִּי מִגֶּפֶן סְדֹם גַּפְנָם וּמִשַּׁדְמֹת עֲמֹרָה עֲנָבֵמוֹ עִנְּבֵי רוֹשׁ אַשְׁכְּלֹת מְרֹרֹת לָמוֹ:(לג) חֲמַת תַּנִּינִם יֵינָם וְרֹאשׁ פְּתָנִים אַכְזָר:(לד) הֲלֹא הוּא כָּמֻס עִמָּדִי חָתוּם בְּאוֹצְרֹתָי:(לה) לִי נָקָם וְשִׁלֵּם לְעֵת תָּמוּט רַגְלָם כִּי קָרוֹב יוֹם אֵידָם וְחָשׁ עֲתִדֹת לָמוֹ:(לו) כִּי יָדִין יְהוָה עַמּוֹ וְעַל עֲבָדָיו יִתְנֶחָם כִּי יִרְאֶה כִּי אָזְלַת יָד וְאֶפֶס עָצוּר וְעָזוּב:(לז) וְאָמַר אֵי אֱלֹהֵימוֹ צוּר חָסָיוּ בּוֹ:(לח) אֲשֶׁר חֵלֶב זְבָחֵימוֹ יֹאכֵלוּ יִשְׁתּוּ יֵין נִסְכָּם יָקוּמוּ וְיַעְזְרֻכֶם יְהִי עֲלֵיכֶם סִתְרָה:(לט) רְאוּ עַתָּה כִּי אֲנִי אֲנִי הוּא וְאֵין אֱלֹהִים עִמָּדִי אֲנִי אָמִית וַאֲחַיֶּה מָחַצְתִּי וַאֲנִי אֶרְפָּא וְאֵין מִיָּדִי מַצִּיל:(מ) כִּי אֶשָּׂא אֶל שָׁמַיִם יָדִי וְאָמַרְתִּי חַי אָנֹכִי לְעֹלָם:(מא) אִם שַׁנּוֹתִי בָּרַק חַרְבִּי וְתֹאחֵז בְּמִשְׁפָּט יָדִי אָשִׁיב נָקָם לְצָרָי וְלִמְשַׂנְאַי אֲשַׁלֵּם:(מב) אַשְׁכִּיר חִצַּי מִדָּם וְחַרְבִּי תֹּאכַל בָּשָׂר מִדַּם חָלָל וְשִׁבְיָה מֵרֹאשׁ פַּרְעוֹת אוֹיֵב:(מג) הַרְנִינוּ גוֹיִם עַמּוֹ כִּי דַם עֲבָדָיו יִקּוֹם וְנָקָם יָשִׁיב לְצָרָיו וְכִפֶּר אַדְמָתוֹ עַמּוֹ.

איכה זו המלכות במצב נקודה שהיא חלושה כמ״ש (איכה) ״ויצא מבת ציון כל הדר׳ה״ ולכן ירדף אחד **מהגויים** אלף**מבני ישראל כי חלישות הגוף באה מחלישות הנשמה וכן** ושנים יניסו רבבה **והסיבה** אם לא כי צורם מכרם וידוד הסגירם.

פרשני הפשט והמתרגמים נחלקו כאן מי רודף את מי. ניתן לבאר גם ההיפך :איכה זו המלכות שנפלה מחמת פגם התחתונים וגם מצב בני ישראל נפל בעקבות זאת והתימא כיצד עם שאחד מהם רדף אלף וכו׳ כעת נופלים. בגמרא (מו״ק טז ע״ב על פי מ״ש שמואל ב׳ כג ,ח) מסופר על דוד הע״ה שהיה מעורר חניתו ובחץ אחד היה הורג 800 חלל והיה מתאנח על ה 200 שלא הרג וכו׳. הסבירו פרשני הסוד שאם נכתוב שם אלקים כך: א אל אלה אלהי אלהי-ם נקבל גימ׳ 200 ומילוי דמילוי שם זה עולה 1000 כלומר שדהע״ה הגיע רק עד המילוי של המילוי דמילוי (כלומר רק להפרש שבין 1000 ל 200) ועל זה היה מתאנח. ונראה להוסיף מעט כי איכה **גימ ' לאה וזו הבינה והתשובה העליונה היא נותנת תוקף שאחד ירדוף אלף וכו׳. ואמר** אם לא כי **היינו הבינה הנקראת אם אינה ויש רק כי זו כ׳נסת י׳שראל ואז** צורם מכרם**כי צור זו הגבורה** וידוד **הוא ובית דינו הסגירם. מה בין מכרם להסגירם? מכירה והסגרה אלו דינים אלא שאלו גבורות מצד המלכות ואלו מצד הבינה. מכרם גימ 'מנצפ״ך** והסגירם **קרי ביה ס הגירם גימ 'חרן גימ׳ ג״פ אלקים ואלו דיני הבינה. את אות ס׳ תלמד ממאמר אותיות דרב המנונא סבא בהקדת ספר הזוהר**

ששם מבואר שזו הבינה וכן עייןאפרסמון. עוד, הפסוק בא לחזק את לומדי התורה. כשאדם לומד יחידי יכול להגיע עד החכמה שהיא דרגת האלף אולם שנים יכולים להגיע לכתר שם הרבבות וזו קומת היחידה.

כי זו כ׳נסת י׳שראל הנקראת אשת חיל היא חיה וקיימת לעד והיא **לא כצורנו צורם** אינה כאותה אשת זנונים היא העבודה זרה שבדו להם מליבם שאינה קיימת לנצח אלא לזמן מה ואחר כך קמה לה עבודה זרה חדשה ולמרות זאת **ואיבינו פלילים** האויבים עושים בעם ישראל דינים וכל כך למה? כי עזבו את ברית ד׳. מילת פלילים מלא בב׳ יודין מופיעה עוד פעם אחת בספר איוב לא יא׳ ושם הוא עוון זימה לכן נדרוש מילת פלילים כפגם בספירת המלכות הנקראת אלקים כשהיא דין וכשהיא באחוריים המורה על דין נוסף הרי היא גימ׳ ר׳ כמנין פלילים. וברוך שכוונתי למ״ש בליקוטי מוהר״ן מהד׳ בתרא סימן ח׳ שכתב שזה בא מפגם הניאוף.

כעת בא לתאר את עולם הקלי׳ והוא הפך הקדושה והדינים בו קשים. אם במערכת הקדושה אנו מוצאים ברכה, צמיחה, שמחה, נחת ושלוה הנה כאן ההיפך. **כי מגפן סדם גפנם** גפן סדום אינה מניבה יין המשמח אלא יישן המשכר ועל יין זה נאמר תירש תהיה רש וחסר כל **ומשדמת עמרה** שדמות בפשט מסביר רש״י תבואה ובסוד זו התורה ורזיה כלומר החיטה זו התורה ורזיה נרמז ביין. **ענבמו ענבי רוש** רמז לדינים כי שם אלקים מלא עולה ש׳ ואחוריים שלו ר׳ והוא ה׳ אותיות והמילה עצמה הרי ו׳ של רוש. תוכחה קשה יש כאן לבני ישראל, אתם שלא הבטתם בתורה התהפכו לכם אותיות **שור** ל **רוש**.**אשכלת** שוב רמז למידת הדין שהיא אש היוקדת עד היסוד כל והמלכות ת.' **מררת** ידוע ש**מרור** גימ׳ מות וזה רמז לחטא הנחש הקדמוני שפיתה לחוה ויש שאמרו חטה היה או גפן היה. **למו** גימ׳ אלקים זו גבורה תתאה.

כאן מתאר מרע״ה את עצמת רשעות הגויים **חמת תנינם יינם** היין הרומז לרזי התורה והוא בעצם נשמת התורה הנה אצל הגויים הנשמה והפנימיות שלהם זו החימה והכעס **וראש פתנים אכזר** והאכזריות .תנין ופתן נזכרים גם בתהלים צא יג ״על שחל ופתן תדרך תרמוס כפיר ותנין **והם רומזים לס״מ והנוק׳ שלו,** תנין **יסוד דקלי׳ וכן מילוי שד-י כזה: ש ין ד לת י וד עולה ת״ק כמנין תנן ואות י׳ תרמוז לי׳ ספירותיו ופתן זו נוק׳ הנקראת לילי׳ גימ׳ פת ואות ן נ׳וקבא.**

אולם לא לעולם חוסן יש דין באומות שהשתעבדו בישראל ומררו את חייהם. עולם הבינה אינו נפגם מחטא התחתונים וכשעושים תשובה מאהבה הבינה מתעוררת וזה נרמז כאן **הלא** אותיות לאה והיא העולם הנסתר ולכן אמר **הוא** כמ״ש ״וישכב עימה בלילה **הוא** והיא נקראת אלקים שיש בו 120 צירופים כמנין **כמס** והיא כמוסה מעיני הבריות והיא **עמדי**מעמידה את י׳ ספירות ז״א ויש בה שם אהי״ה וכשהוא מלא הוא קמ״ג קנ״א קס״א גימ **חתום** והיא **באוצרתי** קרי ביה ב ר״י תצ״ו גימ׳ מלכות והן מלכות ובינה ושיעור הכתוב: הבינה באורות הנשמה שבה מרחיקה מהמלכות את הדינים הקשים ושומרת עליה כמ״ש ואני אהיה לה חומת אש.

לי נקם ושלם יגיע זמן נקמה **לעת תמוט רגלם** כאשר חוסן הגויים ירד **כי קרוב יום אידם וחש עתדת למו** ומתי יגיע יום אידם? **כי ידין ידוד עמו ועל עבדיו יתנחם כי יראה כי אזלת יד ואפס עצור ועזוב** כאשר ישראל יראו עזובים כביכול ואומות

העולם אומרים **ואמר אי אלהימו צור חסיו בו** והם שמחים למצב הנחות של ישראל ולכן **אשר חלב זבחימו יאכלו ישתו יין נסיכם** והם בזים לישראל ואומרים היכן ד׳ שיעזור לכם **יקומו ויעזרכם יהי עליכם סתרה** הנה כי כן **ראו עתה כי אני אני הוא ואין אלהים עמדי אני אמית ואחיה מחצתי ואני ארפא ואין מידי מציל** יש כאן רמז לחמש מלכויות שבחמשה פרצופי א״א או״א וזו״ן נקט כאן ד״פ אני וכנגד א״א אמר אין.

כעת מתאר הפסוק את הנקמה בגוים וזה על ידי ש**כי** זו כ׳נסת י׳שראל המאציל מעלה אותה **אשא אל שמים** אל התפארת הנקראת שמים שם גם ספירת **ידי** הגבורה הנקראת יד החזקה וכשהמלכות עולה היא מעלה עימה את היסוד הנקרא חי וזה הוא **ואמרתי חי** היסוד הנקרא חי מאמיר ועולה ואז המלכות מקבלת אורות גבוהים וזה הוא אנכי והיא היא הנקראת עולסוכאן **לעלם**.

אם שנותי ברק חרבי ותאחז במשפט ידי אשיב נקם לצרי ולמשנאי אשלם כתב בספר ביאורי אגדות (אפיקי ים) - בבא דף בתרא עה ע״א ״וענין החרב הזה היא ב׳ רוחין דבהיכל אהבה כמ״ש בהיכלות פ׳ בראשית כמ״ש רבינו שם, שע״ז נאמר **אם שנותי ברק חרבי** שהם ב׳ רוחין ברקא וחרבא, ובהיכל זה מעבירין כח הסט״א שכוחו מהיכל זכות מנהר דינור כמש״ל, ושם תלוי הגאולה כשיכלו הנשמות שבגוף שהם שם בהיכל אהבה כמ״ש רבינו שם.

אשכיר חצי מדם וחרבי תאכל בשר מדם חלל ושביה מראש פרעות אויב כתב הרמח״ל זללה״ה בספר תיקונים חדשים - תיקונא תשסרי ״כדין אתמר בה חרב לה׳ מלאה דם (ישעיה לד ו). דבזמנא אחרא אתמר חרב נוקמת נקם ברית (ויקרא כו כה) בגין דברית אתפרש מינה. אבל בזמנא דא חרב לה׳ דהא בהדי מלכא אתחברת, ומיניה נטלת כלהו זיני קרבא אלין לאתתקפא בהו. כדין הנה על אדום תרד (ישעיה לד ה). ודא ולכל המורא הגדול, בשכינתא. הגדול ידא ימינא דאתקיף בה מסטרא לבסמא לה, ואתתקפת ביה. כדין (דברים לב מב(**אשכיר חיצי מדם** מסטרא דצדיק. **וחרבי תאכל בשר** מסטרא דשכינתא. שיעור הכתוב, בהמשך למ״ש בפסוק הקודם, ספירת המלכות עולה לת״ת יחד עם היסוד והם עושות נקמה בגויים וידוע שמילת חץ תרמוז ליסוד היורה כחץ ובשר למלכות. הנקמה תבוא מכח התעוררות בני ישראל בתשובה המעוררות את הבינה וזה מה שכתוב כאן **אשכיר חצי מדם** מדם גימ׳ ד״פ אהי״ה ומילת דם היא אחוריים של שם אהי״ה כזה: א אה אהי אהי״ה. ואמר **וחרבי תאכל בשר** חרב זו הגבורה המשפיעה להוד וזו למלכות את כח הדין ואלו עושות נקמה בגויים.

מסיים מרע״ה את דבריו ואומר בסופו של דבר **הרנינו גוים** הגויים ישבחו אתכם על הדרך הארוכה שהייתם נאמנים לדרך התורה אתם **עמו** של מלך מלכי המלכים **כי דם עבדיו יקום** ישיב להם גמולם בראשם על הרצח **ונקם ישיב לצריו** והביזה**וכפר אדמתו עמו** וכאשר העם שקט האדמה שקטה.

רקאנטי

וטעם **כי אשא אל שמים ידי** בעבור שהזכיר למעלה כי יראה כי אזלת יד שרמז ליד הגדולה כענין כי הייתי זוללה (איכה א׳ יא׳) וכתיב השליך משמים ארץ תפארת

ישראל (איכה ב׳ א׳). אמר שישאנה עתה בעת הרצון אל השמים העליונים זהו ואמרתי חי אנכי לעולם. כטעם ואולם חי אני וכבר פירשתי. וטעם ברק חרבי כטעם הוי חרב ליי׳ עד אנה לא תשקוטי (ירמיה מז׳ ו׳) וכבר פירשתי. ואמר כי תחול מדת הדין על האומות ומדת רחמים על ישראל וזהו תאחז במשפט ידי וכבר פירשתי משפט ויד. והנה יהיה זה כסוד גאולת מצרים שנאמר בכח גדול וביד חזקה. וטעם חיצי כי הכחות הנאצלות ממדה הדין ישתו וישכרו מדמם כטעם בן אדם אמור לצפור כל כנף האספו וגו׳ (יחזקאל לט׳ יז׳). והחרב הנזכר תאכל בשרם כי היא הנקרא קץ כל בשר וכבר פירשתי זה. וטעם וכפר אדמתו עמו כתרגומו וגם רבותינו ז״ל רמזו לזה באמרם כל הקבור בארץ ישראל כאילו קבור תחת המזבח שנאמר וכפר אדמתו עמו וכתיב התם מזבח אדמה והענין שיכפר על אדמתו הידועה כטעם וכפר על הקודש מטומאות בני ישראל ועל עמו גם כן כי אחרי טהרתה והסרת כחות הטומאה ממנה גם אומתה למטה תטהר שנאמר בונה ירושלים יי׳ נדחי ישראל יכנס (תהלים קמז׳ ב):

(מד) וַיָּבֹא מֹשֶׁה וַיְדַבֵּר אֶת כָּל דִּבְרֵי הַשִּׁירָה הַזֹּאת בְּאָזְנֵי הָעָם הוּא וְהוֹשֵׁעַ בִּן נוּן:(מה) וַיְכַל מֹשֶׁה לְדַבֵּר אֶת כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֶל כָּל יִשְׂרָאֵל:(מו) וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם שִׂימוּ לְבַבְכֶם לְכָל הַדְּבָרִים אֲשֶׁר אָנֹכִי מֵעִיד בָּכֶם הַיּוֹם אֲשֶׁר תְּצַוֻּם אֶת בְּנֵיכֶם לִשְׁמֹר לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל דִּבְרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת:(מז) כִּי לֹא דָבָר רֵק הוּא מִכֶּם כִּי הוּא חַיֵּיכֶם וּבַדָּבָר הַזֶּה תַּאֲרִיכוּ יָמִים עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר אַתֶּם עֹבְרִים אֶת הַיַּרְדֵּן שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ.

כמה רגעים לפני הסתלקותו לחיי נצח ממשיך מרע״ה לעורר את בני ישראל על שמירת התורה. בהיבט הקבלי, מרע״ה ה״ס הדעת הנקרא מחזה ולמעלה וה״ס השמש וכעת השמש שוקעת והירח מתחיל את ממשלתו וזה הוא **ויבא משה** בסוד ״כי בא השמש״ ואמר **וידבר** הממלכות דדעת נמשכים חו״ג וזה הוא **וידבר** ו ידבר ו׳ רומז להה״ח וכללותם **וידבר** גימ 'גבורה רמז להה״ג והם נמשכים לזו״ן המלכות נקראת **את** וז״א נקרא **כל** כי מה שקרה ליעקב קרה ליוסף וגוף וברית חשבינן חד ואז יש או״חו**דברי השירה הזאת** דהיינו הגבורות העולמים מהמלכות הנקראת שירה ונקראת זאת וכך הדברים נקבעים **באזני העם**המושרשים במלכות **הוא והושע בן נון** שהוא סוד המלכות.

ויכל משה לדבר את כל הדברים האלה אל כל ישראל דברי התוכחה המעוררים לתשובה עליונה שהיא בבינה וזו לאה לכן נקט **האלה** לרמוז על לאה.

ויאמר אלהם שימו לבבכם לכל הדברים אשר אנכי מעיד בכם היום אשר תצום את בניכם לשמר לעשות את כל דברי התורה הזאת אמר להם אתם זכיתם ללמוד תורה מפי ולהיות מדור ומשכן לשכינה העליונה שהיא לאה אולם עליכם לצוות את בניכם מלשון צותא וחיבור לעולם התשובה.

כי לא דבר רק הוא מכם כי הוא חייכם ובדבר הזה תאריכו ימים על האדמה אשר אתם עברים את הירדן שמה לרשתהברגע שתזכו להמשיך את התורה לבניכם תזכו להדבק באור החכמה והכתר ובאור החיה והיחידה שהמשיג אותם זוכה בהם לאורות אריך.

וזאת הברכה

פרק לג

(א) וְזֹאת הַבְּרָכָה אֲשֶׁר בֵּרַךְ מֹשֶׁה אִישׁ הָאֱלֹהִים אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי מוֹתוֹ׃(ב) וַיֹּאמַר יְדֹוָד מִסִּינַי בָּא וְזָרַח מִשֵּׂעִיר לָמוֹ הוֹפִיעַ מֵהַר פָּארָן וְאָתָה מֵרִבְבֹת קֹדֶשׁ מִימִינוֹ אֶשְׁדָּת לָמוֹ׃(ג) אַף חֹבֵב עַמִּים כָּל קְדֹשָׁיו בְּיָדֶךָ וְהֵם תֻּכּוּ לְרַגְלֶךָ יִשָּׂא מִדַּבְּרֹתֶיךָ׃(ד) תּוֹרָה צִוָּה לָנוּ מֹשֶׁה מוֹרָשָׁה קְהִלַּת יַעֲקֹב׃(ה) וַיְהִי בִישֻׁרוּן מֶלֶךְ בְּהִתְאַסֵּף רָאשֵׁי עָם יַחַד שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל׃(ו) יְחִי רְאוּבֵן וְאַל יָמֹת וִיהִי מְתָיו מִסְפָּר׃(ז) וְזֹאת לִיהוּדָה וַיֹּאמַר שְׁמַע יְדֹוָד קוֹל יְהוּדָה וְאֶל עַמּוֹ תְּבִיאֶנּוּ יָדָיו רָב לוֹ וְעֵזֶר מִצָּרָיו תִּהְיֶה׃(ח) וּלְלֵוִי אָמַר תֻּמֶּיךָ וְאוּרֶיךָ לְאִישׁ חֲסִידֶךָ אֲשֶׁר נִסִּיתוֹ בְּמַסָּה תְּרִיבֵהוּ עַל מֵי מְרִיבָה׃(ט) הָאֹמֵר לְאָבִיו וּלְאִמּוֹ לֹא רְאִיתִיו וְאֶת אֶחָיו לֹא הִכִּיר וְאֶת בָּנָו לֹא יָדָע כִּי שָׁמְרוּ אִמְרָתֶךָ וּבְרִיתְךָ יִנְצֹרוּ׃(י) יוֹרוּ מִשְׁפָּטֶיךָ לְיַעֲקֹב וְתוֹרָתְךָ לְיִשְׂרָאֵל יָשִׂימוּ קְטוֹרָה בְּאַפֶּךָ וְכָלִיל עַל מִזְבְּחֶךָ׃(יא) בָּרֵךְ יְדֹוָד חֵילוֹ וּפֹעַל יָדָיו תִּרְצֶה מְחַץ מָתְנַיִם קָמָיו וּמְשַׂנְאָיו מִן יְקוּמוּן׃(יב) לְבִנְיָמִן אָמַר יְדִיד יְדֹוָד יִשְׁכֹּן לָבֶטַח עָלָיו חֹפֵף עָלָיו כָּל הַיּוֹם וּבֵין כְּתֵפָיו שָׁכֵן׃(יג) וּלְיוֹסֵף אָמַר מְבֹרֶכֶת יְדֹוָד אַרְצוֹ מִמֶּגֶד שָׁמַיִם מִטָּל וּמִתְּהוֹם רֹבֶצֶת תָּחַת׃(יד) וּמִמֶּגֶד תְּבוּאֹת שָׁמֶשׁ וּמִמֶּגֶד גֶּרֶשׁ יְרָחִים׃(טו) וּמֵרֹאשׁ הָרֵרֵי קֶדֶם וּמִמֶּגֶד גִּבְעוֹת עוֹלָם׃(טז) וּמִמֶּגֶד אֶרֶץ וּמְלֹאָהּ וּרְצוֹן שֹׁכְנִי סְנֶה תָּבוֹאתָה לְרֹאשׁ יוֹסֵף וּלְקָדְקֹד נְזִיר אֶחָיו׃(יז) בְּכוֹר שׁוֹרוֹ הָדָר לוֹ וְקַרְנֵי רְאֵם קַרְנָיו בָּהֶם עַמִּים יְנַגַּח יַחְדָּו אַפְסֵי אָרֶץ וְהֵם רִבְבוֹת אֶפְרַיִם וְהֵם אַלְפֵי מְנַשֶּׁה׃(יח) וּלְזְבוּלֻן אָמַר שְׂמַח זְבוּלֻן בְּצֵאתֶךָ וְיִשָּׂשכָר בְּאֹהָלֶיךָ׃(יט) עַמִּים הַר יִקְרָאוּ שָׁם יִזְבְּחוּ זִבְחֵי צֶדֶק כִּי שֶׁפַע יַמִּים יִינָקוּ וּשְׂפֻנֵי טְמוּנֵי חוֹל׃(כ) וּלְגָד אָמַר בָּרוּךְ מַרְחִיב גָּד כְּלָבִיא שָׁכֵן וְטָרַף זְרוֹעַ אַף קָדְקֹד׃(כא) וַיַּרְא רֵאשִׁית לוֹ כִּי שָׁם חֶלְקַת מְחֹקֵק סָפוּן וַיֵּתֵא רָאשֵׁי עָם צִדְקַת יְדֹוָד עָשָׂה וּמִשְׁפָּטָיו עִם יִשְׂרָאֵל׃(כב) וּלְדָן אָמַר דָּן גּוּר אַרְיֵה יְזַנֵּק מִן הַבָּשָׁן׃(כג) וּלְנַפְתָּלִי אָמַר נַפְתָּלִי שְׂבַע רָצוֹן וּמָלֵא בִּרְכַּת יְדֹוָד יָם וְדָרוֹם יְרָשָׁה׃(כד) וּלְאָשֵׁר אָמַר בָּרוּךְ מִבָּנִים אָשֵׁר יְהִי רְצוּי אֶחָיו וְטֹבֵל בַּשֶּׁמֶן רַגְלוֹ׃(כה) בַּרְזֶל וּנְחשֶׁת מִנְעָלֶךָ וּכְיָמֶיךָ דָּבְאֶךָ׃(כו) אֵין כָּאֵל יְשֻׁרוּן רֹכֵב שָׁמַיִם בְּעֶזְרֶךָ וּבְגַאֲוָתוֹ שְׁחָקִים׃(כז) מְעֹנָה אֱלֹהֵי קֶדֶם וּמִתַּחַת זְרֹעֹת עוֹלָם וַיְגָרֶשׁ מִפָּנֶיךָ אוֹיֵב וַיֹּאמֶר הַשְׁמֵד׃(כח) וַיִּשְׁכֹּן יִשְׂרָאֵל בֶּטַח בָּדָד עֵין יַעֲקֹב אֶל אֶרֶץ דָּגָן וְתִירוֹשׁ אַף שָׁמָיו יַעַרְפוּ טָל׃(כט) אַשְׁרֶיךָ יִשְׂרָאֵל מִי כָמוֹךָ עַם נוֹשַׁע בַּיהוָה מָגֵן עֶזְרֶךָ וַאֲשֶׁר חֶרֶב גַּאֲוָתֶךָ וְיִכָּחֲשׁוּ אֹיְבֶיךָ לָךְ וְאַתָּה עַל בָּמוֹתֵימוֹ תִדְרֹךְ.

וזאת ז״ן דאריך הנמשכים ליסוד אבא הנקרא ברוך גימ׳ **הברכה** עם ד׳ אותיות ברוך, ומשם נמשכים לבינה הנקראת **אשר**והיא **ברך** משפיעה ל**משה** שהוא סוד הדעת והוא משפיע לתפארת הנקראת **איש** והוא משפיע למלכות הנקראת **האלהים** וכן נקראת **את** ובה אחוזים **בני ישראל** וכל זה המשיך משה לבני ישראל **לפני מותו** לפני שעלה לכח״ב והם ג״ר והם גן עדן עליון וגן עדן הסתום. עד כאן המשכת אור ישר מכתר למלכות. עוד, יתכן פירוש נוסף, ממטה למעלה וכך הבאור: **וזאת** אלו ז״ן אות ו׳ זה זעיר אנפין ואותיות **זאת** זו המלכות הנקראת **הברכה** כי היא הבריכה התחתונה שאליה מתקבצים כל השפע והאורות. ז״ן מעלים מ״ן לבינה הנקראת **אשר** שהיא המשפיעה לדעת וזה **ברך משה** והשפע עולה לחכמה הנקרא כאן **איש האלקים** כי החכמה תקרא איש לבינה הנקראת אלקים, ומהחכמה למלכות דכתר הנקראת **את** ולנו״ה דכתר **בני ישראל**ונקראים כך מפני שהם בנים של ישראל היא התפארת שהיא **לפני מותו** לפני בינה דכתר והיא הנקראת העולם הבא. תאור זה של מ״ן ממלכות לכתר נשנה כאן ואומר:

ויאמר ידוד מסיני בא המלכות, שנבנית מה״ג וכל אחד מהם הוא הוי״ה וה׳ הויות גימ 'סיני, וכן היא באחור של שם מ״ה בגבו עד החזה ואחורי שם מ״ה כזה: יוד , יוד הא, יוד הא ואו, יוד הא ואו הא עולים גימ׳ סיני, מעלה מ״ן אל התפארת שזה שם הוי״ה והוא מעלה מ״ן ל**וזרח** בינה הנקראת אלקים ויש בה שם אהי״ה ושם אלקים כשהוא באחור כזה: א אל אלה אלהי אלקים גימ' **ר** ואהי״ה אלו אותיות וזח ממילת וזרח והבינה מעלה את המ״ן לחכמה הנקרא **משעיר** כי חכמה מאירה מהכתר ומקבלת ש״ע נהורין מפני אריך וכן עשר שמות אהיה שעולים ״רי״ הרי **שעיר** והחכמה יש בה שם הוי״ה במילוי יודין גימ׳ ע״ב עם ד׳ אותיות הרי עו כמנין **למו** ואומר שהחכמה **הופיע מהר פארן** כלומר באה ונאצלה מאריך כי ״מהר פארן״ גימ׳ ״משה אריך״ כי כעת מרע״ה זוכה לאור היחידה ואומר **ואתה מרבבת קדש** כלומר שאריך נאצל מעתיק שהוא סוד הרבבות **מימינו**שהוא כולו חסדים וימין **אשדת למו** האש היינו הדינים נכפים בעתיק ונבחנים כאילו אינם והם כלולים בו וזה הוא ״למו."

אף חבב עמים למרות שהקב״ה מחבב את כל אומות העולם, עם כל זאת, **כל קדשיו** כל שריהם, **בידך** בידי הקב״ה **והם תכו לרגלך ישא מדברתיך** ומקום עמידתם למטה מעולם האצילות ברגליים וקומתם בסמוך למלכות הנקראת דיבור.

כאן מרע״ה שה״ס הבינה והדעת רוצה לברך את בני ישראל ולכן הוא ממשיך אליהם את אור הרוח שזו ה**תורה** שהיא ספירת התפארת ואור הרוח וכעת בני ישראל האחוזים באור הנפש כשזוכים לרוח יכולים להתחבר לאור הנשמה שזה משה ולכן **צוה**חיבר וייחד **לנו** גימ׳ אלקים שזו המלכות המחוברת כעת לבינה שזה **משה** וכעת יש חיבור בין בינה, תפארת ומלכות **מורשה**זו תורה שבכתב שבגינה היה מרע״ה מ׳ יום ומ׳ לילה ברקיע לקבל תורה והיינו מ ורשה מ׳ אלו מ׳ ימים ואותיות ורשה גימ׳ תורה, ו**קהלת יעקב** זו המלכות בה נקהל ומתאסף יעקב שהוא התפארת.

ויהי גימ׳ אל שהוא חסד ד׳ שהעמיד **בישרון מלך** הוא משה (ונרמז כאן שם מ״ה החדש הוא הדר) וכך כשיש מלך אז**בהתאסף ראשי עם** יש יכולת לראשי העם לבוא אל המלך והם מקבלים ממנו עצות ומלכדים **יחד שבטי ישראל**.

]עריכה[ברכת ראובן

יחי ראובן בגלל שראובן אותיות אור ב״ן וזו המלכות שרגליה יורדות מות נאמר בו **ואל ימת** ברך אותו שיהיה קשור בעולם החיים שאלו חו״ב ובמקום גבוה כזה לפעמים אין קשר לתו״מ שאלו הבנים ולכן אמר **ויהי מתיו מספר** שירבו בניו כחול הים (מגיד מישרים). עוד, **יחי ראובן** כי ראובן חתום בחסד דמלכות ולכן הוא קשור לחיים **ואל ימת** ולא קשור במלכות גרידא ולכן**ויהי מתיו** בני ראובן **מספר** נספרים במנין בנ״י ובדרך סוד בניו יזכו לעולם הזה כי **מספר** עם ד׳ אותיות והכולל גימ׳ שכינה זו בחינת העולם הזה, ומספר ירמוז גם לבינה כי מספר באלב״ם גימ׳ אהי״ה וכן ״אהיה ס״ג קס״א קנ״א וד׳ כוללים״ שכל זה בינה ובחינת העולם הבא ולזה רמז הנביא (הושע ב,א) ״והיה מספר בני ישראל כחול הים אשר לא ימד וכו״ כחול הים זו המלכות ואשר זו הבינה.

]עריכה[ברכת יהודה

יהודה ה״ס המלכות ולכן אמר לו **וזאת ליהודה** והיא **ויאמר** מאמירה ועולה לתפארת הנקרא קול **שמע ידוד קול יהודה** ועוד אמר **ואל עמו תביאנו** זו תפארת שבתפארת המתאימה ליהודה שיש בשמו שם הוי״ה מלא ואות ד׳ תרמוז על ד׳ אותיות השם, ואמר **ידיו** אלו חו״ג **רב לו** עולים ונאחזים בחו״ב וכנגד הכתר אמר **ועזר מצריו תהיה** כי תהיה כ׳ פעמים אהי״ה, לדעת האומרים שבכתר יש את שם אהי״ה.

ברכת לוי

לוי זו בחינת כללות עם ישראל והוא בחינת שער הי״ג במקדש והוא בחינת המטרוניתא הנזכרת בספר מגיד מישרים. ברם, כאשר רואים את שמות הבנים ראובן שמעון לוי יהודה הם כנגד ראיה שמיעה ריח ודבור (מפי הרב שבתאי סבתו שליט״א) הרשר״ד הם טנת״א והם עסמ״ב אור הנקודים ואח״פ ולפי זה לוי הוא חוטם ולכן אמר לו מרע״ה ״ישימו קטורה באפך״ ולכן נבאר כאן את לוי כנגד התפארת.

לוי שה״ס תפארת כשהוא עולה הוא עולה לבינה לאחוריים שלה שהם ל״ז ומשם לאחורי אבא שהוא מ״ו וזה הוא **וללוי אמר'כי אמר היינו את ד׳ האמרת מלשון *עליה*,** *וללוי* קרי ביה: ול לוי ול ע״ה הרי ל״ז לוי=מ״ו **תמיך ואוריך** אורים ותומים זה שם קדוש המונח בכפלי החושן (רש״י) ולא נאמר בהם עשיה והם בחינת חו״ב והם הנתנים לאהרן הכהן שהוא משבט לוי **לאיש חסידך** והם עמדו בנסיון וכל העומד בנסיון זוכה לאור החיה וזה הוא **אשר נסיתו** אשר זו הבינה וכשהיא עולה היא עולה לחכמה שם אור החיה והיכן היה הנסיון? לזה אמר **במסה תריבהו על מי מריבה**, בחטא העגל עמדו בנסיון **האמר לאביו ולאמו לא ראיתיו ואת אחיו לא הכיר ואת בנו לא ידע כי שמרו אמרתך ובריתך ינצרו** ולכן **יורו משפטיך ליעקב ותורתך לישראל ישימו קטורה באפך וכליל על מזבחך** מעלה כה רמה מזמינה קטרוגים ולכן אמר **ברך ידוד חילו ופעל ידיו תרצה מחץ מתנים קמיו ומשנאיו מן יקומון**.

ברכת בנימין

בנימין הוא נקודת ציון ולכן אמר לו **לבנימן אמר ידיד ידוד** הוא סמוך לתפארת הנקראת ד׳. ידוע מסוד הלולב שיסוד דנוק׳ יכול לעלות עד הדעת ולהמשיך לעלות עוד ולכן אמר **ישכן לבטח עליו** כאשר היסוד עולה הוא עולה על התפארת ונאחז בדעת וזה **חפף עליו** על התפארת הנקרא **כל היום** כל היינו יוסף והיום היינו יהודה כלומר תפארת ויסוד ואמר שהיסוד של המלכות עולה עליהם **ובין כתפיו שכן** והוא מגיע עד חו״ג בחינת הכתפיים.

ברכת יוסף

יוסף הוא יסוד ז״א ולכן אמר לו **וליוסף אמר מברכת ידוד ארצו** המלכות מתברכת בגינו כי (מסכת ברכות דף נא/ב) ״אין פרי בטנה של אשה מתברך אלא מפרי בטנו של איש״ ולזה אמר ארצו דייקא ארץ של ו׳ זה יוסף שיש בשמו ו׳ הויות ואמר **ממגד שמים** שאת שפע השמן העליון שהוא אור החכמה נקיט בידיה. התפארת נקרא שמים כי מקבל השמן מהחכמה ושמן גימ׳ שמים. שמים גימ׳ 390 ואם נקח מהם

מעשר נקבל טל והיינו **מטל** והיסוד מתברך גם מעולמות בי״ע ולז אמר **ומתהום רבצת תחת**, **וממגד תבואת שמש** שפע התפארת בחינת מ״ד **וממגד גרש ירחים** שפע המלכות בחינת מ״ן **ומראש הררי קדם**שפע עתיק ואריך **וממגד גבעות עולם** הכל חפצים להשפיע לו ומי הם גבעות עולם אלו שמיטה ויובל דהיינו מלכות ובינה**וממגד ארץ** זו המלכות **ומלאה** זו הבינה בחינת לאה **ורצון שכני סנה** תפארת **תבואתה לראש יוסף** ליסוד **ולקדקד נזיר אחיו** כי כל האחים במלכות ויוסף עולה עליהם והוא ביסוד ז״א וממנו יצא יהושע משבט אפרים שהוא **בכור שורו הדר לו וקרני ראם קרניו בהם עמים ינגח יחדו אפסי ארץ והם רבבות אפרים והם אלפי מנשה** וכך באר רש״י: **בכור שורו** יש בכור שהוא לשון גדולה ומלכות שנאמר אף אני בכור אתנהו וכן בני בכורי ישראל. **בכור** מלך היוצא ממנו והוא יהושע. **שורו** - שכחו קשה כשור לכבוש כמה מלכים. **הדר לו** - נתון לו שנאמר ונתתה מהודך עליו. **וקרני ראם קרניו** - שור כחו קשה ואין קרניו נאות אבל ראם קרניו נאות ואין כחו קשה נתן ליהושע כחו של שור ויופי קרני ראם. **אפסי ארץ** - שלשים ואחד מלכים אפשר שכולם מא״י היו אלא אין לך כל מלך ושלטון שלא קנה לו פלטרין ואחוזה בא״י שחשובה לכולם היא שנאמר נחלת צבי צבאות גוים. **והם רבבות אפרים** - אותם המנוגחים הם הרבבות שהרג יהושע שבא מאפרים. **והם אלפי מנשה** הם האלפים שהרג גדעון במדין שנאמר וזבח וצלמונע בקרקר וגו׳. ובדרך סוד בא לפאר את המלך השמיני הנקרא ״הדר״ שהוא בכור והראשון לעולם התיקון וממנו שם מ״ה החדש וזה הוא **בכור שורו הדר לו** ואמר **וקרני ראם קרניו** קרן אתריה ידיע הזכיר כאן ד׳ קרניים כי ד״פ קרן הם אלף פעמים דוד שזו המלכות שעלתה לחכמה שם סוד האלפים וכאשר המלכות עולה לחכמה **בהם עמים ינגח** היא נותנת שפע וחיים גם לעמים ולשריהם **יחדו אפסי ארץ** מי הם אפסי ארץ? אלו נו״ה דמלכות תמכי אורייתא ואמר שהעמים מלבישים עליהם ומשם יניקתם. וחזר ואמר על המלכות שעלתה לחכמה **והם רבבות אפרים והם אלפי מנשה** האלפים בחכמה והריבואות בכתר. הרי לנו כחו של היסוד שניחן בכח עליה שאין לו אח ורע בשאר הספירות. וזה סוד נענועי הלולב.

ברכת זבולון

זבולון הוא בספירת ההוד דמלכות. **ולזבולן אמר** היינו כשההוד עולה ומאמיר הוא עולה לספירת הנצח או נוסע לגבורה, (יש הבדל בין הליכה לנסיעה. הליכה היא לפי סדר ההשתלשלות ונסיעה היא בדרך קוי חח״ן) בין כך ובין כך יש לו השקה לאור הבינה וזה הוא **שמח זבולן בצאתך** כי השמחה בבינה ואם הבנים שמחה ולכן יש לו כח להשפיע ל**ויששכר באהליך** כי יששכר חתום בנצח דמלכות. עליית זבולון מעוררת קנאת הגויים וזה הוא **עמים הר יקראו** רוצים לעלות בהר אולם אין להם יכולת עליה מלבד נגיעה במלכות הנקראת **שם** ולכן **יזבחו זבחי צדק** כי אחיזתם בצדק הנקראת **כי** כ׳נסת י׳שראל **שפע ימים יינקו** זה שפע המלכות הנקראת ים וכן **ושפני טמוני חול**.

ברכת גד

גד חתום בעקב הוד דמלכות שהרי ההוד הוא בחינת רגל שמאל ולה ג׳ פרקין ועקב. ולזה אמר **ולגד אמר ברוך מרחיב גד**כאשר ההוד יונק חסדים הוא מתרחב וג׳ומל

ד׳לים אולם אם יש בו דינים נהפך מרחיב למחריב ולזה אמר **כלביא שכן וטרף זרוע אף קדקד** נכרים חללי גד. שורש ההוד בבינה וזה הוא **וירא ראשית לו** הבינה הנקראת ראשית היא המחוברת לחכמה ששם סוד הראיה **וכי שם חלקת מחקק ספון** מקום קבורת משה שעליו נאמר **ויתא ראשי עם צדקת ידוד עשה ומשפטיו עם ישראל** שהנהיג את ראשי העם ואת בני ישראל.

ברכת דן

דן חתום בפרק תחתון דהוד דמלכות. דן כשמו יש בו דינים ולכן **ולדן אמר דן גור אריה** דן=דין, גור גימ׳ יצחק ע״ה אריה גימ׳ גבורה ושורשו בבינה לכן **יזנק** גימ׳ ה קסא כי הבינה היא ה״ר ובה שם אהי״ה דיודין העולם קסא וזה הוא **מן הבשן** כי בשן אלו נש״ב.

ברכת נפתלי

נפתלי חתום בפרק תחתון דנצח דמלכות. הנצח הוא בחינת רגל ימין ששם החסדים ולכן **ולנפתלי אמר נפתלי שבע רצון ומלא ברכת ידוד ים ודרום ירשה** דרום היינו חסדים וים זו המלכות המלאה כל טוב.

ברכת אשר

אשר חתום בעקב נצח דמלכות. הרי נצח זו בחינת רגל ימין ולה ג׳ פרקין ועקב. רגל ימין שם החסדים ולכן **ולאשר אמר ברוך מבנים אשר יהי רצוי אחיו וטבל בשמן רגלו** רגלו זו מידת אשר ואמר שיזכה לשפע החכמה ששם השמן הטוב ובמדרש אמרו שבנותיו נשאות למלכים וזה מתאים לסוד כי מלכים אלו חו״ב .אשר זו הבינה שממנה שפע למלכות שם אחוזות האמאות הנקראות **ברזל** ר״ת ב׳להה ר׳חל ז׳לפה ל׳אה. כסף=חסד, זהב=גבורה ונחושת=תפארת ואמר **ונחשת** היינו תפארת מביאה לך את אורות הבינה **מנעלך** כי נעל ע״ה גימ׳ קנ״א **וכימיך דבאך** כלומר שפע הבינה ממלא אותך וזה הוא דבאך דב=ו״ק אך =בינה, חגתנ״ה שזה עיקר הו״ק בערכין אלו כח״ב ותו״מ כלומר נצח=תפארת ולזה אמר **אין כאל ישרון**ישורון זה יעקב וישראל שהם בתפארת, וההדבל בינים הוא במיקום שלהם בתפארת. שהרי בתפארת יש ו״ק שהם חגתנה״י כנגד חו״ג ישראל, כנגד תפארת ונצח ישורון וכנגד הוד יסוד יעקב, לפי זה מובן למה קרא אותו ישורון כי אשר הוא בנצח ששם ישורון, **רכב שמים בעזרך** זו הבינה שהיא רוכבת על השמים **ובגאותו שחקים** מי אלו שחקים אלו רחיים השוחקות מ״ן לצדיקים לעתיד לבוא״ והיינו נצח והוד הנקראים שחקים והם שוחקים מ״ן שזה שפע לצדיקים שהם יוסף ובנימין. ואמר שגאות הנצח שהוא שוחק מ״ן ליסוד ויסוד דנוק׳.

דברי סיום

ביקש מרע״ה לעשות שמירה חזקה לעם ישראל ואמר להם יש שבעה רקיעים וסימנם שמו״ר זע״ם ש׳חקים מ׳עון ו׳ילון ר׳קיע ז׳בול ע׳רבות מ׳כון .מעון) חגיגה יב ע״ב) שם כיתות של מלאכי השרת האומרות שירה וזה הוא **מענה** והארת הכתר עליהם וזה הוא **אלהי קדם** כי כל קדמון בכתר, **ומתחת זרעת עולם** ומתחת לכתר יש את חכמה ובינה המשפיעות לחסד וגבורה הנקראות בכל מקום זרועות עולם ומכח הארת הכתר המתגלה בחו״ג **ויגרש מפניך אויב ויאמר השמד** ואומר **וישכן**

ישראלביקש מרע״ה שתשרה שכינה על בני ישראל וניתן לו וזה הוא וישכן ישראל, **בטח** זו השפעת היסוד הנקרא חי למלכות ובטח גימ׳ חי ע״ה, **בדד** גימ׳ י׳ אלו י״ס המשפיעות למלכות הנקראת **עין יעקב** כי היא מקבלת מיעקב ה״ג וכל אחת מהם הוי״ה בסך הכל ה׳ הויות כמנין עין **אל ארץ דגן ותירוש** זו ארץ ישראל העליונה שיש בה חו״ג וממנה שפע לארץ ישראל הגשמית שיש בה חיטה וגפן. **אף שמיו יערפו טל** אמר שהשמים נותנים חילם לארץ. וברמז, אם תתנו מעשרות השמים יתנו טל כי מעשר של שמים הוא טל, **אשריך ישראל** כל אשר זו בינה ותשובה הנקראת **מי** ואומר **כמוך** כשם שאתם שבים בתשובה גם הבינה שבה בתשובה ועולה לבינה דאבא הוא החכמה ואז יש שפע רב ביותר ואבנים יקרות מתגלגלות ברחובות כאבנים ולזה כיון הרמב״ם (רמב״ם הלכות מלכים פרק יב הלכה ה) ״הטובה תהיה מושפעת הרבה וכל המעדנים מצויין כעפר״ עפר זו המלכות ועדן זו החכמה, **עם נושע** המלכות נקראת כוס ישועות והסמך והסעד שלה הוא **בידוד** בתפארת ועוד **מגן עזרך** החג״ת עוזרים לך כי מג״ן ר״ת מ״יכאל (חסד) ג׳בריאל (גבורה) נ׳וריאל (תפארת) ועוד **ואשר** זו הבינה המשפעת ל**חרב** גבורה כי החרב ע״ה גימ׳ גבורה והיא משפעת להוד והוא **גאותך** כי גאוה גימ׳ הוד וכאשר כל קו שמאל שהוא בינה גבורה הוד מסייעים לעם ישראל הרי ש**ויכחשו איביך לך** אויבך יהפכו להיות כחושים **ואתה על במותימו תדרך** תעלה עליהם ותנצח אותם במלחמות ותעלה עליהם בחכמה בכשרון ובעושר והתנאי לכך תשובה.

פרק לד

(א) וַיַּעַל מֹשֶׁה מֵעַרְבֹת מוֹאָב אֶל הַר נְבוֹ רֹאשׁ הַפִּסְגָּה אֲשֶׁר עַל פְּנֵי יְרֵחוֹ וַיַּרְאֵהוּ יְדֹוָד אֶת כָּל הָאָרֶץ אֶת הַגִּלְעָד עַד דָּן:(ב) וְאֵת כָּל נַפְתָּלִי וְאֵת אֶרֶץ אֶפְרַיִם וּמְנַשֶּׁה וְאֵת כָּל אֶרֶץ יְהוּדָה עַד הַיָּם הָאַחֲרוֹן:(ג) וְאֶת הַנֶּגֶב וְאֶת הַכִּכָּר בִּקְעַת יְרֵחוֹ עִיר הַתְּמָרִים עַד צֹעַר:(ד) וַיֹּאמֶר יְדֹוָד אֵלָיו זֹאת הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב לֵאמֹר לְזַרְעֲךָ אֶתְּנֶנָּה הֶרְאִיתִיךָ בְעֵינֶיךָ וְשָׁמָּה לֹא תַעֲבֹר:(ה) וַיָּמָת שָׁם מֹשֶׁה עֶבֶד יְדֹוָד בְּאֶרֶץ מוֹאָב עַל פִּי יְדֹוָד:(ו) וַיִּקְבֹּר אֹתוֹ בַּגַּי בְּאֶרֶץ מוֹאָב מוּל בֵּית פְּעוֹר וְלֹא יָדַע אִישׁ אֶת קְבֻרָתוֹ עַד הַיּוֹם הַזֶּה:(ז) ומֹשֶׁה בֶּן מֵאָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה בְּמֹתוֹ לֹא כָהֲתָה עֵינוֹ וְלֹא נָס לֵחֹה:(ח) וַיִּבְכּוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת מֹשֶׁה בְּעַרְבֹת מוֹאָב שְׁלֹשִׁים יוֹם וַיִּתְּמוּ יְמֵי בְכִי אֵבֶל מֹשֶׁה:(ט) ויְהוֹשֻׁעַ בִּן נוּן מָלֵא רוּחַ חָכְמָה כִּי סָמַךְ מֹשֶׁה אֶת יָדָיו עָלָיו וַיִּשְׁמְעוּ אֵלָיו בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּעֲשׂוּ כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְדֹוָד אֶת מֹשֶׁה:(י) וְלֹא קָם נָבִיא עוֹד בְּיִשְׂרָאֵל כְּמֹשֶׁה אֲשֶׁר יְדָעוֹ יְדֹוָד פָּנִים אֶל פָּנִים:(יא) לְכָל הָאֹתֹת וְהַמּוֹפְתִים אֲשֶׁר שְׁלָחוֹ יְדֹוָד לַעֲשׂוֹת בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם לְפַרְעֹה וּלְכָל עֲבָדָיו וּלְכָל אַרְצוֹ:(יב) וּלְכֹל הַיָּד הַחֲזָקָה וּלְכֹל הַמּוֹרָא הַגָּדוֹל אֲשֶׁר עָשָׂה מֹשֶׁה לְעֵינֵי כָּל יִשְׂרָאֵל:

בפסוקים אלו מתאר הכתוב את מרע״ה לפני הסתלקותו לחיי נצח והוא זוכה למה שנאמר ״תוסף רוחם יגוועון וכו׳ וזה הוא**ויעל משה** מרע״ה סוד הבינה היא עולה **מערבת מואב** מלכות אל הר נבו יסוד דבינה שהיא **ראש הפסגה** והיא הנקראתאשר והיא **על פני ירחו** המלכות ע״ע ירחו **ויראהו ידוד את כל הארץ** זו הארץ העליונה גן עדן הארץ הנקרא את **הגלעד** זה ג״ע עליון שבבינה **עד דן** זה ג״ע הארץ. כל אלו בחינות שכר המעותדים למרע״ה רעיא מהימנא. על מצוות מעשיות מקבל שכר בג״ע הארץ ועל הדיבור מקבל שכר בג״ע עליון ועל המחשבה מקבל שכר בג״ע הסתום

וכו׳. אי נמי, ניתן לפרש כמ״ש בביאור על מגילת רות שם **מואב** היו החג״ת וכאן מרע״ה עולה מהחג״ת אל הבינה כמ״ש נבו נ׳ בו.

ואת כל נפתלי זו בחינת הת״ת שהיא ממוצעת בין המלכות והבינה ואת ארץ אפרים ומנשה ואת כל ארץ יהודה עד הים האחרון **אלו בחינות שבמלכות שהיא הנקראת צרור החיים וראה צרור גימ׳ מלכות.**

ואת הנגב זה החסד והוא ג״ע הממוצע בין הארץ והבינה והוא הנקרא **ואת הככר בקעת ירחו עיר התמרים** כי תמרים דרגא דיעקב **עד צער** וגם ראה את הרשעים בגיהנם וכדי להעלותם משם כפי שדרשו על הפסוק ״עוברי בעמק הבא מעין ישיתוהו."

ויאמר אין אמירה אלא עליה והשבחה ומרע״ה עולה ומתעלה ביומו האחרון בלבושו הגשמי והוא דבק בהקב״ה הוא הנקרא**ידוד אליו** ואמר **זאת** כבר ידעת מה זה זאת ומה זה **הארץ** ארץ והענין שהראה לו הקב״ה שכרו בעולם ההוא והיא הארץ לה התאוו **אשר נשבעתי לאברהם ליצחק וליעקב לאמר לזרעך אתננה הראיתיך בעיניך** זו הארץ העליונה **ושמה לא תעבר** כי אתה הולך מיד לגן עדן עליון של הבינה.

וימת שם משה כאן מתחיל להסתלק ס׳ דצלם שלו ורמוז במילים **שם משה** שאות ה׳ פרחה ממשה ובחינת צלם זו נקראת**עבד ידוד** שבה עבד בהיותו בחיים (עליה נאמר ״משה עבדי מת״) כאן **בארץ מואב** זו הארץ הגשמית וכל מעשיו היו **על פי ידוד**. כתב הרב בספר הליקוטים - פרשת וזאת הברכה - פרק לד **וימת שם משה** - אליבא דמ״ד משה כותב בדמע, אינו כ״כ רחוק, כי הרי ראה שנסתלק הצלם שלו, והוה ליה כמאן דליתיה, א״כ יפה אמר **וימת שם משה**. מהרב זלה״ה:

ויקבר אתו את ו׳ היינו הבחינה הגשמית משכא דחויא היא הקבורה בארץ **בגי בארץ מואב** היינו בעולם השפל שהוא מלא דין הרמוז במילת **מול** והוא מלא טינוף וזה **בית פעור** ואמר **ולא ידע איש את קברתו עד היום הזה**

ומשה בן מאה ועשרים שנה במתו לא כהתה עינו ולא נס לחה. נראה שאותיות צל דצלם לא סרו ממשה ובהם הסתלק לחיי נצח והם גימ׳ 120 צ רמוזה בר״ת כ׳התה ע׳ינו ואות ל׳חה. כתב הרב בספר הליקוטים שם: ״ומשה בן מאה ועשרים שנה במותו״ - דע, כי בעלמא דדכורא, יש נקודות דכורא ונקודות נוקבא, וכן בעלמא דנוקבא יש מאלו ומאלו, בסוד כללות המדות. והנה כל הנולד מעלמא דנוקבא, ונקודת נוקבא, כגון חבקוק ובן גרים, וכל בן יבמה דכוותייהו, מדת ימיו ששים שנה. ולזה התפלל חבקוק ה׳ פעליך בקרב שנים חייהו. ומשה רבינו ע״ה היה מיסוד אימא, לפיכך אמרו עליו מלאכי השרת מה לילוד אשה בינינו, ואינו ראוי לקבל התורה, שהיא מיסוד אבא. ולפי שיסוד אבא הוא בתוך יסוד אימא, ומאותה הארה בא בסדר המדריגות העליונות, כדין אינון מתלבשות בולד, בסוד הארה. ובזה דומה לבן יבמה, שאין לו נקודה עצמית. ובכח יסוד אבא אשר תוך יסוד אימא, נכפל שנותיו. וכן הלל וכן ריב״ז. וזכה ר׳ עקיבא, עם היותו בן גרים, שנדבק מאד בתורה שבעל פה דכורא דנוקבא, ונתעלה כמותם. ואנקלוס הגר חיה הרבה, שהיה מנוקבא שבדכורא. ואיוב אחרי שנתיסר גם הוא, בסוד תרח מהתוכא דכספא, שהוליד את אברהם בן שבעים שנה, הועילו החסדים לכפול שנותיו, וכל אשר לו למשנה:

מרע״ה הסתלק מהעוה״ז ביום שבת בשעת המנחה וכ״כ בזוהר שמות דף פח ע״ב: ״תא חזי, בכל שיתא יומי דשבתא כד מטא שעתא דצלותא דמנחה, דינא תקיפא שלטא וכל דינין מתערין, אבל ביומא דשבתא כד מטא עידן דצלותא דמנחה, רעוא דרעוין אשתכח, ועתיקא קדישא גליא רצון דיליה, וכל דינין מתכפיין, ומשתכח רעותא וחידו בכלא. ובהאי רצון אסתלק משה נביאה מהימנא קדישא מעלמא, בגין למנדע דלא בדינא אסתלק, וההיא שעתא ברצון דעתיקא קדישא נפק נשמתיה ואתטמר ביה, בגין כך (דברים לד ו) ולא ידע איש את קברתו כתיב, מה עתיקא קדישא טמירא מכל טמירין ולא ידעין עלאין ותתאין, אוף הכא האי נשמתא דאתטמר בהאי רצון דאתגליא בשעתא דצלותא דמנחה דשבתא, כתיב ולא ידע איש את קברתו, והוא טמיר מכל טמירין דעלמא, ודינא לא שלטא ביה, זכאה חולקיה דמשה.

כתב ה**שפתי כהן** ויקבור אותו בגי. בגימטריא **באחד** שנדבקה נשמתו באחד, כמו שה׳ אחד כן משה אחד, ולא קם נביא עוד בישראל כמשה, אחד באחד יגשו, משה במספר קטן עם המלה גימטריא אחד. ובזוהר (ח״ב פ״ט.) טמיר מכל טמירין דעלמא ודינא לא שלטא עליה זכאה חולקיה עד כאן. ומה שאמר ודינא לא שלטא עליה הוא לפי שאין הדין שולט על האדם אלא בעודו גוף שנאמר (בראשית ו׳, י״ג) קץ כל בשר, ואומר (איוב י״ד, כ״ב) אך בשרו עליו יכאב, ומשה חומרו נזדכך שנאמר (שמות ג׳, ה׳) של נעליך מעל רגליך, שפשט החומר ונשאר רוחני. ולזה לא ידע איש את קבורתו, מפני שהקבר הוא לגוף החומרי, ועם זה אין אנו צריכין לתשובה שהשיב רבי יהושע ששאלו מין ואמר לו אלהיכם שקבר את משה היכן טבל שנאמר בו (תהלים ל״ג, ז׳) כונס כנד מי הים, אמר לו באש טבל שנאמר (ישעיה ס״ו, ט״ו) כי באש ה׳ יבוא, ואומר (שם, ט״ז) כי באש ה׳ נשפט, שפט לא נאמר אלא נשפט (סנהדרין ל״ט.). זה היה לשכך אוזנו אבל לפי האמת לא שייך בו חס ושלום שום טומאה, כי הטומאה היא מצד החומרי, מה שלא היה כן במשה, לזה לא ידע איש, בעודו איש מורכב מחומרו, אלא אמר בגי באי״ת ב״ש שמר, שהוא שמור וגנוז בארץ מואב, ברצון האב אביו שבשמים, כמו שאמרו חז״ל (ילקוט רמז תת״ח) על פסוק (דברים ב׳, ט׳) אל תצר את מואב, אמר לו הקב״ה למחר אתה ניתן בארצם ואתה עושה עמהם מלחמה, אם כן כן רצה האב כדי שלא יתיאשו מתי חוצה לארץ מן התחיה, שיאמרו הנביא אמר (ישעיה כ״ו, י״ט) יחיו מתיך מתי ארץ ישראל הם מתים על ידי הקב״ה שאמר מתיך ואמר בהם יחיו, אבל מתי חוצה לארץ שאינם מתי הקב״ה אלא על ידי מלאך המות אינם חיים, לזה מת משה בחוצה לארץ לנחם לבן ולומר שכמו שמשה עתיד להחיות כן מתי חוצה לארץ הוא מביאם, שנאמר ויתא ראשי עם:

ויקבר אתו בגי מי קברו? חכמים במדרש נחלקו אם ד׳ קברו או הוא את עצמו וכן נחלקו בזה מפרשי המקרא. וראה רמז נאה לשיטת האומרים שד׳ קברו בגי ב גי היינו ב׳ פעמים גי היינו כו. ובשעת המנחה אנו אומרים אתה אחד ושמך אחד גי גימ׳ אחד וזה הוא יעקב ובניו ינוחו בו יעקב וי״ב בניו הרי י״ג.

ויבכו בני ישראל את משה בערבת מואב שלשים יום וכי בנות ישראל לא בכו? ודאי שבכו אלא מה ת״ל בני ישראל? לרמוז על מ״ש הרב שמרע״ה הוא מצד הדכורא. **ויתמו ימי בכי אבל משה** י״מי ב׳כי א׳בל ר״ת אבי כמ״ש ז״ל (מגילה יג ע״א) אבי בחכמה וכו׳. גם אבי גימ׳ **גי** שהיה כל ימיו אחוז דבוק ומיוחד עם ד׳ אח״ד.

ויהושע בן נון מלא רוח חכמה כי סמך משה את ידיו עליו וישמעו אליו בני ישראל ויעשו כאשר צוה ידוד את משה כתב הגר״א בספרו אדרת אליהו ״ויהושע בן נון מלא רוח חכמה. שזכה לדרגא דבינה שמתמלא מחכמה, כמו שאמרו (סע״ר פרק ל׳), ׳יהב חכמתא לחכימין׳ זה משה, ׳ומנדעה׳ זה יהושע, כמו שאמרו (אבות א, א). משה קבל תורה מסיני ומסרה ליהושע. כי סמך משה את ידיו עליו. הכל בדרגא של הדעת שהן חו״ג, וכמו שנאמר (תהילים קמה, טז), פותח את ידיך וגו׳, וזה שאמר ״כי סמך משה את ידיו עליו״, שהן עשירית, ד׳ אתוון של יו״ד כמו שכתבתי למעלה (לג, טז:(

כתב בספר ״צרור המור״ - ואמר וישמעו אליו בני ישראל ויעשו ככל אשר צוה ה׳ את משה. להורות שכשראו ישראל חסרון משה ומעלתו, וראו חסרון יהושע בערך משה, לא היו רוצים לשמוע את יהושע להיות נביאם. אבל אם שמעו אליו, היה לפי שרצו לעשות אשר צוה ה׳ את משה. וזהו שאמרו ז״ל, זקנים שבדור היו אומרים, אוי לאותה בושה אוי לאותה כלימה. ורמז ג״כ בזה מעלת משה, כי אע״פ שישמעו אליו בני ישראל, לא היו עושים מאמרו. אלא כל מה שהיו עושים היה בצוואת משה, כאלו היה בחיים חייתו. וזהו שאמר כי ידעתי אחרי מותי כי השחת תשחיתון (ליל לא, כט), והלא כל זמן יהושע לא השחיתו. אלא שרמז להם שכל זמן שיהושע הוא בחיים יעשו מצותו. וזהו וישמעו אליו בני ישראל, אבל לענין העשיה לא עשו, אלא אשר צוה ה׳ את משה, ולא אשר צוה יהושע:

ולא קם נביא עוד בישראל כמשה אשר ידעו ידוד פנים אל פנים

כתב הרמב״ן **אשר ידעו ה׳ פנים אל פנים** שהיה לבו גס בו ומדבר אליו בכל שעה ושעה שירצה, כענין שנאמר ועתה אעלה אל ה׳ (שמות לב ל), עמדו ואשמעה מה יצוה ה׳ לכם (במדבר ט ח), לשון רש״י ואיננו נכון, כי היה אומר אשר ידע את השם פנים אל פנים אבל הוא מלשון ואדעך בשם (שמות לג יז), ואתה אמרת ידעתיך בשם (שם פסוק יב), יאמר שלא קם נביא עוד בישראל כמשה אשר גדלו השם להיות אליו פנים אל פנים בדבור וכן מה אדם ותדעהו (תהלים קמד ג), שתעשה לו כבוד לשום דעתך עליו, כמו מה אנוש כי תגדלנו (איוב ז יז) ויתכן, כי בעבור ששני אנשים המתראים פנים אל פנים נודעים זה לזה בראיה ההיא, אמר ״ידעו ה׳ פנים אל פנים״ כי לא רצה להזכיר שידעו משה כן לכבוד של מעלה ואל תתמה, במה שאמר בשבח משה אשר ידעו ה׳ פנים אל פנים, ואמר (שמות לג יא) ודבר ה׳ אל משה פנים אל פנים, ובכל ישראל נאמר גם כן (לעיל ה ד) פנים בפנים דבר ה׳ עמכם, כי שם באר ״מתוך האש״, לומר ששמעו קולו מתוך האש בלבד ולא ראו הפנים, וכן פירש (לעיל ד לו) ועל הארץ הראך את אשו הגדולה ודבריו שמעת מתוך האש:

ועל דרך האמת, שידעו השם פנים אל פנים, לדבקה בו בעת שתבוא הרוח במשה רבינו, וכן היה בעת מתן תורה אבל לא השיגו הם אלא לקול מתוך האש והנה באר שכל נבואותיו של משה כיום מתן תורה, ושאר הנביאים היתה עליהם יד ה׳, והבן זה:

ובספר **צרור המור** כתב: ״ואמר ולא קם נביא עוד בישראל כמשה. לרמוז שכל הנביאים לא היו עושים מאמרם אלא בחיים חייתם, ואפילו בחייהם לא היו עושים מאמרם. אבל מרע״ה הגיע מעלתו, שעשו מאמרו אחרי מותו יותר מבחייו, עד שכל הדורות הבאים היו עושים מאמרו, וזהו ויעשו כאשר צוה ה׳ את משה (פס׳ ט), ולא ישראל בלבד אלא אפילו הנביאים היו עושים מאמרו, וזהו ויעשו כאשר צוה ה׳ את משה, ומתנבאים מנבואתו. כי בתורת משה כלולים כל דברי הנביאים, כמו שרמזתי

בפ׳ האזינו. ולכן אמר חותם הנביאים זכרו תורת משה עבדי (מלאכי ג, כב). כי כל דברינו כלולים בדבריו ובמשפטיו, אשר צוה ה׳ אותו בחורב. וכ״ז לפי שהוא התנבא באספקלריא המאירה. וזהו ולא קם נביא עוד בישראל כמשה:

לכל האתת והמופתים אשר שלחו ידוד לעשות בארץ מצרים לפרעה ולכל עבדיו ולכל ארצו

כתב בספר **צרור המור** ולפי שאולי נאמר כי בנבואה היה גדול מכל הנביאים, אבל במעלת הגבורה והכח וההשתדלות, נביאים אחרים היו גבורים ממנו. לז״א שאינו כן. כי במעלת הגבורה היה ג״כ גדול כמו במעלת הנבואה, אחר שראינו מה שעשה לפרעה ולכל ארצו. כמו שפירשתי באומרו הם המדברים אל פרעה מלך מצרים. וזהו לכל האותות והמופתים אשר שלחו ה׳ לעשות בארץ מצרים. שהיתה ארץ מלאה חכמות, כאומרו תבן אתם מכניסים לעפריים, והוא בחכמתו אמר למתא דירקא ירקא שקול, וזהו לעשות בארץ מצרים. וכן הראה גבורתו במלך קשה זר ואכזר, וזהו לפרעה ולכל עבדיו ולכל ארצו. לרמוז שבתוך פלטרין שלו היה נכנס לעשות האותות והמופתים בגבורה ובגודל לבב:

ולכל היד החזקה ולכל המורא הגדול אשר עשה משה לעיני כל ישראל

כתב בספר **צרור המור** ולפי שידוע שחכמת מצרים אינה נחשבת לכלום בערך חכמת ישראל, לפי שהוא עם חכם ונבון אע״פ שהוא גוי גדול. לזה חזר לומר ולכל היד החזקה אשר עשה משה לעיני כל ישראל. שהוא עם חכם ונבון והוא עם קשה מאד, כמאמר שלמה כי מי יוכל לשפוט את עמך הכבד הזה (מ״א ג, ט), ומשה בחכמתו ובכח ידו שפט את ישראל מ׳ שנה והדריכם בדרך ישרה. ואע״פ שהיו חוטאים בכל עת ובכל שעה, היה מתפלל עליהם, עד שזה היה פלא גדול מכל מה שעשה במצרים ובארצו, וזהו ולכל היד החזקה ולכל המורא הגדול, שהיו ישראל יראים ממנו כמראה של שכינה. הלא תראה מה שעשה בענין העגל שלא היו עמו אלא שבט לוי, והוא לבדו קם כנגד ששה מאות אלף איש. ודן את החוטאים ושרף את העגל, והשקה לישראל כסוטות על כרחם, ולא היה בהם פוצה פה ומצפצף. ובפרט בזמן שעזבו את ה׳ והשתחוו לעגל ויזבחו לו, כי מצח אשה זונה היה להם נגד השם. וכשבא משה, כולם נחבאו ועמדו במקומם ממוראו ושתקו. וזהו ולכל המורא הגדול אשר עשה משה לעיני כל ישראל, ובמעמד כולם:

או שיאמר ולכל היד החזקה. כי זה רמז על מה שכתבתי למעלה. כי משה ביום שמת בו כתב ספר תורה ונתנו לבני לוי, וכתב שנים עשר ספרים אחרים לתת לכל שבט ושבט ספר אחד, כדי שלא להטיל קנאה בסעודה. והעיד שמים וארץ בדברי השירה, ואח״כ חזר והעיד בישראל דברי השירה. ואח״כ בירך לישראל, ועלה להר. וזה פלא גדול מכל פלאי התורה. עד שלזה אמר ולכל היד הח זק ה, שעשתה ידו של משה בכתיבת אלו הספרים. ולכל המורא הגדול, בענין השירה ובהתראות הכתובות בה, אשר מהן תסמר שערת בשרם. אשר עשה משה לעיני כל ישראל. בענין הברכה שבירך אותם ואסף כל שבטיהם, כדכתיב וזאת הברכה אשר בירך משה את בני ישראל (לעיל לג, א), וזהו לעיני כל ישראל:

ובכאן נשלמה פרשת כל התורה, ואיומה כנדגלות וככוכבים מאירה, יפה כלבנה וכחמה ברה, וברוך ה׳ אשר עזרני, וטובות רבות גמלני. ולו אתן הודאות לאלפים

ולרבבות, הגומל לחייבים טובות, אשר החלימני והחייני, ולזמן הזה הגיעני, להתחיל ולהשלים כל החמשה חומשים, מתורת השם קודש קדשים: והיתה השלמתו ראש חודש ניסן שנת חמשת אלפים ומאתיים וששים ליצירה, בעיר ההוללה פאס המעטירה:

ואני מפיל תחינה לפני כל יודע ספר, שאם ימצא בזה הספר אמרי שפר או דבר טוב אחוזה ברשתי, ידוע ידע כי גנוב הוא אתי, מספרי המדרשים או מספרי איש עתי הוא הקדוש רשב״י:

ואם ימצא בזה הספר שגיאה, ידוע ידע כי ממני היא באה, וידיעני לכף זכות בחיבה, כי על כל פשעים תכסה אהבה. כפי מה שהייתי נע ונד בארץ, מגורש בשני גירושי במרץ. בלי ספר ובלי חבר, כי בעונותי כל ספרי נשארו בפורטוגאל עם חבור זה שחברתי שם. ומדאגה ומדבר חזרתי לזכור ימות עולם ולחבר זה הספר, זכרון ממה שהיה בספר הראשון, כי בעונותי מרוב הצרות והתלאות שבאו עלי בין בים ובין ביבשה שכחתי כל הדברים הכתובים שם ולא נשארו בידי אלא ראשי פרקים אלו שכתבתי כאן, יהי לרצון מלפני השם שיהיה לזכרון לפני ה׳ תמיד:

אל הסופר תן מנוח, רבו ציריו מני ארבה. ברוך נותן ליעף כח, ולאין אונים עצמה ירבה:

הציוני

ויעל משה מערבות מואב. דורשי רשומות דורשין וכי מה ת״ל וכי אין אנו יודעין שמערבות מואב עולין להר נבו אלא מלמד שהראה הקב״ה למשה שלשלת מלכי דוד שהיו עתידים לעמוד מרות המואביה. על פני יריחו מלמד שהראהו שלשלת נביאים שבאו מרחב הזונה שישבה ביריחו:

ויראהו ה׳. הראהו את כל הארץ מיושבת שלווה ושקטה אף המצרים והמחזיקים בהם. וכן כל שבט ושבט מה שאירע להם עד ימות המשיח:

ויאמר אליו זאת הארץ אשר נשבעתי לאברהם ליצחק ויעקב לאמר וגו׳. מאי לאמר אמר הקב״ה למרע״ה לך למחיצת אברהם יצחק ויעקב ואמור להם השבועה שנשבע לכם הקב״ה לתת לזרעכם את ארץ כנען כבר קיים ויחזיקו לך טובה על הבשורה:

וימת שם משה עבד ה׳. אפשר משה חי והכתוב אומר וימת חכמי התלמוד נשאו ונתנו בדבר יש מהן אומר ע״כ כתב משה מכאן ואילך יהושע ר׳ מאיר אומר הרי הוא אומר ויכתוב משה וגו׳ לקוח את ספר התורה הזאת יכול שנתן מרע״ה לישראל תורה חסרה אפילו אות אחת אלא ח׳ פסוקים אלו כתב משה בדמע מה שאמר ליה הקב״ה:

עבד ה׳ שהיה נאמן בשליחותו ומעין שבחו נשתבחו כל הנביאים שנאמר כי לא יעשה ה׳ אלקים דבר כ״א גלה סודו אל עבדיו הנביאים:

על פי ה׳ שלא נמסרה נשמתו למלאך המות. מלמד שכשהקב״ה נוטל נשמתן של צדיקים נוטלן בנחת. משל למה הדבר דומה? למלך שהפקיד פקדונו לנאמן בעיר. בזמן שהמפקיד נוטל הפקדון ומחזירו. מתוך שהוא יודע אנה הוא מוכח נוטלו בנחת

ומחזירו כי לא יצטרך לחפש אחריו וכשיאמר לשלוחו צא והב לי פקדון של פלוני מתוך שאינו יודע מקום הנחתו הופך העליון למטה והמטה למעלה וזה נקרא מיתת נשיקה אשר הוא סוד ישקני מנשיקות פיהו כביכול חלל מול חלל ויהיו לאחדים בהתקשרות הרוח ברוח וההפך כשרשע מת הקב״ה משלח לו מלאך אכזרי נער שישמוט נפשו באכזריות הה״ד תמות בנוער נפשם אל תקרי בנוער אלא בנער:

ויקבור אותו בגיא. מלמד שכשם שמת על פי ה׳ כך גזר הקב״ה העל הצור שבגיא ונקבר בבנין מערה והנגנז שם גוף טהור ונקי לדעת ת״ק ביום שנפטר משה רבע״ה נזדמנו לו. לדעת י״א ששת ימי בראשית נזמנה לו והוא מי׳ דברים שנבראו ע״ש בין השמשות:

ולא ידע איש את קבורתו. מקום קבורתו של משה יודעים אבל קבורתו ממש אינם יודעים וכן איתא בגמרא שלחו מלכות אל בית גסטרא ושל בית פעור ואמרה לכו וראו קבורתו של משה היכן הוא אותן שלמעלה ראו אותו כאלו הוא למטה ושל מטה רואין אותו כאילו הוא למעלה. וכ״כ למה שלא יהיו ההולכים ומזבחים ומקטרים שם ושלא יטמאוהו אומות העולם. פנימיותו שלא יראו זהר קלסתר פניו כי לא נשתנה מכמות שהיה בעמדו על הר סיני. כמו שנאמר לא כהתה עינו ולא נס ליחה ובעת פטירתו ראה כבוד האל יתי כי לא יראני האדם וחי. לפיכך נשאר עדין בקרון פנים ובזוהר פנים כאילו חי עומד ומשרה פני אלקים חיים ודוגמתו איתא בתלמוד שלא הניח לשום אדם לראות את ר׳ חגא:

ולא קם נביא עוד בישראל כמשה הדא הספדה דכל שרי הרקיעים כדאיתא תמן ויקבור אותו בגיא מלמד שהקב״ה טענו ארבע מילין ונתעסק לקברו בא מיכאל והציע מטתו ובא משה ושכב ופשט את רגליו ובא גבריאל ונטל סדין של מילת דמות ארגמן וכסהו בו. ובא זגנזגאל והניח פאר של מילת לבנה על ראשו ורוח הקדש טענה מטתו באויר כפריחת עוף וכל שרי רקיעים ומלאכי מרום מספידין ולא קם נביא עוד בישראל כמשה אשר ידעו ה׳ פנים. יודע לא נאמר אלא ידעו ע״ד וידע אלקים. שידעו בשעת הנבואה בעת שתבוא בו הרוח ותתנבא באספקלריא המאירה אשר לא השיגו שאר נביאים כאשר בארנו:

ולכל היד החזקה זה קריעת ים סוף שנאמר וירא ישראל את היד הגדולה אשר היא מ״ה (מידת הדין) של מעלה. ולכל המורא הגדול. זהו מעמד הר סיני שנאמר למען תהיה יראתו על פניכם אשר היא ת״פ ישראל. ומחמת שהניסים הללו נעשו לעיני כל ישראל שנאן כאן וחתם התורה. וכן כל הנביאים לא בא להוסיף על תורת משה ולא לגרוע או לשנות אפי׳ אות אחת וכל דברי נביאותם וחידותם אינם אלא אזהרות וסייגים וגזרות למשמרת תורת אלקינו כאשר קבלה אדון הנביאים מפי מלך מלכי המלכים הקב״ה וכל הנביאים חתמוה לקיימה על כל ישראל שנאמר זכרו תורת משה עבדי אשר צויתי אותו בחורב על כל ישראל חוקים ומשפטים. ואף מרע״ה חתמה בברית קדש שהיא התורה במלה אחרונה והוא סוד נעוץ סופן בתחלתן כי התחלתה בראשית וכן סופה כי ישראל נקראו ראשית וסוד י׳ ספירות. כלומר כי כל דבר י״ש ברא האל יתי ברל״א שערים שהוא מלת ישראל וכן מלת בראשית תורה על זה ברא י״ש. וכן שלמה הע״ה כללן יחד בלב נבו״ן תנוח חכמ״ה והכל תלוי בל״ב וחכמ״ה ר״ל חכמה הקדומה. וכן תרגם יונתן בחוכמתא והוא האשכול שהכל תלוי בו והם ל״ב נתיבות חכמה. וכן השם בן ד׳ אותיות באי״ת ב״ש מ״ץ פ״ץ העולה ל״ב מאות כידוע לבעלי מספר וכן התורה גדולה מן הארץ ל״ב פעמים כדאיתא במס׳

עירובין. ועוד אמרו ז״ל אין כבוד אלא תורה והוא הסוד המחבר כבוד אלקים הסתר דבר:

(הג״ה) והשלמת התורה בל׳ וראשיתה ב׳ שהיא ב״ל וב״ל הוא ל״ב ול״ב הוא רצון כענין שנאמר היש לבבם עם לבבי ר״ל קיום כי עולם כל דבר הוא בעד הרצון. כלומר קיום עולם התחתון והעליון בסוד התפשטות האצילות עילת העילות ית׳ הה״ד ומשביע לכל חי רצון כלומר הרצון הוא משביע לכל חי ויהיה בל׳ בהתהפך הרצון להשיב הדברים אל הוייתן כמושיב רוח אליו וזהו מלכותך מלכות כל עולמים כ״ל שגימ׳ נ׳ שהוא היובל הגדול. עכ״ל:

ומעתה לא אכחד אמרי קדוש האות המעולה אשר בו נסתיים תורת אלקינו סוד כמוס ומופלא והוא סוד מגדל הפורח באויר והוא סוד שם הגדול והמופלא והנורא שם של ד׳ אותיות שהוא מלך על כולם בנקודתו ובקריאתו ובהווייתו והוא מגדל עוז והוא מגדל של ל׳ כמו שהל׳ עומד כמגדל על כל האותיות ואמצעי ואות וצבא ביניהם כך שם בן ד׳ אותיות בנקודותיו ובקריאותיו ואות וצבא על כולם הוא הבורא הוא ספירותיו הוא הוויותיו ומעיד על כולם הוא שם של תורה שמשביעין בו שמות התורה ולכך ל׳ ד׳ פעמים באלפא ביתא וכן מ״ד נעלמת של מ״ד זהו יו״ד ה״א וי״ו ה״א במלוי והינו ה״א דאמרו רז״ל ד׳ מאות הלכות למדו דואג ואחיתופל במגדל הפורח באויר והם הסתירו הסוד כי כל דבריהם כסולת נקייה שנא׳ כל אמרת אלוה צרופה. וזהו ואגד״לה שמ״ד והי״ה הם אותיות הו״א גדול שמ״ד ידוד אגדלה אלו ד׳ אותיות שיש בהם ל׳ אל״ף גימ״ל דל״ת למ״ד לכן נקרא מגדל שנ׳ מג״דל עוז שם ה׳ בו ירוץ צדיק ונשגב איה שוקל איה סופר את המגדלים אותיות גד״ה ג׳ אלו ג׳ מאות בעיות ד׳ היא ד׳ סדרים. ה׳ היא ה׳ חומשי של תורה. מגדול עוז ש״ם יהו״ה בו ירוץ ר״ת משביי״ע שבו משביעין ע׳ שמות של מטטרון וכל מי שיודע זה המגדל מיד נענה בתפילה שנא׳ כי הוא ידע שמי יקראני ואענהו. גם בשם של ד׳ אותיות יש נקודות שבו תפשו אנשי כנסת הגדולה יצר הרע. וגם נקרא מגדל מפני שהל׳ עומד ועטרה בראשה כדרך שהתרנגול עומד על רגל אחד וצוארו ארוך וכרבלתו כמו עטרת. ומחמת זה כאשר התרנגול קורא בחצות לילה השטן בורח לפי שהוא סובר שהוא מלך שלו כי רואה צורה. עוד יש שם של ד׳ אותיות שבנקודו כותבין מחוץ כל סודות התורה בע׳ פנים ומרע״ה ידע אותו ממפי זגנזגאל רבו. וכן פירש מרע״ה התורה בעת מותו שנא׳ הואיל משה באר את התורה לכך נעלם של משה מאין בגי׳ זגנזגאל ויונתן ב״ע תרגם וירא מלאך ה׳ ואתגלי זגנזגאל מלאכא דה׳ וכתיב והחכמה מאין תמצא ואיזה מקום בינה. ומרע״ה הזכירו בעת מותו שנאמר כי שם ה׳ אקרא הבו גודל לאלקינו. וע״ז המגדל נאמר כי לא עזבת דורשיך ה׳. ושם זה אינו כ״א בכריעה כי הכריעה דומה למגדל הלכך המלאך כורע לבז״ק. ובז״ק לכרו״ב וכרו״ב לחי״ה. וחיה לאדם. והנה כבר רמזתי לך פעמים רבות עיר ומגדל וראשו בשמים. ושם העצם נקרא למ״ד אשר היא ממצות עשה כאשר צוה משה ולמדתם אותם את בניכם למען ירבו ימיכם על האדמה אשר נשבע ה׳ לאבותיכם כימי השמים על הארץ ויגלה כבודו לעינינו ע״י דוד משיח ה׳. ועולת התמיד ונסכו. בבית אל נוה עליון בשלם סוכו. ומעונתו בציון. ויעתר אל כל שואל. ובא לציון גואל. יגל יעקב ישמח ישראל. באי״י אמי״ה אקב״ו והבדילנו מכל האומות הטועות וגלה לנו מסתריו והביננו לידע שמו הגדול והנורא באי״י מגלה מסתריו לעמו ישראל:

חסלת סדר הברכה וסליק ספר הדברים: וסליק לה ספר ציוני על חמשה חומשי תורה. בשם אל איום ונורא:

זוהר ח״ג דף רפ ע״א

״רַעֲיָא מְהֵימָנָא, בְּפַרְשְׁתָּא דָּא, הֲוָה אַדְכַּר כְּנִישׁוּ דִּילָךְ לְהַהוּא עָלְמָא, דִּכְתִּיב (במדבר כז) (עלה) (דף ר״פ ע״א) אֶל הַר הָעֲבָרִים הַזֶּה הַר נְבוֹ וְגוֹ׳, וְרָאִיתָ אוֹתָהּ וְנֶאֱסַפְתָּ אֶל עַמֶּךָ וְגוֹ׳, כַּאֲשֶׁר נֶאֱסַף אַהֲרֹן אָחִיךָ וְגוֹ׳. וּבְהַאי פַּרְשְׁתָּא, אִית לָךְ לְאָהֲדָרָא לְעָלְמָא וּלְהַחֲיוֹת, וּלְאַעֲלָא לְאַרְעָא דְּיִשְׂרָאֵל, וּלְאִתְחַבְּרָא בְּפַרְשְׁתָּא דָּא בְּכַלָּה דִּילָךְ, דִּכְתִּיב בָּהּ, (במדבר כה) הִנְנִי נוֹתֵן לוֹ אֶת בְּרִיתִי שָׁלוֹם. וּבְגִין דָּא לָא אָמַר לָךְ קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא הָכָא רֵד, אֶלָּא עֲלֵה. דְּמִנַּיהּ, אַנְתְּ תְּהֵא עָאל לְאַרְעָא דְּיִשְׂרָאֵל:

וּמַה דְּאָמַר בָּךְ, (דברים לד) וְלֹא יָדַע אִישׁ אֶת קְבוּרָתוֹ עַד הַיּוֹם הַזֶּה. יָי לְאִינּוּן אֲטִימִין לִבָּא, סְתִימִין עַיְינִין, דְּלָא יַדְעֵי קְבוּרָה דִּילָךְ, דַּהֲוֵית אַנְתְּ בָּעֵי רַחֲמֵי מְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, דְּלָא יְיעוּל לָךְ בְּהַהוּא קְבוּרָה, דְּבָהּ אַנְתְּ מִתְקְרֵי מֵת. הֲדָא הוּא דִּכְתִּיב, (יהושע א) מֹשֶׁה עַבְדִּי מֵת. וְאִינּוּן טִפְּשָׁאֵי אַמְרִין, וְכִי מֹשֶׁה הֲוָה מְפָחֵד מִמִּיתָה, לְנָפְקָא מֵהַאי עָלְמָא, לְעָלְמָא דְּאָתֵי, כִּשְׁאַר בְּרְיָין. וְאִינּוּן לָא יַדְעִין דִּקְבוּרָה דִּילָךְ, וּמוֹתָא דִּילָךְ אֵיךְ הֲיָא:

דְּהָכִי אוֹקְמוּהָ מָארֵי מַתְנִיתִין, דְּמֵתֵי חוּצָה לָאָרֶץ אֵינָם חַיִּים. לָא אַמְרֵי דְּאֵינָם עֲתִידִים לְהַחֲיוֹת, דְּאִלְמָלֵי כַּךְ הֲווֹ כַּפְרִין בִּתְחִיַּית הַמֵּתִים. אֶלָּא הָכָא רָזָא רַבְרָבָא, קְבוּרָה דִּילֵיהּ בְּצוּלְמָא דְּלָאו הֲגוּנָה לֵיהּ, דְּאִיהִי (תהלים מב) אֶרֶץ צִיָּה וְעָיֵף בְּלִי מָיִם, וְלֵית מַיִם אֶלָּא תּוֹרָה, וּבָהּ (ישעיה נג) לֹא נֶאְצַר לוֹ וְלֹא הָדָר. וּמַאן דְּחָזֵי לֵיהּ בְּהַהוּא צוּלְמָא, וְנִרְאֵהוּ וְלֹא מַרְאֶה וְנֶחְמְדֵהוּ. וּבְגִין דָּא, נְבוּאַת יְשַׁעְיָה (ישעיה נב) הִנֵּה יַשְׂכִּיל עַבְדִּי, קָא רָמִיז עָלֵיהּ:

וּבְגִין הַהוּא קְבוּרָה, הֲוָה בָּעֵי רַחֲמֵי דְּלָא יְמוּת תַּמָּן בְּחוּצָה לָאָרֶץ, לְפוּם דְּהֲוָה בְּאָרֶץ צִיָּה רָעֵב וְעָיֵף וְצָמֵא בְּלִי מַיִם, דְּאִיהִי אוֹרַיְיתָא. וּבְגִין דָּא אִתְּמַר עָלֵיהּ, עֲלֵה אֶל הַר הָעֲבָרִים הַזֶּה. מִשְׁפְּלוּתָא דִּילֵיהּ, אַחְזֵי לֵיהּ מַעֲלָתֵיהּ, אַף עַל גַּב דְּאַנְתְּ קָבוּר בַּאֲתָר דְּלָאו הָגוּן לָךְ, עָרוּם בְּלָא לְבוּשִׁין דִּילָךְ, דְּאִינּוּן עוֹר וּבָשָׂר (תלבישני), נָע וָנָד מֵאֲתָר דִּילָךְ, וּמְטַלְטֵל וְגָלֵי. הָא פִּנְחָס דְּעַבְדַּת טִיבוּ עִמֵּיהּ, דְּאִתְּמַר עָלָךְ, הִנְנִי נוֹתֵן לוֹ אֶת בְּרִיתִי שָׁלוֹם, הָא אִיהוּ יַעְבִּיד טִיבוּ עִמָּךְ, וּבֵיהּ תִּסְתַּלַּק בְּפַרְשְׁתָּא דִּילֵיהּ. דְּבָהּ כַּלָּה דִּילָךְ, תַּמָּן תִּתְיַיחֵד עִמָּהּ, כֻּלָּתָן עִם כַּלָּתֵיהּ:

דְּהָא אַנְתְּ (תועלת גדול לישראל בקבורתך), אִי לָא הֲוֵית קָבוּר לְבַר מֵאַרְעָא קַדִּישָׁא, לְבַר מִכַּלָּה דִּילָךְ, לָא הֲווֹ יִשְׂרָאֵל נָפְקִין מִגָּלוּתָא. וּבְגִינָךְ אִתְּמַר, (ישעיה נג) וְהוּא מְחוֹלָל מִפְּשָׁעֵינוּ. אִתְעָבִידַת חוֹל בְּגִין חוֹבָה וָפֶשַׁע דְּיִשְׂרָאֵל בִּקְבוּרָה דִּילָךְ, דְּאִתְּמַר בָּךְ (דברים לד) וַיִּקְבֹּר אוֹתוֹ בַּגַּיְא. וּמַה כְּתִיב בִּקְבוּרָה דִּילָךְ. (ישעיה מ) כָּל גֵּיא יִנָּשֵׂא, כָּל שֹׁפֶל וְנָמוּךְ יִנָּשֵׂא בְּגִינָךְ, דְּאִינּוּן יִשְׂרָאֵל, דְּאִינּוּן שְׁפָלִים מִכָּל אוּמָה וְלִישָׁן. וְכָל הַר וְגִבְעָה יִשְׁפָּלוּ, דְּאִינּוּן רַשִׁיעָיָא, וְגַסֵּי הָרוּחַ:

וְהַאי אִיהוּ, (ישעיה נג) וּבַחֲבוּרָתוֹ נִרְפָּא לָנוּ, (בחבורא) בְּחִבּוּרָה דְּאִתְחַבָּר עִמָּנָא בְּגָלוּתָא, נִרְפָּא לָנוּ. דְּאַנְתְּ הוּא כְּשִׁמְשָׁא דְּנָהִיר, דְּאַף עַל גַּב דְּאִתְכְּנַשׁ בְּלֵילְיָא, נָהִיר הוּא בְּסִיהֲרָא, וּבְכָל כּוֹכְבַיָּא וּמַזָּלֵי. הָכִי אַנְתְּ נָהִיר, בְּכָל מָארֵי הֲלָכוֹת וְקַבָּלוֹת. וְלָךְ אִשְׁתַּקְיָין בִּגְנִיזוּ, כְּמַבּוּעָא דְּאַשְׁקֵי לְאִילָנִין תְּחוֹת שָׁרְשֵׁיהוֹן בִּגְנִיזוּ, עַד דְּאִתְבְּקַע מֵימוֹי בְּאִתְגַּלְיָיא. הֲדָא הוּא דִּכְתִּיב, (משלי ה) יָפוּצוּ מַעְיְנוֹתֶיךָ חוּצָה:

דְּאַנְתְּ הוּא אוּף הָכִי, כְּשִׁמְשָׁא דְּאָזִיל בִּימֵי הַחוֹרֶף תְּחוֹת מַבּוּעִין, וְכַד מָטֵי פּוּרְקָנָא, תְּהֵא כְּשִׁמְשָׁא דְּאָזִיל בַּקַּיִץ לְעֵילָּא מִמַּבּוּעִין, וְיֵהוֹן צוֹנְנִין בְּרַחֲמֵי. דְּכַד אַנְתְּ תְּחוֹתַיְיהוּ, אִינּוּן חַמִּין בְּדִינָא. אָתָא רַעְיָא מְהֵימָנָא, וּבָרִיךְ לְבוּצִינָא קַדִּישָׁא, וְאָמַר וַדַּאי אַנְתְּ הוּא

דְּנָהִיר לִי, בְּזִמְנָא דְּאִתְמַר עָלַי, (בראשית כח) כִּי בָא הַשֶּׁמֶשׁ, כָּבָה הַשֶּׁמֶשׁ, דְּאַחֲשִׁיךְ נְהוֹרֵיהּ. יְהֵא רַעֲוָא, דִּידוּ״ד יַנְהִיר שְׁמֵיהּ עָלָךְ:

וְעוֹד אָמַר בּוּצִינָא קַדִּישָׁא, וַדַּאי אַנְתְּ הוּא ס֫לָא, (ס״א ויאמר וגו׳) דְּאָמַר, (במדבר יב) אִם יִהְיֶה נְבִיאֲכֶם וְגוֹ׳. וּבְגִין דָּא, כַּד אִתְגַּלְיָיא אִיפָּא עִלָּאָה לָךְ, אֲמָרַת (שמות ג) אֶסּוּרָה נָּא וְאֶרְאֶה אֶת הַמַּרְאֶה הַגָּדוֹל הַזֶּה מַדּוּעַ ס֫לֹא יִבְעַר הַסְּנֶה. בְּגִין דְּאִיהִי רַחֲמֵי, אִתְמַר בָּהּ ס֫לֹא יִבְעַר הַסְּנֶה:

וְחָמֵשׁ נְהוֹרִין אִית לָהּ, דְּאִתְקְרִיאוּ קַרְנֵי הַחַמָּה, עַד הוֹד, וּמִתַּמָּן עַד הוֹד, הֲווֹ נְהִרִין בָּךְ רַעְיָא מְהֵימְנָא, וְהַאי אִיהוּ וְנָתַן הוֹד לְמ֫שֶׁה, לְאִשְׁתְּמוֹדָעָא דְּכֻלְּהוּ לָךְ אִתְיְיהִיבוּ, אֲפִילּוּ עַד הוֹד. וּבְגִין דָּא, פְּנֵי מ֫שֶׁה כִּפְנֵי חַמָּה. וְאִלֵּין חֲמֵשׁ, סַלְקִין לְחַמְשִׁין תַּרְעִין דְּבִינָה:

פירוש נוסף

דברים שנכתבו בשנת תשס״ג בקירוב.

וְזֹאת תו״מ **הַבְּרָכָה** מלכות המקבלת שפע מ **אֲשֶׁר** ג״ר ו **בֵּרַךְ** שפע מ **מֹשֶׁה** דעת שהוא **אִישׁ** המשפיע ופוקד את **הָאֱלֹהִים**המלכות **אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל** נו״ה **לִפְנֵי** לפני הסתלקות האורות מהדעת והיינו **מוֹתוֹ וַיֹּאמַר יְהוָה מִסִּינַי בָּא וְזָרַח מִשֵּׂעִיר** שביקש לתת תורה לבני שעיר **לָמוֹ הוֹפִיעַ מֵהַר פָּארָן** שביקש לתת תורה לבני ישמעאל **וְאָתָה מֵרִבְבֹת קֹדֶשׁ** לאחר שהתווכח עם המלאכים. התורה **מִימִינוֹ** מימין להקב״ה **אֵשְׁדָּת** כתובה באש שחורה על גבי אש לבנה **לָמוֹ. אַף חֹבֵב עַמִּים כָּל קְדֹשָׁיו** אלו תלמידי החכמים **בְּיָדֶךָ** שמורים בימין שזו מידת החסד **וְהֵם** ת״ח **תֻּכּוּ** מכתתים **לְרַגְלֶךָ** רגליהם כדי **יִשָּׂא** לשאת ולתת **בְּמִדַּבְּרֹתֶיךָ** דברי תורה: **תּוֹרָה** את התפארת **צִוָּה** המשיך **לָנוּ מֹשֶׁה** יסוד אבא **מוֹרָשָׁה** בירושה, אורות אלו **קְהִלַּת** מתאספים **בְיַעֲקֹב** תפארת. **וַיְהִי בִישֻׁרוּן** כתר משפיע ל **מֶלֶךְ** ז״א וזה כאשר **בְּהִתְאַסֵּף** מתחברים **רָאשֵׁי עָם** מוחין דז״א **יַחַד** להשפיע לי״ב **שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל** האחוזים במלכות ואז כל שבט מקבל חיות ולכן אומר **יְחִי רְאוּבֵן** יקבל אור הבינה, נשמה (ראובן =אור בן, אור בינה) הנקראת חיים וזאת בגלל שעשה תשובה המעוררת את הבינה **וְאַל** ר״ו **יָמֹת** ר״ו ולא יקבל אור המלכות, נפש. למרות שיהיה אחוז בבינה ישפיע שפע רב לבניו ויתרבו כחול הים **וִיהִי מְתָיו מִסְפָּר** ר״ת מו״מ משמות ע״ב, פ״ו.

וְזֹאת שפע מתו״מ **לִיהוּדָה** ינתן למלכות **וַיֹּאמַר שְׁמַע יְהוָה קוֹל יְהוּדָה וְאֶל עַמּוֹ תְּבִיאֶנּוּ יָדָיו רָב לוֹ וְעֵזֶר מִצָּרָיו תִּהְיֶה.**

מראה מקומות:

זוהר בראשית דף רלו ע״ב

תא חזי, מה כתיב (דברים לג א) וזאת הברכה אשר ברך משה איש האלהי״ם, מאריה דביתא מאריה דמטרוניתא, משה רבנו ע״ה הוא כמו הבעל של המלכות הנקראת ״אלהי״ם״ בעת שפועלת דין בעולם כמה דכתיב (במדבר ל יד) אישה יקימנו ואישה יפרנו, דהא (שם ז א) כלת משה כתיב, ועל דא משה בריך מאן דבעא ולא דחיל כדאוקימנא, ובגין כך אמר יעקב, הא חמינן דבני אלין בסטרא דדינא קשיא, יעקב אבינו ע״ה היה מתייירא להטריח כל כך את השכינה שתברך אלו שהיו

באים מצד הדין הקשה כי מהברכות יתגדל כחם וגבורתם ולא תתרצה בזה השכינה, לכן הניח הדבר למשה רבנו ע״ה שהוא היה ממש בעלה של השכינה, וכל מה שיעשה לא יהיה מי שימחֶה בידו (ליתיה) ייתי מאריה דביתא ויברך לון. משה ודאי איש האלהי״ם הוה, ורעותיה עביד בביתיה, כמה דאת אמר אישה יקימנו, הדא הוא דכתיב (שם י לה) ויאמר משה קומה יהו״ה, ואישה יפרנו, הדא הוא דכתיב (שם לו) ובנחה יאמר שובה יהו״ה, ודאי רעותיה עביד מאריה דביתא, ולית דימחי בידיה, כבר נש דגזר על אנתתיה ועבדא רעותיה, מרע״ה הינו כמו בעל המצוה את אישתו ואין מי שיערער על כך ועל דא יעקב אף על גב דהוה אחיד באילנא דחיי, ועל כן, יעקב אף על גב שהיה אחוז בתפארת לא הוה מארי דביתא, אלא לתתא, משה הוה לעילא, בגין כך סליק לון למאריה דביתא: יעקב אבינו ע״ה לא היה לו כח כמו משה רבינו ע״ה, מרע״ה היה בסוד הדעת ואילו יעקב אבינו ע״ה אחוז בחלק התחתון של התפארת מחזה ולמטה. ובזוהר פרשת ויחי כתוב שמה שהשיג יעקב אבינו ע״ה בעת פטירתו הייתה ההשגה של מרע״ה בחייו, ולכן הניח יעקב אבינו ע״ה את הברכות למרע״ה. על פי ״אור החמה״ לרבנו אברהם אזולאי ז״ל דף רלא.

זוהר שמות דף קנח ע״ב

אמר בוצינא קדישא, רשב״י עלה אתמר על השכינה נאמר (שם ד מד) וזאת התורה אשר שם משה וגו׳, בה אזהרת לישראל בשעת מיתתך, בה ברכת לישראל בכל שבט ושבט, הדא הוא דכתיב (שם לג א) וזאת הברכה אשר ברך משה וגו׳. ובגין דא אוקמוה חברייא מארי מתניתין, דכתיב (במדבר יט יד) זאת התורה אדם כי ימות באהל, ואמרו עלה מאי כי ימות באהל, אלא אין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה, ולית מיתה אלא עוני, דעני חשוב כמת, דאיהו קרבן עולה ויורד. מסטרא דעשיר עולה ודאי, דאסתלק עליה, דכל עתירין כל טיבו דעבדין, כלהון (ס״א רובא דלהון) לזכאה להון לעלמא דאתי, ותמן איהי תגא על רישייהו. לעתיד לבא בעולם הבא התורה תהיה כתר על ראשם של לומדיה.

מאמרים דומים הדורשים את המילה ״זאת״ על השכינה שהיא ספירת המלכות קיימים גם בתיקוני זוהר דף כא עמוד ב ודף מ ע״א.

השמטות דף רס עמוד ב

המאמר מסביר את ההבדל בין ״זאת״ ל״וזאת״. זאת כידוע כינוי לספירת המלכות. ״וזאת״ כינוי לספירת המלכות כאשר היא בחיבור עם בעלה, ספירת התפארת, הרמוז באות ״ו."

תא חזי, אורייתא שבכתב צדיק אקרי ומונח בזאת דהאי ברית מנחא ביה דכתיב ארון הברית בגין דמונח ביה ברית דאיהו צדי״ק ובג״כ וזאת התורה אתחבר וא״ו בזאת וכדין אשר שם משה סם חיין לעלמא דהא אילנא דחיי אתדבק בה. וכד לא מכשרין בני נשא עובדייהו אסתלק וא״ו מזאת וכדין כתיב ״זאת תהיה תורת המצורע״ וזהו חשוב כמת וכתיב ״זאת התורה אדם כי ימות באהל״ אסתלק ו׳ מזאת ועביד האי אהל נוקמין היינו דכתיב (שם) ״זאת חקת התורה אשר צוה יי׳ וגו״ בגין דלא אתחברו ו׳ בה׳. גרמו דסאיבו מקדשא. וגרימו לון מותא. דהא מאן דאפריש לון גרים מותא לנפשיה עד דאתא פרה וכפרה על בנה. ועבדין מינה הזאה על טמאי מתים. ״זאת התורה״ דלא אתחבר בה וא״ו עד דעבדו הזאה לאינון כלי מדין ולבתר וזאת התורה אשר שם וגו׳. חיים אתדבק בה. ״וזאת הברכה״. ברכה אתדבק בה בהאי זאת אבל כל אתר דתשכח באורייתא זאת התורה בלא וא״ו בגין

חובה: זאת תורת נגע הצרעת. זאת התורה לכל נגע הצרעת. זאת תורת הקנאות.בגין דסאיבו גרמיהון וסאיבו מקדשא. זאת תורת העולה לא כתיב ביה וא״ו עד דיעבדו לה שלימו בני אהרן לחברא לזאת בבעלה. (שם) וזאת תורת המנחה לא אתיא על חטא דהא נדבה היא או דאתיא עם עולה והא עבדא עולה שלימו. (שם) זאת תורת החטאת אתיא על חטא דסאיבו להאי זאת. וזאת תורת האשם בגין דלא עבדו כ״כ פגימו ובג״כ אתיא דכורא ולא נוקבא. וזאת תורת זבח השלמים בגין דאתיין לשלמא אתחבר בה וא״ו. (שם) זאת התורה לעולה ולמנחה ולחטאת בגין חטאת דאית בקרא וחוטא אחד יאבד טובה הרבה.

ספר שערי אורה - השער הראשון - הספירה העשירית

ועליה על ספירת המלכות נאמר: וזאת אשר דבר להם אביהם ויברך אותם (בראשית מט, כח), אלמלא 'זאת', ברכה מאין? ומרע״ה על ידיה גמר ובירך את ישראל, שנאמר: וזאת הברכה אשר ברך משה וגו' את בני ישראל (דברים לג, א), והיא המידה המיוחדת למלכות אשר לה זכה יהודה, שנאמר: וזאת ליהודה ויאמר וגו' (שם ז), והשם יתברך מזהיר את ישראל ומזרז אותם להיות שומרים המידה הזאת ולהתנהג עימה בטהרה, ועליה נאמר: ולא יראה בר ערות דבר ושב מאחריך (שם כג, טו), ואומר: לו חכמ״ו ישכיל״ו זא״ת יבינ״ו לאחרית״ם (שם לב, כט). ופירוש הפסוק: לו ימשיכו למידה 'זאת' ממקור החכמה שכל טו״ב, על ידי צדיק יסוד עולם, אז ימצאו חן ושכ״ל טוב ויאכלו מפרי צדי״ק כי טו״ב; 'יבינו לאחריתם', ימשכו רחובות הנהר ממקור הבינה למידת 'זאת' הנקראת אחרית הימים. האספו ואגידה לכם את אשר יקרא אתכם באחרית הימים (בראשית מט, א); ויש תקוה לאחריתך נאם י״י (ירמיהו לא, טז). ובכל מקום שתמצא בתורה לשון אמירה, כגון יאמר י״י ולשון לאמר ולשון אמרת, הכול הוא לשון המידה הזאת:

פירוש הרמח״ל על התורה - ספר דברים

וזאת הברכה וגו' (לג, א). משה הוא פנימיותם של ישראל, וזולת משה אין להם קיום. עכשיו שהיה משה מת, היה העולם חסר ממנו. מה עשה, בירך אותם, שעל כל פנים אם הוא אינו נשאר, ישאר כחו בעולם בכח ברכותיו. וזה הטעם שיעקב בירך גם הוא לבניו קודם מותו. שיעקב הוא גוף האילן וישראל הם ענפיו, ואיך יתקיימו הענפים בלתי הגוף, ולכך ברכם - להמשיך להם כח לקיומם. וזה אומרו, ״לפני מותו״, קודם הסתלקו מן העולם, שלא יהיה העולם חסר ממנו לגמרי, השלים במקצת בברכותיו:

ורז״ל אמרו, שבירך אותם, לפי שבתחלה אמר להם דברים קשים, לבסוף אמר להם דברי נחומים. והסוד הוא, מי שנתדבקה בו הס״א מחמת עונותיו, צריך בתחלה להסיר ממנו הס״א ואח״כ להעלותו בקדושה. כך דור המדבר מחמת הפגמים שלהם הדביקו הס״א בהם. משה בתחלה אמר להם דברים קשים כגידים, ובזה כוון להסיר מהם הס״א, כמו שפירשתי במקום אחר. ואח״כ בברכות הכניסם בקדושה. אבל כוון להכניסם במדרגה עליונה - באימא,שהיא ספירת הבינה מקום שאין הס״א מגעת, וזה עשה בברכות, שהברכות נמשכים ממנה. ולזה כוונו רז״ל באמרם, אל תקרי ברכה אלא בריכה, מה בריכה מטהרת טמאים אף משה מקרב רחוקים. ברכה ובריכה שניהם באימא כידוע, וזה אמרם, מה ברכה מטהרת טמאים, שזהו באימא בסוד המקוה העומד שם, אף משה מקרב רחוקים, שקרבם באימא שמקרבת רחוקים. וזה על דרך שאמרו רז״ל על פסוק, ״לרחוק ולקרוב״, אלו בעלי תשובה

שהם רחוקים מן הקדושה, ובתשובתם מתקרבים אליה. וכבר ידוע שהבעל תשובה הוא באימא, בסוד ״ולבבו יבין ושב ורפא לו״ ולבבו יבין הרי בינה ושב הרי תשובה וישראל באותו זמן היו בעלי תשובה, כמ״ש חז״ל, שקבלו התוכחות שהוכיחם משה, ולכך העלם באימא. וזהו הטעם שקודם שברכם הפסיק במעמד הר סיני, באמרו, ״ויאמר ה׳ מסיני בא״, לפי שהיה רוצה להמשיך הברכות הבאים מאימא, ומעמד הר סיני היה על ידי גילוי אי׳, דכבר ידוע שסיני הוא יסוד אימא, ולכך הזכיר זה - שבזכות התורה יקבלו הברכות: עוד טעם אחר לאלו הברכות, לפי שמשה הוא בתפארת דז״א, והשבטים הם בנ״ה, התי״ת הוא המתקן נ״ה וממשיך להם השפע. הלכך משה העומד בתי״ת, המשיך השפע לשבטים העומדים בנ״ה - בסוד הברכות:

זוהר חלק ג דף קצב ע״א

השתא אית לשאלא והא תנינן דלית חטאה כד בר נש מדקדק דיוקין דאורייתא וישאל שאלתוי לאנהרא מלוי. האי קרא לא אתיישבא ואית לשאלא קב״ה כד אזל לשעיר למאן נביאה דלהון אתגלי. וכד אזל לפארן למאן נביאה דלהון אתגלי. אי תימא דאתגלי לכלהו לא אשכחן דא לעלמין בר לישראל בלחודייהו וע״י דמשה. והא אתמר דהכי מבעי קרא למימר יי׳ לסיני בא וזרח לשעיר למו הופיע להר פארן מהו משעיר למו ומהו מהר פארן. כלא אית למנדע ולאסתכלא. והא שאילנא ולא שמענא ולא ידענא כד אתא רבי שמעון אתא ושאיל מלה כמלקדמין א״ל הא שאלתא דא אתאמרת יי׳ מסיני בא כד״א הנה אנכי בא אליך בעב הענן. ומסיני בא ואתגלי עלייהו וזרח משעיר למו ממה דאמרו בני שעיר דלא בעאן לקבלא מהאי אנהר לון לישראל ואוסיף עלייהו נהורא וחביבו סגיא. אוף הכי הופיע ואנהר לישראל מהר פארן ממה דאמרו בני פארן דלא בעו לקבלא. מהאי אוסיפו ישראל חביבו ונהירו יתיר כדקא יאות.

שער הפסוקים - פרשת וזאת הברכה

ויאמר ה׳ מסיני בא וגו׳, ואתה מרבבות וגו׳: הנה מלת ואתה, הוא תרגום, כמו שפירש בזהר על פסוק דבר ה׳ במחזה, כי מחזה תרגום הוא, לפי שאברהם אע״ה, היה אז ערל, לכן נגלה הקב״ה עליו אז, בלשון תרגרם, כדי שלא יקנאו בו מלאכי השרת. וזה הענין עצמו כאן, השמיענו הפסוק עתה, כי כשבא הקב״ה ליתן את התורה לישראל, היתה ביאתו נעלמת בענין התרגום, וזהו ואתה. וטעם לדבר היה, מסבת רבבות קדש, המלאכים, שלא יקטרגו עליהם, וימנעו נתינת התורה. [ובזה יובן ג״כ פסוק אם תבעיון בעיו שובו אתיה שהוא בלשון תרגום, לפי שהשב בתשובה חותרין לו חתירה מתחת כסא הכבוד, שלא יקטרגו בו מלאכי השרת, לכן אמר אתיו, לשון תרגום:

זוהר שמות דף ג ע״א

מהררי נמרים, אלין בני ישמעאל, דכתיב (דברים לג ב) יהו״ה מסיני בא, וזרח משעיר למו, הופיע מהר פארן.

זוהר שם:

ואתה מרבבות קדש, מאי ואתה מרבבות קדש, דתנינן, כד בעא קב״ה למיהב אורייתא לישראל, אתו משריין דמלאכין עלאין, פתחו ואמרו (תהלים ח ב) יהו״ה אדונינו מה אדיר שמך בכל הארץ אשר תנה הודך על השמים, בעאן דיתיהיב לון אורייתא, אמר לון קב״ה וכי אית בכון מותא, דכתיב (במדבר יט יד) אדם כי ימות

באהל, (דברים כא כב) וכי יהיה באיש חטא משפט מות והומת, חטא אית בינייכו, וכי אתון בעאן לדינין, אית בינייכו גזל או גנבה, דכתיב (שמות כ יג) לא תגנב, אית בינייכו נשין, דכתיב (שם) לא תנאף, אית בינייכו שקרא, דכתיב (שם) לא תענה ברעך עד שקר, אית בינייכו חמדה, דכתיב (שם יד) לא תחמד, מה אתון בעאן אורייתא, מיד פתחו ואמרו (תהלים ח י) יהו״ה אדונינו מה אדיר שמך בכל הארץ, ואלו אשר תנה הודך על השמים לא כתיב, ועל דא ואתה מרבבות קדש, כדין מימינו אש דת למו.

זוהר שמות דף קלא ע״א

וזרח משעיר למו, ולא כתיב וזרח לשעיר, בגין דרזא דמהימנותא הכי איהו, דרגין מגו דרגין, אלין פנימאין מאלין, קליפה גו קליפה, ומוחא גו מוחא. והא אוקימנא, דכתיב (יחזקאל א ד) והנה רוח סערה באה מן הצפון הא דרגא חד, ענן גדול הא דרגא אחרא, ואש מתלקחת הא דרגא תליתאה, ונוגה לו סביב הא דרגא רביעאה, ולבתר ומתוכה כעין החשמל, ולבתר ומתוכה דמות ארבע חיות, הא דרגין גו מדרגין (דרגין). אוף הכא כד אתגלייא קודשא בריך הוא לישראל, לא אתגלי אלא מגו דרגין אלין, מסיני בא, דרגא דהוה טמירא יתיר, ולבתר אצטריך לאתגלייא, ואמר וזרח משעיר, הא דרגא אחרא דאיהו באתגלייא יתיר, קליפה דשריא על גב מוחא, ולבתר הופיע מהר פארן, הא דרגא אחרא, ולבתר ואתה מרבבת קדש, דא שבחא דכלא, דאף על גב דאתגלייא מכל אלין דרגין, מההוא אתר דהוא עקרא דכלא שרי לאתגלאה מניה, מאן אתר איהו, מרבבות קדש איהו, אינון דרגין עלאין לעילא.

זוהר חלק ב דף כז עמוד א

בגיני כך יהודה דאיהו מסטר שמאלא אתדבק בימינא, חונה בצד דרום למשכן שהוא החסד ומטלנוי לימינא, ואינון דעמיה אתחברו כלהו לימינא, ישששכר דלעי באורייתא דאיהי ימינא, דכתיב (דברים לג ב) מימינו אש דת למו, זבולון דאיהו תמיך אורייתא, ימינא, כמה דאת אמר שוק הימין, ועל דא יהודה אתקשר מסטרא דא ודא, צפון במים שמאלא בימינא.

ספר אור תורה - אות כח

גמרא פרק קמא דבבא בתרא (ח, א), אף חובב עמים כל קדושיו בידך (דברים לג, ג), אפלו בשעה שאתה מחבב עמים כל קדושיו הם בידיך. כי עקר הגלות ושעבוד מסים וארנוניות, הוא בעבור שאינם עוסקים בתורה, שלכן אמרו רבותינו ז״ל שם שתלמידי חכמים פטורים הם מכל מסים וארנוניות, וכההוא עובדא דכלילא דרבי כמבואר שם, וכל זה נכלל בדבריהם בפרקי אבות (פרק ג משנה ה), כל המקבל עליו על תורה מעבירים ממנו על מלכות כו׳.

מסכת בבא בתרא דף ח ע״א

אף חובב עמים כל קדושיו בידך אמר משה לפני הקב״ה רבונו של עולם אפילו בשעה שאתה מחבב עמים שאתה מצהיב להם פנים להשליטם על בניך כל קדושיו של ישראל יהיו בידך לשומרם והם תכו לרגלך תני רב יוסף אלו תלמידי חכמים שמכתתים רגליהם מעיר לעיר וממדינה למדינה ללמוד תורה ישא מדברותיך לישא וליתן בדבורותיו של מקום. על פי פירוש רש״י שם.

ספר ביאורי אגדות (אפיקי ים) - בבא דף בתרא דף ח ע״א

אף חובב עמים כל קדושיו בידיך וכו׳ שהוא יד ימינא, ושמאלא נכלל בימינא.

ספר תקט״ו תפילות - תפילה רצד

כשם שאנו מקיימים את השכינה עלינו מעוני בזמן שנסתלק אל״ף סוד היחוד מאותו ראש ונשאר רש, כן נקיים לה מעושר בהיגלות יחודו ית׳ וישוב רש להיות ראש.

אל אחד יחיד ומיוחד הרי תורה שהיא שכינה שהיא יראת ה׳ טהורה שכן נכללה בישראל להתקשר בה, שנא׳ בה והם תוכו לרגליך ישא מדברותיך, שהרי מצד זה תושיה שמתשת כוחו של אדם אש דת ודאי, זה אש שישרוף אותו לעשו, וכתיב רשפיה רשפי אש שלהבת יה, וכמו שמקיימים לה מעוני כשנסתלק יחודך מאותו הראש שנעשה רש, כן נקיים לה מעושר בגילוי יחודך שיחזור ראש, מיד אבן מאסו הבונים היתה לראש פינה, רבון כל העולמים ליחודך אנו מקוים באמת, גלה לנו יחודך, שמחנו כימות עיניתנו שנות ראינו רעה, ה׳ אל תאחר, לישועתך קויתי ה:'

מדרש הנעלם פרשת בראשית מאמר ב׳ יהי אור

תא ואחזי לך, לא איתגלו ישראל אלא על ביטול תורה. שנאמר ויאמר ה׳ על עזבם את תורתי. אמר הקב״ה, בגליות הראשונות, חזרו בזכות אברהם יצחק ויעקב, עכשיו, הם חטאו בתורה שנתתי למשה, ונקראת על שמו, שנאמר זכרו תורת משה עבדי. כד יתובין ויתעסקון בתורתו, בזכות משה אני גואלם:

על כן נאמר בתורה, תורה צוה לנו משה, כדי לשמרה ולעסוק בה. ואם לאו, מורשה קהלת יעקב, מורשה: דא מסכנותא הוא. כמד״א ה׳ מוריש ומעשיר, מלמד דלא אתיא מסכנותא לברתיה דיעקב, אלא על דלא אתעסקו בפיקודין דאורייתא:

ספר עץ חיים - שער לז פרק א מ״ת

או ירצה פירוש אחר יובן בפסוק תורה צוה לנו משה מורשה כי חכמה זאת הוא בחינת כלי יסוד דאבא המלובש תוך ת״ת דז״א ומכח האורות שיוצאין ונופלין ממנו מחוץ אל ז״א שם הוא עושה בחינת יעקב הנקרא תורה וז״ס תורה צוה לנו משה הוא בחינת יסוד אבא המתפשט תוך ז״א כמבואר אצלנו והוא אשר הוציא לחוץ את התורה שהוא בחינת קהלת יעקב שבו מתקבצין ונקהלין האורות היוצאין מיסוד אבא לחוץ ונעשין בחינת פרצוף יעקב:

שער הכוונות - דרושי קריאת ספר תורה דרוש א

וז״ס תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב כי משה הוא היסוד דאבא והאורות שבתוכו הם התורה ויעקב אשר בחוץ יורש ולוקח את האורות האלו.

זוהר חלק א דף קעז/ב

רבי חייא פתח ואמר, (ישעיה מד א) ועתה שמע יעקב עבדי וישראל בחרתי בו, כה אמר יהו״ה עושך ויוצרך מבטן יעזרך, אל תירא עבדי יעקב וישורון בחרתי בו.....תלת דרגין הכא, בקדמיתא יעקב, ולבתר ישראל, ולבתר ישורון, תא חזי יעקב הא אוקמוה, ישראל אוף הכי נמי, ואף על גב דדרגין אינון חד, ישורון אמאי אקרון ישראל בשמא דא, אלא ישראל וישורון כלא חד, ישורון, כמה דאת אמר (איוב לג כז) ישור על אנשים, בגין דנטיל שורה להאי סטרא ולהאי סטרא, ובגין

אינון תרין שורין אקרי ישורון, ודא הוא ישראל, ישראל על דנטיל רבו ותוקפא מכלא, ישראל (ס״א ישורון) על אינון חולקי תרין סטרין תרין שורין כדקא אמרן, וכלא חד, ואינון שמהן כלהו סלקי לחד. יעקב עבדי, זמנין דאיהו עבד, כעבדא דאית ליה פקודא דמאריה ולמעבד רעותיה, וכן ישראל בחרתי בו, לאשראה עליה, וכלא ברזא עלאה איהו.

ספר מגיד מישרים - פרשת ויקרא

אין כאל ישורון כלומר אל דהוא חסד מתעלה באתר דאין היינו כשמידת החסד מתעלה לכתר ורמוז באות כ אל היינו אל במקום כתר ובאתר ד״כאל״, דהיינו כתר עליון ואז איהו ישורון כלומר דשפעא אתי באורח מישור מצב בו השפע יורד ביושר מהכתר אל הדעת והתפארת והיינו נו״ן אריכא דבסוף תיבת ישורון, כלומר דשפעא אתא באורח מישור מתפארת, רוכב שמים בעזרך כלומר כד את עוזר ליה בעובדין טבין כאשר ישראל למטה עושים מעשים טובים הם גורמים עילוי לשכינה דילך איהו סליק ורוכב לעילא משמים העליונים.

ספר פתחי שערים נתיב פרצופי יעקב ולאה - פתח ג

ישורון, ששֵם זה מורה בעת שהבריאה כתיקונה שתלויה בעבודת ישראל, וע״ז נאמר ויהי בישורון מלך בהתאסף ראשי עם יחד שבטי ישראל אחר שאמר תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב, שהוא ע״י אחוריים דאבא שממנו נאצל פרצוף יעקב נובלות חכמה של מעלה תורה, כמ״ש הרב ז״ל, והתורה הוא סוד התיקון, אורות שנעשה ממנו פרצוף יעקב מהארת יסוד אבא כמשנ״ת. ואמר, ויהי בישורון מלך וגו׳, ר״ל שהנהגת ז״א בגלוי בסוד יושר ההנהגה ותיקוני התפשטות רגלין דיליה למטה, הוא בהתאסף ראשי עם שהם הג״ר מוחין של ז״א, שעל ידי שנתקנו זו״נ אז נתקנו אחריהם ג״כ אחוריים דאו״א, שאז נתמתקו הדינים והמאורות שהם בסוד אחורים שהם מניחים שליטה לכחות הסט״א שהם באחור:

זוהר חלק ב דף רלה עמוד א

פתח רבי יצחק אבתריה, ואמר (תהלים כא ב) יהו״ה בעזך ישמח מלך ובישועתך מה יגיל מאד, תאות לבו וגו׳, חיים שאל ממך וגו׳, שירתא דא לא אמר לה דוד אלא על תושבחתא דכנסת ישראל, דקודשא בריך הוא חדי לה בחידו דאורייתא דאקרי עז, דכתיב (שם כט יא) יהו״ה עז לעמו יתן וגו׳, ישמח מלך, דא קודשא בריך הוא (ד״א דא כנסת ישראל) דאתקרי מלך, דכתיב (דברים לג ה) ויהי בישרון מלך.

זוהר חלק א דף קפה ע״ב

תא חזי, כמה גרים ליה לראובן, בגין דאיהו אשתדל לאחייא ליה ליוסף, מה כתיב (דברים לג ו) יחי ראובן ואל ימות וגו׳, דהא בגין דא דאף על גב דידע דאשתקיל בכירותיה מניה ואתיהיב ליוסף, ואשתדל לאחייא ליה, צלי משה ואמר יחי ראובן ואל ימות, ואתקיים בעלמא דין ואתקיים בעלמא דאתי, מאי טעמא בגין דא, ובגין דעבד תשובה מההוא עובדא, דכל מאן דעביד תשובה, קב״ה קיים ליה בעלמא דין ובעלמא דאתי.

ספר מגיד מישרים - פרשת פנחס

יחי ראובן כלומר יתדבק בבינה דאיהי חיי המלך ולא יתדבק במלכות דאיהי אתר דמותא.

ספר מגיד מישרים - פרשת פנחס

ויהי מתיו מספר כלומר אוף דיתדבק בבינה מלכות ישפיע שפע ברכן בבנוי ודלהוי מספר דילהו כחול הים דרמיז במלכות.

ספר שערי אורה - השער הראשון - הספירה העשירית

והיא המידה המיוחדת למלכות אשר לה זכה יהודה, שנאמר: וזאת ליהודה ויאמר וגו' (שם ז), והשם יתברך מזהיר את ישראל ומזרז אותם להיות שומרים המידה הזאת ולהתנהג עימה בטהרה.

שער הפסוקים - פרשת וזאת הברכה

יורו משפטיך ליעקב: (מזולתו) הנה ר"ת, של 'ישימו 'קטורה 'באפך, הוא יב"ק. גם ר"ת, של 'על 'מזבחך 'ברך בגימטריא יב"ק. גם קטור"ה ע"ה, בגימט' אהי"ה ברחמים. והענין הוא, כי ע"י הקטרת, היו גורמים ששם ההוי"ה באותיותיה שהיא רחמים, וכן תמורתה בא"ת ב"ש, שהוא מצפ"ץ, עולה ג"כ בגימטריא ש', כמנין ברחמים, ישתתפו עם מדת הדין, שהוא שם אהי"ה, אימא, דמינה דינים מתערין. והרי זה נרמז במלת קטורה כנזכר: אמר שמואל, השתא אתי שפיר, מש"ה קטורה, ולא קטורת. עוד אמר שמואל, נלע"ד כי קטור"ה בגימטריא ש"ך, והם דינים גמורים. והכהנים היו מכוונים למתק הדינים הנזכר עם שם אהי"ה ברחמים, כמ"ש הרב זלה"ה. ועוד היו משלבים הוי"ה ואלהים, והוי"ה ממתק את שם אלהים, בחיבור יב"ק, בר"ת ישימו קטורה באפך כאמור. לכן התחיל הצירוף ביו"ד תחלה, לרמוז לעשר אותיות הוי"ה, ואח"כ ק"ב, כנגד ג' מילויי ע"ב ס"ג מ"ה, הנרמזים במלת אלהינו, כאמור למעלה. ובכח כל אלו המלויים והויו"ת הנזכר, ממתקים את ש"ך דינים הנזכר. כנלע"ד: גם היו מחברים שם הוי"ה שהיא רחמים עם מדת הדין האחרת הנקראת אלהים, להמתיקה ולבטל כחה ע"י הקטרת, וזהו חבור יב"ק, בגימטריא הוי"ה אלהים, וז"ש באפך, שהיו ממתקים כחות הדין, ע"י הקטרת כנזכר. א"ש, סמך אל מ"ש. (ע"כ מזולתו).

שער הפסוקים - פרשת וזאת הברכה

מעונה אלהי קדם וגו': ירצה, שהמעון והמדור של הקב"ה, הוא בהיותו אלהי קדם, שהוא שם הדעת הפנימי של המלכות, העולה בגימטריא קדם, והוא אחוריים של שם ב"ן, כמבואר אצלנו בשער ההקדמות:

תושלב"ע, בריך רחמנא דסייענא עד כאן

נחתם ברגעים בו נשמת אחי היקר אהוב נפשי **רפאל סיון** עלתה לגנזי מרומים, ליל ה' י"א סיון תשע"ה בשעה 21:00 תנצב"ה את אלקים חיים אכי"ר.